BRZOPISNA IZVJEŠĆA

XXI.[a] ZASJEDANJA

POKRAJINSKOGA SABORA DALMATINSKOGA

Od dneva 25 Studenoga do 14 Prosinca 1885.

U ZADRU
Brzotiskom „Narodnoga Lista"
1886.

Izvješće

Visokomu Saboru Kraljevine Dalmacije o poslovanju njegova stalnog Odbora od 1.a lipnja 1884 do svrhe listopada 1885.

Visoki Sabore!

Po običaju i po dužnosti čast je Zemaljskomu Odboru podniti Visokomu Saboru na pregled svoje poslovanje za doba od 1.a lipnja 1884 do svrhe listopada 1885.

Zakonodavstvo.

Njegovo se je C. K. Ap. Veličanstvo udostojilo udieliti previšnju Svoju potvrdu sliedećim zakonom i zaključcim, glasovanim od Visokoga Sabora zadnjeg (XX.a) zasjedanja:

1. Zakonu o doprinesku Družtva osiguravajućih od vatre Vatrogasnim Zavodom;
2. Zakonu kojim se preinačuje § 2 pokrajinskog zakona 19 veljače 1873 o činim škodljivim šumam;
3. Zakonu o putevim na željezničke postaje;
4. Zakonu o razdvoju Občine Pučiške;
5. Zakonu o rabotam u vodovodne radje;
6. Zaključku o novim odredbinam u Občini Tivatskoj;
7. Zaključku o odkupu Jerka Natali od postotnog dohodka sa nekih zemalja dužna Bolnici Dubrovačkoj;
8. Zaključku o privremenom zajmu od fior. 100.000 za gradnju novih Bolnica, a to iz poljodjelske zaklade.

Na Saborski zaključak 2 srpnja 1883, da bi se u birače veleporeznike imali uvrstiti i nadarbenici, Preuzvišeno Ministarstvo Odpisom 5 ožujka o. g. Br. 933 izjavlja, da nadarbenici koji kao osobe uživaju kakvo nadarje, i za ta oni plaćaju porez, po § 9 dalmatinskog izbornog pravilnika imaju pravo biračko u izborništvu veleporeznikā.

Prošnja Občine Luštičke — da bi se odciepila od područja gradske Preture Kotorske a prispojila području kotarskog Suda Ercegnovskoga — sa još drugim prošnjam, pri sjednici 8 srpnja 1884 bi ustupljena od Visokoga Sabora Zemaljskomu Odboru na riešenje. Vršeć taj nalog Odbor je prošnju sa preporukom dostavio Prizivnom Sudištu dalmatinskomu. Odpisom 21 travnja o. g. Br. 21587 Preuzvišeno Ministarstvo pravosudja priobći Odboru Naredbu kojom bi uslišana prošnja Občine Luštičke.

Njegovo C. K. Apostolsko Veličanstvo nije se udostojilo odobriti glasovani Gradjevni pravilnik, a Nj. Preuzvišenost Predsjednik Ministarstva opaža da je u jednom

§ zakona krivo naveden paragraf obrtnog zakona; tako isto ni zakon o pravnim odnošajim učiteljâ kod naukovnih tečaja; pa napokon ni onaj o preinaci § 21 zakona 8 ožujka 1873 o vodam.

Njegova Preuzvišenost Ministar za obranu zemlje nije mogao podastriti na Previšnje odobrenje glasovani zakon o naknadi za konake vojničke, s jedne rieči koja nebi odgovarala odnosnomu carevinskomu zakonu.

Dva zakona, o Gradjevnom pravilniku i ukonačenju vojske Odbor opet podnosi Visokomu Saboru na razpravu, izpravljena po opazkam primljenim.

Zakon o razdvoju Obćine Sućurja i zaključak o mostarini u Metkovićim, vise još neodobreni.

Glede zaključka o porabi hrvatskoga iliti srbskoga jezika kod svih cc. kk. civilnih Ureda u Dalmaciji Odboru nije bilo javljeno nikakvo riešenje, i ako s njegove strane pospiešeno.

Izkustvo je pokazalo da današnji Poslovnik Saborski ne odgovara podpuno, stoga je Odbor spravio da iznese Visokomu Saboru na raspravu i odobrenje osnovu izpravljena Poslovnika.

Da zadovolji željam s više strana izjavljenim Zemaljski je Odbor sgotovio i osnovu o izpravljenom Izbornom Redu za Sabor, nu bojati se je da do rasprave neće prispjeti, jer da ovo zasjedanje neće dugo trajati.

Obrt i Trgovina.

Zasjedanja godine 1884 Visoki je Sabor podao Zemaljskomu Odboru ove naloge:

„Uztrajati će nastojanjem, da se što skorije željeznicom priveže obćoj mreži željeznicâ u carevini; kao onim, da se obćenja sa parobrodim što više razprostrane po primorju i na otocih, a poglavito na Lastovu“.

„Neka Zemaljski Odbor u posebnoj predstavci, ili u obćoj predstavci o željeznicam preporuči c. k Središnjoj Vladi, da se u državni predračun za godinu 1885, uvrsti sva svota nuždna za gradnju željeznice od Drniša do Knina“.

Oba ova naloga, što se tiče financijalnog pitanja, biše izvršena uložkom 25 kolovoza 1884 Br. 2773 upravljenim na Nj. P. Ministra Trgovine. U tom se je pismu Odbor, pribrajajuć razloge tolikrat navedene, da bi se jednom Dalmacija privezala željezničkoj mreži carevine, osvrnuo poglavito na potežkoće što bi Kraljska Vlada Ugarska mogla zamećati da se ta osnova ne izvede. Oslanjajuć se na nalog što je Zastupnička Kuća Carevinska podala Nj. P. Ministru, da bi zametnuo dogovore sa Vladom Ugarskom, eda se dalmatinska željeznica priplete sa ostalim u Carevini, Odbor je uprao da bi se ti dogovori gonili što žurnije i odlučnije; pa da jednom prestane Dalmacija biti kao drvo odsječeno sa gospodarstvenog gledišta, i da se njezine koristi ne budu svedje žrtvovale lagodnosti i pritegam ostalih strana Carevine. Iztaklo se tu što bi se dobilo tom privezom, i tim nadoknadilo što danas zemlja gubi s iznimnog svog položaja napram slobodnim lukam Tršćanskoj i Riečkoj, odkud je danas prisiljena da jedino po moru nabavlja sve obrtne proizvode, te tako joj mala hvajda iz carinarske sveze.

Napose Dopisom 2 prosinca 1884 Br. 2773 Odbor je onu spomenicu u prepisu priobćio Nj. P. Namjestniku Kraljevine, i zamolio ga da bi ju i on sa svoje poduprao.

Glede prvog diela prošnje Nj. P. Ministar trgovine nije slova odjavio; nu drugi počeo se jur izvadjati, jer tuskoro dosudiše radje željeznice iz Siverića u Knin, a ne može dugo kasniti, radja će se po cielo izvesti. U smislu §§ 3 i 10 Ministarske

Naredbe 25 Siečnja 1879 bio je sastanak da se prouči tehnička osnova, i na taj sastanak pristupi sa strane Odborove prisjednik gos. Dr. Mihovio Klaić.

Izvješćem 2 ožujka 1885 Br. 497 Obćina Drniška javlja Odboru, da ju Bihaćko Gradsko Zastupstvo zove na sastanak, gdi bi se dogovarali kako pospiešiti da se gradi ogranak željeznički Novi-Bihać-Knin-Drniš-Split, pa pita što da radi. Odbor joj odjavlja odlukom 10 ožujka 1885 Br. 985, nek se sporazumi sa drugim Obćinami zanimanim, pa na sastanak podje. Jesuli se sastali, štoli uradili, ne zna se.

Pismo je Odborovo 27 veljače 1885 Br. 880 opremilo drugi nalog, glede saobćilâ po Austro-ugarskom Lloydu. Iz onoga što je Odboru dojavljeno razabira se, da se dogovaraju o pristupu na Lastovo, a načelno je odlučeno pristupati na Komižu i Veluluku Korčulansku. Uče jošte osnovu kako razvesti obćenja do raznih pomanjih mjestija, na primorju i na otocim, po manjim parobrodima, koji bi se priveživali sa glavnijim središtim običnih pristupa. Pače kažu da je ta osnova blizu do izvedenja.

Ministarska naredba 5 prosinca 1884, jur kriepostna, sabira plod Goričkih sastanaka glede ribolova. Osim raznih upraviteljnih odredaba na obranu od zloporaba, ustanovilo se je zavedenje Povjerenstvâ za ribarštinu u dojednom pomorskom okružju, a lučkim Vlastim povjerena bi sudba o prekršajim. Na zaštitu razploda stvorilo se stegâ, glede lova i prodaje mriesti i ribje mladi, kao što i glede nekih vrsta mekuša i kamenica. Biše svakako zabranjeni neki načini lova, a osudjena uporaba tvari razpršivih i onih od kojih trne riba. Povlastila se Povjerenstva da po slučaju zabrane lov u kakvu opredieljenom mjestu, gdi mi moglo škodovati razplodu, kad bi se trajno tu lovilo. Napokon, na zaštitu osobito lova srdelarskoga, lov mrežami do dna povlačenim od jadrenjača bi izključen sasvim iz Konala Kaštelanskoga, a uklonjen na dvi pomorske milje od kraja oko otokâ Visa i Biševa, a uz primorje od Splitskih Bačvica do navrh Postrane, i to preko ciele godine; dočim u glavnijim lovštinam, gdi se srdele *tratami* love, zabranâ je izdano, a stega na jednu do dvi milje od kraja lovu mrežami vlačicami udarena od 15 ožujka do svrhe rujna.

Pri sastanku Goričkomu bi zametnuto takodje pitanje, da bi se Carska Vlada zauzela kod Kraljske Vlade Taljanske, nek ukine stege udarene na uvoz solomure u luke talijanske. Dalmacija živo trguje sa uvažanjem slane ribe u Taliju, pa ne moželi se uz ribu nositi i dosta solomure, pošto se neda zamienuti solju raztopljenom u vodi, lasno se riba pokvari. Rek bi da Vladino nastojanje nije palo bezuspiešno, jer po priobćivi 21 travnja 1885 Br. 1745 doznaje se, da je Vlada Talijanska jur prikazala Komoram predlog o preinaci cienika.

Kroz zasjedanje godine 1884. Visoki je Sabor prihvatio predlog, da bi kod Vlade nastojali nek prikaže zakonsku osnovu o lovu ribe u jezerim i riekam. Po tom je c. k. Ministarstvo poljodjelstva zapitalo Odbor, bili dovoljno bilo kad bi se uveli glede tog lova neki propisi što živu u Kranjskoj i Goričkoj. Dopisom 19 veljače o. g. Br. 4636 Odbor je pristao na to, pošto je spazio da u onim zakonim nema već obćenitih propisa, po kojim su političke Vlasti povlaštene, obzirom na mjestne okolnosti, odrediti doba lovu nekih vrsta, i zabraniti načine lova škodne razplodu. Nego kasnijim Dopisom 20 rujna o. g. Br. 3749 c. k. Ministarstvo poljodjelstva, razmotriv da u Dalmaciji lov u jezerim i riekam nema neke važnosti, odustade od prvog predloga, a pridržaje si predložiti podpunu zakonsku osnovu, koja bi obu-

hvatila i osobitih redarstvenih propisa za onaj ribolov.

Po predlozim častnih Seralja, Didolića i Arneria, da bi se steklo carinskih polakšica u trgovačkom prometu po moru, izmedju domaćih luka, Odbor je Dopisom 15 listopada 1884 Br. 3606 obranio kod Ravnateljstva financijalnoga ukupni predlog, prihvaćem pri sjednici 7 srpnja 1884. C. K. Ravnateljstvo Odpisom 26 svibnja 1885 Br. 2264 javlja, da ne pristaje na to da bi se kod Nadgledništva financijalnih ustrojila predložena Povjerenstva, pozivljuć se na Ministerijalne odredbe, koje ne dopuštaju, s vida na javne koristi, nikakve preinake sadanjemu stanju stvari u redu carinarskom; uz to nadodaje, da je financijalna Vlast po sebi potakla i uvela one oblakšice koje, obzirom na sadanje carinarsko zakonarstvo, bilo je moguće zavesti.

Okružnicom 9 kolovoza 1884 Br. 3039, na ponutkovanje c. k. Ravnateljstva financijalnoga, preporučilo se Obćinskim Opraviteljstvom, da po svojim poslovačim (glavarim i rondarim) pripomognu financijalnim stražam paziti na puste luke, gdino talijanski brodovi kriomice izkrcavaju talijansko vino, a tim škode domaćemu proizvodu. Po onom što kažu Obćinska Opraviteljstva, Nerežiško i Korčulansko, pod Br. 3383 i 4546, rekbi zaisto da u kotarim Dubrovačkom i Kotorskom vino puljižko, kriomice uvedeno, nanilo je škode domaćoj trgovini. Dojave Obćine Korčulanske biše prijavljene financijalnoj Vlasti dne 5 prosinca 1884 Br. 4546, da bi providila; dočim Obćini Nerežiškoj dne 10 listopada 1884 Br. 3383 bi odgovoreno, da bi uzalud, po onom što se kušalo, tražili preinaka u postupanju sa vinom talijanskim, dok žive trgovački Ugovor sa Talijom, a živiti će do god. 1888.

Da bi se promakao narodni obrt, tako zvani kućni, Odbor je zametnuo dogovore sa Ravnateljstvom tehnologičkog Muzeja u Beču, nebili primio dva gojenca zagorca, jednog krtolara a drugog drvorezbarra, da se usavrše. Ravnateljstvo se odazvalo da će jih primiti i paziti osobitom brižnjom. Poslali se dakle za pol godine u Beč, Božo Barić iz Kieva Vrličkoga i Jovo Zelembaba iz Golubića Kninskoga. Bili su i izučili liepo, kako se je Odbor mogao osvjedočiti po dobivenim svjedočbam i po radjam izradjenim. Nabavila njim se i oruđja potrebita njihovu zanatu. Sve je to iznilo troška fior. 847:90. Probrala su se ona dva mladića, saslušav Obćinska Opraviteljstva, jer se u Golubiću jur plettu krtoli, a u zagorskom selu Kievu bave se djelanjem na prostu kućnog pokućstva.

Obćina, Kninska pod Br. 2977 g. 1884 preporučaše prošnju gosp. Alfreda Dundovića, da bi mu pomogli a da bi u onoj varoši zasnovao praktično podučavanje pletenja krbelja i slamnih radja, pošto onamo obiluje gradivo za to. Odbor odvrati, da bi u obzir uzeo prošnju, kad bi se učiona pravo namjestila, i o uspjehu bi se dalo prosuditi. Izza toga odgovora nikakva glasa od Obćine, dali se je Dundovića osnova ispunila.

Još zasjedanja 1883 bi povlašten Odbor da potroši do fior. 1000 u poboljšanje gradnje zemnih sudova. Kroz godinu 1884 Odbor je bio zametnuo dogovore sa inokrajnim zanatljima, eda bi izveo nalog Visokog Sabora, ali se razbiše o prekomjerne njihove zahtjeve. Prihvatio se za tim jednog majstora u Gorici, pa s njim ugovorio o uvjetim i poslao mu zemlje na pokušaj; kad jednom nikakva već glasa od njega, premda višekrat potražen. Napokon god. 1885 namirio se na profesura Manojla Nikolića, sada u Dubrovniku, te njemu povjeri da bi se poslom bavio, a da počme sa sela Iža, gdino se dosta toga radi. Marnomu nastojanju profesura Nikolića podje za rukom postići znamenita uspjeha. Iz njegova izvješća, podnešena dne

6 lipnja 1885 pod Br. 2303, razabire se, da je gradnja zemnih sudova kod našeg puka ostala na starinsku, osobito s toga jer nezna razumno napraviti gnjilu, od koje prave sudove: tu je mnogo dvrste, pa stoga ne mogu se do kraja peći, jer na visju topllinu dvrsta se pretvara u vapno. On je mjesto dvrste uzeo sitnoledatoga listnika, lkakva tamo ima izobilje, pa je od takowe gnjile dao napraviti nekoliko sudova istim mjestnim zanatlijam, koji se tim osvjedočiše kako njim ne valja njihov način, te su spravni prihvatiti novi. — Zauze se prof. Nikolić da prouči uz to razne vrsti grnčare, osobitó onu u Privlaci, izvrstniju vele. On je sagradio nekoliko sudova i Odboru jih izručio, i na njima se opaža vidjeni napredak. Nije toli sretan bio u pokušajim da pokosti sudove, a to jer ne imao peći za visoko ugrijavanje. Kad je ugledao što se dobra postiglo na Ižu, Odbor pomisli uputiti gosp. Nikolića u Sinjsku krajinu, a baš u sela Potravje, Ugljane i Budimir, znajuć da u onom samom prvom selu lončarstvom žive do 60 obitelí, a grade na godinu do 150.000 komadova. I tu je opazio iste mane u pravlienju gnjile koje na Ižu, pa jih izpravio. Iz gnjile Sinjske, koju nahodi puno izvrstniju, napravio je sudova, kod Odbora izloženih, po kojih se vidi znatna napredka. Povjerio je pa da nadalje pazi radju gosp. Stjepanu Opari, koji mu je vrlo pri ruci bio, a Odboru preporuči da bi mu podpomogao nek sagradi peć iz gradiva što odbija vatru. Pod Br. 3539 stoji potanko izvješće prof. Nikolića o lončarstvu u krajini Sinjskoj i u čemu se poboljšalo. Uz to je Odbor pisao gosp. Opari, da se dogovori kako bi se sagradila peć po naputku gosp. Nikolića.

Ni kroz ovo doba nije Odbor zapustio Obćine kad mu se utekle da jih podupre ako su tražile kakvih radja lučkih, ustanovljenje postaja brzojavnih ili poštarskih: n. p. Bolsku za radje od mosta (Br. 3285); Pažku (Br. 1228) i Gornjoprimorsku (Br. 600) za ustanovljenje brzojavnice u Novalji i Gradcu; Sućuračku radi pošte u Gomilici (Br. 971). Nastojanjem Odborovim Igrani kod Makarske stekoše postaju poštarsku, a Stolivu gornjemu je ne digoše, kako se mislilo (Br. 5016-g. 84 i 1705).

Poljodjelstvo.

Pod Br. 2779-g. 84 Zemaljski je Odbor opremio naloge primljene sa zadnjeg zasjedanja, da bi se preduzele obrane od filoxere, da bi se razvela gojitba duhana, napokon, da bi se potrajalo dogovorima sa Vladom o zavedenju poljodjelske učione pokrajinske.

Glede prvog naloga, koji obuhvaćaše i to, da se prouči o maslinovu crvu, c. k. Namjestništvo odgovorilo je svojim listom 25 rujna 1884 Br. 3793, i s tim priobćilo okružnicu 1 rujna 1884 Br. 15463, što je razaslalo svim filoxerskim povjerenstvom u pokrajini. Tom se okružnicom potiču svi članovi povjerenstvâ, da živo paze na vršenje propisa jur izdanih na sačuvanje od filoxere; pa se tu uči još novih načina pažnje, da bi se na najmanju sumnju dojavio kakav slučaj, eda bi se sgodno providilo proti širenju zla.

Nije još Odboru javljeno, što je učitelj gosp. Rikard Antunović iznašao o maslinovu crvu.

Opet dne 6 veljače 1885 Br. 4602 Zemaljski Odbor piše ravno Preuzvišenomu Ministarstvu poljodjelstva, da bi preporučilo mu predloge Povjerenstva Korčulanskoga, koje — obzirom na postupak Vlade Talijanske sa biljem što se iz Dalmacije onamo unosi, i na odredbe tuskoro prihvaćene na otoku Kandiji — traži da se izdadu strogiji propisi, nego su oni prihvaćeni usljed medjunarodnog ugovora

Bernskoga. Preuzvišeno Ministarstvo odpisom 2 ožujka o. g. Br. 1083 ne pristaje na predloge, jer kaže da zabranom uvedenja kapule, krumpira i druge zeleni iz Italije škodili bi našemu gospodarstvu, a jur da sa onom zeleni se ne uvadja filoxera.

Gojitba duhana u krajini Imoskoj podpuno je odgovorila, i po vrsti ploda, i korišću što su gojitelji zadobili; a izgledalo je da će god. 1885 još bolje uspjeti. Zemaljski se je Odbor požurio, da svim Občinam, gdi se duhan sadi, priobći uspjeh krajine Imoske; a pošto u Dubrovačkoj nisu mnogi potražili dozvole ni za god. 1885, Odbor je propitao od onih Občina razlog tomu. Dubrovnik i Cavtat kažu, da njim buhač iznosi više koristi. Ston odvraća, da u njih nema toliko zemljišta koliko bi trebalo za 2000 strukova, što su najmanjom opredielili; pa i težko zavirivanje i zanovetanje financijalnih poslovacâ da mrazi gospodare zemaljâ.

Sve te odgovore Odbor je izručio c. k. Ravnateljstvu financijalnomu, a kroz to mu preporučio neka bi kod Ministarstva nastojalo, da se u Imoskoj krajini razmakne gojitba, pošto se ukazalo kako joj je onaj narod sklon, a ugledao se i liep uspjeh; pa da bi se protegla i na druge krajine, osobito na Vrhgorsku, koja vapi za dozvolom (Br. 1109 i 1791). Ravnateljstvo je preporučilo i Vrhgorčane i Sinjane, koji takodje žele pokušati sadbu duhana (Br. 4086).

I pitanje o poljodjelskoj učioni kao da primiče k cilju. Nastojanju častnog zastupnika baruna Frane Gundulića podje za rukom namiriti se u Gružu uz jeftinu cienu na preliepu sgradju, posred prostranih zemalja, sposobnih svakoj obradbi, a sgradja prikladna za dvaestak gojenaca. Za njim se i Preuzvišeno Ministarstvo obazrilo na sgradju njemu predstavljenu, te je spravno podpomoći zavedenju učione poglavite praktične, kojoj bi glavna zadaća bila da odgaja dobrih poljodjelaca, vještih praviti vino i ulje, gojiti zelje i voćke. Upitan Odbor da reče što mišli i o osnovi i o cilju učione, pa bili doprinila i pokrajinska zaklada na njeno uzdržavanje, izjavi se sasvim povoljno, jer na onakom temelju čini mu se da bi učiona odgovarala pravim okolnostim. Izbir mjesta, osim što mu pogadjaju klimatički uvjeti, pogadja poglavito stoga što se ne treba prtiti nikakvim troškom u gradnje i spravljanje zemalja, a u predjašnjoj se osnovi brojilo da bi zapalo do fior. 60.000. Obzirom na te okolnosti Odbor je obetavao, dakako uz privolu Visokog Sabora, fior. 1000 godišnjeg doprineska (Br. 3536).

Lanjske jeseni, dogovorno sa Vladom koja je na se uzimala trošak podpore, isti je gospodin barun Gundulić u Dubrovniku podučavao kako bolje praviti maslinovo ulje, proizvod kojemu treba podignuti toli spalu cienu. Da je to podučavanje urodilo plemenitim plodom, daje se suditi po broju slušatelja priteklih sa svih strana zemlje; tako da je naumio i ove godine na to podučavanje kupiti. Preuzvišeno je Ministarstvo doznačilo fior. 600 za 12 podporinâ. Na poziv c. k. Namjestništva da bi i Odbor pripomogao dovoljnom doznakom, eda bi veći broj slušatelja mogao pristupiti, pod Br. 3509 odjavi da bi pripomogao sa fior. 200, kad bi se premašio broj podpomoženih od Ministarstva.

Bi podnešen Visokomu Saboru osobiti predlog, da bi doznačio fior. 300, čim podpomoći učioni što bi se imala zavesti u Sinju, da se tu izuči vještih podkovača, a to po osnovi predloženoj od Odbora, o čem bilo je spomena u izvješću za minulo zasjedanje. Po sebi se kaže potreba takova podučavanja, niti treba ovdi mu nabrajati koristi.

Ima više godinâ odkad se razpravlja,

da bi se i u Dalmaciji, kao što je u drugim pokrajinam, zavela poljodjelska zastupstva, kojim bi zadaća bila proučavati potrebe zastupanoga naroda, potraživati preinaka i podpora od središnje Vlade. Častni zastupnik na Carevinskom Vieću gosp. Manfred knez Borelli bio se je utekao Nj. P. Ministru poljodjelstva da bi jednu zakonsku osnovu, od prilike kakva se uvela u Kneževinu Tirolsku, podnio na razpravu Saboru dalmatinskomu. Predlog kneza Borelli bi priobćen pokrajinskoj Vladi; nu ova nije cienila ga podupriti, nego je sa svoje strane iznila drugu jednu osnovu, za koju jednom je i Odbor bio pristao, jer da prostija i prama okolnostim zemlje, gdino se ne uvažavaju, koliko zaslužuju, poljodjelske stvari. Neke opazke Preuzvišenog Ministarstva, jadni plod od pokušaja zadobiven kroz sve ovo vrieme odkad je u samim rukam Vladinim uprava poljodjelskih posala, a nada svim pomak što se je ukazao, usljed nekih okolovština sretnih po glavni naš proizvod vina, u gojitbi vinograda, učiniše da se i Odbor preokrene za osnovu Borellievu. Tu su zastupstva zasnovana na širjem temelju, sa življima životnijim, te bi se micala i bez poticaja i uprave burokratičke, kojim bi se od nevolje prihvaćali kad neimali domaćih živalja. Odbor je svoje nazore izjavio u pismu 6 veljače 1885. Br. 4185 god. 1884; ali je tu očitovao bojazan, da zemlja nebi mogla podvrći se novim žrtvam što bi joj poljodjelska zastupstva nanila, kad nebi bila osvjedočena da će joj ploda doniti. Osvjedočila bi se najbolje kad bi možno sudjelovala središnja Vlada, podupiruć poljodjelske poboljšice, da se radu i zdravlju steku najplodnije strane pokrajine, dandanas zapuštene vodam i vrela boleštinâ, kojeno najviše smetaju svakome napredku. Bez ovoga sudjelovanja nije se nadati već malo ili nimalo iz poljodjelskih Vieća, ma kako ustrojena.

Pregledajuć tromjesečne preglednice o prekršajim poljskog redarstva opazi Odbor: da neke Obćine ne riešavaju osvade, drugim je dovoljno da štetnici naknade štetu a prekršaj ne kazne, napokon i koje sude ne utjeravaju globe. Da se tomu neredu stane na kraj Odbor je potražio da bi Namjestništvo providilo (Br. 66 i 604), pa je ono i providilo (Br. 3872), rek bi i uspjehom.

Tužila se Obćina Vrhgorska Odboru a Odbor Namjestništvu (Br. 813), što gdikoje Poglavarstvo iz neke prestrogosti ne prima na zakletvu lugare i poljare, ako su bili sudjeni i radi kakva neznatna prekršaja, a tim se naravito stezalo polje izboru tih ljudi. Bi odgovoreno Obćini Vrhgorskoj, da će se političke Vlasti u primanju na zakletvu držati propisa Ministarske Naredbe 1. srpnja 1857, pa Namjestništvo bi do potrebe i tomu kakvu iznimku udieljivalo.

Podporina iz zaklade Mamuline za gojence kod Križevačkog Zavoda bi udieljena Mati Baranoviću iz Šibenika, koji se je prikazao sa izvrstnimi svjedočnicami. Drugome gojencu Lovri Šprljanu, učeniku drugog tečaja, potiesnijeg stanja, bi udieljena pripomoć od godišnjih fior. 100.

Milostinjâ od fior. 20 biše udieljene Juri Sbutegi i Ljudevitu Juroviću iz Perasta, koji takodje uče, a liepo, u Križevcu.

Bi doznačeno takodje Juri Sbutegi fior. 40 pripomoći, da bi mogao poći u pouku na Peštansku izložbu.

Izza zadnjeg zasjedanja biše doznačene u poljodjelske svrhe još sliedeće pripomoći:

Listu „Bollettino agrario" fior. 50 (Br. 2508 g. 84);

Uredništvu „Gospodarskog Poučnika" fior. 200 (Br. 95). Urednik gosp. Petar Biankini dostavi Odboru potanku pouku o gojitbi duhana;

Prof. Jurju Kolombatoviću za iztraživanje riba (Br. 501) fior. 150.

„Poljodjelskomu Družtvu“ Dubrovačkomu fior. 100 (Br. 1998).

Pošto je zadnjih godina bila pala ciena buhaču, s toga jer su ga drugdje kvarili, Odbor je bio pisao zanimanim Občinam da bi mu javili koji su u njihovu okolišu poglaviti proizvoditelji i trgovci u tom. Kad je imena dobio, Odbor se obrati c. k. Namjestništvu moleći ga, da bi čin i popisnicu imena priobćio trgovačkim Komoram, i konsularskim Opravnikom u inozemstvu, da oznane one koji se bave trgovinom buhača, koliko bi njim koristno bilo kad bi s matice dobavljali ga. Preuzvišeno c. k. Ministarstvo trgovine, priznajuć važnost stvari, očitova da ipak nemože pogoditi Odboru, jer Trst je središte trgovini sa buhačem, a tražba je Odborova udarala na tu trgovinu — tražeć da odvrati inostrane trgovce (Gle Br. 2502).

Pri sjednici 10 srpnja 1884 Visoki je Sabor bio zaključio:

„Neka se izrazi želja Vladi N. V.

I. Da Kotarska Poglavarstva uputi na manju strogost, i na veću razboritost u udielivanju dozvola za krčenje zemalja tobož šumskih“.

II. „Da ih povlasti udieliti dozvole, na dulje rokove nego što su obična“.

III. „Da naredi da gospodari zemalja kad su dobili dozvolu krčenja, mogu pod svoju odgovornost izdavati svjedočanstva pismena ljudim koji drva prinose, odnoseći se u tim svjedočanstvim na broj i dan dotične dozvole“.

Ti su zaključci bili dojavljeni Vladi Dopisom 19 srpnja 1884 Br. 2758. Dozvole se tražile ponajviše sa otokâ, gdino s poskočene ciene vinu razvila se sila gojitba loze; stoga Odbor, razmotriv da zemlje što bi se imale krčiti upisane su u šumske pašnjake, iztaknu kako bi neshodno bilo, stegami, smetati razvitku poljodjelnih radja, koje se nemogu izvadjati bez krčenja; pa je i pokazivao kako se troši radi dozvola uzaludno u povjerenstva, dočim bi se mogle svake godine skupa opremati (Okr. Namjestništva 9 travnja i 11 kolovoza 1877 Br. 2998 i 9451). U isto je doba dokazivao, kako su, obzirom na mučnoće u sadjenju loze, vele stegnute granice dozvolam, a teretne odredbe po kojim drva izkrčena treba da se zaštite svjedočbami šumarskih poslovača, kojih nema svukud pri ruci, te to jadnom težaku nosi troška i dangube uzaludne. Završivao Odbor, da se uzmu u obzir Saborski zaključci, a nek se krčevine zabrane ondi gdi bi mogle škoditi ne braneć od vode niže zemlje.

C. K. Namjestništvo Dopisom 30 ožujka o. g. Br. 1423 pozovnu se na šumarski zakon, koji propisuje da za svako šumsko zemljište, kad se misli obraditi, treba dozvole političke Vlasti, a da ova nije škrta pri udieljivanju takovih dozvola; nu da je ovo zadnjih godina navrvilo sila prošnja, pa se nemogla dojedna uslišati, pošto u Dalmaciji nema zemljišta šumom nasadjena ni 17 % napram obradjenim zemljam. Opaža uz to, da iz obzira podnebnih i gospodarstvenih treba širiti šumu, a da Vlada nebi smjela jednom rukom trošiti toliko u nadziranje šumâ a drugom obilato dieliti dozvole da se krče; što se pa tiče gojitbe loze, da bi se moglo steći predosta zemlje, kad bi se uporabio zakon o diobi obćinskih. Glede 2.a i 3.a zaključka da će jih prihvaćati, u koliko se budu slagale sa propisima obstojećih zakona.

Iz priglednice pa, onome Dopisu priložene, uvidja se da kroz doba od 1. siečnja 1883 do svrhe srpnja 1884 bili su zaiskali izkrčiti šumskog zemljišta ektara 3068:8355, a dozvolilo se ektara 304:5643. U kotaru Korčulanskom zaiskali ektara 1657:9374, a dozvolili 73:6218; u

Splitskom zaiskali 1345:629, a dozvolili 181:692.

Prigodom raznih posebnih razprava, Odbor je navraćao se na ovo pitanje, jer misli da je od životne koristi po gospodarstvo naše pokrajine. Ako propisi šumarskog zakona čuvaju da se u šumu ne dira, pa hoće da se politička Vlast utiče svedje kad se naumlja krčiti, nu ti propisi nebi se smjeli protegnuti na tobožnje šumske pašnjake, s uzroka sama što su upisani na šumskom zemljokazu. Sve te prostorije neće se nikada zaodjeti šumom, te doniti one koristi podnebne i gospodarstvene, koje c. k. Namjestništvo ističe; gojitba loze po otocim i po primorju nemože se izvadjati već susliednim krčevinam; ona tobožnja šumska zemljišta vlastniku neće platiti ni porez što za nje plaća, a što je s pogleda gospodarstvenog najviše željti, to je, da se vinograd što više širi. Razmjerje takodje šuma i obradjenih zemalja, po otocim i primorju, ne valja odsiecati po srednjoj ukupnoj; niti za one strane ima velike važnosti uporaba zakona o diobi obćinske muše, jer toga one Obćine malo imadu, ili ako imadu neplodivo je. Zemaljski se Odbor nada da će ovi razlozi, koji udaraju u oči, prevladati i kod političke Vlasti, pa će i ona pri dozvoljivanju krčevina, osobito na zemljam vlastničkim, prihvatit se načela pravičnijih i skladnijih sa gospodarskim razvitkom zemlje. Na zadnju će se i ona uvjeriti, da će bogatstvu i napredku pokrajine pomoći više prostranost vinogradá, nego će silne prostorije šikarijá, koje nikad ne budu šuma.

Glede pošumljenja Visoki je Sabor sa zadnjeg zasjedanja podao Odboru još sliedeće naloge:

1. Umoljava se Vlada N. V. da bi izvolila obazriti se na siromašno stanje nekojih sela kotara Sinjskoga, u svrhu da prigodom uporabe zakonskih propisa o zagajenju, pa u obće u gojenju šuma blažije postupa što se tiče zabrane paše kozam, a to barem u onim mjestim gdje narod bez njih nemože biti.

2. Neka Zemaljski Odbor izrazi želju Carskoj Vladi, neka se ukidanje koza postepeno i sa posrednjim sredstvima izvodi, saslušav o tome mnenju Zemaljskog Odbora. Isto pak da umjereno postupa u izvršenju zakonskih propisa o šumama.

Oba je ova naloga Odbor dojavio Vladi Dopisom 19 srpnja 1884 Br. 2774. Da jih podupre, Odbor je napomenuo razloge navedene u svom Dopisu 5 studenoga 1883 Br. 3960. prigodom utoka što je o tom predmetu bila uložila Obćina Vrlička. Ako je istinito, kao što je, da dio pučanstva u Dalmaciji, a to najsiromašnji, živé poglavito gojitbom kozá, ne smje se to s oka spustiti, kad se sudi i brani paša kozam, pa ta zabrana čestokrat obuhvaća kroz malo godina vas okoliš ciele porezne Obćine. Ovako postupanje, osim što neizmjerno škodi zagorskomu pučanstvu, jer mu otimlje žitak, nezamjenjiv čim drugim, ne vodi ni k cilju pošumljenja, jer mrazi starešine obćinske, koji mu podpomagaju, sa narodom. Pa ne odgovara ni duhu ni slovu pokrajinskog zakona 19 veljače 1873, koji je očito smjerao da uvede zabrana stegnutih i postepenih, a zahtieva da se propita sbor seoski i obćinsko Opraviteljstvo prie neg se odsudi.

Dopisom 12 ožujka 1885 Br. 15123 c. k. Namjestništvo odvraća, da u poslu zabrane koza ono misli svedje postupati dogovorno sa zanimanim Obćinam, s toga da se je bilo i obratilo Obćini Sinjskoj i Vrličkoj. Nego da se one na vrieme ne odazvale, te je politička Vlast morala vršiti svoju na temelju § 4 zakona 19 veljače 1873. Priznaje i ono da u nekim predielim krševitim koza je neobhodno potrebita žitku onog pučanstva; nu stoga da se ne smje pustiti da se šuma hara, stoga

da pašu steže na neka mjesta, dočim na drugim, gdi koza nije nuždna, Vlast smjera da ju postepeno izkorene. Napokon očituje se sklono udieliti polakšicâ svedje gdi se ukaže nužda, pa nadodaje da se je postiglo sporazumljenje sa Občinam Sinjskog kotara, osobito sa Sinjskom.

Susljednim Dopisom 14 travnja o. g. Br. 1677 c. k. Namjestništvo izjavi da ne može pristati na zahtiev, da bi prie neg naredi zabranu paše saslušalo mnenje Zemaljskoga Odbora. Odbijanje se brani propisom § 23 šumarskog zakona, koji spušta jedinoj političkoj Vlasti sve posle šumarske. Ipak kaže da bi razpravljalo i obaziralo se na preporuke, dok bi to dopuštale okolnosti i zakon.

Proti tome odbijaju Odbor je pod Br. 1677 podnio Preuzvišenomu Ministarstvu poljodjelstva spomenicu, gdi dokazuje da slučaj ne pada pod § 23 šumarskog zakona, jer što Odbor traži, to ništo ne steže djelokrug političke Vlasti o nadziranju šumâ. Pokrajinski zakon 19 veljače 1873 redi zabranu paše kozam, a taj zakon ne samo što ne odbija mnenje zanimanih stranaka (seoski sbor, občinsko Opraviteljstvo), nego dapače veže uz taj uvjet odnosni postupak; a to s uzroka, jer u pitanju pošumljenja nije dosta "gledati na cilj, nego mora se pogledati na gospodarstvene okolnosti skupa — ma postale i iz zle porabe. Sad se činom ukazuje, sudeći po nepristajnim tužbam što dopiru do Odbora, da se ne obaziru na mnenja sborova i Občinâ. Ne smje Odbor oglušiti se na te nepristajne tužbe, gdino se kaže o životinji na hiljade, što se kroz kratko doba mora smaknuti. Neznajući što se kroz razprave dogodilo, niti li što se prigovorilo, Odboru ne ostaje druge nego turati napried spise, popratit jih razmatranjim obćim i neizviestnim, te lasno c. k. Namjestništvu imati svedje pravo.

Nego Saborski nalog nije smjerao ni najmanje da smeta razgoju šumâ, jer je tomu doprinilo zastupstvo pokrajinsko i moralnim sudjelovanjem i znatnim doznakam novčanim. Nego u korist je šumske gojitbe, da se uklone opravdane tužbe, a da Občinska Vlast ne pada u sukob sa narodom kojim upravlja. Šuma se počela razgajati samo onda kadno su Občine i Odbor stale ju podupirati. Nego kako je sad stala politička Vlast i pregon u zabranam paše, tu zadaću otegotuje i jednim i drugomu.

Kroz minulo doba desilo se Odboru više prilika da se navrati na ovaj predmet o preširokom ograničenju paše kozjadi, kad bi Občine zamolile ga da se za nje uteče Namjestništvu. Nu mora kazati da mu je uticanje izjavilo, izuzam koji riedki slučaj.

Pa i Ministarstvo poljodjelsta, i ono pristalo uz razloge Namjestništva, a ne primilo Odborove, dapače priznaje da Namjestništvo postupa po zakonu i umjereno; pa nadodaje, da političkoj Vlasti i zakon pokrajinski 19 veljače 1873 podaje svu oblast nad šumam, a da ne dopušta nikakva pačanja samoupravnim Vlastim (Br. 4137).

Goriti borovinu u lov srdela, to je dosta uzrokom haranju šumâ, a nanosi znatna troška onim koji se tim lovom bave. Drage je volje Odbor priskočio da podupre osnovu jednog zanatlije na Hvaru, Ante Kovačevića, da bi se s njegovim svietionikom na kamenulju, kao što i sa onim nekog trstinca Pilloti, pokušalo loviti srdele. Lani se taj lov pokušao oko Zadra, ove godine oko Hvara, dosta dobrim uspjehom sa svjetionikom Kovačevićevim, kojemu je stoga Odbor doznačio fior. 200 nagrade (Br.vi 2368, 3446, 3535, 3624, 3693, 3729, 3767, 3978).

Na predlog c. k. Namjestništva Odbor je uvrstio u predrazbroje trošak potrebit za plaće lugarom Občina Lustičke, Blatske

i Stonske, kad Vieća nehtila ubrojiti (Br. 157, 1586, 240, 715).

Osobitim nastojanjem i preporukom Odbor je političkoj Vlasti izručio opetovane žalbe stanovnika na Mljetu, prognanih od šumarskih poslovača, pošto još nije uredjeno njihovo pravo užitka od državnih dobara na onom otóku (Br.vi 4402. 641, 1502, 1620, 2663). Napokon po Ministarskoj Naredbi bi odredjeno naročito Povjerenstvo koje, dogovorno sa seljanim Govedjará, konačno da stvar uredi (Br. 4182).

Okružnicom 15 prosinca 1884 Br. 4765 Odbor je opomenuo Obćine da bi marnije pobirale naknade šumarske njima dosudjene, jer je spazio da se mnoge ne služe, kao što mogu, Poreznim Uredima u to pobiranje, a druge opet obilato krivce opraštaju. Da se pa osvjedoči jesuli poslušale te preporuke, propisao je, da svaki put kad traže pripomoć u šumarske potrebe, imaju dokazati koliko njim je naknadá bilo dosudjeno, koliko su toga pobrale, jer tako zna čim razpolagaju u šumarske svrhe, a zaniekao bi pripomoć onim koje neće da se same pomognu.

Pod Br. 4717 opomenute su bile Obćine Makarska i Gornjoprimorska na nepriliku, što na svoje pašnjake puštaju koze iz inokrajnih kotara, i pozvana Vieća da toj zloporabi stanu na kraj; a ona i učinila to (Br. 319 i 1331).

Na predlog c. k. Namjestništva Br. 1940 bi odredjeno, da Šumari obćinski ne budu obterećeni, kako je običaj, poslima koji ih ne idju.

Kako se doznaje iz jedne priobćive c. k. Namjestništva pod Br. 3990, liepo napreduje rukotvorno pošumljenje za uredjenje bujica u Sinjskom polju Vedrini, Doljarini i Povjaku. Od godine 1883 do lipnja ovogodišnjeg u tu se radju uložilo 3240 robotnika obćinskih, 985 radnika na plaću sa troškom od fior. 1615:91$^1/_2$; gradivo uloženo zapalo je fior. 2065:39. Nasadilo se gorom 11$^1/_2$ etara zemlje; sagradilo se u suhozidini 288 braniká proti vodi, a 185 sa klačnim zidom. Kako je Sinjska Obćina potražila, najviše su radili okolo potoka Povjaka, tako da ono polje naokolo sačuvano je jur od poplavá.

Dopisom $^{11}/_8$ o. g. Br. 3109 Odbor je preporučio Namjestništvu prošnju Obćine Riečke, da bi se uredili onomašnji potoci i tim spasilo mnogo polje.

Dugo bi bilo nabrojiti sve što je Odbor uradio u korist pošumljenja, te u tom obziru nastojanjem c. k. Namjestništva postiže se znamenitih uspjehá. Mal po malo lugarska se služba uvadja redom kod dejedne Obćine, a obično po sudjelovanju Odborovu, koji se zauzimlje da ukloni zaprieke, pa svjetom i djelom, doznačujuć pripomoći novčanih prama važnosti službe i prama drugim okolnostim mjestnim. Izkaznica doznaká i priložene običajne tablice dovoljne su da Visokomu Saboru ukažu važnost uspjehá postignutih u pošumljenju.

god. 1884.

Pod Br. 2732 Obćini Šibenskoj fior. 100.

Pod Br. 2725 i 2726 lugarom Staničiću i Žamiću nagrade fior. 40.

Pod Br. 2943 c. k. Namjestništvu za uredjenje Čikole fior. 400.

Obćini Rabskoj pod Br. 3145 doplate šumaru Belji fior. 81:65$^1/_2$.

C. K. Namjestništvu za lugare Benkovačke (Br. 3209) fior. 80.

Pod Br. 3220 Obćini Vrličkoj pripomoći za lugare fior. 200.

C. K. Namjestništvu pod Br. 3263 za uredjenje Sinjskih potoka fior. 500.

Pod Br. 3512 Obćini Obrovačkoj za lugare fior. 300.

Pod Br. 3555 c. k. Namjestništvu pripomoći u šumarske svrhe fior. 2500.

Pod Br. 3626 Obćini Starigradskoj za lugare fior. 138.

Pod Br. 4133 Obćini Drniškoj fior. 300.

god. 1885.

Pod Br. 5000 lugaru Pejdi nagrade fior. 10.

Pod Br. 411 Obćini Vrličkoj za lugare fior. 200.

Pod Br. 458 Obćini Omiškoj fior. 100.

Pod Br. 340 Obćini Makarskoj za pošumljenje fior. 50.

Pod Br. 672 Obćini Obrovačkoj za lugare fior. 300.

Pod Br. 1017 lugaru Katavicu nagrade fior. 20.

Pod Br. 988 Obćini Kninskoj za lugare fior. 300.

Pod Br. 1078 Obćini Sinjskoj f. 300.

Pod Br. 1291 Obćini Šibenskoj f. 175.

Pod Br. 1560 Korčulanskoj f. 81:43.

Pod Br. 1586 Luštičkoj fior. 40.

Pod Br. 1697 Prominskoj fior. 100.

Pod Br. 1728 Rabskoj fior. 140.

Pod Br. 1702 lugaru Čošiću nagrade fior. 15.

Pod Br. 1920 Obćini Mućkoj za lugare fior. 100.

Pod Br. 1879 Makarskoj fior. 150.

Pod. Br. 2020 Obćini Sućurja f. 75.

Pod Br. 2086 Šibenskoj fior. 175.

Pod Br. 2025 Lukšićkoj fior. 152.

Pod Br. 2595 Sutivanjskoj fior. 50.

Pod Br. 2834 Dobrotskoj fior. 60.

Pod Br. 3789 Sućuračkoj fior. 13:28.

Pod Br. 3748 Peraškoj za pošumljenje brda Kašuna fior. 100.

Pod Br. 3990 c. k. Poglavarstvu Sinjskomu za uredjenje potoka fior. 500.

Pod Br. 4116 Namjestništvu u šumarske svrhe fior. 3000.

Uz to je obetao Odbor pripomoći i drugim Obćinam gdi snuju zavesti lugarsku službu.

D O P I S

C. K. Namjestnistva $^{16}/_{10}$ 1885 Br. 18985.

Kako prošastih godina tako i za godinu 1884 časti se Namjesništvo priobćiti slavnom Odboru, što bi uradjeno godine 1884 sa strane političke uprave za poboljšanje šumarstva u Dalmaciji.

I. O šumarskom osoblju kod Obćinâ

Kako proizlazi iz priloga A umnožilo se je godine 1884 isto osoblje od 10 šumara i 320 lugara na 12 šumara 377 lugara i bi od Namjestništva za podupiranje toga osoblja doznačeno iz razpoloživih državnih i zemaljskih sredstva:

godine	1884	fior.	13588:69½
„	1883	„	12097:03½
„	1882	„	10688:12—
„	1881	„	9507:15—
„	1880	„	8332:19—
„	1879	„	5796:69—
„	1878	„	3759:99—
„	1877	„	3706:60—

I sa strane slavnog Zemaljskog Odbora bi za šumarsko osoblje god. 1884 doznačeno neposredno Obćinam mjesto 672 fior. 67 novč. god. 1882, 1108 fior. 58 novč. godine 1883, za godinu 1884 — 2347 fior. 86 novč.

Isto tako žrtvovale su i Obćine za uzdržavanje njihova šumarskog osoblja mjesto 15370 fior. 75½ novč. godine 1882, i 16023 fior. 43½ novč. godine 1883, godine 1884 svotu od 21684 fior. 03 novč.

Trošak države, zemlje i Obćinâ za uzdržavanje šumarskog obćinskog osoblja iznašao je dakle god. 1882 f. 26781 : 54½
„ 1883 „ 29229 : 05 —
„ 1884 „ 37620 : 58½

Ovi brojevi služe najboljim dokazom, da se šumarska struka u Dalmaciji sve više razvija, što se je postiglo time da su se razpoloživa sredstva ponajviše za podupiranje šumarskog osoblja Obćinâ uporabila.

Djelatnost ovog podupiranog osoblja nije ostala bez uspjeha. Po prilogu B sastavilo i podnielo je podupirano šumarsko osoblje Obćinâ god. 1884 u sve 2463 osvada o počinjenih šumskih šteta, od kojih je bilo kod političkih Oblasti 2172 riešeno, i na temelju razpravâ bilo je osudjeno raznih prestupnika na:
438 dana zatvora
8239 fior. 70 novč. globe
5620 fior. 78 novč. naknade štete i 260 fior. 51 novč. parbenih troškova.

Najbolje može se ipak vidjeti uspjeh i napredak obćinskih šuma i branjevina u samoj naravi, tako se može tvrditi da djelatnost podupiranog šumarskog osoblja u obće zadovoljuje.

Vlada je osim toga nastojala da se i kod drugih Obćinâ ustanovi lugarska služba, gdje je ista dosada manjkala, i pošlo je joj to, sudjelovanjem slavnog Odbora, kod više Obćinâ za rukom, o čemu će se baviti dojduće priobćenje.

II. O postupanju pri šumskim prekršajim.

Priložena pod C. skrižaljka XII šumske štatistike, kojoj su na koncu dodani i podatci prošastih 9 godina, daje pregled o tom djelovanju u Dalmaciji u godinah 1875 do uključivo 1884.

Po ovom bilo je od podnešenih 3952 osvada god. 1884 riešeno od političkih Oblasti 3087, odstupljeno c. k. kaznenom sudu bilo je 178 osvada, a ostalo je koncem god. 1884 kod političkih Oblasti neriešenih 632.

Od političkih Vlasti bilo je godine 1884 pri riešenju gorispomenutih 3087 osvada sudjeno na 677 dana zatvora; — 13.326 fior. 06½ novč. novčane globe i 9602 fior. 24 novč. naknade štete.

Iz priloga D. uvidjeti će slavni Odbor poslovanje sa šumskim globam u korist poljodjelske zaklade kod pojedinih c. kr. poreznih Ureda tekom godine 1884, te moći će razabrati: da je godine 1884 bila utjerana (osim takodjer utjeranih ali koncem godine 1884 još neuknjiženih f. 5600 i 56 novč.) svota od 12035 fior. 49 novč.; dočim je bilo utjerano

godine	1883	fior.	8806 : 35½
„	1882	„	6398 : 39½
„	1881	„	7758 : 75 —
„	1880	„	2177 : 41 —
„	1879	„	2417 : 79 —
„	1878	„	3930 : 36½
„	1877	„	3677 : 58½
„	1876	„	1843 : 42 —
„	1875	„	1030 : 48 —

Za bržje utjeravanje ostatka od fior. 18.258 : ½ novč. zauzelo je Namjestničtvo godine 1885 shodne mjere.

III. O umjetnih uzgojih te o uredjenju bujicâ

može se priobćiti, da je godine 1884 bilo trošeno za prve . . . fior. 540 : — —
a za potonje . . . . . „ 4102 : 96 —
a za obe svrhe sa strane
Obćinâ . . . . . . „ 1168 : 79 —
osim toga za pribavljanje
sjemenja i biljka . . . „ 2417 : 93½

Za razsadnike trošilo se je samo 495 fior., a to s razloga što su se potrebite biljke uzgojile u branjevinah te u području dotičnih bujica. — U obće može se opaziti, da se je ponajviše njegovalo uredjenje bujica i pošumljenje njezinih područja.

Započete su godine 1884 predhodne radje oko bujica Drenovstice i Krimalja u Župi kotorskoj; oko Vrlike-Zduša i Bukovice-Zduša kraj Vrlike; oko Bunarske Drage kraj Obrovca; oko Postranja kraj Dubrovnika; te oko raznih bujica i vododerina kod Mućа.

Nastavljene su bile radje okŏ Čikole; oko Povjaka, Vedrina i Doljanina kraj Sinja; oko Veljna kraj Knina — o čemu je slavnom Odboru, već na drugom mjestu priobćeno, što bi uradjeno.

Borove biljke Eucalyptusi, odgojeni u Dubrovniku od poljodjelskog Družtva za račun Namjestništva, osobito dobro napreduju svuda gdje su se sadili, a može se osobito u zdravstvenom pogledu javiti poboljšanje zraka u Stonu.

Iz priloga E uvidjeti će slavni Odbor cielokupno djelovanje Vladinom zakladom za pošumljenje u godinâ 1877 do uključivo 1884. Slika koju pruža taj izkaz baš je zanimiva a nemože se ino nego pripoznati, da šumarstvo u Dalmaciji napreduje; uvidjeti je iz njega, da su u Dalmaciji godine 1884 sa strane Vlade, Zemlje i Obćinâ za poboljšanje šumarstva u sve potrošilo 45.066 fior. 54 novč.

Prilog A.

Pregled

šumarskog osoblja kod dalmatinskih Obćinâ u pogled broja i podporinâ god. 1884.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Općina	Šumarsko osoblje g. 1883 šumara	lugara	g. 1884 šumara	lugara	Dakle g. 1884 više šumara	lugara	manje šumara	lugara	god. 1884 doznačene podpore od Namjestništva fior.	novč.	od zemaljskog Odbora fior.	n.	Ukupno fior.	novč.	Trošak Občine god. 1884 fior.	novč.
1	Benkovac	Benkovac	—	17	—	15	—	—	—	2	745	—	80	—	825	—	136	60
2		Kistanje	—	10	—	11	—	1	—	[1] —	499	80	—	—	499	80	500	—
3		Obrovac	1	14	1	17	—	3	—	[2] —	799	68	300	—	1099	68	1190	—
4	Kotor	Muo	—	1	—	1	—	—	—	—	40	—	—	—	40	—	20	—
5		Prčanj	—	2	—	2	—	—	—	—	72	—	—	—	72	—	72	—
6		Dobrota	—	—	—	2	—	2	—	—	95	—	—	—	95	—	95	—
7		Ercegnovi	—	2	—	2	—	—	—	—	120	—	—	—	120	—	120	—
8		Risan	—	2	—	2	—	—	—	—	96	—	—	—	96	—	96	—
9		Kotor		2	—	1	—	—	—	1	60	—	—	—	60	—	60	—
10		Krtole	—	1	—	1	—	—	—	—	50	—	—	—	50	—	50	—
11		Budva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12		Luštica	—	—	—	2	—	2	—	—	92	50	—	—	92	50	92	50
13		Grbalj	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14		Pastrović	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15		Lastva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16		Stolivo	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17		Tivat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18		Perast	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Korčula	Korčula	—	5	—	5	—	—	—	—	205	70	102	86	308	56	120	—
20		Blato	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21		Lastovo	—	1	—	1	—	—	—	—	60	—	—	—	60	—	60	—
22		Orebić	—	1	—	1	—	—	—	—	100	—	30	—	130	—	70	—
23		Trpanj	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	65
24		Kuna	—	5	—	5	—	—	-	—	*) 20 290	— —	—	—	310	—	378	77
25		Janjina	—	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Imoski	Imoski	1	23	1	23	—	—	—	—	1000	02	250	—	1250	02	2410	—
27	Knin	Drniš	1	27	1	33	—	6	—	[3] —	700	—	300	—	1000	—	1708	—
28		Knin	—	14	1	15	1	1	—	[4] —	697	—	300	—	997	—	1230	—
29		Promina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Prenosak .	3	132	4	147	1	18	—	3	5742	70	1362	86	7105	56	8505	52

*) Za godine 1883-1884.

[1] 1 Privatni, — [2] 1 Privatni. — [3] 1 Privatni. — [4] 1 Privatni.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Općina	Šumarsko osoblje g. 1883 šumara		g. 1884 šumara		Dakle g. 1884 više šumara		manje šumara		god. 1884 doznačene podpore od Namjestništva		od zemaljskog Odbora		Ukupno		Trošak Općinâ god. 1884	
			šumara	lugara	šumara	lugara	šumara	lugara	šumara	lugara	fior.	novč.	fior.	n.	fior.	novč.	fior.	novč.
		Prinos .	3	132	4	147	1	18	—	3	5742	70	1362	86	7105	56	8505	52
30	Hvar	Hvar	—	1	—	2	—	1	—	—	89	94	—	—	89	94	160	—
31		Starigrad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32		Ješa	—	—	—	1	—	1	—	[1] —	—	—	—	—	—	—	—	—
33		Sućurje	—	3	—	3	—	—	—	—	99	96	75	—	174	96	150	—
34		Komiža	—	2	—	2	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	200	—
35		Vrboska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36		Vis	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—
37	Makarska	Makarska	—	6	—	6	—	—	—	—	299	88	—	—	299	88	540	12
38		Vrhgorac	—	13	—	14	—	1	—	—	780	—	—	—	780	—	875	—
39		Gor. Primorje	—	6	—	6	—	—	—	—	340	—	—	—	340	—	524	—
40	Metkovići	Metkovići	—	4	—	4	—	—	—	—	40	—	—	—	40	—	41	68
41		Opuzen	—	5	—	5	—	—	—	—	300	—	—	—	300	—	900	—
42	Dubrovnik	Mljet	—	2	—	2	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	145	—
43		Ston	—	1	—	2	—	1	—	[2] —	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Šibenik	Skradin	—	26	1	11	1	—	—	[3] 15	454	0.75	—	—	454	07.5	950	—
45		Šibenik	—	—	—	9	—	9	—	[4] —	—	—	—	—	—	—	—	—
46		Tiesno	1	—	1	7	—	7	—	—	714	13	—	—	714	13	730	—
47	Sinj	Sinj	1	29	1	29	—	—	—	—	900	—	300	—	1200	—	1996	—
48		Vrlika	1	9	1	10	—	1	—	—	611	03	200	—	811	03	569	72
49	Split	Postira	—	2	—	2	—	—	—	—	200	—	—	—	200	—	400	—
50		Pučišća	—	2	—	2	—	—	—	—	168	—	—	—	168	—	183	99
51		Sutivan	—	—	—	1	—	1	—	[5] —	—	—	—	—	—	—	—	—
52		Nerežišća	1	2	1	10	—	8	—	[6] —	300	—	—	—	300	—	350	—
53		Omiš	—	—	—	4	—	4	—	[7] —	—	—	—	—	—	—	—	—
54		Novi	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—
55		Split	—	2	—	6	—	4	—	—	120	—	—	—	120	—	120	—
		Prenosak .	7	253	9	291	2	56	—	18	11359	71.5	1937	86	13297	57.5	18241	03

[1]) Koncem god. 1884 ustanovljeni. — [2]) Privatni. — [3]) Uredjena služba. — [4]) Koncem god. 1884 ustanovljeni. — [5]) Koncem god. 1884 ustanovljeni. — [6]) 8 Privatni. — [7]) Koncem god. 1884 ustanovljeni.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Občina	Šumarsko osoblje g. 1883 šumara	Šumarsko osoblje g. 1883 lugara	Šumarsko osoblje g. 1884 šumara	Šumarsko osoblje g. 1884 lugara	Dakle g. 1884 više šumara	Dakle g. 1884 više lugara	Dakle g. 1884 manje šumara	Dakle g. 1884 manje lugara	god. 1884 doznačene podpore: od Namjestništva fior.	od Namjestništva novč.	od zemaljskog Odbora fior.	od zemaljskog Odbora n.	Ukupno fior.	Ukupno novč.	Trošak Občinâ god. 1884 fior.	Trošak Občinâ god. 1884 novč.
		Prinos .	3	132	4	147	1	18	—	3	5742	70	1362	86	7105	56	8505	52
		Prinos .	7	253	9	291	2	56	—	18	11359	71.5	1937	86	13297	57.5	18241	03
56	Split	Lukšić	—	—	—	3	—	3	—	—	25	—	50	—	75	—	240	—
57		Lećevica	—	3	—	3	—	—	—	—	199	98	—	—	199	98	70	—
58		Muć	—	3	—	7	—	4	—	[1] —	96	—	100	—	196	—	—	—
59		Milna	—	—	—	1	—	1	—	[2] —	—	—	—	—	—	—	-	—
60		Trogir	—	3	—	8	—	5	—	[3] —	—	—	—	—	—	—	—	—
61		Sućurac	-	—	—	2	—	2	—	[4] —	—	—	—	—	—	—	—	—
62		Šolta	—	—	-	1	—	1	—	[5] —	—	—	—	—	—	—	—	—
63		Bol	—	—	—	1	—	1	—	[6] —	—	—	—	—	—	—	—	—
64		Supetar	—	2	—	2	—	—	-	—	20	—	—	—	20	—	220	—
65		Klis	--	—	—	2	—	2	—	[7] —	—	—	—	—	—	—	—	—
66	Zadar	Rab	1	7	1	7	—	—	—	—	548	—	140	—	688	—	1161	—
67		Pag	—	4	—	4	—	—	—	—	120	—	120	—	240	—	400	—
68		Nin	—	12	—	12	—	—	—	[8] —	600	—	—	—	600	—	600	—
69		Novigrad	1	12	1	11	—	—	—	[9] 1	272	—	—	—	272	—	372	—
70		Zadar	1	10	1	10	—	—	—	[10] -	—	—	—	—	—	—	200	—
71		Biograd	—	11	—	10	—	—	—	1	348	—	—	—	348	—	180	—
72		Sali	—	—	—	2	—	2	—	[11] -	—	—	—	—	—	—	—	—
	Godine 1884 u sve .		10	320	12	377	2	77	—	20	13588	69.5	2347	86	15936	55.5	21684	03
	Ili g. 1884 podupirano je bilo		—	—	11	273	—	—	—	—	13588	69.5	2347	86	15936	55.5	21684	03
	„ „ 1883 „ „ „		—	—	9	247	—	—	—	—	12097	03.5	1108	58	13205	61.5	16023	43.5
	„ „ 1882 „ „ „		—	—	7	218	—	—	—	—	10688	12	672	67	11360	79	15370	75.5
	„ „ 1881 „ „ „		—	—	7	184	—	—	—	—	9507	15	—	—	—	—	—	—
	„ „ 1880 „ „ „		—	—	5	151	—	—	—	—	8332	19	—	—	—	—	—	—
	„ „ 1879 „ „ „		—	—	2	101	—	—	—	—	5796	69	—	—	—	—	—	—
	„ „ 1878 „ „ „		—	—	—	85	—	—	—	—	3759	99	—	—	—	—	—	—
	„ „ 1877 „ „ „		—	—	—	70	—	—	—	—	3706	60	—	—	—	—	—	—

[1]) 1 Privatni. — [2]) Privatni. — [3]) Bez uredjene službe. — [4]) Stupili su iz službe. — [5]) Privatan. — [6]) Koncem god. 1884 ustanovljen. — [7]) Privatni. — [8]) 2 Privatna. — [9]) 3 Privatna. — [10]) 8 Privatnih bez uredjene službe. — [11]) Privatni.

Prilog B.

Izkaz

o šumarskih prekršajih razpravljenih na temelju prijavnicâ podupiranih lugara kod Obćinâ god. 1884.

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Politička Obćina	Od kad je uživala pripomoć	Broj lugara	Broj osvada					Razglabanje razprava rie				
										O s u				
												Pedepsa		
					Prikazanih na zapisniku	Riešenih	Neriešenih	Ustupljenih kaznenom Sudu	Zagodjenih	globam i zatvorom	ukorom	zatvor	globa	
										broj		dana	fior.	nč
1	Benkovac	Benkovac	21/8 1880	15	18	31	1	5	21	19	5	31	15	—
2		Kistanje	31/1 1879	10	43	41	10	2	4	32	13	34	129	—
3		Obrovac	27/2 1878	1 Isp. 14 lug.	139	147	26	4	6	114	45	67	157	99
4	Kotor	Kotor	1/1 1882	1	2	2	—	—	—	1	1	—	52	—
5		Risan	1/6 1880	2	3	3	—		—	1	2	—	12	50
6		Krtoli	11/1 1881	1	3	3	—	—		—	2	—	—	—
7		Muo	1/2 1882	1	1	1	—	—	—	1	—	—	12	50
8		Prčanj	1/2 1882	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9		Ercegnovi	1/11 1882	2	5	4	1	—	—	3	—	—	36	50
10		Luštica	8/3 1884	2	4	4	—	—	—	1	3	—	2	—
11		Dobrota	14/3 1884	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Korčula	Korčula	2/6 1883	5	188	182	6	4	—	243	9	11	322	—
13		Kuna	3/7 1883	5	47	46	1	6	—	35	9	1	95	—
14		Pelješac	26/10 1883	1	3	2	1	—	—	1	—	—	6	—
15		Lastovo	17/7 1883	1	18	10	8	7	—	1	—	—	21	—
16	Imoski	Imoski	1/1 1882	1 Isp. 23 lug.	154	130	11	13	—	89	14	88	614	50
17	Knin	Knin	1/1 1882	1 Isp. 13 lug.	185	165	20	50	—	41	43	83	445	15
18		Drniš	1/1 1882	1 Isp. 22 lug.	244	207	37	30	—	93	52	108	696	—
19	Hvar	Hvar	1/1 1882	2	34	23	11	—	—	12	1	1	92	—
20		Sućurje	15/1 1883	3	29	16	10	3	—	3	5	—	12	—
21		Ješa	16/12 1884	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22		Komiža	1/3 1882	2	38	27	8	3	—	7	7	—	15	—
23	Makarska	Makarska	1/1 1882	6	36	26	2	8	—	16	6	2	162	05
24		G. Primorje	1/4 1882	6	32	26	—	6	—	5	2	6	89	—
25		Vrhgorac	1/1 1882	13	80	63	3	14	—	40	10	5	451	75
26	Metkovići	Metkovići	1/11 1884	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27		Opuzen	1/10 1883	5	35	35	—	3	—	6	16	—	193	—
28	Dubrovnik	Mljet	1/7 1883	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		I. Iznos .		4 Isp. 164 lug.	1341	1194	156	158	31	781	245	437	3631	94

šenih od političkih vlasti					Izvršene osude									OPAZKE
d e							Utjerbe							
naknadna šteta		parbeni troškovi		Oprosti	Zatvora	Ukora	globa		naknade šteta		parbenih troškaka			
fior.	novč	fior.	nč				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	nč.		
69	15	—	—	6	—	5	40	—	55	37	—	—	
475	18	—	—	5	—	13	967	50	199	25	—	—	
215	38	—	—	18	—	45	64	—	110	35	—	—	
2	60	—	—	—	—	1	52	—	2	60	—	—	
6	90	1	—	—	—	2	12	50	6	90	1	—	
4	40	—	—	1	—	2	—	—	4	40	—	—	
—	—	1	—	—	—	—	12	50	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	36	—	—	1	—	—	36	50	15	36	—	—	
5	38	1	—	—	—	3	2	—	5	38	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
216	93	7	10	45	11	9	139	20	90	04	—	—	
13	97	2	—	5	1	9	47	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	
3	70	1	—	2	—	—	10	—	—	—	—	—	
198	99	16	70	27	88	14	240	50	152	77	16	70	
205	—	—	—	24	44	43	780	51	520	—	—	—	
235	93	—	—	32	66	52	320	—	347	60	—	—	
185	47	—	—	10	—	1	55	—	—	—	—	—	
11	05	—	—	8	—	5	161	50	47	40	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 lugara koncem god. 1884 ustanovljena
152	64	—	—	13	—	7	33	—	—	—	—	—	
48	71	3	70	8	2	2	45	23	40	21	—	—	
107	11	—	80	3	8	2	21	—	46	25	—	—	
312	85	—	—	8	5	10	153	75	23	49	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
121	84	—	—	10	—	16	170	—	5	16	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2608	54	34	30	227	225	241	3369	69	1672	53	19	70	

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Politička Občina	Od kad je uživala pripomoć	Broj lugara	Broj osvada: Prikazanih na zapisniku	Riešenih	Neriešenih	Ustupljenih kaznenom Sudu	Zagodjenih	Razglabanje razprava ·ie — O s ı: globam i zatvorom	ukorom	Pedepsa: zatvor	globı	
										broj		dana	fior.	ıč.
29	Šibenik	Tiesno	koncem 1883	1 Isp. 7 lug.	76	68	8	4	—	25	35	1	163	ɔ0
30		Skradin	$^1/_8$ 1884	1 Isp. 11 lug.	10	8	2	—	—	2	2	—	25	—
31	Sinj	Sinj	$^1/_1$ 1880	1 Isp. 26 lug.	450	439	6	5	—	205	117	—	2483	·6
32		Vrlika	$^{15}/_{12}$ 1876	1 Isp. 9 lug.	117	117	—	—	—	52	28	—	562	ɔ0
33	Split	Lećevica	$^1/_{11}$ 1881	3	17	17	—	—	—	7	4	—	92	—
34		Muć	$^1/_1$ 1880	2	14	12	2	—	—	9	3	—	75	—
35		Nerežišća	$^1/_1$ 1880	1 Isp. 2 lug.	10	6	4	—	—	5	—	—	50	—
36		Postira	$^1/_4$ 1879	2	8	8	—	—	—	5	1	—	81	—
37		Pučišća	$^1/_1$ 1879	2	13	13	—	-	—	8	3	—	40	—
38		Supetar	$^1/_1$ 1883	2	1	1	—	—	—	1	—	—	15	—
39		Split	$^1/_1$ 1884	2	2	2	—	—	—	2	—	—	7	—
40		Lukšić	$^1/_1$ 1884	3	32	32	—	—	1	14	5	—	91	—
41	Zadar	Nin	$^1/_{11}$ 1882	10	62	46	15	—	1	25	21	—	291	—
42		Novigrad	$^1/_1$ 1881	1 Isp. 8 lug.	36	28	7	—	1	15	13	—	103	—
43		Biograd	$^1/_9$ 1881	9	35	21	14	—	—	10	11	—	33	—
44		Pag	$^1/_1$ 1877	$^1/_2$ Isp. 4 lug.	23	20	3	—	—	7	11	—	33	—
45		Rab	$^1/_1$ 1877	$^1/_2$ Isp. 7 lug.	216	140	74	—	2	56	81	—	462	50
		II. Iznos .		7 Isp. 109 lug.	1122	978	135	9	5	448	335	1	4607	76
		I. Iznos .		4 Isp. 164 lug.	1341	1194	156	158	31	781	245	437	3631	94
		Ukupno .		11 Isp. 273 lug.	2463	2172	291	167	36	1229	580	438	8239	70

šenih od političkih vlasti					Izvršene osude								OPAZKE
de							Utjerbe						
naknada šteta		parbeni troškovi		Oprosti	Zatvora	Ukora	globa		naknade štetâ		parbenih trošaka		
fior.	novč	fior.	nč				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	nč.	
237	34	66	90	4	1	35	109	—	238	68	—	—	
22	10	5	50	4	—	2	428	40	60	66	—	—	
1375	32	81	75	122	—	117	809	79	419	44	—	—	
298	25	9	70	19	—	28	145	10	112	50	—	—	
41	40	10	—	6	—	4	—	—	—	—	—	—	
54	35	7	40	—	—	3	7	26.5	11	15	—	—	
61	72	4	20	1	-	—	6	28	—	—	—	—	
37	96.5	5	36	2	—	1	6	—	—	—	—	—	
24	11	2	40	2	—	3	30	—	—	—	—	—	
3	—	—	60	—	—	—	--	—	—	—	—	—	
3	36	1	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	
88	89	5	40	12	—	5	6	—	—	—	—	—	
224	68	8	20	—	—	13	55	—	47	41	—	—	
87	74	—	—	—	—	9	63	—	43	34	—	—	
35	60	12	—	—	—	5	13	—	11	23	2	—	
43	55	1	—	2	—	7	4	—	17	25	—	—	
372	86.5	4	80	3	—	42	88	—	101	95.5	—	—	
3012	24	226	21	177	1	274	1770	83.5	1063	61.5	2	—	
2608	54	34	30	227	225	241	3369	69	1672	53	19	70	
5620	78	260	51	404	226	515	5140	52.5	2736	14.5	21	70	

Prilog **C**

Šumarski prestupci god. 1884.

Skrižaljka XII.

Kotarsko Poglavarstvo	Ukupni broj razprava usljed osvada ili zvaničnog uredovanja 1883	1884	ukupno	Od ovih bilo je: ustupljeno c. k. kaznenom Sudu	od političkih vlasti konačno riešeno	ostalo kod političkih vlasti na razpravu	Razglabanje razpra riešenih od političkih vlasti: nepronadjeni krivci ili zagodjeno	nevini pronadjeni	Osude: ukorom	novčanim globam	na zatvor	Ukupno bilo je time sudjeno na: novčane globe fior.	novč.	zatvor dana	naknade štetâ fior.	novč.	OPAZKE
Benkovac	136	280	416	11	354	51	58	42	70	68	116	542	99	205	1409	50.5	
Kotor	4	61	65	1	59	5	—	12	5	42	—	397	50	—	72	02	
Korčula	58	346	404	34	342	28	1	119	26	189	13	763	—	23½	485	31	
Imoski	14	214	228	21	189	18	—	54	18	117		1284	50	89	651	74	
Knin	22	514	536	57	392	87	—	96	135	161		1222	—	231	650	32	
Hvar	39	83	122	3	79	40	—	22	12	44	1	350	—	1	308	97	
Makarska	32	188	220	21	191	8	—	38	41	112		970	05	97½	1050	82	
Metkovići	—	42	42	1	41	—	—	12	6	23	—	663	—	—	156	32	
Dubrovnik	6	60	66	—	45	21	—	2	14	29	—	96	—	—	134	83	
Sinj	34	567	601	3	530	68	—	113	29	388	—	2912	76	—	1560	36	
Šibenik	12	132	144	10	103	31	6	17	49	31		389	50	10	517	04	
Split	69	372	441	11	313	117	3	78	65	166	1	1229	26.5	18	612	89	
Zadar	159	508	667	5	449	213	—	27	189	233		2505	50	2	1992	11.5	
Ukupno god. 1884	585	3367	3952	178	3087	687	68	632	659	1734		13326	06.5	677	9602	24	

Prilog D.

Izkaz

o poslovanju sa šumarskim globam u korist poljodjeljske zaklade kod c. k. poreznih Ureda u Dalmaciji god. 1884.

Tekući broj	Kotarsko Poglavarstvo	Porezni Ured	Ostanak koncem god. 1883		Nova pristojba god. 1884		Ukupno		Brisano bi god. 1884		Čista ukupna pristojba god. 1884		Utjerano bi god. 1884		Ostanak koncem g. 1884 u knjizi		Utjerano ali još neuknjiženo god. 1884		Ostaje u istini koncem god. 1884 ostanka	
			fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.
1	Benkovac	Benkovac	539	—	30	—	569	—	—	—	569	—	348	90	220	10	25	—	198	10
		Kistanje	1249	24	101	50	1350	74	187	50	1163	24	680	24	483	—	415	—	65	—
		Obrovac	561	22.5	169	99	730	21.5	—	—	730	21.5	117	68	612	53.5	14	81.5	597	72
2	Kotor	Budva	10	—	25	—	35	—	—	—	35	—	35	—	—	—	—	—	—	—
		Ercegnovi	—	—	152	01	152	01	—	—	122	01	111	46	40	55	13	—	27	55
		Kotor	415	21	553	50	968	71	—	—	968	71	500	01	468	70	385	70	83	—
		Risan	—	—	12	50	12	50	—	—	12	50	—	—	12	50	—	—	12	50
3	Korčula	Korčula	686	—	557	—	1243	—	219	—	1024		755	41	268	59	58	59	180	—
		Orebić	468	26	216	—	684	26	179	60	504	66	241		263	66	58	89	204	77
4	Imoski	Imoski	2185	34.5	981	68	3167	02.5	687	67.5	2479	35	1471	99	1007	36	474	—	533	36
5	Knin	Knin	6532	69.5	204	—	6736	69.5	—	—	6736	69.5	2016	94.5	4719	75	416	05.5	4303	69.5
		Drniš	3663	02	829		4492	02	695	—	3797	02	674	53	3122	49	120	64.5	3001	84.5
6	Hvar	Starigrad	125	50	195	—	320	50	65	—	255	50	212	—	43	50	5	50	38	—
		Hvar	127	88	50	—	177	88	71	—	106	88	76	69	30	19	15	19	15	—
		Vis	46	—	50	—	96	—	15	—	81	—	41	—	40	—	30	—	10	—
7	Makarska	Makarska	199	—	277	50	476	50	30	50	446	—	98	50	347	50	31	83	315	67
		Vrhgorac	741	17	685	80	1426	97	291	—	1135	97	312	93	823	04	320	31	502	73
8	Dubrovnik	Dubrovnik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Cavtat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Ston	141	—	162	—	303	—	—	—	303	—	—	—	303	—	300	56	2	44
		I. Iznos .	17690	54.5	5251	48	22942	02½	2441	27.5	20500	75	7694	28.5	12806	46.5	2715	08	10091	38.5

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Porezni Ured	Ostanak koncem god. 1883		Nova pristojba god. 1884		Ukupno		Brisano bi god. 1884		Čista ukupna pristojba god. 1884		Utjerano bi god. 1884		Ostanak koncem g. 1884 u knjizi		Utjerano ali još neuknjiženo god. 1884		Ostaje u istini koncem god. 1884 ostanka	
			fior.	n.	fior.	n.	fior.	n	fior.	n.	fior.	n	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.
9	Šibenik	Skradin	207	—	400	90	607	90	25	—	582	90	490	40	92	50	92	50	—	—
		Šibenik	591	19	238	50	829	69	—	—	829	69	457	26	372	43	102	93	269	50
10	Sinj	Sinj	1782	82	1208	38	2991	20	5	—	2986	20	798	71	2181	49	755	29	1432	20
		Vrlika	478	04	465	60	943	64	—	—	943	64	242	39	701	25	89	63	611	62
11	Split	Omiš	113	50	491	66	605	16	75	—	530	16	34	50	495	66	177	—	318	66
		Brač	349	50	103	05	452	55	85	—	367	55	115	78	251	77	69	—	182	77
		Split	766	50	3495	39.5	4261	89.5	53	50	4208	39.5	310	90	3897	49.5	1040	49.5	2857	—
		Trogir	439	16.5	339	66	778	82 5	50	—	748	82 5	197	16.5	551	66	59	50	492	16
12	Zadar	Rab	372	16	37	—	409	16	—	—	409	16	193	66	215	50	99	32.5	116	17.5
		Pag	1147	—	248	—	1395	—	—	—	1395	—	368	—	1027	—	154	70	872	30
		Zadar	673	02	1317	79	1990	81	258	50	1732	31	682	94	1049	37	204	11.5	845	25.5
		Biograd	113	—	245	—	358	—	7	—	351	—	169	50	181	50	12	—	169	50
13	Metkovići	Metkovići	10	—	304	—	314	—	5	—	309	—	280	—	29	—	29	—	—	—
	II. Iznos .		7042	89.5	8894	93.5	15937	83	544	—	15393	83	4341	20.5	11052	62.5	2885	48.5	8167	14
	I. „ .		17694	54.5	5251	48	22942	02.5	2441	27.5	20500	75	7694	28.5	12806	46.5	2715	08	10091	38.5
	Ukupno .		24733	44	14146	41.5	38879	85.5	2985	27.5	35894	58	12035	49	23859	09	5600	56.5	18258	52.5

Izkaz o djelovanju

zakladom za pošumljenje u godinah 1877 do uključivo 1884 kod c. k. Namjestništva.

Godina	Doznačeno bilo je od			Od ovih trošilo se je za						OPAZKA
	Ministarstva	Zemaljskog Odbora	Ukupno	sjemenja i biljke	umjetno pošumljenje	razsadnike	občinsko šumarsko osoblje	razne stvari	Ukupno	
	forintâ									
1877	10000	1000	11000	135:98	1330:00	1138:80	3706.66	120:00	6431:45	[1]) Za ove svrhe nosile su razne občine u gotovom 1168 fior. 79 n. te pribavile su 1200 radnika u vriednosti od f. 720.
1878	10000	1000	11000	448:49	913:34	1214:27	3759.99	101:96	6438:05	
1879	5000	1000	6000	608:47	2803:00	1063:55	5796.69	399:81	10671:55	
1880	10000	1200	11000	1686.16	1628:35	1320:90	8332.19	211:37	13178:97	
1881	15000	1500	16000	958:96	3128:82	1533:75	9507.15	45:99	15194:67	
1882	15000	2000	17000	844:87	2880:00	850:00	10688.12	25:60	15288:59	Neuračunavši doznake zemaljskog Odbora za uredjenje bujicâ.
1883	16000	2500 900 [1])	18500	783:02	3936:25	1160:50	12097.03	278:04	18254:34	
1884	18300	2500	21700	2417:93	za pošumlj. 540.00 [2] za bujice 4102.96	495:00	13588.69 ½	349:13	21493:72	Uračunavši iste doznake.

[1]) Zemaljski je Odbor doznačio za uredjenje bujicâ: god. 1882 . . . . 400 fior. } neuračunano u doznake
„ 1883 . . . . 900 „ }
„ 1884 . . . . 900 „ uračunano „ „

Blago Djelo.

Milo je Zemaljskomu Odboru što može posvjedočiti o dobroj upravi, o redovitosti u polaganju računa, o marnošću kojom ovaj Zavod oprema posle.

Kroz god. 1884 obnovilo se je Povjerenstvo sa sliedećom Gospodom: Čingrija D.r Pero, Degjuli Vlaho, Drobac Riko, Matijević Vlaho, Pučić kn. Rafo, Puljezi Ante i Stauber vit. Eugjenij.

Evo važnijih Odborovih odluka napram Blagom Djelu.

Odluka 22 rujna 1884 Br. 3600, kojom se je dostavilo Povjerenstvu šest Državnih Obveznica od fior. 100 svaka i fior. 99:60 novca, što se dobilo razmjenom Obveznice od fior. 600, jamčevine bivšeg blagajnika Galjufi.

Odluka 15 listopada 1884 Br. 3911 kojom se odobrila pogodba, kojom Zavod stiče u Kate Radilje-Mičića za fior. 824:60 glavnicu na dobit od dubrovačkih dukata 2000.

Odluka 15 listopada 1884 Br. 3912, na odobrenje pogodbe kojom Zavod daje u zajam fior. 12.000.

Odluka 29 prosinca 1884 Br. 4836, kojom se Blago Djelo povlaštuje da primi od vit. Eugjenija Staubera posjed Trnovicu na Stonu, namienjen da se dohodkom podpomože učenikom nižih i srednjih učiona.

Odluka 26 prosinca 1884 Br. 4921, kojom se u zajam daje drugih fior. 12.000.

Odluka pod Br. 4044, kojom se potvrdjuje zakladno pismo o zapisku pokojnog kanunika D.ra Jurja Pulića.

Odluke pod Br. 121, 528, 554, 1477, 1632 i 2123, kojimi se povlašćuje zamjena od fior. 14.000 Obveznicâ, a da se taj novac podade u zajam.

Odluka pod Br, 1929, kojom se pristaje na predlog da se obali od 6 na 5% dobit na fior. 3000 glavnice,

Odluka Br. 495, kojom je odobrena prodaja nekojih zemalja u Obadu za fior. 100.

Odluka Br. 2171, kojom se povlašćuje Zavod da zametne pravdu radi pripusta kuće br. 346, pošto se dobila sasvim slična druga pravda.

Odluka 28 kolovoza o. g. Br. 2847, kojom bi odobrena prodaja nekojih dobara u Konavlim (bilo Gradievo) Marku Kurelji i Krsti Ramadanu za fior. 1104.

Odluka Br. 2851, kojom je odobrena pogodba što daje u zajam fior. 8000, na 10 godina, uz dobit od 5%.

Odluka Br. 1444, kojom se odobrila prodaja za fior. 60 nešto gradiva nepotrebita od jedne kuće.

Odluka Br. 554, kojom se odobrio zajam od fior. 23.000 Državnih Obveznica.

Odluka Br. 665, kojom se odobrilo zakladno pismo sa vit. Stauberom o posjedu Trnovici.

Odluka 31 Ožujka 1885 Br. 1211, kojom se odobrio ustup Kati Rodji nekojih glavnica uz dobit napram nasliednikom Ivana Rodje za fior. 4200.

Osim spomenutih riešitba Odbor je Zemaljski opremio žurno sve posle odnoseće se na upravu Blagog Djela, tako da nema ništa viseća.

Javna Dobrotvorstva.

U upravi ovih Zavoda ukazuje se u obće, kao dosle, svedjerna napredka.

Okružnicom Br. 4140 Odbor je potražio od Povjerenstva podatakâ o predaji dobara od ukinutih svjetovnih Bratovština, ili o uzrocim koji su mogli slučajno zapinjati diobi sa zanimanom učionskom zakladom i sa Crkvom.

Drugom okružnicom Br. 656 biše ponutkovana Povjerenstva da bi nastojala dogovoriti se sa ljekarnicim i postići nek

obale barem 10% na cieni ljekova za uboge; pokušaji su i uspjeli.

Da bi se pokupilo podataka za naumljeni pokrajinski Ljetopis, pod Br. 2786 pozvala se Povjerenstva nek pripoviede što znadu o postanku i razvitku Zavoda. Nekoliko ih je i odazvalo se jur.

Preuzvišeno Ministarstvo nije pristalo na Odborovu tražbu, da bi pod njegov nadzor pustilo i Milosrdišta (Monti di pietà) (Br. 1924).

Na vrieme se opomenula Povjerenstva na dužnost polaganja godišnjih računa, i u tom postupaju obično redovito.

Kroz ovo se doba obnoviše mnoga Povjerenstva, kojim je bio iztekao rok.

Okružnicom pod Br. 4016 Odbor je Povjerenstvom naložio, da dostave podpunu preglednicu zakladnih obveza, da bi na očevidu imao potrebite podatke, kako paziti vršeli se točno odredbe zakladiteljâ.

Uz ove posle obće koristi, Zemaljski će Odbor iztaknuti poglavite razprave vodjene sa pojedinim Zavodima.

B o l. — Pod Br. 1475 dozvolilo se da se pomrse dvi vjerovnine, od fior. 2:40 i 2:73, jer dužnici ubožni.

B u d v a. — Napokon se urediše zaostali računi. Bi povlaštena načelno prodaja za fior. 50 komad zemlje (Br. 3177), koja koristi ne daje već fior. 1 na godinu.

D r n i š. — Fior. 700 uložilo se u Državne Obveznice (Br. 2704).

D u b r o v n i k. — Odbor se je utekao bio uzalud kod Ravnateljstva financijalnoga, da bi dopustilo nek se *tombula* vadi na shodu onog Nadgledništva (Br. 3640 i 5042). — Nije takodje postigao da Obćina Cavtatska povrati fior. 600, uzamljenih joj prigodom pošasti (Br. 2012, 2754, 3446).

H v a r. — Pod Br. 772 potražila se nova razjasnenja, prie neg se odluči o pomrsbi fior. 161:87 vjerovnine; a Br. 704 bi povlaštena načelno prodaja dražbom nekih dobara, sa prvim glasom od fior. 1200.

I m o s k i. — Bi pospiešeno podnešenje računa i uredjenje uprave zapiskom pok. Marka Batošića, povjerenim osobitomu Odboru, a dohodci mu namienjeni u dobrotvorne svrhe.

J e š a. — Nabaviše Državnu Obveznicu od fior. 100.

K i s t a n j e. — Usljed tužba, prigodom kad je Odborov Tajnik Ljubić oblazio onu Obćinu, bi mu naloženo da pregleda i upravu onog Dobrotvorstva (Br. 535). Našlo se gdi bezplodno leži glavnica od fior. 340, pa se nabavile 4 Državne Obveznice od fior. 100 svaka (Br. 637). Potrošiše nezakonito fior. 250 u najam tajniku, usprkos protivnim naredbam. Visi još razprava, da odgovorni upravitelj povrati tu svotu Zavodu (Br. 2830).

K o r č u l a. — Po utoku uredilo se ustanovljenje tajnika — blagajnika na najam, pa bi konačno i imenovan (Br. 3982).

K o m i ž a — nabavi fior. 300 Državnih Obveznica (Br. 2759).

K o t o r. — Politička je Vlast javljala da je pok. Mauricij Mandel oporukom odredio, nek mu nasliednici predadu onoj Obćini fior. 500 Državnih Obveznica, pa da se dobit udieli svake godine na njegov izadnji dan ubogom jedne i druge vjeroispoviedi. Odbor je sa Br. 224 zapitao Obćinu Kotorsku jeli zapisak bio izručen i bili ona predala ga Dobrotvorstvu da ga vrši; ali Obćina na to ne privoli. — Pod Br. 2640 bi odobrena pogodba, kojom se podalo u zajam f. 600. — Pod Br. 2799 načelno se povlastila prodaja dražbom kuće vriedeće fior. 3177, a od koje trećina je Dobrotvornog Zavoda.

M a k a r s k a. — Po nastojanju Odborovu i dobrostivoj naklonosti Gospodje Ane od Ivaniševića, udovice pok. Špire Milicića, izravnaše se razmirice u tomačenju oporuke pokojnika Špire Milicića, koji

je toli obilno obdario uboge sudbenog kotara Makarskoga. S početka je Udovica, baštenica uživateljica, mislila da i vjerovnine od pokojnika ostavljene Dobrotvorstvu padaju pod uvjet stavljen glede kuća, da bi timi upravljao osobiti Odbor. Da bi uklonio pravdu, proti Udovici tolikog dobročinioca, Odbor se uteče c. k. Namjestništvu, da bi ono od c. k. Financijalnog Zastupstva potražilo mnenje ob onoj odredbi. Pošto je to mnenje slagalo sa Odborovim, ovaj se je osobitim pismom (Br. 4104) obratio Udovici, moleći je da bi, bez suda, izpunila odredbu o vjerovninam, i bi sretan što mu je pogodila. Pod Br. 4884 biše Zavodu predane vjerovine, uz neke pravedne uvjete, što je Udovica želila da se u zakladnomu pismu zapišu. Vjerovnine iznose fior. 65.000.

Odlukom 4 rujna 1884 Br. 3423 bi odobrena pogodba, kojom je Zavod podao u zajam fior. 1000; pod Br. 3712 fior. 500; pod Br. 3885 fior. 100, dočim se nisu odobrila tri druga zajma, jer Odbor ne dopušta da se uzamljuje novac zapiska Milicića, jer odredjeno oporukom da se ulaga u Obveznice.

Pod Br. 3660 bi dielom prihvaćen utok Anke Puharića, i naredjeno razpitivanje dali idje na diela neka kuća, koja se htila prodati.

Pod Br. 3672 bi preinačen zaključak Povjerenstva, koje je hotilo obustaviti utjerbu vjerovnina od ostavštine pok. Tome Puharića, od kojih je udovica i utočnica Anuka za života uživateljica.

Pod Br. 3639 dozvolila se pomrsba nekom ubožnjaku duga fior. 50, a Zavod se povlastio da prodade dio neke kućice za fior. 500.

Pod Br. 3694 odobrila se nagodba od fior. 700 sa dužnikom I. K. Botti, i uz to prodaja komad vrtla Braći Rismondo.

Pod Br. 4541 bi odobrena prodaja kuće br. 130 za fior. 500.

Pod Br. 4613 odobrio se je za fior. 40 ustup komad zemlje Marinu Puhariću.

Pod Br. 4741 bi odobrena prodaja polovice kuće br. 338 za fior. 451.

Pod Br. 423 uputio se je Zavod kako će postići ostavštinu Udovice Tolićeve.

Pod Br. 508 bi odobrena nagodba sa Matom Tonkovićem u pravdi radi smetena posjeda.

Riešitbom 29 svibnja 1885 Br. 1997 nije se odobrila doznaka od fior. 300 kano paušala jednome članu Povjerenstva, nego se naredilo mu da odluči o potrebi jednog blagajnika na najam (Br. 2304, 2320).

Pod Br. 2470 bi ukinut zaključak, da se nebi tražilo nego 4% dobiti od dužnika ostavštine Milicića, starijih preko 10 godina.

Pod Br. 2611 bi odobrena Nagodba za vjerovninu od fior. 3000 uz dobit od 6%; tako druga od fior. 300 pod Br. 3712, a pod Br. 3980 od fior. 200 zastarilih dobitaka.

Kroz ovu je godinu Zavod stekao novi zapisak od fior. 2000 ostavljenih mu od pok. Jozipa Krstulovića (Br. 2350).

M u ć. — Dobrotvorstvo je utjeralo f. 1000 od zapiska Borčilovice. — Usljed nesporazumljenja medju članovim Povjerenstva morao se je Odbor umetnuti da neslogu ukloni, osobito sa Predsjednikom (1044, 2341, 2755, 2490).

O r e b i ć — je nabavio Obveznicu dalmatinskog Zajma od fior. 100 (Br. 3973); sklopio zakladno pismo Jurićevo, i odobreno, od fior. 310 glavnice uz obvezu od dvie male Mise na godinu.

P a g. — Odobrila se nagodba od dužnih mu fior. 100 (Br. 1219, god. 1884); uputilo se Povjerenstvo tko zamjenjuje Predsjednika odsutna (Br. 3777); usljed tužba providjeno je, kako da se redovitije vodi uprava Zavoda (Br. 3778, 3823, 4110).

P e r a s t. — Riešitbom 19 srpnja 1884 Br. 2734 Zemaljski je Odbor odjavio tužitelju parohu grčko-istočnomu od Perasta, kako je zapoznato da Dobrotvorstvo ne uzkraćuje pripomoć i ubogom njegove vjeroispoviedi. Što se udieljenja prčija tiče, Povjerenstvo, na temelju zakladnih pisama, misli da je to odredjeno ubogim djevojkam vjeroispoviedi katoličke. U slučaju podnešenu Odboru na rasudu, Odbor nije mogao rasuditi meritorno, jer ne podnešen redoviti utok, niti prošnja na prčiju bila poduprta propisanim dokaznicami. — Riešavajuć račune Odbor je ponutkovao Dobrotvorstvo, da se zauzme utjeravati zaostale dobiti.

P i t v e. — U ovom odlomku Obćine Ješanske zasnovalo se osobito novo Povjerenstvo (Br. 102).

P r č a n j. — Bi povlašteno Povjerenstvo da primi fior. 100 dara i sa dariteljem gosp. Josipom Verona sklopi zakladno pismo (Br. 3330).

R a b. — Nehtide Ministarstvo unutrenih posala pristati da se prodade biće Dokala, po obvezi neustupljivo, te se nastojalo urediti upravu onih dobara što su na otoku Krku (Br. 3131, 3983). Uz to urediše se i zakladine Ugalja i Bono (Br. 3178, 3240, 3925, 4356, 4357). — Sa fior. 710 nabavilo se je 7 Obveznica dalmatinskoga Zajma (Br. 680). — Pazilo se na stečenje koristnih prava Bono (Br. 800), i propisale nekoje odredbe radi bolje uprave sa bićem (Br. 2673). — Povjerenstvo se odlikuje redovitošću i brižljivošću u nastojanju na korist Zavoda.

R i s a n. — Odlukom 7 listopada o. g. Br. 3233 bi povlašteno ono Povjerenstvo da prihvati zapisak od fior. 126, što je ubogom ostavio pok. Nikola Vlastelinović pok. Bogdana, i da sklopi zakladno pismo.

S i l b a. — Obćina je bila utjerala i nezakonito pridržala nekakve globe. Odbor je naredio da se Dobvotvorstvu izruče.

S i n j. Pod Br. 1234 i 4030 Odbor je naputio Povjerenstvo, kako će posići svoj dio od ostavštine Markovića, koji oporukom učini baštenicom svoju dušu.

S p l i t. — B.m 2202 odobrilo se da dade u zajam fior. 1200; Br. 3243, 4055, 4673, 4806 odredjena je prodaja nekih dola na otoku Hvaru; odobrena je prodaja kuće br. 11 za fior. 3580 (Br. 225); odobreno je zakladno pismo Ivičevića (Br. 4176); nije bio odobren, po utoku, zaključak da se razmjeni fior. 10.850 Obveznicâ, pa se novac podade u zajam sa 6% (Br. 439). Upitano Povjerenstvo doznaje se, da je još god. 1883 zaposjelo jedno skladište kod *Pećinâ*, ostavljeno zakladi Martiniš-Marki od pok. Ivana Jurića Mamuta (Br. 581 i 1086). Dvie se pogodbe zajma odobrile, od fior. 300 (Br. 2468) i od fior. 5000 (Br. 3735).

S t a r i g r a d. — Povratilo se Povjerenstvu da popravi zakladno pismo sklopljeno sa Udovicom Vicka Vlahovića glede zapiska od fior. 2000 u Državnim Obveznicam (Br. 3406). — Odobrilo se što se dalo u zajam f. 500 (Br. 4210). — Nije se odobrilo da se razmieni Obveznicâ, a da bi se novac uzajmio (Br. 1544). — Uredilo se je pitanje o vrtlim pok. Ostojića, unajmljenim poljodjelskomu Družtvu, a potraženo c. k. Namjestništvo da bi se trud ustupio Zavodu (Br. 3697). — Prihvatio je Odbor novih odredaba eda bi uredio Zavod Skutari, koji svojoj zadaći ne odgovara; zametnula se je iztraga, i u tu svrhu zamolilo pokrajinsko učionsko Vieće da bi za to odredilo kotarskoga učionskoga Nadzornika (Br. 2473, 3666, 3998).

S u t v a r a. — Odobrila se je pogodba kojom bi podano u zajam fior. 300 (Br. 29).

Š i b e n i k. — B.m 3944 i 4405 zametnulo se je istraživanje odkud su kakoli su dobra bivše bolnice Sv. Lazara, koja

Dobrotvorstvo kaže da njemu pripadaju. Nije se još postigao riešivi odgovor.

T i e s n o. — Nabavilo je ono Dobrotvorstvo Obveznicâ sa pretičkom od fior. 400 i dostavilo je točan imovnik (Br. 916).

T r o g i r. — Dozvolio je Odbor Povjerenstvu da prodade kuću Menegeti, pa i pogodbu odobrio (Br. 2736), a to za fior. 1025. — Odobrio je f. 281:55 potrošenih u popravu bolnice Sv. Lazara. — Dozvolio je da se pomrsi fior. 160 i fior. 100, dužniku napram ostavstini Svilan i fior. 21 drugomu napram onoj Mauretića (Br. 2738). — Nije pristao da se podade u zajam fior. 3700, nego naredio da nabave Državnih Obveznica (Br. 2739, 4453). — Potvrdio je pogodbu kojom se kupila vjerovnina od fior. 1000, izplativih u 10 godina, uz dobit od $6^0/_0$ (Br. 2569); takodje prodaju nekih zemalja za fior. 24 (Br. 3181). — Odbio je utok kojim se tražilo da globe utjerane od osoba pripadajućih kojemu odlomku, imaju se dieliti ubogim dotičnog odlomka (Br. 3203). — Bi sklopljeno zakladno pismo od fior. 250 ostavljenih od pokojne Mare Udovice Vicka Ivačića (Br. 3367). — Odlukom Br. 291 dozvolilo se načelno da prodadu za fior. 2061 kuću Skakoc; pa takodje načelno povlastilo se da dadu u zajam fior. 3000 (Br. 1995). — Odlukom Br. 3384 Odbor je pristao da se ukine pogodba najma dućana pod kućom Testovom. — Kroz godinu 1885 uložilo se u Državne Obveznice fior. 1200 od zaklade Godoevića, a fior. 1600 od zaklade Dobrotvorne.

V i s. — Odlukom 17 kolovoza o. g. Br. 3198 bi odredjeno da se dražbom unajme poljska dobra, prvim glasom od fior. 2550, a to za pet godina. U Državne Obveznice ima fior. 30.650.

Z a d a r. — Odlukom Br. 2874 god. 1884 bi odobrena pogodba, kojom bi podana u nasliednu daću kuća Santić; povlaštena poprava kuće Kostaki po podnešenom trebovniku. — Kao svoju isu od glavnica ukinutih svjetovnih Bratovština, Dobrotvorstvo je utjeralo fior. 9441 : 18. — Odlukami Br. 2283 i 2915 bi odbivena odpovjed Marcanova najmu bića Sv. Marka, a upućeno Povjerenstvo da proti istomu postupa sudbenim načinom.

U obće, izuzam malo iznimaka, uprava Dobrotvorstva idje vrlo dobro, pa je Odbor dužan pohvaliti se djelatnosti i brižljivosti dotičnih Povjerenstva.

Redni broj	Mjesto	Zavoda i Zaklada	GODINE 1882									GODINE 1883									GODINE 1884								
			Prihodi			Razhodi			Pretičci			Prihodi			Razhodi			Pretičci			Prihodi			Razhodi			Pretičci		
			Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa	Obvez.	Novac	Skupa	Obveznice	Novac	Skupa
			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina		
1	Biograd	Dobrotvorstvo	—	214	214	—	87	87	—	127	127	—	128	128	—	29	29	—	99	99	—	119	119	—	—	—	—	119	119
2	Bol	Dobrotvorstvo	1.000	457	1.457	—	433	433	1.000	24	1.024	1.000	1.090	2.090	—	941	941	1.000	148	1.148	1.000	567	1.567	—	507	507	1.000	60	1.060
		Ubožište	—	865	865	—	783	783	—	82	82	—	1.076	1.076	—	747	747	—	329	329	—	1.267	1.267	—	672	672	—	596	596
			1.000	1.322	2.322	—	1.216	1.216	1.000	106	2.106	1.000	2.166	3.166	—	1.688	1.688	1.000	477	1.477	1.000	1.834	2.834	—	1.179	1.179	1.000	656	1.656
3	Budva	Dobrotvorstvo	—	391	391	—	367	367	—	24	24	—	354	354	—	298	298	—	56	56	—	463	463	—	314	314	—	149	149
4	Dubrovnik	Dobrotvorstvo	24.050	9.069	33.119	3.400	6.294	10.324	20.650	2.145	22.795	32.950	8.229	41.179	9.300	8.118	17.418	23.650	119	23.769	23.650	6.488	30.138	—	6.240	6.240	23.650	248	23.988
		Boln. na Pločam	28.600	3.211	31.811	9.700	3.182	12.882	18.900	29	18.929	20.100	1.266	21.366	100	1.218	1.318	20.000	48	20.048	20.000	1.495	21.495	—	784	784	20.000	711	20.711
		Ubožište	18.350	4.490	22.840	4.600	4.455	9.055	13.750	34	13.784	14.750	2.583	17.333	—	2.387	2.387	14.750	196	14.946	14.750	2.738	17.488	—	2.459	2.459	14.750	279	15.029
		Bratovštine	1.800	1.737	3.537	800	1.116	1.916	1.000	621	1.621	1.000	1.813	2.813	—	493	493	1.000	1.320	2.320	1.000	2.354	3.354	—	885	885	1.000	1.469	2.469
			72.800	18.507	91.307	18.500	15.047	34.177	54.300	2.829	57.129	68.800	13.891	82.691	9.400	12.216	21.616	59.400	1.683	61.083	59.400	13.075	72.475	—	10.368	10.368	59.400	2.707	62.107
5	Ercegnovi	Dobrotvorstvo	700	627	1.327	—	421	421	700	206	906	1.000	712	1.712	—	682	682	1.000	30	1.030	1.000	344	1.344	—	324	324	1.000	20	1.020
6	Hvar	Dobrotvorstvo	2.900	803	3.703	—	676	676	2.900	127	3.027	2.900	790	3.690	—	503	503	2.900	287	3.187	3.400	1.440	4.840	—	1.422	1.422	3.400	18	3.418
		Bonajutti	600	68	668	—	67	67	600	1	601	—	66	66	—	65	65	—	—	—	600	65	665	—	65	65	600	—	600
		Ubožište	900	—	900	—	—	—	900	—	900	1.000	84	1.084	—	84	84	1.000	—	1.000	1.000	42	1.042	—	—	—	1.000	42	1.042
			4.400	871	5.271	—	743	743	4.400	128	4.528	3.900	940	4.840	—	652	652	3.900	287	4.187	5.000	1.547	6.547	—	1.487	1.487	5.000	60	5.060
7	Imoski	Dobrotvorstvo	3.000	815	3.815	—	124	124	3.000	691	3.691	6.000	2909	8.909	—	2559	2559	6.000	350	6.350	6.600	685	7.285	—	646	646	6.600	39	6.639
8	Kistanje	„	—	300	300	—	58	58	—	242	242	—	342	342	—	27	27	—	315	315	—	408	408	—	19	19	—	389	389
9	Knin	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	972	1.072	—	190	190	100	783	883	100	954	1.054	—	151	151	100	803	803
10	Komiža	„	1.000	141	1.141	—	110	110	1.000	31	1.031	1.000	112	1.112	—	123	123	1.000	—	1.009	1.000	168	1.168	—	98	98	1.000	70	1.070
11	Korčula	Dobrotvorstvo	41.900	3.858	45.758	—	3.783	3.783	41.900	76	41.976	42.000	4.249	46.249	—	3.674	3.674	42.000	574	42.574	42.3000	4.471	46.771	—	4.163	4-163	42.300	308	42.608
		Ubožište	—	2.207	2.207	—	2.207	2.207	—	—	—	—	344	344	—	255	255	—	89	89	—	2.489	2.489	—	2.340	2.340	—	148	148
			41.900	6.065	47.965	—	5.990	5.990	41.900	76	41.976	42.000	4.593	46.593	—	3.929	3.929	42.000	663	42.663	42.300	6.960	49.260	—	6.503	6.503	42.300	456	42.756
12	Kotor	Dobrotvorstvo	3.360	1.082	4.542	—	1.483	1.483	3.360	—	3.360	3.560	2.151	5.711	—	2.293	2.293	3.560	—	3.560	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Kuna	„	200	269	469	—	172	172	200	97	297	300	110	410	—	106	106	300	4	304	300	18	318	—	18	18	300	1	301
14	Makarska	Dobrotvorstvo	3.400	2.599	5.999	2.000	2.297	4.297	1.400	303	1.703	3.000	3.153	6.153	1.000	2.815	3.815	2.000	338	2.338	2.000	3.937	5.937	300	3.609	3.909	1.700	328	2.028
		Matutinović	—	30	30	—	3	3	—	27	27	—	72	72	—	3	3	—	69	69	—	111	111	—	3	3	—	108	108
			3.400	2.629	6.029	2.000	2.300	4.300	1.400	330	1.730	3.000	3.225	6.225	1.000	2.818	3.818	2.000	407	2.407	2.000	4.048	6.048	300	3.612	3.912	1.700	436	2.136
15	Metković	Dobrotvorstvo	500	210	710	—	—	—	500	210	710	500	274	774	—	—	—	500	274	774	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Milna	„	1.250	312	1.562	—	274	274	1.250	38	1.288	1.250	153	1.403	—	44	44	1.250	109	1.359	1.550	316	1.866	—	299	299	1.550	17	1.567
17	Muć	„	200	64	264	100	27	127	100	37	137	—	183	183	—	118	118	—	65	65	—	1.100	1.100	—	70	70	—	1.031	1.031
18	Obrovac	„	—	489	489	—	79	79	—	439	439	—	515	515	—	74	74	—	441	441	—	620	620	—	133	133	—	487	487
19	Pag	„	350	940	1.290	—	670	670	350	269	619	2.850	947	3.797	—	635	635	2.850	311	3.161	2.850	760	3.610	—	700	700	2.850	60	2.910
20	Pelješac	„	3.350	158	3.508	—	110	110	3.350	48	3.398	3.350	186	3.536	—	119	119	3.350	67	3.417	3.560	391	3.951	—	172	172	3.560	219	3.779
21	Perast	„	8.300	840	9.140	—	419	419	8.300	422	8.722	9.000	1.537	10.537	—	1.141	1.141	9.000	396	9.396	9.000	906	9.906	—	507	507	9.000	399	9.399
22	Postira	„	350	222	572	—	216	216	350	6	356	350	65	415	—	34	34	350	30	380	350	97	447	—	39	39	350	58	408
23	Prčanj	„	500	147	647	—	144	144	500	2	502	500	170	670	—	167	167	500	3	503	500	202	702	—	197	197	500	5	505
24	Pučišća	„	400	45	445	—	6	6	400	39	439	400	90	490	—	8	8	400	82	482	400	127	627	—	104	104	400	24	424
25	Rab	Ugalja-Livić	7.000	1.396	8.396	—	1.213	1.213	7.000	184	7.184	7.000	868	7.868	—	688	688	7.000	180	7.180	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Bono	1.800	1.206	3.006	—	785	785	1.800	421	2.221	1.800	1.165	2.965	—	430	430	1.800	734	2.534	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Dokola	2.950	2.201	5.151	—	496	496	2.950	1.705	4.655	2.950	2.143	6.093	—	134	134	2.950	2.009	4.959	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			11.750	4.803	16.553	—	2.494	2.494	11.750	2.310	14.060	11.750	4.176	15.926	—	1.252	1.252	11.759	2.923	14.673	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Prenosak .	158.710	41.455	200.165	20.600	32.557	53.157	138.110	8.707	146.817	160.610	41.901	201.511	10.400	32.202	42.602	150.210	9.855	160.065	136.910	35.142	172.052	300	26.940	27.240	136.610	8.205	139.815

5*

Redni broj	Mjesto	Zavoda i Zaklada	GODINE 1882 Prihodi			Razhodi			Pretičci			GODINE 1883 Prihodi			Razhodi			Pretičci			GODINE 1884 Prihodi			Razhodi			Pretičci		
			Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa	Obvez	Novac	Skupa	Obvez-nice	Novac	Skupa
			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina			fiorina		
		Prinosak .	158.710	41.455	200.165	20.600	32.557	53.157	138.110	8.707	146.817	160.610	41.901	201.511	10.400	32.202	42.602	150.210	9.855	160.065	136.910	35.142	172.052	300	26.940	27.240	136.610	8.205	139.815
26	Rieka	Dobrotvorstvo	1.000	56	1.056	—	43	43	1.000	13	1.013	1.000	55	1.055	—	45	45	1.000	10	1.010	1.000	70	1.070	—	24	24	1.000	46	1.046
27	Risan	„	200	117	317	—	26	26	200	91	291	200	192	392	—	25	25	200	167	367	200	211	411	—	25	25	200	186	386
28	Silba	„	200	112	312	—	19	19	200	93	293	300	106	406	—	98	98	300	9	309	300	142	442	—	25	25	300	117	417
29	Sinj	„	200	258	458	—	133	133	200	125	325	200	255	455	—	193	193	200	62	262	200	507	707	—	428	428	200	79	279
30	Skradin	„	—	1.179	1.179	—	1.177	1.177	—	2	2	—	1.754	1.754	—	1.457	1.457	—	297	297	—	1.158	1.158	—	976	976	—	182	182
31	Split	Dobrotvorstvo	10.950	3.320	14.270	—	2.738	2.738	10.950	582	11.532	10.950	2.953	13.903	—	2.380	2.380	10.950	573	11.523	10.950	4.812	15.762	—	4.078	4.078	10.950	733	11.683
		Martiniš-Marki	3.905	23.389	27.294	—	14.216	14.216	3.905	9.173	13.078	3.900	19.996	23.896	—	14.371	13.371	3.900	5.626	9.526	3.905	19.163	23.068	—	16.125	16.125	3.905	3.038	6.943
		Ubožište	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			14.855	26.709	41.564	—	16.954	16.954	14.855	9.755	24.610	14.850	22.949	37.799	—	16.751	16.751	14.850	6.199	21.049	14.855	23.975	38.830	-	20.203	20.203	14.855	3.771	18.626
32	Starigrad	Dobrotvorstvo	13.950	3.583	17.533	—	3.226	3.226	13.950	357	14.307	13.950	1.678	15.628	—	1.091	1.091	13.950	586	14.536	15.950	2.836	18.786	—	1.641	1.641	15.950	1.195	17.145
		Radionica	19.100	1.819	20.919	—	889	889	19.100	930	20.030	10.100	1.947	21.047	—	1.036	1.036	19.100	911	20.011	19.100	2.075	21.175	—	1.934	1.934	19.100	140	19.240
			33.050	5.402	38.452	—	4.115	4.115	33.050	1.287	34.337	33.050	3.625	36.675	—	2.127	2.127	33.050	1.497	34.547	35.050	4.911	39.961	—	3.575	3.575	35.050	1.335	36.385
33	Ston	Dobrotvorstvo	100	123	223	—	72	72	100	51	151	100	[196	2.96	—	194	194	100	2	102	100	133	233	—	82	82	100	51	151
34	Sućurac	„	—	183	183	—	—	—	—	183	183	—	212	212	—	—	—	—	212	212	—	212	212	—	—	-	—	212	212
35	Sumartin	„	550	1.442	1.992	—	1.102	1.102	550	340	890	550	1.773	2.323	—	1.279	1.279	550	495	1.045	850	1.112	1.962	—	867	867	850	245	1.095
36	Supetar	„	400	296	696	—	294	294	400	2	402	400	224	624	—	210	210	400	13	413	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Sutivan	„	1.100	434	1.534	—	187	187	1.100	247	1.347	1.300	642	1.942	—	330	330	1.300	312	1.612	1.300	1.074	2.374	—	902	902	1.300	172	1.472
38	Šibenik	Dobrotvorstvo	5.250	1.224	6.474	—	756	756	5.250	468	5.718	5.750	1.396	7.146	—	1.195	1.195	5.750	200	5.950	5.750	1.841	7.591	—	965	965	5.750	873	6.623
		Ubožište	2.000	1.141	3.141	—	422	422	2.000	719	2.719	2.000	1.181	2.181	—	551	551	2.000	630	2.630	2.000	1.516	3.516	—	1.236	1.236	2.000	280	2.280
		Sisgoreo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	657	379	1.036	—	809	809	657	—	657	658	761	1.419	—	660	660	658	101	759
			7.250	2.365	9.615	—	1.178	1.178	7.250	1.187	8.437	8.407	2.956	11.363	—	2.555	2.555	8.407	830	9.237	8.408	4.118	12.526	—	2.861	2.861	8.408	1.254	9.662
39	Trogir	Ubožište	8.392	4.554	12.946	42	3.158	3.200	8.350	1.396	9.746	8.350	3.396	11.746	—	1.535	1.535	8.350	1.861	10.211	8.350	8.160	16.510	—	3.675	3.675	8.350	4.485	12.835
		Godoević	50	1.393	1.443	—	655	655	50	738	788	50	5.466	5.516	—	1.695	1.695	50	3.771	3.821	4.250	5.767	10.017	—	3.973	3.973	4.250	1.794	6.044
			8.442	5.947	14.389	42	3.813	3.855	8.400	2.134	10.534	8.400	8.862	17.262	—	3.230	3.230	8.400	5.632	14.032	12.600	13.927	26.527	—	7.648	7.648	12.600	6.279	18.879
40	Vis	Dobrotvorstvo Ubožište	37.732	14.429	52.161	6.100	13.612	19.712	31.632	817	32.449	33.132	9.273	42.405	—	6.981	6.981	33.132	2.289	35.424	35.632	8.548	44.180	—	5.615	5.615	35.632	2.933	38.565
41	Vrbanj	Dobrotvorstvo	2.000	1.390	3.390	—	303	303	2.000	1.087	3.087	3.000	1.798	4.798	—	1.186	1.186	3.000	613	3.613	3.000	1.706	4.706	—	648	648	3.000	1.058	4.058
42	Zadar	Dobrotvorstvo	40.050	17.073	57.123	1.600	14.274	15.874	38.450	2.799	41.249	38.700	17.192	55.892	—	14.709	14.709	38.700	2.483	41.183	39.800	27.184	66.984	—	23.635	23.635	38.800	4.549	43.349
		Kvatrinović	4.310	1.603	5.913	1.400	1.446	2.846	2.910	158	3.068	2.910	579	3.489	—	434	434	2.910	145	3.055	2.910	549	3.459	—	449	449	2.910	100	3.010
		Ubožište	40.300	3.982	44.282	35.400	3.982	39.382	4.900	—	4.900	5.700	21.658	27.358	—	21.538	21.538	5.700	120	5.820	5.850	4.469	10.319	—	4.228	4.228	5.850	242	6.092
			84.660	22.658	107.318	38.400	19.702	58.102	46.260	2.957	49.217	47.310	39.429	86.739	—	36.681	36.681	47.310	2.748	50.058	48.560	32.202	80.762	1000	27.312	28.312	47.560	4.891	52.451
43	Zlarin	Dobrotvorstvo	2.600	141	2.741	—	27	27	2.600	114	2.714	1.800	275	2.075	—	82	82	1.800	194	1.994	2.000	535	2.535	—	211	211	2.000	324	2.324
		Sbroj .	352.999	124.696	477.695	65.141	95.314	160.456	287.907	29.192	317.099	312.609	135.477	448.086	10.400	105.626	116.026	302.209	31.007	333.216	300.965	129.683	430.648	1300	98.342	99.642	299.665	31.340	331.005
44	Dubrovnik	Blago Djelo	110.700	80.746	191.446	—	50.615	50.615	110.700	30.130	140.830	110.700	69.123	179.823	—	41.964	41.964	110.700	27.159	137.859	110.700	69 244	179.944	—	56.973	56.973	110.700	12.270	122.970
		Ujedno .	463.699	205.442	669.141	65.142	145.929	211.071	398.607	59.322	457.929	423.309	204.600	627.909	10.400	147.590	157.990	412.909	58.166	471.075	411.665	198.927	610.592	1300	155.315	156.615	410.365	43.610	453.975

U ovoj preglednici nisu navedena već 43 imućnija Dobrotvorna Zavoda. Svi skupa protežu svoju djelatnost na 310.267 stanovnika. Od tih Zavoda dopadaju: Otočje 20 sa fior. 158.841.
Primorje 16 „ „ 180.587.
Zagorje 7 „ „ 9.810.

A dopada: na Otočju po fior. 1000 na 422 stanovnika
u Primorju „ „ 1000 „ 726 „
u Zagorju „ „ 1000 „ 11.421 „

Občine.

Zadnjeg je zasjedanja Visoki Sabor Odboru naložio:

„Da se predlog zastupnika Bakotića glede preinaka Občinskog Pravilnika povrati Zemaljskome Odboru, sa nalogom da se obrati na Občine okružnicom, i upita ih o promjenam koje bi nužne bile.“

Odbor je nalog izpunio okružnicom pod Br. 3802. Nego mnoge se Občine i ne odazvaše pozivu. Svakako o predloženim preinakam podniti će se Visokomu Saboru nastajućeg zasjedanja osobito izvješće.

Bio je glasovan, pa okružnicom 4 rujna 1884 Br. 3082 razaslan Občinam potanki „Naputak upravi občinskom imovinom“, a tim i propisano oglednicâ, po kojim da upravu vode. Da će taj naputak izniti koristi u poslovanju Občiná, osvjedočio se je Odbor jur izkustvom prve godine.

Da bi pri ruci imao gradiva i da popuni naputke i da slučajno predloži kakvu preinaku občinskomu pravilniku, Odbor je dobavio sbirku pravilnika, kriepostnih u ostalim pokrajinam.

Okružnicom 5 prosinca 1884 B. 4640 Odbor je upozorio Občine na neke nepravilnosti, što se običnije opažaju kod njihove uprave. Izmedju tih nepravilnosti iztaknuto je osobito, što premašuju lasno troškove predračunane, pa se i ne traži da ih Vieće odobri; što se u vanredne ubrajaju neki troškovi, koji bi imali padati na plaćenu odsjećninu; česta povjerenstva opraviteljâ i glavarâ; neprikazanje u predrazbrojim pretička prednjih godina. — Glede svih tih pitanja raztomačiše se Občinam odnosni propisi zakona, pa se opomenule, da bi se disciplinarno postupalo proti onim koji bi sliedili u tom griešiti.

Drugom okružnicom 25 kolovoza 1884 Br. 3315 priobćile su se Občinam preinake koje je carevinski zakon 19 svibnja 1884 Br. 62 donio predjašnjemu zakonu 27 lipnja 1878 Br. 72, o nametu na pečenje rakije; potanko se proizvoditelji naputili, kako njim je postupati, da postignu oblakšice udieljene onim koji peku za kućnu potrebu.

Na zahtjev c. k. Ravnateljstva financijalnoga, i u korist pobiranja prireza potrošarini, bi preporučeno pod Br. 3485 Občinam, da pripomognu bolje financijalnim poslovačem pri vršenju njihove službe, kao što su i po zakonu dužne.

Opaziv kako se često grieši u sastavljanju imenika članova seoskog sbora, Odbor je našao potrebito razpisati okružnicu 7 listopada o. g. Br. 3907. Tu se iztomačilo kako se imenici kroje, pa da se postigne jednako svukud postupanje po propisim zakona, bi naredjeno Občinam: da naprave imenike za svaki odlomak, a to na temelju izbornih listina od zadnjih izbora; da ove imenike trostruke proglase radi slučajnih izpravaka; da kad su jednom zalegle, da se ne smiedu prekrajati sve do izza izbora novog zastupstva občinskoga; da se jedan primjerak ima izlagati svaki put kad se na sbor zove, da jedan ostaje kod Občine, a jedan nek se dostavi Odboru. — Nisu mogle još izpuniti nalog, ali će se paziti da ga izpune.

Pod Br. 3912, upitan, Odbor je izjavio c. k. Namjestništvu svoje mnenje o redarstvenom dobniku kavanâ, gostionâ, pivnicâ i krčama, što misli razpisati po cieloj pokrajini, i o sudstvu prekršaja.

Napokon pod Br. 194 priobćila se Občinam načela poprimljena od c. k. Upraviteljnog Sudišta u tomačenju § 28 občinskog izbornog Reda, kad svi pozvani birači nebi mogli glasovati do prepisanog sata na urečeni dan. Da se izbjegne neprilici glasovanja i nakon zahoda sunca, c. k. Namjestništvo je naredilo da se raz-

maknu po dva ili tri dana izbori pojedinih izborništva.

Pod Br. 2691 biše dojavljene Obćinam odredbe Ministarstva unutrenih posala i financijalnoga, kako se ima postupati radili se promjenuti ime kojoj Obćini, jali odlomku, pa i pojedinim mjestijim.

Uz ove odredbe obće koristi, Odbor će navesti jošte znamenitije odluke napram pojedinim Obćinam, osobito odnoseli se na kakvu preinaku obćinske baštine.

Benkovac. Da se oblakša Obćini gradnja obćinskog doma, bi joj dozvoljeno da kroz godinu 1886 podmiri dugove pokrajinskim zakladam (Br. 4096). — Bi odbijen utok proti travarini uvedenoj u Kakmi mjesto dimarine, čim plaća porez na obćinska dobra, a pravilnije je i redovitije (Br. 3827), pa dokazano je proti tvrdnji utočnikâ, da se ta travarina udara na pašu po obćinskom.

Biograd. Preminuće načelnika Tome Pelicarića dade povoda raznim providjenjim u svrhe uprave, nu o tom će se izviestiti na poglavju o pohodim Obćinam po Odborovu Povjereniku. — Bi odbijen utok proti zaključku o spadnuću jednog prisjednika, jer dokazano da nije bio navršio 24 godine (4040); takodje drugi uložen proti pravilnosti sjednice, pri kojoj bi izabrano obćinsko Opraviteljstvo (Br. 4042 i 4053). — Bi uredjen nagodbeni Ured (br. 1157) i izdano odredaba glede prava obiteli Kujevića na uživanje obćinskih pašnjaka (br. 2192); napokon uslišan utok proti prodaji komad obćinskoga u Filip-Jakovu (br. 3435).

Blata. Poduprla se je tražba Smokovićana, da bi stekli neka državna dobra (br. 4895). -- Bi izdano odredaba da se obćinska dobra sačuvaju od grabeža, a traže se razjasnenja o zakupini plodova sa obćinskih zemalja (Br. 3658, 3951, 4163). — Traje još razprava da se Velaluka odciepi na osobiti odlomak (Br. 2687).

Bol. Podnio je novi imovnik (br. 494). Biše pospiešeni, pa se i obavili novi izbori (br. 3408). — Odlukom Br. 493 bi odobrena razmjena sa Vickom Ivulićem od komad pašnjaka sa komadom njegove zemlje, potrebitim da se izpravi obćinski put.

Budva. Napravila je i poslala novi imovnik (br. 658), potražen od dojedne Obćine, po oglednici propisanoj „Naputkom“, jer dosadanji netočni, nejasni i nepodpuni.

Cavtat. Usljed pohoda Odborova Povjerenika, poslana po tužbi mnogih obćinara, poprimljeno je raznih providjenja, o kojim će se napose izviestiti. — Bi podmireno fior. 6000 duga Svilokosiću (br. 1637); odobrena kupovština državne kuće u Mrcinam (br. 3154). — Ustanovljenje novoga Opraviteljstva dade povoda raznim utokom, od kojih nekoji (Broncanov i Bartoliev) jur riešeni (br. 1689, 2052, 3987, 1690, 2053, 1925, 2054). Vise još oni o pazbrojim 1880—1884.

Obćinsko je Opraviteljstvo povoljnim odvjetom popratilo tražbu mnogih posjednika, da bi se stvorio zakon, koji da ukine *jus lignandi et pascendi* na ledinam vlastničkim. Tražbu je Odbor izručio c. k. Namjestništvu, jer pita nekoje podatke. — Raznih je utoka riešeno pod Br. 1997, 2359, 2360, 2361, 2362, 3163, 3988.

Drniš. Pod Br. 4734, 2140, 2139 biše odobrene pogodbe, kojimi je Obćina uzajala fior. 1225:87 u Mihovila Ćowić-Plenkovića, fior. 1500 u Jozipa Grubišića i fior. 3000 kod Pučke Banke Splitske. — Odbor se je uspjehom utekao da politička Vlast vrati Obćini neke svote naplaćene radi povjerenstva, kad se radilo da primi svetčano obećanje od jednog člana Opraviteljstva; pa i to, da kotarsko Poglavarstvo ustanovi stanovita ročišta svojim poslim onamo (Br. 3791, 1310). Bi odbijena tražba predujma od fior. 600 (Br. 1445). Dopisom 19 rujna o. g. Br. 3209 uložio se je

Odbor kod c. k. Namjestništva da ostavi mirnu diobu jur gotovu nekih obćinskih zemalja medju obćinarim odlomka Drniša, uz obvezu posjednikâ da će Obćini podavati godišnji danjak. — Pod Br. 482 bi odobrena pogodba kojom su od Države stekli Tabor za fior. 1200. izplativih na deset godišnjih rokova uz 6% dobiti. — Napokon pod Br. 2734 izručilo se je c. k. Namjestništvu za shodna providjenja izvješće Obćinskog Opraviteljstva, koje je nosilo raznih saslušanja stranaka, iz kojih se uvidjalo, kako neki činovnici sudbeni uložiše svoj sudački upliv u svrhe izborne, pa se niti žapali sticati glasova na samom Sudu.

D u b r o v n i k. — Odlukami 1567 i 1713 biše odobrene prodaje nekih dobara, koji pripadaju Bolnici Dubrovačkoj, ali je s njimi upravljala Obćina, a to za fior. 383. Bi odredjeno da se ta svota izruči Bolnici, a ona da nabavi Državnih Obveznica na ime iste Bolnice (Br. 3804). — Pod Br. 2376 bi odobren zajam kod Blagog Djela od fior. 6000.

E r c e g n o v i. Na upit Pomorske Vlade u Trstu, bi ponutkovana Obćina da joj podmiri fior. 1633:80 dužnih od gradnje mosta (br. 1939).

G r b a l j. Pod br. 3663 bi prihvaćen utok proti zaključku Vieća, koje je htilo preniti Ured sa Sutvare na Podlastvu.

H v a r. Pod br. 4175 bi odobrena prodaja obćinskih dobara za fior. 110:86, a opomenuta Obćina da se to ne smje uložiti u potrebe obične uprave. — Pod Br. 3508, riešitbom utoka (br. 3507) bi odobreno drugo 40 pogodba, kojimi prodadoše obćinskih zemalja za fior. 2411:67. — Na tražbu nekojih zastupnika odlomka Brusja (br. 3506) bi izravnana razmirica sa glavnim mjestom, glede uložbe novca što je pripadao odlomku.

I m o s k i. Odreka Načelnika dala je uzroka Odborovim odredbam (br. 4959), kako da se uredi zamjeništvo i predaja Ureda. Pod Br. 2174 utekao se je Odbor c. k. Namjestništvu, da bi učinilo vršiti ugovore sklopljene sa Vladom Sarajevskom, a da bi se ukrotila težnja kotarskih Poglavara bosanskih, koji neupravnim načinom traže da se izjalove prava priznata dalmatinskim pripadnikom na pašu i na sječbu drva. — Dne 25 listopada o. g. Br. 4127 opet se obratio c. k. Namjestništvu, da bi učinilo opozvati naredbu izdanu seljanom Podbabja, Ričica i Zavelima, naseljenim u Bosni, kojom ih siluju na rabote, dočim su od tih oproštenih po Namjestničkoj riesitbi 3 siečnja o. g. br. 17816.

J a n j i n a. Zemaljski se je Odbor zauzeo kod Upraviteljstva radja Neretvanskih, da nebi radjami priečili onim obćinarom prevoz do njihovih zemalja u polju Opuzenskom i Metkovskom (br. 2482).

J e š a. Zaveo se je tamo nagodbeni Ured (br. 4743). — Br. 962 bi odobrena prodaja komad obćinskoga Braći Peronja za fior. 130. — Naprotiv odlukom 29 prosinca 1884 br. 4744 nije se odobrio zaključak Vieća 16 kolovoza 1883, kojim su se ustupale Crkovinarstvu Sv. Ivana u Poljicim zemlje Podnupolja, Zavošnjak i Mala Zećija.

K l i s. Na tražbu Obćine Mućke, da se Kliškoj prispoji odlomak Mali Broćanac (br. 3772), Kliška nehtila pristati. Kad tamo doznalo se po spisim, da su se seljani Malog Braćanca uprav nastanili na Konjskom Kliškom, a da jedino nekom odredbom političke Vlasti biše privezani Obćini Mućkoj; onda se Odbor obratio c. k. Namjestništvu da bi mu stvar razjasnilo, i pita da se pripadnost uredi na temelju činâ.

K o m i ž a. Javlja joj se, da je Vlada Talijanska sklona naknaditi sa 500 franaka trude ribarom Komižkim, što su imali na otočiću Pianosa (br. 899), gdino je sada ribaština njim zabranjena.

Korčula. Riešitbom 21 travnja 1885 br. 1635, usljed utoka (br. 1174), bi odobrena pogodba, kojom se priznaje da je vlastitost odlomka Žrnove polovica kuće gradjene za učionu, — Pod br. 2493, 3405, 4700 biše odobrene prodaje nekih obćinskih zemalja kmetovom u Lombardi za fior. 349:15; takodje nekih malih komadića seljanom Pupnate (br. 2930).

Kotor. Odlukom 25 siečnja 1885 br. 4334 načelno bi povlaštena prodaja diela kuće br. 276 spadajućeg Obćini, nego još nije prispila na odobrenje odnosna pogodba. — Bi ustupljen c. k. Namjestništvu radi §. 106 O. P. utok (br. 3647) proti zaključku Vieća kojim se zabranjuje prodaja vina na razmjerke s brodova.

Lastovo. I tu se je zasnovao nagodbeni Ured.

Lećevica. Bio se je Odbor zauzeo, eda bi se prijateljskim načinom razkrstila razmirica o pašnjacim na Kozjaku, o koje su se preotimale razne susjedne Obćine. Sama se je Lećevica tomu opirala, jer da su njezini samo (br. 3691). Pošto o tom visi utok kod c. k. Ministarstva, ne može se što konačna odlučiti, dok ne dopre ta rasuda, s toga Odboru ne preostalo nego rasudu pospješiti.

Metkovići. Bi providjeno glede tuženih prisvajanja obćinskoga u odlomku Slivnom, (br. 4791). — Opetovano je pospješio Odbor, da bi se odobrila mostarina preko Neretve i podao sva potrebita razjasnenja (br. 4671, 2377, 3126), dokazujuć kako je iz trgovačkih i političkih uzroka nuždno posigurati onaj jedini prelaz preko one rieke, a medjutim imala bi se i brinuti Vlada, da se onaj drveni zamjeni tvrdjim, kamenim ili željeznim mostom. — Odbijen utok Obćine (br. 3377), kojim je tražila da joj Opuzenska dade dio od prireza obrtarini, što sama pobira od Zakupstva Neretvanskih radja.

Muć. — Preminuće načelnika gosp. Jerke pl. Kambija, pa za tim odreka 14 viećnikâ, prouzrokovaše raznih razprava o upravi Mućke Obćine, zapletenoj gore s neskladа medju članovim Opraviteljstva i odpustom tajnika sa službe. Potražio je Odbor da bi se Vieće razpustilo, ali predlog nebi primljen (br. 195, 367), nego biše naredjeni doknadni izbori (br. 1964). Prije neg se je uredilo novo Opraviteljstvo nadje potrebito Odbor da pošalje Tajnika Ljubića, nek očima razvidi stvari, i o tom će se na poglavju „Pohodi“ obširnije izvjestiti. Ali providjenja preduzeta ne postigoše cilja, da slože članove Opraviteljstva, te sliede tužbe nekojih od prisjednika na novog Načelnika. Te tužbe ovo zadnjih dana iznesoše novih odredaba na br. 3807, 3892, 4040, 4184, 4091, a osobito glede uprave sa blagajnom i glede sborna opremanja posala vlastitog djelokruga.

Nerežišća. Sgotoviše i poslaše novi imovnik; pod br. 1051 raztomačio njim se gdikoji propis „Naputka“ ne dobro pogodjen.

Nin. Pod br. 3842 podao se toj Obćini gdikoji novi naputak o kotlarini. — Pod br. 4122, 4690, 4696, 4866, odredilo se kako ukrotiti prisvajanja obćinskoga u odlomku Vrsim; napokon biše izdana potražena providjenja glede pobiranja travarine u Viru (br. 1732, 1885).

Novigrad. Odlukom 5 kolovoza 1884 br. 2947 bi odobren zaključak Vieća, kojim je ustupalo Šimunu Sinovciću i po pu Ivanu Oštriću komad obćinskoga u Vlasim.

Obrovac. Zamoljen Odbor se je utekao c. k. Namjestništvu (br. 2622), da bi kod Hrvatske Vlade postiglo, neka naputi političke poglavare u Gospiću i u Gračcu da brane prava dalmatinskih pripadnika na pašnjake prekovelebitske.

Omiš. Riešitbom 10 siečnja 1885 br. 4896 god. 1884 bi odobren ustup

komad obćinske zemlje, gdi će graditi crkvu u Donjoj Žeževici.

Opuzen. Kominski odlomak hotio je, da ga idje surazmjeran dio prireza dohodarini na poduzeće Neretvanskih radja. Utok bi odbiven, a sada visi kod Upraviteljnog Sudišta tražba radi preinake Odborove odluke. — Izdao je raznih odredaba na sačuvanje obćinskih zemalja (br. 3568, 3842, 3887).

Pag. Br. 2696 priobćuje Obćini odluku c. k. Ministarstva poljodjelstva, koja odbije prošnju Novaljana, da bi se zakonom povlastili na odkup od daće Domiševc. — Opornost predjašnjih Opravitelja da predadu uredovne spise, što su pri sebi zadržali, dade uzroka Odboru da pram istim uporabi zakon 17 prosinca 1874 (br. 4076).

Postira. Pod br. 2392 bi odobrena Nagodba sklopljena medju odlomcim Dolom i Postiram, o diobi i doznačenju dotičnih dielova obćinskog dobra.

Primorje Gornje — tako je bila pozvana novim imenom, stara Obćina Drvenička, odlukom c. k. Ministarstva unutrenih posala, Odboru javljenom na br. 1149. — Po zaključku Vieća i s privolom političke Vlasti Ured obćinski bi premješten u Gradac (br. 1285). — Pod br. 635 i 4027 Odbor se je zauzeo kod Obćine Vrhgorske i Opuzenske, da bi nagodbenim načinom izravnali neke razmirice medjašne sa Gornjoprimorskom. Pošto su sve tri Obćine pristale u načelu na predlog, biše pozvane da imenuju svoje odredjenike i da se dogovore o mjestu sastanka, pa bi se potražila privola c. k. Namjestništva u smislu §. 96 O. P. — Biše rasudjeni razni utoci proti nekojim zaključcim Vieća,

Promina. C. K. Upraviteljno Sudište, pristajuć na utok Ante Montia, uništilo je zaključak Vieća i odnosnu rasudu Odborovu, a da se opet odluči o njegovu zahtjevu prava na pašnjake Prominske. Vieće je zaključilo, a Monti se utekao opet; nego Odbor još nije rasudio, jer čeka obaviesti potražene od raznih Obćina o običaju uživanja kod njih obćinskih pašnjaka. — Bi potaknuta Obćina da providi zdravstvenoj službi.

Pučišća. Odobrena je (br. 2164) pogodba, kojom Obćina stiče od Opatije Povjanske neke zemlje. — Pospiešuje se, da bi se uredila neka razmirica medjaša sa Obćinom Bolskom (br. 3116). — Radi ostvaranja nove Obćine Selačke bi razpušteno obćinsko Vieće (br. 2916).

Rab. Vode se sa Boden-Credit-Anstaltom dogovori o zajmu od fior. 20.000, nuždnih da se izpravi loše stanje obćinskih financija (br. 209, 849, 1954, 2035 2384, 2808, 2345). Da se barem dielom doskoči posljedicam toga ekonomičnog stanja, Odbor je poduprao i dostigao od Ministarstva, da je dozvolilo sječbu dvaju odsjeka u gaju *Capofronte* (br. 261, 1282, 1253).

Rieka. Vode se dogovori sa c. k. Ravnateljstvom financijalnim o ustupu Obćini prevozačice preko Rieke (br. 2400, 3103).

Risan. Po nastojanju Odborovu postigla je Obćina da kroz 8 godina izplati fior. 252 nezakonito pobranih.

Silba. Kroz prošlo doba bilo je prilike Odboru dosta se baviti sa ovom Obćinom i izdati raznih odredaba upraviteljnih, usljed mnogih utoka uloženih. Naredilo se da Obćina Dobrotvorstvu izruči neke globe što su njega hodile; da se obćinskoj blagajni vrate pristojbine nepristojno plaćene viećnikom što su pristupali na sjednice. Odlukom Br. 4049 biše konačno uredjeni računi glede gradnje obćinske učione, a u koju je svrhu Obćina bila postigla od pokr. učionske zaklade fior. 500 predujma.

Selca. Ustanovila se je nova Obćina,

a Upravitelj joj gos. Tomo Didolić pok. Vicka. — Pod Br. 3349 Odbor je novoj Obćini dostavio okružnice razpisane za upravu.

Sinj. Visi razprava o zajmu fior. 12.000 kod Boden-Credit-Anstalta, čim bi se podmirili nekoji težki dugovi i dovršile neke radje javne koristi (Br. 2088. 2364. 2914. 3550).

Šibenik. Odlukom Br. 3684, dogovorno sa c. k. Namjestništvom, bi uzajmljeno Obćini fior. 6.000 iz zaklade „Iznemogli vojnici dalmatinski.“ — Drugom Br. 3275 bi odobrena nagodba sa „Pučkom Bankom“ Splitskom za fior. 16.000. — Naprotiv bi uništen, radi novih izvida, zaključak o zajmu fior. 100.000 kod Boden-Credit-Anstalta (Br. 515). Od toga dielom bi se podmirili dugovi viseći, a f. 60.000 uložilo bi se u gradnju sgradja, a dohodak ovih po mnenju Obćine nadmašio bi godišnju isu potrebitu na utrnuće zajma. Kasnijom odlukom Br. 1922 bi odobren zajam od fior. 60.000, čim da podmiri Obćina sve svoje dugove, na koje plaća dobit puno višu nego bi plaćala Bečkomu Zavodu. Vise dogovori sa Zavodom. — Pod Br. 668 i 1055 bi odredjeno kako da zanimanici nadgledaju upravu zaklade Andreiš; a pod Br. 1054. 1797, 2007. 4036 kako da bi se izravnale razmirice medjašne medju Borajom i Podinam. — Pod Br. 2617 bi odobrena izmjena sa Matom Šupukom komad zemlje potrebite u gradnju puta; a pod Br. 2393 ustup u odlomku Mandalini C. K. Mornarici zemljišta potrebita za gradnju aršenala. — Na Br. 2187 bi odobrena pogodba sa Pomorskom Vladom za gradnju *mula*.

Solta. Kad c. k. Ministarstvo izjavilo, da neće podniti zakona o razvezu kmetskih odnošaja obćinara Soltanskih sa Obćinom Splitskom, uloži se Odbor da bi se pitanje riešilo nagodbenim načinom medju dvima Obćinam. Stoga je jednoj i drugoj posavjetovao, kako bi s formalnog gledišta imale postupati da do cilja lašnje dopru. Obe Obćine prihvatiše se tog postupka, i pokazaše se sklone na dogovore. Izabrale dakle svoje odaslanike, koji se ur sporazumiše gledc nekih točaka obćenih. Traju dogovori i uzdati se je da će doći do ugovora (Br. 1825. 4353. 4488. 4979).

Split. Pod Br. 4331 bi odobren zajam što je Obćina učinila od fior. 12.000 kod „Pučke Banke.“ — Kadno je Vrlovno Sudište rasudilo bilo da nadleži sudačkoj Vlasti suditi pravdu o smetenu posjedu, što je D.r Bajamonti bio zametnuo Obćini radi spomenik-česme, na molbu obćinskog Opraviteljstva, Odbor je zametnuo proti Vrhovnomu Sudištvu kod Carevinskog Sudišta tražbu o nenadležnosti. C. K. Carevinsko je Sudište odbilo tražbu Odborovu (Br. 479. 608. 876. 1438. 1708. 1747. 1748. 1786. 1806. 1945). — Odlukom Br. 2527 bi potvrdjena obveza Vieća, da bi ono izplatilo ih, kad nebi dosudjeno bilo Obćini, ono fior. 8.000 što je Vojnička Uprava davala za službu od vodovoda. Napokon odlukami Br. 2834 i 3430 bi odobrena pogodba godišnje daće, sklopljena sa Andrijom Perišićem, za ustup komad zemljišta, na kojem se je obveživao graditi jedino dvoranu za javne zabave, a to uz godišnji danjak od fior. 100; uz to bi odbijen utok Koste Vučkovića, koji je tražio da se njemu ustupi ono zemljište, ili se turi na dražbu, prvim glasom od fior. 3.000.

Starigrad. Politička je Vlast razpustila obćinsko Vieće, pa dogovorno sa Odborom bi imenovan upraviteljem Obćine Povjerenik Škarić. Kasnije zamienio ga je D.r Ante Špalatin (Br. 1903. 2083. 3623. 3971). Radi predaje ureda biše izdane odredbe Br. 2537. 2715. 2887.

Spič. Odlukom Br. 3443 odobrila se pogodba sa Ravnateljstvom financijalnim, kojom je Obćina stekla tvrdjavice *Nehaj* i *Sušanj*.

Sućurac. Odobrila se je (Br. 1867) prodaja nekoliko metara obćinskoga za fior. 10.

Sućurje. Biše izdana providjenja na sačuvanje obćinskih šuma, a jer u posao upletena rodbina načelnikova, povjeren posao jednome prisjedniku, na temelju § 101 O. P. (Br. 2043). — Radi neredâ u upravi, o kojim će se obširnije na poglavju „Pohoda," bi potraženo i dostignuto smetnuće načelnika (Br. 3317).

Tiesno. Bi odobren ustup Pomorskoj Vladi komad obćinskoga, gdi da gradi svjetiljku (Br. 1192). — Zametnula se je razprava, da bi se odlomku Murteru pridružile *Modrave*, koje danas spadaju na Zlosela.

Trogir. Br.em 3286 Odbor se je uložio, da bi Pomorska Vlada uslišala prošnju Obćine, te pospiešila prokopom okolo grada. — Usljed utoka, na Br. 99 nije se odobrila pogodba nasliedne daće o nekim zemljam obćinskim. — Proti Odborovoj rasudi Br. 2564, kojom je ukinuo zaključak Vieća, što je 13.rici udielilo pripadnost, Obćina je zametnula pravdu kod Upraviteljnog Sudišta. Visi.

Vrboska. Izručila se je Obćini prošnja sela Jagodnje i Sv. Nedjelje, da bi se odciepili od Sviraca, a stvorila posebna porezna Obćina (Br. 2011).

Zadar. Odobrio je Odbor (Br. 2784) ustup komad obćinskoga za sgradju na obali Frane-Jozipu. — Pokle je c. k. Upraviteljno Sudište, na tražbu Andrije Palmersana, uništilo rasudu Odborovu, koja potvrdjivaše zaključak Vieća o prodaji mesa u Arbanasim, Odbor je pod Br. 2929 uništio predjašnje zaključke, jer to nenadleži Obćini.

Izvadci važnijih zaključaka Odborovih, i glede obćinske uprave, daju se na javu izza svake sjednice kroz službeni list „Objavitelj dalmatinski."

Gospodarstvo Obćinâ.

Predračuni obćinski za tekuću godinu 1885 bili su na vrieme podnešeni Odboru na odobrenje i dojedna Obćina odazvala se toj dužnosti. Svi bez iznimke zadobili su propisanu potvrdu odobrenjem raznih prireza sa strane Odbora u svojoj nadležnosti, ili propisima sadržanim u pokrajinskome Zakonu 6 listopada 1883.

Uredjenjem ili podnešenjem Vieću na razpravu konačnih računa godine 1883 izostale su sliedeće Obćine: Benkovačka, Biogradska, Cavtatska, Milnarska, Kninska, Omiška, Rabska, Starigradska, Sućurja na Hvaru, Supetarska i Trogirska.

Obćinskih računa godine 1884 odobreno ih je do danas 42, a još 40 ili niesu uredjeni ili podnešeni Vieću na raspravu.

Okružnicom 9 ožujka t. g. Br. 1033 bijaše odredjen isti mjesec kao najdalji rok obćinskim Upravam za uredjenje računa godine 1883, smatrajući iza tog roka, svakoga člana upraviteljstva, upadnutim u globu od fior. 5 na temelju § 73 O. P. Ako još globe niesu pobrane, to se ima pripisati jedino izgovorima odnosnih Opraviteljstva, koje će Odbor procieniti, uvaženjem ako budu osnovane, a odbijanjem u protivnome slučaju.

Na svaki način i u tome poslu nešto se postiglo, najme da malom iznimkom, računi obćinski točno i na vrieme uredjuju se. Tome je doprinio i „Naputak upravi obćinskom imovinom," izdan Odborovom Odlukom 4 rujna 1884 Br. 3082 na temelju pokr. Zakona 24 veljače 1884, propisivanjem jednoličnog načina uprave pri uredjenju računa, imovnika, blagajničkih dnevnika itd. po oglednicam naročito dodanim u istome „Naputku."

Posrědnički uredi, na temělju pokraj. Zakona 10 veljače 1873, postaje kod sliedećih Obćina: Biograd, Bol, Drniš, Gornje

Primorje, Janjina, Ješa, Lukšić, Lastovo, Milna, Mljet, Muć, Nerežišće, Nin, Novi, Novigrad, Obrovac, Postira, Pučišća, Sali, Silba, Sućurac, Sućurje, Sutivan, Šibenik, Šipan, Tiesno. Obćinsko Vieće Tivatsko ukinulo je u sjednici 26 travnja 1885 Posredništvo ustanovljeno u godini 1880.

Pohodi Obćinâ.

Nova evo se rubrika otvara u izvješću Odborovu, vrlo zanimiva što se tiče njegova nadziranja na upravu Obćina. To su pohodi Povjerenika, kojeg je Odbor slao kad se i gdi se porodilo kakvo pitanje važnije kod Obćinâ, a koje se nebi moglo podpuno i temeljito riešiti običnim dopisivanjem. Ovim je Odbor vršio propise pokrajinskog zakona 24 veljače 1884, a uz to izvršio i želje opetovano mu izjavljene od Visokog Sabora. Redom će se kazati o dojednom pohodu do danas obavljenu.

Cavtat. Doprle tužbe na Odbor o težkim neredim u upravi te Obćine. Doznati pravo stanje stvari dopisivanjem, tražiti istinu od tuženih upravitelja bilo bi bilo uzalud, stoga Odbor je odlukom 18 svibnja 1884 Br. 1656 odredio svog Tajnika da podje pregledati upravu Cavtatske Obćine. — Odredjdnik je bio i svoje izvješće podnio pod Br. 2113. Iz izvješća se razabira da su prisjednici spustili bili na sama načelnika blagajnu i blagajničku upravu; da se blagajna nije redovito pregledala; upisba u blagajni dnevnik neredovito vodila; učinio se gdikoji znatni trošak ne podpuno opravdan; konačni računi god. 1879-1883 ne glasovani i ne uredjeni po zakonu; svake godine preticala u blagajni koja hiljada, a ne ukazivalo se u predračunim. Prigodom pohoda Povjerenik je našao u blagajni fio. 6829:28, bez potrebe ležećih, a medjutim visio na Obćinu dug napram Svilokosiću od f. 6.000 uz težku kamatu od 7%. — Povjerenik je opomenuo sabrane upravitelje na označene nerednosti, a na njihov zahtiev stavio pod pečate blagajnički pretičak, ostaviv fior. 500 za uredovne potrebe, a to do daljih Odborovih odredaba. — Odbor je odlukom $^{9}/_{8}$ 1884 Br. 2113 naredio preuredjenje i raspravu pazbroja 1879-1883, eda se tako dodje na čisto sa računim, uz to da bi se platio dug Svilokosiću. Nego kroz to nastupiše izbori novog zastupstva obćinskóga, te zapeli drugi posli. Pa se izabralo i ustanovilo, te prie svega podmirio dug, a sad se razpravljaju izostali pazbroji obćinski.

Metkovići. Istom prigodom bi naloženo odlukom $^{30}/_{5}$ 1884 Br. 4715 god. 1883 Tajniku Odborovu da pohodi i Obćinu Metkovsku, jer se nije moglo nikako dobiti točnih razjasnenja o jednom utoku proti obćinskim pazbrojim. O tom pohodu Povjerenik izvještuje pod Br. 2114. Od važnijega je opazio veliku netočnost u vodjenju računa vojničkih konaka god. 1879, a to se opravdava velikom smetnjom u tadanjem nepristajnom prometanju vojske preko Metkovića u Hercegovinu; pa gdikoju znatnu pogrešku u pobiranju i upisivanju travarine. Da se ove pogreške na čisto izvedu Odbor je odlukom $^{25}/_{6}$ 1884 Br. 2114 potražio upisnike i pokazke, pa jih ne mogao dobiti do tuskoro, izza dugog dopisivanja i prietnja, te sad se odnosni računi pretresaju i što skorije biti će rasudjeno.

Biograd. Bio je preminuo načelnik one Obćine i dne 7 listopada 1884 bi izabran novi. Ovaj sa tri prisjednika posumnjaše naći nereda u spisim uprave, te potražiše Odborova Povjerenika, da bi izvidio stanje uprave, prie nego ju Opraviteljstvo priuzme. Odbor šalje Povjerenika odlukom $^{18}/_{10}$ 1884 Br. 3916, a Povjerenik pod Br. 4022 izvještuje o pohodu. Izvješće kaže što je nereda našao u vo-

djenju blagajničkih knjiga, a po tim je bar ukaživalo se preko fior. 5000 manjka. — Odbor je odlukom $^4/_{11}$ 1884 Br. 4022 izdao shodna providjenja, priobćio Občini opazke Povjerenika i naredio uredjenje računa 1883 i 1884. Novo se je Opraviteljstvo dohvatilo posla, nu zapalo ga muke s nedostatka uredovnih spisa; ali napokon je račune sgotovio i Vieće ih glasovalo, i ako još Odboru ne dojavljeni odnosni zaključci.

Muć. I Mući je načelnik bio preminuo, a njegovi nasliednici položili kod Poglavarstva Splitskoga fior. 4171:46, kao novca obćinskoga, nu bez ikakva računa. Toga računa ne moglo se postići od Opraviteljstva (Br. 3866), a odpušteni tajnik otezao se dati razjasnenja o tom i o kojem drugom računu po njem vodjenu. Odbor je morao poslati Povjerenika, i poslao ga odlukom $^{26}/_{11}$ 1884 Br. 4336. Povjerenik je račune razjasnio i odnosne spise dobavio, pa o svakoj točno izviestio pod Br. 4780. Nego je Opraviteljstvo bilo pomućeno s nesloge prisjednikâ, a Vieće u rasulu s odreke 14 viećnika. Zaludu je Odbor odlukom $^{27}/_2$ 1885 Br. 4780 priobćio Obćini iznašašća Povjerenika i odnosne spise; nisu se računi uredjivali dok naknadnim izborima nije se preustrojilo obćinsko zastupstvo, a to se podulje oteglo. Sad se napokon bavi raspravom računâ. Medjutim novcem sahranjenim kod Poglavarstva podmiriše se razni dugovi Obćine, i još joj ostalo za potrebe uprave fior. 1301:23 (Br. 3063).

Sućurje. Iz utoka prispjelih Odboru, pa iz spisa dobavljenih od Obćine, razabrao je Odbor da ima nereda u upravi Obćine Sućurja na Hvaru, a nemogao njim doći na kraj, stoga uputi onamo Povjerenika odlukom $^{22}/_{11}$ 1884 Br. 4056. I nereda Povjerenik nadje: blagajna i blagajnički spisi van ureda i mjesta od ureda, kod načelnika u dalekom selu; uprava vodjena bez sudjelovanja i znanja prisjednikâ; blagajni dnevnici napisani i godinu kasnije; dohodaka ne po cielo uknjiženih; troškovâ nezakonitih; koja struka dohodaka povjerena samomu tajniku, koji ne upisuje cjelovito a troši samovoljno, pa po svjedočanstvu načelnika i potvara mu podpis na spisim vriednosti. Rad takovih neredností Odbor je potražio smetnuće načelnika ($^5/_5$ 1885 Br. 162) i rad toga da bude pedepsan u smislu § 104 O. P., i jer dok je on na upravi zaludu je bilo kušati da se izpravi. Napokon odlukom $^{28}/_7$ o. g. Br. 13084 (Br. 2963 Z. O.) Namjestništvo je načelnika Sućurjanskoga smetnulo. Zatim bi naredjen izbor novog načelnika, pa i prisjednika davno i opetovano odrekavših se, jer nehtili dieliti odgovornost neuprave. Izbori su se obavili, ali se novo Opraviteljstvo još ustanovilo nije (Br, 3564 i 3981), a netom se ustanovi, bit će mu priobćeni spisi i opazke odnosne prošloj upravi, da stvar Vieću podnese na razpravu.

Vrhgorac. Dužan paziti da imovina obćinska ne propada (§ 101 O. P.), po tužbi doprloj preko c. k. Namiestništva doznav Odbor da je mnogo prigrabljena u Obćini Vrhgorskoj, odasla svog Povjerenika (Br. 4247 god. 1884) da se o tim grabežim izviesti, uz to u obće pregleda upravu. Izvješće pod Br. 176 kaže uspjeh tog pohoda. Upravi u obće Povjerenik nije našao što krupna da zamjeri, izuzmeli se nešto manâ u očevidnosti, koje će se ukloniti, kad bude podpuno uporabljen „Naputak,“ kako je Opraviteljstvo obetalo da hoće. Nego je donio točno izvješće o prigrabljenim obćinskim zemljam, i toga ima mnogo. To je dalo povoda odluci 20 siečnja o. g. Br. 176, kojom Odbor ukorava Opraviteljstvo što je zanemarilo braniti obćinsko, nalaga mu i potanko upućuje kako će postupati proti prigrabiocem. Naredbe nisu ostale bezuspješne, kako se

je Odbor mogao osvjedočiti iz izvješća pod Br. 1576, 3189 i 3229, pa će paziti da stvar ne zastane ili se zapusti.

Kistanje. Pri svrhi godine 1884 Macura se je Ilija tužio Odboru, da je pobrao travarinu god. 1882 u Ervenikn donjem i gornjem, pa ju svu predao Občini, nu ipak da Občina duži ona dva sela u to ime za fior. 626:14 (Br. 4962 g. 1884). Za tim malo dana kasnije prispi druga tužba Laze Krnete i družine proti upravi občinskoj u obće. Vidiv ta i vidiv da Občina nije sgotovila pazbroje 1883.e, premda ciela godina 1884.a izmakla, odlukom 19 siečnja o. g. Br. 4962 uputi Povjerenika da podje razviditi kako tužene stvari stoje. Povjerenik o svom pohodu izvještuje pod Br. 538 dneva 2 veljače 1885. Po tom izvješću i po prilozim uvidja se, da je sam načelnik vodio gospodarstvenu upravu; da ju redovito nije vodio, jer n. p. niti je bilo blagajnog dnevnika od ciele godine 1884.e, niti od početka 1885.e; da pretičak našast u novcu od fior. 2783 : 86$^1/_2$ ne odgovara onomu što nose namirnice i protunamirnice prikazane od načelnika; da Macura ima primnica tajnikovih, kojemu bi bio izplatio fior. 785 : 48 travarine po cielo neublagajničene; da je tajnik bio povlašten od načelnika utjeravati travarinu. Pridržao je Odbor pri sebi sve spise odnoseće se na ove račune, nadajući se da će se što skorije ustanoviti novo zastupstvo občinsko, jer izbori se jur izvadjali, pa da će ih njemu podniti na razpravu; ali evo se to ustanovljenje do danas oteglo, premda i novo Opraviteljstvo izabrano; nu kasniti ne može i tako će se i ovaj posao trsiti.

Pag. Na tražbu novog Opraviteljstva, odlukom 28 siečnja o. g. Br. 25, Odbor je odaslao Povjerenika da Opraviteljstvo uputi pri namještaju uprave. Povjerenik je izvršio točno svoj nalog, ali je iz njegova izvještaja (Br. 702) izticalo, da bivši mjestonačelnik predade redovito blagajnu, pa se uklonio kao i ostali prisjednici, prosvjedujuć proti predaji ureda. Naravito predaja se ipak obavila, popisivanjem svake i najmanje stvari našaste na Uredu, uz nazočnost Odborova i Vladina Povjerenika. Nego množtvo spisa nije se našlo, a iz odnosnog dopisivanja i dokazano je da su ih bivši Opravitelji kod sebe zadržali. Odbor je namah izdao naredbu 19 veljače o. g. Br. 702 u svrhu da Občini dobavi pomanjkale spise. Ovo je pitanje dalo povoda mnogim odredbam Odborovim (Br. 1783. 2097. 2100. 2931. 2971. 3021. 3325. 4076), usprkos kojim bivši Opravitelji Pažki ne sklonuli se predati spisâ, te napokon Odbor odlučio se prama istim uporabiti propise kazne § 1 pokrajinskog zakona 17 prosinca 1874.

Selca. Kako je gori više bilo izvješteno, zakonom 1 lipnja o. g. bi stvorena nova Občina Selačka, razdvojem Pučiške. Usljed toga c. k. Namjestništvo razpusti ono zastupstvo občinsko, jer nije moglo zastupati nove dvie Občine, pa imenova upraviteljem Pučiške gosp. Matu Mladinea a Selačke gosp. Tomu Didolića pok. Vicka (Br. 3916). Ovaj zadnji zamoli Odbor, da bi u smislu § 2 sl. *d* pokr. zakona 24 veljače 1884 odaslao Povjerenika, neka mu pomogne namjestiti novu upravu. Odbor, kao što je po zakonu dužan bio, odasla svog Tajnika, odlukom 7 kolovoza o. g. Br. 3012. Povjerenik pod Br. 3641 izvještuje, kako je obavio primljeni nalog. Razdioba se medju dvima Občinama izvela ravno, jer su se računi našli u podpunome redu.

Opuzen. Poznato je Visokomu Saboru da su još god. 1877.e Občine Metkovska i Opuzenska ugovorile sa Državnom Upravom, prie neg su započele radje uredjenja Neretve i presušenja blatija, da joj ustupaju dvie trećine občinskih blatija. U tom ugovoru je pisano, da se iz diobe

izključuju *javne vode*, koje dakako državne su. Kasnije, ugovorom 24 svibnja 1881, Obćine i Državna Uprava utvrdiše materijalnu diobu blatija, i naznačiše što koju dopada od blatija. Glede voda pa tu se ugovorilo, da će se po pokrajinskom zakonu o vodam 9 ožujka 1873 rasuditi koje se vode u doli Neretvanskoj imadu smatrati kao javne a koje nejavne. Nikad Državna Uprava ne dodje do zakonitog ili dogovorna razlučenja tih voda; nego svibnja mjeseca ove godine stala po sebi saditi koce naokolo svih blatskih prostorija, gdi voda kad više kad manje staje, da tim obilježi ono kano javne vode. Uzbunilo je to tamošnji narod, jer te vode njemu su dielom žitak, jer jih kao svoje smatrao odkad mu jih Vlada Mletačka priznade kao njegove ujedno sa pašnjacim i šumami, jer je na njo plaćao Obćinam lovarinu, a nekoje Obćina u zakupinu davala. Obćina Opuzenska ne ostala prekriženih ruku, nego zametnula Državnoj Upravi tražbice radi smetena posjeda; a pošto bi se radilo o imovini obćinskoj, koju je i Odbor dužan čuvati, potraži Odborova Povjerenika, da dodje ju svjetovati i uputiti kako da se vlada na ročištim urečenim početkom rujna o. g. Odbor je uslišao prošnju (Br. 3343), a kasnije (Br. 3348) povlastio Povjerenika da primi i punomoćje Obćine, te tim ju zastupa na ročištim. Povjerenikovo izvješće pod Br. 3678 razjasnuje potanko navedeno pitanje, i njegovo postupanje onamo u ovom poslu. Kako se iz svega vidi, Državna se Uprava najviše naslanja na nekakav Ugovor 22 lipnja 1877. U istinu u tom Ugovoru priznaju se kao državne i najmanje vóde po dolini Neretvanskoj, donapokon i jaruge od Neretvana izkopane u poljodjelske i ribarske svrhe. Ali je temelj netemeljit, jer onaj Ugovor sklopiše sa Državnom Upravom tadanji načelnik sa dva prisjednika obćinska, ali ga nikad ne odobrilo Vieće niti zemaljski Odbor potvrdio, te tako nema nikakve krieposti ni obvezne moći. — Pri takovu stanju stvari zemaljski Odbor nije smjeo ostati hladokrvan, stoga svojim Dopisom 7 listopada o. g. Br. 3678 priobćio je Nj. Preuzvišenosti Namjestniku izvješće svog Povjerenika, i zamolio ga da bi svojim posredovanjem nastojao da se pretrgnu pravde, da se nagodi pitanje toli važno po onaj narod, a od nikakve vriednosti za javne koristi. — Nezna se još ništa o uspjehu uloga Odborova, a medjutim pravda se góni.

Ne preostaje Odboru već oznaniti Visoki Sabor, da je u sva ova povjerenstva svedje slao svog Tajnika Kažimira Ljubića; a cieni da su koristovale ne samo na riešenje odnosnih pitanja, nego još tim što je Povjerenik imao prigodu uputiti Opraviteljstva obćinska na bolju i zakonitiju upravu.

Zapratc

i osudjenici u Ljubljanskoj prisilnoj rabotnici.

Zapratni troškovi godine 1884 iznose fior. 868:64, čim oni godine 1883 iznosili su fior. 1859:73. Razlika od fior. 991:08$^{1}/_{2}$ biva što su se troškovi one godine doznačili kroz tekuću 1885 i što je u obće manje potrošeno kroz onaj isti godišnji tečaj.

Okružnicom 22 studenoga 1884 Br. 4384 i 11 kolovoza 1885 Br. 3137, Odbor je priobćio zapratnim postajam nove propise izdate od željezničkih Ravnateljstva, kojima su smanjene prevozne ciene za zapraćene osobe.

U Ljubljanskoj prisilnoj Rabotnici svršavaju odmjerenu dvogodišnju pedipsu Josip Šetka iz Desana Obćine Opuzenske, Filip Šimurina iz Murvice i Frane Penović iz Zadra. Prvome iztiče pedipsa 15 veljače 1886, drugome 19 svibnja 1886 a trećem 9 lipnja 1887.

Pri ustanovljenju pokrajinskog Povjerenstva na izvršenje Državnog zakona 24 svibnja 1885 o „Robijašnicam i popravnicam“ (D. Z. L. Komad XXVIII Br. 90), Odbor je imenovao prisjednika Simića kao člana istoga Povjerenstva. Samo jedan put Povjerenstvo se sakupilo na 1 listopada t. g. da odluči, imali se predati u kakvu Robijašnicu Matilda udovica Pio iz Zadra, više puta osudjena za kradju. Povjerenstvo odgodilo je riešenje do izvršenja pedipse u mjestnom kaznenom zatvoru.

Ukonačenje Žandarmerije i vojnički poslovi.

C. K. Žandarsko Zapoviedništvo dopisom 24 svibnja 1884 Br. 1016 podnielo je Predračun za ukonačenje žandarmarije god. 1885 u iznosu fior. 25.44:79. Za fior. 1375:86 više nego god. 1884.

Veći trošak opravdaju uzdignute ciene kirijam stanova žandarskih, navlastito pri sklapanju novih pogodaba za nove postaje u Sutvari, Novoselju, Donjim Poborim, Marovićim, Vratilu, Bunoviću, Nagumancim; za stan i ured častnika u Risnu. Sklopljenjem novih pogodaba potrošilo se ukupno fior. 214 više, a uštedilo f. 450.

Postaja ima 111, čim godine 1884 bilo ih je 128. Ukinute su sliedeće: u Primoštenu, Bolu, Kievu, Živogošću, Zagori, Brajiću, Sustjepanu, Draglju i Ublim.

Žandarsko osoblje u godini 1885 sastoji se iz 10 častnika i 660 žandara, od kojih 13 kotarskih stražmeštra i 111 führera (poštovodja). Ima po jedan žandar na 0·197 četvornih mirjametara i na 730 stanovnika.

U Saborskoj sjednici 7 srpnja prošle godine pri glasovanju pokrajinskog predračuna za tekuću godinu 1885 bi primljena svota od fior. 25.044:79 za ukonačenje žandarmarije, kao što je zahtjevalo odnosno pokrajinsko Zapovjedništvo, neizključujući troškove za umnožene žandarske postaje u Boki kotorskoj. Susljedno tome Vaš je Odbor primio na teret pokrajine, ali samo za tekuću godinu, slučajne popravke novosagradjenih Državnih zgrada za žandarske stanove u Draglju, Ublim, Grkavcu, Ježercim, Crkvicam, Vratilu, Bakočim i Maini Brajiću, Br. 1394, 1717, 2918 i 3417 god. 1884.

Taj trošak do danas iznosi fi. 459:99$^1/_2$ t, j. fior. 364:99$^1/_2$ za Grkovac a fior. 95 za Bakoče (Br. 3594 i 3595 g. 1885); neznatan iznosak ako se promisli na trošak kirije koje bi se plaćale kad bi žandari ono osam postaja smjestili gdje u privatne kuće.

Doznačeno je 16 listopada t. g. pod Br. 927 fior. 433:80 c. k. Žandarskome Zapovjedništvu za nabavu pokućstva novoustanovljenom odielnom Zapovjedništvu u Risnu, buduć trošak osnovan na obstojećim odredbama o ukonačenju vojske.

Žandarsko Zapovjedništvo svojim dopisom 25 kolovoza t. g. Br. 694 dostavilo je za izplatu obširni račun o nabavljenom pokućstvu novim žandarskim postajam u Boki kotorskoj kroz zadnje godine, u iznosu fior. 6139:64. Odbor obratio se Namjestniku dopisom 25 listopada t. g. Br. 3366 izjavom da se tražena svota nemože isplatiti jer nije predračunata, i molbom da posreduje kod Ministarstva zemaljske obrane za isplatu u 6 godišnjih rokova.

Tako isto i za drugi iznos od fior. 7795:26$^1/_2$ za ukonačenje pomnožene žandarmerije kroz zadnje godine u Boki kotorskoj, obratio se Odbor Namjestniku da izposluje izplatu u 6 godina (Br. 3869 godine 1885). Ovim načinom u 6 godina izplatio bi se cieli dug u skupnome iznosu fior. 13.934:80$^1/_2$ bez obteretiti zemaljsku blagajnu izplatom te ogromne svote u samoj jednoj godini.

Obćina Sućurska iz obzira javne sie-

gurnosti potražila je kod Namjestnika ustanovljenje jedne žandarske postaje, molbom da i Odbor sa svoje strane pitanje podupre. To je Odbor učinio pod Br. 2557 i dobio odgovor da su izdane shodne naredbe za ustanovljenje žandarske postaje u Sućurcu.

Osnova zakonska na izvedenje propisa § 23 zakona 11 lipnja 1879 Br. 93, glede troškova za *stalno* ukonačenje vojske, nije dobila previšnju potvrdu, i to radi jedne rieči nepravilno uporabljene u § 3. Uz shodnu promjenu te rieči, u smislu naznačenu po Vladi, koja se Visokom Saboru predlaže, nadati se je da će osnova biti vrhovno odobrena.

Na temelju Saborskog zaključka pri sjednici 8 rujna 1881, udieljene su surazmjerne doplate iz zemaljske zaklade troškovim za stalno ukonačenje vojske i občinam Risna i Spiča; a odbivena je odnosna molba občine Peraške, jer prineskom vojničke vlasti pokriven je najam po Občini ugovoren su dotičnim vlastnicim kuća.

Premda ove doplate, i one spomenute u izvještajim na Vis. Sabor prošlih godina, mogu se reći umjerene, ipak ne dade se tajiti da je pod ovim naslovom iznenada narastao teret zemaljske zaklade; a uzrok je povećanje stalne vojničke posade u Boki Kotorskoj usljed poznatih dogadjaja god. 1882.

Priprega.

Sa zadovoljstvom može Zem. Odbor opetovati da i kroz prošlu godinu 1884 troškovi zemaljske zaklade pod ovim naslovom niesu narasli, i ostali su u granicam proračunanih svota. Kroz rečenu godinu plaćeno je fior. 5659.

Nadati se je dapače da će se troškovi u buduće smanjiti usljed sliedećih novih naredaba ratnog Ministarstva i onoga na obranu zemlje. — Obzirom na okolnost da je moguće pristojnu pripregu dobaviti, ako bude zaiskana 24—48 satî prije potrebe, pomenuta Ministarstva naredila su, da se za sva službena putovanja, što se dadu unapried utanačiti, n. p. za putovanja članova povjerenstvâ za novačenje i povjerenstvâ za obdržavanje priglednih skupštinâ itd. pristojnu pripregu imadu zaiskati najmanje 24—48 sati prije petrebe kod dotičnog občinskog Ureda službenim pismom. Dalje su naredila ista Ministarstva da, u onih slučajevih kada se nebi mogla dobiti priprega, uzprkos toj unaprednoj naručbi, ili kad bi se priprega — obzirom na stališ pravo-imajućeg — samo mogla davati u kakvoći vriedjajućoj dostojnost, onda občinsko Opravitetjstvo ima potvrditi tu okolnost, i to pozivom na § 63, točka 3, c, stavka 3 pravilnika o pristojbam I. Dio.

Ove odredbe, koje su pomenuta Ministarstva utemeljila s razloga da se pre-prieči nepovlaštena uporaba navedenih ustanova pravilnika o pristojbinam, i da se ukloni nerazmjerno obračunavanje za priprege pri zvaničnim putovanjim, Zem. Odbor priobćio je svim Občinam u zemlji posebnom Okružnicom, kojom je preporučio Opraviteljstvim občinskim da revno vrše svoje dužnosti, tojest da se na vrieme pobrinu za nabavu pristojne priprege vojničkim vlastima, i da ne izdaju svjedočbe glede nemogućnosti nabave priprege nego samo u slučajevim kad baš ta nemogućnost zbilja postoji. Zem. Odbor strogo će paziti i dati razviditi slučajne izdate svjedočbe; pa kad bi se uvjerio da su lahkoumno izdate, staviti će na teret dotične občine cieli iznos priprežne doplate, koji bi nadmašio doplatu po zakonu pripadajuću zemaljskoj zakladi.

U tome smislu odredio je Zem. Odbor potrebita prama računovodskom odsjeku c. k. Namjestništva.

Puti.

Iza zadnjeg zasjedanja Vis. Sabora, kroz ljeto god. 1884 započeto je, a kroz ljeto tekuće godine nastavljeno je, uredjenje predielne ceste iz Vodicâ do Bribirskih „Mostina“. Radi nepovoljnih okolovština vremena i pri nabavi radnika, uredjeno je samo 6 kilometara ceste; ali što je važno, sagradjeni su svi važni rukotvori, to jest kameni mostovi, i tako prolazak preko ceste u sadašnjem njezinu stanju osiguran je u zimsko doba.

Na ostalim jur uedjenim predielnim cestam izvedene su razne omanje popravne radje, namjerom da se što bolje ujamči dobro uzdržanje cestâ, i da se dovedu sve u to bolji red, pogledom na prolaz i obćenje na njima.

Usljed potaknuća Vis. Sabora naloženo je bilo tekničkome vještaku kod Odbora neka prigodom ovoljetnog putovanja za pregledanje raznih cesta, podje na lice mjesta, i prouči pravac predielne ceste od Šestanovca do Aržano, i one od Rosa do Kovača u Boki Kotorskoj, ter da podnese izvješće, koje da bude izhodištem osnovi uredjenja i odluci imali se i kad to uredjenje započeti. Vještak je nalog izvršio, i Odbor čeka njegova izvješća, koja neće zakasniti.

Dogovori sa zanimanim obćinam glede proglašenja predielnim puta od hercegovačke granice preko Imotskoga, „Škobaljuše“ i „Poljica“ do carske primorske ceste kod Stobreća, dovršeni su, i spremna je dotična zakonska osnova, koja će biti podnešena Vis. Saboru.

Kameni most na rieci Zrmanjici kod Žegara sretno je svršen i krasno je izpao. Ovih dana Obćinsko Opraviteljstvo Obrovačko podnielo je Odboru odnósni zaključni račun o trošku, koji iznosi fior. 6185; dakle fior. 1885 preko proračuna. Uzrok je tome osobito veći trošak pri temeljim, za koje je vazda mučno točni trebovnik opredieliti. Taj višak većim dielom je podmiren sredstvima Obćine, a Odbor se pridržava, kad račun bude pregledan i obistinjen, udieliti dalju podporu do fior. 300, preko one jur udieljene od f. 1200.

Posebnom Okružnicom Zem. Odbor dostavio je Obćinam novi zakon 15 prosinca 1883 o putnome redarstvenome pravilniku. i živo je upelio točno vršenje istoga, na korist dobra uzdržanja nedržavnih puta. Tom prilikom opet je preporučio svim Obćinam da, na izvršenje § 26 zakona 7 travnja 1873, pobrinu se razredati svoje pute, i ustanove jednog ili više cestara, koji da se bave o pregledanju i popravljanju obćinskih puta. Na žalost ima se izpovidjeti, da uzprkos toj okružnici i opetavanim ponutkovanjem, malo se Obćinâ odazvalo i svoju dužnost učinilo; a što je gore, veće obćine, koje boljim sredstvim razpolažu, prednjače hrdjavim izgledom.

C. k. Namjestništvo upozorilo je Odbor na protuslovje koje glede putnog redarstva obstoji izmedju namjestničke Okružnice od 3 prosinca 1852, danas još krepostne za državne ceste, i izmedju gorispomenutog zemaljskog zakona, krepostna samo za pute nedržavne. Dočim naime navedena Okružnica u § 2 slovo *o* ustanovljuje za razmjene kolâ na jedan način, zem. zakon u § 15 odredjuje saswim protivno.

Pošto je važno da pravila u ovom pogledu jednaka budu na državnim i nedržavnim cestam, biti će podnešena Vis. Saboru zakonska novica smjerajuća na promjenu pomenutog § 15.

Ponudjeno je bilo Zem. Odboru da vojničke pute po Boki Kotorskoj pokraj Budve i Paštrovića, vodeće od Vrietna do bivše tvrdjave od Špiridiona, i od Kaštela do bivše tvrdjave od Kopča uzme pod zemaljsku upravu. Obzirom na malu

važnost tih puta, koji su sasvim od mjestne koristi, Odbor je ponudu odbio.

Usljed naloga Vis. Sabora, da bi se zauzeo za gradnju mosta preko Rieke Dubrovačke, Zem. Odbor upravio je Dopis Nj. Pr. Gosp. Namjestniku, upitom da li je kod Vlade pitanje o toj gradnji ikad potaknuto, da li kakva osnova sastavljena, i imali nade da bi se mogao taj most sagraditi. Dopisom 17 kolovoza 1884 br. 15120 Nj. Pr. odgovorila je da obzirom na potežkoće zemljišta, i na potrebu da se tom gradnjom ne zaprieči brodivost rieke, trošak za gradnju takova mosta bio bi toli golem da svako dalje razlaganje o tom predmetu za sada nebi dovelo k ikakvu koristnu uspjehu. — Usljed ovog odgovora, Zem. Odbor prekinuo je svako dalje dopisivanje.

Kroz vrieme od zadnjeg zasjedanja udieljene su sliedeće podpore za popravu općinskih puta:

Obćini	Supetarskoj za pute u obće	f.	250
„	Grbaljskoj za most u Bratešiću	f.	100
„	Cavtatskoj za pute u obće	f.	300
„	Pučiškoj za put od Solina	f.	200
„	Istoj za put od Radovnja	f.	200
„	Splitskoj za pute selâ Postrane i Jasenica . .	f.	500
„	Biogradskoj za put u Nevidjane i Tkon . . .	f.	150
„	Janjinskoj za put u luku „Drače“	f.	200
„	Pažkoj za put u „Valcassion“	f.	200
„	Zatonskoj za pute u obće	f.	200
„	Kotorskoj za put pri moru	f.	100
„	Sinjskoj za kameni most u „Jabučkom-gazu“ . .	f.	300
„	Vrličkoj za pute u obće	f.	200
„	Tješanskoj za put prama Šibeniku	f.	250
„	Bolskoj za pute u obće	f.	100
Obćini	Dubrovačkoj za put od „Lapada“	f.	200
„	Komižkoj za put prama Visu	f.	200
„	Lastvanskoj za pute u obće	f.	200
		f.	3850

Osim toga udieljena je Obćini Slanomu pripomoć od fior. 400 za popravu puta prama Stonu, koji je dio predielnog puta vodećega u Ràt i Pelješac, ali još nije uredjen niti uzet pod zemaljsku upravu.

Vode.

Na svrhi je uredjena poplavna mapa, temeljem vodenoj zadrugi u Kninu za oslobodjenje od poplava onog važnog polja. C. k. Namjestništvo sa svoje strane dalo je napraviti osnovu radja, i podnielo je Ministarstvu Poljodjeljstva na odobrenje. Ovo do danas još nije stiglo, i tako neće se izpuniti živa želja pisućega, još ovoga zasjedanja prikazati Vis. Saboru zakon, kojim do se ustanovi sutjecanje trošku ovih radja od strane zadruge, zemlje i države, koja zadnja ima ovdje doći u pomoć s glavnicom za poboljšice, ustanovljenom državnim zakonom 30 lipnja 1884 Br. 116. Zemlja će trošku doprinieti iz poljodjelske zaklade, od koje polovicu dohodaka, po zaključku primljenu pri zadnjem zasjedanju, ima biti uložena u slične svrhe. Uhvati se je da barem pri zasjedanju god. 1886 (po prilici u proljeću) uzbude moguće zakon podnieti, i jednom vidjeti započete ove toliko željno očekivane radje.

Sa Obćinom Drniškom vode se dalje dogovori za uredjenje Čikole, a c. k. Namjestništvo bavi se da sastavi osnovu za uredjenje Konavoskog polja. I obe ove radje, kad sve gotovo bude, biti će izvedene, u koliko se potrebitog troška tiče, poput uredjenja Kninskog polja, tojest zemaljskim zakonom biti će opredieljen sutjecaj raznih zaklada.

Posebnom okružnicom pod b.m 4560 god. 1884, Zem. Odbor priobćio je Obćinam Odpis Ministarstva Poljodjelstva, kojim se pozornost njihova upravlja na važne državne zakone o poboljšicam i o odvraćanju vodâ, i put jim se kaže kako da se istim koriste.

Dobio je previšnju potvrdu zakon glasovan pri zadnjem zasjedanju, o uporabi stvarnih pomoći pri izvedenju radja smjerajucih na odvraćanje vode ili na obranu od voda. Tim je mnogo olahkaćen obćinam, osobito zagorskim, doprinesak za izvedenje onih radja.

Svakako ima se ovim radjam obratiti sva pozornost Vis. Sabora i Obćiná, jer ne samo se radi mnoge plodne prediele zemlje osloboditi od haranja voda i osigurati jim proizvod, nego i odstraniti mnoge nemoći prouzrokovane kužnim močvarnim izparam. I tuskoro c. k. Namjestništvo priobćilo je pisućemu, da pri sjednici zemaljskog zdravstvenog Vieća biaše posvjedočeno kako bolesti od kojih trpi narod većim su dielom nadobne groznice, koje baš od navedenog uzroka zavise; i tom prigodom rečeno Vieće preporučilo je da se urede vode i osuše blatija. Namjere Vieća podpuno saudaraju sa onim Odbora, kako ih je ovaj izložio u svome izvješću na Vis. Sabor pod B.m 2330 pri zadnjem zasjedanju.

Obćini Stonskoj za prosliedjenje radja prosušenja blatija oko grada bila je udieljena iz zem. zaklade pripomoć od f. 300.

Gori, gdje je govor o poljodjelstvu, navedeno je potanko sve što je Odbor učinio za odstranenje harajućih voda, uredjenjem takozvanih bujica.

Nije dobio vrhovnu potvrdu zakon glasovan pri zadnjem zasjedanju, kojim bi preinačen § 21 zem. zakona 9 ožujka 1873 o vodama. Ministarstvo je navelo uzroke neodobrenja, a Zem. Odbor kani te uzroke uvažiti, i novu zakonsku osnovu sastaviti, ter je Vis. Saboru po mogućnosti prikazati još pri dojdućem zasjedanju.

Nego koliko je potrebito urediti vode i obraniti se od istih, ništa manje je nuždno narodu nabaviti dobre pitke vode, koje na žalost oskudieva u mnogim predielim zemlje. Zato je vazda Odbor pozornost svoju obraćao i obraća gradnji lokava, i ukorišćenju živih voda. U te svrhe kroz vrieme od zadnjeg zasjedanja bile su udieljene sliedeće podpore:

Obćini Lastovskoj za lokvu	f.	200
„ Salskoj za lokvu u Solinam	f.	200
„ „ „ u Zaglavi	f.	200
„ Pelješkoj za vodu pod briegom	f.	200
„ Vrhgorskoj za vodu u Dusinam	f.	250
„ Bigradskoj za zdenac	f.	150
„ Pelješkoj za vodovod	f.	300
„ Pučiškoj za lokvu na Selcim	f.	200
„ Splitskoj za lokve u Jesenicam i Okrugu	f.	300
Za uredjenje vode na otoku Krunatu	f.	100
	f.	2100

Učione.

Broj učiona, učiteljskog osoblja i pohadjajućih učenika u Dalmaciji, kroz učionsku godinu 1883-84, sadržan je u pridruženim tablam A, B, dostavljenim od c. k. Zemaljskog Učionskog Vieća. Po istim i po izvješću kojim su bile popraćene, doznaje se što sliedi:

I. Broj i vanjško stanje učiona.

Broj pučkih učiona iznosio je u god. 1884:

javnih redovitih	254
„ pomoćnih	35
posebnih	21
	310

ostalo je zatvorenih radi oskudice učitelja 18.

Javne redovite učione bile su godine 1883-84 razdieljene na sliedeći način:

1. Mužke.

a)	gradjanske učione trorazredne . .	5
b)	obće pučke učione jednorazredne	140
	dvorazredne	26
	trorazredne	6
	četverorazredne	8
	sa poljodjelskim tečajem . . .	2
		182

2. Ženske.

jednorazredne	28
dvorazredne	13
trorazredne . , ...	2
četverorazredne	1
	44

3. Mješovite.

jednorazredne	28

Nastavni jezik pri svim javnim gradjanskim i pučkim učionam bio je srbsko-hrvatski, izuzam 4 pučke mužke i 2 pučke ženske učione, gdje se je podučavalo u taljanskom jeziku.

U školskoj godini 1883-84 otvorile su se sliedeće nove učione:

1. u Dubrovačkom kotaru dvie: u Brgatu i Pridvorju.

2. u Hvarskom kotaru: učiona u Bogomolju, i III. razred na gradjanskoj u Hvaru.

3. u Kotorskom kotaru: učiona u Mišiću.

4. u Sinjskomu kotaru: učiona u Glavicam.

5. u Splitskom kotaru: jednorazredna mužka u Škripu, jednorazredna mužka u Postrani, jednorazredna mužka pomoćna u Slimenu, jednorazredna mužka pomoćna u Kućicam.

6, u Zadarskom kotaru: pomoćna učiona u Lunu.

Koliko je učiona ostalo preko godine zatvorena rečeno je gori.

Od školskih sgradja najveći dio odgovara potrebam škole, u koliko se može zahtjevati da odgovaraju pomješća koja niesu naročito sagradjena za školu. Loše su školske kuće u Stonu (ženska), u Babinupolju, Zatonu, Mlinim, Cavtatu, Pridvorju (mužke); u Visu (mužka), u Staromgradu (ženska), u Vrisniku (mužka), u Lokvičiću (mužka), u Drinovcim (mužka), u Kninu (ženska), u Biskupiji (mužka); učione u Zrnovu, Blatu, Potomlju, Crnojgori, Podim, Toploj, Kruševici, Gornjoj Lastvi, Mišiću, Baškojvodi, Igranim, Podgori, Vrhgorcu (mužka); u kotaru Splitskom slabih je 17 a u kotaru Zadarskom sve su u obće slabe bile.

Pokućstvo u školam´ bilo je u obće dobro.

II. Školsko pohadjanje.

Kakvo je bilo školsko pohadjanje svaki dan, u nedjelju i u ostale svetačne dane, proiztiće iz križaljke pod B.

U svrhu da se školsko pohadjanje na bolje okrene, zemaljsko školsko Vieće nije propustilo izdavati najstrožijih mjera. U istu svrhu udarala su kotarska školska Vieća globâ. Prama prijašnjoj godini pohadjanje se poboljšalo.

III. Broj učitelja i učiteljica i njihovo uspobljenje proiztiče iz križaljke pod B.

Vjeroučitelji:

a)	odredjenih od školske Vlasti . .	11
b)	od crkvenih Vlasti	229
	Skupa .	240

IV. Podučavanje i ponašanje učitelja:

Pri devetnaest pučkih učiona podučavali su pučki učitelji i vjeronauk.

Školskim vrtom providjeno je bilo 35 učiona.

Tjelovježba se je podučavala kod 250 učiona.

Školsku knjižnicu imalo je 200 učiona. — 280 učiona bilo je providjeno učilima propisanim po Nastavnom Pravilniku.

Glede sposobnosti učitelja može se kazati da ih je $^2/_3$ marljivih i valjanih bilo.

Osim pojedinih iznimaka, ponašanje učitelja biše dobro.

V. Učiteljišta:

Pri svršetku godine 1883-4 pohadjalo je:

a) učiteljište u Arbanasim . 56
b) „ u Dubrovniku . 36

Skupa . 92 pitomca

Prikazalo se je na izpit zrelosti:

	u Arbanasih	u Dubrovniku
a) pitomaca (pitomkinja)	15	12
b) privatnih	2	—

Od ovih postigli su svjedočbu zrelosti:

a) pitomci (pitomkinje) .	15	9
b) privatista	2	—
	17	9
Ukupno . .	26	

Izpadci izpita usposobljenja za pučke i gradjanske učione:

Broj kandidata:

a) za gradjanske učione . . {mužkih — / ženskih —}
b) za pučke učione. . . . {mužkih 37 / ženskih 10}

Primiše svjedočbu usposobljenja:

a) za gradjanske . . . . {mužkih — / ženskih —}
b) za pučke škole . . . . {mužkih 25 / ženskih 9}

VI. Zavodi za djetcu još ne obvezanu na školsko pohadjanje i strukovni tečaji.

U školskoj godini 1883-4 obstojalo je po jedno djetište u Zadru, Šibeniku i Splitu. Prva izdržavana su bila iz privatnih zaklada a posljednje iz obćinskih sredstva.

Zavod u Zadru dobro je ravnan: u njemu djetca bivaju po nešto izučuvana i hranjena.

U Šibeniku i Splitu djetca se ponajviše uče moliti Boga. — U Zadru i Šibeniku sahranjeno je do 80, u Splitu do 60 djetce.

Od škola za dalje izobraženje skopčanih sa javnim obćim pučkim učionam bilo je:

a) obrtnih . . . 1 (Korčula)
b) ratarskih . . . 2 (Šibenik i Trogir)

Skupa 3

Ne obstoji nikakov zavod za djetcu niemo-gluhu.

Za djetcu zapuštenu obvezanu na školsko pohadjanje obstojala su 3 zavoda naime:

„Asilo della Puerizia u Zadru“, Asilo u takozvanoj „Casa di ricovero“ u Splitu i „Asilo delle Orfanelle dell'Opera Pia“ u Dubrovniku. Sa svakim od ovih zavoda spojena je po jedna pomoćna jednorazredna učiona.

VII. Privatno podučavanje:

Iz škrižaljke pod A proiztiče broj privatnih učiona.

A.

Pučke učione

u kraljevini Dalmaciji tečajem školske godine 1883-4.

Učionski Kotar	Javne učione: Gradjanske trorazredne	Javne učione: Obće redovite: mužke sa 1 razreda	mužke sa 2 razreda	mužke sa 3 razreda	mužke sa 4 razreda	mužke sa poljodjelskim tečajem	Ukupni broj	ženske sa 1 razreda	ženske sa 2 razreda	ženske sa 3 razreda	ženske sa 4 razreda	Ukupni broj	Mješovite	Ukupni broj	Pomoćne	Posebne učione: sa pravom javnosti: mužke	sa pravom javnosti: ženske	brez prava javnosti: mužke	brez prava javnosti: ženske	Ukupni broj pučkih učiona	Ostale su zatvorene preko godine	OPAZKE
Benkovac	—	8	1	—	—	—	9	1	—	1	—	1	—	10	—	—	2	—	—	10	1	Kao zatvorene zabilježene su ovdje one učione koje preko tri mjeseca nisu otvorene bile.
Dubrovnik	1	16	1	—	1	—	18	4	—	1	—	5	5	28	6	1	—	1	1	39	1	
Hvar	1	10	1	2	2	–	15	1	3	—	—	5	—	20	1	—	—	—	1	22	—	
Imoski	—	5	1	—	—	—	6	1	—	—	—	1	—	7	—	—	—	—	—	7	2	
Knin	—	9	2	—	—	—	11	2	—	—	—	2	—	13	—	—		—	—	13	1	
Korčula	1	7	5	1	—	—	13	3	1	—	—	4	7	24	2	—	—	—	—	26	—	
Kotor	—	18	2	1	—	—	21	7	1	—	—	8	11	40	3	—	—	—	—	43	3	
Makarska	1	7	—	—	—	—	7	1	1	—	—	2	—	9	2	—	—	—	—	11	2	
Metkovići	—	2	1	—	—	—	3	1	—	—	—	1	—	4	1	—	—	—	—	5	1	
Sinj	—	6	—	1	—	—	7	—	1	—	—	1	—	8	1	—	—	—	1	10	1	
Split	—	23	8	1	2	1	35	3	5	—	1	9	3	47	10	—	1	1	1	60	4	
Šibenik	1	9	2	—	1	1	13	1	—	—		1	—	14	—	1	1	—	1	17	—	
Zadar	—	20	2	—	2	—	24	3	1	—	—	4	2	30	9	1	2	1	4	47	2	
u Dalmaciji	5	140	26	6	8	2	182	28	13	2	1	44	28	254	35	3	6	3	9	310	18	

Broj učiteljskih osoba i učenika

kod javnih i posebnih učiona učionske godine 1883-4.

Učionski Kotar	Učiteljske osobe											Učenici						Na svakoga učitelja izpadoše učenika pohadjajućih	Razmjerni tro... ...ak na svakog... pojedinoga	
	Učitelji					Učiteljice						Obvezani pohadjati		Na 100 obvezanih pohadjaše		Pohadjaše efektivno				
	Usposobljeni	Izpitom zrelosti	Bez ikakve učiteljske svjedočbe	Pomoćni	Ukupno	Usposobljeni	Izpitom zrelosti	Bez ikakve učiteljske svjedočbe	Ukupno	Vjeroučitelji stalnom nagradom	Broj ukupni	Svaki dan	U nedjelju i u svetačne dane	Svaki dan	U nedjelju i u svetačne dane	Svaki dan	U nedjelju i u svetačne dane		Učitelja	Učenika
																			Sunčane god. 188	
Benkovac	6	3	1	—	10	1	—	—	1	—	—	463	70	75.3	88.8	348	62	37.20	—	—
Dubrovnik	14	3	2	6	25	14	17	—	31	2	58	1.838	57	88.2	63.1	1.622	36	27.70	—	—
Hvar	24	4	—	1	29	7	3	—	10	—	39	2.417	96	63	70.0	1.554	68	41.70	—	—
Imoski	5	1	1	—	7	—	1	—	1	—	8	486	24	82.7	83.3	402	20	52.00	—	—
Knin	8	2	—	—	10	1	1	—	2	—	12	752	86	46.	16.0	350	14	30.00	—	—
Korčula	20	6	6	2	34	3	7	—	10	1	45	2.110	175	68.2	62.0	1.440	105	34.30	—	—
Kotor	17	10	6	3	36	5	6	—	11	—	47	2.044	33	78.5	100.0	1.605	33	34.85	—	—
Makarska	10	2	1	2	15	3	—	—	3	—	18	1.083	29	55.4	58.6	601	17	34.00	—	—
Metkovići	3	1	—	1	5	1	—	—	1	—	6	344	10	58.1	110.0	200	10	35.00	—	—
Sinj	3	5	1	—	9	3	—	—	3	—	12	585	33	89.5	69.5	524	23	45.00	—	—
Split	39	12	—	10	61	13	8	—	21	2	84	5.488	436	66	76.0	3.665	331	47.57	—	—
Šibenik	20	3	—	—	23	4	3	—	7	1	31	1.590	140	58	22.0	926	31	30.00	—	—
Zadar	26	8	4	9	47	15	7	—	22	2	71	3.600	331	78.8	83.0	2.834	279	41.00	—	—
u Dalmaciji	195	60	22	34	301	70	53	—	123	1	431	22.800	1.520	77.62	68.61	16.071	1.029	37.68	569	14„

C.

Trošak za gradjenje ili popravljanje učionskih sgradja kroz god. 1884.

Broj	Učionski Kotar	Učionska okolina	Okolovština sgradje	Vlastnik sgradje	Zaklada koja je izdala novac	Iznos	
						Predujam	Potrošak
1	Dubrovnik	Gruda	Popravak sgradjâ za učione	Magud Mate	Pokr. škol. zaklada	1.500	—
2	Kotor	Kotor	Za poprave učionske sgradje	Nedbal Mate	„ „ „	—	163:69
3	Zadar	Zadar	Za popravljenje zahoda	Dadić Niko	„ „ „	—	78:60
					Ukupno .	1.500	242:29

D.

Nabava i poprava pokućstva kroz godinu 1884.

Broj	Učionski Kotar	Učionska Okolina	Vrst učione	Uzrok troška	Iznos Dionični fior.	n.	Troak Ukupni fior.	n.
1	Zadar	Prieko i Pasman	Mužka učiona	Novo pokućstvo	49	—		
2		Zadar	„ „	„ „	179	—		
3		Molat, Iž veli i Išt	„ „	„ „	182	—		
4		Biograd	„ „	„ „	3	—		
5		Pakoštani, Vinjerac, Posidarje i Silba	„ „	„ „	70	10		
							483	33
6	Split	Nerežišća	„ „	„ „	221	89		
7		Split i Novi	„ „	„ „	156	87		
8		Sućurac	„ „	„ „	35	40		
9		Sutivan	Ženska „	„ „	163	38		
10		Omiš	Mužka „	„ „	97	71		
11		Bol	Ženska „	„ „	85	43		
12		Srinjani	Mužka „	„ „	60	86		
13		Solin	„ „	„ „	60	48		
14		Split	„ „	„ „	467	59		
15		Milna	Ženska „	„ „	126	06		
16		Klis	Mužka „	„ „	8	88		
17		Milna	„ „	Poprava pokućstva	32	—		
							1516	55
18	Benkovac	Jesenica	„ „	Novo pokućstvo	35	—		
19		Benkovac, Karin i Polača	„ „	„ „	143	50		
20		Banjevac	„ „	„ „	61	—		
							239	50
21	Sinj	Kraj-Prisoje	„ „	„ „	12	74		
22		Sinj	„ „	„ „	119	50		
23		Sinj	Ženska „	„ „	24	—		
24		Koljani	Mužka „	„ „	7	50		
25		Vrlika	„ „	„ „	32	—		
26		Dolac	„ „	„ „	14	10		
							209	84
				Prenos .	—	—	2449	22

Broj	Učionski Kotar	Učionska Okolina	Vrst učione	Uzrok troška	Iznos Dionični fior.	n.	Trošak Ukupni fior.	n.
				Prinosak .	—	–	2449	22
27	Kotor	Mokrine, Kameno, Ercegnovi	Mužka učiona	Novo pokućstvo	297	20		
							297	20
28	Dubrovnik	Mokošica	„ „	„ „	93	–		
29		Gruž	„ „	„ „	23	—		
30		Gruž	Ženska „	„ „	20	80		
31		Luka	Mužka „	„ „	127	—		
32		Mandaljena	„ „	„ „	103	—		
33		Babinopolje	„ „	„ „	7	—		
34		Orašac	„ „	„ „	25	—		
35		Trsteno	„ „	„ „	28	—		
36		Zaton	„ „	„ „	25	—		
37		Kaločep	„ „	„ „	51	—		
38		Gruda	„ „	„ „	17	—		
39		Popović	„ „	„ „	17	—		
40		Brgat	„ „	„ „	148	50		
							685	30
41	Šibenik	Rogoznica	„ „	„ „	40	40		
42		Zaton	„ „	„ „	88	—		
							128	40
43	Hvar	Ješa	„ „	„ „	58	20		
44		Ješa	Ženska „	„ „	14	40		
							72	60
				Ukupno .	—	—	3632	72

E.

Trošak za nabavu učilâ kroz godinu 1884.

1. Za učione u obće	fior. 788 : 07

Dodane su table C, D, E, iz kojih se vidi potanko trošak uzdržan u g. 1883-84 po pokrajinskoj učionskoj Zakladi za popravu i uredjenje sgradja, za nabavu i popravu pokućstva, i za nabavu učilâ.

Trošak u obće za pučke obučavanje sadržan je u konačnome računu za god. 1884 pokr. Uč. Zaklade, i isti je iznio ukupno fior. 245.442.

Ako se javnim učionam, koje su kroz cielu godinu ostale otvorene u broju od 289, doda ono 18, koje su ostale zatvorene radi oskudice učiteljâ, ali ipak za njih je učionska zaklada imala trošiti, ako ništa za najam pomješća, ima se da je kroz god. 1883-84 ustanovljeno bilo u Dalmaciji javnih učiona 307, dakle samih 7 više prama god. 1882-3.

Broj učiteljskog osoblja umanjio se od 457 na 431; ali većim dielom takim osobam koje niesu nikakva usposobljenja imale. Ali se znatno povećao broj usposobljenih učitelja.

Postotak pohadjanja digao se pri svagdanjem poučavanju od 68 na 78 $^0/_0$, a pri nedjeljnom od 63 na 69 $^0/_0$. Broj pohadjajuće djetce odpadajući na svakog učitelja, poskočio je od 35,3 na 37,7.

Trošak učionske zaklade za svakog učenika snizio se je od fior. 14„82 na fior. 14„35.

Kako se vidi u obće ima napredka, ako i čedna.

Pri zadnjem zasjedanju, prigodom razprave Proračuna pokrajinske učionske Zaklade, Visoki Sabor primio je sliedeće zaključke:

„1. Nek se pozove c. k. Pokr. Učionsko Vieće da uznastoji o višoj mogućoj štednji za učionsku zakladu, i to: — *a*) oprezno postupajući u zavedenju novijeh škola; — *b*) usredotočujuć one koje su raztrkane; — *c*) ukidajuć one koje ne daju povoljna uspjeha;

„2. Da prouči način kako bi se preinačio pokrajinski učionski zakon u smislu nazorâ pod 1., a to nadasve za ona sela koja su raztrkana, gdje bi se moglo bolje doskočiti pučkoj nastavi pomoćnijem školam;

„3. Da se naloži zem. Odboru da se obrati na Visoko c. k. Ministarstvo financija i izrazi želju Sabora da utjeravanje globâ radi nepohadjanja škola bude unaprijed sliediti po putu ovršiteljnih državnih organa."

Zem. Odbor priobćio je zaključke pod 1 i 2 c. k. Pokr. Uč. Vieću, i umolio ga je da bi izvolilo u svoje vrieme izvjestiti o mjeram primljenim odnosno zaključku 1; a takodjer, pošto temeljito bude razsudio o mogućnosti izvedbe zaključka 2, i o načinu kojim bi se dao izvesti, da izvoli svoje nazore i slučajne konkretne predloge pisućemu priobćiti.

Još prije nego su mu rečeni zaključci priobćeni, Pokr. Uč. Vieće išlo jim je u susret pozivom na sva kotarska Uč. Vieća da izvjeste u kojim bi se mjestim, gdje nema ili gdje nije moguće ustanoviti redovitu učionu, župnik primio pomoćnog učiteljevanja, i da dostave školske okoliše za sad obstojeće učione, i školske okoliše za učione koje bi se imale s nova ustanoviti; i suženjem strogo po zakonskim propisim učiteljskih mjestâ na višerazrednim učionam. Glede ovog suženja bi upitan zem. Odbor, i podpuno je pristao.

Usljed priobćenih Saborskih zaključaka, c. k. pokr. uč. Vieće upravilo je na sva Kotarska učionska Vieća sliedeća pitanja:

1. Dali ima u dotičnom kotaru učionâ, koje su raztrkane na dva ili na tri obližnja mjesta, i koje bi se dale usredotočiti u jednu učionu, dakako uz očekivanje da bi ista bila posjećena od obližnih mjesta, u kojim bi se ukinula učiona;

2. Dali u dotičnom kotaru obstoji koja

učiona koja bi se mogla radi nepovoljna uspjeha ukinuti;

J. U čem bi se dao preinačiti pokrajinski učionski zakon, obzirom nadasve na ona sela koja su raztrkana i gdje bi se moglo bolje doskočiti pučkoj nastavi pomoćnim učionam.

Sva su se kotarska Vieća odazvala toj okružnici, i njihova izvješća bila su u izvoru priobćena Zem. Odboru, koji će ih do potrebe podniti financialnome Odboru Saborskome, kad ovaj bude razpravljao o proračunu za god. 1886 Pokr. Uč. Zaklade. Ovdje je samo primjetiti da u obće sva izvješća niečno odgovaraju na postavljena im pitanja.

C. k. Pokr. Uč. Vieće, kad je ta izvješća izručilo Zem. Odboru, nadodalo je da obzirom na zaključak 1 Vis. Sabora, točka *a*, isto Vieće pri zavedenju novih učiona postupalo je, i vavjek postupa, strogo držeć se propisa § 7 pokr. zakona 29 prosinca 1871 o ustanovljenju učiona, i u svakom pojedinom slučaju pitalo je dozvolu Zem. Odbora. Obzirom na točku *b* istog zaključka, opazilo je c. k. učionsko Vieće, da su školski okoliši u obće tako udešeni, da se nebi moglo izvesti kakovo usredotočenje učiona, bilo s toga što bi se jal morale graditi kuće školske na dalekim osamljenim razkršćim sela, bilo s toga što bi pohadjanje bilo otegoćeno, otevši jednome ili drugome selu od davna uživanu posebnu učionu. Obzirom na točku *c* primjetilo je Učionsko Vieće, da će ono, netom budu pri kojoj učioni izcrpljeni svi pokušaji uredjenja, predložiti bezdvojbeno zatvor učione.

Odnosno drugome zaključku Vis. Sabora, c. k. Pokr. Uč. Vieće izrazilo je mnenje, da se još za koje vrieme odustane od preinačenja pokrajinskih učionskih zakona u smislu nazorá prvog zaključka, dok se najstrožijim vršenjem istih sa strane mjestnih i obćinskih organa bude vidilo gdje baš isti neodgovaraju.

Na koncu c. k. Vieće izjavilo je da će unapried kao i dosada nastojati najtočnijom strogosti da budu izvršene želje Vis. Sabora.

Zaključak pod 3 bio je posebnom predstavkom obširno obrazložen i poručen Vis. Ministarstvu preko c. k. Pokr. Uč. Vieća.

Ministarstvo nije pristalo na želju Sabora, ali se je izrazilo spremnim dopustiti da školske globe budu učeri·ane po c. k. političkim kotarskim Vlastin u smislu § 3 Carske Naredbe 20 travnja 1854.

Zem. Odbor pristao je na taj predog, i zamolio je c. k. Pokr. Uč. Vieće, da mu dostavi oblik u komu bi morao biti sastavljen § 27 pokr. zakona 14 rujna 1881 usljed tog predloga, da ga uzmogne predložiti Vis. Saboru na odobrenje.

Na izvršenje zaključka Vis. Sabora primljena prigodom razprave o molbenici pučkih učitelja na poboljšanje njihova ekonomičnog stanja, Zem. Odbor sastavio je odnosnu zakonsku osnovu, i podnosi je posebnim izvješćem na odobrenje Vis. Saboru.

Izjalovila se je nada da će se moći dobiti od države pripomoć na nekoliko godina za podizanje učionskih sgradja, jer zadnja molbenica Zem. Odbora upravljena zastupničkoj kući car. Vieća, i od onoga toplo prepopučena, bila je od Ministarstva odbačena.

Prošle godine, c. k. Pokr. Uč. Vieće, uz privolu Zem. Odbora, na temelju § 6 državnog zakona 14 svibnja 1869 o pučkim učionam, zaključilo je da naukovni jezik kod pučke mužke učione u gradu Trogiru ima biti hrvatsi iliti srbski.

Proti tome zaključku podnilo je utok na Ministarstvo Nastave Obćinsko Opraviteljstvo Trogirsko. Ministarstvo. iza teme-

ljita razvida o narodno-etnografičnim odnošajim rečenog grada, odbilo je utok, i potvrdilo zaključak c. k. učionskog Vieća.

Občinsko Opraviteljstvo tada se je obratilo na Carevinsko Sudilište tužbom, da je povriedjeno temeljno pravo onih gradjana ujamčeno § 19 temeljnog zakona 27 prosinca 1867. Prije neg se je došlo do razprave kod Sudišta, zastupnik u Beču občinskog Opraviteljstva odstupio je od tužbe, a iznenada stigne Odpis 28 svibnja t. g. Br. 7414 Ministarstva nastave, kojim bi pripoznata potrebitost pučkog podučavanja u Trogiru naukovnim jezikom taljanskim, i bi naredjeno da početkom školske godine 1885-86 bude u toliko za sada razpoloženo da pomenuta škola bude razdieljena na dva odiela, to jest na jedan sa naukovnim jezikom srbsko-hrvatskim a drugi sa naukovnim jezikom taljanskim, usljed čega da će roditeljima slobodno ostati da njihove sinove upišu ili u prvi ili u drugi odiel one škole. Prama mjeri tog upisivanja bit će pa odmjeren broj razreda, koji će se imat ustanoviti u svakom pojedinom od tih dvaju odiela.

C. k. pokr. Uč. Vieće priobćilo je Zem. Odboru tu Ministarsku odredbu, i pozvalo ga je da izvoli predložiti što je shodno u proračunu pokr. uč. zaklade za tek. godinu, da se novouredjena škola uzmogne otvorit početkom školske godine 1885-86.

Zem. Odbor, svojim Dopisom 31 srpnja t. g. Br. 2957, odgovorio je, da on nije vlastan novih trošaka uvrstiti u proračun pomenute zaklade preko onih odobrenih od Vis. Sabora, komu po § 38 pokr. zakona 29 prosinca 1871 o uždržanju pučkih učiona, pripada pravo glasovati godišnji proračun zaklade, na temelju koga jedino, vlastno je c. k. Vieće izdavati doznake na podmiru učionskih potrebština. Istodobno Zem. Odbor izjavio je svoju sumnju o zakonitosti Ministarske Odredbe, i da nemože pod svoju odgovornost prama Saboru dozvoliti sredstva kojim da se vrši naredba sumnjive zakonitosti.

Rekbi da odgovori pisućega Odbora nijesu smeli Ministarstvo u izdanim naredbam, jer je isto odredilo da, bez povećati broj učitelja, postojećim brojem istih pri pučkoj učioni u Trogiru budu zavedena dva odiela ove učione, najme taljanski i srbsko-hrvatski, i da se dietca u iste upisala budu po odnosnoj volji roditelja.

Pri važnosti te odredbe, obzirom na okolnost da pokr. uč. zaklada po obstojećim zakonim podmiruje vas trošak za pučke učione u Dalmaciji, i uvaživ da onaj koji troši pravo ima da znade jeli zakonito ono za što troši, Zem. Odbor obratio se c. k. Pokr. Uč. Vieću pitajući da mu bude priobćena pomenuta Ministarska naredba, da može do potrebe, ako mu se neshodna ili zakonu strogo neodgovarajuća vidi, providiti proti istoj. Do danas nije stigao odgovor c. k. Vieća.

Na temelju dotičnog zaključka Vis. Sabora, primljena pri sjednici 23 lipnja 1884, bi umirovljenome učitelju u Staromgradu Josipu Plančiću podieljena četvrta sedmica njegove bivše plaće, i povišena mu tim mirovina od fior. 137:14 na fior. 182:85.

Zakon glasovan pri zadnjem zasjedanju, o pravnim odnošajim učitelja pri strukovnjačkim tečajim skopčanim sa pučkim učionam, nije dobio previšnju potvrdu, i Ministarstvo je priobćilo uzroke tog zaniekanja. Zem. Odbor vidjeti će dali ima uvažiti uzroke navedene, i dosljedno preinačiti osnovu, pa je podnieti opet Vis. Saboru na odobrenje.

Pokranjinska Zaklada.

Osobitim izvješćem padnešen je Vis. Saboru na pretres i odobrenje Pazbroj

pokrajinske Zaklade za god. 1883 sa sliedećim konačnim izpadcim:

Skupna pristojba dohodka izpala je od	f. 350.272
prama proračunanoj sa . .	f. 366.654
manja je za.	f. 16.382
Skupna pristojbina troška izpala je od	f. 381.346
prama proračunanoj sa . .	f. 378.630
veća je za	f. 2.716
Sravnali se dohodak sa troškom iztiče *manjak* od .	f. 31.074.

Ali uzprkos ovome nepovoljnome uspjehu, konačna aktivna imovina pokrajiske zaklade (kad se van obzira ostavi dug u g. 1883 sklopljen od f. 250.000) digla se je od . . . . . f. 173.831 na . . . . f. 186.228

dakle je koncem god. 1883 *veća* za . . . . f. 12.397

Ovaj ponešto čudnovati uspjeh ima se pripisati osobito okolnosti da je, usljed kasnije dobivenih podataka, aktivni ostatak god. 1882 povišen su fior. 34.087. To jest prava pristojbina dohodka u god. 1882, pod naslovom izravnih poreza, bila je za navedenu svotu veća, nego je navedeno bilo u Pazbroju rečene godine. Dakle faktično nije se aktivna imovina u god. 1883 digla, dočim je manjak izpao u službi one godine, nego je ona god. 1882 bila za rečenu svotu veća od obračunane u Pazbroju.

Manjak u službi opravdan je primjetbom u prošlome izvješću, naime tim da niesu bili točni podatci glede pristojbine izravnih poreza, na koje je udaren bio pokrajinski prirez od 28%; i jer znatni iznos od fior. 11.976 nije bio pokriven dohodcim, nego se imao pokriti blagajničkim ostatcim.

Visoki Sabor pri zadnjem zasjedanju, na podmiru potrebština pokr. zaklade za tekuću god. 1885 udario je prirez potrošarini od 116% na sve stvari, izuzam točke cienika 3, 4, 6, i prirez 30% ukupnim izravnim porezom. Istodobno je ovlastio Zem. Odbor, da kad navedeni prirez potrošarini nebi dobio vrhovnupotvrdu, onda da potraži odobrenje prieza 33% ukupnim izravnim porezom.

To je i sliedilo; i za tekuću godinu vrhovno je odobren prirez potrošarini 100% a prirez 33% izravnim porezom.

Saborski zaključak, kojim bi ovlaćen Zem. Odbor da sklopi sa glavnicam pokrajinskih zadužbiná, kojim upravlja, vseći zajam do iznosa od fior. 100.000, na pokriće troškova gradnje novih bolnica, dobio je previšnje odobrenje, u koliko se tiče upotrebljenja u tu svrhu glavnice poljodjelske zaklade, ali ne ostalih zadužbina, jer da po vrstih ovih zadnjih nije po obstojećim propisim dopušteno kretati u dotične glavnice.

Na temelju tog odobrenog zaključka, bio je sa glavnicom poljodjelske zaklade, u isnosu od fior. 100.000 u državnim obveznicam, sklopljen viseći zajam sa filialom austro-ugarske Banke u Splitu u iznosu od fior. 60.000 na šest mjeseci, počam od 24 srpnja t. g.; i to po najviše da nadomjesti blagajničke ostatke, upotrebljene u iznosu od fior. 54.544 (ili bolje fior. 58.544, kad se pomisli da se još nije stara bolnica u Šibeniku prodala, vriednost koje u dotičnome računu uvrštena je su fior. 4000) na pokriće troška gradnje nove ludnice i bolnice u Šibeniku, bez kojih ostataka pokazalo se je, pri sporom ućerivanju pokrajinskih prireza u prvoj polovici godine, nemoguće rukovodjenje pokrajinske zaklade.

Na konačnu podmiru navedenog manjka u računu sgradja Šibenskih i za gradnju novih bolnica u Zadru i Dubrovniku, trebati će novi zajam od barem fior. 200.000; i odnosni predlog biti će Vis. Saboru podnešen posebnim izvješćem.

Od god. 1873, od vremena od kada su stupili u život novi učionski zakoni, i sa njima uzko skopčane pokrajinska učionska i mirovinska učiteljska zaklada, dug prama ovim pokraijnske zaklade bio bi vazda podmiren koncem dotične godine, a za prve mjesece državni erar predujmio bi svote potrebite na podmiru troškova obiu zaklada. U god. 1884 za prvi put, Ministarstvo financija tvrdeći da su ti predujmovi protivni propisim za upravu sa državnim novcem, pozvao je Zem. Odbor, da odmah svoj dug prama učionskim zakladam podmiri. Zem. Odbor to nije mogao učiniti radi navedenih razloga, ali je spreman bio na podmiru stopro bi pokr. Zaklada imala razpoloživih novaca. Tad je Ministarstvo financija naredilo da se u svrhu te podmire pridrže svi iznosi koji su se kod pobirajućih ureda nalazili od pokrajinskih prireza, i opet je izjavilo da neće trpiti predujmova državnog novca na podmiru učionskih potrebština.

Zem. Odbor, obzirom da bi tim postupanjem kroz prve mjesece godine sasvim nemoguće postalo rukovodjenje pokr. zaklade, i obzirom na narav učionskih zaklada, koje više služe državnim svrham nego strogo pokrajiskim, posebnom predstavkom obratio se je Ministarstvu financija, molbom da bi pri upravi novcem kod ovih zaklada ostalo pri načinu upotrebljenu bez prigovora kroz 11 godina. Još nije stigao odgovor na tu predstavku.

Pokrajinska učionska Zaklada.

Iz Pazbroja ove Zaklade, koji se posebnim izvješćem podnosi Visokom Saboru na odobrenje, razabire se da je trošak u god. 1883 iznio . . . . fior. 243.352
a prinesak pokr. zaklade. . „ 106.357
Za god. 1882 trošak je bio „ 233.600
a prinesak pokr. zaklade „ 104.638
Dakle i ove godine bilo je povišenja prama predjašnjem. Samo se ima sa zadovoljstvom opaziti da prinesak pokr. zaklade povisio se je malo, i ne u razmjerju prama povišenju u trošku.

Mirovinska učiteljska Zaklada.

Razhod ove Zaklade, kako pokažuje Pazbroj podnešen Vis. Saboru na odobrenje, iznio je god. 1883 fior. 19.180;
prama onome god. 1882 „ 19.397
nešto je manji.

Prinesak pokr. Zaklade izpao je od fior. 10.769
prama onomu god. 1882 od „ 7.700
znatno je veći, jer su dohodci redoviti zaklade izpali manji. Ipak sve se nije potrošilo, i prištednjom bi u god. 1884 kupljenó fior. 2300 drž. Obveznica na umnoženje glavnice ove zaklade.

Pokrajinske Zadužbine.

Iz Pazbroja raznih zadužbina uvidja se njihovo stanje koncem god. 1883, i vidi se da nijedna nije nazadovala, dapače da su neke porasle.

Od 1 lipnja 1884 do 31 listopada 1885 sliedeće glavnice porestoše:

Poljodjelska za	fior.	17.000
Nemoćnih vojnika	„	1.200
Gluho-niemih	„	500
Obitelji spremnih vojnika. .	„	1.000
Mirovinska pokrajinskih činovnika . , ...	„	2.300

Ustanove, po Vis. Saboru glasovane pri zadnjem zasjedanju, o upravi zadužbine spremnih vojnika dalmatinskih bile su potvrdjene od c. k. Namjestništva.

Dobar dio glavnice za gradnju Zadarske bolnice jur je potrošen; a nešto je potrošeno i od one za gradnju Dubrovačke bolnice za osnovu i druge manje potrebštine.

Pokrajinska oskudična Zaklada.

Povratak zajmova od strane Občiná sliedi redovito, a razpoloživi novac ulaga se u državne Obveznice, koje su na 31 listopada t. g. iznosile . . fior. 73.100

Za vrieme od zadnjeg zasjedanja nikakav zajam ne bi udieljen Občinam iz ove zaklade.

Još nema odgovora na predstavku upravljenu po Zem. Odboru Nj. Veličanstvu glede uprave oskudične zaklade, usljed Saborskog Zaključka pri zasjedanju god. 1880.

Bolnice.

U lanjskom izvješću je zemaljski Odbor napomenuo gradnju bolnicá u Zadru i Dubrovniku, te danas obavješćuje Vis. Sabor da se Zadarska gradi a Dubrovačka da će se započeti budućom godinom, za koju se je već nabavilo mjesto i spravio potrebiti trebovnik. O trošku pojedinih bolnica bave se posebna izvješća.

Koristno zavedenje liekarnica po bolničkim zavodim, uoblastilo je zem. Odbor da spravi i nabavi potrebita za liekarnicu u Bolnici Šibenskoj, te je u tu svrhu potrošio u sprave fi. 388, u liekove fior. 921, skupa fi. 1309. Djelovanje liekarnice započeti će prvim dojduće godine.

Da se uvjeri Visoki Sabor o koristi zavodskih liekarnica, zemaljski Odbor se nalazi u dužnosti prikazati istinu sliedećim dokazima.

U Bolnici Splitskoj, gdje je već ustanovljena liekarnica ima jur 19 mjeseci, nalazimo da od prvog siečnja do svršetka listopada t. g. bilo je primljeno 1418 bolestnika, a da je liekova potrošeno fior. 1506, računav i plaću liečnika pomoćnika, tako da na svakoga bolestnika dolazi fio. 1·06 novčića; dočim u Bolnici Šibenskoj na 1658 bolestnika se je potrošilo liekova fior. 4054:03 novčića, što bi značilo na svakoga bolestnika fior. 2:44½ novčića; u Bolnici Zadarskoj na 1174 bolestnika, potrošilo se je fior. 4642:02 novč. liekova, to se računa na svakoga bolestnika fior. 3:97.

Mimogredno se opaža da razlika medju Šibenikom i Zadrom proiztiče s toga da se u Zadarskoj mnogo više kinina, zbog žalostnih groznica, i prokužnih liekova, zbog nepodobna stanja bolnice, troši. O Dubrovačkoj Bolnici nemože se izreći, čim podatak kretanja bolestnika nije dovršen.

Usljed takovih dokaza zemâljski Odbor neće okljevati ni najmanje o ustanovljenju zavodskih liekarnica, netom budu dopuštale okolnosti pojedinih Bolnica.

Nastalo je sliedećih promjena u Zavodim. U Bolnici Šibenskoj je bio imenovan Prvencem D.r Vranjican mjesto D.r Sutine, koji se je odrekao službe; na mjesto liečnika pomoćnika bio je imenovan D.r Skrivanić, ali se je i on nakon malo vremena odrekao, te danas Prvenac sam obavlja posle.

Otvorio se je natiečaj do dva puta ali se nitko sposoban nije prijavio.

D.r Martiniš se je odrekao službe u Bolnici Dubrovačkoj, tako da i onamo Prvenac sam pregleda bolestnike; nego je nade da će se dojduće godine donapuniti izpražnjena mjesta, jer će mnogo mladih liečnika dovršiti nauke.

U Dubrovačkoj Bolnici je umrao nadbolničar Anton Batinić; udovici istoga bi odredjena mirovina u iznosu fior. 133:33 godišnjih (Br. 4157).

U Bolnici Splitskoj bio je imenovan Dušobrižnikom D.n Stjepan Čulić mjesto bivšeg D.n Ivana Lubina.

U Šibeniku se je pokušalo javnom dražbom, prodati staru bonicu, ali se nitko nije prikazao, već Občina sredstvom Ravnateljstva Bolnice nudjala je fior. 3000;

na to zemaljski Odbor nije htio pristati, nego je ponudio sgradju uz cienu fior. 4000, uvjetóm da se kuća upotrebi u javne svrhe (Br. 3359).

Uredjenje odnošaja Dušobrižnika u Bolnici Šibenskoj je dovršeno i potvrdjeno sa strane Crkovne i Političke Vlasti (Br. 4301).

Zakonom 1. lipnja 1884 Br. 105 Vlada se je obvezala bila doprinīti trošku za liečenje škrljevitika, te je zemaljski Odbor bio usiljen ne malih poteškoća i trošaka uzdržati, kao n. p. uredjenje prostora u Bolnici Splitskoj za smjestiti 26 novih postelja, nabavu pokućstva i nove robe; a uz to mu se pružilo i neprilike sa strane pojedinih bolestnika, jer nisu htjeli poslušno i mirno obsluživati liečničke naredbe, otimajući se dugomu stanovanju u bolnicam; ali se je to danas sve umirilo i sklonulo.

Do svršetka listopada bijahu primljeni 331 nemoćnik od škrljeva, a danas jih ima u Bolnici Šibenskoj 29, u Bolnici Splitskoj 21 a u Bolnici Zadarskoj nijedan.

Usljed napomenute zakonske osnove, Visoko Ministarstvo bilo je poslalo jednoga strukovnjaka u osobi g. D.r Auspitza, da pregleda bolest, da navede uzroke i da zabilježi način liečenja. Način kojim naši pokrajinski liečnici lieče škrljevo odobrio je, ali o naravi bolesti i o nje uzrocim nije još nista izrekao, dapače i danas iziskuje nova iztraživanja.

Zemaljski Odbor dalmatinski

Zadar dne 1 Studenoga 1885

Predsjednik

VOJNOVIĆ kn. **GJ.**

Prisjednici:

D.r **M. Klaić** — **Simić V.** — D.r **V. Tomić** — **Vranković Iv.**

BRZOPISNA IZVJEŠĆA.

Otvorenje Zasjedanja XXI.ª dne 25 Studenoga 1885.

P R I S U T N I:

Predsjednik **GJORGJE** knez **VOJNOVIĆ**. — Pokrajinsko **ZASTUPSTVO**. — Dvorski Savjetnik **ALFONS PAVIĆ** plem. **Pfauenthal**. —

Nakon Božje službe, u 10 sati pr. p. služene od Nj. preuzvišenosti Prabiskupa Maupas u prvostolnoj crkvi, na koju pristupiše GG. Zastupnici i sve Vlasti mjestne u dvorskoj opravi, Sabor se okupio u 1 sat popodne.

Predsjednik. Visoki Sabore! Velečastna Gospodo Zastupnici! Usljed Carske povelje 14-og tekućega, kojom se je Njegovo Veličanstvo udostojilo sazvati Sabor Svoje Kraljevine Dalmacije, čast mi je proglasiti otvoreno XXI. zasjedanje dalmatinskog Sabora.

Ovdje sakupljeni da svoj râd namienimo blagostanju i napredku naše mile otačbine, treba da se svojski zauzmemo povjerenog nam posla, da budemo svi složni na postignuće toli plemenitog cilja. To očekiva narod koji nas je izabrao, i tu pravednu želju treba da ostvarimo.

Vaš stalni Odbor već je u tu svrhu pripravio neke zakonske osnove, koje ću što prije prikazati visokomu Saboru na ustavno razpravljanje. Našu će rodoljubnu zadaću olakšati iskreno i živo sudjelovanje zemaljske Vlade, na koje stalno možemo računati.

Visoki Sabore! Ove je godine Dalmacija bila počašćena posjetom N. V. Priestolonasljednika Nadvojvode Rudolfa i Njegove preuzvišene supruge Nadvojvodkinje Stefanije. Oduševljenje kojim su previšnji Gosti bili dočekani od Zadra do Kotora, najsjajniji je dokaz nepokolebive odanosti ciele Dalmacije prama ljubljenom vladajućem Domu.

Trinaestog junija tekuće godine bi svečano otvoren gvozdeni put, koji spaja Neretvu sa glavnim gradom susjedne nam Hercegovine. Sada se pak gradi gvozdena pruga Siverić-Knin, te se sve to više približavamo ostvarenju davne naše želje o spojenju Dalmacije sa željezničkom mrežom austrijauskoga carstva.

Velečastna Gospodo Zastupnici! Pri početku našeg ustavnog djelovanja sjetimo se našeg premilostivog Vladara, koji otčinskom ljubavi prati naš râd, te kao vjerni i blagodarni podanici uzkliknimo: Živio naš cesar i kralj Franjo Josip prvi! Živio! Živio!

Zastupnici: Živio! Živio! Živio!

Dvorski Savjetnik Pavić. Visoki Sabore! Velečastna Gospodo Zastupnici Kraljevine Dalmacije! U ime vlade Njegova Carskoga i Kraljevskoga Veličanstva, čast mi je pozdraviti Vas najsrdacnije.

Dočim visoki Sabor preuzimlje svoj ozbiljni

rad, posvećen blagostanju otačbine, do časti mi je izjaviti Vam, da će Vlada i njezini Organi biti uvjek pri ruci najdobrovoljnijim načinom visokom Zastupstvu zemlje.

Vlada imala je već čast dostaviti Vašemu velečastnomu gospodinu Predsjedniku jedan vladin predlog, odnoseći se na ustanovljenje kotarskih gospodarstvenih Zadruga i gospodarstvenog zemaljskog Vieća u Dalmaciji, na ustavno razpravljanje, i preporučuje Vašemu mudrome pretresivanju ovaj predlog, toli važan za podignuće poljodjeljstva u zemlji.

Imam čast prikazati se visokomu Saboru kao vladin Povjerenik za ovo saborsko zasjedanje.

Eccelsa Dieta! — Onorevolissimi signori Deputati del Regno di Dalmazia! — In nome del Governo di Sua Maestà Imperiale e Reale ho l' onore di salutarvi il più cordialmente.

Nel mentre l' Eccelsa Dieta imprende il suo serio lavoro diretto al benessere della patria, mi onoro di dichiararvi, che il Governo ed i suoi organi verranno sempre incontro colla massima volonterosità all' eccelsa Rappresentanza del paese.

Il Governo ebbe già l' onore di comunicare al Vostro Illustrissimo signor Presidente, per la trattazione costituzionale, una proposta governativa risguardante l' istituzione di Consorzii agrarii distrettuali e di un Consiglio provinciale di agricoltura in Dalmazia, e raccomanda alle Vostre saggie deliberazioni tale proposta, tanto importante per sollevare l' agricoltura in Dalmazia.

Presjednik. Poziv na prvu sjednicu poslati će GG. Zastupnikom na kuću.

I. Sjednica dneva 30 Studenoga 1885.

Sadržaj: Navještenje molbenica. — Upit. — Predlog Biankini. — O ovjerovljenju izbora zastupnika vanjskih občina sudbenih kotara Kotora, Ercegnovoga i Budve; — Trgovačko-Obrtne Komore Dubrovnika i Kotora; — Trgovačko-Obrtne Komore Zadarske. — Izbor šestorice Tajnika; — Molbeničkog Odbora; — Financijalnog Odbora; — Pregledaoca rada Odbora Zemaljskoga — Odbor Zemaljski podnosi pazbroje 1883. pokrajinskih zaklada i zadužbina: *a)* Zemljodjelne, *b)* Mamuline, *c)* Iznemoglih vojnika, *d)* Gluho-niemih, *e)* Obiteli spremnih dalmatinskih vojnika, *f)* Mirovine zemaljskih činovnika, *g)* Gladinjske, *h)* Gradnje bolnice u Dubrovniku, *i)* i u Zadru; Mirovinske učiteljske zaklade; Pokrajinske Učionske Zaklade; Pokrajinske zaklade. — Uvedenje odredbine za dozvolu pripadnosti Občini Splitskoj. — Ovlašćenje Občini Stolivskoj pobirati neke odredbine. — Prvo, drugo i treće čitanje zakona za ravnomjernu porazdielbu tereta vojničkog stalnog ukonačenja. — Prvo, drugo i treće čitanje zakona o Gradjevnom Pravilniku. — Prvo čitanje zakonske osnove kojom se preinačuju §§ 15 i 19 Pok. zakona 29 prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji. — Izbor Učionskog Odbora. — Prvo čitanje zakonske osnove, kojom se preinačuje § 4 pokr. zakona 19 veljače 1873, namienjen da ukloni nekoje čine škodljive gojitbi šuma. — Izbor Poljodjelskog Odbora. — Odbor Zemaljski podnosi predrazbroje 1886: Mirovinske Učiteljske Zaklade; Pokrajinske Učionske Zaklade. — Prvo čitanje novog Poslovnika Saborskoga. — Doprinesak poljodjelskoj učioni u Gružu.

(Početak sjednice u 10 s. 15 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: D.r Vicko **Zafron** i Kažimir **Ljubić**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić** i Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Molim gg. zastupnike Ljubića i D.ra Zafrona, da bi privremeno zauzeli tajništvo.
Ima nas 29, broj zakonit.
Molim g. tajnika Ljubića, da izvoli pročitat dopis Nj. preuzvišenosti Namjestnika Jovanovića.

Ljubić čita. (Gle Prilog 16 str. 155.)

Predsjednik. Dao sam nalog, da bude tiskana ova zak. osnova, koju ću staviti na dnevni red buduće sjednice.
Primio sam još jedan dopis Nj. preuzvišenosti namjestnika Jovanovića.

Ljubić (čita):

Br. 3006-pr.

Visokorodjeni Gospodine!

Čast mi je obznaniti Vaše Visokorodje da prigodom nastajućeg saborskog zasjedanja bio je odredjen kao stalni vladin zastupnik Gospodin c. k. dvorski savjetnik Alfonso plemić Pavić, i da će i sa strane ostalijeh namjestničkijeh izvjestitelja biti pružena ona razjasnenja, što bi se mogla prikazati potrebitna.

Glede razprava tičućih se djelokruga c. k. pokrajinskoga školskoga Vieća bio je odredjen c. k. pokrajinski školski nadzornik Gospodin Dragutin Bakotić.

Primite, Vaše Visokorodje, i ovom prilikom izraz mog podpunog počitanja.

Zadar dne 24 Studenoga 1885.

C. K. Namjestnik

Jovanović Flmi.

Visokorodjenomu Gospodinu
Jurju Conte Vojnoviću Užičkomu
Predsjedniku Sabora dalmatinskoga, Povelitelju Frane Josipa I. sa zviezdom itd. itd. itd.
u Zadru.

Predsjednik. Prima se na znanje.
Primio sam takodje nekoliko molbenica, te će g. tajnik Ljubič u kratko pročitati sadržaj istih.

Ljubić (čita): Br. 7. Družtvo pripomoći učenikom kod Boden-Coltur u Beču za podporu. — Br. 16. Učitelj Dumancić Ante za pripomoć. Br. 23. Učitelj Lukinović za povisenje milostinje. — Br. 31. Ante Nedveda za milostinju. — Br. 34. Zaklonište učenika Sveučilišta Bečkoga za pripomoć. — Br. 35. Skrbništvo učenika Sveučilištnih u Beču za pripomoć. — Br. 38. Gjurović Terezija za podporu sinu. — Br. 39. Paštrović ud. Kate za povisenje milostinje. — Br. 40. Milosrdište Zadarsko za oprost prireza dohodarini god. 1876–1884. — Br. 41. Učitelj Rašica za povisenje plaće i

petogodišnjice. — Br. 42. Bošković ud. Pavlina za pripomoć. — Br. 43. Nadstojnica Miniatelli za pripomoć. — Br. 44. Trinaestić sluga kod Šibenske Bolnice za povisenje najma. — Br. 45. Dušobrižnik kod iste za povisenje plaće. — Br. 47. Podučitelj Sarić Marko za pripomoć. — Br. 48. Učitelj Grgo Urlić za pripomoć. — Br. 51. Učitelj Gvozdenović za dvi petogodišnjice. — Br. 52. Ljuba ud. Mravak za mirovinu. — Br. 53. Učitelj Kalogerà za povisenje mirovine. — Br. 54. Donatović ud. Matija za pripomoć. — Br. 55. Učitelj Kukuljica za pripomoć. — Br. 56. Učitelj Marinović za mjesečnu pripomoć. — Br. 57. Benić Odborov sluga za naknadu stanarsku. — Br. 58. Seifert Odborov sluga za povisenje plaće. — Br. 59. Gregel ud. za pripomoć. — Br. 61. Učitelj Nikola Cipiko za petogodišnjicu.

Predsjednik. Sve ove prošnje biti će dostavljene Molbeničkom Odboru, teke bude izabran. Primio sam prije današnje sjednice upit na Vladu Nj. Veličanstva.

Molim g. viteza Trigarića neka izvoli pročitati.

Trigari (čita):

Interpellanza!

Con ducale del Senato Veneto ancora dell' anno 1779 era stata decretata la soppressione del Convento di S. Demetrio in questa città, e fù ordinato la conversione della sua sostanza in un collegio pell' educazione della gioventù cittadina.

La soppressione fù eseguita, ma l' istituzione del collegio, per vicende politiche prima, e poi per altri motivi, mai ebbe luogo.

La sostanza da quel monastero derivante era amministrata prima dai corpi cittadini, e dall' anno 1816 in poi dal Governo, però in via provvisoria e ferma la sua destinazione a scopi corrispondenti alla natura della fondazione.

Tale stato di cose continua ancora, ed in oggi il capitale di detta fondazione, che si trova in deposito presso l' I. R. Cassa provinciale, in amministrazione del Governo, presenta il seguente stato di Cassa:

a) in obbligazioni di stato colla rendita del 5 per 100 . . . . fior. 460.750
b) in mutui verso privati all' interesse del 6 per 100 . „ 157.000
c) in denaro contante circa „ 6.000

un capitale nominale cioè di fior. 623.750

Nelle epoche passate da quel capitale si concedevano mutui a privati verso l' Interesse del 6 per 100, garantiti da pupillare cauzione, ed in tale modo si trovano anche presentemente impiegati fior. 157.000 — ed ove non si avesse in deposito denaro contante, per venire incontro alle richieste dei privati, si scambiavano le obbligazioni per convertire il relativo importo in mutui. — Tale amministrazione era utile alla fondazione aumentandole la rendita, e procurava vantaggi a privati. —

Da qualche tempo però non solo si rifiutano tali mutui a qualunque si presenta a chiederli, ma si esigge in scadenza la restituzione dei capitali in tal modo impiegati per convertirli in obbligazioni di Stato.

Con tale sistema si porta danno e alla fondazione stessa ed al paese.

Alla fondazione si diminuisce dell' uno per cento la di lei rendita ed attualmente l' importo impiegato in obbligazioni, in confronto al suo impiego in mutui, rappresenta per la fondazione una diminuzione di reddito di fior. 4600, ai quali aggiunta la mancanza di un utile dai capitali giacenti, si ha una diminuzione di rendita annua per la fondazione di circa fior. 5000, che rappresenta un capitale di fior. 100.000; danno quindi non indifferente e che in nessun modo si può giustificare. Un' altro danno che deriva alla fondazione si è, che i di lei capitali, anzichè impiegarli in sicuri mutui, tolto ogni pericolo di perdita, s' impiegano in valori che per molte vicende sono oscillanti, e che non rappresentano un valore reale.

In un paese poi scarso di capitali e privo di Istituti bancari, come è la Dalmazia — sottrarre al pubblico credito un capitale così rilevante, diventa un danno economico.

Mentre si domanda l' istituzione di Istituti di pubblico credito; mentre la provincia prega per la concessione di figliali di istituti esistenti in altre provincie; mentre in queste gl' Istituti di pubblico credito a nessun pri-

vato rifiutano la concessione di mutui verso pupillare cauzione all' interesse del 4 e $4^1/_2$ per cento; — mentre da noi gli stessi privati in tali mutui impiegano i capitali che hanno; ed ovunque si studia il modo di facilitare il credito a meno gravose condizioni — il Governo nega l' impiego a tale scopo dei capitali del paese; e piutosto che concederli a privati li converte in obbligazioni con danno della fondazione, o li lascia giacenti, come anche attualmente è giacente un capitale di circa fior. 6000 — ponendo quelli che sono necessitati a ricorrere al credito, o nell' impossibilità di trovare i capitali di cui abbisognano, o nella condizione di doverseli procurare all' interesse anzichè del sei, a quello dell' otto o del dieci per cento.

Tale sistema di amministrazione, che non è giustificato dall' interesse della fondaaione, ma anzi ridonda a suo danno, è contrario ad ogni criterio economico, sottraendo al vero scopo i capitali che esistono, impiegandoli con pericolo della fondazione in valori oscillanti anzichè in mutui sicuri — e sembra appositamente addottato in odio del paese, togliendogli quell' utile che deriva da un provvido impiego di capitali, e che tanto più riesce sorprendente trattandosi di un capitale del paese, il quale quindi avrebbe un diritto a quell' utile.

In tale stato di cose i sottoscritti si permettono di domandare al c. r. Governo:

1. Per quale motivo nell' amministrazione della fondazione di San Demetrio, fù addottato il sistema di rifiutare dai capitali disponibili di quella fondazione, la concessione di mutui a privati verso pupillare cauzione ed all' interesse del 6 per 100, convertendoli invece in obbligazioni di Stato di un valore oscillante e colla rendita del 5 per 100.

2. Se il Governo intende di disporre perchè in quell' amministrazione sia abbandonato quel sistema, che ridonda a danno tanto della fondazione che del paese.

3. Per qual motivo si tengono con danno della fondazione giacenti capitali fondazionali, anzichè utilmente impiegarli e preferentemente in mutui a privati.

Zara, 30 Novembre 1885.

Trigari, Messa, Stermich, Pezzi, Capovich, Bjelanović, Simić.

Predsjednik. Ovaj ću upit predati Vladinu Povjereniku.

Vladin Povjerenik Pavić. Avrò l' onore di rispondere a questa interpellanza in una delle prossime sedute.

Predsjednik. Primio sam takodjer predlog, prikazan po čast. g. Biankinu. Molim, da bi ga pročitao.

Biankini (čita): Visoki sabore! Čast mi je predložiti sliedeći zaključak:

Umoljava se Vlada N. V. da izvoli naprešno zauzeti se, nek bude odredjena sposobna osoba za nadziranje željezničkih radnika, koji sada dubu na Klancu povrh Drniša, da ih uputi, da pomljivo sabiraju i nipošto ne uništuju izkopine o hrvatskoj prošlosti ove zemlje, kojih rek bi da se je ondje izobilja počelo nalaziti.

Predsjednik. Ovaj predlog ću staviti na dnevni red što prije.

Prije nego predjem na dnevni red imam javiti vis. Saboru, da sam dozvolio gg. zast. Dubokoviću i Morpurgu dopusta osam danâ.

Pošto su danas prisutni novoizabrani zastupnici gg. pl. Natali i Stefanović, pozivljem ih na svetčano obetanje.

Molim g. tajnika Ljubića, da izvoli pročitati § 9. Pokrajinskog Pravilnika.

Ljubić (čita).

Predsjednik. Juraj pl. Natali?

Natali. Obetajem,

Predsjednik. Niko Stefanović?

Stefanović. Obetajem.

Predsjednik. Prelazim na dnevni red.

Prva točka: Ovjerovljenje izbora zastupnika vanjskih Občina Kotora — Ercegnovoga — Budve.

Izvjestitelj Odbora Zem. čast. vitez Simić neka izvoli pročitati izvješće.

Simić (čita):

Br. 4195.

Visoki Sabore!

Dana 5 marta t. g. sliedio je naknadni izbor zastupnika na pokrajinski Sabor za vanjske občine izbornog Kotara Kotor, Erceg-novi, Risan, Budva i ostade izabran gospodin Niko Stefanović Markov iz Kotora sa 44 glasa od prisutnijeh 69 birača.

Gosp. Ferdinand Sbutega dobio je 13 glasova i gosp. Stefan Vrčević dva.

Proti izboru nije podnešen nikakav utok.

Pošto je izbor zakonito obavljen, Odbor Zemaljski predlaže:

Nek izvoli Visoki Sabor primiti kao zastupnika vanjskih občina Sudbenih Kotara Kotora, Ercegnovoga, Risna i Budve gosp. Nikolu Stefanovića Markova iz Kotora.

Zadar 9 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Simić.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju predlog Zem. Odbora, koji glasi (čita), neka izvole ustati. (Većina). — Primlieno jednoglasno.

Prelazim na 2. točku dnevnoga reda: Ovjerovljenje izbora zastupnika obrtničko-trgovačke Komore Dubrovnika-Kotora.

Izvjestitelj Zemalj. Odbora zast. Vranković, molim, neka pročita izvješće.

Vranković čita:

Br. 4293.

Visoki Sabore!

Danom 30 lipnja o. g. bi izabran zastupnikom trgovačke Komore u Dubrobniku gosp. Jero pl. Natali sa 11 glasova, čim je 9 glasova dobio gosp. Petar Ramadanović.

Prije nego je izbor počeo, gosp. je Matarelli opazio, da budući član Karlo Pretner podanik ugarski, s čega bio je izključen iz občinskih izbora, on nebi imao pravo na gasovanje. Isto tako i gosp. Anto Skazičić, koji se je odrekao svake pomorske obrtnosti.

Gosp. Predsjednik Komore i Ministarski Povjerenik na to su odgovorili, da budući gg. Pretner i Skazičić članovi Komore, oni imju pravo glasovanja.

Proti izboru nije bilo dostavljeno utoka

Nego, po mnenju Odbora, u obavljanju izbora provukla se je formalna pogrješka. Povjerenstvo, naslanjajuć se na § 18 Unutrnjeg Poslovnika Komore, koji glasi da se svaki izbor ima obavljati ceduljam, glasovalo je tajno.

Ovaj postupak ne može se smatrati zakonitim, obzirom na prepise § 41 Pokrajinskog Izbornog Pravilnika, koji glasi da svaki izbornik pozvan da odvjetuje, ima, predavši izkaznicu svoju, *imenovati točno* onu osobu, koja bi po njegovoj želji imala biti poslanik na Saboru. Unutarnji Pravilnik trgovačke Komore u Dubrovniku nebi mogao preinačiti Izborni Pravilnik za Sabor.

Nisu izbornim spisima pridružene izkaznice, ni obdržani popisi glasovanja, kako izkuje § 43.

Nego, obzirom da proti izboru nebi sa ni jedne strane podnešeno utoka;

Obzirom da nemadu nikakva temelja u spisim prigovori glede izbornog prava Pretnera i Skazičića;

Obzirom da formalna pogrješka nema upliva na izpadak izbora, u koliko tajno glasovanje, već primljeno u izborima za Carevinsko Vieće, osigurava još veću istinitost izborništva;

Odbor Zemaljski, kad Visoki Sabor nebi našao shodnije imenovati dotični Odbor, ima čast predložiti da se izbor odobri, i da gosp. Jerko pl. Natali bude priznat zastupnikom trgovačko-obrtne Komore u Dubrovniku.

Zadar, 19 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Vranković.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.— Ona Gospoda, koja primaju predlog Odbora Zemaljskoga, koji glasi (čita), neka izvole ustati. (Većina). Primljen jednoglasno.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda: Ovjerovljenje izbora zastupnika obrtničko-trgovačke Komore Zadarske.

Izviestitelj Zem. Odbora D.r Klaić, molim, neka pročita izvješće.

D.r Klaić čita:

Br. 4451.

Visoki Sabore,

Dneva 14 tekućega bi obavljen naknadni izbor zastupnika na Dalmatinski Sabor trgovačke Komore Zadarske, mjesto odrekavšeg se gosp. D.ra Ivanića.

Na biranje stupiše, usljed redovitoga poziva, 15 od 19 zakonitih članova Komore, i svi jednoglasno glasovaše za D.ra Antu Radmana iz Splita.

Opazit je da glasovi bilježeni su na zapisniku sjednice, mjesto u priredjeni izborni popis, kako propisuje § 43 I. R., i fali u spisima popis brojenja glasova, a takodjer izborna listina, naime popisnica članova Komore.

Nego su male formalne pogreške, ne imajuće upliva na izbor, koji je očevidno izraz mnenja i volje trgovačke Komore.

Zato Zemaljski Odbor ima čast predložiti: da se primi zastupnikom trgovačke Komore Zadarske D.r Ante Radman.

Zadar, 24 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog (čita), neka izvole ustati. (Većina). Primljen jednoglasno.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda: Izbor šestorice Tajnika.

Molim gg. Zastupnike, da bi izvolili predati cedulje.

Javljam Gospodi, da prelazim na petu točku dnevnoga reda, t. j. na izbor Molbeničkog Odbora. Ujedno moliti ću gg. Podpredsjednika i Tajnike sabora, da pregledaju izpadak izbora Tajnikâ i tako redom; a Gospodu Zastupnike molim, da izvole predati cedulje za izbor Molbeničkog Odbora.

Da ne zaustavljam rad Sabora, pri svršetku sjednice imati ću čast objaviti izpadak izborâ.

Sada je izbor Molbeničkog Odbora; molim gg. Zastupnike, da izvole predati cedulje.

Pa je izbor Odbora Financijalnoga, te za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga.

Molim gg. Zastupnike, da bi izvolili predati cedulje.

Prelazim na osmu točku dnevnoga reda: Izvješće Odbora Zemaljskoga o pazbrojim 1883.e sliedecih zaklada: Poljodjelske; Mamuline; Iznemoglih vojnika; Gluho-niemih; Obitelji spremnih vojnika; Mirovine pokrajinskih činovnika; Gladinjske; Gradnje nove Bolnice u Dubrovniku i u Zadru. (Gle Prilog 1 str. 3).

Pitali tko rieč?

D.r Klaić. Predlažem, da se ovo izvješće, koje je tiskano i porazdieljeno gg. Zastupnicim, predade Financijalnom Odboru; a takodje izvješća pod br. 9, 10, 11, dnevnoga reda, jer sve to konačni su računi; te ona o predrazbrojim pod točkom 18 i 19.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, da izvješća o pazbrojim pod točkom 8, 9, 10, 11, 18 i 19 dnevnoga reda budu izručena Financijalnom Odboru, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na dvanaestu točku dnevnoga reda: Izvješće Zem. Odbora o novoj odredbini za pripadnost Občini Splitskoj.

Izvjestitelj Zem. Odbora g. Vranković, molim da pročita izvješće.

Vranković. (Čita). (Gle Prilog 9 str 131). Predlažem, da se predje odmah na drugo i treće čitanje.

Predsjednik. Izviestitelj Zem. Odbora predlaže, da se još danas predje na drugo čitanje. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustatit (Većina). — Primljen.

Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o predmetu u drugom čitanju? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, koji glasi: (čita) — u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). — Primljen u drugom čitanju.

Vranković. Predlažem, da sa predje na treće čitanje.

Predsjednik. Gospodin Izvjestitelj predlaže, da se predje na treće čitanje ovoga predloga. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog u trećem čitanju, koji je već u drugom čitanju primljen, neka izvole ustati. (Većina). — Primljen u trećem čitanju.

Trinaesta točka dnevnoga reda: Da bude ovlaštena Općina Stolivska uvesti i pobirati neke odredbine.

Izviestitelj Zem. Odbora g. Simić neka pročita izvješće.

Simić. (Čita). (Gle Prilog 11 str. 136).

Predsjednik. Formalno predlažete li šta?

Simić. Da se predje na drugo i treće čitanje.

Predsjednik. G. izvjestitelj Simić predlaže, da se još danas predje na drugo i treće čitanje ovoga predloga Zem. Odbora. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). — Primljeno.

Prelazim na drugo čitanje. — Pitali tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju zaključak Odbora Zemaljskoga, koji glasi: (čita) neka izvole ustati. (Većina). Primljen u drugom čitanju. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak u trećem čitanju, kako je jur primljen u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). Primljen u trećem čitanju.

Prije nego predjem na četrnaestu točku dnevnoga reda čast mi je prikazati Vis. Saboru plemića Manojla Budisavljevića, savetnika pri Namjestništvu i saborskog izvjestitelja.

Četrnaesta točka glasi: Prvo čitanje zakonske osnove o naknadi Općinam za vojničko stalno ukonačenje. — Izviestitelj Odb. Zemaljskoga D.r Klaić, molim, da pročita izvješće.

D.r Klaić. (Čita). (Gle Prilog 5 str. 107). Predlažem, da se predje odmah na drugo i treće čitanje.

Predsjednik. G. Izviestitelj D.r Klaić s formalnoga gledišta predlaže, da se predje na drugo i treće čitanje osnove. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Prelazim na drugo čitanje.

D.r Klaić. Pošto je ova zak. osnova jur čitana u ovom Saboru, te ju gg. Zastupnici poznaju, dosta je, da opomenem samo §§. — § 1.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

D.r Klaić. § 2.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Stavljam na glasovanje § 1 i § 2, kako su tiskani i razdieljeni Gospodi. Ona Gospoda, koji primaju § 1 i § 2 neka izvole ustati. (Većina). Primljeni.

D.r Klaić. (Čita § 3).

Predsjednik. Pitali tko rieč o §.u 3? — kako je sada pročitan bio? Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju § 3 neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

D.r Klaić. §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju § 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10, neka izvole ustati. (Većina).

D.r Klaić. (Čita naslov i uvod zakona).

Predsjednik. Pitali tko rieč o naslovu i uvodu? — Nitko. — Ona Gospoda, kojja pri-

maju naslov i uvod, kako su sada pročitani, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno

Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovu zak. osnovu, kako je jur primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno u trećem čitanju.

Prelazim na petnaestu točku dnevnoga reda: Prvo čitanje zakonske osnove o Gradjevnom Pravilniku.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga D.r Klaić molim da pročita izvješće.

D.r Klaić. (Čita). (Gle Prilog 6 str. 111). Predlažem, da se odmah predje na drugo čitanje pa i na treće. A pošto je jur ova osnova dva puta u Saboru čitana, nek se samo spomene broj paragrafâ a ne čitaju, nego da se pročita samo § 54 koji se ima promieniti.

Predsjednik. Pitali tko rieč o formalnom predlogu G. Zast. Klaića? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Prelazim na drugo čitanje.

D.r Klaić. (Čita broj § 1—53).

Predsjedik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju §§ 1—53 ove zakonske osnove neka izvole ustati. (Većina). Primljeni.

D.r Klaić. (Čita § 54).

Predsjednik. Pitali tko rieč o § 54? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj §, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

D.r Klaić. (Čita broj §§ 55—78).

Predsjednik. Pitali tko rieč o § 55—78? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju §§ 55—78, neka izvole ustati. (Većina). Primljeni.

D.r Klaić. (Čita naslov i uvod).

Predsjednik. Pitali tko rieč o naslovu i uvodu ove zak. osnove? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju naslov i uvod zakona, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno. — Ona Gospoda koja primaju ovu zak. osnovu u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). Primljen je zakon u drugom čitanju. — Ona Gospoda, koja primaju i u trećem čitanju ovu zak. osnovu, neka izvole ustati. (Većina). Primljena u trećem čitanju.

Šestnaesta točka dnevnoga reda: Prvo čitanje zakonske osnove, kojom se preinačuju §§ 15 i 19 zakona 29 prosinca 1871 o pravnim odnošajim pučkih učitelja. (Gle Prilog 8 str. 125).

Čini li tko kakav predlog s formalnog gledišta?

D.r Klaić. Pošto je ova osnova tiskana i razdieljena, držim da je ne treba čitati, nego predlažem, da se preda Odboru učionskom, koji da se odmah bira.

Predsjedik. Pitali tko rieč o predlogu D.ra Klaića? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se ova zak. osnova izruči Odboru učionskom, koji bi se imao odmah birati, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Molim Gospodu Zastupnike, da napišu i predadu cedulje za izbor ovoga Učionskoga Odbora.

Prelazim u toliko na sedamnaestu točku dnevnoga reda: Prvo čitanje zakonske osnove o preinaci § 4 pokr. zakona 19 veljače 1873 o činim škodljivim šumam (Gle Prilog 14 str. 143).

D.r Klaić. Pitam rieč. — Obzirom na važnost predmeta; obzirom na Vladin predlog danas podnesen glede ustanovljenja gospodarstvenih kotarskih zadruga i pokrajinskoga vieća; obzirom na 21 točku današnjega dnevnoga reda, predlažem: da se bira Odbor od 5 licâ, poljodjelski, i tomu da se predade ova zakon. osnova na pretres i izvješće, kao što bi i druga predpomenuta pitanja.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Dakle molim GG. Zastupnike, da izvole napisati i predati cedulje za izbor Poljodjelskoga Odbora.

Usljed zaključka u današnjoj sjednici primljena, predlozi 18.e i 19.e točke današnjega dnevnoga reda, t. j. predrazbroji 1886.e Mirovinske učiteljske i pokr. učionske zaklade, prelaze takodjer Financijalnom Odboru.

Dok se obistini izpadak i ovih izbora, prelazim na dvadesetu točku koja glasi: Prvo čitanje novog Poslovnika Saborskoga.

G. Izviestitelj D.r Klaić neka ivoli pročitati odnosno izvješće.

D.r Klaić. (Čita). (Gle Prilog 18 str. 193). Vis. Saborore! Glede formalnoga načina pretresanja, pošto je jur porazdieljen novi Poslovnik Gg. Zastupnicim, predlažem da se ostavi nekoliko dana vremena, neka ga mogli budu proučiti. A pošto nema u njem nikakvih temeljnih promjena, nego je uz male promjene izradjen po jur postojećem, iza nekoliko dana nek se stavi na dnevni red, a izvješće nek vodi Zem. Odbor, koji je Poslovnik sastavio, bez da se predaje kakvu posebnomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu D.ra Klaića? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na predlog G. D.ra Klaića, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na dvadesetprvu točku dnevnoga reda: Predlog Zemalj. Odbora o doprinesku poljodjelskoj učioni u Gružu.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga G. Vranković, molim, da pročita izvješće.

Vranković. (Čita). (Gle Prilog 14 str. 141). Pošto je medjutim prispio Zem. Odboru spis od Vlade, koji se odnosi na ustanovljenje škole, predlažem, da se ovo izvješće ustupi Odboru Poljodjelskomu.

Predsjednik. Pitali tko rieč o fomalnom predlogu G. Zast. Vrankovića? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Ovaj će predlog biti izručen Poljodjelskomu Odboru.

Molim G. Tajnika Ljubića neka izvoli javiti izpadak raznih izbora.

Ljubić. U izbor Tajnikâ predano je 29 glasovâ, od kojih je dobio: Zafron 28, Gjaxa 25, Zanchi 25, Didolić 25, Karaman 26, Zore 25, Masovčić 1, Natali 1, Stefanović 2, Pezzi 3, Strmić 1, Petranović 2, Messa 1, Bjelanović 1, Kulišic 1, Jedna je cedulja prazna.

Dakle ostadoše većinom glasova izabrani: Zafron, Gjaxa, Zancki, Didolić, Karaman, Zore.

Predsjednik. Po smislu postojećega posbvnoga reda, treba preći na razpored Tajnikâ. Molim gospodina Podpredsjednika da izvoli izvaditi po dvie cedulje.

Podpredsjednik. Karaman i Zore.

Predsjednik. Gg. Zastupnici Karaman i Zore jesu u prvom razporedu.

Podpredsjednik. Gjaxa i Zanchi.

Predsjednik. U drugom razporedu su Gjaxa i Zanchi.

Podpredsjednik. Didolić i Zafron.

Predsjednik. U trećem Didolić i Zafron.

Molim Gosp. Tajnika Ljubića da izvoli pročitati izpadak ostalih izbora.

Ljubić. Za Molbenički Odbor predano je 30 ceduljâ, od kojih je dobio: Zafron 26 glasovâ, Karaman 29, Didolić 26, Kulišić 29, Mrkica 26, Petranović 2, Strmić 2, Stefanović 2, Bulat 1, Duboković 1, Trigari 1, Čingrija 1, Gjaxa 1. Jedna cedulja prazna.

Dakle ostadoše izabrani: Zafron, Karaman, Didolić, Kulišić i Mrkica.

Za Financijalni Odbor predano je 28 cedulja, od kojih zadobiše: Bulat 27 glasova, Duboković 36, Trigari 27, Čingrija 26, Karaman 27, Zore 2, Macchiedo 1, Radman 2, Simić 1.

Izabrani su dakle: Bulat, Duboković, Trigari, Čingria, Karaman.

Za Odbor pregledaoca rada Odbora Zemaljskoga predano je 27 cedulja, od kojih je zadobio Macchiedo 27 glasova, Zore 26, Pavlinović 24, Kapović 27, Tripalo 25, Petranović 2, Radman 1, Rendić 1.

Dakle ostadoše izabrani: Macchiedo, Zore, Pavlinović, Kapović, Tripalo.

U izbor Odbora Učionskoga predano je 29 cedulja, od kojih je zadobio: Mrkica 27 glasova, Zore 39, Pezzi 27, Zanchi 29, Arneri 27, Natali 1, Bjelanović 1, Pozza 1, Stefanović 1, Strmić 1.

Izabrani su dakle: Mrkica, Zore, Pezzi, Zanchi i Arneri.

U izbor Poljodjelskog Odbora, predano je 29 cedulja, od kojih je zadobio: Gondola 29 glasova, Kulišić 29, Macchiedo 28, Masovcić 29, Rendić 28, Trigari 1, Strmić 1.

Ostadoše imenovani većinom glasova: Gondola, Kulišić, Macchiedo, Masovcić, Rendić.

Predsjednik. Pošto je već objavljen izpadak raznih izbora, moliti ću Gg. Zastupnike, neka se odmah iza zatvorene sjednice ovdje izvole ustanoviti i meni javiti tko su predsjednici tkoli izviestitelji.

Pošto je izcrpljen dnevni red, današnju sjednicu zatvaram.

(Svršetak sjednice u 11 s. 30 č. pr. p.)

II. Sjednica dneva 3 Prosinca 1885.

Sadržaj: Navještaj Molbenica. — Upiti na Vladu; Odgovor. — Prvo čitanje zakonske osnove o ustanovljenju gospodarstvenih Zadruga i Pokrajinskoga gospodarstvenog Vieća. — Godišnja pripomoć za podkovače u Sinju. — Ovlaštenje Občini Kotorskoj udariti u odlomku Škaljarima uvozarinu na vino i rakiju. — Prirezi u korist Občina god. 1885. odobreni previšnjom Carskom odlukom. — O potraženom uvedenju odredbine vožarine u korist odlomka Vinjerca Občine Novigradske. — Zakonska osnova, kojom se ovlašćuje Zemaljski Odbor da sklopi zajam od fior. 225.000 na račun Pokrajinske Zaklade Kraljevine Dalmacije. — Predrazbroj Pokrajinske Zaklade za godinu 1886. — Drugo čitanje preinačenog Saborskog Poslovnika. — Predlog zastupnika Biankina, o nadziranju pri željezničkim radnjam na Klancu povrh Drniša, da se ne satiru starodrevne izkopine. — Izbor Odbora za pretres pitanja o ukinuću taljanskog odsjeka kod mužke pučke učione u Trogiru.

(Početak sjednice u 10 s. 15 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**

Tajnici: **Srećko** D.r **Karaman** i Prof. **Luka Zore**

Vladini Povjerenici: Dvorski savjetnik pl. **Pavić Alfons** i Namjestn. Savjetnik pl. **Budisavljević Manojlo**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 29; broj zakonit.

Molim g. Tajnika Zoru, da pročita zapisnik posliednje sjednice.

Zore. (Čita)

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Razprava je zatvorena o zapisniku.

Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, kako sada bi pročitan, neka izvole ustati. (Većina) Zapisnik je odobren.

Molim g. Tajnika, da pročita u kratko izvadak izručenih molbenica.

Zore. (Čita) Br. 63. Osoblje liečničko i upraviteljno kod pokr. Bolnica za povišenje plaćâ.

D.r Ivčević. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč ima g. zast. Ivčević.

D.r Ivčević. Ja bih predložio, da ova molbenica predje financ. Odboru.

Predsjednik. Pita li tko rieč o predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na to da ova prošnja bude izručena financ. Odboru, neka izvole ustati. (Većina) Primljeno.

Zore (Čita). Br. 64. Tiešanjci traže odkup od danjka sa Biskupovih zemalja. — Br. 66. Peršić File učiteljica traži $^4/_7$ mirovine. — Br. 69. Vuletić Vid prosi podporu u znanstvene svrhe. — Br. 70. D.r Zlatarović i D.r Galvani traže nagradu. — Br. 71. D.r Zlatarović pita povišenje plaće. — Br. 73. Zatražišćani pitaju učionu. — Br. 74. Učenici prava u Beču prose podporu. — Br. 75. Učitelj Novak, da bi mu se nabavilo 200 iztisaka njegova Rukovodnika. — Br. 76. Učitelj N. Davidović, da bi mu se zanj platilo fior. 229:50 duga Arbanaškomu Zavodu. — Br. 77. Bonačić Mladen prosi mirovinu kao bivšem učitelju. — Br. 78. Mascarelli učitelj prosi četri petogodišnjice. — Br. 79. Občina Stonska da bi se gradio put do Novog puta. — Br. 80. Meneghello Dujam prosi podporinu za glasbene nauke. — Br. 28. Račišćani se tuže na zabrane krčenja.

Predsjednik. Sve molbe prelaze Molbeničkom Odboru, ako drugačije nije predloženo.

Rieč ima g. zast. Zafron.

D.r Zafron. Ja predlagam da zadnja molba predje Poljodjelskomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati (Većina) Primljeno.

Zore (Čita). Br. 83. Učitelj Gospodnetić traži preinačenje odluke pokr. uč. Vieća. — Predlažem da predje Školskomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina) Primljeno.

Zore. (Čita) Br. 84. Trogirani traže da se ukine taljanski odsjek kod one mužke učione pučke.

Predsjednik. Rieč ima g. zast. Ivčević.

D.r Ivčević. Sada navieštenom molbom mole pripadnici grada Trogira posredovanje Sabora, da se ukloni talijanski odsjek iz pučke učione Trogirske.

Pošto se radi o predmetu, koji prieti razvitku naših škola i koji ima političku važnost, predlažem: neka vis. Sabor izvoli imenovati osobiti odbor od pet lica, koji da se tim poslom bavi i izviesti Sabor.

Predsjednik. Pita li tko rieč o predlogu čast. g. zast. Ivčevića? — Nitko. — Razprava je zastvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na predlog g. Ivčevića, kako je sam kazao, neka izvole ustati (Većina). Primljeno,

D.r Ivčević. Ja predlažem da se odmah obavi izbor Odbora.

Predsjednik. Na to ću primjetiti, da će se prije nego se svrši sjednica obaviti izbor, a sada moram se držati dnevnoga reda.

Imam tri upita. Prvi mi je predao g. zast. Kulišić; molim, da ga pročita.

Kulišić (Čita):

Upit
C. K. Vladi Njegovog Veličanstva.

Biti će tomu okolo sedamnaest godina, od kako je varoš Vrlika ostala bez dijevojačke škole. Žitelji one Varoši i okolice odma iz prva osjetiše tu oskudicu i odma — pa do sada neprestano nastojaše svim silam mogućim — a da se rečena ženska škola opet uzpostavi. Općina i mjestna školska Vlast nijesu nigda nastojanja i truda poštedili a da od svoje strane provide svim zahtjevim takove ustanove. — Više puta dotične prošnje bješe povraćene sad s ovog sad s onog uzroka neuslišane, tako da se je na posljedku izgubila bila nada u postignuće ove blagodati. Od nazad 5–6 godina, c. k. Kotarsko školsko Viece u Sinju — samo po sebi pozva Općinu Vrličku i ono školsko Mjestno Vieće — videći pravu potrebu da se ženska škola zavede — da bi providili potrebiti i priličiti stan. Rečene mjestne Vlasti radostno prihvatiše to potaknuće izza tolikih uzaludnih pokušaja; pobrinuše se svojski, nadjoše zgodni stan za školu i učiteljicu, predadoše nacrte i opet zamoliše za što skorije uslišanje davne želje Vrličkih stanovnikâ. — Prodje nekoliko vremena, ne manje od godine dana, dok stiže odgovor na prošnju, povraćenjem spisâ i nacrta — jer da se škola ustanoviti nemože što nejma razpoloživih učiteljicâ. — Nekoliko mjeseci kašnje prispje Općini Vrličkoj neposredna prošnja učiteljice Anke Tkalčićeve iz Zagreba, koja čuvši da se radi o ustanovi ženske škole u Vrlici, nudjaše se sama na službu i sa prilozim dokazuje podpuno njezino usposobljenje. Općina, priloživši sve predjašnje spise, nacrt kuće i prošnju učiteljice, obrati se iznova nadležnoj vlasti i reče uz ostalo: Zaprjeka je predobivena, evo učiteljice. — Odgovora nikad ni danas nije Općina na to primila.

Dodje medjutijem prvi put u pohode Vrlici N. P. Namjestnik, a to je bilo u Maju mjesecu prošle godine. Obilazeći Urede i javne Zavode mjesta, upita za žensku školu. Kazano Njemu kako se ta odavna želi i za nju moli, a da u posljednje vrijeme prošnja bi odbačena s oskudice učiteljicâ, začudjen N. P. Namjestnik reče: Pitajte opet, učiteljicâ ima i pretječe ih. — Opet se posla pospješna prošnja, na koju prispje novi začudni odgovor: da se otvor škole nemože odobriti što u Vrlici nejma dovoljnog broja ženske djece. — Na to mjestne Vlasti opet odvraćaju, tvrdeći da broj djece ženske, obvezane na pohadjanje, nadmašuje onaj zakonom propisani — i to se je dokazalo redovitim izvadcim iz Registara Parokialnih. Evo je prošla godina dana da ni na to nejma odgovora.

U tom stanju stvari, a vidjevši da stanovnici Vrlički i njezine okolice prenudjeni su zapustiti uzgoj njihovog ženskog naraštaja s oskudice jedne škole, — da stanovništvo isto nije u stanju zbog udaljenosti od ostalih varoša i gradova i zbog umjerenosti njihovog ekonomičkog stanja, slati djecu dalje od njihovih familija na nauk; — Vidjevši pak da ustanovljenje ženske škole, Vrlici pristoji i po pravu već podpuno dokazanu, a buduć

mjestna predstavništva ispunila sve sve uvjete tomu potrebite: s toga svega čast je upitati Vladu N. Veličanstva:

I. Koji je uzrok te se toliko nadugo otezalo i oteže riješenjem pitanja o ustanovi ženske škole u Vrlici.

II. Hoćeli i kad će c. k. Vlada toj davnoj želji, potrebi i pravu stanovništva Općine Vrličke udovoljit?

U Zadru, 2 Dekembra 1885.

J. Kulišić — Bjelanović — N. Stefanović — Петрановић — Simić — Petar Tripalo.

Predsjednik. Ovaj upit izručit ću odmah Vladinu Povjereniku. Predao mi je takodjer jedan upit vitez Trigari. Molim, da ga pročita.

Trigari. (Čita).

Interpellanza.

Colla legge dell'Impero 15 Marzo 1862 venne stabilita l'organizzazione dei Comuni nelle provincie Cisleitane, e sulla base della stessa venne anche dalla Dieta Dalmata compilato il regolamento Comunale pella Dalmazia, che venne sancito colla Legge provinciale 30 Luglio 1864.

In tali leggi venne accolto il principio dell'autonomia comunale, e quindi della libera amminstrazione per parte dei Comuni delle proprie sostanze, e degli oggetti di loro attribuzione.

Nello sviluppo di tale principio nel Regolamento Comunale vennero distinti gli affari di attribuzione propria del Comune, e quelli di attribuzione delegata, ed al § 63 è stabilito che pei primi l'Amministrazione Comunale è responsabile verso il Comune, e pei secondi il Podestà verso il Governo.

Il capitolo VII regola la sorveglianza sui Comuni da esercitarsi dalla Dieta a mezzo della Giunta per gli affari di attribuzione propria, e dall'Autorità dello Stato per gli affari di attribuzione delegata, ed il § 108 autorizza l'Autorità a prendere i neccessari provedimenti ove un Comune trascuri gli oggetti di attribuzione delegata; se però tale trascuranza riguarda oggetti di attribuzione propria del Comune questo diritto spetta alla Giunta.

Dallo spirito e dalla lettera di tali disposizioni risulta quindi ad evidenza che i Comuni negli affari di attribuzione propria non hanno alcun rapporto di dipendenza coll'Autorità politica, e che questa non può dare in tali argomenti nè ordini nè disposizioni.

Da qualche tempo però dall'Autorità poltica si adotta un sistema, contrario affatto allo spirito del vigente regolamento Comunale, e si arroga una superiorità come esistesse ancora la vecchia legge Comunale, per la quale i Comuni non erano che organi dell'Autorità politica — volendo prendere un'ingerenza perfino nelle cose della più piccola entità.

Se ad un'organo dell'Autorità politica sembra che una via non sia stata sufficientemente spazzata; se durante l'epoca del raccolto una maggior affluenza di carriaggi, che trasportano le derrate ai proprietari, disturba qualche Signore nel suo passeggio; se in un tale epoca il maggior movimento di carriaggi ed animali fa sì che le strade non presentino in tutte le ore la solita nettezza; o se si credono di vedere altri simili inconvenienti; l'Autorità politica si crede in diritto di fare in tono autoritario i più serii rimarchi al Comune, non solo, ma ordinare ancora che sia tosto posto riparo in questo o in quel modo, usando il linguaggio ed il tuono di un'Autorità superiore verso un'inferiore.

Il § 30 Regolamento Comunale enumera gli affari di attribuzione propria del Comune e tra queste è compresa la pulizia stradale e quella sulla nettezza pubblica.

Tutti i suindicati argomenti quindi indubbiamente entrano nella sfera di attribuzione propria del Comune, ed il procedere pertanto dell'Autorità politica stà in aperta contraddizione colla lettera e collo spirito delle succitate disposizioni del Regolamento Comunale, e viola anzi direttamente l'autonomia dei Comuni.

Nè si potrebbe giustificarla nemmeno sotto l'aspetto sanitario; mentre anche il § 3 della legge 30 Aprile 1870 stabilisce egualmente come oggetto di attribuzione propria del Comune „l'applicazione delle prescrizioni vigenti in linea di polizia sanitaria riguardo alle strade, vie, piazze ecc.“ — e quindi tanto il disimpegno di tali attribuzioni, che la relativa sorveglianza vanno regolati dalle disposizioni del Regolamento Comunale; nè a queste fà eccezione il disposto del § 1 della citata legge

dell'anno 1870, poichè se dallo stesso § è riservata al Governo „la suprema sorveglianza dell'intera azienda della sanità pubblica", si dispone però che esso prende immediata ingerenza in quegli affari, i quali „per la speciale loro importanza nei riguardi della pubblica igiene sono riservati espressamente" al Governo; in tutti gli altri quindi l' immediata ingerenza del Governo è esclusa anche dalla legge del 1870, ed essa può tutto al più esercitarsi nei limiti delle vigenti disposizioni.

I citati esempi non appartengono certamente agli oggetti che hanno una speciale importanza nei riguardi della pubblica igiene, nè dalla legge del 1870 sono „espressamente" riservati al Governo.

L' ingerenza quindi dell' Autorità politica anche coll'applicazione della legge dell'anno 1870 diventa un'arbitrio ed una violazione della legge.

Risultando da tutto ciò che le Autorità politiche distrettuali vanno addottando un sistema che stà in contraddizione collo spirito e colla lettera del vigente Regolamento Comunale, e viola l'autonomia dei Comuni, arrogandosi una competenza che ad essi non spetta; e siccome in una ben ordinata amministrazione sopra tutto importa che ogni Autorità si mantenga entro i limiti della sfera delle sue attribuzioni, e delle vigenti disposizioni di legge; i sottoscritti si permettono d' interpellare il Governo:

1. Se gli consti che dalle Autorità politiche distrettuali, con violazione del vigente Regolamento Comunale e dell'autonomia dei Comuni, si prenda ingerenza diretta e si danno ordini e disposizioni in oggetti. che sono di attribuzione propria dei Comuni.
2. Se sia disposto di emettere le neccessarie disposizioni, perchè cessi un tale sistema, e le Autorità politiche abbiano a mantenersi nei limiti dalle leggi loro stabiliti.

Trigari — Capovich — Messa — Stermich — Pezzi — Simić — Kulišić — Bjelanović — Petranović — Stefanović.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi vlad. Povjereniku. Treći upit mi je predao G. Zast. Bjelanović; molim, da ga pročita.

Bjelanović (čita).

Interpelacija na c. k. vladu.

Obznanom 22 junija 1867 proglašena je bila naredba, kojom je ministarstvo unutrašnjijeh posala dogovorom na ministarstvom pravde nalagalo, da u Dalmaciji niko ne može biti primljen u stalnu državnu službu, ako ne dade temeljitijeh dokaza poznavanja dvaju jezika — talijanskog i ilirsko-dalmatinskog kako obznana kaže — i to pred naročitom komisijom, koja se ustanovila na namjesništvu, pod presjedništvom poglavice zemaljske vlade ili njegova zamjenika.

Svi oni — obznana dalje nalaže — koji žele postići taku državnu službu, dužni su se obratiti na istu komisiju, da ih na ispit primi, na kome su dužni dati dokaz, „toliko pismeno „koliko usmeno temeljitog poznavanja dvaju „jezika".

Od ovoga ispita oslobogjeni su oni, koji bi mogli dokazati na kakav drugi način, „ali „svakako na način izvjestan i istinit" — obznana glasi talijanski: „sempre però in modo certo ed attendibile" — da „podpuno" poznaju spomenuta dva jezika.

Dalje obznana kaže da vježbenici u političnoj službi i prislušnici mogu dokazati poznavanje dvaju jezika, kad budu polagali ispit administrativno — praktični i odnosno sudački, ali svakako pred spomenutom naročitom komisijom.

Ova obznana opet je bila na novo obnovljena obznanom 21 Decembra 1868. Druga objava imala bi značiti, da se vlada ne šali.

Izašla je po tom „Naredba Ministarstva unutrašnjijeh posala i pravosugja 20 aprila 1872 o uporabljenju zemaljskijeh jezika u vanjskoj službi političko-upraviteljnijeh vlasti, sudova i državnijeh odvjetništva u Dalmaciji". Ovom je naredbom naloženo, da sve spomenute vlasti moraju rješavati spise, voditi zapisnike, držati rasprave, izdavati osude itd. u onom od dvaju zemaljskijeh jezika, kojijem se stranke služe. Ovom naredbom priznano je s jedne strane jedno sveto pravo svakom gragjaninu, s druge potvrgjena je opet dužnost

činovnika na poznavanje jezika tijeh gragjana, koji državi plaćaju porez krvi i novca.

I zaista komisija postoji, i zaista pred ovom komisijom činovnici polažu propisane ispite. Ali, koliko je poznato, svi činovnici još nijesu jednako dali zahtjevanijeh dokaza. Koliko je poznato, postoje neke iznimke, i to za činovnike koji sa strane dolaze. Iznimke ove u koliko postoje. nijesu opravdane, jer ako su sinovi ove zemlje, koji obadva jezika manje ili više u kućama govore, koji obadva jezika u sredojijem zavodima uče i poznavanje dvaju jezika na ispitima zrelosti dokazuju, dužni polagati osobiti ispit pred spomenutom komisijom i dokazati „temeljito" poznavanje dvaju jezika, tijem više dužni su oni činovnici, koji sa strane dolaze i koji ni kod kuće ni u školi dva u Dalmaciji službena jezika nijesu mogli naučiti.

Jedan slučaj još bolje razjasniće ovo osnovano tumačenje spomenutijeh naredaba.

C. K. poglavar u Spljetu baron Conrad bio je tužen c. k. Preturi u Spljetu radi uvriede, što je isti c. k. poglavar rekao biraču de Marchi na izboru 13 junija o. g., kad je on podnio patentu viteštva jednog ordena za dokaz istovjetnosti: „Ella poteva aver imprestato questo documento". C. K. poglavar baron Conrad pitao je za tijem utokom na Vrhovni sud, predanim c. k. Preturi u Spljetu 27 julija 1885. Br. 1410 (kaz.) da mu se odredi jedan sud izvan Dalmacije, i na dokaz svoga zahtjeva navodio, izmegju ostaloga, da mu kao nijemcu mora biti dozvoljeno braniti se njemačkijem jezikom.

C. K. Poglavar u Spljetu na ovaj je način izjavio, da se jedino njemačkijem jezikom može valjano služiti u obrani. Na ovaj način c. k. poglavar u Spljetu potakao je ovo pitanje: ako se c. k. poglavar ne može braniti nego njemački kad je optužen, kako može taki c. k. poglavar u Spljetu po cesarskoj naredbi 20 aprila 1854, voditi rasprave, izricati osude i na temelju svojieh Osuda gragjane zatvarati. Na ovaj način, pošto je spomenuti c. k. poglavar ispovjedio neznanje dvaju jezika, izazvano je i ovo pitanje: jeli c. k. poglavar u Spljetu položio ispit ili dao drugi istiniti dokaz znanja dvaju jezika.

Ako je c. k. poglavar u Spljetu spomenutijem utokom htio pokazati, koliko mu je za naredbama stalo, potpisani narodni zastupnici dužni su u ovom saboru pokazati, koliko je njima za tijem stalo, da se u Dalmaciji zakoni izvršuju, da se u Dalmaciji sa pravicom šala nezbije. U to ime potpisani pitaju Vladu Njegova Veličanstva:

1. Je li istina da su neki činovnici u Dalmaciji dobili stalne državne službe, koji se nijesu podvrgli ispitu propisanom Obznanom 22 junija 1867. br. 4498-1346, a ovom su propisu podložni?

2. U ovom slučaju kakve su istinite dokaze dali ti činovnici o temeljitom poznavanju dvaju jezika?

3. Je li poznato c. k. Vladi, da je c. k. poglavar u Spljetu utokom predanim c. k. Preturi u Spljetu 27 julija 1885. br. 1410, ispovjedio neznanje dvaju jezika i misli li ga prinuditi, da znanje dvaju jezika dokaže na jedan od dva propisana načina?

4. Misli li c. k. Vlada jednako zahtjevati poslušnost Obznani 22 junija 1867. od svijeh, koji u Dalmaciji traže stalnu državnu službu i koji su tome propisu podložni?

U Zadru, 2 Decembra 1885.

S. Bjelanović — Stefanović — Kulišić — Simić — Petranović.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi vlad. Povjereniku. Ima rieč dvorski savjetnik pl. Pavić.

Vl. Povjerenik Pavić. Na današnje upite imati ću čast u jednoj od budućih sjednica odgovoriti.

Avrò l' onore di rispondere in una prossima seduta.

(Čita).

Nella seduta 30 novembre gli onorevoli signori deputati cavaliere de Trigari e compagni diressero al Governo la seguente interpellanza:

1. Per quale motivo nell' amministrazione della fondazione di S. Demetrio, fu addottato il sistema di rifiutare dai capitali disponibili di quella fondazione, la concessione di mutui a privati verso pupillare cauzione ed all' interesse del sei per cento, convertendoli invece in obbligazioni di Stato di un valore oscillante e colla rendita del cinque per cento.

2. Se il Governo intenda di disporre per-

chè in quell' amministrazione sia abbandonato quel sistema, che ridonda a danno tanto della fondazione che del paese.

3. Per quale motivo si tengono con danno della fondazione giacenti capitali fondazionali, anzichè utilmente impiegarli e preferentemente in mutui a privati.

A ciò ho l' onore di rispondere:

L' Eccelso Ministero di culto ed istruzione col dispaccio 12 gennaio 1884 N. 8874 ha trovato di non far luogo al ricorso delle antiche famiglie nobili di Zara contro il luogotenenziale deciso 21 novembre 1882 N. 12944 relativo alle pretese delle dette famiglie sulla proprietà utile e sulle rendite della fondazione di San Demetrio.

In tale incontro l' eccelso Ministero ordinava che, appena scorso il termine per eventuali ulteriori rimedi di legge che stavano ancora aperti ai ricorrenti, gli siano dalla Luogotenenza rassegnate le concrete proposte per la regolazione di questa fondazione, rispettivamente alla fissazione dello scopo al quale sarà da devolversi il capitale fondazionale.

Contro la suaccennata decisione ministeriale ebbero le famiglie nobili a produrre ricorso alla Corte di giustizia amministrativa, la quale lo ha già respinto, e pende ancora soltanto la causa civile promossa in argomento dalle stesse famiglie contro l' amministrazione dello Stato.

Con riguardo a queste circostanze, per le quali si presenta possibile la prossima attivazione della fondazione mediante istituzioni proficue al paese, e giacchè presumibilmente all' epoca di tale attivazione dovranno stare a disposizione maggiori capitali, la Luogotenenza dopo matura ponderazione ha conchiuso di non dar più i capitali a mutuo a privati, dai quali, in singoli non prevísibili casi, non se ne può conseguire la restituzione se non con gravi difficoltà e con rilevante perdita di tempo.

La fondazione deve anche attualmente sostenere delle liti per realizzazione di interessi non pagati dai mutuatari, e per ritiro dei relativi capitali.

Del resto mi permetto di rilevare che la fondazione San Demetrio tiene tuttora collocato a mutuo presso privati un capitale di fiorini 149.000 e di questi per una partita di fiorini 60.000, per un' altra di fiorini 10.000 e per una terza di fiorini 8000 la restituzione è pattuita appena pel 1892, e per una di 19.500 fiorini pel 1890, sicchè la fondazione anche in caso di sua attuazione non può avere a disposizione una parte sì rilevante di capitale.

Capitali giacenti non si lasciano, come prova il fatto risultante dai giornali di cassa, che al 1 di ottobre anno corrente vi era un sopravanzo disponibile di fiorini 58:91, e per gli incassi di censi ed interessi affluì nel mese di ottobre e fino al 17 novembre anno corrente un complessivo importo di fiorini 6310:42, il quale già ai 23 di novembre si impiegò in acquisto di obbligazioni di Stato, per modo che alla fine di novembre anno corrente rimasero in sopravanzo soltanto fiorini 15 soldi 68.

Mi permetto poi ancora di soggiungere che per le disposizioni vigenti i capitali delle fondazioni vanno preferentemente collocati in obbligazioni di Stato.

Predsjednik. Prelazim na prvu točku dnevnoga reda: Prvo čitanje zakonske osnove o gospodarstvenim kot. Zadrugam i pokr. Vieću. (Gle Prilog 16 str. 155). Rieč ima g. zast. Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Predlažem, da ovo izvješće predje na pretres i izvješće Poljodjelskomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu zast. Klaića? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda. Godišnja pripomoć za tečaj podkovača u Sinju.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga zast. Vranković, molim, neka pročita izvješće.

Vranković. (Čita).

Br. 2578.

Visoki Sabore!

Svojim dopisom 28 veljače 1884, c. k. Namještnistvo javilo je Odboru da c. k. Pokrajinsko Vieće, u sjednici 11 listopada 1883, priznalo je, na predlog pokrajinskog živinara, oskudicu valjanih podkovača u pokrajini, te predložilo da se u Dalmaciji ustanovi zgodna

škola za odgajanje vieštih radnika u ovoj struci.

Odbor Zemaljski, dopisom 25 lipnja iste godine Br. 831, odgovorio je Namjestništvu da i on priznaje potrebu škole za podkovače, ali da nema sredstava da je ustanovi, dočim bi Vladi malim troškom ovaj posao izpao za rukom, jer u Sinju ima postaja c. k. konja, kojoj su pridruženi praktični podkovači, i pokrajinski živinar, koji bi lako mogli uz dotičnu nagradu otvoriti tečaj od 6 nedjelja.

Odbor sa svoje strane bio bi sklon udieliti 4 ili 6 štipendija od 50 fior., eda uzbude moguće i stanovnicim drugih Kotara tome tečaju prisustvovati.

Visoko Ministarstvo poljodjelstva, svojim dopisom 11 lipnja 1885 Br. 8981, odgovorilo je da početkom god. 1886 spravno je doprinieti svotu od fior. 400 za ustanovljenje pomenutog tečaja, a to za tri godine, uvjetom da trošak za nagradu ravnatelja tečaja i šest štipendija bude primljen na teret Zemaljske zaklade.

Opazilo je u isto doba Visoko Ministarstvo, da rečeni tečaj od 6 nedjelja u Sinju ne može se radi svoje kratkoće smatrati jednakim onoj nauci, koja se udieljuje za 6 mjeseci u gradjanskim i vojničkim učionam za podkovače, nu vriedit će samo kao pripomoćni tečaj za položenje izpita podkovanja, u smislu Ministarske naredbe 27 kolovoza 1873 (D. Z. L. Br. 240).

S toga pohadjatelji tečaja u Sinju, položiti će izpite podkovanja u cielom obsegu propisanom u § 9 iste Ministarske naredbe; a u slučaju povoljnog uspjeha, biti će im odpuštena od dotičnog Povjerenstva svjedočba po primjerku naznačeno u § 11 Ministarske naredbe.

Po Odborovu mnenju, uvjeti stavljeni sa strane Visokog Ministarstva imali bi se primiti, jer bi se tako sa malim troškom i kod nas zaveo jedan nauk posve koristan i potrebit; i dalo tako povoda dobitku novoj vrsti zanatlija.

Ako Visoki Sabor dieli jednako mnenje, nek izvoli glasovati sliedeće predloge:

a) Odobrava se trošak za 3 godine od fior. 400 na godinu, za pripomoć naukovnom tečaju od 6 nedjelja za podkovače u Sinju. Od ove bi se svote imao nagraditi ravnatelj tečaja i udieliti 6 štipendija, od 50 fior. svaki, slušateljima iz drugih kotara.

b) Nalaga se financijalnom Odboru da svotu uvrsti u predračun za godinu 1886, iz prihoda zemaljske poljodjelske zaklade.

Zadar, 26 Rujna 1885.

Za Predsjednika
Vranković s. r.

Izviestitelj
Vranković s. r.

Predlažem, da se predje odmah na drugo čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu formalnom? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na drugo čitanje, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Razprava je otvorena. Pitali tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje oba predloga.

Prvi predlog glasi: „Odobrava se trošak za 3 godine od fior. 400 na godinu, za pripomoć naukovnomu tečaju od 6 nedjelja podkovačâ u Sinju. Od ove bi se svote imao nagraditi ravnatelj tečaja, i udieliti 6 stipendija, od fior. 50 svaki, slušateljim iz drugih kotara“.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj prvi predlog, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Drugi je predlog: „Nalaga se Financijalnomu Odboru da svotu uvrsti u predračun god. 1886 iz prihodâ pokr. poljodjelske zaklade“.

Tko pristaje na drugi predlog, neka ustane. (Većina). Primljen i drugi predlog.

Vranković. Predlažem, da se predje na treće čitanje.

Predsjednik. Izvjestitelj Zem. Odbora predlaže, da se predje na treće čitanje. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju gornja dva predloga, što su već primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno u trećem čitanju. Prelazim

na sliedeću točku dnevnoga reda: Uvozarina na rakiju i vino a Škaljarim, odlomku Obćine Kotorske.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga g. Vranković, molim, da pročita izvješće.

Vranković. (Čita).

Br. 4384.

Visoki Sabore!

U sjednici 26 julija 1885 obćinsko je Vieće u Kotoru, uz privolu seoskog sbora, zaključilo da se uvede u korist odlomka Škaljara, na vino i rakiju što se na malo prodaje, odredbina u iznosu nov. 70 za svaki ektolitar vina, fior. 1 za svaki ektolitar rakije, a to za šest godina dana, od kad bi odobrenje sliedilo.

Proti ovom zaključku, javljenu oglasom u smislu § 89 Obć. pr., ne bi dostavljeno utoka.

Obćinsko se je Vieće sklonulo na gorerečeno glasovanje s uzroka da su težke ekonomičke okolnosti odlomka Škaljara, i da se drugim načinom poboljšati ne daju. Dodatak na prireze bio je godine 1880 od 155%; 1881 od 211%; 1882 od 215%; 1883 od 250%; a napokon god. 1884 od 229%.

Ali svim ovim ogromnim porezom, račun odlomka — zatvara se manjkom, koji je iznosio fior. 275:08 god. 1880, od fior. 485:03 god. 1881, od fior. 258:80 god. 1882, od fior. 668:36 god. 1883.

Odbor Zemaljski, uvaživ razloge iztaknute po Obćinskom Opraviteljstvu, i uvjeren da se porezi nebi mogli dalje povisiti, a da odredbina na vino i na rakiju dala bi se uvesti u predloženoj mjeri i s razloga da u odlomku Škaljarim ni vino ni rakija niesu podložni potrošarini;

Obzirom da iznos odredbine nebi vriedio nego od 100 do 200 fior., čim se nebi pokrio ni obični manjak, već malo prije spomenut;

Ima čast predložiti Visokome Saboru da izvoli potvrditi zaključak Obćinskoga Vieća u Kotoru dneva 26 julija, kojim bi uvedena odredbina od fior. 1 na ektolitar rakije, a od 70 nov. na ektolitar vina, što se prodaju u odlomku Škaljarim, a to za šest godina, od kada odredbina u krjepost stupi.

Zadar, 23 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Vranković.

Imam čast predložiti, da se predje i ovim predlogom na drugo čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog neka izvole ustati (Većina). Primljen.

Prelazim na drugo čitanje. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Zem. Odbora, koji je sada pročitan po g. izvjestitelju Vrankoviću.

Ona Gospoda, koja primaju predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljen u drugom čitanju.

Vranković. Predlažem, da se predje na treće čitanje.

Predsjednik. Izviestitelj Vranković predlaže, da se predje na treće čitanje.

Pitali tko rieč o predlogu formalnom? — Nitko.

Tko pristaje, neka izvoli ustati. (Većina). Primljen.

Tko prima u trećem čitanju predlog jur primljen u drugom čitanju neka izvoli ustati. (Većina). Primljen u trećem čitanju.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda: O prirezim Obćinam odobrenim Carskom privolom.

Izvjestitelj Zem. Odbora g. Simić, molim, da pročita izvješće.

Simić. (Čita).

Br. 4580.

Visoki Sabore!

Čast je Odboru podnijeti na pregled Visokome Saboru, u smislu § 86 op. pr. preina-

čenog pokrajinskim zakonom 6 oktobra 1883, prireze na potrošarinu preko 100% podnešene na previšnje Carsko odobrenje poslije zadnjeg Saborskog zasjedanja, i to samo za Općine gradova Zadra i Spljeta. Prvoj udaren je prirez od 115% na sve predmete podložne potrošarini i odredbina na uvoz piva od fior. 1:20, neoslagjenih žesta od fior. 4, a žesta oslagjenih od fior. 6, na svaku metričku centu. Drugoj udaren je isti prirez na predmete podložne potrošarini, i odredbina na pivo od fior. 1:35, neoslagjene žeste od fior. 4:50, a žeste oslagjene od fior. 6:75, na svaku metričku centu.

Svim ostalim Općinam prirez na potrošarinu odmjeren je u granicam nadležnosti Odbora. Nijednom odlomku političkih Općina pokrajine nije odobren veći prirez na ukupne izravne poreze od 300%.

Zadar, 24 novembra 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Simić.

Ja bih predložio na ime Odbora Vis. Saboru, da u današnjoj sjednici izvoli primiti na znanje ovaj zaključak o tom.

Predsjednik. Pitali tko rieč o formalnom predlogu g. izviestitelja Simića? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju, neka izvole ustati. (Većina). Stavljam na glasovanje predloženi predlog g. izvjestitelja, da se prima na znanje izvješće.

Ona Gospoda, koja primaju neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Peta točka dnevnoga reda: Odredbina od fior. 10 onim koji se u Solinam bave prevozom na pisak, a to u korist Vinjerca Novigradskoga.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga g. zast. Vranković, molim, da pročita izvješće.

Vranković. (Čita).

Br. 4571.

Visoki Sabore!

Obćinsko Vieće u Novigradu, u sjednici 29 prosinca 1884, zaključilo je da se udari odredbina od fior. 10 na svaki brodić sela Vinjerca, koji se bavi vozarinom na pisak u Solinam od Podgorja, a to s razloga da porezom od 90% onaj odlamak nije u stanju da pokrije obćinske troškove. Obćina u svome izvješću napominje da se vozarinom iz Selina koriste ne malo vlastnici malih brodova, koji od toga razloga utjeravaju 4 novčića za prevoz svake glave sitnog blaga, a 14 novčića za konje i goveda; te misli da bi se odlomak odredbinom mogao okoristiti sa godišnjih fior. 60, a da godišnji troškovi odlomka iznose fior. 285 od prilike.

Odbor Zemaljski, i ako priznaje nedovoljno ekonomičko stanje odlomka Vinjerca i tegotnost današnjih neizravnih poreza, nemože da preporuči zaključak Obćinskoga Vieća, koji bi mučno bio i odobren sa strane Visoke Vlade, u koliko bi glasovana odredbina postala odredbinom na prolazak preko mora; a nebi ni praktične koristi imala, kad bi vlastnici brodova upisali ih u drugoj obćini, kojoj svakako nebi se moglo zabraniti da prelaz obavlja.

S ovih razloga ima čast predložiti da se preko zaključka Obćinskog Vieća u Novigradu, dneva 29 prosinca m. g., kojim u korist Vinjerca bi udarena odredbina od fior. 10 na svaki brod, koji se bavi vozarinom na pisak u Soline, predje na dnevni red.

Zadar, 27 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Vranković.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu Odbora Zemaljskoga. — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda koja pristaju na to, da se predje na dnevni red preko potražena uvedenja odredbine uvozarine na korist odlomka Vinjerca obćine Novigradske, neka izvole ustati. (Većina). Primljen predlog Odbora Zemaljskoga.

Šesta točka dnevnoga reda: Prvo čitanje zakonske osnove o zajmu od fior. 2225.000 na račun pokrajinske zaklade dalmatinske.

Izviestitelj Zem. Odbora Dr. Klaić, molim, da pročita odnosno izvješće.

Dr. Klaić. (Čita). (Gle Prilog 18 str. 189). Predlaže dakle Odbor Zemaljski, da ova osnova i izvješće predje na pretres i izvješće Financijalnomu Odboru.

Predsjednik. — Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju da se stvar izruči Financijal. Odboru, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Sedma točka dnevnoga reda: Predrazbroj 1886 Pokrajinske Zaklade.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga Dr. Klaić, molim, da pročita izvješće.

Dr. Klaić. (Čita). (Gle Prilog 17 str. 169). Predlažem, da proračun Zem. Zaklade za god. 1886 predje na pretres i izvješće Financ. Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu. — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da proračun Zemalj. Zaklade za god. 1886 bude izručen Financ. Odboru, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na osmu točku dnevnoga reda: Drugo čitanje preinačenog Saborskog Poslovnika. (Gle Prilog 19 str. 193).

Izviestitelj Odbora Zem. Dr. Klaić, molim, da pročita izvješće.

Dr. Klaić. Izvješće sam jur pročitao u prošloj sjednici; ne treba dakle da ga više čitam. Ja ću samo spomenuti vis. Saboru, kako se je svaki uvjerio, koji je Poslovnik pročitao, da bitne promjene medju ovim i starim nema nikakve; da su te promjene više formalne naravi nego što drugo; ostaju stari propisi, samo što u drugačijem redu, možda više logički sastavljeni. Manje promjene što su učinjene, smjeraju na brži, ljepši, uspješniji rad Sabora.

Zato preporučam vis. Saboru, da ga izvoli primiti.

Predsjednik. Otvorena je obća razprava.

Pitali tko rieč u obćoj razpravi? — Nitko.

Obća je razprava zatvorena. Stavljam dakle na glasovanje predlog, da se predje na posebnu razpravu o preinačenom Poslovniku saborskom, po predlogu prikazanom od Zem. Odbora.

Ona Gospoda, koja pristaju, neka izvole ustati. (Većina).

Prelazim na posebnu razpravu.

D.r Klaić. (Čita § 1.)

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Rieč ima g. zast. Pavlinović.

Pavlinović. Ja mislim, da uobće svaki čin svečan pojedinoga čovjeka, a osobito naroda, ima početak od Boga. I s toga ja bih vis. Saboru predložio — pošto smo mi zastupnici naroda, koji je proniknut dubokim osvjedočenjem vjerozakonskim i pošto je taj narod, hvala Bogu, koji nikada propustio nije, da priznaje vjeru u Boga, kojemu se svi bez razlike vjeroizpoviedi klanjamo — da u § 1. o tom naglasimo, da zastupnici Sabora, pošto su se okupili u crkvi i pomoć Božju pozvali, pristupaju na saborisanje.

Ovo, mislim, da je izostavljeno jedino iz neopreznosti, a ne iz kakva nemara; ali smo vidjeli velike narode, mnogo veće nego smo mi, da su uvidjeli potrebu, da ovo ne izostave u javnom zastupstvu i prikazivanju pred narodom.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o § 1.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Izviestitelj želili govoriti?

D.r Klaić. Da čujem, kako je sastavljen predlog.

Pavlinović. Molim, da predjemo preko ovoga § 1. pa da se vratimo poslje, dok se dogovorimo, kako da bude stiliziran. Ako Gospoda načelno pristaju, što mislim, da hoće, molim, da se ostavi sada zaključiti, pa o tom možemo zaključiti naknadno.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Pitali gosp. Izviestitelj?

D.r Klaić. Ja sam zato, da se ide dalje; a ovo da se ostavi za kašnje. Nemože se glasovati prije nego se čuje, kako glas predlog.

(Čita § 2).

Ovdje imam opomenuti, da prvi dio ovoga §. nije nego prepis izbornoga pravilnika, koji postoji za Sabor; a naravno je to, da Sabor može zaključiti, da se izborni spisi dadu ovjeroviteljnomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o § 2.? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju § 2. kako je pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (Većina).

D.r Klaić (čita §. 3).

Predsjednik. Pitali tko rieč o § 3?

Pavlinović. Ovdje vidim malu promjenu, koja nije, čini mi se, pokazala se potrebitom iz naše prakse, koju smo do sada imali; t. j. kaže se: „pri obćim izborim utok se može podnieti sve do dana otvora Sabora, a pri pojedinim naknadnim izborim za 14 dana potle obavljena izbora".

Ja predlažem, da se ovo sve izostavi a da bi § 3. glasio: „Utoci proti izborim imadu se podnieti Zemaljskomu Odboru"; pošto nebih nikako htio ograničiti slobodu biračim, da se prijave Saboru — dok nisu izbori ovjerovljeni, nek se mogu pritužiti; i pošto bi ovo ograničenje bilo skopčano kod nas težkom mukom i po vremenu i po inim okolnostim.

Imamo mjesta, gdje su ljudi, koji neznadu pisati a kamo li sastaviti tužbe. Zato neka je svakomu prosto pritužiti se na Sabor, kad hoće, da olahkoti srdcu. Ja mislim, da Sabor neće htjeti ograničiti slobodu biračim, da oni koji su izbranici, budu u istinu narodni i da narod to može kazati jesuli nisu li. Ja mislim, da će zastupnici naroda to izjaviti, ako priznadu kao nepotrebno — bar se do sada nije pokazala potreba — da metnemo pritege i prikrate slobodi pritužbe.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o § 3.? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

D.r Klaić. U formalnom pogledu, pošto se ne predlaže preinaka, nego samo, da se druga stavka izpusti, mogao bi g. Predsjednik predauzeti, da se napose glasuje.

Ali što se tiče pa druge stavke, ja ostajem pri istoj. Ja držim, da kad se je kakav izbor obavio, ne postoji samo pravo onim biračim, koji se imadu pritužiti, t. j. koji nisu zadovoljni izabranim zastupnikom; nego i oni birači, koji su birali dotičnoga zastupnika, imadu jednako pravo, da njihovoj volji prigovori, tko hoće prigovoriti, kroz stanovito vrieme, a da pravo one osobe, koju su izabrali ne bude visilo u zraku za vrieme neizvjestno.

Kad je rečeno, da se mogu utoci podnijeti do dana otvora Sabora, to je naravna stvar, da se najprije, pri okupu Sabora zastupnici ovjerovljuju, dakle do onoga dana, tko se ima tužiti, neka se tuži; ali nek se kasniji utoci ne primaju. Može se dogoditi da, pošto je jur Zem. Odbor spravio izvješće i sastavljen je dnevni red, stigne utok koji ima temeljnih, uvaživih razloga.

No ne brani se, da se to ustmeno prikaže. Svak je gospodar, kad je stvar na pretresu u Saboru, da ustmeno navede. što ima prigovoriti, i tada može Sabor zaključiti, da se spisi ovjeroviteljnomu Odboru izruče, pa da Sabor sudi o novim razlozim. Kod izbora pojedinih, kroz 14 dana može se sakupiti sve potrebito za utok; dakle nek se kasniji utoci ne primaju.

Obzirom na pravo koje imadu izbornici zastupnika biranoga i zastupnik izabrani, mora se udariti, kako je svadje, jedan rok za podnašanje utoka. Da bolje dokažem umjestnost ove ustanove, napomenuti ću i to, da se ovaj propis nalazi u svim poslovnicim Pokrajjinskih Sabora kraljevina i zemaljá zastupanih na carevinskom Vieću.

Ja ostajem dakle pri tom, da se primi i druga strana § 3.

Pavlinović. Pitam rieč.

Predsjednik. Moram opomenuti g. Zastupnika da je razprava zatvorena i ja mu neemogu dati rieč.

Pavlinović. Molim, da kažem razlogge. — Pitam Sabor.

Predsjednik. Dobro! Pitajte Sabor. GG. zast. Pavlinović pita rieč; ja mu je nemoggu dozvoliti na temelju poslovnika; nego pitam

Sabor, hoće li dopustiti, da se otvori već zatvorena razprava.

Ona Gospoda, koja pristaju da se otvori, neka izvole ustati. (Većina). Dajem rieč g. zast. Pavlinoviću.

Pavlinović. Nema pogibelji, da dugo govorim, biti ću kratak; samo ću odvratiti g. Klaiću, da pravo birača, koji su poslali svoga zastupnika jur je zajamčeno, jer je došao ovdje i sjedi u saboru; ali onim drugim prikraćeno je pravo, pa njihovu glasu priliku valja dati, da se čuje. Jer, ako je zastupnik izbran, nitko saboru ne smeta, da ga ne ovjerovi. Tužba nije prispjela, Bogu hvala! Ali ako na vrieme prispije, zašto im nebi dali to pravo, da se može čuti i njihov glas?

Zato ja mislim, ako se mienja poslovnik, valja da ima tomu razloga, da se je našlo, da štogod nije uporabljivo. To do sada nije smetalo, niti je takav broj kod nas zastupnika, da bi to zatezalo rad Sabora. Dakle kad nema potrebe, ja sam uvjek za najveću slobodu, koliko s jedne strane toliko s druge. Koji su zastupnika pozvali, njihov zastupnik sjedi bez uštrba ovdje; koji nisu, neka se čuje njihov glas.

Ja s toga predlažem, neka se briše druga stavka § 3.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Izviestitelj Odbora želili govoriti?

D.r Klaić. Ja ostajem pri svojoj, jer pravo birača i ovim je ujamčeno. Ovi utoci nemogu se odnositi nego na postupak pri izboru i na osobna svojstva dotičnoga izabranika, da ih nema. Može se dogoditi, da bude izabrana osoba, pa se kasnije dozna, da ta nije sposobna da bude birana na Sabor. Pa dobro; to ne smeta ništa, jer izborni red govori: ako se kašnje dodje do znanja, da je na čas izbora postojala koja opreka, da onaj čas dotični zastupnik gubi mandat.

I zato ja ostajem pri svojoj.

Predsjednik. Dakle ja stavljam na glasovanje prije prvu stavku § 3., poslje ću drugu, koju želi g. zast. Pavlinović da bude izostavljena ili izbrisana. Prva stavka § 3. glasi:

„Utoci proti izborim imadu se podnieti Zemaljskomu Odboru.“

Ona Gospoda, koja primaju stavku prvu § 3., neka izvole ustati. (Većina). Primljena.

D.r Zafron. Za drugu stavku predlažem, da se glasuje poimence.

Predsjednik. Sada stavljam na glasovanje drugu stavku: „Pri obćim izborim utok se može podnieti sve do dana otvora Sabora; a pri pojedinim naknadnim izborim za 14 dana potle obavljena izbora.“

Ona Gospoda, koja pristaju da ostane i druga stavka, odgovorit će sa *da*; a ona Gospoda, koja hoće da bude izostavljena odgovoriti će sa *ne*.

Tajnik Zore (čita imena. Odgovaraju sa *da*: Bulat, Gondola, Kapović, Klaić, Kulišić, Maupas, Messa, Natali, Paštrović, Petranović, Pezzi, Simić, Stefanović, Strmić, Tomić, Vranković, Zore, Vojnović;

sa *ne*: Arneri, Čingria, Didolić, Duboković, Gjaxa, Ivčević, Karaman, Ljubić, Macchiedo, Masovcić, Pavlinović, Rendić, Trigari, Tripalo, Zafron, Zanki).

Predsjednik. Za drugu stavku glasovalo je sa *da* 18 zastupnika a 16 sa *ne*.

Dakle i druga je stavka primljena.

Prelazim na § 4. — (§§. 4. 5. 6. primjeni su bez primjetbe).

D.r Klaić (čita § 7).

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Čast. Bulat ima rieč.

Bulat. Meni se čini, da nije posve jasna stilizacija ovoga §. Po ovoj stilizaciji moglo bi se misliti, da sreća odluči za red uvjek; ali po smislu staroga § 9., i meni se čini po istoj namjeri g. Izviestitelja, imalo bi se odlučiti samo za prvi put, kako ima biti izmjena t. j. *turno*. Dakle odgovaralo bi bolje namjeri našoj, ako bi se ova zadnja stavka stilizirala ovako: „O redu izmjene *prvom* odlučuje sreća“, t. j. za prvi put, pa poslie ide po redu.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

D.r Klaić. Ja mislim, da je stilizacija jasna.

O izmjeni odlučuje sreća, t. j. kako će dva a dva ići. To se prvi put kuša sreća; jedan put, ne više. Ono *prvom* bi činilo nešto nejasna, kad bi se stavilo. Dakle ja mislim, da je jasno kako predlaže Zem. Odbor.

Predsjednik. Ja ću dakle staviti prije na glasovanje prvu stavku ovoga § 7., pa poslje drugu stavku sa popravkom predloženom po čast. Bulatu.

Prva stavka glasi: „Dva Tajnika imadu biti vazda prisutna sjednicam Sabora, i izmjenivati će se svako četri sjednice.

Ona Gospoda, koja primaju ovu stavku, neka izvole ostati (Većina). Primljena.

Sada druga stavka popravljena po g. zast. Bulatu, koja glasi popravljena: „O redu izmjene prvom odlučuje sreća.“

Ona Gospoda, koja .pristaju, neka izvole ustati. (Manjina). Ona Gospoda, koja primaju drugu stavku po predlogu Odbora Zemaljskoga, neka izvole ustati. (Većina). Primljena.

D.r Klaić (čita § 8).

Predsjednik. Razprava o §. 8. je otvorena. Pitali tko rieč?

D.r Cingria. Meni se čini, da bi trebalo u ovom § izostaviti to nadgledanje Tajnikâ na uredjenje i izdavanje brzopisnih izvješća; pošto stvar ne odgovara faktičnim okolnostim našim, u nada sve ono nadgledanje izdavanja. Ta gg. Tajnici, kad se tiskaju ti spisi, oni su i odsutni iz Zadra. — Da nadgledaju dok se još ovdje nalaze, još bi se moglo reći, da ta stvar može ići; ali da nadgledaju izdanje, to ne stoji, jer svi znamo, da se ti spisi izdaju ne danâ nego mjesecî izza svršena zasjedanja. Ja cienim, da bi trebalo ovo izostaviti. Kad bi se slučajno našlo koje mjesto gdje da se umetne taj nalog, koji se ovdje daje Tajnicim, ja mnijem, da bi se imao podati Odboru Zemaljskom, koji ga do sada i vrši faktično. Po Odboru se izdaju ovi spisi, po Odboru se uredjuju; dakle moj predlog cilja na to, da se u ovom § za sada izostave rieči: „nadgledati uredjenje i izdavanje brzopisnih izvještaja“. Treba da ga napišem?

Predsjednik. Svakako bi trebalo da ga napišete, pošto je tako propisano.

Izviestitelj Odbora Zem. ima rieč.

D.r Klaić. Imam prvo izpraviti jednu okolnost faktičnu. Zemaljski se Odbor ne bavi uredjenjem i izdanjem ovih spisa; glede oboje do sada je to dužnost bila Predsjednika. Predsjednik, on se bavi ovim spisim, dakako uz pripomoć kakva vještaka, a taj je danas Tajnik Zemaljskoga Odbora.

Istina, da je faktično tako, jer Tajnici nisu osobe koje stanuju u Zadru; ali ovdje se govori, da je to njihovo pravo nadgledati uredjenje i izdanje tih spisa. I to je istina, pošto su Tajnici oni, koji su vazda prisutni sjednicam, po njihovoj dužnosti, oni su u najboljem stanju kontrolirati to uredjenje i izdanje.

Ja mislim, da im to pravo treba ostaviti, ako ga i faktično ne vrše po okolnostim našim. U toliko prve sjednice mogu nadgledati, akoli malo duže potraje Sabor, jer prve sjednice budu izložene još za trajanja Sabora. Dakle ja mislim, da se tim nikakva škoda ne čini, ako se to njihovo pravo uvrsti. Ako se poslje oni odreku toga prava, na ruke Predsjednika i Tajnika Odbora Zemaljskoga, tim nije stvari istoj škodjeno ništa. A nebi pa nikako tim poslom prtio članove Zem. Odbora, koji imadu drugi svoj djelokrug.

Faktično jest, da Predsjednik s Tajnikom Odbora nadgleda uredjenje i izdavanje; nu Tajnici saborski, dok su u Zadru, imadu pravo pregledati, a i poslje, ako hoće ostati, imadu to pravo pregledanja.

Ja mislim, da su saborski Tajnici oni, koji su punomoćnici i odgovorni Saboru u tom poslu.

Molim vis. Sabor, da primi onaj §, kako ga predlaže Zem. Odbor.

Predsjednik. Ja ću dakle staviti na glasovanje § 8, izostavivši one rieči po želji g. zast. Čingrie. Kod drugoga glasovanja pak ću ih dodati, tako, da bude moguće glasovati na jedan i drugi predlog. — Prvo glasovanje.

Sada će se glasovati o § 8. izostavivši rieči: „nadgledati uredjenje i izdanje brzopisnih izvještaja.“

Ona Gospoda, koja primaju ovaj § bez ovih rieči, neka izvole ustati.

D.r Čingria. Pitam rieč o redu glasovanja.

Ja bih predložio samo to, da budemo sve na čistu za ono što glasujemo. Znamo, da se dosta puta dogadja, — to nebiva pogrieškom

ni Predsjednika ni nas istih, nego u poslu glasovanja tako je zamršena stvar — da si zastupnik trudno može razabrati, zašto glasuje.

Zato ja molim g. Predsjednika, da čini pročitati ovaj § 8, izostavljajuć one rieči, koje sam ja predložio; — ali baš ga pročitati. — Poslje, ako nebi bio primljen, tada će doći — to se razumije — na glasovanje, kako je § stiliziran od Odbora Zemaljskoga.

Predsjednik. Dakle po predlogu g. zast. Čingrije bez onih rieči ovako bi glasio § 8:

„Dužnost je Tajnikâ ovjeroviti zapisnik (§ 56) sjednica saborskih, čitati predloge i spise stigle na Sabor, kad ih na to Predsjednik pozove, zvati poimence Zastupnike kad se poimence glasuje, bilježiti glasove, posvjedočiti zakoniti broj prisutnih Zastupnika, brojiti glasove pri biranju ceduljami."

Ona Gospoda, koja primaju ovaj § 8 kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (Manjina). Dakle ona Gospoda, koja primaju § 8. kako je predložen po Odboru Zemalskom i kako je već pročitan, neka izvole nstati. (Većina). — Primljen.

D.r Klaić (čita §. 9).

(§§ 9.—38. primljeni su bez primjetbe).

(Čita § 39).

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Zast. Messa ima rieč.

Messa. Al proposto § 56 di questo nuovo regolamento interno trattasi del protocollo. Io sarei d' avviso, e mi pare più pratico. che il protocollo sia, come lo prescrive il nostro attuale regolamento interno, letto nella seduta e quindi approvato dalla Dieta; e perciò farei la proposta che alla seconda linea vengono aggiunte le parole: „dopo l' apertura della seduta si legge anzitutto ed approva il protocollo della seduta antecedente", e mi riserverei di proporre quindi una modificazione del § 56; inquantochè quello di dover portarsi alla Giunta per esaminare il protocollo, per vedere se contenga tutti i decisi della Dieta, credo sarebbe di non poco disturbo pei signori Deputati Qui in Dieta all' incontro non trattasi che di impegnare l' attenzione per quei pochi minuti che dura la prelettura del protocollo. e perciò sarei persuaso che in questo senso venisse modificato il paragrafo in discussione.

D.r Klaić. U formalnom pogledu da se zadovolji predlogu g. Messe, ja bih predložio, ostavimo ovaj § *in suspenso*, pa da o njem na koncu razpravljamo.

Predsjednik. Ako vis. Sabor pristaje na to, neka izvoli ustati. (Većina).

Prelazim na § 40.

D.r Klaić (čita § 40).

(§ 40, 41, 42, primljeni su bez primjetbe).

(Čita § 43).

Pavlinović. Samo molim, da se mjesto rieči: „oteti" stavi: „oduzeti rieč".

D.r Klaić. Pristajem.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o § 43? — Nitko. —

Stavljam na glasovanje § 43. sa stilističkom popravkom, da se mjesto rieči: „oteti" stavi: „oduzeti.

Ona Gospoda, koja primaju ovako preradjen § 43, neka izvole ustati. (Većina). — Primljen.

D.r Klaić (čita 44).

(§§ 44, 45, primljeni su bez primjetbe).

(Čita § 46).

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Zastupnik Bulat ima rieč.

D.r Bulat. U ovom §. sadržana je važna promjena prama starom § 50. Po predloženom § 46. moglo bi se zabraniti svako čitanje zastupnicim u njihovim govorim, a sada je samo zabranjeno čitati govore. Ja mislim, da bi se imao stilizirati ovaj § na taj način, da nebude zabranjeno zastupnicim, ako bi imali potrebu čitati koje citate ili koja kratka pisma, ako je njima potreba to činiti. S toga predlažem, da se to popravi; predlažem, da se izostave rieči: „čitati pri razpravi", tako da bi popravljeni § imao glasiti (čita).

Predsjednik. Pitali još tko rieč o ovom §?

Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj Zem. Odbora D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Kako je sada §. stiliziran — ono izključenje, koje je ovdje sadržano: „osim izvještaja Zem. Odbora i posebnih Odbora, ili priobćiva Vladinih povjerenika, ne smje se čitali", to je rečeno, absolutno ne smje se čitati pri razpravi — ide na to, ne da se izključi svako čitanje, nego čitanje govora, a ostalo ostavlja se dotičnim zastupnicim na volju. I tada bi se morali povratiti, ako se Sabor s tim slaže, na staro, da nije dopušteno čitati govore, nu u ostalom, da je dopušteno čitati.

D.r Bulat. Molim rieč.

Predsjednik. Razprava je zatvorena.

D.r Bulat. Ja predlažem, da se opet otvori.

Pedsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole uslati. (Većina). Razprava je otvorena. Rieč ima g. zast. Bulat.

D.r Bulat. Stari § 50 glasi ovako: „Osim izvješća koja bi podnieli izvjestitelji, ili izložbe Predsjednikove, ili Odborove, ili Vladinih povjerenika, neće se čitati govorâ." A talijanski: „Ad eccezione dei raporti dei referenti, e delle esposizioni del Presidente, o della Giunta, o dei rappresentanti le regie Autorità non si possono legere discorsi."

To nije bila dobra redakcija i dakle za da bude kraća razprava, ja bih htio popraviti u ovom smislu, ili ako bi g. izviestitelj mislio, da je bolje, da se sve ostalo izostavi i da se kaže: „nesmiju se čitati pisani govori pri razpravi. Ja bih tim bio zadovoljan. Onda § 46. glasio bi ovako: „Pri razpravi ne smje se čitati pisane govore."

To je drugi popravak subordiniran, kojega stavljam u slučaju da nebi bio primljen popravak, koji sam prije stavio.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o ovom § ?.

Pavlinović. Ja mislim, da bi bilo tim udovoljeno i vam i §.u da nebude sasvim razkrojačen, da ovako ostane s dodatkom: „ne smje se čitati pri razpravi izim kratkih navoda i citacija".

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Cingria. Meni se čini, da je najpraktičnije pridržati ovaj subordinirani predlog čast. Bulata, u koliko na taj način izbjegli bi pogibelji, da možemo slušati pisane govore, gdje čitaju; a s druge strane nekako ostavljamo ovu slobodu dotičnim govornicim, da mogu se služiti svim sredstvim, koja ciene da su zgodna za postići cilj. Dakle kako se meni stvar predstavlja, čini mi se, da ovaj § kako je stiliziran po Odboru Zemaljskom nije na drugo težio, nego da bi se izbjeglo tomu, ne posve dobroj stvari, da se dodje ovdje sa govorim napisanim, pa da se čitaju. Ali stegnućem čitanja u obće stegnuta je i sloboda rieči donekle.

Ja sam s toga za taj subordinirani predlog čast. Bulata. „Pri razpravi ne smje se čitati govore," a sve ostalo neka je dozvoljeno. Jur po Poslovniku ima diskrecionalnu vlast Predsjednik; tko bi htio čitati stihove, može se Predsjednik pozvati na svoju vlast po poslovniku i ne dopuštati, da se govornik odaleči od predmeta, pa ga pozvati na predmet, ako se udaljio.

Ja mislim, imamo dosta jamčevine, da se nemogu nepodobne stvari dogadjati.

Predsjednik. Želili još tko govoriti?

Zore. Ja sam zato, da se ostane kod 46. §, ali poslje rieči: „ne smje se čitati" da se nadoda: „osim kratkih navoda".

Predsjednik. Takvi predlog jur imamo. Zast. Bulat ima rieč.

D.r Bulat. Pošto sam čuo častne predgovornike, potegnuti ću natrag prvi popravak i pridržavam samo drugi, te predlažem, da se popravi § 46 u ovom smislu, i da se reče: „pri razpravi u saboru ne smije se čitati pisane govore."

Predsjednik. Pitali još tko rieč ob ovom §? Pošto nitko ne pita više, razprava je ob ovom § zatvorena.

Izviestitelj d.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Svrha ovomu §, kako ga je Zem. Odbor sastavio, bila bi ta: prie svega da se

nebi smjeli čitati pisani govori, a to je bilo upisano i u predjašnjem poslovniku. Ali je i druga svrha mu, da se pripriečí za citacije čitati jednu knjigu, kao na poduprenje svojih nazora, jednu tiskanu disertaciju u naslon jednoga §. Dakle po ovom, kako je ovdje izrečeno, ima nešto jamstva, da se to nebi dogodilo. Ipak, ja bih pristao na ono što predlaže čast. Bulat.

Govori se, da predsjednik ima diskrecionalnu vlast. Ima predsjednik diskrecionalnu vlast, ali opet poslovnik kaže, da predsjednik upravlja sabornicom po poslovniku; pa kad se zastupnik pozovne na poslovnik, mora se i predsjednik podvrći poslovniku.

Moramo se obazriti na to, da je više puta nuždno pri razpravi pročitati kakav dokumenat, odpis, zakon ili članak zakonski, ulomak knjige, pismo. Imali smo prigodâ, gdi se je čitala odluka upraviteljske vlasti. Kad se radi o važnoj odluci vlasti, naravno, mora se pročitati u saboru. Ali u tim prigodam nije zadovoljeno onim: „kratki navod.“ Jedna odluka poglavarstva, vrhovnoga sudišta itd. ako se pročita, to nije kratki navod. Onim izpravkom pravo bi bilo stegnuto.

Dakle uprav da ujamčimo slobodu razprave, na sto imamo svi težiti, mislim, da bi najbolji bio predlog, kako ga je učinio čast. Bulat, da se osim pisanih govora smje čitati u saboru; i ako smo tim opet izloženi da tko dodje i čita bog zna koliko, ja pristajem ipak uz izpravak D.ra Bulata.

Predsjednik. Pošto g. Izviestitelj pristaje na § 46 kako je bio popravljen po zast. Bulatu, ja ću tako i staviti na glasovanje ovaj § 46, koji bi onda glasio ovako: „Pri razpravi u saboru ne smje se čitati pisane govore.“

Ona Gospoda, koja primaju ovako popravljen § 46, neka izvole ustati. (Većina). Prijen.

(§§ 47—55 primljeni su bez primjetbe).

D.r Klaić (čita § 56).

Sada je u razpravi § 56, o kojem je čast. Messa poveo rieč. Sada bi se u razpravu mogla uzeti oba §§ 56 i 39.

Pošto smo čuli namjeru g. Messe, da stvar bude lašnja i jednostavnija, mislim da bi se imala povesti razprava o načelu: ima li se zapisnik čitati, kako se je do sada čitao, ili da se ne čita, kako se u novom poslovniku kaže.

Ako Sabor primi da ostane kao do sada i kako želi čast. Messa, tada neka naloži Zem. Odboru, da preredi prema tomu ona dva paragrafa, jer to nije lasno na brzu ruku učiniti. Ako Sabor reče, da se zapisnik nema čitati nego izložiti, onda ćemo glasovati oba §§, kako su sastavljena.

D.r Bulat. Pitam rieč o glasovanju.

Buduć da ja imam predložiti malu popravku na § 56, molim g. Predsjednika, neka tumači način razprave i glasovanja.

Po mnenju Izvjestitelja rek bi da bi se imala voditi obća razprava o načelu, a poslje specijalna o §§ 39 i 56. Ako je tako, onda ja nebih uzeo rieč u obćoj razpravi, nego bih se uzdržao staviti i motivirati moj predlog u specijalnoj razpravi o § 56.

Predsjednik. Zast. Pavlinović ima rieč.

Pavlinović. Načelno ja bih poduprao predlog častn. Messe, u koliko, kako rekoh drugom prigodom, mi imamo promieniti poslovnik samo u koliko se je dokazala potreba. Ni broj naših posala, ni broj naših predloga ni sjednica, ne nameće potrebu, da promienimo ono što se je do sada činilo; a promienili bi za veću našu dosadu, jer je teže ići na Odbor zemaljski i pregledati zapisnik nego ovdje slušati.

Istina, do sada su kadšto zapisnici mnogo vremena nosili, u koliko su se zapisnici prema nevještini činili kao mala brzopisna ili rukopisna izvješća. Ali zapisnik dan danas sadržaje samo predloge i zaključke. To je kratko i bistro. Toliko više, da to sad rukovodi Tajnik, koji je u tom poslu vješt. Dakle nema pogibelji, da ćemo ovdje rad zapisnika sjediti pol sata, nego ćemo čuti kratak i bistar zapisnik, koji će odgovarati onomu, što je zaključeno i predloženo i svaki će zastupnik u kratko biti izvjestan da je onako, kako je on predložio, da je svaka zapisana.

Dakle molim, da mi ostanemo pri starom i naložimo Odboru, da ova dva §§ prama starim udesi.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Dakle razprava je zatvorena. — Želili govoriti Izviestitelj?

D.r Klaić. Ja moram reći, da je Zem. Odbor, kad je sastavljao ove §§ imao pred očima cilj, da bude lašnje i kraće; ali razlozi navedeni po čast. Messi i Pavlinoviću čine mi se važni, te i ja s moje strane ostavljam vis. Saboru da odluči tako ili tako; meni je sve jedno; nebih imao temeljitih razloga da baš branim Odborov predlog.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju načelno na to, da se zapisnik sjednica kao i do sada čita pred Saborom, neka izvole ustati. (Većina).

Usljed ovoga glasovanja Odbor će Zemaljski sastiviti na novo §§ 39 i 56 i donieti u jednoj od dojdućih sjednica.

Sliedi razprava sada o § 57.

(§§ 57—60 primljeni su bez primjetbe).

Predsjednik. Sada imamo pretresati i glasovati o § 1, kako je popravljen po zast. Pavlinoviću.

D.r Klaić. Pitam rieč.

Pošto je izražena sa više strana želja jednoga sporazumljenja o pitanju; a pošto imadu jur doći na pretres opet dva druga §§, predlažem da se i ob ovom § 1 odgodi zaključak do jedne ili druge sjednice.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na devetu točku dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga zastupnika Biankini o pažnji da se ne satiru starine što bi se izkopale na Klancu povrh Drniša kroz željezničke radje.

Rieč ima o predlogu g. zast. Biankini.

Biankini. Molim da se danas predje na razpravu.

Predsjednik. Zast. Biankini predlaže, da se odmah predje na razpravu toga predloga.

Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Razprava o predlogu je otvorena.

Pitali tko rieč o predlogu?

Zast. Biankini ima rieč.

Biankini. Visoki Sabore! Važnost preloženog zaključka već je po sebi jasna; i baš nebi ni trebalo, da ga ja zagovaram pred ovako sviestnim zastupnicim naroda, kojima je dobro poznata slavna prošlost ove mile naše otačbine, i koji se svakom prigodom staraju za njezinu čast i napredak. Ipak, pošto to parlameatarni običaj zahtieva, reći ću samo malo riećī na veću bistrinu predmeta, o kojim nam je zaključiti.

Častna gospodo zastupnici! Vami je dobro poznato, da po mnienju uvaženih povjesničara, osim klasične Grčke i Italije, do ove naše mučeničke zemlje, u Evropi težko ima druge na kojoj se bučni valovi narodih seoba i provala više susretaše i boriše; vami je poznato da nema igdje drugog predjela, gdje varvarska osvajačka ruka i neumoljivi zub vremena razoriše i zakopaše više monmentalnih gradova i slavnih spomenika; vami je poznato, da nema domovine do naše, gdje se je zapamtilo više slave i junaštva, i gdje se više krvi prolilo — žalibože često utaman!

Na ruševinam prastarih ilirskih gradova i grčkih kolonija, svjetski osvojitelj Rim zapali ovdje zublju svoje latinske prosvjete, podigne veličanstvene sgradje, snimivši njim divne uzorke sa Foruma i sa Capitoliuma, prokrči tvrde pute našoj trgovini na sve strane, čak do onda daleke Pannonije i Moesije. Ali užasni vihor, što podigoše potla divlji Gothi, Hunni, Avari i drugi varvari, mahom slomiše krila doisto blagotvornom rimskom orlu, i opet ova liepa naša zemlja osta pusta i pokopana u grobu svojih veličanstvenih raševina.

Ele joj to žalostno stanje nebi na dugo dosudjeno!

Dolazkom našeg naroda na južne strane žarko sunce prosvjete opet ju brzo stane grijati. Osobito za sretnih doba hrvatske narodne dinastije, pa i kasnije sve dok krvavo tursko kopito nestane klopotati pred našim vratim, porušeni rimski ostanci opet nam se dielom podigoše, i mi se onda dovinismo do već nevidjene slobode i blagostanja. Blaga pitoma ćud naših praotaca, uvjek priljubiv zapadnoj prosvjeti, ne samo popravi, kô što se bolje moglo, veličanstvene rimske ruševine stare i jake državne ceste, divne svakovrstne sgradje, hramove, kupališta, kazališta — neg nam i novih spomenika podigne. Nebilo ond ubava predjela u zemlji ovoj, nebilo brežulj

uznosita, na kom nenikli novi gradići, kulišta, sjajni dvori — omiljelo boraviše kraljevâ naše krvi, banovâ, plemićâ, velikaša hrvatskih svake ruke i staleža.

U ovom sretnom periodu naše domaće povjesti, kô što i pri svim ostalim sgodam i nesgodam naroda našega, od najstarijih do najnovijih doba, grad Knin i ono njegovo divno područje do Drniša, kud se sada probija željezni put, neprestancu igra jednu od prvih uloga.

I doisto, povjest nam kaže, da hrvatski kraljevi učiniše Knin jednom od svojih omiljelijih priestolnica, gdje podigoše svoje kraljevske palače, kao što su njim bile one u Ninu, u Kaštelanskom Bihaću, u Biogradu, u Splitu itd.

Petar Krešimir Veliki (1050-1074), taj najslavniji hrvatski kralj naše domaće krvi — koji nadari Dalmaciju naslovom kraljevine — premda mu se je oblast prostirala od mora do Drine i Dunava, po slovenskom dielu Štajerske, po južnoj Kranjskoj i po Istri, te je imao na obir kraljskih dvorova — ipak je najviše volio boraviti u našemu Kninu. On, dapače, utemelji i biskupiju Kninsku, toli glasovitu a našoj povjesti, a imenova Kninskoga biskupa svojim kancelarom *(aulae regiae cancellarius)*, što bi po današnjim diplomatičkim pojmovim odgovaralo činu ministra vanjskih posala. I doista je biskup Kninski znao mudro voditi politiku neodvisne države hrvatske, pa bi odlikovan naslovom palatina, i prozvan κατ' ἐξοχὴν biskupom hrvatskim. Kaptol i biskupija Kninska bijahu čuvarice kraljevskog pečata i narodnog arkiva. U Knin su dolazili banovi i župani hrvatski na godove i sborove, pa i sami velikaši na strogi kraljev sud.

Ali u povjesti našoj nije manje važan ni Kninski okoliš. Kraljski dvori u Petrovcu, u polju Petrovu, bili su tako prostrani, tako umjetnički i bogato sagradjeni, da kad čitaš njihov opis, čini ti se da čitaš nešto o Lidijskom Krezu, o Dariju, o Serzu, ili o kojem drugom mogućniku raskošnih persijanskih dvorova. Po jednoj staroj kroniki hrvatskoj, oni dvori zapamtiše jednom šest hiljadâ kraljskih konjanika i dvanaest hiljadâ gostâ, koje je svekolike kralj Zvonimir više danâ gostio, pošto nego, u crkvi ksvetomu Ivanu u Badanj, po dnu Petrova-polja, oplakaše kosti prvih hrvatskih mučenika na Obre nevjernike.

Po običaju svih ondašnjih vladara, koji, kô što veli učeni Montalembert, kroz hiljadu godinâ uticahu se molitvam samostanacâ, i Petar Krešimir kroz svoje slavno kraljevanje podigne dosta crkavâ i samostanâ, u kojim svećenici glagoljaši, hrvatskom rieču moljahu se Bogu za nje i za njegove predšastnike. I ovaj isti grad Zadar, u kojem mi sada viećamo, harnošću ima spominjati Velikog Petra Krešimira. On ne samo dade pomoć Zadranom da se otresu lukava tudjinca Mlečića, nego i velikim zadužbinam obogati samostane Zadarske S. Krševana i S. Marije. Ali je karateristično za predmet o kojem nam je danas zaključiti, da Petar Krešimir Veliki, uz ostale crkve, sagradi jednu na slavu svog odvjetnika S. Petra, u Klancu vrh Drniša, i to baš ondje, gdje danas 250 radnika kopa zemljište da svede dalmatinsku željeznicu do Knina, i gdje se pram Petrovcu dieli Kosovo od Petrovapolja.

Častna gospodo zastupnici! Ovi razpršeni, ali temeljiti povjestni podatci, već vas mogu uvjdriti o shodnosti i potrebi zaključka, koji sam predložio.

Koliko pak blaga osta još zakopano u onom predjelu, kad, nakon domaćih kreljeva, slavni Nelepići utvrdiše u Kninu svoje banovanje; — kad Vladislava odovica, ta hrvatska Amazonka, stane prkositi sa neprodobitnog Knina, i banim i kraljim; — kad boreć se proti Turčinu, vojvoda Mačinko ostavi kod Knina spomenik *junačkih skakala;* — kad se hrvatski konjanici od Knina spremahu na obranu častnog Krsta; — kad napokon godine 1648 *Tininium Venetis desertum, praefectus Bosniae refecit et novis operibus munitionibusque sepsit* — koliko se je, velim, pokopalo narodnoga blaga, kroz sve te puste krvave sgode i nesgode — nije mi lahko potanko kazati, da nestavim na kušnju pozornost, koju mi blagohotno izkazujete.

Stalno je, gospodo, da je ona okolica, na blizu i na daleko, prepuna svakog povjestnoga blaga i slavnih uspomena, duboko zasjecajućih u život i najmilija čustva našega naroda; a to vam već kažu i izkopine, koje dosad dodjoše na vidjelo, i o kojim su se jur bavile domaće novine. Ne, nema sumnje, da kô što pjeva jedan naš dični domaći pjesnik:

„*Tu je slika rodu hrvatskome,*
„*Tu je pogled domu razvaljenu:*
„*Tu poviesti nelažni izvori.*
„. . . . .
„*Pa glej znamе, glej svjedoke tvrde,*
„*Što je djela sama božja ruka:*
„*Čudotvorje, rat prirode, ljadî.*
„*Rimska stopa, turska i hrvatska!*"

Častna gospodo zastupnici! Vi nećete nikako dopustiti da poštena, al težka i nesviestna ruka željezničkih radnika nemilo prodje danas preko onog zemljišta posvećena su toliko milih uspomena, i da starim lagumom il novom dinamitom za uvjek razplini i zadnje ostanke naših pradjedovskih spomenika, koje je brižna mati priroda sjetno neveselo sakrila u svoje krilo, da njim barem djelomice, pred jadnim potomcim, spasi milu uspomenu, usprkos divljoj osvajačkoj sili. Nè, mi nećemo, mi nemožemo dopustiti, da se to sbude u ovoj uvjek slavnoj našoj zemlji, u XIX vieku, kad je arkeologija podignuta na visine prave znanosti, i kad narodi napredni znatnih svota troše, da iztražuju ne samo svoje povjestničke spomenike, nego i one dalekih azijatskih naroda. I tim više mi to nećemo dopustiti, što se znameniti i valjda najljepši dio naše narodne prošlosti, nerazrješivo veže sa onim opustošenim predjelom, i što nas prošlost mora učiti kako se stiče slavna budućnost!

Častna gospodo zastupnici! U ime ljubavi koja nas sve tvrdo veže ovoj hrvatskoj zemlji, u ime nježnog pieteta prama slavnim i junačkim našim predjim, u ime štovanja prama znanosti i prosvjeti, molim vas da svi, bez razlike političkih *nuanca*, primite jednoglasno predloženi zaključak.

Predsjednik. Zast. Messa ima rieč.

Messa. Io appoggio la proposta dell' onorevole Biankini, inquantochè questa darà luce tanto dal lato storico quanto dal lato archeologico.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Petranović. Misao, da se sačuvaju spomenici narodni plemenita je i patriotična; ja u tome pravcu pristajem uz predlog čast. g. Biankina, premda ne dielim ono oduševljenje, što je on izrazio, za hrvatsku misao. Ali mi znamo, da po Dalmaciji nailazimo na spomenike toli rimske koli srbske (S desnice: Oho!), pa kad bi — kako je ovaj predlog učinjen — radnici naišli na takve spomenike, oni ih nebi imali sačuvati nego uništiti, jer predlog čast. Biankina ne proteže se na druge spomenike nego na hrvatske spomenike.

Dakle u tom smjeru držim, ne mogu ja pristati, jer se nebi ciel postignula, na koju čast. g. Biankini teži; zato pristajuć u načelu na njegov predlog, ja jedan izpravak predlažem u ovom smislu: (čita) „Umoljava se Vlada Nj. V. da izvoli naprešno zauzeti se nek bude odredjena sposobna osoba za nadziranje željezničkih radnika, koji sada rokopavaju na Klancu povrh Drniša, e da ih uputi neka pomnjivo sabiraju i nipošto ne uništuju izkopine o prošlosti ove zemlje, koji rekbi da se ondje izobilja počelo nalazti."

Pavlinović. Ja u toliko pristajem na ovaj predlog čast. Biankina, u koliko čini ni se ide na to, da se sačuvaju ne samo hrvatski nego i svi spomenici. On je i počeo govor o rimskim i o grčkim spomenicim, ili koji mu drago bili, ta i turski; ali na izpravak, koji teži na to, da se zanieče značaj zemlje sve, hrvatski, smatram, da bi izdajnik svoga naroda bio, kad bi na to brisanje pristao.

Neka bude izpravak: svi spomenici, naročito hrvatski. To povjestnica kaže. Ali da pristanem na izpravak, koji sve dopušta, ali samo hoće da pritaji, što je glavno, da je ova zemlja hrvatska, i to bi bilo odricati i stiditi se svoga imena; a to mislim neće nikakav zastupnik učiniti.

Petranović. Moram izjaviti da ja ne izključujem hrvatske spomenike.

Pavlinović. Brišete ime hrvatsko.

Messa. Io devo dire soltanto due parole per giustificare quanto ho espresso poco prima inquantochè io aveva inteso che la proposta dell' onorevole Biankini fosse generale e tendesse alla conservazione di tutti i monumenti che si rinvenissero negli escavi di questa strada, e da questo lato soltanto l' aveva appoggiata.

Biankini. Molim samo dvie rieči na razjasnjenje. Po onom što je rekao častni Petranović, dalo bi se razumieti da sam ja teži

izključiti sačuvanje svih ostalih spomenika, osim hrvatskih. Ali to nestoji ni u duhu ni u slovu, nit moga govora nit predloga. Obazrio sam se osobito na sačuvanje hrvatskig spomenika, jer se baš sada o tim radi, i jer tim obiluje Kninska okolica, gdje se željezničke radje danas izvadjaju. O srbskim nisam prosborio, jer nisam nikad ni čuo ni čitao da takovih ima u Petrovom polju. Bio bih u ostalom haran gospodinu Petranoviću, ako bi mi znao citirati, ne kojekakve povjestničke izvore, nego i samo kojumudrago neznatnu privatnu listinu, koja bi bilježila srbrke spomenike kod Knina. — Da bi se pak mojim predlogom imali izključiti i rimski spomenici, dapače da bi ih radnici morali tamaniti — to nije ni osbiljno ni temeljito, tim više što sam iztakao kako su Hrvati rimske spomenike marljivo čuvali i popravljali. Moj predlog neizključuje nikakve spomenike, ni rimske, ni srbske, pa ni turske; ali osobito teži na sačuvanje hrvatskih, jer se baš ob ovim sada radi, i jer su nam ti najmiliji. S toga, i s razloga navedenih od častnoga Pavlinovića, nemogu pristati da se iz mog predloga briše rieč *hrvatski,* te molim da bude doslovno primljen.

Petranović. Ja nisam govorio — kad sam o spomenicim govorio — nisam govorio o pojedinim mjestijam nego o Dalmaciji. Mi ne idemo za stanovitim spomenicim, nego što se nadje.

Ovdje je predlog čast. Biankina ograničen i ako jest po razjašnjenju svojem protegnuo svoj predlog i na druge spomenike; ali ovdje odnosi se ovaj predlog na jednu dobu naše prošlosti, hrvatske prošlosti, o hrvatskoj prošlosti ove zemlje. Dakle on ograničava svoj predlog samo na spomenike one dobe, u kojoj je zajednica sa Hrvatskom bila. Po tom držim da ja popunjam njegov predlog i da moj predlog odgovara nazoru čast. Biankina.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko — Razprava je zatvorena.

Rieč ima vladin Povjerenik pl. Pavić.

Vladin Povjerenik Pavič. Imam kazati da je Nj. P. gosp. Namjestnik naredio čuvaocu starinskih spomenika, da idje na lice mjesta i odredi što je trieba za sačuvanje spomenikâ koji bi se našli. (Odobravanje).

Predsjednik. Razprava je zatvorena.

Imam ovdje dva predloga; t. j. predlog čast. Biankina i drugi Petranovića.

Pošto je ovaj širi i popravak prvoga predloga. to ću staviti prije na glasovanje ovaj.

Predlog glasi: (čita). Ona Gospoda, koja primaju predlog zast. Petranovića, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Prije nego zaključim sjednicu, imamo birati po predlogu zast. Ivčevića, osobiti odbor za posao taljanskog odsjeka kod pučke učione u Trogiru.

Molim Gospodu da napišu i predadu cedulje. (Obavlja se izbor).

Molim g. Tajnika da objavi izpad izbora.

Zore. U Odbor izabrani su: D.r Klaić sa 27 glasova, D.r Bulat 27, D.r Ivčević 27, Pavlinović 25, Čingria 26; osim toga dobio je: Messa 2 glasa, Zore 1, prazne 2 cedulje.

Predsjednik. Gospodi svih Odbora, dužan sam preporučiti, da se svojski zauzmu posla, jer nemam nikakvih predloga za dojduću sjednicu, osim nekoliko molbenica, koje je molbenički Odbor riešio.

Sutra u 10 sati jutrom Financ. Odbor ima sjednicu.

Današnja je sjednica zatvorena.

(Svršetak sjednice u 1 s. 30 č. pop.)

III. Sjednica dneva 7 Prosinca 1885.

Sadržaj: Molbenice. — Razni predlozi. — Upiti na Vladu. — Odgovori. — Drugo čitanje zakonske osnove, kojom se preinčuju §§ 15 i 19 Pokrajinskog Zakona 29 Prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona Dalmaciji. — Izvješće Poljodjelskog Odbora o doprinesku za ustanovljenje poljodjelske učione u Gružu. — Prvo čitanje zakonske osnove o predielnom putu preko Poljica, preko Škobaljuše i Imotskoga. — Izvješće Odbora Zemaljskoga opreinakam Občinskom Pravilniku i Občinskom Izbornom Redu. — Ovlaštenje prodati Manastiru Benediktinskih Koludica u Trogiru komadić zemlje Zadužbine Sv. Mihovila. — Izvješce Financijalnog Odbora o pazbrojim god 1883 pokrajinskih zaklada i zadužbina: *a)* Zemljodjelne; *b)* Mamuline; *c)* Iznemoglih vojnika; *d)* Gluho-niemih; *e)* Obiteli spremnih almatinskih vojnika; *f)* Mirovine zemaljskih činovnika; *g)* Oskudične; *h)* za gradjenje bolnice u Dubrovniku; *i)* za gradjenje bolnice u Zadru. — Drugo čitanje zakonske osnove, kojom se preinačuje § 4 Pokrajinskog Zakona 19 veljače 183, da ukloni čine škodljive šumam. — O prošnji Občine Drniške, kojom traži preinaku § 6 br. 4. Pokrajinskog Izbornog Praviluika. — O zavedenju i gradnji Pokrajinske Bolnice u Kotoru.

(Početak sjednice u 10 s. 20 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Prof. **Luka Zore**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević**, pokr. Uč. Nadzornik **Bakotić Dragutin**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Ima nas 30; broj zakonit.

Molim g. Tajnika Zoru, da čita zapisnik zadnje sjednice.

Zore. (Čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč u zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (Većina). — Zapisnik je odobren. Prispjele su neke molbenice, molim G. Tajnika da njim izvoli pročitati u kratko sadržaj i broj.

Zore. Br. 105. Roca učitelj prosi podporu. — Br. 98. Bracanović učiteljica za oprost stanarske naknade pobrane. — Br. 97 Čipin učitelji za dvi petogodišnjice. — Br. 94 Vladislavić učitelj za pripomoć. — Br. 92. Vrčić učitelj za naknadu plaće. — Br. 91. Franceschi učiteljica za milostinju. — Br. 89. Zlacinska Občina, da se stvore nove dvie porezne Občine. Br. 88. Družčić učenik za pripomoć. — Br. 85. Gjurin ud. za pripomoć.

Predsjednik. Sve ove molbenice idu Molbeničkom Odboru.

Zore. Br. 102. Občinari Korčulanski za presušenje Dolnjeg Blata.

Dr. Zafron. Molim rieč. — Predlažem, da se ova molba izruči Poljodjelskomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog Dra. Zafrona neka izvole ustati. (Većina). — Primljeno. Dakle ova molbenica ide Pojodjelskomu Odboru.

Prije današnje sjednice primio sam nekoliko predlogâ i upitâ.

Prvi predlog predao mi je zast. vitez Trigari.

Molim da ga pročita.

Trigari. (Čita).

Br. 108.

Proposta.

In seguito all' interpellanza fatta al Gover di Sua Maestà sull' amministrazione della fond zione di San Demetrio, si sperava di senti l'abbandono di un sistema dannoso, tanto agl' i teressi della fondazione che del paese.

Dalla risposta data dal Commissario Gov nativo nella seduta del 3 corr, con sorpr s' intese invece che il Governo intende continuare in quel sistema, impiegando in bligazioni di Stato i capitali della fondazi ed escludendo l' impiego mediante concessi

di mutui a privati verso cauzione pupillare all' interesse del 6 per cento.

Il motivo che viene adotto a giustificazione di tale procedere sarebbe la possibilità, che ultimate le ancor pendenti controversie sull' amministrazione e destinazione definitiva della sostanza fondazionale, possa in breve verificarsi il fatto della destinazione di quella sostanza ad un determinato scopo, e quindi la necessità della consegna e successivo impiego a quello scopo di tutta la sostanza fondazionale.

Riflettuto però che qualunque possa essere la Sovrana Risoluzione sul futuro destino della sostanza fondazionale, ed a qualunque sia lo scopo, cui possa essere devoluta; si tratterà sempre dell' impiego della rendita, nè la sostanza potrà essere distrutta, o tutt' al più lo potrà nella sua minima parte, e quindi ciò che interessa si è di aver assicurata la rendita, e questa più alta che sia possibile.

Riflettuto che tale rendita sarà egualmente assicurata, sia che i capitali siano impiegati in obbligazioni di Stato sia che lo siano in mutui verso privati, e che perciò la possibilità di una prossima consegna non può avere alcuna influenza sull' impiego dei capitali in obbligazioni di Stato piùtosto che in mutui.

Riflettuto pero che tra un' impiego e l' altro si ha la diferenza, che nel secondo caso sopra un capitale di fior. 600.000 si avrà una rendita maggiore di circa fiorini 6000 all' anno ed anticipatamente, mentre dalle obbligazioni si avrà una rendita minore di fiorini 6000 e posticipata.

Riflettuto che ciò solo basta a dimostrare il danno che dal sistema di amministrazione adottato dal Governo, e nel quale s' intende persistere, deriva alla fondazione; senza essere giustificato da qualsiasi valido motivo.

Riflettuto all' interesse che ha anche il paese che un simile capitale nôn sia sotratto all' economia nazionale.

Riflettuto che il sistema dell' impiego di capitali mediante concessione di mutui a privati è adottato da tutti gli istituti di credito e dai privati. Visto che dalla risposta del Commissario Governativo risulta inoltre che dal 1.° Ottobre al 28 Novembre si lasciò giacente un capitale di fior. 6300 prima d' impiegarlo in Obbligazioni di Stato, ciò che dimostra, che anche sotto questo aspetto si portano danni agl' interessi della fondazione.

I sottoscritti propongono che l' Eccelsa Dieta voglia accettare la seguente Risoluzione:

È invitato il Governo di Sua Maestà a disporre perchè nell' amministrazione della sostanza della fondazione di San Demetrio, tanto nell' interesse della fondazione stessa che del paese, sia conservato il principio che era già stato adottato di provvedere all' impiego dei capitali della fondazione anzichè in obbligazioni di Stato preferentemente mediante mutui a privati, che li chiedessero garantiti da pupillare cauzione e verso l' interesse del 6 per cento; e che sia sorvegliato onde non restino giacenti, senza utile, capitali della fondazione.

Zara, 6 Decembre 1885.

Trigari — Vlad. Simić — Pezzi — Kapović — Leop. Stermich — G. Messa — Bjelanović.

Predsjednik. Ovaj ću predlog staviti na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Predao mi je jedan predlog zast. pl. Natali molim, da ga pročita.

Natali. (Čita).

Br. 106.

Visoki Sabore!

Ima nekoliko godinâ da se kod nas goji buhač, koji je postao jedan od poglaviteljih proizvodâ naše zemlje, jer je prah od njegova cvijeta mnogo tražen i skupo plaćen. Ali od nazad malo vremena poćeo se prodavati i strn. Strn se melje u Trstu i miješa sa prahom cvijeta. Budući da strn ne sadržaje nego pet po % žestine cvijeta, ne služi drugo nego da vara kupca i tako će malo po malo naš buhač izgubiti cijenu i osušiće se bogato vrelo zemaljskog blagostanja. Da se stane na put toj šteti trgovačko-obrtnička Komora Dubrovačko-Kotorska, u suglasju sa 39 općina i sa drugijem komorama pokrajine, obratila se Visokome c. k. Ministarstvu Trgovine sa molbom da u dojdućem zasjedanju care-

vinskog Vieća predloži jedan zakon za zabranjenje iznosa strna od buhača.

Radi toga da uspijeh bude sigurniji molim Visoki Sabor da izvoli pristati uz sliedeći

Predlog.

Izrazuje se naklonost želji trgovačke Komore Dubrovačko-Kotorske da bude zabranjen izvoz strna od buhača iz pokrajine i preporučuje se Preuzvišenome Ministarstvu trgovine da sve što prije predloži Carevinskome Vieću odnosni zakon.

U Zadru dne 7 prosinca 1885.

Jerolim pl. Natali
zastupnik.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti što prije na dnevni red.

Zast. d.r Bakotić predao mi je takodjer jedan predlog.

Molim da ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

Br. 111
S.

Predlog.

Visoki Sabore!

Pri lanjskome zasjedanju ovoga Visokog Sabora, na sjednici od 23 Junija 1884, imao sam čast podnjeti slijedeći predlog:

„Neka Visoki Sabor izvoli izraziti želju da „se Dalmatinsko Primorje ima spojiti sa gla„vnim željezničkim prugama onijem pravcem, „koji odgovarati može razvitku prometa i po„dignuću obćeg blagostanja u Dalmaciji.“

Taj je predlog došao na razpravu u sjednici od 1 Julija 1884, ali pri glasovanju nije bio od Visokog Sabora primljen; a primljen je bio nasuprot većinom glasova protupredlog častnog zastupnika D.ra Klaića: „Da Sabor „ponavlja želju višeput izraženu da se posto„jeća dalmatinska željeznica spoji preko Unske „doline sa mrežom Austro-Ugarskom kod No„voga, i da se sagradi ogranak iz Očestova „do Zadra.“

Neka mi izvoli Visoki Sabor dopustiti da ponovim moj lanjski predlog i obzirom na prigovore, koji ga lani ovdje pri razpavi susretoše, da ga opredijelim još točnije.

Neda se poreći da je za Dalmaciju željeznica upravo životno pitanje; ne da se poreći da otkad je, usljed Berlinskog ugovora, Bosna i Hercegovina upala u šake austrijske uprave, pravac tamošnje trgovačko-političke austrijske uprave postao je ubitačan za promet i trgovinu Dalmacije; pošto u Bosni i Hercegovini i ako se grade i izvadjaju putovi, ti su putovi namijenjeni da služe općlom njemačkoj i madjarskoj trgovini i da otstane koliko više moguće uvoz i izvoz trgovine preko Dalmacije. To stanje stvari nije izmjenjeno sa onim komadom željeznice Motar-Metković.

Naši gradovi za vremena rimskoga carstva cvali su trgovinom; cvali su trgovinom i za vremena slavnog srpskog carstva, i za vremena neodvisne bosanske kraljevine; naša mornarica bila je jaka i na liepu glasu u dalekom svietu. Ima palačâ u svakom našem gradu, koje vam svjedoče za ugledno negdašnje blagostanje; ima crkavâ i ostalih spomenika, koje vam svjedoče da je bivalo i izobilja bogastva u našoj Dalmaciji.

A gdje smo i na čemu smo dandanas?

Filoxera u Francuskoj i rasprostranjena artificijalna fabrikacija vina u Njemačkoj, Svajcarskoj i Francuzkoj, povisiše nešto cijene našemu vinu; ali naša je mornarica jur propala, jer eto brodarska društva jedno za drugim prisiljena su na likvidiranje; — naši gradovi ne napreduju, — Spljet, po svojem položaju namijenjen od same prirode da postane pristaništem i lukom Bosne, Posavine i Srijema.— Spljet je danas u svojem napretku stacioniran, to jest Spljet kad ne napreduje ekonomično ide u nazad — propada. Ne mislim da je bolje ni u Kotoru ni Dubrovniku a da ne spominjem redom sve naše gradove.

Zadar, sudeći po lijepim novim zgradama, kao da napreduje; ali te nove zgrade mogle su se valjda samo podignuti s uzraka sve to većeg umnoženja burokratičkih ureda i burokratičkog osoblja, a to po nauci ekonomičkoj ne bi se mogla reći da umnoža blagostanje i napredak Dalmacije.

Dalmacija je, to svak vidi, samo primorje Bosne i Harcegovine; pa ocijepljena kao što je sad od tog svojeg prirodnog zalegja, i

prirodnog tržišta, Dalmacija mora da materijalno sve to više propada.

Da se Dalmacija spasi od propasti ekonomične, koja joj neumoljivo prieti, ona mora biti spojena sa željeznom prugom Bosni, Posavini, Srijemu i Drini.

Poznato je da za vrieme Rimljana u Solin su vodili slijedeći putovi: testa iz Mitrovice, Gradiške, Banjaluke, Prologa, Čiluka do u Solin; — druga testa vodila je iz Solina upravo kroz sredinu gornje Bosne do Drine, a odavle u Mitrovicu, prolazeći preko Trilja, Livanjskog polja, Sarajevskog polja; — treća testa koja je vodila iz Solina preko Runovića, Ljubuškog polja, Vida do Skadra i Drača, a ovdje se ticala velike vojničke teste „Via Egnatia" što je spajala Drač sa Solunom i Carigradom.

Tako je to bivalo u ovim pokrajinama za vremena kadno valjda o kakvim pravilnim putovima nije bilo ni pojma u zemljama današnjeg Salzburga i današnjeg Austrijskog Arcidukata, i kadno su još Magjari hodali po azijatskim pustinjama.

Danas vidimo žalibože da je drugčije.

Prije zulum turski a poslije Austrijski burokratizam iznemogoše ove nekad cvatuće pokrajine, pokrajine kojima sama priroda nije maćeha, nego su Bogom obdarene sa najljepšim podnebjem i svakovrsnim prirodnim darovima, kojima da upravlja mudra i pametna ruka, mogle bi one opet i u posve kratko vrijeme znamenito podignuti svoje materijalno blagostanje.

Ima preko sedamdeset godina da je Dalmacija, po volji velikijeh sila pri zelenom stolu, potpala pod austrijsku upravu, — pa da je uzračunati pustu u taman potrošenu hartiju i mastilo, i plaće nepotrebnog burokratičnog osoblja, mogla bi se bila s tijem nepametno utaman bačenim novcima sagraditi najljepša željeznica.

Ali što nije učinjeno, treba da se učini.

Vlada je dužna nastojati najozbiljnijim pregnućem da uradi sve ono što je nužno za podignuće blagostanja naše pokrajine — a na tu svrhu najpreča i najživotnija je potreba da se sagradi takova željeznička pruga, sredstvom koje Dalmacija bi mogla u ekonomičnom blagostanju oživiti.

Takova glavna željeznička pruga mogla bi biti slijedeća:

Spljet-Sinj-Livanjsko polje-Travnik-Banjaluka-Novi; — i *Spljet-Sinj-Imotski-Ljubuško polje-Sarajevo-Mitrovica-Novisad.*

Spljet i Sinj bila bi glavna linija pa k prugi, koja bi išla pravcem Sinj-Novi, mogli bi se spojiti ogranci za Knin-Zadar, a Šibenik se već spaja sa Kninom; a k pruzi koja bi vodila pravcem Sinj-Novisad mogli bi se spojijti ogranci na Dubrovnik i Boku Kotorsku.

Toliko da je u kratko rečeno na obrazloženje mojega predloga.

Neka dakle Visoki Sabor izvoli slijedeći zaključak stvoriti:

„Sabor Kraljevine Dalmacije izražuje želju Vladi Nj. Veličanstva, da bi preduzela shodne mjere za sagradjenje glavne željezničke pruge slijedećim pravcem: Spljet, Sinj, Livanjsko polje, Travnik, Banjaluka, Novi, — i: Spljet, Sinj, Imotski, Liubuško polje, Sarajevo, Mitrovica, Novisad.

Zadar 6 Decembra 1885.

D.r Bakotić.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti na dnevni red što prije.

Predao mi je jedan predlog zast. g. Zore. Molim, da ga pročita.

Zore (čita):

Br. 107.

Visoki Sabore!

Poznato je da u njekim mjestima naše pokrajine Katastar bi obavljen pogrešno, a na temelju Katastra osnivaju se zemljišne knjige, koje bi lako pogubne bile po gospodare mnogih zemalja. Možda je najnesretnije Katastar izveden u Cavtajskom sudačkom kotaru i zato su ondje na čudu gospodari zemalja. Da je samo naslov dobara nevaljal, ni po' jada, ali je i nacrt izkrivljen.

Suviše rečene se knjige vode svud po pokrajini uobće talijanski, a to je očita nepravica prirodnom pravu ove zemlje, u kojoj baštine, njive, oranice, livade, položaji, klanci, i vrt, imaju narodne nazive, te i s toga pogleda bilo bi lašnje te knjige sastavljati narodnim jezikom.

S toga dužnost mi je zamoliti Visoki Sabor da izvoli prihvatiti slijedeći

Predlog.

Preporučuje se Uzvišenoj Vladi Nj. V. da izvoli pobrinuti se eda pri sastavljanju zemljišnjih knjiga odredjena komisija, uz koju ima svakako bit vješt geometar, uzme u osobiti obzir to da je u sudačkom Cavtajskom Kotaru radi velikog razkomadanja i izpresijecanja vlasništva vrlo pogrešno obavljen sadanji katastar; i da izvoli zauzeti se eda te zemljišne knjige budu sastavljene srpskim iliti hrvatskim jezikom.

U Zadru na 7 Decembra 1885.

Luko Zore.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti na dnevni red.

Zast. D.r Bakotić predao mi je još jedan predlog.

Molim, da ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

uz Br. $\frac{100}{S.}$

Predlog.

Visoki Sabore!

Pokrajinska imovina s kojom razpolaže naš Sabor i upravlja naš zemaljski Odbor dosta je neznatna.

Mi smo prinudjeni za svaki poviši trošak da se utečemo dugovima; što i kroz ovo zasjedanje već nam je javljena zakonska osnova o novom dugu od dvjesti i dvadeset i pet hiljada fiorina. To bi imao biti dosta osjetljivi teret za naš narod, pa ne samo za suvremenike, nego možda i za daljna pokoljenja. U takovom ekonomičnom položaju naše pokrajine, nameće nam se neumoljivo pitanje o uvedenju što veće moguće štedljivosti u svakoj struci naše pokrajinske uprave.

Po mojem mnenju jedna točka naše pokrajinske uprave u kojoj bi se dalo uštediti nekoliko hiljada fiorina preko svake godine i bez ikakvih štetnih posljedica za redovitu i pravilnu upravu, to bi bio naš Zemaljski Odbor. Mnijem naime da bi se mogla ukinuti dva mjesta prisjednika na Odboru Zemaljskome, i da bi sa svim dovoljno bilo da se naš Zemaljski Odbor sastoji od Predsjednika i dva Prisjednika, koji uz pripomoć stalnog Tajnika mogli bi imati dovoljna vremena za redovito riešenje svojih predmeta, koji spadaju nadležnosti Zemaljskoga Odbora. Time bi se dalo uštediti godišnjih četiri tisuće i osam stotina fiorina, a ta svota mogla bi se svake godine na neophodno nužne pokrajinske potrebe uložiti.

S tijeh uzroka čast mi je podnijeti na pretresanje i riešenje Visokog Sabora slijedeću zakonsku osnovu:

ZAKON

krjepostan za kraljevinu Dalmaciju, kojim se izmjenjuju nekoji propisi Zemaljskog Reda:

Članak I.

§§ 11, 12, 28 Zemaljskoga Reda za kraljevinu Dalmaciju imaju ovako glasiti:

§ 11.

Odbor Zemaljski, kao upravljajući i izvršujući organ zastupstva Zemaljskoga, sastoji pod predsjedništvom Predsjednika Sabora Zemaljskoga iz dvojice Prisjednika, odabranih isred skupštine saborske.

Predsjednik Sabora imenuje za slučajeve svojeg zapriječenja izmedju članova Zemaljskoga Odbora sebi zamjenika da upravlja istim Odborom.

§ 12.

Prisjednici za Odbor Zamaljski izabrani s od Sabora većinom glasova; i tako isto njihovi zamjenici.

§ 28.

(Zadnja stavka). Izprave koje se izdaju ime Zastupstva Zemaljskoga, treba da bu potpisane po Predsjedniku Sabora Zemaljsko g i providjene pecatom zemaljskim.

Neka Visoki Sabor izvoli u pretres uzeti pretstojeću zakonsku osnovu.

Zadar, 6 Decembra 1885.

D.r Bakotić.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti na dnevni red po § 34 Zemalj. Reda.

Predao mi je jedan predlog zastupnik Bjelanović.

Neka ga pročita.

Bjelanović (čita):

Предлог

Високи Саборе!

Пошто је изборни ред за Сабор краљевине Далмације, проглашен 26 фебруара 1861 на више мјеста или оскудан, или нејасан, или отвара врата свакој злоупотреби, те се, по искуству стеченом, осјећа потреба промјене овога реда;

Пошто се у овом реду опажа највећа мана у начину састављања, излагања, и поправака именика̂ бирача̂, дочим би именици бирача, као основа, која има зајамчити, да избори буду искрени израз воље бирача̂, имали бити сачувани од самовоље колико у погледу састављања толико и у погледу начина за подношање утока, као и од сваке промјене послије него ли су именици утврђени;

Пошто изборни ред при састављању комисија усваја два различита начела, јер за велике порезнике и сеоске опћине даје бирачима избор већине повјереника, а у комисији за градове оставља избор већине владином комесару, дочим би у свијем разредима бирачи имали бирати већину повјеренпка, а уз то право би било, да су у повјеренствима заступане и мањине;

Пошто није нужна присутност владина комесара на изборима, него би приличније било да на изборима мјеста владинијех комесара заузму главе опћинске управе;

Пошто §§ 39 и 42 о губитку изборног права послије коначног саставка именица, и о личној истовјетности остављају бираче на самовољу комисија, јер је доста утрдити губитак права или занијекати личну истовјетност а да комисија одлучује, недавши мјеста утоку, дочим би у првом случају требало губитак доказати, а у другом дозволити бирачу доказ личне истовјетности;

Ради овијех узрока потписани, и ако Земаљски Одбор у „Извјешћу“ о свом раду навјешћује једну законску основу, држи ипак, да би Сабор имао успјешити ову основу не само, него Земаљском Одбору наложити, да усвоји она начела, која би све досадашње мане и досљедно све досадашње злоупотребе уклонила, и у то име износи овај предлог:

Сабор налаже Земаљском Одбору, да преиначи изборни ред за Сабор и дотичну законску основу донесе у прво дојдуће засједање, у коју ће увести ова начела:

1. Именици бирача састављају се сваке године, штампају и бирачима разашљу. За утоке опредијељен је мјесец дана. Послије коначног саставка именице није слободна никаква промјена.

2. На изборима начелници или њихови замјеници заузимљу досадашње звање владинијех комесара на изборима.

3. Бирачи бирају четворицу чланова у комисију, по том начелник позивље у комисију ону тројицу бирача, који су за првом четворицом највише гласова добили. Ако су сви гласови пали на прву четворицу, у овом случају начелник именује три повјереника.

4. Губитак права (§ 39) треба на довољни начин доказати. Сваки бирач може доказати личну истовјетност ако доведе три бирача истога реда, који ће на своју поштену ријеч изјавити, да је он заиста онај бирач, који је на избор позван.

У Задру 6 децембра 1885.

Сава Бјелановић.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti što prije na dnevni red.

Napokon zast. Petranović predao mi je jedan predlog.

Petranović (čita):

Br. 109.

Da Visoki Sabor zaključi:

Sabor Kraljevine Dalmacije izjavljuje želju Vladi N. V. neka izvoli uvažiti u smislu §.

17 Carske Povelje 14 Oktobra 1852 Br. 249 prošnje za nošnju oružja u razoružanijem selima.

Petranović.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti što prije na dnevni red. — Primio sam šest upita. Prvi upit predao mi je zast. Bjelanović i družina.

Molim da ga pročita.

Bjelanović (čita):

Интерпелација на ц. к. Владу.

У VI-oj сједници XIX. засједања далматинског Сабора 14. јулија 1883. подигнута је ова интерпелација на ц. к. Владу:

I. Је ли Влади познато, да су прије неколико дана наши чобани самовољно протјерани били са пашњака на Велебиту; да је ово дјело потврђено било једностранијем поступком једне политичне комисије из Грачаца, без учествовања нашијех власти или којег заступника нашијех интереса и права, да је без узрока и права одведено благо Илији Гагићу?

II. Хоће ли ц. к. Влада што прије посредовати код ц. кр. хрвацко-славонскијех власти, да се успостави прваšње стање и да се благо поврати?

III. Намјерава ли ц. к. Влада предузети кораке у заштиту нашијех грађана, да се више не понављају овака дјела опасна иметку и животу?

На ово питање владин повјереник одговорио је у VI. сједници истога засједања 17. јилија 1883 овако:

„На точку прву:

Котарско поглаварство у Бенковцу подастрло је у предмету два извјешћа, којим бијаху приложени брзојавка управљена на котарско поглаварство и поднесак Обровачке опћине.

По овијем поднесцима пред неколико дана једно политино повјеренство краљевског котарског уреда у Грачацу ограничило је пашњак Жуљана ударивши циљеве и около 20 оружанијех Личана потјераше далматинске чобане са пашњака. Овом згодом одведоше Илији Гагићу Стеванову 351 вуњади и 6 коза.

На точку другу:

Намјесништво нетом су му стигла два поменута извјешћа обратило се брзојавним путем на краљевску земаљску Владу у Загреб и исту замолило, нека уз присуствовање котарског поглавара у Бенковцу и интересираних учесника упути истрагу врху горе реченога и уздржи „status quo“ на корист Далматинаца и нека одреди повратак одведеног блага. Котарскому поглаварству би одма брзојавно наложено, нека се обрати било јавним путем краљевскоме уреду у Грачацу што се тиче права Далматинаца на пашу и за повратак блага Илији Гагићу Стевановy.

На трећу точку:

Да у напријед не буде могуће опетовање таковых случајева, потребита је коначна уредба питања о границама личких пашњака. Дотична је расправа у теку. Намјесништво, ја већ данас могу казати, да си је узело особитим циљем коначну уредбу у колико се може погодну праву Далматинаца на пашњаке по цијелој граници и тим одстранити у будуће често понављање таквих сукоба.

Односно расправа, које се ослањају на велики материјал, налазе се у редовитом теку.“

Тако је гласио одговор.

Али данас послије двије године дана, налазимо се гдје смо и били. Ово питање није се разбистрило него још већма замутило.

Право далматинско на пашњаке у Лици утврђено је „Пријатељском нагодбом између Аустрије и Млетачке републике 24. октобра 1776. склопљене у Новиграду.“ Овом нагодбом назначена су мјеста и ударене границе куда се далматинскијем чобанима простире право на пашу.

Тако је било све до доба кад је Аустрија окупирала Далмасију. Али од кад се на овај начин двије земље нашле у једној држави смутњама никада краја. — За уређење размирице употребљена су обична средства: извиди, проучавања, препирке и комисије.

Посљедња комисија састала се у Лици мјесеца јунија 1880. То је била мјешовита комисија састављена од преставника интересиранијех опћина. Комисија се разишла без успјеха.

Наставиле су се кавге као што се види по споменутој интерпелацији и одговору. Али наставиле су се кавге и послије овога од-

говора. И ове годице поновили су се немили сукоби.

Опћина Обровачка дописом 17. јулија 1885 пријавила је начин како у овој размирици Личани поступају. У вријеме осутности нашијех чобана граде колибе на пашњацима, ударају циљеве и тако својатају пашњаке; а кад се наши чобани врате на пашњаке туже их ради пољскијех штета. Ово поступање није никако законито.

Осим тога иста Опћина дала је на знање Намјесништву, да ће се усљед самовољне забране пашњака поновити сукоби. Предвиђање обистинило се.

Нашијем чобанима однешена су 102 овна и још неколико волова и крава. Ово благо само је дјелимице повраћено било, али усљед новчане залоге, коју су наши чобани принуђени били положити код политичне власти у Грачацу.

И све ово познато је Влади, јер јој је јављено телеграмима и дописима Опћине Обровачке.

По овоме види се, да на споменутијем пашњацима није уздржан „status quo“ и да смо од коначне уредбе далеко. Види се још жалоснији случај. Иза интерпелације, толикијех пријава и тужба, наши чобани изложени су били нападајима на живот и имање без заштите икакве.

Ради тога потписани питају Владу Његова Величанства:

I. Шта је Влада урадила да се на пашњацима у Лици уздржи „status quo“?

II. Шта је Влада урадила да се питање коначно уреди?

III. Мисли ли се Влада заузети, да се овога љета незаконито отето благо као и истргнута новчана залога нашијем чобанима врати?

У Задру, 6 децембра 1885.

С. Бјелановић, Др. Бакотић, Петрановић, Симић.

Predsjednik. Ovaj ću upit odmah predati Vladinu Povjereniku.

Predao mi je isti zast. Bjelanović i družina još jedan upit.

Molim da ga pročita.

Bjelanović. (Čita).

Interpelacija na c. k. Vladu.

Utokom na c. k. Vrhovni Sud predanom na c. k. Preturu u Spljetu 27 julija 1885 Br. 1410 (kaz.) c. k. poglavar Conrad u Spljetu pitao je da mu se odredi jedan sud izvan Dalmacije za raspravu na koju je on kao optuženik imao pristupiti.

Izmegju razloga c. k. poglavar navodi ova:

„Ich halte nicht für zulässig mich durch einen Advocaten vertreten zu lassen, da jeder Advocat in Dalmatien sicher einer politischen Parthei angehört; ich müsste mich daher persönlich vertreten, wodurch die Autorität der politischen Behörde leiden würde“.

Odma dalje:

„Nachdem auch in den übrigen Orten Dalmatiens die Verhältnisse insofern homogen sind, als jeder Dalmatiner einer politischen Parthei angehört; ich aber wünschen muss mindenstens in Fragen des Strafrechtes unpartheisch beurtheilt zu werden“ i t. d.

U kratko ovi razlozi kažu: u Dalmaciji svi Advokati i u opće svi Dalmatinci pripadaju jednoj političnoj stranci, a c. k. poglavar u Spljetu može zahtjevati da mu se barem u pitanjima kaznenog prava nepartajično sudi.

Na ovaj način jedan c. k. činovnik izriče osudu na svu Dalmaciju, jer on tvrdi, da u Dalmaciji nema ni jednoga sudca, ni u opće nikakva čovjeka, koji bi mogao nepartajično, dakle pravedno, u njegovom poslu postupati, u njegovom poslu pravednu osudu izreći.

Misao još bolje ističe iz zaključka njegova spisa. On pita da mu se odredi jedan sud, koji mu drago, izvan Dalmacije. Pošto se pak mora pretpostaviti toliko površnog znanja u c. k. poglavaru u Spljetu, po kome je mogao razabrati, da i izvan Dalmacije u svijem zemljama zastupanijem na carevinskom vijeću postoji ustav kao i u Dalmaciji, da u ovijem zemljama dosljedno postoji partajâ, da u ovijem zemljama svi ljudi pristupaju nekoj partaji, otuda se još bolje vidi, da je ovo mišljenje c. k. poglavar htio isključivo o Dalmaciji izreći.

Ovo mišljenje c. k. poglavara nije bez neke draži. — C. K. poglavar, koji je u jednom važnom mjestu i na okolnostima vrlo ozbil-

njem izvodio vladine namjere, koji je u ovakom mjestu i ovakijem okolnostima izvršivao vladine naloge, koji je u Spljetu toliko pjesama u svoju slavu čuo, koji će u svoju daleku domovinu ponijeti neobičnu i izvanrednu čast kao niko od njegovijeh drugara, pa da taki c. k. činovnik tako mišljenje stvara, to je pojava zanimljiva.

Mogla bi biti i slobodna, barem s naše strane da bude c. k. poglavar ograničio svoje mišljenje na prostor, za koji je mogao naći uzroke u svom djelokrugu. Ali c. k. poglavar napada na jedan stalež, koji nikome ne odriče svoje nepartajične zaštite. C. k. poglavar napada na jedan red činovnika, ravan njegovom, te koje on nije pozvan ni nadzirati. C. k. poglavar usudjuje se svoje nepolzno mnijenje prostirati na svu zemlju, koja samo jednu krivicu može imati, naime što ga trpi i plaća.

Da bude c. k. poglavar u Spljetu uz tolike uspomene, koje će u svom prtljagu odvuć u svoju daleku domovinu, ponio i ovo mišljenje, potpisanijem bila bi uštedjena interpelacija. Ali c. k. poglavar napisao je ovo svoje mišljenje crno na bijelo, koje je postalo javno kako je predano bilo na protokol. Osim toga ova izjava prijavljena je odvjetničkijem komorama. Osim toga ova izjava proglašena je kroz novine.

S ovijeh uzroka potpisani pitaju Vladu Nj. Veličanstva:

1. Jeli Vladi poznat sadržaj utoka c. kr. poglavara u Spljetu, predana c. k. Preturi u Spljetu 27 julija 1885 Br. 1410-kaz. i što je Vlada uradila, da istoga činovnika uvjeri, da u Dalmaciji i ako svi pripadaju jednoj stranci, ipak ima i poštenijeh advokata i poštenijeh sudaca i poštenijeh ljudi?

2. U protivnom slučaju misli li Vlada preduzeti zakonite mjere protiv c. k. poglavara u Spljetu?

U Zadru, 6 decembra 1855.

Bjelanović — Kulišić — Simić — V. Stefanović — Gojković — Petranović — D.r Bakotić.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu Povjereniku.

Zast. g. Vladimir Simić i družina predali su mi takodjer jedan upit.

Molim, da ga pročita.

Simić (čita):

Upraviteljstvo zakonito postojećeg društva „Srpske Čitaonice“ u Zadru bijaše odredilo, na proslavu hiljadugodišnje uspomene slavenskijeh apostola Kirila i Metodija, držati zabavu u večer 6 aprila ove godine, u uskom prostoru malo ali svoje kućice i jedino uz saučešće društvenih članova. Ovu svoju namjeru Upraviteljstvo je prijavilo mjestnoj c. k. Kotarskoj Vlasti, od koje je na svoje veliko čudo dobilo istog dana slijedeću odluku:

„Vidiv da zabava, koju kani dati društvo „„Srpske Čitaonice“ na 18 t. m. (6 t. m. „st. k.) prigodom svečanosti tisućnice Ss. „Kirila i Metodija sa predavanjem biografije „Svetaca istih, obzirom na sadašnje političe „okolnosti, mora se smatrati kao politična de„monstracija, kojom se prekoračuju prepisi „opstojećeg društvenog Pravilnika, obnalazim „u smislu § 21 zakona 15 novembra 1867 „zabraniti istu.

„Proti ovoj odluci prosto je uteći se viso„kom c. k. Namjestništvu.

„U Zadru dne 16 travnja 1885.

„C. k. Kotarski Poglavar

„Nasso“.

Pogledom na to, što po članku 18 odobrenog društvenog pravilnika, Upraviteljstvo Zadarske Srpske Čitaonice pozvano je da pruža članovima i shodne zabave, kojom mu drago prigodom, neisključivši ni crkvene ili narodne svečanosti, te priregjujući spomenutu zabavu isto Upraviteljstvo nije nikako prekoračilo prepise društvenog pravilnika; — što s druge strane ni sama zabranjujuća Vlast nije digla nikakova prigovora protiv programa zabave, koji je istoj priopćen, a u svojoj odluci i nespominje mogućnost kakvijeh nereda na istoj zabavi, koji bi po § 21 zakona 15 novembra 1867 dali povoda i zakonita uzroka prisutnom vladinom odaslaniku da raspušti društveni skup, nikako pak kotarskoj Vlasti pravo da u naprijed zabrani zabavu, zbog take mogućnosti nereda, koja nije ni postojala a, valja reći, i samom c. k. Poglavarstvu ni u snu se nije prikazala; — što daklen ni u ovom posljednjem obziru nemože

se nazrijeti nikakovo prekoračenje društvenog pravilnika;

Pogledom na to, što c, k. Poglavarstvo u svojoj odluci izrično navodi uzrok zabrane, koji se isključivo u tome sastoji da se priregjena zabava, obzirom na tadašnje političke okolnosti, morala smatrati političkom demonstracijom;

Pogledom na to, što te političe okolnosti, na koje se pozvala Kotarska Vlast, zbog njihove neopredjeljenosti ne daju nikakva temelja da se uzmogne prosuditi pogibeljno znamenje one zabave u političnom obziru, tu navedeni uzrok ostaje samo izraz subjektivnog mišljenja, koje je moglo biti plod uobraženja i obmane; ali pošto takovi više ili manje pogriješni lični nazori nijesu zakoniti uzroci, na kojima se odluka jedne vlasti može osnivati, i nešto što zakon dopušta, kao što bijaše ona nevina zabava, nemože se zabraniti samo s toga jer bi je tkogod mogao smatrati na jedan ili drugi način; budući svakome prosto strepiti i od svoje sjeni, pak i u najmirnijem gradu bojati se iznenadne revolucije, bez da se zbog tog njegovog duševnog raspoloženja uzmognu izvoditi posljedice na štetu slobode i prava ostalijeh;

Pogledom na to, što i po samoj odluci c. k. Poglavarstva politična demonstracija nebijaše u namjeri društva, niti sama zabava nije se mogla po sebi smatrati kao takova, nego taj značaj bile bi joj pribavile tadašnje politične okolnosti;

Pogledom na to, što megju tadašnjim političnim okolnostima, svijet, koji se istijem bavi, najviše je zanimao rusko-ingleški spor radi posjeda u Aziji, i pad ministarstva Ferry u Francuskoj radi posala tonkinskih;

Pogledom na to, što iz spomenute odluke neizvire jeli c. k. Poglavarstvo pomišljalo na Tonking ili na Afganistan, kad je spominjalo tadašnje politične okolnosti, zbog kojih se zabava Srpske Čitaonice morala smatrati političnom demonstracijom; — dalje što obična dokučivost čovječijeg uma nemože razumjeti, kako bi Tonking i Afganistan mogli imati uticaja na značaj zabave koju priregjuje kakvo Zadarsko društvo; — što u svakom slučaju bio Tonking ili Afganistan, ili oba zajedno, uzrok zbog koga se ona zabava morala smatrati političnom demonstrancijom, nepravedno bi bilo oboriti odgovornost na Zadarsku Srpsku Čitaonicu zbog tijeh političnih okolnosti, koje ona nije stvorila, jer neće nikome biti teško vjerovati da Zadarska Srpska Čitaonica nije nimalo kriva nedaći francuskih vojnika u Tonkingu ni pobjedi generala Komarova nad Afgancima;

Pogledom na to, što prelazeći sa općeg političnog obzorja u granice naše Države, glavni politični dogagjaj, kojim se najviše u ono doba bavilo javno mnenje, bijaše uprav svečanost, koju su priredili katolički sloveni Austrije u Velehradu, na slavu istog apostola Metodija, tu skoro proglašenog svetiteljem zapadne Crkve; — što je na tu svečanost, objavljenu svijem srestvima javnosti, vrvilo hiljadama naroda; — što je u svome pozivu na tu svečanost Velehradski odbor naznačio kao konačnu cijelj toj svečanosti, da istočni slaveni stupe u krilo katoličke Crkve, čime su pokretači onę svetkovine sami i bez obzira na druge kojekakve politične okolnosti udarili pečat politično-religioznog značaja na onaj sastanak; — što pored svega toga, pak ni obzirom na zdravstvene okolnosti, u koliko su se tada bili prosuli glasovi o zarazi prilјepčive bolesti u Velehradu, ipak državne vlasti nijesu nikako smetale da se svečanost slobodno održi;

Pogledom na to, što ova okolnost mogla je samo prinuditi mjestne c. k. Vlast da na isti način postupa i prema zabavi Zadarske Srpske Čitaonice, sve kad bi ista bila i skopčana skakvom tajnom političnom težnjom, što se pak u stvari nemože utvrditi;

Pogledom na to, što kad bi se htjelo baš priznati da Dalmacija jest i mora da bude neka iznimka prema ostalijem zemljama naše države u uživanju ustavnih prava, ipak u kratkom razmaku vremena od deset dana i i na maloj daljini, istom prigodom hiljadugodišnjice apostola Metodija, činila se u Spljetu slava javno i glasno, uz besjede u kojim se spominjala ona naša željeznica, pretresao se hvalom i slavom rad dalmatinskih zastupnika i govorilo se ob onim kasnijim takozvanim izborima zastupnika na Carevinsko Vijeće, i što je sve to prošlo bez ikakvog smetanja od strane politične Vlasti;

Pogledom dakle na to, što ni opće, ni državne, ni pokrajinske politične okolnosti nijesu drugima branile da slobodno pjevaju slavu apostola Metodija a uzgred i drugim manjim

još živućim apostolima, dočim je Zadarsko Kotarsko Poglavarstvo zbog tijeh političnih okolnosti morali smatrati zabavu Zadarske Srpske Čitaonice kao političnu demonstraciju i kao takovu je zabraniti;

Pogledom na to, što odluka Zadarskog Poglavarstva, ako je rečenu zabavu smatrala protivnim odjekom na ove svečanosti katoličkih slovena i s toga političnom demonstracijom, još bi manje opravdana bila a upravo goropadna postala, jer bi na taj način Zadarska Kotarska Vlast bila udijelila katoličkim slavenima izključivi monopol na poštovanje slavenskih apostola, odricajući to pravo onijem, koji su baštinu slavenskih praučitelja najbolje održali; — i što ista odluka još bi se gore imala osuditi, ako je zabranjujuća Vlast nazirala političnu demonstranciju u tome, što je Srpska Čitaonica Zadarska, uz ostale pravoslavne slavene, nekako odurno postupala prema pozivu velehradskog odbora, da u drugu crkvu pregje, jer bi se po tome moralo doći do zaključka da pravi političnu demonstraciju svak koji odvraća glavu, kad mu drugi nudi da pljune na pragjedovsku vjeru;

Pogledom na sve okolnosti, potpisanim zastupnicim čast je upitati presvjetlog Gospodina c. k. Vladinog Povjerenika:

Koje i kakve su politične okolnosti, zbog kojih zabava Srpske Čitaonice Zadarske, na proslavu slavenskog apostola Metodija, morala se smatrati političnom demonstracijom i kao takova zabraniti?

Bile koje mu drago te politične okolnosti, zašto se njihov krobni upliv ograničio na Srpsku Čitaonicu Zadarsku, dočim su od njega ostale proste slične proslave držane u drugim zemljama Carevine ne samo nego i u istoj našoj pokrajini, pak i onda kad je u njima bilo i politične začine?

Pošto je ova svečanost imala svakako religiozni značaj, pošto je ista dozvoljena pripadnicima druge crkve a zabranjena pravoslavnijem, pošto je pravoslavna vjeroispovjest zakonom priznata u našoj Državi, a pošto temeljni zakoni jamče ravnopravnost svijem crkvama u Državi zakonom priznatijem, kako se može opravdati spomenuta odluka c. kr. Zadarskog Poglavarstva, kojom je provrijegjeno jedno temeljno načelo državnog ustava?

Jeli voljan Presvijetli gospodin Vladin Povjerenik dati čim prije razjašnjenja o svoj stvari, na umirenje duhova, koji su usljed spomenute odluke dovedeni u sumnju, da razlika vjeroispovjesti donosi sobom neko ograničenje ili gubitak ustavnih prava?

Jeli voljna c. kr. Vlada uputiti podložene Vlasti da prema zakonito postojećim društvima uporavljaju tačno i savjesno prepise zakona o pravu udruživanja?

U Zadru 6 decembra (24 novembra) 1885.

Simić — Kulišić — Bjelanović — Petranović — Stefanović — Gojković — D.r Bakotć.

Predsjednik. I ovaj ću upit odmah predati Vladinu Povjereniku.

Četvrti upit predao mi je zast. d.r Bakotić. Neka ga pročita.

Bakotić (čita):

UPIT
na c. k. Pokrajinsku Vladu.

Ima eto preko dvadeset godina, da i za kraljevine i pokrajine zastupane na carevinskom Vijeću u Beču, opstoji Ustav. U ustavnoj Državi nužno je da se općinstvo bavi sa javnim pitanjima, bilo sa pitanjima koja zasijecaju u sama ustavna prava, bilo sa pitanjima koja se odnose na javnu državnu upravu. Po tome treba da se svakovrsna pitanja javno raspravljaju, treba da se sva moguća mnenja čuju, eda bi se kako moglo doprjeti do potrebne relativne istine u tako zamašnim predmetima. Osim toga najpreča je nužda i dužnost za svakoga čovjeka, da po svojim silama uzgaja svoja narodna čuvstva, i da nastoji upoznati i ljubiti svoju narodnu knjigu, i putem svoje narodne knjige oplemeniti svoje osjećaje narodne solidarnosti, jer inače teško ti ga osamljenome u svijetu, teško bratu bez brata.

Izmegju ostalih srestava, koja nam u svemu tome mogu pomoći, nedvojbeno dolaze dan danas i novine. U ustavnoj Državi treba dakle da neopstoje zaprijeke u primanju i čitanju novina, koje nam mogu dolaziti i iz drugih Država.

Tomu nasuprot potpisani opažaju, da je u Dalmaciji zabranjen ulazak književnim novina–

ma kao Cetinjskim „Crnogorki“ i „Zeti,“ listovi, koje krase pjesme crnogorskih pjesnika vitezova i u kojima najozbiljnije raspravljaju književna pitanja, jedan od najuvaženijih naših književnika kao što je D.r Kostić, i jedan od najuvaženijih naših publicista kao što je Jovan Pavlović, — dalje u Dalmaciju zabranjen ulazak političkim novinama kao Novosadskim „Zastavi,“ „Srpskom Kolu,“ „Braniku“ i Zagrebačkom „Srbobranu,“ premda su te novine sa najvećom umjerenosću pisane.

U oči takovog neopravdanog pojava nameće se svakome pitanje, dali valjda c. kr. Vlada, koja zabranjuje ulazak tijeh novina u Dalmaciju, misli da će tijem u našoj svijesti pomutiti ili čak i ugušiti naše narodne osjećaje? Ta mi znamo, da smo jednokrvna braća i sa Crnogorcima i sa Vojvogjanima, i to poznanje kao što imaju suvremenici, imaće tim više daljna pokoljenja. Ili valjda c. kr. Vlada strepi da nam ne bi Novosadske političke novine oči rasklopile? — Ta i mi u Dalmaciji nijesmo slijepi, pa našijem očima lijepo vidimo sve mâne vladajućeg burokratičkog sustava i kojima je rukama povjerena javna uprava i kako za eto sedamdeset godišnje uprave Austrijske burokracije Dalmacija strada i propada. Ili valjda c. k. Vladi ne idu po ćudi ćirilska pismena, kojima su rečene novine štampane?

U neizvjesnosti uzroka, zbog kojega zabranjen je ulazak rečenijeh političkih i književnih novina, potpisani stavljaju na c. kr. pokrajinsku dalmatinsku Vladu slijedeći upit:

1. S kojega je uzroka c. k. Vlada zabranila ulazak u Dalmaciju književnim novinama „Crnogorki“ i „Zeti,“ i političkim novinama „Zastavi,“ „Srpskom Kolu,“ „Braniku“ i „Srbobranu“?

2. Namjerava li c. kr. Vlada dignuti zabranu slobodnog ulaska u Dalmaciju knjizevnom listu „Zeti,“ i političkim listovima „Zastavi,“ „Braniku“ i „Srbobranu“?

Zadar, 7 decembar 1885.

D.r Bakotić — Kulišić — Bjelanović — Simić.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vlad. Povjereniku.

Peti upit predao mi je takodjer zastupnik Bakotić.

Molim da ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

UPIT
na c. k. Pokrajinsku Vladu.

Veliki Napoleon, poznat ne kao liberalac nego kao moćni samosilnik, kazao je u pogledu naimenovanja činovnika, da treba izabrati čovjeka koji je sposoban za odnosno mjesto, a ne mjesto koje može biti korisno za toga čovjeka.

Administrativna nauka po ustima čuvenog Vivien-a, člana francuskog Instituta pod vladavinom Napoleona III, govori da činovniku nema nigda pasti s uma, da ako on i ne prima neposredno svoju nadnicu od gragjana koji se slučajno obraćuju na njega, svejednako njega plaća općinstvo ili vam publika, pa je on tu da služi općinstvo; nadalje kaže isti Vivien da gragjani imadu pravo *zahtjevati* da se s njima predusretljivo postupa, — da u Engleskoj i Rusiji činovnici po javnijem uredima obiluju u uljudnosti; — te napokon kaže da takovo pitanje zaslužuje svu pažnju od strane Vlade.

Protivno svim tijem nazorima dogagja se eto od više godina da na upravi c. k. Kotarskog Poglavarstva u Spljetu namještena je osoba, svakome u opće poradi neuljudnog, dapače surovog ponašanja i postupanja u uredu zazorna, osoba koja se ne ustručava prostačkim načinom sa uglednim gragjanima postupati, osoba u kojoj je kao oličena ona u svijetu prezrena policajska samovolja, jer dogodilo se da je nazad mjeseci nekog gimnazijalca dala zatvoriti i osuditi na deset dana apsa, pa sjutradan opet mu naredila da mora izići iz apsa i da je od zatvora oprošten, — dogodilo se da je prizvala sebi jednog od najuglednijih trgovaca u Spljetu, pa bez ikakvog uzroka ušutkala ga i zaprijetila mu ništa manje nego policajnim zatvorom; — a javno je poznato koliko je osvada na sudbenu oblast proti toj osobi podignuto bilo. Žalibože takovoj se osobi udvarala i udvara se još najmanja manjina, upravo neznatni broj osoba, očevidno s uzroka što pod upravom takvog c. k. činovnika lasna je ona alianca pri izborima, koju je zgodno neki šaljivi pisac krstio imenom aliance štole i bajonete. Ali je vas cijeli Spljet ogorčen da na upravi Kotarskog Poglavarstva može Vlada takovu o-

sobu još uzdržati, pošto bez iznimke svak mora da strepi kad ga nužda navede da pristupi u ured kojemu je takova osoba na upravi.

A prem da se po Spljetu javno osugjuje i njegovo ponašanje prama ostalijem činovnicima, koje reć bi da on smatra kao sebi potčinjene robove, ipak u takove odnošaje nije se nama pačati niti ih ikako isticati, kao što nije se nama pačati niti ga ikako isticati i najnoviji slučaj odnoseći se na tu osobu, i o kojemu u ovaj čas vas Spljet govori.

Nu u ime duboko i pravedno ogorčene gragjanske svijesti, u ime gragjanima pristojećeg prava da se u svakom uredu s njima ima pravedno i uljudno postupati, i obzirom na okolnost da je c. k. Kotarski Poglavar u Spljetu plaćen od općinstva i da mu je dužnost najuljudnije služiti općinstvo, ozdopotpisani stavljamo slijedeći upit na c. k. pokrajinsku dalmatinsku Vladu:

1. Je li joj poznato neuljudno, surovo i samovoljno ponašanje i postupanje napram općinstvu c. k. Kotarskog poglavara a Spljetu?

2. Odobrava li c. k. pokrajinska Vlada takovo neuljudno, surovo i samovoljno ponašanje i postupanje napram općinstvu c. k. Kotarskog poglavara u Spljetu?

3. A kad nebi pokrajinska Vlada odobravala takovo ponašanje i postupanje c. k. Kotarskog poglavara u Spljetu, kakve je mjere nakana preduzeti da se sadašnji c. k. Kotarski Povlavar ukloni iz Spljeta?

Zadar, 7 decembra 1885.

Bjelanović — D.r Bakotić — Kulišić — Simić.

Predsjednik. Najposli predao mi je još jedan upit zast. d.r Bakotić.
Molim, da ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

UPIT
na c. k. Pokrajinsku Vladu.

Po načelima dandanašnje administrativne nauke u ustavnoj Državi parlamentarna kontrola sačinjava kamen od ugla za kontroliranje javne uprave.

Vršeći svoju zastupničku dužnost potpisani primorani su obratiti pažnju c. k. Vladi na način naimenovanja u sudbenoj struci.

Na žalost naša sudbena organizacija ima oblik prostog burokratičkog sustava, pa je općinstvu teško i pojmiti našega običnoga sudca u onom ugledu i u onoj općoj uvaženosti, kao što je jednom bivao rimski pretor, ili kao što je dandanas ingleski veliki sudija. Naš je sudac prosti činovnik: srećan ako nagomila preko godine veliki broj riješenih spisa, srećan ako mu se u čemu ne zamjere njegove starješine, vazda groznićav na promaknuća, vazda u brizi kad će skočiti na viši stepen, kad će mu se plaća povisiti; u jednu riječ i sudbenim činovnicima kao da lebdi pred očima više spoljašni položaj i sjaj, nego li duboka pravna nauka i ugled koji čovjek pravedno pobudjuje sa svojih umnih i moralnih vrlina. To su sve mane koje donaša sobom burokratički sustav našega sudstva, pa u tome mi se nemožemo na naše sudce tužiti, nego mi moramo takav vladajući sustav osuditi, jer takvijem burokratičkijem sustavom rijetko kad, i upravo kao čudnovata iznimka, može se dogoditi da nam mili Bog daruje nezavisna, odlična, uvažena i duboko izučena pravnika.

Nu osim mana koje se imaju vladajućem sustavu u grijeh upisati, dogadjalo se i dogagja se nješto što mora da potrese i uzdrma ono neophodno nužno povjerenje u nepristranost sudaca; pošto u pogledu naimenovanja u sudbenoj struci pogovara se da ne rijetko ta naimenovanja slijede ili po želji, ili slučajnim preporukama slučajne političke većine: do malo godina od zada po želji i u smjeru autonomaške stranke, a od nekoliko godina po želji i u smjeru tako zvane hrvatske stranke.

Ako je to tako, onda je očevidna opasnost da takova naimenovanja neće obično slijediti po zaslugama, po vrlinama, nego poglavito po slučajnom prijateljstvu sa vodjama dotične političke stranke, koja ima za sebe pri izborima većinu glasova. A to bi pretpostavljalo u dotičnim sudbenim kandidatima više gibkosti i hitrine, nego li čelična značaja i nezavisnosti. A očevidna je i pripoznata istina da netom se u sudnicu dovuče politika, pravda i pravica strada.

I mi smo mnijenja da u javnoj upravi jedno od najvažnijih pitanja to je način kako da se imaju naimenovati odlični i nezavisni

sudije; i mi smo mnijenja da ako se to naimenovanje isključivo povjeri neograničenoj vladinoj volji, nastaje opasnost da izbor vladin neće vazda ispasti u korist pravde i pravice, nego će se često dogoditi da promaknuća mješte da ističu vrlinu i nauku, biće puke nagrade ropskoj privrženosti i uslugama vladi pokazanim.

Nu nadležnosti našega Sabora no pripada da bi mogli iznijeti predlog da se sadašnji burokratični sustav izmjeni, mi smo dužni kao zastupnici pri istaknutoj pojavi, i nadahnuti željom da se sudbena mjesta ne dijele po preporukama slučajnih vodja političkih partaja, staviti slijedeći upit na c. k. pokrajinsku dalmatinsku Vladu:

1. Je li istina da pri naimenovanjima u sudbenoj struci uvažava se od nadležnih faktora poglavito privrženištvo dotičnog kandidata onoj političkoj partaji koja slučajno ima većinu u pokrajinskom Saboru?

2. Ako bi to istina bila mnije li c. k. Vlada da takovo postupanje pri naimenovanjima u sudbenoj struci potkopava temelje nezavisnog, nepristranog i uglednog sudstva?

3. Namjerava li c. k. pokrajinska Vlada pobrinuti se da potakne kod nadležnih faktora nuždu da se prouči i u zakon uvede najshodniji način za izbor sudaca, koji bi imali postavljeni biti u takvom nezavisnom položaju da se ostrani svaka opasnost slučajnog vladinog pritiska i slučajnog pritiska koje mu drago političke stranke.

Zadar, 7 decembra 1885.

D.r Bakotić — Bjelnnović — Kulišić — Simić.

Predsjednik. I ovaj ću upit odmah predati Vlad. Povjereniku.

Rieč ima Vlad. Povjerenik pl. Pavić.

Valdin Povjerenik Pavić. Imati ću čast odgovoriti na ove upite u jednoj od dojdućih sjednica. (Čita):

Visoki sabore! Častna Gospoda, zastupnik Kulišić i družina mu u sjednici trećeg ovoga mjeseca upravili su na Vladu sljedeći upit:

1. Koji je uzrok te se toliko nadugo otezalo i oteže riešenjem pitanja o ustanovi ženske škole u Vrlici.

1. Hoćeli i kada će c. k. Vlada toj davnoj želji, potrebi i pravu stanovnika občine Vrličke udovoljiti.

Na ovaj upit čast mi je odgovoriti kako sliedi. Kad je na 17 lipnja 1882 kotarsko školsko vieće u Sinju za prvi put izvjestilo o potrebi da se ustanovi u Vrlici pučka ženska učiona i podastrlo je ponudu popa Marka Kulišića za dotično pomješće, pokrajinsko je školsko vieće, u sjednici 12 listopada 1882. zaključilo da se ne može uvažiti predlog zbog oskudice razpoloživih učiteljica.

Izvješćem 26 ožujka 1883 br. 75 kotarsko je školsko Vieće u Sinju prosljedilo molbu mjestnog školskog vieća Vrlike za postavu rečene ženske učione, te mu je pokrajinsko školsko vieće pismom 7 travnja 1883 naložilo da podastre sve one podatke, koji su u §§ 1, 7 i 8 zakona 29 prosinca 1871 važni za postavljanje škola, to jest, popis diece, koja bi učionu mogla pohadjati, i mjesta koja bi sačinjavala školski okoliš.

Pošto iz podataka podastrtih izvješćem kotarskog školskog Vieća od 27 lipnja 1884 proizlazilo je da bi samo 32 djevojčice mogle pohadjati učionu, to jest, broj koji ne odgovara zakonskim propisima, pokrajinsko je školsko Vieće, usljed zaključka sjednice 16 srpnja 1884, odlučilo da se ne dozvoli traženo postavljenje učione.

Obzirom pak na mali broj djece koja pohadja mužku učionu u Vrlici naložilo se je kotarskom Vieću odpisom 16 srpnja 1884, broj 2136 da izvjesti da li bi bilo moguće da i ženska dieca pohadja istu mužku školu, koja bi se mogla providjeti učiteljicom za ženske ručne radnje.

Ove godine predložilo je opet Predsjedništvo kotarskog školskog Vieća u Sinju izvješćem 28 listopada broj 463 da se višepomenuta ženska učiona otvori, ali moralo se je dotično izvješće povratiti odpisom 6 studenoga o. g. broj 3459 rečenom predsjedništvu za da priloži izvadak zapisnika sjednice kotarskog školskog Vieća, sadržajući zaključke na kojim se je osnivao predlog.

Riešenje ove stvari je bilo pospješeno kod kotarskog školskoga Vieća u Sinju, a pošto je na 5 tekućega mjeseca prispjelo sa strane istog dotično izvješće pod br. 547, biti će predmet podnesen pretresanju pokrajinskog školskog Vieća u dojdućoj sjednici.

Što se tiče učiteljice Tkalčić, i njezine molbe za dostignuće učiteljskog mjesta u Vrlici, naravno je da dok nije bila ustanovljena škola u onom varošu nije moglo biti govora o imenovanju učiteljice, tim više da učiteljica Tkalčić nemože podučavati u Cislitavi dok ne bude postigla gradjansko pravo u ovoj polovini austrijanske države.

U ovom smislu bila je riešena i molba što je rečena učiteljica podniela ove godine kroz kotarsko školsko vieće u Spljetu, kojom je prosila da joj se dopusti natjecati se na učiteljsko mjesto u Cislitavi.

Predsjednik. Imam čast javiti vis. Saboru, da je Zem. Odbor ustupio financijalnom Odboru, koji sada razpravlja predrazbroj pokr. učionske zaklade, dopis pokrajinskog učionskoga Vieća glede povišenja odsječnice za žensku učionu u Šibeniku.

Dužan sam javiti vis. Saboru, da sam dao osam danâ dopusta g. zastupniku Supuku.

Prelazim na dnevni red.

Prva točka: Drugo čitanje o preinaci §§. 15 i 19 pokr. zakona 29 prosinca 1871 o pravnim odnošajim pučkih učitelja.

Izvjestitelj školskog Odbora zast. Zore, molim, da pročita izvješće.

Zore (čita):

uz Br. 13 / S.

Visoki Sabore!

Školski Odbor razvidio je razloge kojim su pučki učitelji poduprli lanjske godine svoju svoju prošnju za povišenje plate a razabrao je priloženo izvješće Odbora Zemaljskoga, te zato pošto želje učiteljâ sretaju se sa odvjetom Sabora lanjske godine, ovaj je Odbor složan preporučiti visokom Saboru da uzme za podlogu posebne razprave priloženu zakonsku osnovu.

Nego zbog njekih zamjeraka Uzvišenoga Ministarstva Nastave priopćenih rečenoj zakonskoj osnovi otpisom 13 t. m. br, 22041 Odbor školski suglasno s rečenim višnjim otpisom učinio je sljedeće popravke zakonu:

1. U glavu zakona umetnuo je testualne rieči I.og osnovnoga članka, da je sa strane stilistične naslov zakona jasniji.

2. U § 15 radi boljeg razumjevanja unio je stavku o podučiteljima, koji kad postanu učitelji, pravo je da uživaju sve petogodišnje doplate, koje su kao podučitelji postigli.

Da nebi se dogodilo gdjegod da plaće podučitelja dostignu iznos plaće učitelja drugog i trećeg razreda, Odbor je prihvatio osnku vladinu i izbrisao drugu stavku § 19, e ostavio po starome i u okolinam III.eg razreda podučitelje.

Ovu zakonsku osnovu tako popravljenu i u sklad dovedenu sa primjedbama Vladinijem, Odbor školski ima čast predložiti Visokome Saboru kao podlogu posebne razprave.

U Zadru na 5 Decembra 1885.

Predsjednik
J. Mrkica.

Izviestitej
L. Zore.

Predsjednik. Prije nego predjem na obći razpravu, čast mi je prikazati vis. Saboru g. školskoga Nadzornika viteza Bakotića kao Vladina izviestitelja u školskim poslim.

D.r Klaić. Molim, da se pročita zak. osnova.

Predsjednik. Molim g. Izviestitelja da pročita zak. osnovu popravljenu po školskom Odboru.

Zore (čita):

Zakon....

Krepostan za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se preinačuju § 15 pokrajinskog Zakona 29 Prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji (Z. Z. L. god. 1872 Br. 12). i § 19 istog zakona, preinačen pokrajinskim zakonom 21 studenoga 1874 (Z. Z. L. god. 1875 br. 2) i 18 studenoga 1880 (Z. Z. L. Br. 65).

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Čl. I.

§ 15 pokrajinskog Zakona 19 Prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji (Z. Z. L. god. 1872 Br. 12) i § 19 istog Zakona, preinačen pokrajinskim Zakonima 21 Studenoga 1874 (Z. Z. L. god. 1875 Br. 2) i 18 Studenoga 1880 (Z. Z. L. Br. 65), stavljeni su van kreposti u sadašnjem svom slogu, i unapried glasiti će kako sliedi:

§ 15.

Učitelji i podučitelji, koji su, iza položena upita usposobljenja na učiteljstvo, neprestance i dobrim uspjehom za pet godina zasebice, bez obzira da li privremeni ili stalni, služili kod kakve javne pučke učione koje kraljevine ili zemlje zastupane na carevinskom Vieću, primiti će doplatu od 15% najniže godišnje plaće (§§ 13 i 14) one okoline u kojoj se nalaze pri svršetku pete godine službe. Za svako dalje petogodje do svršetka tridesete godine službe, pristojati će učiteljim i podučiteljem pod istim okolnostim dalja doplata, koja se ima odmjeriti su 15% najniže godišnje plaće one okoline u kojoj se nalaze u službi danom, u koji se svrši novo petogodje.

Podučitelji, postavši učiteljim, pridržavaju nadalje petogodišnju doplatu, koju su kao podučitelji zadobili.

Iznosak razlike izmedju dosadanjeg prihoda učiteljskog mjesta i najniže zakonite godišnje plaće (§ 13) ne može se uračunati u doplatu za dobu službe.

O podieljenju petogodišnjih doplata odlučuje zemaljska učionska vlast.

§ 19.

Najmanja plaća podučiteljem u okolinam prvoga razreda ustanovljena je na fior. 450, u okolinam drugog razreda na fior. 350, a u okolinam III razreda na fior. 300.

Čl. III.

Petogodišnje doplate odmjerene i doznačene do dana u koji stupi u život ovaj zakon, ostaju netaknute. Od navedenog dana unapried biti će doplate odmjerene na temelju ovog zakona.

Čl. III.

Ovaj zakon postaje krepostan prvim danom godine susljedne proglašenju, a izvršba naložena je Mome Ministru Nauke i Bogoštovja.

Predsjednik. Obća razprava je otvorena. Pitali tko rieč? — D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Ja ću glasovati za zakon, kako je popravljen bio od učionskog Odbora. Nego imati ću čast na svrhi predložiti vis. Saboru, da izvoli glasovati pri koncu jedan zaključak.

Povišenjem plaća učiteljim, kako je predloženo ovom zak. osnovom, naravno da će se povećati s vremenom i tereti mirovinske učiteljske zaklade, jer učitelji, koji svrše 35 godina službovanja imadu pravo na podpunu mirovinu. § 15. zak. od 29 prosinca 1871 ovdje se preinačuje, a na koncu su ustanove mirovinske učionske zaklade i kaže se, kako se imadu plaćati mirovine učiteljim.

Tu su uvršteni propisi, po kojim ta mirovinska učiteljska zaklada dobiva svoje dohodke. Ti dohodci bili su odmjereni prama ondašnjim plaćam, kako su bile ustanovljene u prvom zakonu od god. 1871. Poslje od god. 1874, pak od god. 1880. bile najniže plaće povećane, a evo sada treći put, da se povećavaju petogodišnji doplatci — to znači takodjer povećanje mirovine — a propisi ti utanačuju vlastit dohodak te zaklade, te je rečeno: ono, što fali na podmirenje, da se imade izplatiti iz pokrajinske zaklade. Kako nas izkustvo uči, potrebštine ove plodonosne zaklade rastu svake godine, dočim prama potrebštinam ne rastu dohodci, nego svake godine može se reći, da su prinosi iz pokrajinske zaklade veći.

Istina Zem. Odboru pošlo je za rukom malo po malo utemeljiti glavnicu za ovu mirovinsku zakladu, koja iznosi sada 24.000 fior.; ali ti dohodci njezini su čedni i nemogu zamieniti doprinos pokrajinske zaklade. Ja držim, da propisi za ustanovljenje ove mirovinske zaklade imadu tako udešeni biti, da s vremenom porastu, da sve potrebštine mirovinske učiteljske zaklade budu podmirene dohodcima vlastitim iste zaklade; tako da po malo prestane doprinositi pokrajinska zaklada.

Da se to postigne treba naravno promieniti propise, koji se bave dohodcima te

mirovinske učiteljske zaklade, i mislim, da je naravna posljedica povećanja učiteljske plaće, da se ti propisi promiene, jer ti su bili udešeni prama ondašnjim plaćam. Zato mi je čast predložiti vis. Saboru sliedeći zaključak:

„Nalaga se Zem. Odboru neka pri dojdućem zasjedanju podnese Saboru na odobrenje shodne preinake propisu zakona 29 prosinca 1871 o pravnim odnošajim učiteljâ glede mirovinske učiteljske zaklade, namjerom da se vlastiti dohodci te zaklade povećaju.“

Predlažem, da se ob ovom glasuje pri koncu razprave.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Masovcić. Odnosno ovomu, što je kazao čast. g. Klaić, upozorio bih Zem. Odbor na jednu okolnost, kojom bi se moglo pomoći u ovom poslu. Iztaknuti mi je naime onaj zakon, ako se nevaram od god. 1873, gdje je ustanovljeno glede odredbinâ na baštine u korist mirovinske učiteljske zaklade.

U onom zakonu rečeno je, da je ovakovoj odredbini podvrgnuta svaka baština, čije iznos nadilazi 300 fior.

Kad bi to u praksi bilo, kad bi svaka baština, čije biće nadilazi 300 fior., bila podvržena onoj odredbini, naravna stvar, da bi tim mirovinskoj učiteljskoj zakladi donešeno bilo dosta pomoći. Ali u praksi to nije tako; jer mi znamo, kako se postupa u tom poslu baštinâ. Po našastaru (inventaru) baštinâ, koja ne vriedi 300 fior. nego 1000, kaže se u inventaru vriedi 20—30 fior., kuća metne se da vriedi 3 fior., oranica 1. fior. — Po tom, hoćemo li veće pomoći, treba da Zem. Odbor svrati svoju pozornost na ovu zak. osnovu, po kojoj bi se imalo ustanoviti, ne da baština koja u bitnosti vriedi 300 fior. plati odredbinu, nego da plati svaka baština, i kojoj je vriednost puno manja.

U toliko htio sam upozoriti Zem. Odbor na ovu okolnost.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena.

Želi li govoriti Izvjestitelj školskoga Odbora?

Zore. Ja se odnosim na izvješće učionskoga Odbora.

Predsjednik. Vi predlažete, da se predje na posebnu razpravu ove zak. osnove, popravljene po učionskom Odboru.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na posebnu razpravu.

Izvolite čitati čl. I. (Ciela zak. osnova primljena je bez primjetbe).

Razprava je otvorena o zaključku D.ra Klaića. Pitali tko rieč? — Nitko.

Želi li govoriti Izvjestitelj?

Zore. Pristajem na zaključak d.ra Klaića.

Predsjednik. Dakle stavljam na glasovanje zaključak d.ra Klaića, koji glasi (čita).

Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina). — Primljen.

Zore. Predlažem da se predje na treće čitanje zakonske osnove.

Predsjednik. G. Izvjestitelj predlaže, da se predje na treće čitanje zakona,

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina). Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovu zak. osnovu, koja je jur bila primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). — Primljen je zakon u trećem čitanju.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda. Izvješće Poljodjelskog Odbora o doprinesku za poljodjelsku učionu u Gružu.

Izvjestitelj Poljodjelskoga Odbora čast. zast. Kulišić, molim da pročita izvješće.

Kulišić (čita):

uz Br. $\frac{32}{S.}$

Visoki Sabore!

Poljodjelski je Odbor proučio predlog Zemaljskoga Odbora, sadržan u izvješću 2 m. m. Br. 4232 o doprinesku iz pokrajinske zaklade poljodjelske zavedenju naumljene poljodjelske učione u Gružu.

Kroz to Zemaljski mu je Odbor izručio Dopis Namjestništva 28 m. m. Br. 21766, gdi mu se javlja kako je Ministarstvo po-

ljodjelstva spravno doprinieti prvomu zavedenju učione pa i njezinu uzdržanju.

Osvjedočen Odbor da naumljena učiona orodila bi dobrim plodom, poglavito što se tiče dvaju poglavitih proizvoda naše zemlje, vina i ulja, pa zatim voćarstva i vrtlarstva;

Osvrćuć se na neznatni doprinesak iz pokrajinske zaklade, koji se u tu svrhu traži, a koji ne pada na teret poreznicim, te se ne smje uzkratiti; s druge strane na obilati doprinesak državni, koji se nebi smjeo pregoriti;

Promišljajuć da zavedenje učione u Gružu ne smje smetati u shodno doba onomu obće željene pokrajinske učione poljodjelske;

Nahodeć sasvim opravdane uvjete od Ministarstva postavljene zavedenju učione u Gružu;

Poljodjelski je Odbor odlučio većinom glasova predložiti Visokomu Saboru, kao što predlaga sliedeći zaključak:

„Neka se iz poljodjelske pokrajinske zaklade doznači fior. 1000 godišnjeg doprineska za uzdržavanje poljodjelske učione u Gružu, koja se ima ustanoviti uz uvjete sadržane u Ministarskoj odluci 20 studenoga 1885 Br. 13221-1435, a to bez prejudicirati ustanovljenju poljodjelske pokrajinske učione, glede koje nalaga se Zemaljskomu Odboru da svojski uznastoji.“

Poljodjelski Odbor

Zadar 1 prosinca 1885.

Predsjednik
Gondola.

Izviestitelj
I. Kulišić.

Predsjednik. Razprava je otvorena; pitali tko rieč?

D.r Masovcić. Visoki Sabore! U Odboru Poljodjelskom, kojemu imam čast pripadati, ja sam očitovao, da neću glasovati za ovaj predlog. Razlog, rad kojega sam ja to očitovao, jest sliedeći.

Ja se bojim, da, kad bi mi ustanovili ovu školu, dotično kad bi glasovali za predlog, da se podieli jedna godišnja pripomoć od 1000 fior., mi bi se imali odreći poljodjelske pokrajinske škole. Ja se bojim da ono 4000 fior. koje je Vlada obetala za uzdržavanje prvobitne pokrajinske agrarne škole, da ovo 4000 fior. ona daje sada za ustanovljenje poljodjelske škole u Gružu na način, da će biti mučno ako ćemo drugi put htjeti ustanoviti drugu pokrajinsku školu, biti će mučno, da vlada dade za drugu školu drugih 4000 fiorina.

Ova moja bojazan je utemeljena na spise odnoseće se na ustanovljenje agrarne škole; jer iz ovih spisa proiztiče čisto, da prvobitna osnova ustanovljenja pokrajinske škole je prešla u ovu osnovu, koja ustanovljuje jednu mjestnu školu u Gružu. Dakle, Gospodo, mi bi se imali okaniti pokrajinske poljodjelske škole, a poljodjelska škola, koja bi se imala ustanoviti u Gružu, nebi nikada mogla doći do shodne pokrajinske škole. Zašto? Jer ta škola neće imati nikada potrebita sredstva, i samo sbog mjesta, gdje bi bila postavljena. Zavadja se u mjestu, gdje nisu zastupane sve težitbe, razne težitbe, t. j. kulture, a pokrajinska jedna agrarna škola hoće se, da je stavljena a mjestu, gdje je zastupano najviše kulturâ, jer sfera jedne agrarne škole dvostruka je: prva je sfera, da se mladež u školi uči, a druga je sfera, da se i narod uči, da i on ide onamo i vidi eksperimente, što ih čini škola, da vidi, kako škola radi. Drugo su stanja; jer naravna je stvar, s agrarnom školom treba da je spojeno jedno oveće imanje.

Vi ćete se, Gospodo, uvjeriti o temeljitosti ovoga navedenoga, kad ću kazati, da je n. pr. u izvješću Odbora Istranskoga, dodatomu računim za god. 1885 odnoseci se na školu agrarnu od Poreča, rečeno doslovce (čita):

„Perchè l' azione dell' istituto possa estendersi più facilmente ai singoli distretti della Provincia, si rende necessario che il personale tecnico si muova di frequente dalla propria sede e faccia esperienze pubbliche di strumenti rurali, conferenze, lezioni etc., ovunque se ne mostri l' opportunità ed il bisogno.“

U organičnom statutu ovoga družtva od Poreča, kaže se: (čita).

„Diffondere a mezzo di scritti, conferenze, escursioni, dimostrazioni pratiche, le buone massime di viticoltura, enotecnica e frutticoltura.“

Po ovom vidite, da sfera jedne agrarne škole nije ta samo, da se uči mladež nego da i oni, koji nisu učenici, vide što se radi i da se mogu tim okoristiti.

Dakle već s ovoga razloga je dokazano, da škola bi imala biti postavljena, kako nemože biti u onim mjestim, gdje ne samo nema najviše kultura nego ni dosta razprostranjenih. Jedna škola agrarna trebalo bi, da baš ima, kako rekoh, jedan posjed i to jedan dosta veliki posjed; dočim ova škola na Gružu nema nego neznatni posjed.

Ja ću reći, da je u prvobitnoj osnovi o ustanovljenju jedne pokrajinske škole u Dalmaciji bilo rečeno, da bi nuždno bilo za jednu pokrajinsku agrarnu školu prostor od 44 hektara, a to bi bilo 120 dana oranja. Toga u Gružu nema sigurno.

Škola u Gružu, kako je označena u spisim, koji se odnose na ove spise, bila bi jedna mjestna škola, lokalna škola, ne samo nego po mjestu jedan odsjek poljodjelski „Comizia agrarnog“ od Dubrovnika.

Drugih manjih razloga neću navesti, jer mislim, da ovi razlozi uvjeravaju, da škola u Gružu neće uspjeti; a kad mi bi ustanovili ovu školu u Gružu, tim bi se odrekli pokrajinske škole u Dalmaciji.

S ovoga razloga ja nisam mogao glasovati da se ustanovi ta škola uz doprinesak od 1000 fr. S druge strane bilo bi mi mučno glasovati bezuvjetno proti predlogu Odbora; stoga sam učinio sliedeći predlog, kojega se častim predložiti Vis. Saboru: „Nek razprava i glasovanje o predlogu bude odgodjeno do dojdućeg Saborskog zasjedanja. Nalaga se Zem. Odboru da opet prouči pitanje ustanovljenja pokr. poljodjelske učione i da u dojdućem zasjedanju donese na ovaj Sabor svoje izvješće, prilagajuć istomu osnovu ob uredjenju iste škole i o dotičnom trošku“.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Tripalo. Ja ću mirnom sviesti glasovati danas proti predlogu Saborskog Odbora s razloga navedenih po čast Dru Masovčiću, koji su s moje strane, baš uvaživi. Zato nemam mnogo da govorim, nego ću samo iztaknuti jednu okolnost.

Govori se naime, da na pokriće troškova ove škole za uzdržavanje 20 učenikâ, imamo podporina, što će ih Občine davati za koje da su se jur obvezale.

Ja to mogu kazati, da Občina Sinjska na to neće nikada pristati, jer u jednoj od svojih sjednica u občinskom vieću zaključila je, da će ona dati dva štipendija jedino kad li se ustrojila jedna ratarska škola i to po prvašnjoj osnovi, a ne po današnjoj.

S te okolnosti ja ću glasovati proti predlogu Odbora.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Čingria. Kad sam jutros dolazio u Sabor, nisam se nadao, da će trebati uzeti rieč o predmetu, koji se sada pretresa. Ipak kao što cienim, da predlog čast. Masovčića, kad bi primljen bio, odgodio bi ovo pitanje *ad Kalendas graecas,* i nebi imali škole u Gružu; opet mislim, da tim nebi ni pokrajina dobila onu školu na koju on cilja — s toga nemogu s manje nego da u prilog ovomu predlogu, koji je Odbor učinio, ne rečem štogod, ako ništa i kako dubrovčanin.

Meni se čini, da svaki od gospode Zastupnika, koji je prisutan u ovom Saboru, a nada sve od onih, koji su od više godina u Sabor dolazili, dopustiti će mi, da ja istinito kažem, kad rečem, bez uvriede ikomu, da mi dubrovčani najmanje smo *regionalistc.* Radi česa se to sgadja, ovdjeka bilo bi dugo opisati, ali može biti, da je poglaviti uzrok tomu, što nas je izkustvo naučilo, da gdjegdje naši zahtjevi, ako i pravedni, nisu baš bili susretani onako, kako bi se bili mogli nadati. Ipak to na stranu i ulazim u samo pitanje meritorno.

Zašto čast Masovčić pobija predlog Odbora Poljodjelskoga? Je li je naveo koji temeljiti razlog? — Ne.

Svi njegovi razlozi sastoje u tom, jer on ima bojazan, da kad bi se ustanovila škola u Gružu, da bi to značilo propast te poljodjelske velike učione.

Ja cienim, da ta bojazan nije ni najmanje opravdana, jer po mojoj misli ono, što prieči zavedenju poljodjelske učione, kakvu čast. g. Masovčić snija, jest oskudica ekonomničkih sredstava kod nas. Jer, ako se dobro sjećate, Gospodo Zastupnici, kad je bio govor o ustrojenju te škole nazad nekoliko vremena, baš lani, tu je u osnovi za potrebštine pri ustrojbi te škole bilo navedeno, da treba po-

trošiti 60000 fr. za nabavu zemljišta i sgrade, a drugih 8.000 fr., ako se nevaram, za uzdržavanje te škole. Ako se još dobro sjećam, polovinu dotične svote Vlada se je bila prikazala naklona podati, a drugu polovinu zahtievala je, da podade pokrajina. Meni se čini u takovu stanju stvari nema izgleda, da se može ustrojiti ta nova škola, pošto zahtjev onog pokrajinskog doprineska nadkriljuje moć ekonomičnu naše pokrajine, koja ne cienim, da bi mogla tako lahko razpoložiti u tu svrhu onako pojakom svotom.

Uvažavajuć taj razlog, ja mislim, da bojazan čast. Masovcića nije ni najmanje opravdana, da ustrojenje nove škole u Gružu, kako je sada predložena, otegotilo bi ustrojenje pokrajinske škole.

Neznam uprav gdje bi se ta škola imala ustanoviti, ali kad vidim, da su Gospoda Sinjski Zastupnici oba ona, koja su proti predlogu Odbora ustala, mislim da bi oni ciljali na Sinj.

To me dovodi na ovu točku moga govora. Kad bi ja imao osobite sposobnosti u ovom predmetu, trebalo bi da razlažem, koliko je Sinj prikladan a da se ondje ustanovi ta poljodjelska uciona. Ja ne samo nisam u poljodjelskim stvarim specijalista ili reći ću u kratko, nemam dotičnoga znanstva, da to ni s daleka razlagam; ali ono, koliko me moj prosti um uči, ja mislim, da Sinj nebi bio baš, kako bismo rekli, prikladan, da se ona škola ondje ustroji i to radi toga, pošto se neke vrste kulturâ ondje nebi mogle ni pokušati.

Metnimo n. pr. sve ono, što se tiče ulja. Ja cienim, da je tu malo i poznata ta gojitba. A kako mi kažu, jer ja u tizijem predjelim nisam bio nikada, te po izkustvu vlastitom nemogu govoriti — i loza nije najbolja, najbolja ni najnaprednija. Ako prispodobimo to stanje stvari s položajem našim, s položajem Gruža, gdje se predlaže, da ta mala škola bude ustrojena, naći ćemo, da je glede položaja u svakom pogledu prikladniji. Reklo se što mu drago, može se pokušati sa svakom vrstom gojitbe.

Masline ima u tolikom velikom prostoru da, kad bi se željelo činiti pokušaja na veliko, na što poziva čast. Masovcić pozornost Vis. Sabora u prilog svoje tese, ipak mogli bi se činiti.

Ako ćemo te pokušaje prenieti na lozu, na vinograde, mogio bi se i to, jer ne treba daleko od Dubrovnika odalečiti se, pa bi našli dosta prostranih vinograda.

Hoćemo li na sieno — da bome — ima i toga; dakako ne tako obilno kao u Sinju; ali za pokušaje nebi trebali dalje poći nego do Županskoga polja — što je jednu uru hoda — pa bi našli i toga dosta. Dakle ja mislim ovim što sam rekao, da sam svakako tim dokazao, da za samu bojazan, jer ako bi se ustrojila ova škola, da možda unapred nebi se tako brzo neka druga ustrojila; pa dok Vlada daje 3000 fr., a iz poljodjelske pokrajinske zaklade ne ište se drugo nego 1000 fr., bio bi *unicum* u saboru, da sabor ne odobri stvar, koja ako i neće vele koristna biti, ali ipak biti će nekako koristna, a to da ne odobri iz bojazni, da neće moći podignuti jednu drugu školu. koja se samo iz daleka može viditi.

Zato ja mislim, da će predlog čast. Masovcića kod glasovanja propadnuti, a biti primljen onaj slavnoga Odbora.

Ja se ne nadam, da će tu biti velike koristi od te naše poljodjelske škole, ali ipak neka korist već će biti. A tko zna, kad se zametne sada prva klica takove učione. tko zna, da s vremenom ona ista učiona u Gružu nebi se mogla malo po malo razviti i pretvoriti u onu učionu, na koju čast. zast. Masovcić misli, da bi se imala ustrojiti za dobrobit pokrajine.

Bilo kako mu drago, ja cienim, da će ovaj predlog Odborov biti primljen, jer s jako malim troškom pokrajinskim mi ćemo imati tu učionu. A upravo kad bi to bilo odbiveno, značilo bi, da se odbija jedna stvar, na koju će doprinieti pokrajina malo ili ništa, zato samo što bi se moglo zapriečiti, da se ne učini škola velika, za koju, ja mislim, da ćemo dugo vremena čekati.

Predsjednik. Rieč ima čast Dr. Masovcić.

Dr. Masovcić. Ja ću početi sa zadnjega razloga navedena po G. Dr. Čingriji, da bi ova škola mogla postati pokrajinskom, sve malo po malo. Onda baš mi nebi mogli glasovati za nju, jer, kako čujem i po mnienju vještaka, škola u Gružu nebi bila na svojem mjestu postavljena.

Kaže G. Čingria, da je moja bojazan subjektivna.

To nije tako. Ja mogu na ovo odgovoriti, kako sam već iz početka kazao, da ovu moju bojazan crpim iz spisa. Tu se kaže, da je prvobitna osnova prešla u ovu užu osnovu. A da je to istina, evo Gospodo, nekoliko redaka, što sam izvadio iz jednoga dopisa od $^{26}/_{9}$ 1885 br. 2255.: „Škola u Gružu bi zadovoljavala najnuždnijim potrebam u zemlji".

Dalje: „Ministarstvo stegnulo je svoje zahtjeve na uredjenje ove nove učione, te Odbor misli, da bi zaludno bilo baviti se o pitanju pokrajinske škole i stvar se ima smatrati kano riešena današnjim odgovorom glede ustanovljenja poljodjelske škole u Gružu".

Dakle nije samo moja bojazan, nego je čisto izrečeno, u spisim, da ova škola u Gružu imala bi zamieniti onu pokrajinsku školu, od koje nam je baš prava potreba.

Ova škola u Gružu nije na mjestu. Ja o Sinju nisam spomenuo; a kad bi se imalo govoriti o Sinju, ja mislim da bi imao dostatni razloga. G. Čingria je zaboravio na naše stočarstvo; to je veliko blagostanje naše. Zaboravlja G. Čingria, da se u našim stranam i vinogradi krče. Ja mogu reći G. Čingrii, da se u Kotaru Sinjskom svake godine krči do osam kanapa vinograda. Glede sredstva, što je spomenuo G. Čingria, istina, da bi se trošilo više iz pokrajinske poljodjelske zaklade, ali bi imali jednu školu u redu, koja bi sigurno uspjela.

Po prvobitnom predlogu ova bi škola imala zapadati 60.000 fr. Vlada je izrazila, da će dati 30000 fr. za utemeljenje sgradje i za ostale prve potrebštine, a pokrajina nek dade ostalih 30000 fr. Takodjer što se uzdržavanja tiče, trošak ukupni iznosio bi 8000 fr. Vlada je bila pripravna doprinositi 4000 fr. a pokrajina morala bi primiti na se ostalih 4000 fr.

Ja mislim, što se ovoga zadnjega troška tiče, da bi se dao smanjiti; ja držim, da ova škola, kad bi se imala namjestiti u Sinju ili Drnišu, da bi i one Občine priskočile u pomoć. Što se tiče troška od 30000 fr. što bi pao na teret pokrajine, nije ovo bog zna kako velika svota. Naša pokrajina bila je u stanju zavesti drugih zavoda velikih, i učiniti većih trošaka, a ipak naše financije su u redu po nastojanju naših rodoljuba na Zem. Odboru.

S ovih razloga i opet molim, da izvoli Sabor glasovati za moj odgoditeljni predlog. Posao još nije dozrio; neka se stvar bolje razvidi, pa će se glasovati o njoj drugi put.

Predsjednik. Zast. Tripalo ima rieč.

Tripalo. Ja zahvaljujem D.ru Masovciću na rieči, kojim je on odgovorio tako sjajno čast. Dr. Čingrii.

Predsjednik. Rieč ima školski Nadzornik vitez Bakotić.

Vladin Povjerenik Bakotić. Meni je čast izjaviti na ime Vlade, da ustanovljenje poljodjelske učione u Gružu nebi prejudiciralo zavedenju više škole ratarske u zemlji.

Predsjednik. Rieč ima G. Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Neke rieči izrečene po G. Čingrii usilovale su me da uzmem rieč. On je rekao, da mi nismo regionaliste. Nije rekao korektno.

Istina je, mi nismo regionaliste, ali to zavisi od naših predja, od našeg odgoja, a nije tomu uzrok — kako je on rekao i čini mi se nehotice — jer da naše želje nisu bile susretane u ovom Saboru.

Ja moram izpoviediti, da su vazda susretane bile, ne samo sada odkad je većina narodna, nego i za dobe autonomaške većine. Spomenuti ću n. pr. g. 1869, kadno se je radilo o tom da se uzdrži nautička škola; spomenuti ću ukonačenje domobranstva; spomenuti ću bolnicu, čim Sabor gradu Dubrovniku daruje sgradu dostojnu njegove prošlosti.

A i o samoj stvari dužan sam nešto reći, a to glede moga držanja lani, kad se je u Saboru razpravljalo o poljodjelskoj školi. Ja sam se protivio ustanovljenju poljodjelske škole u višem razmjeru, protivio sam se ratarskoj školi, kakvu smo imali pred očima i namjeravali ustanoviti, jer to kod nas nije moguće; i to s dva glavna uzroka.

Prvi uzrok je taj, da sredstva za tu veću školu ne dosižu. Nastojmo, da naša poljodjelska glavnica poreste, da dodjemo do stanja, da tu školu bez novih tereta na zemlju uzmognemo ustanoviti. Drugi je uzrok moje protimbe, što držim, da razpoloženje našega naroda nije takovo, da bi se on okoristio tom školom. Treba da se narod više razvije, da

se razvije kroz pučke učione, pa onda istom nek se jedna veća škola zavede, a ta će onda biti narodu od koristi.

Ove moje nazore je lani Vis. Sabor prihvatio, kad je glasovao o poljodjelskoj školi.

Što se pa današnjega tečaja tiče, ovo se — kako je rečeno i spomenuto u izvješću i kako je čast. Čingria ovdje naveo — ovo je specijalna škola, koja bi imala zadaću baviti se poukom u odgoju masline, loze i voća. To su velevažne struke, sve tri, u našem poljodjelstvu i za koje, ja mogu reći, nigdje boljeg mjesta do Gruža; tu se ove tri skupine poljodjelstva mogu plemenito razvijati. Ja držim, da je ova škola od koristi, i koristi ne male, ako za rukom podje da se zasnuje i uredi kako valja.

Buduć je prilika pružena da je Vlada joj spravna u pomoć priteći, te se ne radi za nas nego o maloj žrtvi, i to na teret poljodjelskoj pokr. zakladi, kojoj, hvala Bogu, prihod svake godine raste, ja mislim, da čekajuć tu višu školu, nemožemo danas zapustiti ovu; to bi bila pogrieška. Zato preporučam Vis. Saboru, da primi zaključak Poljodj. Odbora, vješto sastavljen, usljed kojega bi pristao Sabor na zavedenje te škole u Gružu.

Predsjednik. Zast. Čingria ima rieč.

Dr. Čingria. Najprije mi je razjasniti jednu stvar koja je dala povoda čast. momu prijatelju zast. Klaiću, da mi je nekako učinio priekor, t. j. kao da sam ja rekao, da iz razloga s kojih mi malo zahtjevamo, jest poglavito taj, što Vis. Sabor u kojoj prigodi nije nam u susret došao.

Ako se dobro sjećam, o Saboru nisam govorio; ja sam iztaknuo jedno obće moje mnenje, ali u Sabor taknuo nisam. Ipak mi je s druge strane pripoznati, da u ono malo prigodâ, gdje smo mi s kakvim našim pitanjem dubrovačkim izašli, Vis. nam je Sabor došao u susret. Dakle je to nesporazumljenje, koje se je porodilo usljed moga izraza i ja se uhvam, da je već izbrisano.

Nego baš pokle o tom govorim, i pokle se napadalo na mjesto Gruž, koje je opredieljeno za ovu školu, kao da je neumjestno izabrano, opaziti ću opet nešto. Ja mislim, da dok se škola misli ustrojiti u onom razmjerju, kako se želi u današnjoj osnovi, mjesta prikladnijega nema do Gruža; trudno bi se drugo u svoj pokrajini našlo. Ondje imamo već pripravljene potrebite sgrade, koje se s malom relativno najamninom mogu unajamiti; a toga se drugdje neće naći.

Zemljište, koje se kani upotrebiti, jest najveći perivoj, kojega mi u Dubrovniku imamo, i biti će za najmanje u istom prostoru dva jutra, sa svih strana ogradjen zidom. Tu će biti dosta zemljišta da se čine potrebiti agrarni pokušaji, nadasve, kad isti budu stegnuti na tri vrsti raznih kultura, t. j. ulja, vina i voćke.

Ja drugo neću već zanovetati: već smo dosadili s ovom razpravom vis. Saboru; nego mi je radi navedenih razloga sa strane Poljodjelskog Odbora, onim što sam malo bio podoban rieti, zamoliti vis. Sabor da izvoli ovu osnovu primiti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Izvjestitelj Poljodjelskoga Odbora?

Kulišić. Ja ostajem pri zaključku, kako ga Odbor predlaže vis. Saboru.

Predsjednik. Moram najprije staviti na glasovanje odgoditeljni predlog zast. D.ra Masovcića, koji glasi: (čita kao gori).

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj odgoditeljni predlog, neka izvole ustati. (Manjina). Stavljam na glasovanje predlog Poljodjelskog Odbora, koji glasi:

„Neka se iz pokrajinske poljodjeljske zaklade doznači fior. 1000 godišnjeg doprineska za uzdržavanje poljodjelske učione u Gružu, koja se ima ustanoviti uz uvjete sadržane u Ministarskoj odluci $20/_{11}$ 1885 Br. 1322—1435, a to bez prejudicirati ustanovljenju poljodjelske pokrajinske učione, glede koje nalaže se Zemaljskom Odboru da svojski uznastoji."

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Večina). Primljen.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda: Prvo čitanje zakoske osnove o predjelnom putu Poljičkom.

Izvjestitelj Odbora Zemaljskoga d.r Klaić, molim, da pročita izvješće.

D.r Klaić: (čita Gle Prilog 20, str. 215). Predlažem, da podje Financ. Odboru.

Predsjednik. G. Izvjestitelj predlaže, da ova osnova podje Financ. Odboru.

Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju, neka izvole ustati. (Većina). Primljen. Prelazi Financijalnomu Odboru.

Prelazim na četvrtu točku, koja glasi:

Izvješće Zem. Odbora o preinakam občinskomu zakonu (Gle Prilog 15 str. 147).

Ovo je izvješće već tiskano i razdano Gospodi Zastupnicim — Pitali tko rieč?

Rieč ima g. zast. Bulat.

D.r Bulat. Ja sam uzeo rieč da stavim jedno prejudicialno pitanje.

Zaključci vis. Sabora, na koje se odnosi izvješće Zemalj. Odbora, bili su primljeni u sjednici 5 srpnja 1884. Ali sadašnje izvješće ne riešava pitanje; ne stavlja nijedan predlog. S formalnoga gledišta dakle imao bi vis. Sabor pretresti i odlučiti, ima li se razpava odmah započeti ili ima li se predati ovo izvješće osobitomu odboru, koji bi se imao imenovati danas. To stoji u § 37 našega pravilnika.

Meni se čini, da odmah nebi bilo moguće pretresati predlog, jer, kako rekoh, nije stavljen nijedan predlog sa strane Zem. Odbora. Nebi bilo moguće voditi obće razprave, nebi bilo moguće voditi posebne razprave, jer predloga posebnog nema.

Odoboru, meni se čini, nebi bilo shodno naznačiti predlogâ, jer nije naznačeno, o kojim će se pitanjim imati baviti. Cielu preinaku pokrajinskoga zakona glede občinskoga pravilnika i glede občinskoga izbornoga reda, nebi bilo shodno sada pretresati; s toga bi valjalo da ovaj odbor ima naznačenu zadaću, da bi se reklo o kojim predlozim će se pretresati i donieti dotične predloge pred Sabor. Ali pošto je kratko vrieme, a ja mislim, da neće ovo zasjedanje dugo trajati, te s toga nebi bilo moguće, da posebni odbor saborski rieši ova pitanja tomeljito, kako se pristoji po važnosti istoga pitanja; a obzirom, da nema konkretnih predloga sa strane Zemalj. Odbora; obzirom da nisu sve Občine odgovorile na poziv Zem. Odbora; obzirom da su i danas predati neki predlozi, koji stoje u odnošaju s ovim zakonom; ja mislim, da bi najbolje bilo, da bi se svi ovi spisi ustupili Zem. Odboru, koji bi imao u dojdućem zasjedanju podnieti konkretne predloge; te stoga ja predlažem sliedeći zaključak: „Da se izvješće povrati Zemaljskomu Odboru, nalogom da prouči potanko pitanje, na način kako bi mu se bolje svidilo, i da podnese konkretne predloge u dojdućem zasjedanju Saboru“.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predmetu formalnomi D.ra Bulata. — Pitali tko rieč? — Zašt. Dr. Bakotić ima rieč.

Dr. Bakotić. I ja, Vis. Sabore, priznajem nuždu, da se ovaj veleväžan predmet svestrane prouči; ali ne dielim nazor čast. zast. Bulata o načinu, kojim on mnije, da bi se ovaj predlog najbolje proučiti mogao. Zato ću ja proti čast. zast. Bulatu staviti sliedeći protupredlog, t. j.: „Neka Vis. Sabor izvoli imenovati Odbor od jedanaestorice, koji da prouči pitanje o preinaci občinskoga pravilnika i izbornoga reda u pravcu najbolje občinske samouprave, te u svojem izvještaju naznači načela, po kojim imalo bi se povjeriti. Zem Odboru, da u dojdućem zasjedanju Saboru podnese izradjenu zak. osnovu o nuždnim izmjenam u preračenim zakonim“.

Ja mislim, Vis. Sabore, da kako sam imao čast kazati, predlog čast. zast. Dr. Bulata nemože izcrpiti ovo pitanje, t. j., da će pitanje uvjek ostati na krivom putu. To kažem zato, jer po onom štampanom izvješću, koje je podano od strane Zem. Odbora, nije moguće znati, po kakvom načelu Zem. Odbor htio bi, da rieši ta važna pitanja.

U ovom veoma važnom zakonu, kao što je poznato Vis. Saboru, radi se o mnogim životnim pitanjim. Recimo najprije, da se ima proučiti pitanje o obsegu Občinâ.

Ja vidim iz odgovora nekih Občina, da one u tom smislu, po mom mnienju, nemaju onoga čistoga pojma, kojega bi mogle imati Mi opažamo u našoj Dalmaciji, da imade Občina sa veoma malim pučanstvom, sa veoma malim prostorom; a s druge strane opažamo da imade Občina preveć velikih — toliko u pogledu prostora, koliko pučanstva — Občina tako raztrkanih po pojedinim selim, da nije moguće, da mi možemo pojmiti, da bi se naš narod ikako zanimao občinskim životom. To je po mom mnenju najveća mana u razporedjenju prostorija naših Občina.

Mi valja da ne zaboravljamo, što nas uče drugi narodi; jer nije potrebe, da se mi po kakvom teoretičnom kalupu vladamo, kako je

meni prigovoreno u izvješću Odbora Zemaljskoga lani, nego je nuždno i potrebno znati, kako se osim toga drugi izobraženi narodi vladaju. Ja neću ovim da rečem, da uzmemo ustanove inostranih naroda, pa presadimo na našu zemlju; to je svejedno kao da bi u bilinskoj vrsti presadjivali cvieće, ili voće, koje za naše podnebje nije. Dakako, to cvieće, to voće bi izumrlo i nebi koristi donielo. Nu valja proučiti ustanove ostalih naroda, valja na to obzir postaviti, jesu li shodne i mogu li biti koristne za naš narod u Dalmaciji. Mi imamo n. pr. Občina koje su mnogo napučenije i prostranije od nekih suverenskih kantona, t. j. državica švicarskih. Promislite, da oni za onakovu prostoriju u Švicarskoj imadu svoju suverensku državicu; da ta državica valja da je razdieljena na mnogo i mnogo občina; a tamo kod nas, ako podjete s jednoga kraja Imotske Občine do drugoga, od zapada do iztoka, ili od podneva do sjevera, trebati ćete čitav dan. Ja mislim, da ti občinari ne poznaju jedan drugoga, t. j. da su tudji u svojoj kući. Mi znamo i to, da naprednije narodi, odnosno amerikanske občine, u obsegu ne presižu ni mali broj miljâ prostora, a u nas — pomislite na Občinu Imotsku, Sinjsku itd. — ogromne su u prostoru. S toga mislim, da je vele nuždno, da Odbor, koji bi se po mom mnenju imao ustanoviti, ima opredieliti u tom pogledu ona načela, po kojim imao bi izraditi naš Zemaljski Odbor dotične osnove o izmjenam koje su nuždne u občinskom redu i pravilniku.

U pogledu občinskoga pravilnika dosta je da sam za danas toliko kazao; ali u pogledu občinskoga izbornoga reda, svak vidi da je danas neobhodno nuždno, da se u pogledu izborâ ima što drugo ustanoviti; ima se poglavito, kao što je već Vis. Saboru javljen jedan predlog moga čast. druga Bjelanovića, ima se na to najviše paziti, da listine budu stanovite vazda i da nemaju se mienjati nekoliko mjeseci prije svakoga izbora.

Ja mislim nuždno je izpitati i pitanje, tko da odlučuje o upisim, zamjeni, rektifikaciji dotičnih listina. Nebili valjda moguće bilo to pitanje prenieti na sudbenu vlast. Jer kad bi to sudbenoj vlasti bilo povjereno, možemo očekivati, da će oni postupati više neodvisno, nego upravna politička vlast.

U tom smislu ja imam čast izjaviti, da ću glasovati proti predlogu zast. Bulata, a nasuprot stavljam onaj predlog, koji sam imao čast pročitati.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Najprije preći ću na glasovanje o odgoditeljnom predlogu zast. Bulata, koji glasi: (čita).

Ona Gospoda, koja primaju ovaj odgoditeljni predlog zast. Bulata, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Tim pada predlog Dr. Bakotića.

Peta točka dnevnoga reda koja glasi: Ovlašćenje prodati Samostanu Benedektinskih Koludrica u Trogiru komadić zemlje Sv. Mihovila.

Izvjestitelj Zem. Odbora Dr. Klaić, molim da pročita izvješće.

Dr. Klaić (čita).

Br. 95.

Visoki Sabore!

Monastir Koludrica benediktinskih u Trogiru, kroz svoga punomoćnika kneza Fanfonju i preko Občinskog Opraviteljstva Trogirskoga, tražio je od Zemaljskog Odbora, kao upravitelja Zadužbine Sv. Mihovila u Trogiru, da mu prodade komadić zemlje od 80 četvornih hvati prostora za cienu od fior. 25. Taj komadić, kako se vidi iz pridruženog izvadka katastalne mape, ulazi kao klin u jedno prostrano zemljište, nazvano „Koludrovac“, vlastništvo rečenog Monastira, ležeće u odlomku Stafiliću Občine Novske, ubilježeno na katastalnoj mapi pod crticam 1311 i 1313, a obradjeno od težaka Petra Klismanića iz Stafilića. Monastir želi kupiti taj komadić da svoj posjed zaokruži. Komadić je neobradjen, i na njemu se nalazi 5 malih stablića maslina.

Pošto je pristojna ponudjena ciena, a obzira dostojna svrha kupovine od strane Monastira, Zemaljski Odbor ima čast predložiti Visokom Saboru sliedeći zaključak:

„Ovlašćuje se Zemaljski Odbor kao upravitelj Zadužbine Sv. Mihovila u Trogiru da prodade Monastiru Koludrica benedektinskih u onom gradu komadić zemlje rečene zadužbine,

nacrtan u priloženome izvadku iz katastalne mape.

Zadar, 2 prosinca 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Dr. Klaić.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Zem. Odbora, koji glasi: „Ovlašćuje se Zem. Odbor, kao upravitelj zadužbine Sv. Mihovila u Trogiru, da prodade Manastiru koludrica Benediktinskih u onom gradu komadić zemlje od one zadužbine, nacrtan u priloženom izvadku iz katastalne mape“.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Prelazim na šestu točku dnevnoga reda: Izvješće Financijalnog Odbora o pazbrojim 1883 raznih pokrajinskih zaklada i zadužbina.

Izvjestitelj Financ. Odbora zast. Duboković, molim da pročita izvješće.

Duboković (čita).

Uz Br. 1-S.

Visoki Sabore!

Imovina Poljodjelske pokrajinske zaklade koncem god. 1882 sastojala se od fior. 1625 na zajam, fior. 72,000 u državnim obveznicam, i fior. 11.784:68½ u ostancim i globam neutjeranim; a koncem god. 1883 ista zaklada posjedovala je fior. 1625 na zajam, fior. 77.000 u državnim obveznicam, a fior. 19,846:42½ u ostancim. Glavnica dakleu ove zaklade se je povisila su fior. 5000 u državnim obveznicam, i fior. 8061:74 u ostatcim neutjeranim.

Mamulina zaklada koncem god. 1882 sastojala se je od fior. 158:54½ u novcu i fior. 7400 u državnim obveznicam; a koncem god. 1883 posjedovala je u novcu f. 119:34½, 7400 u državnim obveznicam, tako da imanje ove zaklade se je smanjilo od fior. 39:20.

Zaklada Iznemoglih vojnika Dalmatinskih koncem god. 1882 imala je 6000 fior. državnih obveznica i fior. 164:67 u novci; a koncem godine 1883, istu svotu u državnim obveznicam, a u novcu fior. 499:03, po čem se doznaje da se je njezino imanje povisilo za fior. 334:36.

Imovina zaklade Obitelji spremnih vojnika Dalmatinaca koncem god. 1882 sastojala se od fior. 303:68½ gotova novca, i fior. 11500 u državnim obveznicam; a koncem god. 1883 posjedovala je ova zaklada istu svotu u državnim obveznicam i fior. 939:08½ u novcu, po čem se vidi da se je njezina glavnica povisila su fior. 635:40.

Koncem god. 1882 zaklada Mirovine pokrajinskih učiona sastojala je od fior. 338:93 u novcu i od fior. 6950 u državnim obveznicam; a koncem god. 1883, od fior. 2099:71 u novcu, a fior. 7650 u državnim obveznicam, po čem se vidi da je ova zaklada tekom god. 1883 znatno napredovala.

Imovina Gladinjske pokr. zaklade koncem god. 1882 sastojala je od fior. 4083:74½ u novcu i fior. 27000 u državnim obveznicam; a koncem god. 1883, od fior. 1076:31 u novcu a fior. 48800 u državnim obveznicam.

Zaklada za gradnju pokr. Bolnice u Dubrovniku koncem god. 1882 sastojala je od fior. 156.45 u novcu, i od fior. 6400 u državnim obveznicam; a koncem godine 1883, od fior. 59700 u državnim Obveznicam. Ovaj znatni višak ima se pripisati zajmu sklopljenu i odredjenu za dubrovačku bolnicu.

Nova zaklada ustrojena za gradnju pokr. Bolnice u Zadru imala je koncem god. 1883 fior. 136.000 u državnim obveznicam, nabavljenim su fior. 108.000 od ise pokrajinskog zajma.

Računi odnoseći se na spomenute zaklade nadjeni su u podpunom redu, i stoga Financijalni Odbor časti se predložiti Visokome Saboru:

„Da izvoli odobriti konačne račune za god. 1883 sliedećih zaklada:

a) Zemljodjelne,
b) Mamuline,
c) Iznemoglih vojnika,
d) Gluho-niemih,
e) Obitelji spremnih dalmatinskih vojnika,
f) Mirovine Zemaljskih činovnika,

g) Oskudične,
h) za gradnju bolnice Dubrovačke,
i) za gradnju bolnioe u Zadru.

Zadar 3 Prosinca 1885.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Duboković

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč. — Zast. Trigari ima rieč.

Trigari. Ho domandato la parola per occuparmi solo del fondo di carestia. Io apparteneva al Comitato finanziario e sono pienamente d' accordo collo stesso in tutto ciò che riguarda i consuntivi che l' onorevole mio collega Duboković ebbe a ricordare. Infatti le cifre sono in ordine e nessuno ha che dire, nè altrimenti potrebbe essere, dacchè abbiamo valenti contabili, per cui sulle stesse non volli soffermarmi, nè riscontrare se battono o meno. Mi soffermai sul fondo di carestia, che, come consterà a lor Signori, ancor nel 1866 fu dato dall' Augusto nostro Monarca a prestito alla provincia, e ne fu fatto poi grazioso dono, onde venir incontro negli anni di carestia alla provincia. Nell' esaminare il dettaglio di alcune partite mi potei persuadere, che non sempre i sussidî vengono elargiti come bisogni di carestia. Non metto in dubbio che l' autorità tutoria, che ne ha la sorveglianza, e la Giunta Provinciale si saranno persuase che i bisogni forse venivano presentati in forma da non potersi respingere. — Trascurerò gli anni passati, e precisamente il 1867, 1868, 1871, 1872, 1873; ciò che mi sorprende si è che furon dati sussidî di carestia anche nell' anno passato, mentre nell' anno passato, non vi fu carestia. Quindi voterò per l' approvazione del consuntivo che è a dovere — dovrò solo però fare una raccomandazione alla Giunta Provinciale ed al rappresentante del Governo, onde in appresso nel conferire ai Comuni prestiti, che sono del resto veri doni, perchè restituibili in 24 anni, dimodochè non restituiscono neppur l' interesse del capitale, si abbia speciale riguardo onde tali prestiti sieno concessi ai Comuni solo nel caso di vera carestia, e si tenga conto del relativo fondo — mentre può nascere che in un anno vi sia veramente carestia e non avremo fondo da distribuire ai poveri della provincia. Più ancora raccomanderò alla Giunta Provinciale di curare che le piccole rifusioni seguano effettivamente per parte dei Comuni, mentre non credo che nessun Comune non sia in istato di versare un importo annuo che si riduce dai 20 fino ai 50 fiorini. Io ho riscontrato che molte Comuni non restituiscono, e raccomando perciò alla Giunta ed al Governo scrupolosamente sorveglianza, mentre con tale fondo abbiamo il dovere di sollevare i poveri della provincia.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Klaić. Častni Trigarić reče, da Zem. Odbor prije nego odluči udieliti zajam iz gladinjske zaklade ima paziti, da li Občina koja ga traži ima potrebe. Ali mora znati da zadnja rieč o tom pristoji državnoj vlast i ova se ima izjaviti, je li potrebe. Tako je sadržano u Carskoj odluci, kojom je ova zaklada darovana Pokrajini. Nego ću spomenuti da i Zem. Odbor na to dobro pazi; o tom se može osvjedočiti, ako pogleda u spise. Mnoge je prošnje Odbor odbio i nastojao da Občine odvrati od zajma, jer je uvidio, da čestokrat nije njim potrebe, nego njim škoda utjerati se u dug. Usljed takovih preporuka mnoge su Občine povukle na se svoje prošnje, a druge su stegle svoje zahtjeve na polovicu ili treći dio onoga što su s prve tražile. Tako je opet bilo moguće spasiti dobar dio glavnice, tim što se ne daje u zajam, t. j. spasio se narod od izplaćivanja toga zajma.

Što se pa naplaćivanja tiče, tomu providja zakon; providja tim, što je vlastan Odbor nametnuti prirez na podmiru vjerovnina. I to svake godine Zem. Odbor čini. On priobći Občinam, koliko su dužne, a daje naloge Poreznim Uredom preko Ravnateljstva financijalnoga da dotične iznose utjeraju u oskudičnu zakladu. Dakle, ako Občine svojevoljno ne plate dužne prinose, povlašteni su Porezni Uredi i preko njihove volje utjerati.

Lani se dao zajam Občini Risanskoj iz zaklade oskudične; dakako, i tu je pristala Vlada da se taj zajam dade. U istinu, ako se u strogom smislu rieči uzme stvar, nije bilo godine hrdjave u Boki; nije odtud postala

nevolja. Nu okolnosti su bile takove kao da je nerodica. Povratilo se je kući nekeliko pučanstva one Občine iz inozemstva, kamo su bili pribjegli, pak nisu bili obradili zemlju, te tako se našli u kukavnu stanju, kao da je bila nerodica ili da je grad potukao. U toj nevolji Občina se Risanska obratila Zemalj. Odboru proseć zajam, da prehrani narod. To je uzrok, zašto je podan taj zajam u godini, koja je bila prilično obilata; ali u onim predielim Občine Risanske, s okolnosti što sam napomenuo, bilo je kao da je najgora godina; nije bilo obradjeno, te nije rodilo. Ali nek se čast. Trigari uvjeri, da u interesu naroda i Občinâ postupamo škrto pri udielivanju ovoga zajma.

Predsjednik. Vladin Povjerenik pl. Pavić ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Io ho voluto solo fare l' osservazione all' onorevole Trigari, che il Governo ha guardato e guarderà sempre con cura il fondo di carestia, e che dallo stesso sieno sovvenuti a seconda delle necessità a preferenza l' uno o l' altro Comune.

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Vitez Trigari ima rieč.

Trigari. Intesi quanto dissero l' onorevole Klaić ed il rappresentante del Governo. Io non intendeva parlare dei 6000 fiorini dati al Comune di Risano; quello era un caso eccezionale e lo misi perciò a pari di una carestia. Ma come si è ricordato il D.r Klaić di Risano, si è dimenticato dei 3000 fiorini dati a Castelnuevo di Traù Non credo che quivi vi fossero carestia o fuggiaschi od altra gente che avesse bisogno di soccorso, perchè tutti sanno in quali condizioni si trovassero le Castella in quest' anno di grande quantità di vino, nè so d' onde provenisse la carestia. In quanto all' esservi la legge che dispone per l' incasso di questi importi, farò l' osservazione al D.r Klaić e rispettivamente al rappresentante del Governo, che il Comune di Drniš deve 230 fiorini dell' 84.....

Predsjednik. Oprostite g. Trigari, sada se pretresaju konačni računi za god. 1883, a Vi govorite o računim god. 1884.

Trigari. Dell' 83 deve ancora il Comune di Pago 115 fiorini, il Comune di Ombla 08 fiorini, quello di Zaravecchia 134 fior. Parlo realmente per dire che tali prestiti non vengono incassati colla dovuta esattezza e quindi parlo anche del 1883. — Io non entro nel dettaglio del 1884, ma mi occupo in generale sull' amministrazione. Non c' era perciò necessità di ricordare il solo prestito fatto a Risano, quando c' era anche Castelnuove di Traù, e tanti altri importi dovuti dai Comuni e non incassati. Sono inezie, ma verremo al punto che non avremo più fondo di carestia. Dopo ciò, come ho dichiarato, voterò per l' approvazione del consuntivo.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Klaić. Ja sam naveo, što sam se spominjao; pa ni čast. Trigari drugo ne bio napomenuo, a ja nisam dužan spominjati se svake. Napomenuo sam Občinu Risansku, jer sam ja učinio doznaku, mojom rukom.

Sada on spominje Novi kod Trogira. Ja onda nisam bio u Zadru; ali znam, da je bio udieljen zajam da se pripomogne štetam grada i povodnje. Povodnja bila je razrušila puteve, te imalo se dati jednomu dielu pučanstva — ako i nije bilo obće oskudice — dati narodu radje, a uz to da se uzmognu tim novcem izvesti radje na putovim, koji su bile od vode porušeni. Ali opet kažem, to nije glavna stvar Zemaljskoga Odbora dokazati potrebu, glavno spada na političku Vlast. Opetujem, nek se osvjedoči g. Trigari, da Zem. Odbor ne obiluje doznakam.

A što nisu još utjerani doprinosi u Občini Drniškoj, neka se obrati g. Trigari Poreznim činovnicim u Drnišu i popita, zašto nisu utjerali i izvršili nalog, što su primili od financijalnoga Ravnateljstva. Naša nemože ići dalje nego dotle, da naredimo, nek se utjera; ako ne utjeraju, tomu mi nismo krivi. Mi pazimo, da se utjera na vrieme; pa svaki novac koji se utjera, ulaže se koristno, da novac ne leži u skrinji.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Želili govoriti g. Izvjestitelj?

Duboković. Nemam što primjetiti, jer se prigovori ne odnose na račune i na izvješće, koje sam imao čast pročitati.

Predsjednik. Prelazim dakle na glasovanje o izvješću Financijalnog Odbora, koje glasi:

„Neka Visoki Sabor izvoli odobriti konačne račune od god. 1883 sliedećih zaklada: Zemljodjelne, Mamuline, Iznemoglih vojnika dalmatinskih, Mirovine pokrajinskih činovnika, Oskudične, za gradnju bolnice Dubrobačke i Zadarske."

Ona Gospoda, koja primaju predlog Financ. Odbora, neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno.

Prelazim na sedmu točku dnevnoga reda: Drugo čitanje zakonske osnovu o preinaci § 4. zakona 19 veljače 1873 na obranu šumâ.

Čast mi je prikazati viv. Saboru g. Zikmundovskoga kao šumarskog nadzornika i izvjestitelja Vladina u predmetu.

Izviestitelj Poljodjeljskog Odbora čast. zastupnik d.r Masovcić, molim, da pročita izvješće.

D.r Masovčić (čita):

Visoki Sabore!

Predložena zakonska osnova jest toliko shodna, dapače prema tolikim i temeljitim pritužbam Občina i zanimanih sela, koliko nijedna, da Poljodjelski Odbor, komu je ona od Visokog Sabora izručena da je prouči, nemore a da je živo ne preporuči.

I u istinu, — dočim zakon pokrajinski 19/2 1873, Br. 20 pokr. zak. lista, sadrži točnu ustanovu, po kojoj zabrana paše koza u svrhu pošumljenja imade sliediti postepeno i umjereno, Vladini organi postupaju u ovom pogledu načinom, koji stoji čisto u oprieci s istom. Zabrana paše koza u *opredieljenim* prostorijam občinskih šuma za *opredieljeno* vrieme, ona je jednostavan i bistar pojam, na kojem jest utemeljena zakonska osnova. Sa nikojom drugom zakonskom ustanovom ne stojeći u oprieci, ona je mogla, i morala, postati mjerodavnim sjegurnim izhodištem djelatnosti izvršujućih organa. Tim manje je mogla ona biti povodom kojekakve nejasnoće ali potežkoće u izvadjanju, što ova zakonska osnova crpi postanje i svoje obrazloženje, biva iz ote misli, da nebi bilo moguće, bez poremetiti narodno-gospodarstvene odnošaje, u jedan mah smaknuti toliko stočarstvo, ukažujuć narodu daleku budućnost koristi pošumljenja, — u jedan mah smaknuti, bez na mjesto smaknutog nadomjestiti. Postepeno pošumljenje taman s ovog vida se je ukazalo svrhishodnim, jer po njemu je bilo omogućeno da priličnim ograničenjem broja koza da se daje oduška i gojenju šuma, kako ne bi jedan izvor narodne bogatosti prihvatio mah nad drugim, sa očitom štetom onog zadnjeg, te bi oba izvora — stočarstvo i šume — primjerenim medjusobnim omedjašenjem saobstajati mogli. Ova je dakle misao, koja gorinavedenom ustanovom, jest postala zakonom dan današnji u našoj Dalmaciji.

Iz gore navedene zakonske ustanove ipak se je došlo do toga, da Vladini organi počeše malo po malo zabranjivati pašu koza ne samo u opredjeljenim mjestim, nego u *cielim* prostorijam odlomaka, što, po gorirečenom, smatra se da se protivi bistroj nakani zakonodavca i bistru slovu zakona. Prije svega ne valja zaboraviti da dočim i onako gorinavedeni zakon ne govori nego o občinskim *šumam*, što nije istovjetno sa občinskim *prostorijam*, Vladini organi mješaju ova dva pojma na načinda svaku občinsku prostoriju smatraju kano občinsku *šumu*, razstezujuc tumačenjem zakonsku ustanovu i na pašnjake. Naravna je stvar, da sa ovog stanovišta svekolike občinske prostorije, pak bile one prave paše a ne šume, bile i one nesposobne za pošumljenje, jesu od vladinih organa smatrane sa izljučivo šumarskog vida; akoprem u samom katastralnom elaboratu oni su mogli naći razlog drugovačijem uvjerenju. Jer i ako oni nijesu dužni držati se katastra, već u koristi šumarstva i javnih obzira sa istim skopčanih, imadu pravo i dužnost smatrati kano šumu ono što jest šuma, opet nije bilo moguće poreći svako uvaženje okolnosti, da velike i velike prostorije u občinskim odlomcim, i u u starom i u novom katastru niesu naznačene kano šume, nego kano paše. naznačenje ovo, koje je sljedilo usljed svestranih razmatranja procjenbenog osoblja kome su bile povjerene dotične radnje, dakle uz saučešće samih vladinih zastupatelja.

Nego i ne obaziruć se na ovako razlezanje pojma šume, stoji nedvojbeno da navedeni zakon smjera na to da se ograniči paša koza postepeno; stoji to da svrha istog zakona jest, ne da se smaknu koze, nego *da branjevinam* se omogući dignuće gora, da se po—

stepenim zagajenjem dade svoj dio i šumarskoj težitbi. Ali dočim obstojeći zakon ustanovljuje *sustav branjevina*, izvršujući organi sa sviem protivnim načinom adoptirali su drugi sustav, to je sustav *smaknuća* koza, što je ipak daleko različita stvar.

Da je to tako, dokazat će se u kratko.

Ne vriedi spominjati koje su zakonske ustanove vladale u Dalmaciji prije uvedenja zakona $19/_2$ 1873; jer, kako je rečeno, pitanje zabrane koza ovim zakonom je zauzelo čisti opredjeljivi položaj; ne vriedi pitati dali i u koliko šumarski zakon uveden u Dalmaciji carskom Poveljom $27/_3$ 1858 je preinačio, što se tiče ovog posebnog predmeta, prijašnje zakonske ustanove, pak došlo bi se do posljedice da šumarski zakon je baš van krieposti stavio prvašnje ustanove, ko što i kažu Odluke Namjesništva $30/_{11}$ 1869 Br. 1419, $20/_{10}$ 1870 Br. 8163, $1/_8$ 1871 Br. 1950. Svakako bi se imalo opaziti, da i ove odluke govore uvjek o *šumam*, a ne o občinskim prostorijam u obće.

Godine 1874. Okružnicom $11/_5$ Br. 4857 visoko Namjesništvo pripeliva Kotarskim Oblastim izvršenje više put navedeno zakonske ustanove zakona $19/_2$ 1873, te zaključuje: kad *dakle* u kojekakvoj občini oli odlomku ne bi bilo gora, gdje koze ne bi mogle biti ugojene bez pogibja haranja oli bez kvara ponovljenja šuma, političke vlasti, polag § 38 šumarskog zakona pozvane da u obće nadgledaju ekonomičnu upravu svijn šuma svog kotara, jesu bez sumnje oblašćene u ovakovim slučajevim protegnuti zabranu koza na svekolike šume občine ili odlomka, bez razlikovanja vlastništva. Zakon o poljskom redarstvu dana $3/_3$ 1836.e i Vladina obznana $23/_{10}$ 1861 Br. 18751 da pripuštaju pašu koza jedino u prostorijam planinskim sasvim nepreodnim; da obća zabrana paše koza u svojkolikoj prostoriji dotičnog odlomka jest logična posljedica naznačene zakonske ustanove, to jest ovog § 3 zakona $19/_2$ 1873. koji prepisuje da pošumljenje imade slediti postepenim branjevinam.

Ova Okružnica udarila je načelo onom sustavu, koji je i faktično doveo do smaknuća koza u cielim odlomcima, ali ovaj sustav nije, kako rečeno, *sustav branjevina,* kog pokrajinski zakon $19/_2$ 1873 Br. 20 ima pred očima, niti prema bistroj ustanovi ovog zakona bi se moglo mimoići je, pa pozvati se na šumarski zakon: jedno s toga. što onda pokrajinski zakon $19/_2$ 1873 Br. 20 ne bi, u ovom pogledu imao nikakvu kriepost, posljedica ova koja se nemože odobriti, — drugo s toga što baš ovaj pokrajinski zakon, u § 3. bavi se posebito ob ovom predmetu, a svakako šumarski zakon, kano stariji, ne bi smjeo promieniti ustanove novijega zakona, uvedena u životu ustavnim načinom, sve ako bi sadržao ob ovom specjalnom pitanju točne ustanove.

Koliko je pak od štete udareni sustav, lasno je shvatiti kad se promisli, da imade sela, koja bez koza nemogu živjeti, jer neimadu dovoljno pašnjaka za ovce, na način da bi njihovo stočarstvo, jedino njihovo bogatstvo, bilo upropastjeno. Zbog oskudice oranica nebi planinska i brdska sela mogla se latiti većeg obradjivanja zemlje za nadoknaditi štetu, koja bi se njima zabranom koza naniela, niti imadu koju kakvu obrtnost, s kojom se pomoći, niti drugog izvora probitka, osim samog stočarstva. Ova planinska i brdska sela crpe veliku korist iz gojenja koze: imadu mlieko, kostret za razne odjeće, kožu za mješine; kozu je lahko hraniti, ona se dobro prodaje na pazarim. Ove su stvari obće poznate, a da trebuje potanje razvijati jih. Povrh toga imade, kako rečeno, baš velikih prostorija, koja niesu za drugo stvorene, van za samu pašu. Priznalo se da u nekim selim, u onim selim osutim po ravnicam i po pitomim brdima, more se, bez velikog kvara, strožije postupati, to jest opredieliti i veće prostorije, pak kada bi po zakonu bilo dopušteno, i ciele prostorije zabraniti od koza; priznaje se dapače da bi bila i dužnost u ovakovim mjestim, gdje imade izobila paše i za ovce, strožije sačuvati šume; ali koliko bi ovdje ova strogost pravedna bila, onoliko bi ona nepravedna bila kad bi bila uporabljena u onim odlomcim, u kojim ne bi mogla biti ukinuta niti odveć omedjašena paša koza bez kvara stočarstva.

Prema ovome stanju stvari pokazuje se temeljita i shodna resolucja, koju će podpisani Odbor predložiti. Glede same zakonske osnove, odbor prjpoznaje da istom bi koristi Občina bile snažije zastupane, kako i je u dotičnom obrazloženju Zemaljskog Odbora iztaknuto.

Zbog svega toga čast je podpisatom Odboru predložiti Visokom Saboru:

I. Nek izvoli Visoki sabor primiti ovu zakonsku osnovu na temelju posebne razprave, pak odobriti je.

II. Nek izvoli Visoki Sabor istodobno zaključiti:

Umoljava se najvruće Vlada Nj. Veličanstva da naloži svojim organim da u smislu i pravcem nuznačenim u § 3 zakona 19/2 1873 Br. 20 Pokraj. Zak. List imade se obazreti na postepeni način pošumljenja putem branjevina od koza, kakav je u istom zakonu predvidjen i da naosob se imadu obazrieti na ona sela po brdima i planinam, u kojim životne koristi stočarstva ovako postepeno branjenje iziskuju.

III. Da u onim odlomcim, u kojim jest bilo naredjeno smaknuće koza kroz opredieljeno vrieme, a zanimane stranke su se pritužile, da budu te odluke opozvane i preinačene u smislu gorirečenih načela.

Zadar 4 Decembra 1885.

Predsjednik
Gondola.

Izvjestitelj
Masovcić.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč u obćoj razpravi?

D.r Čingria. Ja mislim, kako se meni ovo pitanje predstavlja, da preinaka nikakva zakona nebi bila danas potrebna, da su se Vladini organi u izvršivanju staroga zakona postojećega do danas bili točno držali istoga. Ali ipak, ako je i mučno govoriti u ovom poslu nakon obilnoga izvješća, koje smo čuli sa strane g. Izvjestitelja, ja nemogu od moje strane, da ne učinim neke opazke. I rieti ću da meni se čini, da u ovom poslu Vlanini organi postupaju na taj način, da se nisu držali propisa postojećih zakona, jer kad bi se bili držali, nebi bili išli za ukinućem koza.

U više odlomaka Občine Stonske imao sam prigodu, da se bavim ovim poslom, pa utisak koji je na mene učinilo dotično promatranje raznih odredaba, koje se ovoga posla tiču, jest taj, da su, meni se čini, namjerice izopačili obstojeći zakon. Do toga znam da se je došlo, da se u tim naredbam govori, da nadležnoj vlasti nepripada vlast da zabrani baš da se krme koze na onom zemljištu, koje ne pripada obćini, kakvoj obćini, ali ipak da može zabraniti pašu koza.

To meni se čini, da ima neki značaj neozbiljnosti; jer držati koze, a ne moć ih pasti, to meni se čini nješto smiešna. Zašto se drže koze? Zašto je to jedno živo, koje se s malim jako troškom može uzdržavati, a koristi vele — ne samo u onim predielim, koji se stočarstvom bave, kako je g. Izvjestitelj kazao — nego korist veliku daje i u onim predielim, gdje su veliki prostori maslina. Zna svak, gdje gnoja nema da maslina pravo ne uspjeva, a gnoj je najfiniji, i ciene ga najviše od koza. Kod nas u Obćini Stonskoj u nekim odlomcim maslina je jedina kultura, kojom se onaj narod bavi; pa šta se je dogodilo? Da su se sa strane Vladine, bez obzira na izraženu želju Obćina i pojedinih posjednika, uklonile koze na način takov. Znate koja je bila posljedica? Da je vriednost zemljišta pod maslinom spala mnogo; jer od sada se neće moći maslina gnojiti, a kad se na gnoji, propada.

To je bilo ono malo rieči, s kojima sam htio opravdati zašto ću glasovati i za preinaku zakona i za resoluciju, koju nam predlaže dotični Odbor.

Ali ipak još neću propustiti ovu prigodu a da ne iztaknem još jedan razlog, koji se po mom mnenju u ovom poslu ima u obzir uzeti. To je taj, da u Obćini Stonskoj, s kojom su Vladini organi tako postupali, da su u nekim odlomcim, gdje je šuma bora, zabranili koze. Dočim svakomu je poznato, i ako nije strukovnjak, da koza ne čini nikakve štete borovini, jer koza bor ne grize.

Moglo bi se navesti još drugih sličnih nepodobština, ali neću da dosadim vis. Saboru, nego mislim, da je dosta rečeno, a da preinaka zakona bude primljena od strane ovoga Sabora.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Zast. Kulišić ima rieč.

Kulišić. Dužan sam s moje strane nadostaviti neke slučaje uz one, koje je čast. Čingria naveo, kako postupaju šumski činovnici posve štetno tim, što su htjeli na neki način,

da se koze podpuno izkorenu u cielim selima. Ja neću ništa drugo nego napomenuti baš zadnji slučaj u občini Vrličkoj, odnosno selu Otišiću, postavljenu na Svilaji, a dielom na podnožju Svilaje. To selo broji 1300 i više duša; prostora poljskoga nema ni jedan pedeseti dio obćega prostora. To selo što se polja tiče nema nego malo uzko poljice na podnožju planine i za koje ne plaća nego 100-135 fior. poreza.

Odatle možete vidjeti, kakovo je stanje toga sela u pogledu polja. Dakle ono ne živi nego od stočarstva i ne samo o samom stočarstvu, nego može se reći jedino o kozama, jer druge vrsti životinja položaj onoga sela ne dopušta da se goji. Ondje nema livada, a gdje nema livada nemože se hraniti drugo nego koza, koja živi s brsta.

Došlo je do toga, da su se gg. šumski činovnici sjetili i toga sela i izdali odluku, da se u cielom tom odlomku zabrani paša koza.

Visoki Sabor može si predstaviti, koja je to ubitačna stvar za ono jadno selo, kojemu kad bi se ta odluka izvršila, nebi drugo ostalo, nego da seljani izsele; dočim ono selo danas dobro živi i ima dovoljno šume, visoke, obćinske i privatne.

Protivu te odluke Obćina je svoj glas podigla. Najprije se je potužila, što nije saslušano mnenje niti seoskoga sbora, niti obćinske oblasti. I dodje odluka, da se sasluša seoski sbor, ali se opaža ujedno, da koje mu drago mnenje seoskoga sbora bilo ono, neće imati upliva na konačnu odluku, koju će izdati politička kotarska Vlast. Saslušav seoski sbor, Obćina uzdajuć se da postupak političke kotar. Vlasti neće Namjestništvo potvrditi i da će jednim utokom moći kod Namjestništva štogod postići. Utok je već neuslišan povraćen. I sada možete si pomisliti, kako su seljani taj glas čuli, kad im je javilo obćinsko Opraviteljstvo Vrličko da je Namjestništvo potvrdilo odluku političke Vlasti. S tom odlukom, koja bi se morala izvesti, uništilo bi se i upropastilo selo.

Ali odluka još jednu stvar sadržaje, dopušta pašu kozama za dvie godine i to da mogu stati i pasti blago povrh planine Svilaje. Na toj planini znajte da nema ni kapi vode; znajte, da nema na toj planini, i gdje je opredjeljena paša, niti hrane za koze. Snieg zapada od početka jesени do proljeća, to je pol godine. Pitam ja gdje će pastiri to blago pasti kraj velike dobrote političke Vlasti?

To sam samo htio napomenuti, da vis. Sabor dobije pravi pojam o nesretnom postupku sa strane političke Vlasti i šumskih organa. (Odobravanje).

Predsjednik. Vladin Povjerenik pl. Pavić ma rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Namjestništvo je obratilo svoju šumarsku djelatnost pošumljivanju i ovomu se vidio dobar uspjeh. Vadi stoji na srdcu ovaj posao i traži na svaki način da ga promakne. Ako bi kadkad tkogod našô da mu je što teško, što naredjuje oblast prve molbe, otvoren mu je put utoku, te neka stanovito zna da će se u II. molbi uvažiti njegovi razlozi. (Dobro!),

Predsjednik. Rieč ima Izvjestitelj Namjestništva šumski nadzornik gosp. Zigmundowsky.

Vladin Povjerenik Zigmundowsky. Vis. Sabore! Čast. zast. D.r Čigria naveo je u svome govoru, da se je u občini Stonskoj zabranila paša kozam u nekim odlomcim.

U koliko je meni poznato, zabranilo se je to u sedam odlomaka, a medju tim odlomcim ima i odlomaka, u kojim se nahodi najviše borove šume. To je istina, pa kad bi se po tom sudilo, moglo bi se kriviti šumarstvo, da je prekoračilo granice. Ali ima u tom pogledu drugih razloga.

Najprije, seoski su se sborovi u ovim odlomcim izjavili za odalečenje koza; a drugi je razlog taj, da, premda je Vlada bila spravna dozvoliti polakšicu, koju je tražila Obćina, Vlada je s druge strane imala bditi nad tim, da se koze drže u opredieljenim granicam. Ali zato nema nikakva jamstva, gdi nema lugarâ, a u Obćini Stonskoj nema niti cigloga. Obćinskih lugara nema, državna je vlast ponudila Obćini pripomoć, eda se lugari postave; ali Obćina ne htjela. Zatim je Zemalj. Odbor iz pokrajinskih sredstva ponudio pripomoć; pa i to bilo uzalud; nije bilo moguće u Stonskoj Obćini zavesti lugare.

Pošto se dakle seoski sbor izjavio za odalečenje koza iz dvaju odlomaka, a pošto u cieloj Obćini Stonskoj lugara nema, mi nismo

mogli, premda nakloni, uvažiti predstavku Občine, nego smo bili prisiljeni odbiti utok od Občine podnešeni.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? Zast. D.r Čingria ima rieč.

D.r Čingria. Da se nije g. čast. Vladin Povjerenik obazreo na zaključak dotičnoga seoskoga sbora, ja možda nebih bio uzeo sada rieč, da na ono s moje strane doprinesem. Ali pošto je on govorio o tom zaključku, treba da ja iztaknem drugu, t. j. da po mom uvjerenju onaj zaključak seoskoga sbora ništa ne vriedi; pa i on će biti uvjeren isto, kad mu budu poznate okolnosti.

Mislim, da vladinim organom nije stvar točno iztumačena bila; a evo kako stoji.

Istina, seoski sbor odlomka Broca, zaveden u ovom poslu, glasovao je za ukinuće koza; ali treba znati, da je taj seoski sbor bio sastavljen tako, da one, koji su tu učestvovali, ta stvar nije mogla ni najmanje zanimati; slučajno je bio tako sastavljen, pošto te sve osobe kozâ nisu imale. Da razumite kako se je to moglo dogoditi, reći ću, da je seoski sbor Brocarski bio sastavljen od seljaka koji svoga posjeda niti imadu; a nije od onih, koji bi možda u tom poslu prvi imali biti pitani, kao n. pr. osobno ja, koji sam upravo u ono doba imao imanja, kojemu pripadaju dvie trećine, ako ne i više. svih šuma, što se nalaze u onom odlomku. Nu ja nikada nisam pozvan bio na taj seoski sbor, nikada nisam ni znao, da će se držati, nego tada kad sam vidio da je kotarsko Poglavarstvo u Dubrovniku izdalo *proskripciju* koza. He! vjerujte, da nekako i mene i neku drugu gospodu, koja posjeduju u onom predielu šume i masline. nekako ih se čudno dojmilo, smelo ih je to; tada stopro obaznali smo, da je držan seoski sastanak i počeli smo činiti korake one, koje smo cienili potrebnim, da se ta pogibelj, koja nam je prietila, odaleči.

Dužnost mi je pripoznati, da se je u toj prigodi g. preuzv. Namjestnik pokazao sklon, da zadovolji naždam, koje su mu bile izražene; ne samo sklon, nego je išao dotle, da nalazeći se onda na svom parobrodu u Dubrovniku, ponudio mi je, da podjemo viditi na lice mjesta stvari, da razvidimo što bi se imalo preuzeti eda se ta pogibelj, koja je prietila nama, odaleči. Pošli smo na mjesto i saslušali smo obćinsko povjerenstvo. Za tim je prošlo nekoliko mjeseci, i kroz to ja došao ovdje na sabor, na prošlo zasjedanje. Tad sam i kod Namjestništva imao dogovora s nekim od gospode činovnika, pa sam se uvjerio, da ti organi tako su razpoloženi, da po svaku cienu hoće, da prodru sa svojom. Pošto sam o njima govorio, u meni je svaka nada nestala, da ćemo uspjeti.

Muka mi je umetati u ovu razpravu ime njegove preuzvišenosti g. Namjestnika; ali kad bi bilo do toga i on bi mogao svjedočiti, da pri mojem odlazku lani iz Zadra bio sam kod njega, i rekao mu, da kako stvari stoje, premda je on naklon i voljan pomoći, nam pomoći nebude mogao. Tako se je i dogodilo; bio sam prorok. Tako u ovom posebnom poslu stvar stoji.

Čuli smo mi neke razloge, koji su bili navedeni sa strane g. Vladina zastupnika, zašto nije se još moglo dopustiti u odlomku Brocarskom, da se drže koze, a to je oskudica lugara. Lugara nema *ergo* Občini se to ne dopušta.

Upravo s toga neće, jer je to posljedica učina. Jedan je dio vlastnika, koji takodjer posjeduju maslinâ i ti štetuju kroza to. Ja svedjer stojim na tom, da Vlada u tom poslu neoprezno postupa, i dok se obazire na korist šume, zaboravlja na obću korist poljodjelstva; a to ja mislim da se nema nikada zaboraviti, jer te dvie grane tako usporedno idju, da zaboravljati na jednu a imati pred očima samo drugu, ne znači nego onu prvu upropastiti. To je moje mnenje. *(Odobravanje).*

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Izvjestitelj Poljodjelskog Odbora ima rieč.

D.r Masovcić. S moje strane nemogu nego preporučiti, da se predje na posebnu razpravu i rado prihvaćam izjavu g. Vlad. Povjerenika, te imam tvrdu nadu, da će Vlada u suglasju sa zakonitim ustanovama ovaj posao izvesti.

Do sada je dosta napredka učinjeno, dosta je pošumljeno, to se nemože zanijekati; a mislim da se je u kotarim na hiljade i hiljade koza izkorenulo jur. Dosta je da samo navedem jedan podatak, što sam primio ovih dana iz Sinja. Ove godine je u Sinju popisano

u travanju 7713 koza manje nego lani. Već odavlje se vidi, koliko je učinjeno za pošumljenje.
S toga predlažem, da se predje na posebnu razpravu.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju, da se predje na posebnu razpravu, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.
Prelazim na posebnu razpravu.
Molim g. izvjestitelja da čita čl. I

D.r Masovcić (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč?

D.r Masovcić, Ja pitam rieč, da dadem jedno razjasnenje, dotično da učinim jedan predlog, t. j. da se uvrsti još štogod u ovaj §. 4.
U trećoj stavci ovoga §. 4. kaže se, da u slučaju, kad se nebi občine složile sa političkom vlasti o načinu zabrane u dotičnim prostorijam, da odlučuje Namjestništvo dogovorno sa Zem. Odborom.
U prvoj stavci se kaže, da Občine su dužne pozvati seoske sborove da ih čuju: gdje se ima naznačiti mjesto branjenja, pa predložiti političkoj Vlasti. — Trebala bi u trećoj stavci ovog §. ovakova ustanova, po kojoj bi Namjestništvo dogovorno sa Zem. Odborom odlučivalo i u onom slučaju, kad Občine nebi htjele pozvati seoske sborove i predložiti dotični prostor branjevine. Po tom treća stavka ovoga §. u svojoj cielini imala bi glasiti kako ću sada pročitati (čita):
„Kad se kotarske Političke Vlasti nebi složile sa Občinskim Opraviteljstvom o mjestu i obsegu branjevinâ, i o načinu zabrane, odlučiti će Namjestništvo dogovorno sa Zemaljskim Odborom. Isto tako će se postupati, kad se Občinska Opraviteljstva nebi sklonula na izvršivanje dužnosti u prvoj stavci ovog § naznačenih.“
Molim, da § 4. ovako preinačen ili dopunjen, kako sam ga sada pročitao, bude stavljen na glasovanje,

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.
Stavljam na glasovanje čl. I. § 4. ovako dopunjen, kako ga je sada pročitao g. Izvjestitelj. Molim, da ga još jedanput pročitate.

D.r Masovcić (čita).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj §. čl. I. kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.
(Čl. II. uvod i naslov primljeni su bez primjetbe).

Dr. Masovcić. Predlažem da se predje na treće čitanje.

Predsjednik. Prije nego predjem na treće čitanje želio bih da g. Izvjestitelj pročita zaključak, koji predlaže Poljodjelski Odbor.

D.r Masovcić (čita): „a) Umoljava se najvručije Vlada Njegova Veličanstva da naloži svojim organim, da u smislu i pravcem naznačenim u §. 3 zakona 19 veljače 1873 Br. 20 pokr. zak. List. imadu se obazrieti na postepeni način pošumljenja putem branjevinâ od koza, kako je u istom zakonu predvidjen, i da naosob se imadu obazrieti na ona sela po brdima i planinama, u kojim životne koristi stočarstva ovako postepeno branjenje iziskuju;
b) da u onim odlomcim u kojim je bilo naredjeno smaknuće koza, kroz opredieljeno vrieme, a zenimane su se stranke pritužile, budu te odluke opozvane i preinačene u smislu gori rečenih načelu“.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predloženom zaključku? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.
Izviestitelj je stavio predlog, da se predje na treće čitanje ove zak. osnove, koja je već primljena u drugom čitanjn.
Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko.
Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovu zak. osnovu, koja je već primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina). Primljena u trećem čitanju.
Osma točka dnevnog reda: Izvješće Zem. Odbora o prošnji Občine Drniške, da se preinači §. 6. Br. 4 pokr. Izbornog Pravilnika.
Izviestitelj Odbora Zemalj. g. Vranković, molim, da pročita izvješće.
Pitali tko rieč?

D.r Klaić. Pošto je izvješće ovo tiskano i porazdieljeno, nije potreba čitati, a i tako je kratko.

Ovim je izvješćem Zem. Odbor odgovorio stanovitomu nalogu, što je od vis. Sabora dobio, da se iznese izvješće u ovom zasjedanju. Nego, kako je navješteno u izvješću Zem. Odbora o svom radu, Zem. je Odbor sastavio podpunu preinaku izbornoga reda zemaljskoga, u koji pada i ovaj predmet o pitanju podignutu od Občine Drniške.

Nego za ovo zasjedanje nije bila podnešena ova preinaka izbornoga reda s uzroka, jer se je moglo predvidjati, da zasjedanje neće mnogo trajati, te se neće moći o toli važnom predmetu razpraviti kako treba. Pridržao si je Odbor podnieti ga u jednom od dojdućih zasjedanja. Mislim, da bi najshodnije bilo i današnji predmet onda izniti; zato predlažem. da se ovo izvješće sa spisim preda Zem. Odboru, da ga podnese opet kad bude podnio cielu preinaku izbornoga pravilnika.

Predsjednik. Pitali tko rieč o odgoditeljnom predlogu zast. D.r Klaica? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Deveta točka dnevn. reda: O gradji Bolnice u Kotoru.

D.r Tomić, molim, da pročita izvješće.

D.r Tomić (čita):

Br. 3848.

Visoki Sabore!

Još od god. 1865 vodi se razprava o zavedenju i gradnji jedne pokrajinske Bolnice u Kotoru; od onda se i Visoki Sabor i Odbor bave i zauzimlju o tom poslu; još onda Previšnjom Odlukom 5. prosinca 1865 Nj. Veličanstvo premilostivo se udostojilo narediti, da se osnova rečene Bolnice predbilježi na dio izvadka kakve državne lutrije u dobrotvorne svrhe.

Nego namjera Njegova Veličanstva i nastojanja pokrajinskog Zastupstva nisu mogla do cilja još uspjeti, jer radi predjašnjih predbilježba nemogao doći red na Bolnicu Kotorsku.

Zadnje je dogovore o predmetu potakao nalog podan Odboru od Visokog Sabora sa sjednice 8 rujna 1881. Usljed toga preuzvišeno Namjestništvo. Dopisom 6 listopada 1884 Br. 18779, javlja, da:

„Visoko Popečiteljstvo za nutarnje poslove sa štovanom odlukom 9 rujna t. g. Br. 14416 objavilo je, da odnosno na uprošaj koji je bio da se ustanovi svota iz državne lutrije za podignuće bolnice u Kotoru, nije bilo u stanju dosele da predloži Njegovom Veličanstvu odredjene svote u tu svrhu, jer usljed dogovora izmjenjenih izmedju Namjestništva i Ugl. Odbora god. 1881, troškovi proračunani preko 100.000 fior. za podignuće i uredjenje takovog zavoda morali bi se crpiti mal da ne izključivo iz prihoda državne umanitarne lutrije, kad bi uredjenje takova zavoda imalo sliediti na način da barem donekle bude odgovarao njegovom cilju, a po tom, mal da ne cieli prihod jedne državne lutrije imao bi se opredjeliti tomu; dočim pri razdieljenju čistog dobitka takovih lutrija, po obstojećim carskim Naredbama, mora se gledati na to, da najprešnije nužde velikog broja takovih zavoda umanitarnih u Cislitavi, već prije ubilježene, budu razmjernim načinom uzete u obzir, a da, u obće, prihod svake pojedine lutrije mora biti upotrebljen u prilog više zavoda, i samo sasvim iznimno i u osobitim okolnostima, načinom dostojnim obzira, bude doznačen jednomu samomu zavodu.“

„Pošto je na temelju takovih načela Njegovo Veličanstvo već odredilo prihod dviju državnih lutrija za umanitarne gradjanske svrhe. koje će po svoj prilici sljediti god. 1886 i 1887, nemože se za sada, premda se pripoznaje podpuno shodnost gradjenja bolnice za sudbeni kotar u Kotoru, predložiti na odobrenje Nj. Veličanstvu neku svotu iz prihoda državne lutrije za gori rečenu svrhu.“

„Ali opredieljenje tako znatne svote, koja bi morala sada ustanovljena biti za podignuće bolnice iz prihoda jedne lutrije državne nebi moglo biti pojamčeno, te Vis. je Ministarstvo naredilo pisućemu da zametne novih dogovora sa Zem. Odborom, odnosno na svotu koju bi Zemlja doprinicla u pomenutu svrhu iza kako budu dovršene radje bolnicâ u Šibeniku, Dubrovniku i Zadru, i da upozori da je Pokrajina u prvom redu pozvana da priskoči za oskrbu sredstava, pa s toga da ne računa na nijedan način na podpuno pokriće ili na veći dio troškova za podignuće bolnice

u Kotoru, i da se samo može nadati na postignuće primjerene svote.“

Pri tom stanju stvari ne preostaje već čekati dok se dovrše gradnje bolnicâ Zadarske i Dubrovačke, te onda prihvatiti dogovore o Bokokotorskoj.

Zadar, 21 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Tomić.

Predsjednik. Pitali tko rieč?

Pezzi. Ja bih predložio ovaj zaključak:

„Sabor dalmatinski, primivši na znanje izvješće 21 Novembra t. g. Br. 3848 Zemalj. Odbora o zavedenju i gradnji jedne pokrajinske bolnice u Kotoru, nalaga Odboru Zemaljskomu da, bez čekati dovršenje gradnje bolnicâ Zadarske i Dubrovačke, u smislu Ministarske Odluke 9 septembra 1884 Br. 14416 uputi dotične dogovore sa Vladom, i da naznači svotu zemaljskog doprineska, svrhom da bude što prije ustanovljena svota koju bi Država za gradnju Bolnice Kotorske dala iz jedne državne lutrije.“

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

Stavljam na glasovanje predloženi zaključak g. Pezzia.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Imali bi još danas riešenje molbenicâ; nego pošto je docna, namjeravam završiti današnju sjednicu.

Prije nego zatvorim sjednicu, javljam da su brzopisna izvješća 1. i 2. sjednice izložena u pisarnici za pregled Gg. Zastupnikom.

Četvrta će sjednica biti u sriedu u 10 sati prije podne.

Večeras ću razaslati dnevni red.

Današnja je sjednica zatvorena.

(Svršetak sjednice u 2 s. 30 č. po p.).

IV. Sjednica dneva 9 Prosinca 1885.

(Početak sjednice u 10 s. 15 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović knez Gjorgje**.

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Prof. **Luka Zore**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević**, pokr. Uč. Nadzornik **Bakotić Dragutin**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Ima nas 28; broj zakonit.

Pošto nisu prisutna dva redovita Tajnika, molit ću g. Ljubića da pročita zapisnik prošle sjednice.

Ljubić (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko.

Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (Većina). Zapisnik prošle sjednice je odobren.

Visoki Sabore! Kobna viest kolala je sinoć po Zadru. Jučer u 2 sata poslje podne umro je barun Jovanović, Namjestnik Njegova Veličanstva za Kraljevinu Dalmaciju, čovjek bistrouman, hrabar vojnik i duboko vojnički izobražen. Pokojnik ljubio je Dalmaciju njegovoj upravi povjerenu i svojski se je zanzimao za svaki posao, koji bi zasjecao u blagostanje i napredak ove zemlje. Iskren ljubitelj našega jezika, odkada je stupio na namjestničko mjesto, u dopisivanju sa zastupstvom zemlje upotrebljivao je srbsko-hrvatski jezik i preporučivao bi porabu podredjenim oblastim. Blagorodnog srdca, i ako ranjen u Krivošijam prilikom prvog ustanka — on je otvoreno osudjivao strogo postupanje tadašnje Zemaljske Vlade, a osobito podignuta vješala, i živo preporučivao prestupnike Carskoj milosti.

Nijesu još prošla dva mjeseca odkad je pokojnik slavio pedesetgodišnjicu svoje odlične i vrlo zaslužne službe. Sva Dalmacija, od Budve do Raba, čestitala Mu je tad najlaskavije, i tim pokazala ljubav, odanost i privrženost Njemu i Njegovoj osobi.

Visoki Sabore! Ja mislim, da tumačim čuvstva, ne samo Zastupstva zemlje nego sve Dalmacije, kad Vas pozivljem, da u znak sažaljenja ustanete. (Većina ustaje).

D.r Klaić. Pitam rieč.

Na ime moje i mojih političkih prijatelja, pridružujem se riečim g. Predsjednika i predlažem, da se u znak sažaljenja današnja sjednica obustavi. Dalje predlažem, da bi izvolio g. Predsjednik na ime Sabora Udovici Pokojnika izraziti čuvstvo sažaljenja narodnoga Zastupstva.

Predsjednik. Zast. Bakotić ima rieč.

D.r Bakotić. Ja se protivim predlogu D.ra Klaića. Ja mislim, da je dostojanstveno u ovom trenutku, kad već Namjestnika nema u životu, o njemu ikakve rieči progovoriti. Ja mislim, da je dostojanstveno svaku o njem premučati. Dakle ja ne dielim nazore, niti našega g. Predsjednika niti čast. zast. D.ra Klaića. Ja mislim, da mi nemamo uzroka, da bi narodni predstavnici sbog toga slučaja, o kojem je bilo govoreno od strane g. Predsjednika i zast. Klaića, da bi mi zato imali izdangubiti jedan cigli dan. Ja mislim, da našu zemlju, koja se u obće drži da je siromašna zemlja, skupo stoji svaka sjednica našega Sabora. *(Žamor na desnici).*

Molim, da me pustite govoriti; ne znate se niti naški izraziti, a kažete da ste hrvati.

Predsjednik. (Zvoni). Neka govori D.r Bakotić.

D.r Bakotić. Ja mislim, da je dakle za nas sasvim potreba, da mi prosliedimo današnju sjednicu, i da se imamo baviti o pitanjim na koja se odnosi današnji dnevni red od 7. decembra ove godine.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Bjelanović, Pristajem uz nazore moga druga D.ra Bakotića i predlažem, da se glasuje poimence o predlogu D.ra Klaića. (Na desnici: Da! Da!)

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

Razprava je zatvorena. Ona Gospoda, koja primaju predlog D.r Klaića, da se obustavi današnja sjednica, neka izvole ustati. (Većina). Pimljeno.

(Glasovi: Predloženo je da se poimence glasuje).

Sad ćemo poimence glasovati. Ona Gospoda koja su za predlog, odgovorit će: *da* a *ne* koja su proti. Ja ću čitati imena.

(Glasovali su *da:* Arneri, Biankini, Bulat, Čingria, Didolić, Duboković, Gondola, Ivčević, Kapović, Karaman, Klaić, Ljubić, Macchiedo, Masovcić, Mrkica, Natali, Paštrović, Pavlinović, Rendić, Strmić, Tomić, Trigari, Tripalo, Vojnović, Vranković, Zanchi, Zore. — Glasovali *ne:* D.r Bakotić, Bjelanović, Gojković, Stefanović i Simić. — Uztegao se Kulišić).

Predsjednik. Dakle u svem glasovala su 32 Zastupnika; 27 glasovalo ih je sa *da,* a 5 sa *ne;* 1 se je uztegnuo od glasovanja.

Sjednica je današnja zatvorena.

(Svršetak sjednice u 11 s. pr. p.)

V. Sjednica dneva 11 Prosinca 1885.

Sadržaj: Naviеštenje molbenicâ. — Drugo i treće čitanje zakonsko osnove o gospodar. Kot. Zadrugam i pokr. Viećn. — Razprava pazbrojâ 1883: Mirovinske Učiteljske Zaklade; Učionske Zaklade; Pokrajinske Zaklade. — Pokrića troške za naukovni tečaj podkovača u Sinju. — Razprava predrazbroja 1886: Mirovinske učiteljske Zaklade; Učionske Zaklade. — Upiti. — Predlozi.

(Početak sjednice u 5 s. 15 č. po p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Karaman** D.r **Srećko** i **Zore** prof. **Luka**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojilo** pl. **Budisavljević**, pokr. uč. Nadzornik **Bakotić Dragutin**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Ima nas 30; broj zakonit.

Molim g. Tajnika, da pročita zapisnik posljednje sjednice.

Zore. (Čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku. — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, neka izvole ustati. (Večina). Primljeno. — Zapisnik je odobren.

Prispjele su mi neke molbenice; molim g. Tajnika da pročita u kratko sadržaj istih.

Zore (cita). Br. 133. Plačuta Ane za povišenje milostinje. — Br. 132 Travirka učitelj za pripomoć. — Br. 124. Bržesina Joka prosi mirovinu. — Br. 121. Lalić Ivan prosi sinovom podporinu za risarske nauke.

Predsjednik. Sve ove molbenice preiaze Molbeničkom Odboru.

Zore. (Čita). Br. 119. Župnici i Glavari Poljički pitaju predielni put.

Predsjednik. Ova će Financialnomu Odboru.

Kotarski Sudac Šibenički poslao mi je pismo; molim g. Tajnika, da ga pročita.

Zore. (Čita).

Br. 3504-kzn. II.

C. K. Kotarski Sud.

DOPIS!

U posluhu zakona 3 Oktobra 1861 Br. 98 D. Z. L., pisući nalazi se u dužnosti pitati tomVisokome Saboru da mu dozvoli postupati proti gospodina zastupnika Antuna viteza Šupuka pok. Marka radi prekršaja suprot sigurnosti poštenja, što bi bio on počinio, na štetu Henrika Součeka, psovkami i prijetnjami zlostave, dne 12 junija tek. god. na ovoj morskoj obali.

U tu svrhu ovgje se prilažu spisi dotičnog procesa, molbom da budu koliko prije povraćeni zajedno sa odgovorom.

U Šibeniku, 5 dekembra 1885.

Za Suca izključena:
C. K. Pristav
S. Valenčić.

Visokome Dalmatinskome Saboru
u
Zadru.

Predsjednik. Biti će shodno odredjeno glede ovoga pitanja.

Pimio sam malo prije nego sam otvorio današnju sjednicu osam predloga.

Primio sam takodje jednaest interpelacija.

Visoki Sabore! U smislu § 66 našega poslovnoga reda, prije sjednice dužni su Zastupnici meni predati upite, a ti upiti naravno poslje moraju biti pročitani za vrieme sjednice. To predpostavlja u predsjednika pravo, a u isto vrieme i dužnost, da on prije sjednice pročita te upite i vidi dali sadržavaju takovih upita i stvari, da ne prekoračuju u ničem parlamentarnu pristojnost.

Ja sam malo prije otvora sjednice primio te upite, i nisam materijalno ni faktično bio u stanju da ih pročitam, niti znam što sadrže. Zato ja mislim, da u pravom smislu tumačim propis § 66 našega poslovnoga reda, kad ja pridržajem sebi pravo dati pročitati ove upite, i to prije nego zatvorim sjednicu, jer kroz to vrieme imati ću prilike da ih pročitam. Molit ću svog zamjenika gosp. Podpredsjednika, da me zamieni, nek mogu pročitati, a poslje, da dadem dotične upite, da budu pročitani.

Glede predlogâ pa moram primjetiti. Medju predlozim, koji su mi izručeni, neki imadu dugo i predugo obrazloženje.

Gospodo! U svim parlamentim — počam od Bečkoga pa do onih u pokrajinam, koje su zastupane u ovom dielu carevine — običaj je predati jednostavan predlog, a obrazloženje je usimeno; drugčije svaki zastupnik takovim obrazloženjem, mjesto da drži ustmeno govor, on ga piše; a to nije ustavno ni po poslovniku dopušteno. U istinu ovo je velika danguba, a drugo jest proti propisim našega nutarnjega pravilnika. Dakle kad budem dao pročitati predloge, dati ću nalog gg. predlagateljem, da čitaju predlog, a obrazloženje imati će pravo ustmeno izjaviti prigodom prvoga čitanja, kad bude na dnevnom redu. Inače, kako rekoh, svaki bi mogao mimoići poslovni red i mjesto da izreče, kako je naravno i kako mora da bude, govor ustmeno, on ga piše.

S druge strane, po § 34 našega zemaljskoga reda, ja imam ne samo dužnost nego i pravo osvjedočiti se o sadržaju predloga, jer ako nisu ustavni, ne samo nemogu ih primiti, nego niti dopustiti predlagatelju da ih čita u sabornici.

Zato ću ove predloge dati pročitati, pošto ih ja pročitam i uvjerim se da su ustavni.

D.r Bakotić. Pitam rieč za jedno razjasnenje od g. Predsjednika.

Ja mislim, g. Predsjedniče, da je do danas bila u našem Saboru navada, da su se višekrat podnosili predlozi od razne gg. Zastupnika i to predlozi obrazloženi. Ne znam radi česa je danas, kad su već u ruci moji i moje stranke učinjeni predlozi, kako je danas postala ta nova praksa, da se jedine jedincate rieči dotičnoga predloga pročitaju, a nipošto dotično obrazloženje.

Mi se upravo sada bavimo u Saboru o preinakam nutarnjega reda, pa ako g. naš Predsjednik misli, da bi shodno bilo uvrstiti i to u te izmjene pravilnika, neka se uvrsti; ali svakako ja mislim da za danas mi imamo ostati pri dosadašnjoj praksi, t. j. da dotični predlagatelj ima pravo pročitati sve obrazloženje, koje je sastavio slučajno na opravdanje svoga dotičnoga predloga.

Molim dakle, da se u tom pogledu počita dosadašnja praksa, i takovo dosadašnje tumačenje našega nutarnjega reda.

Predsjednik. Primjetiti mi je g. D.ru Bakotiću, da nisu sami njegovi predlozi, nego ima i drugih, koji su ovdje obrazloženi. A s druge strane mi je i to nadodati, da sam danas ovako odlučio postupati, jer mi se dogodilo prigodom posljednje sjednice, da nisam bio u stanju pročitati upite i predloge, a da ljudem imao materijalnog vremena pročitati, ili nebih bio dao pročitati ili bio bih pozvao potpisanoga upitatelja, da izbriše neke izreke, koje su uvredljive po Vlast, koju stranku ili isti Sabor. Ovako su radili i prije mene drugi predsjednici na ovom mjestu.

Svakako je slobodno — ako se ne umiri na tumačenje predsjedništva — g. Bakotiću pozvati se na Sabor.

Dr. Bakotić. Pitam rieč. Ja mislim, da nebi bilo nuždno da se pozivam na Sabor i da Sabor glasuje, jer mislim da bi Predsjednik imao se držati onoga reda i prakse, koja je do sada bila vazda u ovom Saboru. Ja ne prigovaram Predsjedniku, da on nije vlastan i da to ne stoji u njegovoj vlasti i — ako hoće — u njegovoj dužnosti; u to se ne pačam. Ne prigovaram, da je dovoljno vremena, da može pročitati odnosne upite i predloge; ali svakako držim, kad mu je predan u ruke kakav predlog u obstojanju dosadašnjega zakona od strane Zastupnika i za taj predlog obrazloženje od istoga zastupnika, jest dužnost Predsjednika, ako nebi on izričito kazao, da je protustavno to obrazloženje ili izreke, ja mislim, njegova je dužnost da dade pročitati po dotičnom zastupniku sve ono što je on napisao.

Predsjednik. Pošto g. Bakotić neće da učini nikakva predloga, ja prelazim na dnevni red.

Prije nego predjem na dnevni red, dužnost mi je izvjestiti vis. Sabor, da sam ja juče izvršio nalog i izrazio Udovici pokojnoga Namjestnika bar. Jovanovića sažaljenje Sabora Dalmatinskoga. Ganutim srdcem tužna Udovica zamolila me je, da blagodarim vis. Saboru na tom izrazu sažaljenja; pa danas opetovala je tu izjavu prigodom sprovoda, i dala mi je takodje nalog danas, da blagodarim vis. Saboru, što je učestvovao pri sprovodu.

Prelazim na dnevi red.

Prva točka dnevnoga reda glasi: Drugo čitanje zakonske osnove o gospodarstvenim kot. Zadrugam i gospodarstvenom pokr. Vieću. (Gle Prilog 16 str. 155).

Izviestitelj Poljodielskoga Odbora Dr. Masovcić, molim, da proćita izvješće.

Dr. Masovcić. (Čita).

Br. 126.

Visoki Sabore!

Zapušteno stanje našeg poljodjelstva, velike prostorije harane od vode usljed neuredjenja rieka i potoka, koje leže ili neobradjene, ili, ako obradjene, ne rode, more se reći ništa pram onome, što bi mogle roditi; primitivno stanje našeg velikog stočarstva; nužda da se priskoči u pomoć i agrarnoj obrtnosti, sve ovo posvjedočava da bi baš od potrebe bilo, da gospodarstveni interesi u Pokrajini budu kompetentno i nadom na dobar uspjeh zastupani. Jer kad se je reklo: poljodjelstvo i stočarstvo, reklo se je najvažniji interesi ove pokrajine. Tko sad zastupa interese poljodjelstva u Dalmaciji? Nitko. O ratarskim družtvim nije vajde ni govoriti: vadeći riedke hvalevrjedne iznimke, ova ratarska družtva i onako slabo odgovaraju i malim zadaćam njima nadležećim, niti će ikada doći do stepena zastupatelja agrarnih interesa. Obćine, zabavljene mnogobrojnimi a i važnim i ne lahkim poslovim, neimajući tekničkog osoblja, ne približane niti medju se, niti strukovnjacim, s kojim Vlada razpolaže i čiji svjet taman bi njima bio najpotrebitiji toli u pogledu uspjeha kojekakvog poduzetja, koli u pogledu tekničkih potrebština istog zapriećene u svojoj djelatnosti od neizbježive *routine* kod starijih Oblasti, napokon i samo načelo razdiobe raduje, sve ovo dokazuje, da bi dobro došla ona ustanova, ona ustrojba, po kojoj zastupatelji agrarnih interesa obćina, pokrajine i države mogli bi naći sgode, da pomoću i prisućem tekničkog osoblja, zajedno viećaju u medjusobnom sbližavanju i sdruženju o bitnim koristim naše zemlje, biva o poljodjelstvu.

Koliko je pak potrebito da u ovoj našoj pokrajini okupimo u zajedničku razpravu razne interese i time pospješimo proučenje i izradjenje ustanova odnosećih se na poljodjelstvo, onoliko je nuždno da stvorimo kojukakvu ustrojbu, koja i u spoljašnjem odnošaju će zastupati interese našeg poljodjelstva. Sakupiti sile unutri Pokrajine naše, ne bi, prema oskudici sredstva, pomoglo, ako istodobno ne bi smo našli način da i van pokrajine budu zastupane koristi poljodjelstva, a ovo jal pred javnosti, jal pred vrhovnim Vladinim Oblastim; koje zadnje mnogo puta, i ako naklone priskočiti u pomoć našem poljodjelstvu, ipak zbog oskudice jednog ukupnog zastupstva poljodjelskih koristi, ne uvide jal dostatno jamstvo u izjavam često protuslovnim sad Obćine, sad Odbora zemaljskog, sad Namjestništva; dočim očita je stvar, da kad bi se naša kojekakva ustanova, po kojoj naše agrarne koristi bi bile u jednom te istom tielu zastupane, i Vrhovna Oblast, čija naklonost pomoći poljodjelstvu ne može se staviti u sumnju, našla bi onu jamčevinu, koja mora se pripoznati da joj je napokon nuždna, hoćeli se da se odluči pružiti pomoći. A ova cilj bila bi većma postignuta, kad bi sama Vlada dala razumjeti da ona je naklona staviti svoje povjerenje u rečenu ustrojbu.

Po ovom bilo bi jasno, da nazočnom osnovom zakona bi se postignula ona dvojstruka svrha, o kojoj se govori, bilo sbliženje pokrajinskih poljodjelskih interesa medju se i zbližavanje sa Vladom i vladinim nazorim.

Sa oba ova vida, predložena zakonska ustanova udovoljava svrhi, jer ona ustanovljuje uvedenje jednog pokrajinskog gospodarstvenog Vieća, čija je zadaća (§ 12 predloga) razvidjati, promicati i zastupati gospodarstvene interese u Dalmaciji, podastrieti mnenja i predloge u poslovim zemaljskog gospodarstva, djelovati kano organ, od države pripoznati, poljodjelskih interesa. U ovom zemaljskom

gospodarstvenom Vieću bili bi zastupani interesi kotara, kako će se dalje viditi.

Treba medjutim već sada naznačiti da po § 14 zakonske osnove u pokrajinsko gospodarstveno Vieće bili bi pritegnuti teknički činovnici vladini, u pomoć dotičnih radnja, a već ovo ukažuje koliku bi važnost imalo ovo pokrajinsko gospodarsko Vieće, kad bi mu na ruci bilo kompetetno tekničko osoblje, kome da dade proučiti pojedina pitanja, po kome da dade izraditi, dogovorno s Vladom, dotične osnove; okolnost ova koju pri navedenom sadašnjom oskudicom ovakog tekničkog osoblja kod Občina i kod Zemaljskog Odbora nebi se mogla ravnodušno mimoići.

Osnova zakonska ustanovljuje jedno gospodarstveno Vieće za cielu Dalmaciju i gospodarstvene Zadruge za svaki kotar.

Ustrojba ovih poljodjelskih manjih zastupništva jest sasviem jednostavna. U svakome političkom Kotaru bude ustanovljena kotarska gospodarstvena Zadruga, u koju imade pravo stupiti svaka osoba, koja u okolišu Zadruge posjeduje kojekakvo dobro ratarsko ili šumarsko, jali kano vlastnik, jali kano uživaoc (§ 3 predloga). Zadruge kotarske imadu svoj statut, svoj stalni Odbor, svog predsjednika, budu pripoznane od Države kano organi za gosdodarstvene interese kotara, koje one promicaju i zastupaju; podastiru odnosne samostalne pregloge (§§ 1, 2 predloga).

Ove kotarske Zadruge stoje paka pod zaštitom, u koliko se tiče podupiranja njihove djelatnosti, pokrajinskog gospodarstvenog Vieća (§ 12 predloga). Ovo Vieće pokrajinsko imade povrh toga oblast podustrieti svoja samostalna mnenja i predloge; a stalni mu Odbor (pokrajinski) obći sa kotarskim Zadrugam, skrbi se za statistiku, sudjeluje pri izvršivanju mjera za promicanje zemaljskog gospodarstva (§ 12 predloga). Ne neznatan predmet nadležnosti kotarskih Zadruga jest takodjer sudjelovanje pri ustanovljenju podpora, koje se u Kotaru diele iz državnih ili zemaljskih sredstva (§ 2 predloga). Vele važna jest ustanova, po kojoj ove kotarske Zadruge imadu promicati gospodarstvena podučavanja. Od koliko i kojih osoba jest konstituirano pokrajinsko gospodarstveno Vieće, jest u § 14 predloga štampanog naznačeno. Nego je podpisati Odbor, promišljajuć način kako da bude umanjen trošak koji bi stao na teret pokrajine, ponašao primiti u zakonskoj osnovi naročitu ustanovu, po kojoj članovi koji pristupaju na sjednice pokrajinskog gogesparstvenog Vieća, koje i inako ne sastaje se nego jedan put na godinu, neimadu pravo na nikakvu nagradu niti za putne troškove, niti za nadnice, dok traju iste sjednice. Što se tiče troškova skopčanih sa držanjem sjednica stalnog Odbora pokr. polj. Vieća, gledao je takodjer Odbor na manji trošak, umanjujući i broj članova i stoga nije našao shodnim, da izmedju članova ovog stalnog Odbora budu i predsjednici kotarskih Zadruga i ostalih eventualnih postojećih družtva (§ 16, sl. *b, c* predloga). S ovog istog obzira na troškove, Odbor je morao predložiti da stalni Odbor pokrajinskog Vieća imade se sakupljati najmanje svako šest mjeseci, a ne najmanje svako tri mjeseca. Ovim načinom proizhodio bi od prilike sljedeći trošak, skopčan sa držanjem sjednica ovog stalnog Odbor. Putni troškovi za dva člana imenovana od Zemaljskog Odbora i za dva člana imenovana od c. k. Ministarstva, računajući svako putovanje sriednje fior. 30, čine skupa fior. 120: koju svotu treba dvojstruku racunati su fior, 240, jer dva put na godinu sakuplja se, kako rečeno, stalni pokrajinski Odbor. K ovome dolaze nadnice za trajanje njihova pribivanja u Zadru. Računajući sriednje za svako pribivanje i putovanje deset nadnica u razmjeri od 4 fior. na dan, imalo bi se ukupnog troška fior. 160 za svako zasjedanje stalnog Odbora, dakle ukupno za dva zasjedanja fior. 320. Što se tiče troškova za putovanja i nadnice predsjednikâ kotarskih Zadruga, Pokrajina nema troška, jer se imadu starati dotične kotarske Zadruge. Nebi se dakle radilo o velikom ukupnom trošku za pokrajinu, a naše poljodjelstvo bi imalo svoja toliko željena zastupstva. Nikakva troška pak bi imala nositi pokrajina odmosno djelovanju kotarskih Zadruga, o kojemu trošku morale bi se iste Zadruge misliti. Drži se i nadati se je da pri rastućem saučešću poljodjelskim interesim, koje nedvojbeno i živo se pojavlja u pokrajini od nekoliko zemana, i kotarske Zadruge će uspješno djelovati. Svakako je opaziti, da sve i kad se nebi ove Zadruge svagdi ustrojile, ovo nebi po nipošto zapriečilo djelatnost pokrajinskog gospodarstvenog Vieća, jer, kako ustanovljeno u predlogu, bio kolikigod broj pridsjednika imajućih

pravo stupiti u obću skupštinu pokrajinskog Vieća, ovo bi moglo sve isto držati svoje sjednice i stvarati zakonite zaključke.

Visoki Sabore! Odbor goji tvrdu nadu da predloženi zakon imat će, uz mali trošak pokraj ne, svoje dobre posljedice u zemlji. Mnogo se vinograda krči, mnogo se racionalnije rade zemlje i u zagorskoj strani Dalmacije; poljodjelstvo jest postalo najmiliji predmet naših nastojanja i rodoljubno poduzeće našeg Zemaljskog Odbora i Vlade; težak shvaća, ako ne izprvice, jer mu neda srdce risikati lahko svoje male glavnice, ali shvaća napredak poljodjelstva, dokaz tome njegovo postaranje za šumarstvo, njegova pripravnost doći u susriet stvarnim pomoćim; mali posjednik hotišao je korak dalje, počeo je uvadjati jal nove, jali intenšivnije težitbe; veliki posjednik već je uvidio da je došlo vrieme, gdje valja drugovačije postupati neg su svoji predji postupali; počelo je križanje stočarstva, ovog poglavitog izvora naše narodne bogatosti i sve ovo daje slutiti temeljito na veći napredak. A većemu napredku služit će i ova nova ustanovljenja poljodjelskih zastupništva, koja podpisati Odbor vruće preporučuje Visokom Saboru.

Prolazeć na pojedine ustanove predloga Zemaljskog Odbora, opaziti je sliedeće. §§ 1 do 15 uklopno niesu po podpisatom Odboru dirani. § 16 bio je preinačen ovako, da se je izostavilo iz stalnog pokrajinskog Odbora predsjednike kotarskih gospodarstvenih Zadruga i drugih družtva (slovo *b* i *c)*, a ovo, kako se je ozgor reklo, za umanjiti trošak. Naravna je posljedica onda bila da se izostavi svega § 17, jer se tiče izbora u stalni Odbor predsjednikâ kotarskih Zadruga. Sliedeći §§ su morali onako primiti drugo brojenje. U § 19 predloga Zemaljskog Odbora (a sad § 18) ustanovilo se je točnije, da zemalj. gosp. Vieće se sakuplja svake godine jedan put i poprimilo se je načelo, da stalni Odbor ovog Vieća sakuplja se svako šest mjeseci. U § 20 (sad § 19) jest poprimljeno da za moći stvarati zaključke, u zemalj gosp. Vieću hoće se prisutnost četvero osoba naznačenih u § 14 sl. *a* do *e* uključno s službovnikom, koji je pozvan da predsjeda i kakvog god broja onih osoba, koje po slovu *f* i *g* istog § 14 imadu pravo učestvovati pri sjednicam. — § 24 bio je preinačen u smislu, da se je točnije reklo, da članovi zemalj. gosp. Vieća neimadu pravo na nagradu niti putevnih troškova, niti nadnica. Razlog ovim promjenam jest jurve gore iztaknut.

Usljed svega česa, čast je dolipodpisatom Odboru predložiti Visokom Saboru:

Nek izvoli Visoki Sabor primiti za temelj posebite razprave, pak glasovati zakonsku osnovu sa promjenami ovdje doli učinjenim.

§ 16.

Zemaljsko gospodarstveno Vieće ima stalan Odbor, koji sastoji od članova naznačenih u § 14 od slova *a)* do slova *e)* uključno.

§ 17.

Družtvima, koja po svojim ustanovama imaju cilj da promiču poljodjelstvo u obće u znatnom dielu pokrajine, ili pojedine osobite grane ili obrta istoga u stanovitim mjestima, te koja u jednom ili u drugom slučaju prikazuju trajnu koristnu djelatnost, može Ministar Poljodjelstva, saslušav stalni Odbor, podieliti pravo da odašilju zastupnika u Zemaljsko gospodarstveno Vieće.

§ 18.

Zemaljsko gospodarstveno Vieće mora obdržati svake godine redovitu skupštinu, te se sakuplja osim toga na izvanredna pretresivanja, ako Predsjednik nadje da je potrebito, ili najmanje polovica članova zahtjeva saziv za pretresivanje stanovitih posala.

Stalni Odbor sakuplja se za svoje pretresivanje redovito svako šest mjeseci, osim toga u slučaju potrebe usljed poziva Predsjednika, ili kada to zahtjeva najmanje polovica članova Odbora.

Predsjednik mora ustanoviti dnevni red za svaku od tih skupština, te ga priobćiti Namjestniku najmanje osam danâ prije dana odredjena za skupštinu.

§ 19.

Za valjanost zaključaka Zemaljskog gospodarstvenog Vieća (§ 18, stavka 1) potrebita je prisutnost četvero osoba naznačenih u § 14, sl. *a* do *e* uključno sa službovnikom

koji je pozvan da predsjeda i koliki god broj onih osoba, koje po sl. *f* i *g* ovoga §.a imadu pravo na učestvovanje pri skupštinam.

Za valjanost zaključaka skupštinâ stalnog Odbora potrebita je prisutnost najmanje polovice osoba, koje imadu pravo na učestvovanje, uključno sa službovnikom pozvanim da predsjeda.

Zaključci primaju se absolutnom većinom glasova prisutnih, svakome od kojih bez razlike pripada jedan glas, a Predsjednik ima glasovati samo u slučaju kad su glasovi jednako razdieljeni.

Zapisnici razprave, iz kojih mora da bude moguće razabrati sve zaključke, imaju se podastirati odma Namjestniku na pregled, te će ih isti putem Zem. Odbora povratiti Zemaljskom Poljodjeljskom Vieću.

§ 20.

Predmetom pretresivanja u plenarnoj skupštini Zem. Gospodarstvenog Vieća biti će oni poslovi, o kojim je stalni Odbor zaključio da zbog njihove osobite važnosti za zemaljsko gospodarstvo budu podnešeni plenarnoj skupštini, te oni predlozi koji bi bili dostavljeni Odboru sa strane jedne kotarske Zadruge ili jednog gospodarstvenog družtva ili od jednog člana gospodarstvenog zemaljskog Vieća u roku ustanovljenu za to u Poslovniku, za da budu podastrti Zem. gospodarstvenom Vieću, i koje je Odbor obnašao shodno za pretresivanje u istome po zakonitom djelokrugu Zem. gospodarskog Vieća (§ 12). Poslovi koji po tome niesu pridržavani plenarnoj skupštini, biti će riešeni u stalnom Odboru, po svome Poslovniku, ili putem zbornog pretresanja i zaključenja ili po Predsjedniku.

U razpravam sa Vladom ili sa Zem. Odborom, zametnutim usljed zaključaka plenarne skupštine Zem. gospodarstvenog Vieća, stalni Odbor dužan je pridružiti takovim zaključcima i svoje mnenje, koje će se u sbornom viećanju ustanoviti.

§ 21.

Stalni Odbor može glede pretresivanja pojedinih strukovnih pitanja saslušati vještake ili za takove pozvati vještake svojim pretresivanjima sa savjetovnim glasom, te za opredieljene svrhe postavljati Odbore iz sredine svojih članova.

Isti može povjeriti kotarskim gospodarstvenim Zadrugam, a gdje ih nema, osobito postavljenim pouzdanicima, stalno izvješćivanje vrhu važnih dogadjaja odnosećih se na zemaljsko gospodarstvo, te zaiskivati od istih i od družtva obaviešćenja o stvarima koje spadaju u njihov djelokrug.

Upotrebljenje državnih Vlasti za razvidjenja ili za druge svrhe, te obćenje sa državnim Vlastima u obće sliediti će sa strane stalnog Odbora svedj putem Namjestništva.

§ 22.

Potanje odredbe glede opravljanja posala u skupštinam Zem. gospodarstvenog Veća i stalnog Odbora ustanoviti će se u jednom Poslovniku pretresenom i zaključenom u skupštini Zemaljskog gospodarstvenog Vieća. Potvrda Poslovnika pripada Ministru za Pojolpstvo nakon saslušaja Zemaljskog Odbora.

§ 23.

Članovi Zem. gospodarstvenog Vieća i stalnog Odbora obavljaju svoje službovanje počastno, te ne imadu pravo niti na popudbine, niti na nadnice.

Članovi stalnog Odbora primaju naknadu za troštove skopčane sa njihovim službovanjem po potanjim odredbam, koje će se odnosno na to ustanoviti u Poslovniku.

§ 24.

Zemaljski Odbor skrbi za pomješće skupštine i za posle uredovne.

§ 25.

Godišnji predrazbroj za upravne troškove Zem. gosprdarstvenog Vieća i odnosni razbroj podložni su odobrenju Sabora.

Upravne potrebštine, u koliko nisu na drugi način pokrivene, padaju na teret zemaljske poljodjelske zaklade.

III. Konačne Odredbe.

§ 26.

Izvršba ovoga zakona naložena je Ministru za Poljodjelstvo i Ministru unutrnjih posala.

Zadar, 8 prosinca 1885.

Predsjednik
Gondola.

Izvjestitelj
Masovcić.

(Predsjedničko mjesto zauzeo Podpredsjednik Kapović).

Podpredsjednik. Obća je razprava otvorena. Pitali tko od Gospode rieč?

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Ja ću glasovati proti ovoj zak. osnovi. *Timeo Donaos et dona ferentes*, kazali su još u stara vremena. Davno je to vrieme, kad se je franačko gospodarstvo prostiralo i u Dalmaciji; nu naši pradjedovi, koji su imali da se bave s turčinom, nisu nikada ni u snu pomislili, da će opet Mletačka, koja je blizu, nas biti. Ja mislim, da u ovom zakonu, koji nam Vlada predlaže, da u ovom istom zakonu mi naziremo, da je Germanija blizu.

Bivalo je, Gospodo, vremena za ministarstva Bacha i . . . ., kad je austrijska država kopirala i imitirala zak. osnove u pogledu škola iz Pruske države. Te je osnove ona metoda, koja je još tada primljena iz tudje države, i koju žalibože mi oćućujemo danas u našim školama i koja je po mom mnenju nespretna za uzgoj našega naraštaja.

Prije nekoliko godina nastala je druga imitacija u austro-ugarskoj državi. Sada hoće i Austrjja da kopira sve nove ustrojne zakone, koje stvaraju u državi njemačkoj u pogledu upravnih predmeta. Čitao sam nazad više vremena, da je bio nekakvo poljodjelsko vieće Kancelar niemački stvorio u svom ministarstvu. To će biti doznala gospoda u Beču, pa im je čudnovato, da ni u toj struci nema još neposrednoga upliva državna vlast; danas po njihovu mnenju tako zvani *državni socijalizam* valja da upire svoje prste, da nadzire svaki i najmanji odnošaj družtveni. Da bi ovaj zakon imao u vidiku samo nekakav okvir po kojem bi bilo slobodno državljanim, da se druže i bave, ako hoće izključivo i poljodjelskim interesim, dobro; ja bih onda pomislio, da je državi do toga, da razvija što više individualitet, da razvija, što je baš dužno — interese ove zemlje. Ali kad sam pročitao neke propise, a imenito one, koji se odnose na uticaj, koji mora da ima politička Vlast već u zametku tih zadruga, meni se odmah učinilo, Gospodo, da kao vazda do sada birokratički duh ne oživljuje, nego čini da strada svaki životni interes naše zemlje.

Nadalje vidio sam, da bi Vlada želila, da predsjednici ili njihovi zamjenici kotarskih zadruga budu potvrdjeni od strane Namjestništva. Nadalje vidio sam da predsjednik središnjega Odbora imao bi biti imenovan od samoga Cesara. Pa ta čudna ustanova, gdje je rečeno, da dnevni red sjednice, koja bi imala biti urečena od strane toga središnjega Odbora, prije na nekoliko dana ima se javiti dotičnoj Vlasti ces. kraljevskoj, ako dobro pamtim, ces. kr. Namjestništvu.

Promislite, Gospodo, da je već svuda, po svim krajevim zemlje spaženo, da su najkonservativniji elemenat u družtvu — posjednici; oni dakako imadu dobrano življenje, pa podnašaju mirno, ako stvari u družtvu ne idu po najboljem redu. Dakle vidite, Vlada proti takovu stališu kroji tako policajne naredbe, ona se plaši od toga stališa. Ja — kaže ona — hoću da imam ruku u tim družtvim. Ali po nesreći kaže: Da nebi družtvo o čem drugom govorilo, neka mi se dade dnevni red nekoliko dana prije, a kašnje protokol. — To je po mom mnenju običajna regulamentacija i protokolacija burokratička. Po mom mnenju, kad se ustroje ove kotarske Zadruge i središnja Zadruga u Dalmaciji, nebi stvorili drugo nego nekoliko više Ureda; a ja mnijem, da ih je preobilno, s toga nije nužda, da svojom rukom stvaramo druge Urede. Ne bismo koristi nanieli našoj pokrajini sastavljanjem takovih zadruga, jer već po obstojećem zakonu udruživanja prosto je svakomu, koji hoće, da takovo družtvo sastavi. Ja mislim, da upravo s ovom zak. osnovom Vlada misli, da nema još dovoljno uticaja u stališ naših posjednika, premda je najkonservativniji stališ ovoga svieta, da joj je do toga, da može imati neposrednoga upliva i na taj stališ, te se bojim, da će

s vremenom Vlada upotriebiti te Zadruge na druge svrhe, a ne da podigne poljodjelstvo; recimo, na svrhe kod izbora, da ima pri ruci ljude, koji imadu najviše upliva u zemlji, i tako da bude moguće, da izbori izpadnu kako Vlada hoće, a ne kako bi htjela i željela volja naroda.

Iz tih u kratko naznačenih uzroka ja izjavljujem da ću glasovati proti ovoj zakonskoj osnovi.

Podpredsjednik. Pitali još tko rieč?

Bjelanović. Naša Vlada nije nas mnogo obteretila, kao da je slagala sa Zemaljskim Odborom; samo jedan je zakonski predlog učinila, nu i taj predlog, ako se uzme s praktične strane, meni se čini da ne vriedi niti ono papira, na kom je napisan.

Vlada, kako u ovom zakonu veli, želi da podigne našu ekonomiju poljodjelsku. Trebalo bi upitati Vladu, kako je do sada u tom pogledu postupala. Trebalo bi vidjeti, kakov zalog mi imamo u ruci, da Vlada nešto ozbiljno misli raditi. Koliko mi moje pamćenje poslužiti može, mi smo u Dalmaciji prije nekoliko godina dobili neke izvjestitelje za poljodjelstvo i šumarstvo. Jedan od tih izvjestitelja, držim za poljodjelstvo, bio je pomorski oficir, s mora poslan Dalmaciji, da Dalmacija procvieta. Došao je s njim zajedno jedan drugi činovnik sa strane, tudjinac i on, da nas usreći. I da taj svoj zadatak izvrši, uputi se kroz Dalmaciju; došao je na jedno selo i u tom selu vidio je jednu lokvu, nešto veću od obične i pita Marka: Šte je ova lokva, kaži mi. — Ovo je jedno jezero. — Da, da i ja sam našao u geografiji, da je negdje blizu Zadra jezero. To je selo 100 kilometara od Zadra, i on je mislio da je Vrana kod Bokanjca više Zadra.

Nastupila je druga epoha, nazvana narodnom; to je tako radi imena, a narodna onako, kao što se . . . . kaže, da je nastupio neki preporodjaj; sve fraze. Dakle za te narodne Vlade trebalo je tražiti narodne ljude. Vlada obratila se je razpitivati i našla je jednoga profesora historije; njega je htjela pripraviti za naše poljodjelstvo. Kako je Vlada našla savez izmedju historije i poljodjelstva, ja neznam. Ja znam to, da je taj profesor dignut sa svoje katedre, gdje je vrlo revno svoju dužnost izvršivao, da podje s plaćom i izvanrednom pomoći u Njemačku, posje u Francuzku i da se vrati u Zadar. U Zadru počeo je izvoditi svoje reforme, ali na žalost prije nego ih je mogao izvršiti, bio je protjeran sa Namjestništva. Poljodjelska struka poslje toga prešla je u ruke jednoga političkoga činovnika, i jednoga inžinira. Prvi može biti vrlo valjan u izvršivanju dužnosti, može znati, kako se opremaju vojnici, kako se u praksi izvadja naredba od god. 1854; ali da bi naše poljodjelstvo unapredio, nemogu vjerovati. Tako isto mislim o dotičnom inžiniru, inače vrlo valjanom čovjeku; ali da može postati poljodjelcem, to je nuždno, a nije moguće. Ta i to nije dovoljno bilo; jedan od tih činovnika premješten je iz Zadra, pošto je proputovao Dalmaciju, da ju usreći, premješten iz Zadra, što se je držalo, da nije glasovao na pesljednjim izborim onako, kako je Vlada htjela.

Kako još postupa naša Vlada, mi smo čuli na razpravi, kad se je ticalo koza. Čast. zastupnici Čingria i Kulišić naveli su neke primjere; a mislim, da su mogli još većih brojem i zamašnosti svojom primjera ovdje iznijeti, da pitanje nije tako jasno bilo, da je svaka razprava suvišna postala.

Nego ja mislim, negovoreć više o tom, štogod o šumarstvu kazati, kako Vlada u tom pogledu s nama postupa. Mi se tužimo, da su nam šume propale za Mletačke republike. I jest istina; ali, koliko je meni poznato iza republike Mletačke ostalo je toliko šume, da smo se danas mogli grijati. Došla je poslje Mletačke republike Francuzka uprava, koja je na nesreću našu za malo vrieme u Dalmaciji ostala; Francuzka uprava, koja je pute popravljala, vode uredjivala i za šume se postarala, ne ovakovim zabranam, nego praktički naredjujuć narodu, kako mora čuvati šume, odredjujuć da mora biti jedna branjevina. Dočikalo je i austrijsku Vladu prilično šume u Dalmaciji; ali nitko tu šumu nije nadzirao, svaki je tamanio i otimao, vlade i uprave nije bilo. Kad je jednom narodu nestalo šume, Vlada i ona se sjeti i kaže: Treba pomoći; dakle zabranimo sječu — i dodje naredba u jedno selo, da se tu ne smje ni jedna šibica usjeći. Znate, što to znači? To znači, kao u Zadru, da se ne smje nijedan komad drveta prodavati. Mi bi naše stolice

počeli ložiti i ostalo pokućstvo; a kad bi to sve izložili, ili bi morali umrieti od leda ili bi morali ići nositi tudja drva bez dozvole gospodareve. Pitano je od Vlade, da dopusti slobodu drva, koliko je najnužnije, da dopusti drače sjeći, drače, koje svake godine mogu posjeći i naraste druge godine kao trava; ali Vlada je odgovorila: I drača je gora, ne treba dopustiti.

Reći ćete, ovo sve ide u prilog ovoj zak. osnovi; mi ćemo imati naša okružna vieća, pak pokrajinsko vieće, koja će Vladu svjetovati i upućivati. Mi smo i do sada imali seoske sborove i občinske i ostala družtva, koja su Vladu upućivala; ali Vlada nije nikada poslušala ta družtva. Zato ja ne vidim, da ove zadruge mogu učiniti kakvo čudo, da mogu učiniti ono što do sada nisu mogle niti občine niti ostala družtva u Dalmaciji. Imam dokaz o tom u poljodjelskim družtvim. Bilo je nekoliko godina, kad je isto tako Vlada pobudila, da se osnuju poljodjelska družtva. Za nekoliko godina to je bio zanos pravi: svako mjesto i selo imalo je svoje gospodarsko družtvo. Za nekoliko godina tako je trajalo, a kašnje sve je propalo bez uspjeha, ako možda izuzmemo koja pojedina mjesta. Ta su družtva skupljala prinose i od Vlade primala pomoći, ali Vlada je htjela svakako prije izpitati: Kakova su ta družtva? kako misle i postupaju? — I u ta družtva uvela je Vlada onaj duh, u onom smjeru baš kako je to čast. zast. Bakotić kazao. Pita se pomoć? Ali se Vlada mora izvjestiti, da li dotično družtvo dobro misli, da li je *oestereichisch gesinnt*. Jer ako policija reče, da u pojedinom družtvu ima ljudi, koji neće da glasuju kako hoće Vlada, dakle koji nisu *oestereichisch gesinnt* — ta družtva se odbijaju, a pomažu se ona, koja u protivnom smislu rade. Dakle svi dosadašnji pokušaji propali su; dakle za ono što radi Vlada može se kazati, kako je o sebi kazala Kosovka djevojka: da se Vlada za zelen bor uhvati i on bi se zelen osušio. *(Smieh)*.

Ova zak. osnova ne može drugi zadatak imati nego da zadaje posla činovnicim i privatnim ljudim, da navali veći trošak, veće pisanje i da to sve svrši bez ikakve koristi za narod, a slučajno koristi Vladi pri izborim i drugim inim poslovim.

Ja držim, Gospodo, da po izkustvu, koje smo do sada imali i po sadržaju ovoga zakona, Sabor nemože se nadati nikakvu dobru od ove zak. osnove. Ako se nemože nadati dobru, pravo bi bilo, da je ne primi; pravo bi bilo, da bar mi, narodni zastupnici, narod ne obmanjivamo. Narod čujuć razprave, čujuć da se o gospodarstvu, šumarstvu i drugom govori u Saboru, mogao bi se obradovati i povjerovati, da može imati kakvu korist od ovakve zak. osnove. Ali neće je imati i zato treba narodu reći, da su zastupnici odbili ovaj zakon jer nije od nikakve praktične vriednosti. Ja u to ime predlažem, da se preko ovoga predloga predje na dnevni red.

Podpredsjednik. Pitali još tko rieč? G. izviestitelj želili što god reći?

D.r Masovcić. Visoki Sabore! Odgovoriti ću najprije g. Bjelanoviću i iztaknuti prije svega, da se je on po mom mnenju bavio mnogim stvarima, a samo posve malo o predlogu. Što se tiče predloga, on je iztakao, da bi Vlada imala velik upliv kod ovih kotarskih Zadruga; iztakao je, da bi bilo u Dalmaciji novih činovnika, koji da su nesposobni za slične stvari. Ali sve to ne izlazi, iz jedinoga razloga što Vlada nebi imala nikakva upliva na kotarske Zadruge.

Po ovom zakonu kotarske Zadruge sasvim su nezavisne; Vlada nema drugo nego potvrditi imenovanje predsjednika; drugoga pačanja od strane Vlade nema. Već da čast. Bjelanović misli, da je pačanje sa strane Vlade to, što hoće da dotične temeljne ustanove, podnesu njoj na odobrenje; no ovo je naravna stvar, jer to je po zakonu, i drugčije ne može da bude. Svaka zadruga, kakva god bila, podvržena je občim propisim zakona; svaka zadruga mora podniti svoje štatute na odobrenje Vladi; ovo nije ništa iznimna. S druge strane mora čast. Bjelanović pripoznati, da Vlada ipak štogod daje ovim kotar. Zadrugam, uoblašćuje ih, da mogu sudjelovati kod podporâ, što Vlada dieli i priznaje, da su ove zadruge organi koji zastupaju gospodarstvene interese. Dakle Vlada nepita pačanja, jer pačanje nije što ovakove zadruge moraju podvrći svoje štatute na odobrenje vlasti, a uz to Vlada poslužuje tehničke sile. Tehničke sile takodjer su na ruci onim zadrugam. Dakle meni se čini, da u našem

slučaju biva sasvim protivno onomu, što je tvrdio čast. Bjelanović, jer ona daje a ne pita za se ništa.

Čast. Bjelanović iztaknuo je ovdje kao argumenat, da smo i do sada vidjeli da poljodjelska družtva nisu imala nikakve djelatnosti prama svojoj svrhi. To je donekle istina, akoprem ima iznimka, kako je Odbor Poljodjelski iztaknuo u svojem izvješću; nu ako ta poljodjelska družtva u pokrajini nisu uradila, koliko su mogla, to je s mane u ustrojstvu ovakovih družtva. Ona družtva bila su posve lokalna; ona družtva nikada nisu bila kao organi pripoznati od Vlade, da zastupaju poljodjelske interese; ona družtva bavila su se malim gospodarstvom, najviše dieljenjem sjemenja od Vlade podana. U takvom smislu biti će ove Zadruge nešto veće i naravnije.

Glede prigovora podignuta od čast. d.ra Bakotića, ja moram izjaviti, da s moje strane nisam prijatelj velikoga pačanja Vladina u autonomne poslove. Ja držim s najslavnijim statisticim, da je najbolja država ona, koja može pristati s najmanjom škodom družtva, t. j. ona, koja se najmanje pača. Ali i ovdje moram opaziti, što sam opazio čast. g. Bjelanoviću. To je dobro, što kaže g. Bakotić, da se Vlada nebi imala pačati; nu on to pačanje predpostavlja, ali to nebiva onako. Glede pokrajinskoga Vieća, ono je podčinjeno Vladi, a to je naravna stvar: ona obećaje pomoć svojih činovnika, obećaje pomoć tehničkoga osoblja, pripoznaje, da je ovo Vieće poljodjelski organ pokrajinski za poljodjelske interese, stavlja u ovakovo vieće svoje povjerenje. A što ona pridržaje sebi? Samo imenovanje jednoga predsjednika i dvaju članova; drugoga pačanja Vlada nema u pokrajinskom poljodjelskom Vieću; autonomija njegova tim nije nipošto u pogibelji.

Kaže čast. Bakotić: Ovo Vieće dužno je javiti dnevni red Vladi. — To nema kakove važnosti; jer tu moraju biti vladini ljudi i činovnici, s toga taj prigovor nema važnosti.

Kaže d.r Bakotić: Puno je uredova u zemlji. — Istina, ima sad više uredova, ali ih je stvorila tabularna knjiga; imati ćemo više ureda, ali napokon ćemo što i postići.

Kaže D.r Bakotić, da ova družtva nisu nuždna. Ali baš je ovo stanovište Odbora Poljodjelskoga, da su ova družtva nuždna. Neka si predstavimo jedan slučaj: pomislimo kako su sada, bez ovih organa zastupani poljodjelski interesi u pokrajini. Danas hoće i se što poduzeti u kojem kotaru, hoće li se učiniti kakva radja — jedan podrum — Občina mora pisati Zemalj. Odboru da postigne pripomoć. Občina nema sredstava, Odbor Zemaljski mora pisati na pokrajinsku Vladu, a ova u Beč, iz Beča nazad za obaviesti itd.; nikada uraditi ništa. Dočim, ako mi odobrimo ovo Gospodarsko Vieće i kotarske Zadruge, mi ćemo imati priliku u Vieću da potrebe ukažemo; ono razpolaže raznim silama i možemo se nadati, da ćemo baš što postići.

S ovih razloga i s onih što je naveo Odbor Poljodjelski u izvještaju, molim vis. Sabor, da izvoli preći na posebnu razpravu.

Podpredsjednik. Dvorski savjetnik pl. Pavić ima riec.

Vladin Povjerenik Pavić. S razloga navedenih po g. Izvjestitelju Poljodjelskoga Odbora, ja molim, da se predje na posebnu razpravu ove zak. osnove.

Bjelanović. Molim riec.

Čast. Izvjestitelj nije me mogao uvjeriti o koristi ovoga Vieća.....

Podpredsjednik. Molim. Obća je razprava zatvorena.

D.r Bakotić. Nije zatvorena, kad je Vladin Povjerenik govorio.

Podpredsjednik. On vazda može govoriti.

D.r Bakotić. Nemože.

Podpredsjednik. Stavljam na glasovanje predlog zast. Bjelanovića, koji glasi, da se predje na dnevni red preko ove zakonske osnove o ustanovljenju gospodarstvenih Zadruga i zemalj. gospodarstvenog Vieća.

Tko prima ovaj predlog, neka ustane. (Manjina).

Naprotiv Izviestitelj predlaže, da se predje na posebnu razpravu.

Tko prima ovaj predlog, neka izvoli ustati. (Većina). — Neka izvoli čitati g. Izvjestitelj zakon. (§§ 1.—6. primljeni su bez primjetbe).

D.r Masovcić. §. 7. (čita).

Podpredsjednik. Razpava je otvorena. — Pitali tko rieč?

Messa. Invece di questo §, siccome ritengo che il Consiglio provinciale di agricoltura, se mai sarà istituito, avrà pure un' utilità pratica per la Dalmazia, e siccome d' altronde ritengo che questo è assai meno importante di quello che la nomina dei podestà, i quali non hanno bisogno dell' approvazione per parte della Luogotenenza per fungere il loro ufficio, propongo che a questo §. venga sostituito il seguente: „Il preside e suo sostituto devono avere le qualifiche necessarie per esser eleggibile nella rappresentanza comunale (§ 9. regolamento comunale). La loro nomina deve esser partecipata al Luogotenente". Io non credo che sia necessario ottenere l' approvazione.

Podpredsjednik. Pitali tko rieč o predlogu d.ra Messe? — Nitko — Dakle razprava je zatvorena.

Izviestitelj želili govoriti?

D.r Masovcić. Htio bih toliko primjetiti, da da kad bi primili predlog čast. Messe, nebih hotio da bude na pogibi odobrenje ovoga zakona; jer kako sam pri obćoj razpravi iztakao, nemožemo izkati, da Vlada daje tehnično osoblje i drugo, a s druge strane, da se izključi sasvim Vlada.

S toga molim, vis. Sabor, da izvoli glasovati za predlog Odbora.

Podpredsjednik. Zast. Messa ima rieč.

Messa. Allora vorrei che il signor Commisario Governativo si esternasse in proposito, essendochè egli stesso ammetterà la maggior importanza dei podestà.....

Podpredsjednik. Io ho dichiarato chiusa la discussione. Il signor Relatore ha già parlato ed io non posso accordarle la parola. Ad ogni modo se vuole che venga riaperta la discussione io interpellerò l' Eccelsa Camera.

Vladin Povjerenik Pavić. Molim da se primi ovaj §. kako ga predlaga Poljodjelski Odbor.

Podpredsjednik. Popravak g. Messe glasi ovako (čita talijanski).

Dakle staviti ću sada na glasovanje.....

D.r Bulat. Molim rieč po Poslovniku. Čini mi se, da pošto je hrvatski iliti srbski jezik uredovni jezik Sabora, predlog ima biti sastavljen u hrvatskom iliti srbskom jeziku, a da ne smie se glasovati na talijanski predlog; talijanski to je prevod samo, a tekst je hrvatski.

Podpredsjednik. Dakle predlog predstavljen sa strane d.ra Messe glasi:

„Predsjednik ili njegov zamjenik moraju imati svojstva potrebita, a da su izberivi u zastupstvo obćinsko (§. 9. izbor. obć. Reda), a njihovo se imenovanje ima dojaviti Namjestniku."

Messa. Io non so se la proposta che vien posta a votazione corrisponda a quella da me fatta; e credo quindi un mio diritto di fare una proposta alla Dieta in lingua italiana.

Podpredsjednik. È una traduzione fatta dal signor Segretario.

Dakle, tko prima ovaj predlog d.ra Messe, kako je sastavljen, neka ustaje. (Manjina). Sada, tko prima §. 7, kako je pročitan od g. Izviestitelja, neka ustane. (Većina).

§ 7. je primljen.

(§ 8—10 primljeni su bez primjetbe).

D.r Masovcić. §. 11. (čita).

Pavlinović. Molim ono „s javnim", ono „s" da se izbriše.

Dr. Masovcić. To će se obaviti u trećem čitanju.

Podpredsjednik. Molim g. Kanoniče; što ste htjeli?

Pavlinović. Da se izostavi ono „s".

D.r Masovcić. Ja se slažem sa izpravkom čast. Pavlinovića.

Podpredsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Razprava je zatvorena. Tko prima §. 11

s popravkom g. Pavlinovića, primljenom od g. Izviestitelja, neku izvoli ustati. (Većina). Primljeno.

(Predsjedničko mjesto zauzeo Predsjednik knez Vojnović.

(§§. 12 i 13 primljeni bez primjetbe).

D.r Masovcić. §. 14 (čita).

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč?

Messa. Il progetto governativo alla lettera *f)* metteva ancora nei Consorzi agrari distrettuali i possidenti. Io credo questa una disposizione lodevolissima, inquantochè, chi meglio dei possidenti può dare suggerimenti al Governo per il miglior andamento dell' agricolltura? A quanto si esternò il Comitato, l'ommissione di questi membri dal diritto di far parte del Consorzio seguì soltanto per viste di economia. Il Comitato secondo me ha levato la disposizione più liberale del progetto governativo, e dodomando quindi che sia aggiunta di bel nuovo, cioè che sia accettato il progetto governativo.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Masovcić. Htio sam primjetiti, da treba razlikovati izmedju gospodarstvenoga Vieća i Odbora gospodarstvenoga Vieća. Iz gospodarstvenog Vieća nisu izključene osobe, o kojima se bavi častni Messa. I Odbor Poljodjelski ustanovio je u svojem predlogu, da u Vieće ulaze i predsjednici Zadruga. (Čita):

„Zemaljsko gospodarstveno Vieće sastavljeno je od sliedećih članova:

f) Tadanjih predsjednika gospodarstvenih Zadruga“.

Ali ih ne zove u stalni Odbor; a to s toga, da se smanji trošak.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje § 14. popravljen po g. Messi.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Sada stoji u razpravi predlog Odbora, a ne Vladin predlog. S toga, posto čast. Messa nije podnio pismena predloga, mislim, da ga Predsjednik nebi imao staviti na glasovanje.

Predsjednik. Odgovoriti mi je čast. Bulatu. Pošto je g. zast. Messa rekao, da je njegov popravak u smislu Vladina predloga, i pošto imamo sve tiskano, zato nisam zahtjevao, da mi predade predlog napisan.

D.r Klaić. Nema razlike; isto je.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje § 14, kako ga predlaže Izviestitelj Poljodjelskoga Obora.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj §, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

(§. 15 primljen je bez razprave).

Dr. Masovcić. § 16 (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč.

Messa. Io aveva preso involontario sbaglio, e quindi a questo §. intendeva fare la proposta di prima, che cioè il § 16 sia votato come sta nel progetto governativo, e ciò che dissi prima corrisponde a quanto voleva dire addesso.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko. — Želili govoriti g. Izviestitelj?

D.r Masovcić. Odbor Poljodjelski izključio je predsjednike kot. Zadruga jedino s razloga štednje. Odbor nije imao drugoga razloga da ih izključi, nego da umanji trošak pokrajini.

Predsjednik. Dakle prije stavljam na glasovanje § 16, kako je popravljen po čast. zast. Messi, t. j. kako je predložen po Vladi.

Ona Gospoda, koja primaju § 16. popravljen po čast. Messi, t. j. kako ga predlaže Vlada, neka izvole ustati. (Manjina). — Ona Gospoda, koja primaju § 16. kako ga predlaže Poljodjelski Odbor, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

(Ostali §§ od 17—26 i uvod i naslov primljeni su bez primjetbe).

D.r Masovcić. Pitam rieč da predložim treće čitanje.

Predsjednik. Izviestitelj predlaže da se ova zak. osnova, koja je već prjmljena u drugom čitanju, primi u trećemu čitanju.

Pitali još tko rieč o predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. (Većina). — Tko prima u trećem čitanju ovu zak. osnovu, kako je već primljena u drugom čitanju, neka izvoli ustati. (Većina). Primljena u trećem čitanju.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda: Pazbroj 1883 Mirovinske učiteljske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora D.r Karaman, molim, da pročita izvješće.

D.r Karaman (čita):

uz Br. $\frac{2}{S.}$

Visoki Sabore!

Pristojbina koncem godine 1883 Mirovinske Učiteljske zaklade dala je fior. 19.180 prama proračunanoj su fior. 18.555, od tud nepovoljan izpadak u iznosu od fior. 625. Manjak ima se pripisati jedinom povečanom broju umirovljenih učitelja. Nego su se povisili i dohodci, tako da je bilo moguće ne samo pokriti trošak, već još prištediti fior. 1511, koji su se uložili u državne obveznice, i tim poresla dotična glavnica one Zaklade.

Budući sve to podpuno opravdano i dokazano i pošto se nema ništa primjetiti upravi ove zaklade, čast je Financialnom Odboru predložiti Visokome Saboru:

Da izvoli odobriti konačni račun Mirovinske Učiteljske Zaklade za godinu 1883 priobćen od Odbora Zemaljskoga izvješćem 20 siečnja 1885 Br. 2068.

Od Financialnog Odbora

Zadar, 5 Prosinca 1885.

Predsjednik

Bulat.

Izviestitelj

Karaman.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Financ. Odbora, koji glasi (čita).

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina). — Primljeno.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda: Pazbroj 1883 pok. učionske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora d.r Karaman, molim, da pročita izvješće.

D.r Karaman (čita):

uz Br. $\frac{3}{S.}$

Visoki Sabore!

Svršetkom godine 1883 pristojba Zemalj. Učionske Zaklade je skupa fior. 243.352
dakle prama proračunanoj su „ 243.796

povoljna za fior. 444

Naprama tomu dohodak je bio nepovoljan, budući se utjeralo . . . . fior. 136.995
mjesto proračunanih. . . . „ 137.389

Dakle manje fior. 394

Manjak bi pokriven sa viškom pristojbine, tako da konačni izpadak dao je prištedu u prinesku iz zemaljske zaklade od fior. 50.

Pošto su računi u podpunom redu, i uprava ove zaklade posve pravilna, Financialni Odbor ima čast predložiti Visokom Saboru:

Da izvoli odobriti konačni račun Zemaljske Učionske Zaklade za godinu 1883, podnešen izvješćem 20 siečnja 1885 Br. 2178.

Od Financialnog Odbora

Predsjednik

D.r Bulat.

Izviestitelj

Dr. Karaman.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Zastupnik Messa ima rieč.

Messa. Vorrei che il signor Commissario Governativo fosse così compiacente di informare la Dieta sul numero degli scolari che frequentano le scuole civiche in Dalmazia e sul

loro progresso, onde poter nella discussione del preventivo fare alcune proposte.

Predsjednik. Moram primjetiti g. Zastupniku, da je sada razprava o konačnim računim god. 1883. a nije o proračunu.

Messa. Precisamente, essendochè il signor Commissario Governativo non sarebbe in caso di dare i dati statistici dell' anno 1884, perciò nel consuntivo del 1883 mi permetto di domandare, pel caso l' avesse a mano, il numero degli scolari delle civiche in provincia.

Predsjednik. Nadzornik školski ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Nell' anno scolastico 1883-84, poichè mi pare che di questo s' occupasse il signor deputato Messa, avevamo, se ben ricordo, — ci può essere un errore di uno o due — nella scuola civica di Sebenico dai 35 ai 40 scolari, nella scuola di Macarska 11, nella scuola di Curzola dai 35 ai 40, in quella di Lesina 40, in quella di Ragusa 27 o 28. Questo è il risultato approssimativo della frequentazione delle scuole civiche.

Predsjednik. Želili još tko govoriti? — Nitko. Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda koja primaju predlog Financ. Odbora, koji glasi (čita), neka izvole ustati. (Večina). Primljen.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda: Razbroj 1883 pokrajinsk. zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora zast. g. Duboković, molim, neka pročita izvješće.

Duboković (čita):

uz Br. 4 / S.

Visoki Sabore!

Ukupni prihodi konačnog računa god. 1883 Zemaljske Zaklade, podnešena od Slavnog Zemaljskog Odbora, iznašaju. . fior. 350.272
A troškovi tekom iste godine „ 381.346

Proizlazi dakle manjak od fior. 31.074

Ali uzprkos dokazanome manjku, aktivna imovina zemaljske Zaklade povisila se je od fiorina 173.831
na fior 186.228

Prikazuje se dakle višak od fior. 12.397

To se ima pripisati, kako iztiče iz izvješća Zemaljskog Odbora, sliedećim uzrokom:

a) da usljed računovodskih izpravaka pasivni ostatak god. 1882 obaljen je za fior. 1307;

b) da je aktivni ostatak povišen su fiorina 34.087 usljed naknadnih odmjerenja izravnih poreza;

c) da su sve pristojbe troška god. 1883 izplaćene, niti je trebalo odbiti od aktivnog ostatka ikakve svote pridržane za izplatu tih pristojba u god. 1884;

d) da usljed realiziranja zemaljskog zajma god. 1883, pri koncu mjeseca studenoga, prištedilo se je na izplati *couponsa* u god. 1884 mal da ne 5 mjeseci, i odnosni eskomptirani novac uvršten je kao dohodak god. 1883, dočim je u god. 1884 podpuno plaćen rečeni *coupon*.

Najglavniji uzrok viška jest onaj naveden pod *b*, to jest naknadno odmjerenje izravnih poreza i tim zemaljskih prireza, koji upravo imali su biti utjerani god. 1882. Višak dakle aktivne imovine sastoji u tom, da je ona izkazana na koncu god. 1882 bila manja nego je u istinu imala biti.

Manjak dohodka u god. 1883 prama proračunu tumači se osobito tim, da je pristojba ukupnih izravnih poreza navedena po podatcim računovodskog Odsjeka c. k. Ravnateljstva Financija u iznosu fior. 660.500, faktično odmjerena su fior. 604.600, što znači gubiti zemaljskog prireza u razmjerju od 28% od fior. 15.655.

Na temelju navedenih podataka, časti se Financijalni Odbor predložiti Visokom Saboru:

Da izvoli odobriti konačni račun Zemaljske Zaklade za god. 1883, kako ga je Zemaljski Odbor podnio izvješćem 20 siečnja 1885 Br. 4933.

Od Financijalnog Odbora.

Zadar, 3 prosinca 1885.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Duboković.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Financ. Odbora, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Peta točka dnevnoga reda glasi: Doprinesak od fior. 400 za pouku podkovačâ u Sinju.

Izviestitelj Financ. Odbora D.r Čingria, molim, da pročita izvješće.

D.r Čingria (čita):

Uz Br. $\frac{15}{S.}$

Visoki Sabore!

Na temelju izvješća 26 rujna 1885 Br. 2578 Zemaljskog Odbora, i pošto je Visoki Sabor odobrio trošak za tri godine od fior. 400 na godinu za prinosak naukovnom tečaju od 5 nedjelja za podkovače u Sinju, pod uvjetom da tom svotom bude nagradjen ravnatelj tečaja i udieljeno 6 stipendia od flor. 50 svaki slušateljima iz drugih kotara — Financijal. Odbor predlaže sliedeći zaključak:

Nalaga se Zemaljskom Odboru da pokrije dotični godišnji trošak iz prihoda zemaljske poljodjelske zaklade.

Od Financijalnoga Odbora

Zadar, 5 prosinca 1885.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Čingria.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju predlog Financijalnog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Šesta točka dnevnoga reda glasi: Predrazbroj 1886 Mirovinske učiteljske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora d.r Čingria neka pročita izvješće.

D.r Čingria (čita):

uz Br. $\frac{12}{S.}$

Visoki Sabore!

U predloženom proračunu Mirovinske zaklade za učitelje pučkih učiona dotični troškovi iznose fior. 21.252, t. j. 348 fior. manje neg oni prošle godine proračunani na fiorina 21.600.

Uzrok je tomu smanjeni broj umirovljenih učitelja.

Prama god. 1885 ima ova zaklada i viši dohodak od fior. 694, kojemu prilagajuć gorinavedenih 348 fior. umanjenog troška, izlazi ukupna svota od fior. 1042, što će biti manji prinesak iz zemaljske zaklade za godinu 1886 prama prošloj 1885.

U takom stanju stvari Financijalni Odbor preporuča Visokom Saboru:

I. Da uzme za podlogu posebne razprave proračun Mirovinske učiteljske Zaklade za godinu 1886 predložen od Zemaljskog Odbora izvješćem 16 kolovoza 1885 Br. 2768.

II. Da primi u posebnoj razpravi sve točke pokrića i troškova predloženoga proračuna.

Zadar 5 prosinca 1885.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Čingria.

Predsjednik. Razprava ja otvorena o predlogu Financ. Odbora. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju predlog Financ. Odbora, da se predje na posebnu razpravu, na temelju prikazanih računa, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na posebnu razpravu.

(Točka 1—7 potrebština i 1—7 podmire kao i ukupna svota od 21.252 fiorina razhoda a fior. 3277 dohodka, primljene su bez primjetbe).

Ona Gospoda, koja primaju Predrazbroj učiteljske mirovinske zaklade za god. 1886, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Prelazim na sedmu točku dnevnoga reda: Predrazbroj 1886 pokr. učionske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora d.r Čingria, molim da pročita izvješće.

D.r Čingria (čita):

uz Br. $\frac{18}{S.}$

Visoki Sabore!

Financijalni Odbor razgledao je proračun Zem. Zaklade za godinu 1886.

Odbor isti opazio je rado da skupna svota troška, koja sastoji od fior. 260.335, sravnana sa onom koja bi prošle godine proračunana na fior. 258.102, ne nadmašuje ovu zadnju neg samo za fior. 2233, što se posve povoljno pokazuje, jer na temelju iskustva prošlih godina, bila je posve opravdana bojazan, da će taj višak mnogo znamenitiji biti.

Opaziti je i to, da višak isti nebi bio nadmašio više neg fior. 1733 za prošlu godinu proračunanu svotu, da ga se nije uzmnožilo u posljednji čas nametom od fior. 500, povišnjuć odsječnicu od godišnih fior. 1300 dozvoljenih ženskoj učioni Samostana Sv. Lucije u Šibeniku, na fior. 1800, i to radi dobra uspjeha kojeg je ova škola u zadnje doba pokazala.

Odbor da izbjegne obtužbi optimizma što je predloženi proračun povoljnim smatrao, pozivlje pozornost Vis. Sabora na onu istu okolnost, koja bi istaknuta u izvješću Financijalnog Odbora za god. 1885, to jest: da je postepeno povišenje trošaka svake godine neizbježiva posljedica obstojećeg učionskog zakona, po kojem broj učiona mora se svake godine povećati.

Kada bi se paka sve učione, kako zakon zahtjeva, ustrojile u podpunom broju, dotični trošak nadkrilio bi pol miliuna fiorina, do česa nam ekonomično stanje naše zemlje ne dopušta da dodjemo.

Pogledom na tu okolnost Financijalni Odbor u Saborskom zasjedanju god. 1884, u svome izvješću 4 srpnja 1884 Br. 19, dok je predložio da se onda podnešeni predračun za god. 1885 odobri, predložio je jošte da ovi Visoki Sabor:

1. pozove c. k. Pokr. Školsko Vieće, nek uznastoji o višoj mogućoj štednji za školsku zakladu, i to: *a*) oprezno postupajuć u zavedenju novih škola; *b*) usredotočujuć one koje su razstrkane; *c*) ukidajuć one koje ne daju povoljna uspjeha.

2. Da prouči način kako bi se preinačio pokrajinski učionski zakon, u smislu gorenavedenih nazora, a to nadasve za ona sela koja su rastrkana, gdje bi se moglo bolje doskočiti pučkoj nastavi pomoćnim školama.

Pošto tad na svrhu Odbor isti bio je opazio da utjeravanje globa radi nepohadjanja pokazalo se posve bezuspješno, predložio je:

3. Da bude naloženo Zem. Odboru, da se obrati na c. k. Ministarsvo Financija i izrazi želju Sabora: da utjeravanje rečenih globa budu obavljali unapried vršiteljni državni organi.

Odbor Zemaljski izvršio je podane mu naloge, a uspjeh preporuka bio je taj, da je za ono što tiče zavedenja novih škola, c. k. Pokr. Škol. Vieće odgovorilo da je svedj postupalo i da će unapried postupati oprezno u toj stvari, strogo držeć se propisa § 7 pokr. zak. 29 prosinca 1871, i u svakom pojedinom slučaju pitajuć dozvolu Zem. Odbora.

Glede usredotočenja učiona, Vieće isto izrazilo se da tomu ima zaprieka, koje se svladati ne daju, jer za postignut ga, trebalo bi graditi nove školske kuće na osomljenim mjestim i oteti jednom ili drugome selu odavna uživanu posebnu školu.

Za ono paka što se tiče ukinuća učiona, koje ne daju povoljna uspjeha, Pokr. Školsko Vieće odvratilo je: da će predložiti zatvor svake pojedine škole gdje budu bezuspješno izcrpljeni svi pokušaji uredjenja. Po mnenju Odborovu, takome odgovoru neda se šta prigovoriti, pošto pojedine stavke, i odnosno ukupni iznos troška predloženog predračuna, sravnan s onim prošle godine, kako smo jur iztakli, dovoljno ga opravdaju.

To isto ne stoji niti se može reći glede Saborskog zaključka da se prouči način, kako bi se preinačio sadanji oblik školskog zakona.

I u istinu, na odnosno pitanje c. k. Pokr. Šk. Vieće nije ništa meritorna odvratilo, dapače samo je izrazilo mnenje: da se još za koje vrieme odustane od preinačenja pokr. učionskog zakona, dok se najstrožijim vršenjem istih sa strane dotičnih organa, ne bude vidjelo gdje baš isti ne odgovaraju.

Nego kad se uzme u obzir da Financijalni Odbor u prošlom zasjedanju, kad je zahtjevao da se prouči kako bi se obstojeći pok. učion.

zakon preinačio, naslanjao se poglavito na to: da isti ne odgovara ekonomičnom stanju našem, koje ne dopušta da se on podpuno izvede, lako se uvidja, da gorenaznačeni odgovor ne pokazuje se opravdan, jer istim dotično pitanje nije se riešilo, neg obišlo.

Radi toga Odbor Financialni ostaje kod svoje, pa opet ponavlja isti zahtjev pod Br. III, u točnijoj i obćenitijoj formi.

Isto tako što se tiče utjeranvaja globa radi nepohadjanja škola, Odbor misli da sve dotle dok ono ne bude povjereno c. k. Poreznim organim, da ga vrše, sadašnji neuspjeh neće prestati, pak u tom smislu predlaže pod Br. IV dotični zaključak.

Na temelju gorinavedenih razmatranja Financijalni Odbor predlaže Visokome Saboru:

I. Da uzme za podlogu posebne razprave učionski proračun za god. 1886 predložen sa strane Zemaljskog Odbora izvješćem 28 listopada 1985 Br. 3664.

II. Da primi u posebnoj razpravi sve točke pokrića i troškova predložena u istome proračunu, s popravkom po Odboru predloženom pod točkom 5. troškova, povisivši ju od fior. 6176 na fior. 6676.

III. Da podade nalog Odboru Zemaljskomu da prouči način, kako bi se preinačio pokr. uči. zakon 29 prosinca 1871, u smislu kako bi podpuno izvedenje istog odgovaralo ograničenim ekonomičkim sredstvima naše pokrajine.

IV. Da istome Odboru Zemaljskome naloži da se obrati na Visoko c. kr. Ministarstvo Financija, izrazujuć želju da utjeravanje globa radi nepohadjanja škola, bude sliediti unapred vršiteljnim putem preko c. k. državnih Poreznih organa.

Prisvajajuć na svršetku razloge navedene u dotičnom izvješću Zem. Odbora, Financ. Odbor predlaže sliedeću Saborsku Odluku:

V. Ovlašćuje se c. k. Pokrajinsko Učionsko Vieće da svotom uvrštenom pod stavkom 18 proračuna „Nabava učionskog pokućstva" razpolaže sve do 31 ožujka god. 1888, i to na računu službe god. 1886.

Od Financijalnog Odbora

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Čingria.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o proračunu učionske zamaljske zaklade za god. 1886.

Pitali tko rieč?

Bjelanović. Visoki Sabore! Ja sam se do sada dva puta tužio na oskudicu školama u našim gornjim krajevim. Ja sam se do sada dva puta tužio, kako su oni krajevi mnogo zapušteni, ako sravnimo broj škola u njima sa brojem škola u drugim krajevim. U nekim krajevim dolazi na tisuću stanovnika po 1 škola, u drugim pak krajevim 4—5—6 i više tisuća nemaju jedne škole. Tužio sam se dva puta a danas po treći put tužim i tužit ću se koliko god puta udjem u ovaj Sabor.

Po istini govoreć naša školska uprava nastoji, da ova oskudica, ova nepravda bude što manje osjetliva. Školam nastoji se dati takav pravac, koji ju odvraća od onoga zadatka, koji bi škola imala izvršiti u narodu. I o tom sam govorio, tužio sam se, da se od učitelja stvaraju agitatori.

Ove godine našao sam jednoga saveznika odakle ga nisam očekivao. Vidi se, da u nekim predielim, gdje se čovjek najmanje nada, mogu koji put nastupiti *lucida intervalla*. Mislim na jednu okružnicu, koju je dalmatinsko pokrajinsko školsko Vieće razaslalo učiteljim usljed naloga Ministra prosvjete. U toj okružnici u prevodu kaže se: (čita).

Pri tunedavnim izborima zastupnikâ na carevinsko Vieće, pojavilo se je, da učiteljske osobe onakovih škola, koji imaju ne samo naučavati nego i odgajati mladež, saučestvovale su očevidnim načinom strančarenja kao sakupitelji glasova i kao politički predvoditelji.

Takovo saučestvovanje u jednom pokretu, koji ne može a da ne smeta tihom djelovanju škole i to sa strane zvaničnika takovih, čiji primjer tako jako na učeću se mladež utjeca, ne može nikako biti odobreno. Jerbo pravedni zahtjev škole, da joj mogu mirom povjerena biti djeca sviju stranaka i narodnosti, svoju bi povlast izgubio odma, netom oni koje je zadaća dopala, da znanstvenim zanimanjem rasteću mladež rukovode k prostodušnom i nepriuzetom načinu ćućenja i mišljenja, sami se oni upuštaju u stranačku djelatnost i time s razlogom daju povoda sumnji, da i sami oni nijesu prosti od pri-

uzetnosti u stranačkim i narodnostnim pitanjima.

Dakle po priznaji naših visokih školskih Vlasti učitelji učestvuju u izborim; po priznaji ovih Vlasti učitelji ponizuju se, učestvujuć u izborim i političkim agitacijam. Ja mislim, da učitelj-političar nemože svoj posao svršavati. Politika i učiteljstvo, to su dva predmeta, koja se ujedno nemogu obavljati. Učitelj i političar, osobito kad su izbori, mora kupiti glasove, mora sastavljati odbore, mora toliko drugih stvari raditi, mora pjevati pjesme: „Udri udri in der Stadt — Srbim štrik za vrat“ ili „Autonomašim štrik za vrat“, ili jednim i drugim zajedno. Pa ne samo o izborim; učičelj-političar mora uplićati se kao takav u občinske poslove, što se radi kod občine, tko će biti za načelnika izabran. Na selu dočekuje taj isti posao učitelja-političara; mora se starati, da bude za čauša izabran Petar, a ne Pavao. Na taj način nemože raditi i mora s jednim dielom naroda, ma gdje to bilo, mora biti u svadji. Nije bez uzroka ova naredba izdana. I zaista meni je poznato, da su učitelji živo sudjelovali u posljednjim izborim; meni je poznato, da su, s nekom iznimkom, učitelji letili na izbore, kao da ih Vlada mobilizira; meni je poznato, da su na nekim mjestima učitelji prvi započimali agitaciju; meni je poznato, da su učitelji imali svoje liste osobite svojih osobitih kandidata za izborne birače, da su te liste davali djeci u školi prepisavati.

Sve mi je to poznato i imam dokaza, koje ovdje neću iznositi. Ja ovdje neću nikoga imenovati, jer držim, da su učitelji najmanje krivi.

Ja bih želio nešto drugo znati, ako bi bilo slobodno: Je li ova okružnica upućena i na srednje škole? — I tu se je agitiralo kao i u osnovnim. Meni je poznato, da je jedan upravitelj srednje škole pozvao k sebi profesore i rekao je: Vi ćete sutra morati glasovati za hrvatsko-vladina kandidata, jer mi je tako naredilo Namjestništvo. — Meni je poznato, da su neki učitelji srednjih škola dobivali dopust u vrieme izbora i trčali od mjesta do mjesta, da sakupe ili stvore, gdje je nema, jednu stranku koja bi za vladina kandidata glasovala — baš u Kotoru.

Kažem, da želim znati, je li protegnuta ova okružnica na sve škole, u koliko ja držim, da su ovi kriviji nego oni mali učitelji i da su sve više krivi, što u stepenu napred idu, t. j. po mom mnenju, da je Vlada svemu ovomu kriva. Vlada zna, kako prolazi naša preparandija. Vlada zna, da se tu u preparandiji najprije taj duh u učitelje ulieva; Vlada zna sve, što učitelji rade i Vlada ih nikada ne zove na red; nego ja držim, da Vladi upućuje ih, da učitelji ostavljaju školu, a da se bave agitacijom. S ovoga uzroka, kako sam napomenuo, ja ne imenujem nitkoga od učitelja, koji po mom mnenju nisu toliko krivi, ja ne imenujem, jer držim, da su oni najmanje krivi; kriva je Vlada i ova okružnica nije ništa drugo nego nezaslužena pedepsa, koja je imala postići upravitelje, a postizava zavodjene i prevarane učitelje. Ovo je po onoj, ako general što skrivi, treba dati batine vojnicim.

Nego ja imam još jedan primjer, koji još bolje ilustrira ovu okružnicu i stanje naših škola. Imali smo izbore i ovdje u Zadru. Došao je izborni dan; komesar imenuje svoje ljude, a izmedju tih ljudi Vladin Komesar imenuje jednoga profesora preparandije, koji je poslje postao — dakako sve po programu — upraviteljem Komisije i koji je poslje na izborim izazvao škandal. To je Vlada uradila, pa mislite, da je Vlada kaznila toga profesora? — Ne nego ga je nagradila — poslje je postao savjetnikom na školskom Vieću. Dokaz, da Vlada tako hoće; da učitelji nisu krivi.

Gospodo, kao što čujem iz izvještaja ovoga Odbora, rastu troškovi, još bi mnogo više mogli porasti, kad se izvrše svi zakoni. Mi zaista ne žalimo te troškove. Za ništa narod dragovoljnije nije trošio nego za škole; ali pred ovakvim prizorim narodu je počelo dodijavati. I ja sam čuo od ljudi koji ne pripadaju ljevici, da bi volili u nekim mjestima da nema škole. Mi dakle trošimo, a ako trošimo imamo pravo zahtjevati, da škole budu onakove, kakove će moći odgovarati svomu zadatku. Mi smo drage volje učiteljim povisili plaće, na žalost vrlo malo, ali ja sam uvjeren, da će i drugom prilikom ovaj Sabor drage volje priteći svakako, ako Vlada bude znala i htjela svoju dužnost vršiti i mladje na isto pozvati, ne pustiti učitelje u agitaciju, a poslje davati im ukore.

Mi želimo, da naša zemlja bude prosvjećena, zato dajemo ove troškove školama; ali

je bolja glupost nevina od pokvarenosti. Ovako idući škole, ovo nije prosvjeta, ovo je pokvarenost. Vladam neke vrsti i to ide u račun; ali nemože ići nam. Ja s ovih uzroka u ime nepovjerenja školskoj upravi glasovati ću protiv školskog proračuna.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Messa. Come abbiamo inteso poc' anzi dalla bocca del signor Commissario Governativo, le scuole civiche della Dalmazia hanno un assai limitato numero di scolari, e precisamente: Sebenico dai 35 ai 40, Makarska 11, Curzola dai 35 ai 40, Lesina 40, Ragusa 27. Io credo che fatto calcolo di quanto costano le scuole civiche e fatto calcolo d' altronde della loro poca importanza, giacchè la scuola civica è poco più della scuola popolare, e chi, compiuta questa, vuol proseguire gli studî, frequenta le scuole medie, io credo dico che le scuole civiche sieno superflue. Io vedo che generalmente anche in altri Stati vengono addottate le scuole professionali — e sarei perciò d' avviso e spero di trovar appoggio nella Dieta, che venga studiato l' argomento e sia provocata frattanto dal Governo la soppressione delle scuole civiche e si tenda in loro vece ad aprire delle scuole professionali, le quali son certo darebbero migliori risultati. In quanto al compito affidato al Consiglio Provinciale dal Comitato finanziario, cioè di curare il risparmio nelle spese per le scuole, mi pare non sia stato del tutto corrisposto, inquantochè vedo a Zara costituita una scuola croata, mentre abbiamo scuole a sufficienza e ben frequentate.

Questa invece ha 12 fanciulli, alcuni dei quali non hanno l' età normale e la più parte di questi non appartengono al paese, ma sono figli di impiegati. Io con questo non intendo di proporre la chiusura di questa scuola — tutt' altro — è bene anzi che ci sia; soltanto vorrei che il Consiglio Scolastico Provinciale sulla base degli stessi motivi aprisse in Dalmazia delle scuole popolari con lingua d' istruzione italiana, in tutti quei luoghi ove vi sono 40 scolari obbligati alla frequentazione, come la legge al § 16 lo prescrive. Dopo ciò farò la mia proposta relativamente alle scuole civiche.

D.r Macchiedo. Attendo che il signor deputato Messa faccia la sua proposta.

Predsjednik. Predlog g. Messe glasi: da vis. Sabor izvoli zaključiti, da bude pozvana Vlada Nj. Veličanstva da ukine obstojeće gradjanske učione i da ustanovi obrtne i strukovne učione.

Rieč ima čast. Macchiedo.

D.r Macchiedo. Io rispetto il diritto storico di ognuno; ma siccome l' onorevole deputato Messa attaccò il nostro diritto provinciale, così io gli parlerò da provinciale. Signori miei! Noi della provincia concorriamo a tutte le spese che si fanno a vantaggio delle nostre città più grandi, e nessun profitto abbiamo finor ritratto dalle medesime. Le spese pegli ospitali sono sulle nostre spalle — si contraggono ingenti debiti — ed i provinciali concorrono al pagamento degli stessi, per secondare i desiderî dei luoghi più grandi e non impedire lo sviluppo delle nostre principali città. I diritti delle città più grandi sono sacri, ma sono sacri anche i diritti delle città più piccole, che non partecipano per nulla o almeno per un' importo assai tenue, che viene nella sua massima parte erogato a benefizio dei luoghi più grandi. La proposta dell' onorevole Messa è un attentato ai nostri diritti, e noi dobbiamo opporvisi con tutta la forza. Ella tende alla soppressione delle nostre scuole civiche ed Ella non ha il diritto di privarci dell' unica istruzione che hanno i nostri fanciulli. Se intende di convertire le scuole civiche in scuole professionali, la cosa cangia d' aspetto; ma la sua proposta di soppressione fu motivata colla poca frequentazione e coi meschini risultati, ed ha concluso che le civiche non sono scuole da sostenersi; ed Ella è in errore. Le civiche danno buoni risultati — educano il popolo, e noi vogliamo che il nostro popolo venga educato; esso vi ha diritto! Chi volesse frequentare un ginnasio, una scuola media, dovrebbe venire o a Zara o a Spalato o a Ragusa o a Cattaro. Ma per qual ragione dovremmo noi mandare i nostri ragazzi fuori dei nostri luoghi? Perchè non dobbiamo avere quest' unico istituto che si eleva al disopra della scuola popolare — questa scuola media? Ella ne ha domandato la soppressione ed Ella non avea la facoltà

di farlo, perchè se noi rispettiamo, abbiamo il diritto di essere rispettati.

Signori! È legge provinciale, e credo, che essa si fondi su d' una legge dell' impero, che in ogni distretto, ove non sussiste un ginnasio od un altro istituto medio, abbia ad esservi una scuola civica. Questa legge deve esser eseguita finchè rimanga in attività — nè credo possa essa venir modificata con una proposta dell' onorevole Messa. Si faccia una legge nuova ed allora forse le civiche potranno esser cambiate in professionali. So che anche di recente, in occasione della novella scolastica votata al Consiglio dell' Impero, si trattava di sistemare le scuole professionali, e può essere che riescano anche utili. Ma finchè una legge provinciale stabilisce che in ogni distretto, dove non vi è un ginnasio od un' altra scuola media, abbia da istituirsi una scuola civica, le civiche devono venir mantenute, perchè la legge deve venir eseguita. Io quindi, siccome ho sempre rispettato il diritto altrui, così ritengo che debba esser rispettato anche il nostro. Non abbiamo istituti di educazione superiore, non abbiamo che queste scuole civiche, che realmente corrispondono ad una scuola reale inferiore, che danno risultati simili a questa, e ritengo però sia necessario e giusto che vengano mantenute. Il Governo potrà in seguito, ove lo ritenga opportuno, mutare le scuole civiche in professionali — la loro soppressione istantanea, senza un compenso, sarebbe per noi un pregiudizio, ed io la combatto. Ritengo che quanto si spende per le civiche, frutta effettivamente — mentre dall' istruzione del popolo soltanto dipende il miglioramento degli interessi provinciali.

Predsjednik. Školski nadzornik Bakotić ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Dužan sam odgovoriti nešto gosp. zast. Bjelanoviću. Osvjedočen sam, kad bi g. zast. Bjelanović poznavao dobro kako stvar stoji, da nebi uvjek vikao na Vladu i okrivljivao o svem jedino Vladu. Ako je četiri mjeseca kiša padala, to je za nj Vlada kriva; ako si tko slomi nogu izlazeć iz škole, Vlada je kriva; ako se išta dogodi, svemu Vlada je kriva. Ali treba viditi, što je, pa onda prosudjivati, kako je što.

On je rekao, da je ovo treća godina, da ovako zaludno govori, da se otvaraju škole. To je istina; ali ovo nije treća godina, da se u Zagorju otvaraju škole, već deseta; ali stvari idu mučno.

Gospodo, da kažem gdikoji slučaj poteškoćâ što vlada u Zagorju. U mjestu, koje jako dobro poznaje g. Bjelanović, blizu Polače (sada mi ne dolazi na pamet ime), bila je odredjena skola, ali ne bilo za nju učitelja. Dodje kapetan mjesta i moli, da se ta škola otvori: a jer nije bilo učitelja srbske vjere, on veli: Pošaljite koga mu drago. – Mi smo poslali jednoga, nu taj ne može da dobije hrane u cielom selu, nego mora trkati u Polaču, izza kako je školovao u Jagodnji. — Lani se je namjestila u Drinovcim; ali učitelj morao je bježati, jer nije imao stana. — U istom mjestu Djeverskam već evo treća godina nemože se da se napravi bratska kuća, kojoj je krov pao; i tako se ne otvara škola. — Ako se ikakvo pitanje zavede o školi, Bog zna koliko vremena prodje, dok se to pitanje do konca privede. Usljed toga svaki će priznati, da Vlada nije kriva, ako je mučno školu otvoriti, gdje je mučno učitelju živiti. Kuće su raztrkane i postoje sve nepogode, koje bolje gg. Zastupnici poznaju od mene.

Gosp. Bjelanović kaže, da se nastoji dati takav pravac školam, da bi bolje bilo, da ih ne bude. — Ja mislim, da Vlada poseban kakav pravac nemože dati školam, nego koji im zakon daje. Tu su §§. zakona i pri školškoj obuci izvadjaju se ti §§, a ništa drugo.

Najviše bavio se je g. zast. Bjelanović o agitatorstvu učitelja. — Meni se je činilo, Gospoda moja, da bi taj g. Zastupnik htio, da učitelji uvjek sjede u svojoj rupici i da se ne miću iz nje, ne provire ni desno ni lievo. Ja mislim, da su i oni kao što svi ostali državljani, i da i oni imadu svoje državljanske dužnosti. Ako u granicam zakona izvršuju dužnost, pa makar to nebilo milo drugomu, trećom, što zato?

Desnica. Dobro!

Vladin Povjerenik Bakotić. Mi nemožemo zabraniti, da na temelju zakona izmedju inih

propisa budu izvršivali i državljanske dužnosti.

Što se tiče onoga agitatorstva, koje je izveo Bjelanović po onoj okružnici vis. Ministarstva, i tu opažam, da je isti g. Zastupnik vidio što nije, jer nezna poviest te okružnice.

Ta okružnica došla je litografirana od Ministarstva nastave, i po cieloj carevini jednako razpisana. Ta se nije osvrćala osobito na Dalmaciju, nego je obća okružnica, u Beču litografirana, razaslana i amo da se izvidi jedali se je što onoga amo dogodilo.

Dakako vis. pokrajinsko školsko Vieće tu okružnicu moralo je poslati na kotarska školska Vieća, da dojave, jeli kakav slučaj kod njih se sbio. Dakle nije, da je naše pokrajinsko Vieće izdalo tu okružnicu, kao da je doznalo što krupna iz izbornih dogadjaja.

Što se tiče pjevanja neke pjesmice, ja o tom nikada nisam što čuo, i drago bi mi bilo, da je g. Zastupnik imenovao učitelja. Ja mislim, da nemože biti učitelja, koji bi pjevao tako nizku, da rečem, pjesmu. Naši učitelji imadu odgoj malko uzvišeniji i moralniji nego pjevati onako odurne pjesme, mrzke svakom srdcu, koje je odgojeno i izobraženo.

Što se tiče napadaja ove godine na preparandiju i na njezine učitelje, na to ću opaziti da su njegove prazne rieči, a ne kaže jednog fakta; imao bi pravo, ako bi g. Zastupnik fakta iznio. Ja mislim, da se nijedan profesor i ravnatelj preparandije ne boje, da njim se može izniti čina, a uvjeren sam da bi ostavili školu, kad bi njim se šta takova dokazalo. Onamo ima do 60 gojenaca, i svi će zasvjedočiti da su njim učitelji i ravnatelj strozi vršitelji dužnosti, primjerni i izgledni, kao što moraju biti onim, koji sutra imadu onako točno školovati.

A što kaže, da je imenovan jedan profesor preparandije u izbornu komisiju; i to mi je čudnovato čuti, u koliko kad su ljudi na izboru, niti su profesori ni drugo, nego državljani: dakle svaki, koji je tu došao, vrši svoju državljansku dužnost. On ima pravo viećati, ako je izabran. Ja mislim, da kao profesor preparandije nije imao trpiti stoga.

Napokon gosp. Bjelanović kaže, da su škole pokvarenost. — To moram odbiti najenergičnije, u koliko ovdje cielo zastupstvo zemlje može zasvjedočiti da škole u nas. kako je rekao čast Macchiedo, odgajaju, a ne kvare narod. Dakako taj odgoj se nemože odmah podpun vidjeti; vidjeti će se svake godine više, a najbolje kad prodje nekoliko godina.

To je ono, što sam imao reći gosp. zast. Bjelanoviću. A na ono što je rekao čast. Messa, reći ću samo, da hrvatska škola u Zadru nema 12, nego 16 upisanih. Izmedju ovih ima 14 katolika, a bila su 2 pravoslavne vjere; jednoga pravoslavne vjere digao je otac, a to, rekao je ravnajućem učitelju, po naputku drugih; tako da je sa ta ostalo 15 učenika. Ako se pomnoži 15 sa 6. onda će biti broj djetce, koji će ona učiona imati, kad bude jednorazredna učiona sa svih šest godina.

Predsjednik. D.r Bakotić ima rieč.

D.r Bakotić. Ja sam čuo govoriti o profesionalnim školama. Nisam imao namjere, da se zanimam sa pitanjim ovoga proračuna; ali kad sam čuo imenovati te škole od čast. Messe, ja sam promislio, da bi se mogao staviti u sklad njegov predlog sa onim čast. zast. Macchieda. Čast. zast. Macchiedo kaže: nemojte nam otimati škole, to je jedno blago, koje daje pokrajina. — Pa dobro, ja se tomu neprotivim. Nisam imao prigode, da opazim, kakav uspjeh ima se iz gradjanskih škola. Ali imao sam prigode upoznati se u više slučajeva sa uspjehom kod realnih škola. Ja mislim, da u gradovima, gdje ima gimnazija, da nisu nipošto nuždne realne škole, onakove kakove su danas ustrojene. Imade, to ću dopustiti i priznajem rado, imade vrlo valjanih profesora kod tih škola, ali uspjeh je takav, da mladići poslje nego svrše 7 razreda, ne znadu u redu napisati jednu misao jasno na nijednom jeziku ovoga svieta, ako nisu kakav izuzetak. Sve ono, što uče u realnim školama, to imadu već u gimnaziji; stoga ja mislim, ja bih preporučio vis. Sabôru ovom prigodom jedan predlog, t. j. da vis. Sabor izrazava zaključak, da se postepeno preustroje realne i gradjanske škole u teoretično-praktične profesionalne škole.

Tim nebi bile oduzete ni realne ni gradjanske škole, a bilo bi pomožemo da se naši obrtnici mogu izučavati u raznim strukam obrta, što žalibože danas nije.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Vladin Povjerenik Bakotić. Ja ću odgovoriti čast. zast. Vrličkomu, da je pokrajinsko školsko Vieće, usljed naloga Ministarstva — ima tri godine — preuzelo proučavati i uči još kako bi se dalo dovesti o sklad ono što on želi.

Predsjednik. Zast. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Čast. Vladin Povjerenik prigovorio je, po njegovu mnenju, zlu naviku da ja za svašta odgovornost bacam na Vladu; tako po njegovim riečima, ake kiša po tri mjeseca pada, krivim Vladu. Ne, Gospodo, izmedju mojih rieči i moga zaključka bila je sveza.

U ostalom priznati ću drage volje Vladinu Povjereniku, da u nas u nevrieme pada kiša i odviše, a u nevrieme gubi nas suša, i sve to tako ćoravo biva kao da na nebu upravlja dalmatinska Vlada. *(Smieh).*

Vladin Povjerenik rekao je, da se u gornjim mjestima velika oskudica osjeća za učitelje. Ja to znam, oskudica vlada, ali oskudica je i u narodu, ako je narod siromašan, ako je raztrkan, ako nema onih sredstva prosvjete, koja imadu druga sretnija mjesta, koja su blizu mora i gradova; ja mislim zato treba nastojati, da se nadoknadi tomu narodu. Zato što je taj narod žalostan i siromašan, nedaj mu ni škole; — to nije razlog.

Spomenuo je jedno mjesto Vladin Povjerenik, Gjeverske, i kazao je, da je tu škola jedna, kojoj je pao krov, da taj krov nije podignut, nema dakle kuće. Meni je vrlo žao, što po drugi put u ovom Saboru vidim, da Vladin Povjerenik nezna u kakvom se stanju ta škola nalazi. U tom selu bila je škola sazidana, a po tom zapuštena i krov je pao, i poslje su seljani taj krov podigli o svom trošku, ali nema škole; da ta kuća ne propadne, dali su ju parohu, da on uživa.

Vladin Povjerenik krivo moje rieči tumači, ako misli, da sam ja htio reći, da učitelji imaju u kutiji stati. Ja priznajem učiteljem kao svakom gradjaninu, da mogu na izborim učestvovati; ali ne moraju se stavljati na čelo jedne političke agitacije. To je izrično rečeno i u ovoj okružnici, te ja mislim, ako je Vladin Povjerenik htio mene pobiti, da nije namjeravao Vladu pobijati.

Vladin Povjerenik želio bi, da ja imenujem osobe. Ja sam izjavio, da neću imenovati nikoga, da iznosim fakta, a ne ličnosti; neću, da se sbog mojih rieči progoni tko, ako je to i to učinio; jur upravitelja, onoga koji je učitelja uputio, naša ruka nemože doseći. Ja učitelje ne samo nemogu tužiti, nego ih moram sažaljivati.

Kaže Vladin Povjerenik, da bi trebalo za preparandiju neke dokaze iznieti. A ja mislim, da mi vidimo vrlo dobro plodove preparandije i da po tim možemo suditi. U ostalom, ako želi Vladin Povjerenik, ja bih ga zapitao za jedan čin, ako je istinit. Ja sam čuo, da je prije nekoliko godina u preparandiji Zadarskoj jedan djak u jednom predmetu povoljno odgovarao preko godine, pa je taj djak na koncu godine dobio drugi stepen; da se je taj djak tužio na Namjestništvo, a Namjestništvo pitalo upravitelja preparandije u Arbanasim, kako je ta stvar prošla; kako je taj mladić dobio drugi stepen. Taj upravitelj odgovorio je i poslao protokol na dokaz zakonitoga postupanja, a da je taj protokol bio lažan; da protokol nije ni vodjen. Valjda Vladin Povjerenik moći će tu stvar kazati, je li istina.

Ja sam ju čuo i to s dobre strane. Ako je istina, reći ću, da se u tom zavodu vrlo hrdjavi primjeri davaju.

Vladin Povjerenik još je rekao, da onaj profesor u Zadru nije došao na izbore kao profesor, nego kao svaki drugi čovjek. Razlika neka čudnovata, koja ipak nikako ne pobija ono, što sam ja rekao. Ja sam rekao, da je Vladin Komesar pozvao u komisiju profesore; ja sam rekao, da je tim komisijam bio zadatak praviti škandale, odbijajuć nezakonito birače. Ja sam prosto naznačio taj fakt i rekao, kako to može biti: Vlada u Zadru imenuje u komisiju profesore, učitelje, pa poslje izbora daje učiteljem zaušnicu? — Vladin Povjerenik kaže: To je Ministarstvo poslalo za svu Austriju. — Dakako, i Dalmacija spada medju zemlje, zastupane na caravinskom Vieću, zato je poslata i u Dalmaciju. Ja mislim da ova okružnica vriedi za Dalmuciju, koliko za ikoju zemlju; dapače ja mislim, da nema zemlje u Aastriji, na koju bi se mogla bolje primietiti ova okružnica nego na Dalmaciju.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Školski nadzornik Bakotić ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Jednu mi je ovdje odgovoriti na onaj tobož lažni protokol, što je spomenuo g. zast. Bjelanović i o kojem sam čitao u „Srpskom Listu" bar petnaest puta. To se je dogodilo prije 3—4 godine u Arbanasim. Jeli bio napisan na vrieme, ili 3—4 mjeseca poslje, stvar stoji da što je bilo u protokolu — kad bi i bio taj protokol tri mjeseca kašnje pisan — nije nego ono što bi bilo da bude i tri mjeseca prije pisan. Ali, da li je tri mjeseca prije ili kašnje pisano, to Vladi poznato nije; ali da i jest, to takov grieh ja sa strane Vlade ne nalazim u tomu, u koliko su fakta čišto i bistro navedena; tako da Vlada nije ništa zamirila.

Bjelanović. Molim rieč.

Predsjednik. Vi ste već dva puta govorili.

Bjelanović. Ovo je razjašnjenje; mogu govoriti.

Predsjednik. Za kratko razjašnjenje možete govoriti.

Bjelanović. Samo dvie rieči.

Predsjednik. Dakle za jedno razjašnjenje rieč ima zast. Bjelanović.

Bjelanović. Da odgovorim Vladinu Povjereniku, da ona stvar o preparandiji nije razjašnjena, i ako se je petnaest puta o njoj govorilo. To je takav fakt, da se ne petnaest puta nego sto puta može govoriti.

Predsjednik. Rieč ima vitez Trigari.

Trigari. Poche parole soltanto per giustificare il mio voto, che non darò per l' approvazione del preventivo scolastico, sebbene io abbia appartenuto al Comitato finanziario. Non lo darò, perchè realmente nelle nostre condizioni il sempre crescente aumento delle spese esige uno speciale riguardo e che non si facciano spese inutili. Da uno sguardo alla partita delle spese ho potuto rilevare che furono preventivate delle spese che effettivamente non esistono, e per questo motivo in ispecialità non voterò per l' approvazione del preventivo. Io non entro a trattare in merito delle scuole civiche. Una discussione sarebbe possibile solamente sopra una concretta proposta. Al presente ogni giudizio sarebbe prematuro. Per incidenza soltanto osserverò all' onorevole D.r Macchiedo, il quale accentuò che i signori della provincia sono obbligati a provvedere ai bisogni dei luoghi più grandi e pagano i nostri ospitali, che ciò non è esatto. Noi paghiamo tutto da soli. Zara solamente ha supplito il quarto dell' intero importo dispendiato pegli ospitali. Ciò non dico che a confutare l' asserzione, che gli altri pagano per noi l' ospitale. Siamo noi piuttosto che sosteniamo le spese altrui. Il signor referente della Giunta potrà indicare quanto verrà a pagare solo Zara, e si vedrà allora quale minima spesa sostengono le altre città.

Per venire poi incontro ad un' asserzione dell' onorevole Paulinović, dirò di un maestro che nelle recenti elezioni facea parte della Commissione elettorale. L' onorevole rappresentante il Governo osservò che anche i maestri sono cittadini e posseggono i diritti politici. Io non lo nego — tutti hanno diritto di dare il loro voto e di agire nei limiti della legge. Ma riferibilmente a quel signore dirò, che egli fino dalle sei di mattina si trovava dinanzi alla loggia, e posso assicurare sul mio onore che andava in cerca di tre, dicendo: il Governo ci ha destinati pella commissione. Non sarà vero, ma egli lo diceva. Il Governo non può procedere in questa forma; può nominare se vuole tre o quattro impiegati, ma al momento fra i presenti — essi invece lo sapevano già alle sei di mattina ed andavano l' uno in cerca dell' altro. Perfino un macellaio disse: vado a vestirmi, devo esser della commissione. Non sarà stato il Governo, sarà stato un suo rappresentante — ma essi intanto dicevano il Governo. Volli con ciò convalidare quanto disse l' onorevole Bjelanović. — Per questi motivi voterò contro il preventivo scolastico, riservandomi di fare alle relative partite nella discussione speciale le mie osservazioni.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Zast. Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Ja nalazim neumjestnu, čini mi se, treću točku predloga Financ. Odbora. Trećom točkom Finac. Odbor ponavlja lanjski poziv na Vladu. Lani je Financ. Odbor predložio, a vis. Sabor usvojio poziv na Vladu, da se školski zakon preinači, kako bi se umanjili troškovi školski. Zem. Odbor priobćio je tu želju školskom Vieću. a školsko Vieće — izza kako je saslušalo kotarska Vieća i kako je stvar po dva puta u sjednicam pretresana — odvrati, da mu se ne čini shodno preinačiti zakon, dok se ne vidi uspjeh, kad sav zakon bude strogo i strogo proveden. Školško Vieće, ono nije odgovorilo kako je imalo. Namjera Financ. Odbora i vis. Sabora išla je za tim, da se troškovi školske uprave umanje. Koji je dio naših zakona, koji se na troškove odnose?

Ja znam, da su tu dva zakona; oba zakona nose isti datum, ali valja ih razlučiti po nazivu. — Zakon o ustanovljenju i uzdržavanju škola ima glavnu točku u § 1; nu taj § 1 nije zakon pokrajinski, nego je prenešen u zakon pokrajinski. Ovaj je § iz zakona državnoga, koji utanačuje. da ondje gdje ima u okolici od jednoga sata četrdeset djetce sposobne za pohadjanje škole, da se ondje mora ustanoviti škola. Ovo je glavna točka, koja se nemože mimoići. Dakle gdje je u okolici djetce 40, tu se ima s vremenom ustanoviti škola. Ako to nije bilo do sada, krive su tomu one potežkoće, o kojim je malo prije napomenuo čast. Vladin Povjerenik.

Drugčiji su propisi zakona, koji se odnose na troškove. To su oni, koji ustanovljuju troškove za škole. A taj zakon, koji govori o pravnim odnošajim tih škola, glavna točka, glavni propis je onaj, koji utanačuje učiteljim plaće. Mi smo te plaće do sada tri puta povećali, jer nismo mogli odoljeti vapajim učitelja, koji su to povišenje tražili. Tuskoro, prije malo dana, morali smo novi zakon glasovati, koji traži takodje da se povećaju plaće; a ovo povećanje plaća naravito donosi sobom povećanje troškova.

Treće je glede svote u našem proračunu od stanarina za učione. I ta svota, kako se vidi, po raznim proračunim prošlih godina, svake godine raste, ne samo prama uzmnažanju učiona, nego i u samoj stanarini istih učiona. Ja kao član školskog Vieća — i prilično prisustvujem svakoj sjednici — neznam još za nijedan slučaj, da je u jednom mjestu najam ostao na staroj, ili da je došla ponuda cjenija, nego svedje viša; i to tako daleko, da je bilo školsko Vieće primorano zaprietiti, da će školu zatvoriti, ako se ne nadje kuća uz priličnu cienu. Dakle je neizbježiva posljedica, da pridržimo sadašnji zakon, kako je u njegovim glavnim propisim. Troškovi rastu i imaju rasti svake godine više. Propisi glede povećanih plaća ne dadu se promieniti već da u smislu, da se još više povećaju. Mi smo morali četiri puta povećati. Ja mislim, nitko u Saboru neće predlog učiniti da se smanje.

Glede promjene propisa § 1, to bi mogli izražiti želju, da se zakon promieni; ali bili se uspjelo, to je pitanje; meni se čini, da nebi. Zašto? Jer oni propisi obuhvaćaju dosta široke granice: u uri okolice gdje se nadje djetce 40 — to nije mnogo.

Ako je gdje iz prijašnjih doba postojala škola, i ne bilo sada 40 djetce, mora se uzdržati, jer to bi bio težak udarac za one ljude, da se ukine.

Ne vidim dakle načina, kako bi mogli postojeće učionske zakone promieniti u smislu, da se troškovi umanje. Stoga držim, da je ona preporuka neumjestna. Mislim, da Gospoda od Financijalnoga Odbora, da budu znala što se ima promieniti, nebi pozivala Zem. Odbor, da traži, nego bi rekli: promienite u tom smislu; ako promienite, troškovi će se umanjiti.

Ipak ne držim, da kad bi se unapred povećao broj učiona, da bi troškovi skočili do visine, kako kaže Izviestitelj. Mi možemo reći, da imamo ustanovljeno preko tri petine podpunih učiona; ali u ove tri petine padaju učione, koje su u većim gradovim, sve učione koje su u prvom razredu, učione koje imadu više učiteljâ.

Dakle ne sliedi, da bi se za one dvie petine troškovi digli još za dvie petine. Današnji troškovi malo nadilaze 250.000 fiorina; tomu bi se dodalo još dvie petine, t. j. fior. 160,000; ali ja mislim, da toliko neće biti, s uzroka, što sam rekao, da ove učione što se imadu ustanoviti, nisu nego jednorazredne učione, koje spadaju u treći razred. Ja mislim, budemoli postupali strogo po propisu sadašnjega zakona i budemo malo po

malo hodili napred — a to i nemože drugčije biti, jer fale učiteljske sile — da naravnim povećanjem dohodaka zemlje, koje se očituje u povećanju prireza, da ćemo postići — nećemo mi nego naši nasljednici, jer to nije stvar, koja se može učiniti kroz pet godina — svako da diete u Dalmaciji obvezano na pohadjanje škole imati će u svom okolišu učionu a troškovi neće biti takovi, da ih zemlja nebi mogla podniti. Što je veće, to je učinjeno — veće su žrtve učinjene — što ostaje, to su manje žrtve.

Dakle ja mislim, da se ova preporuka nemože izvršiti, da bi odgovor što bi do godine dobio Sabor, bio isti koji i ove godine.

Isti je Financ. Odbor mogao opaziti, da ovoga puta troškovi nisu narasli nego malo, jer one preporuke, koje su smjerale da se strogo zakon vrši — da broj učitelja bude odgovorao broju učenika, da gdje okolnosti nisu povoljne, da se učiona ne zavede, da se pomogne sa pomoćnim učiteljim; — sve je to držano strogo, ali to nije lasno izvedivo. Svako mjesto, gdje se učitelj nepotrebit digao, digao se prosvjed i mnogi prosvjedi stigli su na Zem. Odbor, na školsko Vieće i na Ministarstvo. I tu se je moralo držati strogo zaključka Sabora, te sve te molbe odbiti i postupajuć tako strogo, došlo se je do onoga uspjeha.

Što se tiče predloga g. D.ra Bakotića, ja ću zanj glasovati. Ja sam se od mnogo godina uvjerio, da naše srednje škole t. zv. realke, ne odgovaraju svrsi, dapače niti namjeri onoga, koji ih je osnovao.

To moje uvjerenje stekao sam ja za vriemena, kad sam nazad dvadeset godina imao čast. nadzirati ih. Imao sam prilike poučavati ustroj školski i vidio sam, da nisu ono, što su bile u misli onoga, koji ih je za[illegible]eo i koji ih je zasnovao u prvoj osnovi. Po prvoj misli imale su biti tako zvane profesionalne škole; ali nisu to postale, nego učione, koje su pripravljale na višu nauku universitetsku. Jedan učenik, koji je dospio realku, nije stekao toliko nauke praktične da se može jednom praktičnom životu posvetiti, nego je stekao pripravu, da može pohadjati više tehničke škole. Nu tu istu pripravu, a možda još bolju, davaju gimnazije, a toliko bolje nauku književnu. Ja, koliko sam mogao, u svakoj prigodi svagdje sam ovu misao podupirao, da se i u nas u Dalmaciji zavede jedna ili dvie obrtničke škole, kako se dandanašnji dižu malo po malo i po drugim zemljama. A Gospodo, najbolji dokaz kako realne škole ne odgovaraju svojoj svrhi jest taj, da je ne samo u Dalmaciji, nego u svim zemljam i kraljevinam zastupanim na carevinskom Vieću pohadjanje ovih škola svake godine manje, tako da je u proračunu za ovu god. 1886 dohodak od taksa učionskih spao malo ne na polovinu nego nazad desel godina; dočim takse za gimnazije, i ako se ne obazremo na povišenje, koje je lane zaključeno, rastu svake godine. Dakle ja ću za predlog D.ra Bakotića glasovati. Premda nam je Vladin Povjerenik rekao, da se školsko Vieće o tom pitanju bavi, ovaj glas našega Sabora u tom smislu služiti će za bolju podporu, za bolji uspjeh u svom nastojanju.

Častnomu Trigaru imam nešto opaziti. Glede proračuna školskoga on je rekao, da u proračunu školskom imade troškova, koji nisu nego *imaginarni*. Ja sam svake godine, ako i ne u prvom redu, sudjelovao kod sastavljanja ovoga proračuna i mogao sam se uvjeriti, a jej ovaj put sastavljen po istim načelim, po kojim i svaki put; a kako se duševno sastavlja, najbolji su dokaz konačni računi, koje smo danas glasovali za god. 1883. Po ovim konačnim računim trošak od 234,794 fr. prama proračunu nije manji nego za 444 fr.; a dohodak prema proračunu je manji za 394 fr. Što je za nas odlučno, što sačinjava naše troškove, to je prinos iz zem. zaklade, a ovaj nije nego 50 fr. manji nego odnosni proračun nosi. Kad u proračunu od četvrtine miljuna nije razlika prama svoti proračuna i svoti izdanoj nego od samih 50 fr., to će reći da se računa ne samo duševno, nego i pametno, da je tu svaka potanko u programu. Ja bih želio, da proračuni svih viših država i skupština i zavoda budu tako sastavljeni, da imadu uspjeh, kako ga imade proračun naše učionske zaklade. Ja znam, pošto sam slučajno bio u Financ. Odboru, za čim ide g. Trigari. On govori, da se proračunaju troškovi za neke škole, koje nisu otvorene; ali su ustanovljene, pa će se kroz godinu otvoriti. Neće se upotriebiti sav trošak, ali svake godine izadje koji trošak i nepredvidjen. Jedna stavka dohodka, a to je stavka „doprinosak občina“, ta stavka u proračunu nemože

biti točna; svake godine, ja znam dobro, mora se za koju stotinu, a kadkada i za hiljadu popraviti, ali nigda da se poveća, nego da se smanji. Dakle ako u proračunu koja škola, koja je zakonito ustanovljena, samo jer nema učitelja, ne otvori se, nije to teret viši na zemlju; nego je kako da se stavi jedna svota nepredvidjenih troškova, ili za pokriće manjka nepredvidjena u dohodcim. Pa opet kažem, najbolji dokaz o točnosti računa stoji u tom, što proračun mal da ne sudara sa konačnim računom.

Ja preporučam vis. Saboru, da primi proračun kako ga predlaže Financ. Odbor.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Macchiedo. Sono debitore di una risposta all' onorevole Trigari. Il fondo provinciale è costituito dalle addizionali d' imposta che s' intitolano addizionali provinciali. Questa cifra è eguale per tutti, dunque questa cifra è proporzionata alla rendita. Ognuno che ha quella determinata rendita paga un' eguale addizionale. Se quindi il fondo provinciale costruisce un edifizio, non parliamo nè di Zara, nè di Ragusa, nè di Spalato, ma diciamo in una determinata località, naturalmente consuma una parte di questo fondo provinciale, e se ognuno concorre con una determinata cifra a costituirlo, naturalmente concorre alla costruzione di questo edifizio. Ne consegue, non potersi negare che la provincia intera concorra alla costruzione degli ospitali, e l' idea perciò dell' onorevole Trigari, che Zara da sè si costruisca l' ospitale, non mi sembra perfettamente esatta. La provincia intera concorre acciochè nei suoi centri principali vengano eretti degli ospitali.

Predsjednik. D.r Bulat ima rieč.

D.r Bulat. Samo malu opazku glede predloga D.r Bakotića. Ja se podpuno slažem sa predlogom čast. Bakotića, ali samo što se tiče obstojanja realkam, ne što se tiče gradjanskih škola.

Razloge, s kojih stojim za predlog glede realka, nije treba da navodim; čuli smo, što je o realkam kazao on i D.r Klaić. Radi gradjanskih škola nebih bio za predlog, jer mislim, da imamo imati neke obzire na okolnosti navedene od d.ra Macchieda. S toga predlažem jedan izpravak predlogu čast. Bakotića, t. j. da se izostave rieči „i gradjanske škole“.

A pošto imam rieč, jedno ću opaziti čast. Trigaru. Meni nisu poznate potanko okolovštine, kroz koje se je obavio izbor u Zadru gradu; ali i ako je istina, da je Vladin Povjerenik dan prije izbora rekao onim trim biračim, da će ih pozvati kao članove povjerenstva — meni se čini, da mu se to nebi imalo upisati u velik grieh. Mora se dopustiti Vladinu Povjereniku, da obznani povjerenike dan prije, jer da dodju, da nebude prisiljen uzeti u povjerenstvo takovih ljudi, u koje nema povjerenja. Meni je poznato, da nazad nekoliko godina, kad je na Vladu uplivala druga strana, ona na ljevici, da je neki kotarski Poglavar poslao formalni dekret u oči izbora onim biračim koje je imenovao u članove povjerenstva. Ako se je to moglo učiniti pismeno, moglo se je učiniti i ustmeno.

Što se tiče opazke d.ra Klaića na treći zaključak Financ. Odbora, ja očitujem, da ću glasovati za predlog Finan. Odbora s razloga navedenih u izvješću, t. j. što pokrajinsko Vieće nije riešilo, nego je obišlo pitanje, lani mu stavljeno. Ja ću glasovati za predlog, pošto — izjavom učinjenom od g. školskoga Nadzornika pred Financ. Odborom i po onom što možemo mi sami izračunati — kada bi se u Dalmaciji uvele sve škole, koje su propisane u zakonu, došli bi do troška od 600.000 fior.; a to je velik teret pokrajini.

Ja ću glasovati za predlog.

Predsjednik. Rieč ima čast. Messa.

Messa. Mi sono veramente maravigliato nell' udire il D.r Macchiedo, che si era quasi iritato contro di me per la proposta fatta poc' anzi, quantunque fosse essa del tutto generale. Noi abbiamo rilevato per bocca del signor Commisario Governativo che alla scuola civica di Makarska vi sono dieci scolari. Domando io, o Signori, se debba venir mantenuta una scuola e spese annualmente tante migliaia di fiorini per dieci scolari? — Io insisto nella mia proposta, inquantochè credo che la spesa pelle civiche non sia corrispondente ai risultati delle scuole, e lo prova il termometro della frequentazione, e vi insisto,

tanto più inquantochè nessuno dei Signori ebbe a ribattere le ragioni da me addotte. Io non ho inteso di danneggiare nè l' una nè l' altra località — io feci una proposta generale.

Trigari. Poche parole per dimostrare che anhe io so che cosa sieno le spese provinciali. Tutti concorriamo, dice l'onorevole Macchiedo, a sostenere le costruzioni provinciali. Tutti concorriamo è vero, ma io concorro con 10 e 10 con uno.

D.r Macchiedo. (*presjecajuć*) Può essere.

Predsjednik. Molim, ne presjecajte.

Trigari. (*Prihvaća*) Io parlo in generale — non mi occupo di dettagli; non è perciò buona ragione che tutti concorriamo egualmente. Le spese di fabbrica vanno distinte da quelle per il mantenimento dell' ospitale. Chi non va in ospitale non paga nulla. Le spese di cura.....

Predsjednik. Molim na predmet.

Trigari. Un' altra osservazione al D.r Klaić, il quale disse, gran prova che preventiviamo bene si è, che si spende quello che si preventiva. Io so che rarissimi preventivi non battono coi consuntivi, perchè nessun amministratore porta civanzi nell' anno veniente, cerca piuttosto di fare qualche cosa di utile — si danno sussidî, si ristaurano le scuole, sebbene a tale uopo vi sia da noi un fondo speciale accordato dal Governo. Non voglio con ciò dire che si amministri male; tutt' altro! ma trovo che alcune partite non sarebbero da portarsi nel preventivo.

Predsjednik. Zast. Zore ima rieč.

Zore. Visoki Sabore! Pošto je stavka o školama, ja kao školski čovjek želim upasti u razpravu.

Čuo sam osvadâ proti učiteljim, čuo sam predlogâ, čuo sam razjašnjenja financijalnih, ali prave stvari, pravoga predmeta nisam čuo, da se razglaba naime organizam za naše škole, da budu prama onim očekivanjim, koja svaki roditelj — kad šilje svoju diecu na škole — očekuje i želi, a koje je i očekivanje i naše zemlje, koja troši dosta i toliko više nego može primiriti.

Ja sam imao čast biti članom Odbora za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga, i kako će doći kašnje na dnevni red, ima jedna želja, dapače nalog vis. Saboru, da se potrudi te iznadje, zašto zapinje napredak u početnim školama u pokrajini, da traži lieka toj nesreći.

Ja mislim, da tim, što smo mi čest velike države, koja kroji zakone u velikom gradu, u narodu, koji je posve drugi nego naš, pa tê zakone prilaga drugim pokrajinam, koje nisu razvijene onako, kako ono glavno mjesto, to je prvi od glavnih uzroka zašto naše škole zapinju. Mi imamo najprije pokrajinsko školsko Vieće, pak imamo kotarska Vieća podložna pokrajinskom; zatim imamo mjestna Vieća, koja su opet podložna kotarskim. I sve to bi moglo ići ondje, gdje ima pismenih ljudi; ali kad dolazim na okružja, gdje nema pismenih ljudi, tu je učitelj *monoculus in regione coecorum*. Tu predsjednik mjestnoga Vieća ne umije ni čitati ni pisati; tu nadzornik školski ne umije ni čitati ni pisati; pa učitelj može predstaviti ono što hoće. Dapače, kako sam čuo tužbe od gg. Zastupnika, ima i ta, da gdjegod učitelj, naslanjajuć se na dobrotu, dapače na prostotu tih članova mjestnoga Vieća, ne čine i ne vrši točno svoje dužnosti. Taj ustroj kod nas je prepleten mnogo; ja ne stavljam predlog, ali čini mi se, da vis. Odbor Zemaljski imao bi se pobrinuti da i u tom traži lieka, da bude naime taj ustroj upravni mnogo prostiji i prikladniji našim potrebam pokrajinskim.

Drugi glavni uzrok, mislim, što naše škole loše idu, jesu školski tekstovi. To se govorilo ob ovom dosta puta, razpravljalo se, i ja neću da ponavljam ono, što sam kazao drugih godina; žao mi je samo, da je bio glas vapijućega u pustinji. Čekati ćemo bolja vremena; a medjutim čuo sam bio, da vis. Vlada — a Vlade su konservativne *kat' exochen* — i ona je uvidjala, da treba tim tekstim prigovora, dakle popraviti, i sastavila je odbor u Zadru za popravljanje tih tekstova.

Ja nemam što prigovoriti tomu školskomu odboru, nego samo pohvaliti njihovo nastojanje, napor i natege pri sastavljanju jedne čitanke, što je odaslana na potvrdu Ministarstvu.

Kod drugih naroda prosvjetljenih ti odbori

za pregledanje školskih knjiga mnogo su glasoviti i u velike su čuveni. Na pr. u Francezkoj član toga odbora bio je glasoviti Librè, u Italiji Carducci. Dakako mi nemamo takovih velikih ljudi; ali ipak trebalo bi to obširnije učiniti, da pristupi još čeljadi, da vide što se čini u tim odborim i kako se napravilo. Ja imam razloga, da to kažem, zašto je vis. Ministarstvo jednom učenjaku, inače glasovitu, tu knjigu predložio i taj učenjak ju odbio. Ja neznam, je li odbio sa strane sadržaja; ali ako je odbio sa strane načina pisanja, ja ga hvalim u velike, jer naša Vlada je htjela uz svu našu nesreću, t. j. da imamo dvostruko ime narodno, i dvostruka pismena, htjela je još novi način pisanja; naša Vlada izniela je polutantksi način, t. j. nešto fonetički, a nešto etimologički, što se ne slaže ni malo s praktičkim načinom života, nego što je zaplet gori, *error pejor priori.*

Bilo bi još da iznesem koji razlog, ali već Odbor Zem. biti će se okrenuo da iztraži pravi razlog, zašto zapinju ove pučke škole, i ja se uzdam u mudrost Odbora, da će pravi razlog za koje vrieme iznaći i razvidjeti, kako stoji posao.

Imao bi sada da opazku jednu učinim g. Messi. On je rekao, u Zadru da ima hrvatska škola i da bi trebalo, da se u drugim mjestima ustanovi talijanska škola, a to s liberalnoga pogleda. Ali ustanovljena je ovdje u Zadru ta hrvatska škola, jer ima onih ljudi koji hoće, da se odgaja njihovo diete tim jezikom t. j. hrvatski iliti srbski. Pa u obće ovdje je ta manjina u velike zastupana; dočim u ostalim gradovim, od Kotora do Zadra, tih velikih manjina, koje kažu da su talijani, tih nema. I zato nema nikakva razloga, da se uvadja onamo ta talijanska škola. Od svih naših gradova, ja znam i jedino mogu pripoznati u Zadru da su talijani, po izgovoru i po svemu; što u drugim mjestim nema; u nas kad i govore talijanski, imadu akcenat naš. Zato nema razloga, da govori o talijanskim školam, niti u Kotoru niti u Dubrovniku itd.

G. Bjelanovtć spomenuo je srednje škole. Ja kao učitelj srednjih škola nemogu nego odgovoriti dvie rieči. Ja ne poznajem za stalno od srednjih škola nego gimnaziju Dubrovačku, i mogu rieti, da u političke izbore nitko se nije pačao na način, da bi mogao svoje starješine izuzvati, da ga zovu na red.

Što se tiče predloga dvojice ili trojice zastupnika, da realne i gradjanske škole budu postepeno promienjene u strukovne ili obrtne škole, ja sam od toga mnenja i odavna; ja sam to predložio, kad sam upravljao Kotorskim zavodom. Izmedju ostaloga želja bila je i ta, da se realke prevrnu u kakve druge škole, jer ne odgovaraju nimalo onomu cilju, kojemu su pozvane. Nego mogle bi se ustrojiti tako, da se ne zatvore vrata sasvim realistam; jer može biti kakav talenat realistički u nas u Dalmaciji, t. j. ne većina nego po nekoliko tih, i bila bi grjehota sasvim prevrnuti realnu oboku u humanističku, a da se gubi taj talenat. Ja mislim, da bi se mogla kako u Belgiji, ustrojiti bar na jednom mjestu t. zv. bifurkacija, ili vlasto razdieljenje škola, da doljna četiri razreda budu uzajamna svima, pa tko hoće da sliedi realistiku, da ide na jednu stranu, a tko humanistiku na drugu stranu, ma u istom zavodu. Tim je manji trošak, nego kad se realistički zavod upravlja različito, a humanistički različito.

Ja ipak, premda je jednoglasno mnenje da škole naše pokrajine ne koracaju kako bi imale, glasovati ću za proračun, uzdajuć se u slavni Odbor Zemaljski, koji će svojom mudrošću naći lieka.

Predsjednik. Zast. D.r Bakotić ima rieč.

D.r Bakotić. Čast. zastupnik Bulat podnio je jedan izpravak predlogu, koga sam ja podnesao na Sabor. On predlaže izpravak, da se moj predlog ograniči na realne škole, a da su izključene od toga predloga grandjanske škole.

Po razlozim. koje je on naveo, on bi mogao malo koristiti onim mjestima, u kojim se nalaze sada gradjanske škole. Jer, recimo, da djeca tih mjesta žele se posvetiti književnom izobraženju, evo njima otvorena četri gimnazija u Pokrajini, i oni mogu učiti u gimnaziji u kojoj hoće i dobiti književnoga izobraženja. Nasuprot, ja mislim, da je ne samo upućena većina nego je nuždno, da većina stanovnika upozna se s raznim strukama obrta, a ne da toliko naših mladića ide i izučava se po gimnazijam; slobodno je pak svakomu koji hoće više knjizi nego obrtu. Ali nije s

mojim predlogom izključeno, da onaj koji želi imati većega književnoga razvoja, da nebi imao prilike toga imati i sada.

Čast. g. zast. Zore prigovorio je momu predlogu, da bi se moglo tim na put stati realističkim talentim, naime, da nebi mogli imati prigode, da izuče dovoljno realistične nauke. Nu, Gospodo, ja mislim, da je svakomu to poznato, a najbolje g. Zori, da se dandanas uči baš u velike u našim gimnazijam toliko prirodopisa koliko i fizike. Ja znam, jer sam čuo od samih učenika, da u osmom razredu gimnazije Splitske čine toliko fizike i matematike, koliko u nijednoj realnoj školi. To je dokaz da moj predlog nebi bio protivan jednom realističkom talentu, t. j. nijednom onom, koji se želi u toj struci izobraziti. Najposlje znam, da srednje škole ne služe za usavršeno izobraženje; tomu je sveučilište. Moj predlog se ne pača, niti ima u misli sveučilišta, nego srednje škole. Zato sam ja sbog ovih uzroka protivan popravku, koji je podnio čast. Bulat i ostajem pri mom predlogu.

Predsjednik. Zast. Ljubić ima rieč.

Ljubić. Početi ću ondje, gje je od prilike svršavao Zore, odgovarajuć čast. Messi glede hrvatske učione u Zadru — glede željenih učiona talijanskih po Dalmaciji.

Nemogu slagati niti s jednim niti s drugim. Biva naravito, da nemogu s čast. Messom, jer, ako tko traži talijanske škole za Dalmaciju, trebalo bi bar da se osvrne na zakone, bili i sam zakon dopustio takove škole. Možda ću drugom prigodom obširnije o tom, a danas neću nego napomenuti, da po obstojećim zakonim ima pravo iziskivati svoje škole svako pleme, koje govori jezikom običajnim u zemlji. Ako bude po Dalmaciji tražio talijance, za koje da na temelju zakona stvaramo škole talijanske, do toga gos. Messa neće doprieti; jer nikada neće naći okupljeno toliko talijanaca, da bi mogli na temelju zakona tražiti, da njim se grade talijanske škole. Baš kad bi potanko iztraživali i po zakonu dielili, nebi ni u Zadru našli toliko talijanskoga plemena, da bi pravo imali na talijansku učionu.

S tih razloga i na temelju toga zakona nije čudnovato, što se je podigla škola hrvatska u Zadru; nego je čudnovato, da je otvorena kasno. jer hrvatski narod živе u Zadru, a hrvatski se jezik govori po Dalmaciji, kao jezik pravi dalmatinski.

Ne slagam ni sa gos. Zorom, jer nekako Zore bi htio da u Zadru imadu pravo na talijansku školu; jer da tu nahodi da izgovaraju po talijansku. — Neću propitivati izgovarajuli Zadrani po mletački ili po furlanski, jer znam da ipak izgovor nije znamen plemena; znam da koji govore talijanski u Zadru često mienjaju izgovor, te se nebi čudio da do koju godinu budu primili govor Ćozota, s kojim sad najviše obće.

Nu ostavimo to, a predjimo na pitanje o ukinuću škola. Ja se uzdam, da vis. Sabor neće pristati na predlog čast. Messe, koji bi htio prije svega da se sazori, a poslje neka sreća po vremenu gradi. Takov predlog nemože da bude primljen, zato prelazim na drugi, razložitiji g. Bakotića, koji predlaže, da se prevrnu škole realke i gradjanske u teoretično-praktične, profesionalne ili obrtne.

Nu po cielo nemogu slagati ni sa D.rom Bakotićem; nego ću sa D.r Bulatom. S razlogâ koje je ovaj i D.r Klaić naveo, glasovati ću da se prevrnu realne škole u profesionalne; nu ne mogu sa D.r Bakotićem glasovati na slično promećanje i gradjanskih škola, a to s jednoga prostoga razloga: jer kad bi se primio taj predlog i kad bi taj predlog mogao imati krieposti, što bi se dogodilo? — Da gradovi, gdje su realke, dobili bi profesionalne škole, a mali, gdje su gradjanske, ostali bi bez ičesa. Pa uvjerite se, ni gradjanske škole nisu bezkoristne; u malim gradovim, prama njihovim potrebam, pravi su napredak, skok su dovoljan od proste pučke.

Nego reći ću još jedno glede te želje, da mi izrazimo Vladi želju, neka ukine gradjanske škole. Ja bih htio pitati: Smje li Vlada ukinuti? Mi bi ju ovlastili da ukine — kad u zakonu 29 prosinca 1871, o zavedenju i izdržavanju učiona, na § 15 ja nahodim, da Ministarstvo može ukinuti kakvu javnu pučku učionu, ali da ni ono ne može ako je ta od potrebitih, da ne može one koje §§. 1.—5. ubrajaju u potrebite; pa baš § 5 u te potrebite ubraja i gradjanske, ondi gdi nema srednje učione. Dakle kad zakon ne daje tu vlast ukinuća ni Ministarstvu, mi bi izrazili želju utaman, pozvali bi Vlast da čini, što nema oblasti činiti, a pozvali bi da čini proti

zakonu, za koji smo mi glasovali, proti zakonu koji smo mi stvorili.

Nu kaže čast. Messa, mali je broj učenika! — Brojevi, baš da su veliki, nisu. Ali moramo li suditi stvar po samom broju? I jedna učiona s malim brojem može biti koristna kotaru; ako nije razmjeran trošak, može postati s vremenom.

Kako je spomenuo čast. Messa, gradjanska škola u Makarskoj, na temelju izvješća g. nadzornika Bakotića, god. 1884 nije imala već 10 učenika; to je uficialno. Ali po drugom izvještaju, reći ću, uficioznom, jednog člana iz kotarskoga vieća, znam, da ih je ove godine 18. Dakle, ako je bilo prije 10, a ove godine ima 18, to će reći, da i brojem napreduje. Zato nevalja sdvojiti ni ob onoj učioni; možda da unapriedi, da se pomnoži i digne broj učenika, pa da prestanu tužbe na nju. Svakako molim vis. Sabor, de ne preši u razgradjivanju; lasno je razgraditi, ali je težko graditi. Ono što imamo držimo; a ako budemo mogli što boljega, pobrinuti ćemo se. I zato sam ja za predlog D.ra Bulata; a uz to predlažem, da se završi obća razprava o predrazbroju.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu čast. zast. Ljubića, da se zatvori obća razprava? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Obća razprava je zatvorena.

Želili Izviestitelj Financ. Odbora govoriti?

D.r Čingria. Upravo mučna je stvar, a to izkustvo uči, biti izvjestiteljem školskog Odbora u ovom Saboru. Trebalo bi dosta stvari znati, a ja s moje strane sam uvjeren, da ne znam nego jako malo. Rekao sam, da to izkustvo uči, jer ima više godina da ja imam čast izvješćivati u ovom Saboru o školskom proračunu. Koliko znam, obavio sam svagda lasno moj posao; jer razprava, koja se o proračunu školskom vodi, zauzme takav zamašaj, da baš izvjestitelju ne bude potrebe govoriti nego malo rieči. I ovoga puta isto tako je razprava ova trajala i ja sam slušao razne govornike i mislio sam u sebi: hoću li uzeti rieč na svršetku ili neću? Pa napokon, pošto mi to pravo zakon daje, i nekako da se ne reče, da svakog godišta ne govorim ništa, usudio sam se ovoga puta i ja da progovorim. Ipak ću u kratko, jer znam, da je razprava ova vis. Saboru već dosadila. Dopustite, da kažem što mislim ob ovom, što su razni gg. predgovornici naveli.

Najprije reći ću, da za ono, šte se tiče tužaba čast. zast. Bjelanovića, da je zanemareno uvadjanje novih škola po zagorju, ja se u ovu razpravu nebih mogao upuštati, jer mislim, da — ako ćemo baš izkreno suditi o stvari, bez ikakakvih predsuda u onome što se tiče toga, bilo je dovoljno odgovoreno; ima dosta toga što bi postupak Vlade u ovom poslu opravdalo.

Nego čast. g. zast. Bjelanović iznio je veliku osvadu proti učiteljskom osoblju pučkih škola. Reći ćete, to nisu računi. Pošto je svaki govorio najmanje o računim, dopustite i meni da ja manje govorim o računim. I Bjelanović htio je prikazati sve učitelje kao agitatore u doba izbora. Ja nemogu znati, koliko ima u tom poslu istine; pošto se po samim riečima nemože sve prosudjivati o jednoj stvari, trebalo bi konkretnih slučaja; a tih, ja priznajem, g. zast. Bjelanović nije pred Sabor izveo i nije mogao; ja hvalim njegovo ponašanje, jer nije htio činiti denuncijacije. Ali to je jedno pitanje: jesu li uplivali učitelji kod izborâ ili nisu; jesuli bili agitatori ili nisu? Ma ako nisu baš drugo nego vršili svoje izborno pravo, kako je sa strane Vladine bilo rečeno, ja baš im to u grijeh nebih upisati znao. Ako su zlo uporabili svoj položaj, pa na pr. silili roditelje, da glasuju na jedan ili drugi način sa prietnjom, jer da će drugčije škoditi njihovoj djeci, to bi bilo zla uporaba uredovne svoje vlasti i ima dotična pako vlast, kojoj bi mogli tužbu učiniti, da stvar razvidi i krivca osudi. Nego, ako, govorim opet, ta agitacija nije drugo bila nego neka zanešenost u vršenju političkih prava; ja im to ne bih u grijeh upisati znao i to tim manje, jer hoću uz to ovom prigodom da iztaknem, to se ne može samo u grieh upisati učiteljim u našoj pokrajini, koji ako su gdjegod štogod na tom putu i preko mjere učinili, ipak više manje trebalo bi pripoznati da su patriotski radili. Ali ja znam i svakomu, koji živi u Dalmaciji, poznato je, da se i protunarodne agitacije vode sa strane ljudi, koji u uredim stoje; ali u tom poslu meni je dosta da sam malo dotaknuo, pa dalje upirati neću.

Dosta je da se zna, da kad bi se htjelo sve slične primjere na dvor iznositi, da u jednom i drugom pravcu moglo bi se navesti. Dakle u tom ja nebih htio, da se svake godine iste osvade opetuju; nego bih rekao *damus veniam petimusque vicissim.*

Nego opet još o jednoj stvari, koja mi je s vida za jedan čas umakla. Nemaju se učitelji tužiti, kaže Bjelanović, jer nisu oni krivi, nego oni koji zapovjedaju s njima — Vladini organi.

Oni su tu, neka se brane, to moj posao nije.

Sada ću preći, da štogod odgovorim čast. Messi za ono što se tiče njegova predloga. Ja osobno glasovati ću proti istomu, a mislim, da i kad bih mogao od gg. drugova, koji u Odboru sa mnom stoje, upitati mnenje njihovo, ja mislim, da bi i oni isto rekli što ja govorim: jer njegov predlog, ako sam dobro shvatio, ne znači drugo nego ukinuće gradjanskih škola; ukinuće bez ikakve kompensacije.

Što se tiče predloga učinjena po g. zast. Bakotiću, ja ću ga glasovati sa popravkom zast. moga prijatelja g. Bulata, i to baš s onoga velikoga razloga, koji je naveo čast. zastupnik Ljubić, koji je rekao, da kad bi mi spojili ukinuće, to preinaćenje tih gradjanskih i realnih škola zajedno, da tada bi se dogodilo, da bi jedne preinačile se, a druge bi propale. To i ja mislim, da bi se lasno moglo sgoditi, pak da izbjegnemo takovoj posljedici, ja ću glasovati za popravak g. Bulata.

Preći ću, da odgovorim čast. zast. Trigaru. Kako je razprava išla, meni se čini, da nisu s ove strane razumjeli čisto, koja je njegova namjera bila, kad je one rieči izustio. Ja koji sam često zajedno s njim učestvovao u Školskom Odboru, znam što je on danas htio rieti. Evo, kako je u stvari. Zastupnik vladin kod Odbora bi upitan od g. Zastupnika: koliko je škola u onom imeniku školskom, što se nose u proračunu kao već da su ustrojene, a nisu još otvorene i do drugoga zasjedanja neće se ni otvoriti; jer bi htio da se dotična stavka iz proračuna izmetne.

Ali čast. zast. Trigari nije učinio konkretni predlog; a ja mislim, kad se računima bavimo, da treba naznačiti pojedine škole, koje se u tom položaju nalaze, pa rieti: ove škole sve zajedno su spojene, pa iznose tu i tu svotu; ova svota nije potrebna, kako ja mislim i dignimo ju. — To g. Zastupnik nije učinio, te Odbor nije podao neku važnost njegovu predlogu i o njemu se samo govorilo u sjednici Odbora. Poglaviti pa razlog, s kojega se nije pristalo, jest taj, što sa strane g. Vladinog zastupnika rečeno je bilo, kako i po propisim zakona proizlazi. A isto i gos. zast. Trigari pripoznaje, da novci koji nebi bili potrošeni bili bi povraćeni. Dakle Odbor nije mislio, da vriedi preinačivati sav proračun, da se nešto izvrne stvar koja uprav štete ne nosi nikomu.

Tim, ja mislim, da sam opravdao postupak Odbora u ovom poslu.

Sada bi trebalo, da predjem na dugo razlaganje čast. zast. Klaića, kojim je poduprao njegov predlog, da se treći zaključak našega Odbora izostavi. Taj zaključak glasi ovako:

„Podaje se nalog Odboru Zemaljskomu da prouči način kako bi se preinačio pokr. uč. zakon 29 prosinca 1871, u smislu kako bi podpuno izvedenje istoga odgovaralo ograničenim ekonomičnim sredstvim naše pokrajine.“

Ja kako stvar shvaćam, mislim, da nije bilo umjestno govoriti ob ovom u obćoj razpravi. Ja mislim, da je pravo mjesto pretresanja o tom u posebnoj razpravi; ali pošto već, može se rieti, izcrpljen je taj predmet u obćoj razpravi, i ja ću se na kratko obazrieti na isti i izraziti ću, da Odbor ostaje kod svoje. Sve one stvari, sva ona facta, na koja se naslanja čast. zast. Klaić, Odboru školskom bila su poznata, jer su iztaknuta u izvješću Zem. Odbora. Na temelju baš onoga izvješća Odbor je naš zaključio, da se ponovi pitanje već lani postavljeno; a to zašto? Jer stojeći na onom izvješću, pitanje lani postavljeno nije bilo riešeno ni najmanje. Tako smo već u našem izvješću izveli ono pitanje lanjsko na pitanje obširnije, da bi se preinačili pokrajinski zakoni školski u smislu, da bi odgovarali bolje ekonomičnom stanju naše pokrajine. Što je bilo sa strane školskoga Vieća odgovoreno? Bilo je odgovoreno to, da se u te zakone za sada ne dira. To ne hoće rieti riešiti jedno pitanje, nego ga obići. Pak u tom možete naći opravdanih razloga, koji su vodili Odbor naš, kad je iznova ovo pitanje i ovoga puta opetovao, ako i nekako u obćenitijoj formi. Zato Odbor ostaje kod svoje, premda nemože se tajiti, da u onim

razmatranjim što su sa strane čast. zast. Klaića navedeni, ima dosta toga, što bi trebalo uvažiti, moguće da s vremenom i bude uvaženo, kad bude riešeno pitanje obširnije. Ali sada na brzu ruku, da usljed onih stvari koje je on iztaknuo, Odbor uztegne na se svoj već stavljeni predlog sa dnevnoga reda, sa dnevnoga reda izbriše, to meni se čini, nebi umjestno bilo.

Što su častna gospoda zastupnici Zore i Ljubić — nebih htio, da se tko smatra uvriedjenim — rekli u današnjoj razpravi, to sve spada na strukovnjačku struku.

I g. Macchiedu ne odgovaram; ja se u to upuštati neću. A za ono, što se g. Zore i Macchieda tiče, ja mislim, da sam nekako usvojio njihove razloge, kad sam pobijao predloge čast. zast. Messe.

Usljed svega toga Financ. Odbor, ostajuć na svojem predlogu, ište da se predje na glasovanje dotičnoga proračuna.

Predsjednik. Molim g. Izvjestitelja, da pročita prvi predlog . . .

Školski nadzornik Bakotić ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Dužnost mi je izjaviti iza rieči gosp. predgovornika, da se Vlada nije nikako pačala ni davala naloge učiteljem radi kakve agitacije i da tih agitacija, bar koliko mi znamo, nije bilo.

Predsjednik. Dakle Financijalni Odbor predlaže, da se predje na posebnu razpravu zemaljske učionske zaklade za god. 1886.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina) Primljeno.

Prelazim dakle na posebnu razpravu.

D.r Čingria. *Potrebštine* ili *troškovi.* Točka prva. „Plaće i druga beriva učiteljem“ fior. 179.410.

Predsjednik. Zast. Trigari ima rieč.

Trigari. Questa precisamente è la partita nella quale non siamo andati d' accordo. È la paga dei maestri. In questa partita sono comprese le paghe di molti maestri che non vi sono. L' onorevole D.r Čingria disse che io non avea fatto una proposta speciale, indicando quelle scuole relativamente alle quali non doveano esser compresi gl' importi per la paga dei maestri e per gli affitti dei locali. Io l' ho fatta tale proposta, ed anzi il signor referente, ch' era intervenuto alla seduta, ci disse quali scuole non fossero aperte. Io mi presi a cura di rilevare una ad una le scuole non aperte contemplate nel preventivo, e si parlò della scuola di Smoković contemplata con 380 fior. pel maestro e 165 pell' affitto, di Islam greco, di Benkovac, scuola femminile, 400 fior., di Stanković 350, di Djeverske e così via — sono circa 17 o 18; non le ho contate, lo farò ora (*zastaje*). Sono 17, le quali contemplano una spesa di diecimila fiorini. Il signor referente disse, che queste scuole potranno esser coperte — ma frattanto non v' è necessità che le paghiamo, perchè non potrano esser provvedute di maestro, finchè non giungono gli assolti del preparandio — mentre altrimenti donde verranno essi? Due o tre ne potrebbero anche forse venire, ma 17? — Ma mi si dice: queste spese preventivate non si spendono. Noi le spendiamo, perchè le passiamo nel fondo provinciale senza motivo, ed è meglio che ci rimangano in saccoccia. Io lo credo un calcolo giusto. Sono questioni di conti; domando io, occorrono i denari o no? Occorrono, mi si risponde; ma non abbiamo i maestri! Ed intanto aggraviamo i poveri Comuni di forti contributi. Mi si opporrà che questi vengono poi restituiti; — sì, ma assai tardi. Altra volta ci trovammo nelle stesse condizioni, che 15 scuole erano preventivate senza che vi fossero i maestri. Il consigliere Sabalić intervenuto alla seduta era dalla mia, ma i signori vollero che fossero conservate nel preventivo, ed allora non c' era più da ragionare.

Io voterò contro questa posta e propongo che le scuole da me menzionate sieno escluse dal preventivo e che questo sia diminuito della relativa complessiva spesa per affitto e paga dei maestri.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

Izviestitelj želili govoriti?

D.r Čingria U kratko moram samo razjasniti nešto, da se bolje razumije, što je čast. Trigari rekao. Kako stvar on prikazuje, bilo bi to, da je već u Odboru bio dao konkretan predlog, da se izbrišu te i te svote. Ali upravo, — ako se ja dobro sjećam, a moći

će svjedočiti i druga gospoda, koja su u Odboru — on toga konkretnoga predloga nije iznio, niti što se tiče svote niti za koje škole da se ukinu. Na temelju podataka čast. g. Nadzornika on je bio učinio jedan imenik od onih škola, koje do danas još nisu otvorene i htio je da se dotične svote izbrišu. Ali kad mu je opaženo bilo, da bi se neke od onih škola tekom već ove godine mogle otvoriti, onda je većina Odbora razumljela da bi čudno bilo kad bi oteli mogućnost da se po koja škola već otvori tekom godine, od onih koje se namjeravaju otvoriti.

S toga, iz razlogâ što sam ja malo prije naveo, nije Odbor uvažio njegov predlog. Ja mislim ovo nije izmedju nas nego jedno nesporazumljenje. Ja bih mogao dokazati g. Trigaru, da ništa drugo izmedju nas nije sliedilo; ali i on će se biti osvjedočio, da je tako.

Na temelju ovih razloga, ja se protivim i dan danas i ovaj čas, da se odbije kakva stanovita svota.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje prvu točku.

Ona Gospoda, koja primaju ovu točku, neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno.

(2. 3. 4. točka primljene bez razprave).

Peta točka: „Doprinesci i tereti“ fior. 6.176.

Riеč ima zast. Bakotić.

Dr. Bakotić. Pitam, pošto vidim da je ovdje stavka o znamenitoj svoti od 6176 fior., a rieči pod kojima je uvrštena nemogu razumjeti. S toga čast mi je upitati, budi g. Izvjestitelja, budi koga pri Zemalj. Odboru, da izvoli razjasniti, što se razumije pod „doprinesci i tereti“?

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko — Razprava je zatvorena.

D.r Čingria izvjestitelj hoćeli govoriti?

D.r Čingria. Pod ovom stavkom razumiju se — kako se vidi iz dotičnoga izvješća pridodana od Zemaljskoga Odbora proračunu, — razumiju se neko podpore, koje se daju nekim školam; kao n. p. školi u Zadru Sv. Marije, kojoj se daje preko 2000 flor.; 1800 fior. školi sv. Lucije u Šibeniku. Ondje se je do sada davalo 1300 fior.; ali ovoga puta, na molbu onih Duvna, koje drže tu školu, uzvisila se ta podpora za 500 fior., premda one pitaju da se podigne do 2000. Ta podpora zašto je? Odbor je to učinio iz razloga, jer obavještaj, koji je primio sa strane Vladina Povjerenika, bio je takav, da treba pripoznati, da tu podporu zaslužuju. Odboru je bilo kazano, da je prije škola ženska u Šibeniku išla jako grbavo, a od kada su je priuzele one Duvne, da ide dobro i da je mnogo pohadjana. U Dubrovniku za mužku pučku školu daje se 1300 fior. I tako kad uzmete ove podpore u Zadru 2190 fior., u Šibeniku 1800 fior., u Dubrovniku 1300 fior., evo kako će ove podpore izcrpiti svu svotu.

Predsjednik. Dakle ona Gospoda, koja primaju ovu svotu, neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno.

(Točke 6. 7. 8. 9. primljene su bez primjetbe).

Deseta točka: „Nagrade i podpore učiteljem gradjanskih i pučkih učiona“ fior. 3500.

Pitali tko rieč?

D.r Bakotić. Pitam rieč o desetoj točki

Želio bih pri ovoj točki saznati, kako, po kojem pravilu i od koga budu te nagrade dieljene učiteljim gradjanskih i pučkih škola; ima li kakav sustav, ili visi jedino od volje školskoga vieća ili volje kakve druge osobe pri školskoj upravi.

Predsjednik. Školski Nadzornik Bakotić ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Ove se nagrade diele na sliedeći način.

Kad jedan učitelj pita, da dobije podporu radi nezgode ili drugoga kakva uzroka, podnese molbu mjestnom Vieću. Mjestno školsko Vieće u svojoj sjednici učini predlog. Taj predlog mjestnoga školskog Vieća sa molbenicom i zapisnikom sjednice ide na kotarsko školsko Vieće. Onda kotar. školsko Vieće u sjednici opet razpravlja i vidi na temelju podataka koje je primilo od mjestnoga školskoga Vieća, da li će predložiti ili neće zaiskanu podporu. Taj drugi predlog ili popratnica kotarskoga školskoga Vieća, sa svima prilozim, stigne na pokrajinsko školsko Vieće. Pokrajinsko školsko Vieće, u redovitoj sjednici ve—

činom glasova odredi, što se ima dati, komu dati i koliko. Dakako, to se ne dieli svakome jednako; jer ako je učitelj samac, onda dakako podpora je manja, ako ima veliku obitelj, i veću postigne podporu; ako ima više učenika, ima i više truda, te i podpora je veća. To je kriterij i način, kojim se udieljuju podpore.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda koja primaju desetu točku, neka izvole ustati. (Većina). — Primljena.

(Točke 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. primljene su bez primjetbe).

D.r Čingria. Opazit mi je, da troškovi ovoga proračuna nemaju nego 19 točaka, pošto za dvadesetu točku nije ove godine opredieljeno nikakve svote, t. j. u predujmove za gradjenje učiteljskih stanova; samo pod br. 20 zabilježena je ona svota, koja je lani bila predračunana, ali u stupcu lanjskog predrazbroja.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ukupnu svotu od 260.335 fior., neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno.

Prelazim na *Podmiru.*

(Primljena je dojedna točka bez razprave).

Tko prima učionski proračun za 1886 ukupno, neka izvoli ustati. (Većina).

Primljen.

Bjelanović. Molim rieč, ako je razprava zaključena.

Predsjednik. Nije. — Imam predlog gg. Messe, Bakotića i Bulata i nekoliko naloga Zemalj. Odboru.

Prvi glasi:

„Daje se nalog Odboru Zemaljskomu da prouči način kako bi se preinačio pokr. zakon 29 prosinca 1871. u smislu kako bi podpuno izvedenje istoga odgovaralo ograničenim ekonomnim sredstvom naše pokrajine.“

Pitali tko rieč?

D.r Klaić. Kad sam ja govorio, da mi se ovaj predlog čini neumjestnim, ja sam se odnosio na lanjski zaključak, koji je ob ovom poslu stvoren u Saboru. Ali rekao bi, da ovaj put nije istovjetan onomu, nego je čisto financijalni predlog, jer smjera jedino na to, kako da se troškovi umanje; dočim lanjski je mnogo dalje zasjecao. Lani kazalo se u prvom zaključku: Neka se pozove c. k. pokrajinsko učionsko Vieće, da uznastoji o što višoj mogućoj štednji za učionsku zakladu i to: — *a)* oprezno postupajući u zavedenju novijeh škola, — *b)* usredotočujuć one, koje su raztrkane; — *c)* ukidajuć one, koje ne daju povoljna uspjeha.“ Dakle ovdje je dosta predmeta sakupljeno ujedno. Ovdje se govori o ukinuću redovitih škola, o usredotočenju, o zamjeni njihovoj itd. Ovoga puta ide samo na to, neka se olakšaju tereti. A ja mojim govorom htio sam dokazati, kako nije moguće promieniti današnji zakon školski u smislu, da bi se trošak umanjio, jer da glavne dvie točke, koje prouzrokuju trošak, ne dadu se promjeniti; zato ću sada glasovati proti onomu predlogu.

Predsjednik. Želili tko govoriti?

D.r Čingria? Istina, ovoga puta nekako je obćenitiji predloga, kako ga je Odbor učinio. Već to je iztaknuto u dotičnom izvješću zašto je on predlog učinio i razlog, koji sam ja naveo jest, zašto na predlog lanjski financijalnoga Odbora, koji nam je sada čast. zast. Klaić pročitao, nije se primilo odgovora. Pokle nije se primilo odgovora nikada, Odbor Financijalni misli ponoviti pitanje; a da nebi tu bilo kakvih zapreka u onim formama, koje su lani date, podao je obćenitiju formu. Financijalni Odbor stoji kod svoje.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje prvi nalog Finan. Odbora, što sam prije pročitao.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj nalog, neka izvole ustati. (Manjina).

Imam sada drugi nalog, koji glasi:

„Da se obrati na c. k. Ministarslvo Financija, izražujuć želju da utjeravanje globa radi nepohadjanja škola bude sliediti unapried vršiteljnim putem preko c. k. državnih poreznih organa.“

Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Imam još zaključak predložen, koji bi glasio:

„Ovlašćuje se c. k. Zemaljsko Učionsko

Viece da svotom uvrštenom pod stavkom 18 proračuna — „Nabavak učionskog pokućstva“ — razpolaže sve do 31 ožujka 1888, i to na račun službe god. 1886.“

Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju zaključak, neka izvole ustati. (Većina).

Sada imam ovdje tri predloga: zast. Messe, predlog Bakotićev i popravak istoga predloga po zast. Bulata.

Najprije stavljam na glasovanje predlog zast. Messe, koji glasi:

„Pozivlje se Vlada da ukine obstojeće gradjanske učione, a zavede zanatlijskih učiona.“

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (Manjina).

Sada imam predlog D.ra Bakotića i popravak čast D.ra Bulata.

Da bude izražena bolje želja vis. Sabora staviti ću prije predlog Bakotićev s popravkom Bulata, t. j. da se glasuje prije: hoće li se preustrojiti samo realke; a koji hoće da se preustroje i gradjanske škole, pošto bude primljen popravak zast. Bulata, moći će glasovati i za drugo.

D.r Bakotić. Ja mislim, da se tako nebi imalo glasovati. Ja mislim, da je obuhvat moga predloga veći nego čast. Bulata. Zato bi se imalo najprije glasovati o mom predlogu, pa ako bi moj pao, onda preći na glasovanje popravka čast. Bulata.

Predsjednik. Po §. 44. našega poslovnoga reda, ja moram staviti prije na glasovanje popravak: a ja sam pa smatrao da je ovaj način najbolji i s toga, jer tko glasuje za predlog d.ra Bulata, i ako je primljen, može glasovati poslje za onaj Bakotića, pošto predlog Bulata ne izključuje predlog Bakotića. Tko hoće, da budu preustrojene realke — dobro; a poslje, ako tko hoće, da se i gradjanske škole preustroje, može i to. Svakako staviti ću na glasovanje i predlog Bakotićev.

D.r Bakotić. Ja mislim, ako bi moj predlog bio primljen, onda pada nužda glasovati o popravku čast. Bulata.

D.r Bulat. Ja se naslanjam na §. 44, koji kaže, da se popravke imadu glasovati prije glav nog pitanja (čita): „Postavlja se na glasovanje prije glavnog pitanja, pitanje pregjudicialno, pitanje, da se razprava obustavi i popravke.“

Dakle tu je čisto i bistro rečeno kojim redom da glasujemo.

D.r Klaić. Pitam rieč za razjašnjenje.

Ja sam rekao, da ću glasovati za predlog Bakotićev; ali ja sam shvatio predlog po njegovu govoru, da teži na preustroj realkâ i po onom, što sam rekao, sva su Gospoda svjedoci, da sam se ja bavio realkami. Ja nisam znao, da je stavio u ovaj predlog i gradjanske škole.

Predsjednik. Dakle ja ostajem pri tom, da ću staviti na glasovanje najprije popravak, jer sam na to obvezan u smislu §. 44 našega poslovnoga reda.

Dakle predlog zast. Bakotića popravljen po zast. d.ru Bulatu glasi ovako:

„Sabor izražuje želju da se postepeno preustroje obstojeće Realne u teoretično-praktične profesionalne škole.“

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Sada stavljam na glasovanje predlog d.ra Bakotića, koji glasi:

„Sabor izražava želju da se postepeno preustroje Realne i Gradjanske škole u teoretično- praktične profesionalne škole.“

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Manjina).

Sada g. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Pošto je već prošlo deset sati, a mi smo ovdje pet sati; pošto je g. Predsjednik obećao, da ćemo na kraju sjednice čitati interpelacije i predloge; a pošto su te interpelacije i predlozi zamašni, kako sam iz rieči g. Predsjednika razumio, predlažem, da sjeduicu za večeras odloži, te da svrši s predlozim i čitanjem interpelacija i predloga, a ob ostalom da sjednicu nastavimo sutradan.

Predsjednik. To stoji, da čitanje ovih jedanaest iterpelacija i sedam ili osam predloga odniti će jedan sat; daklo svakako treba da bude to sada učinjeno, jer drugčije nećemo svršiti. I zato ću ja obustaviti prosliedjenje dnevnoga reda i odrediti, da se čita.

Imam upit, koji mi je predao zast. Stefanović. Molim, da ga pročita.

Stefanović (čita):

UPIT
na c. k. pokrajinsku Vladu.

Narod koji živi izmegju Budve i Sutormana, doprinaša Državi žrtve u porezima i u ostalim gragjanskim dužnostima, te ima i on, kao i sav ostali narod po Dalmaciji, pravo da im Država obezbjedi sigurnost života i imetka. Taj narod ipak za cielo zimno doba vazda je izložen opasnosti da gubi svoj život radi oskudice putova, dočim za općenje sa sudom, kotarskom oblašću, općinom, nema nikakvog suhozemnog puta, nego je prinugjen spustiti se u more i po najvećim olujama, te tako svoj život stradanju izložiti kao što se na žalost mal da ne svake godine i dogagja, da više njih i postaju žrtvom morskijeh valova.

Vidiv dakle da najočevidnija nužda zahtjeva da se Država pobrine i čim prije moguće da sagradi zgodnu testu za saobraćaj onoga naroda, potpisani stavljaju na c. k. pokrajinsku Vladu sljedeći upit:

I. Jeli Vladi poznato da narod od Sutormana do Budve oskudjeva jednim suhozemnim neophodnim putem za suobraćaj sa raznim nadležnim uredima a i ne napomenut potrebe njegove u trgovini?

II. Jeli Vlada nakana i kada dati sagraditi sgodnu testu od Budve do Sutormana?

Stefanović — D.r Bakotić — Bjelanović — Vojnović — Simić — C. Гојковић — Pezzi.

Predsjednik. Drugi upit predao mi je zast. D.r Bakotić; molim da ga pročita.

D.r Bakotić. (čita):

UPIT
na c. k. pokrajinsku Vladu.

U sjednici 24 Junija 1884 Sabor Kraljevine Dalmacije usvojio je sa velikom većinom glasova zaključak kojim se izražavala želja da se redovitim zakonodavnim putem ukinu svi oni propisi césarske naredbe od 20 Aprila 1874, koji se odnose na vlast udieljenu političkim i redarstvenim organima da oni mogu neposredno i suditi i kazan opredieliti na sačuvanje njima dužnog počitanja.

Kako još i dandanas propisi rečene ćesarske naredbe opstoje u potpunoj svojoj krjeposti, i najrevnije se vazda uporavljaju od strane c. k. političkih oblasti, podpisani prinudjeni su staviti sljedeći upit na c. k. pokrajinsku Vladu:

Jeli c. k. pokrajinska Vlada ikakvijeh koraka do sada preduzela kod c. k. centralne državne Vlade u Beču na svrhu ukinuća ustavnim putem propisa prejasne ćesar. naredbe od 20 Aprila 1854 koji se odnose na vlast udieljenu političkim i redarstvenim organima, da oni mogu neposredno i suditi i kazan opredieliti na sačuvanje njima dužnog počitanja?

Bakotić — Bjelanović — Kulišić — Gojković.

Predsjednik. Zast. Kulišić predao mi je jedan upit; molim, da ga čita.

Kulišić (čita):

UPIT
C. K. Vladi Njegovog Veličanstva.

Pri mobilizaciji vojske, prigodom zaposjednuća Bosne i Ercegovine, C. K. Kotarska Poglavarstva uzela su pod kiriju množtvo tovarne životinje od privatnih vlastnika u općinam Knina i Vrlike. — Političke Vlasti obvezale su se plaćati za svakog konja nadnicu od fior. 2 u ime kirije i izplatiti svaku glavu unajmljenih konja i ostale tovarne životinje po procijeni, koja je odma sljedila, u slučaju kad bi za koji mu drago slučaj živinče vlastnika propalo. — Suviše rečene Vlasti potražile su i našle za svoj račun gonjače i nabaška neposredno plaćale istijem pogodjene pristojbine.

Poslje zaposjednuća njekim su kirije ili podpuno ili dijelom izdane i konji povraćeni, ali najveći dio unajmiteljâ i danas očekuje natrag konje i mazge; mnogima nijesu izplaćene nadnice na životinju, a i od gonjača mnogi njihove pristojbine ne dobiše.

Na neprestane tužbe interesovanih preko njihovih Općinâ, dotična c. k. Poglavarstva odriču svako dalje izplaćivanje, a što se tiče

propale tovarne živinčadi izgovorom da je predana gonjačima s nalogom povraćenja vlastnicim. Ali pošto su gonjači od istih Poglavarstva najmljeni bili i pošto oni imaju se smatrati poslovačim c, s. Vlade, za čiju krivicu ona ima odgovarati prama strankami, koje nijesu stupile u nikakav pravni odnošaj sa gonjačima od Poglavarstva izabranim, nedvojbeno je da je c. k. Vlada u dužnosti izplatiti konje i drugu životinju po ugovorenoj cijeni i ako ih je s nepomlje ili krivice gonjača nestalo.

Za to čast je upitati Visoku Vladu Njegovog Veličanstva:

I. Jeli poznato c. k. Vladi da mnogijem vlastnicima rečenih Općinâ nije povraćena tovarna životinja uzeta pod kiriju za vrijeme mobilizacije o zaposjednuću Bosne i Ercegovine, kao i da većem dijelu od njih nijesu izplaćene kirije a i mnogim gonjačim nadnice uskraćene?

II. Što je c. k. Vlada poduzela da se ona tovarna živinčad povrati ili odšteti i neizplaćene kirije i nadnice strankama podmire?

III. Ako je živinčadi s nepojmnje ili krivice gonjača nestalo, mislili c. k. Vlada razpoložiti da bude čim prije po ugovorenoj procijeni vlastnicima izplaćena, a medjutim mislili c. k. Vlada naprešno odrediti odaslanje jednog svog Povjerenika, nalogom da potanko svu ovu stvar izpita i posao, koji se toliko vremena proteže, jednom pravednom koncu privede?

U Zadru 9 Decembra 1885.

J. Kulišić — Bjelanović — Simić — Tripalo — D.r Bakotić.

Predsjednik. D.r Bakotić predao mi je jedan upit; molim da ga čita.

D.r Bakotić (čita):

UPIT
na c. k. pokrajinsku Vladu.

Selo Gomilica, u općini Sućuračkoj, kotara Spljetskoga, ima svojieh brodova, i obratilo se višekrat na c. k. pomorsku Vladu u Triještu eda bi se spomenula, kao svudje po ostalim Kaštelanskim selima, i u Gomilici napraviti potrebne obrane u luci, eda budu brodovi zaklonjeni od vjetra i od navale valova morskih. Kako do sada nije u toj luci ništa uradjeno od strane prerečene c. k. pomorske Vlade, potpisani stavljamo na c. k. pokrajinsku Vladu sljedeći upit:

I. Jeli c. k. pokrajinskoj Vladi poznato da selu Gomilici oskudjevaju potrebne obrane u luci, eda budu brodovi zaklonjeni od vjetra i od navale morskih valova?

II. Namjeravali c. k. pokrajinska Vlada preduzeti shodne korake kod c. k. pomorske Vlade u Triestu, eda bi se i u Gomilićkoj luci napravile potrebne obrane na zaklonjenje brodova od vjetra i od navale morskijeh valova?

D.r Bakotić — Bjelanović — Kulišić — Gojković.

Predsjednik. Jedan upit predao mi je zast. Gojković; molim, da ga pročita.

Gojković (čita):

Интерпелација на ц. к. Владу.

У петој саборској сједници 5 јулија 1884 упиташе ниже потписани заступници Владу Његовог Величанства о разоружању у Рисну и Херцегновом: „намјерава ли и када Влада повратити неправедно одузето оружје?“

На ову точку интерпелације одговорио је Владин Повјереник у сједници 7 јулија 1884 овако: „Влада је наредила да мјешовито повјеренство развиди одузето оружје, те драгоцјене и старинске комаде нека учини неспособне за порабу, као оружје, па нека их онда власницима поврати.“

Од дана овога одговора до данас протекло је више од године дана, а никаква врста оружја још није повраћена. Опазити је подписанијем да се забрањују и појединијем ловцима пушке ловице, премда по закону така забрана није нипошто оправдана.

По споменутом обећању Владина Повјереника власници оружја могли су се надати да ће им драгоцјени и старински комади повраћени бити. Али осим тога, ако је Влада овлашћена на разоружање Патентом 24 октобра 1852, ипак по слову исте патенте, није овлашћена да оружје народно упропашћује, већ да га власницима поврати, или

исплати по врједности, када је одузето. Али отезањем оружје пропада и тако већ од онога времена велика је штета власницима нанешена, коју праведно је да Влада намири.

Ради овијех разлога, дужност је подписанијем упитати Владу Његова Величанства:

I. Зашто Влада није разположила да одузето оружје не пропада, а када и како мисли то разположити и какве ће мјере међутим предузети?

II. Зашто до сада није повратила драгоцјено и старинско оружје у Боки, како је обећао Владин Повјереник у Саборској сједници 7 јулија 1884?

III. Зашто недопушта становницима опћине Херцегновске и Рисанске, који су просили на Владу да им се да допуштење носити пушака ловица — да лов бију а и да се бране од звјеради, која њима неизмјерних штета почињавају?

У Задру, 8 децембра 1885.

С. Гојковић — Bakotić — Vojnović — Stefanović — Simić — Pezzi.

Bjelanović (čita):

Interpelacija

Odlukom 9 julija 1885 Br. 2609 Vijećne komore c. k. Okružnog Suda u Spljetu, upućena je usljed tužbe Petra Gjerčića kaznena istraga protiv c. k. kotarskog poglavara u Spljetu radi zločina zloupotrebe zvanične vlasti.

Odlukom 9 julija 1885 Br. 2992 istoga Suda u Spljetu upućena je usljed tužbe Karla Perišića druga kaznena istraga protiv c. k. poglavara u Spljetu, isto radi zločina zloupotrebe zvanične vlasti.

Pošto po §. 83 Kaznenoga Postupka, kad se zametne kaznena parnica protiv kojeg državnog činovnika, sud je dužan to priobćiti pretpostavljenoj vlasti, te s toga c. k. Namjesništvo Dalmatinsko ima bit svakako obviješćeno o kaznenijem istragama povedenijem protiv spomenutoga c. k. poglavara Spljetskog;

Pošto po § 9 carske naredbe od 10 Marta 1850 Z. D. L. Br. 64 svaki put kad se protiv jednoga državnoga činovnika zametne sudbena kaznena parnica radi kakvog zločina, pretpostavljena vlast ima povesti protiv istoga činovnika i disciplinarnu istragu i odmah ga od službe obustaviti;

Potpisani pitaju Vladu Nj. Veličanstva

I. Zašto c. k. Najmesništvo, po propisi §. 9. carske Naredbe od 10 marta 1860, nije do sada obustavilo od službe c. k. kotarskog poglavara u Spljetu, protiv kojega su odlukama 9 julija 1885 Br. 2609 i 2992 zanetnute dvije kaznene parnice radi zločina zloupotrebe zvanične vlasti?

2. Misli li Vlada obustaviti odma od daljeg službovanja c. k. poglavara u Spljetu, dok se ne rieše protiv njega zametnute parnce?

U Zadru 9 decembra 1885.

S. Bjelanović — Kulišić — Gojković — Sinić.

Presjednik. Zast. Gojković i družina predadoše mi još jedan upit; molim da ga pročita.

Gojković (čita):

UPIT

na Vladu Njegova Veličanstva.

Tomo Jokov Terzović, koji je tek u osamnajestu godinu stupio, pitao je pomorski pasoš koji mu je zaisto bio dan. — Sa ovijem pasošem u ruci on se uputio u bijeli svijet, da zasluži koru hleba, kojom bi mogao prehraniti sebe i svoje roditelje. Išao je dakle od nevolje, pošto je danas takvo stanje u Boki, da osiromašeni narod mora slati svoje sinove u tugji svijet, da svojijem porodicama zarade sredstva za opstanak. Ali kad je došao u Zadar bio je uapšen od žandara i pasoš mu je oduzet. Mješte hljeba, koji je išao da zanatom steče, zapao je nevin pod kaznu, i potrošio je ono malo srestva što je za put imao.

S toga potpisani pita Vladu Njegova Veličanstva:

1. Zašto i po čijoj je naredbi uapšen bio Tomo Jokov Terzović, oduzet mu pasoš i zabranjeno slobodno putovanje po moru?

II. Misli li Vlada narediti, da se Tomu J. Terzoviću povrati pasoš?

III. Misli li Vlada po zakonu postojećem davati narodu pasoše i dopuštati slobodno kretanje?

Zadar 11 Dekembra 1885.

S. Gojković — D.r Bakotić — Bjelanović — Vojnović — Simić — Pezzi.

Predsjednik. Rieč ima Vladin Povjerenik.

Vladin Povjerenik Pavić. Glede ove zadnje interpelacije mogu kazati da ništa ob ovom neznam; ali dati ću shodne naloge, da dobijem izvješće od Poglavara.

Predsjednik. Zastupnici Bjelanović i družina predadoše upit; molim, da ga pročita.

Bjelanović (čita):

Интерпелација.

Тестаментом 3. јулија 1871 славено-српски дворјанин у Москви Димитрије Егоровић-Љубатовић, родом из Рисна, оставио је 19.000 рубаља у рускијем обвезницама на једну задужбину у Рисну. Ова је задужбина имала бити по вољи завјештача: једна црква и заједно једна кућа за заклониште двајестињи чељади болесне и сиромашне, које му драго вјере. Свота имала се образити на задужбину кад умре брат честитога добротвора славено-српски дворјанин Стефан Егоровић Љубатовић, коме је остављена на уживање. Стефан Љубатовић коме је благо на ужитак остављено, умро је почетком 1875 године.

По тестаменту задужбином имало је управљати „општество" у Рисну. По слову тестамента, по обичајима у Русији, које је добротвор једино у виду имати могао, он је уцраву остављао правосл. црквеном оптштеству. У тестаменту обвезнице су точно назначене бројевима. Један је дио обвезница унутрашњег руског зајма, а други Московског градског кредитног завода.

За неколико година у Рисну није се знало, шта је од овога блага. Усљед испитања пак дознало се, да су у Мају 1875 обвезнице предане ц. к. консулу у Москви, да су прешле на Намјесништво у Задру, да их је Намјесништво промјенило у аустријске државне обвезнице и да у овијем обвезницама има 49.000 фор. — Из овога краткога описа види се прва повреда добротворове воље у томе, што је Намјесништво располагало са новцем, дочим ово располагање није Намјесништву никако у тестаменту остављено.

Друга је повреда у промјени, коју Намјесништво није никако могло самовољно предузети, тијем мање што ову промјену нико није смио извршити, пошто су остављене обвезнице са добитком, те завјештаоц изрично рачуна на овај добитак, наиме располаже да се у случају добитка овај употреби на проширење задужбине.

Како је пак ова промјена прошла, и то није јасно. Сравнивајући обичну вриједност рускијех обвезница са вриједношћу аустријскијећ обвезница испада на видик један мањак на штету задужбине. Пошто је и ова страна овога догађаја јавно расправљана и разјашњење захтјевано, дужна је Влада изнијети точан рачун о промјени, у остадом врло лак, јер мора имати свједочанство од банке о промјени као и листину о течају обвезница.

Осим тога још је једна изјава нужна на умирење јавнога мнијења. Ово благо нигдје не би било боље обезбјеђено од сваке опасности, него да буде одма извршена завјештаочева воља, пошто задужбине у свијем могућијем околностима најмање су изложене прорасти. Данас пак у овом стању не зна се какво јамство има задужбина за своју сигурност.

Потписани питају Владу његовог Величанства:

1. Како је ц. к. Влада могла располагати са задужбином Димитрија Егоровића Љубатовића и зашто његове обвезнице није предала коме су на управу остављене, пошто би се саставио закладни спис?

2. Како је Влада могла мијењати руске обвезнице у аустријске, кад је тој промјени противна изрична воља завјештаоца?

3. Кад је Влада промјенила обвезнице, пошто је промјенила руске обвезнице и пошто је купила аустријске, колико данас задужбина износи?

4. Какво јамство има задужбина од пропасти налазећи се у данашњем стању?

5. Мисли ли Влада по закону поступати,

и што прије сходне кораке предузети за подизање и управу задужбине на начин, да се строго изврши посљедња воља народног добротвора Димитрија Егоровића Љубатовића?

У Задру 9 децембра 1885.

С. Бјелановић — Гојковић — Симић — Кулишић — Др. Бакотић.

Predsjednik. Još je jedan upit, koji je podpisao Bjelanović, Bakotić, Kulišić, Gojković i Simić; ali pošto sadržaje ličnih uvrieda na prisutnoga Vladinog Povjerenika pl. Pavića od Pfauenlhala, nemogu dopustiti da se pročita.

Bjelanović. To je nasilje; agenti žandarski tako rade!

Predsjednik. Ja zovem g. Bjelanovića na red.

Bjelanović. Zovite, koliko hoćete.

Predsjednik. Ja Vas po drugi put zovem na red.

Zast. Messa predao mi je dva predloga; molim, da ih pročita.

Messa (čita):

Br. 134.
S.

La legge 9 marzo 1870 stabilisce gl' interessi di mora del sei per cento circa sopra gl' importi d' imposte e sovra imposte non pagate al più tardi 14 giorni dopo l' espiro dei termini stabiliti nelle singole Provincie pel pagamento di ogni singola specie d' imposta, e ciò da computarsi dal giorno successivo alla scadenza.

Tale legge è troppo gravosa specialmente pei proprietari di terreni in Dalmazia, i quali sono obbligati di pagare, nei termini fissati dalla legge, tutte l' imposte gravitanti sui terreni; mentre pel sistema colonico vigente, essi percepiscono appena la quarta, quinta, sesta od anche la settima parte del prodotto degli stessi.

Mentre il proprietario sarebbe obbligato di pagare per la quota spettantegli, p. e. fiorini cento d' imposte, deve invece pagare fiorini settecento, cioè anche i fiorini seicento spettanti ai coloni.

Il colono d' altronde paga quando ha venduto i suoi prodotti, e siccome questi sono il vino e l' olio, così egli non può pagare le imposte prima della fine dell' anno.

Intanto il proprietario viene addebitato del censo di mora, che sta del tutto a carico suo, inquantochè nelle specifiche coloniche per rifusione d' imposte egli non può addebitare gli eventuali pagatori morosi, nè può produrle esatte prima che le addizionali sieno votate e sancite.

Oltre alla perdita delle imposte insolute dai coloni che vengono dall' Autorità dichiarati insolvibili, il proprietario deve sopportare tutto l' interesse di mora che gli viene addossato, sebbene egli abbia aperto presso l' ufficio Steurale il suo credito colonico non per anco pagato.

Nè giova a mitigare le dannose conseguenze ai proprietari il D.to 26 Giugno 1870 dell' Ecc. Ministero di Finanza sul condono degli interessi arretrati, ammissibile in via eccezionale nei „casi speciali nei quali le „constatate circostanze economiche del restan„ziario fossero tali che per le medesime il „pagamento degli interessi di mora oltre alle „imposte, dovrebbe evidentemente tornargli „sensibile, ed influire analogamente sulla sua „forza di contribuzione“, essendochè non può essere provato, nè viene perciò ammesso dalle preposte Autorità di Finanza, sebbene sappiano quanto dannoso ciò sia ai proprietari.

Interessa ad ogni contribuente di pagare quanto prima ciò che deve d' imposta, ma se le sue circostanze economiche non gli permettono di effettuare il pagamento al tempo prefisso, non deve essere condannato ad un pagamento maggiore per la sua miserabilità.

E tanto meno dovrebbe essere soggetto a tale trattamento il proprietario del fondo che garantisce collo stesso allo Stato anche l' importo pel colono.

Propongo per ciò che l' Eccelsa Dieta esprima il voto al Governo di Sua Maestà:

Che la legge 9 Marzo 1870 non sia applicabile alla Dalmazia che dopo trascorso un

anno dal primo termine fissato pel pagamento per l' imposta fondiaria.

Giuseppe Messa — Leop. Stermich.

Br. 135.
S.

Proposta:

Voglia l' Eccelsa Dieta deliberare che nella compilazione del nuovo Regolamento elettorale Comunale, demandato per studio e proposta alla Giunta Provinciale:

Si abbia speciale riguardo agli interessi dei maggiori censiti (Art. XI. legge fondamentale 5 Marzo 1862), affinchè abbiano nel Consiglio Comunale i propri rappresentanti, e non sieno come al presente soprafatti dai pertinenti.

Giuseppe Messa

Predsjednik. Jedan predlog dao mi je D.r Bakotić; neka ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

Br. 136.
S.

Predlog.

Visoki Sabore!

Na svrhu nužnog a i što temeljitijeg proučavanja zakonskijeh osnova podnešenih od strane Zemaljskog Odbora, čast mi je podnijeti sliedeći predlog:

Neka Visoki Sabor izvoli dati nalog Zemaljskome Odboru da osnove zakona, koje on ima podnijeti Saboru na ustavno pretresanje, imaju se uručiti zastupnicima najmanje na mjesec dana prije otvaranja saborskog zasjedanja.

D.r Bakotić.

Predsjednik. D.r Bakotić dao mi je još jedan predlog; molim, da samo pročita predlog, bez obrazloženja.

D.r Bakotić. Zašto ne obrazloženje? O tom nije ništa odredjeno.

Predsjednik. Nemogu dozvoliti.

D.r Bakotić. Valja se starijemu pokoriti. Ja neću čitati, ali to je nasilje, a ne ustavni rad. (Čita):

Br. 139.
S.

Predlog.

Sabor Kraljevine Dalmacije izražava želju Vladi Njegova Veličanstva da na ujamčenje i obezbjegjenje pravilnijeh i slobodnijeh općinskijeh i političkijeh izbora nameće se nužda stvorenja zakona, kojim da se podvrgnu izrječnoj i prjmjerenoj kazni, sva ona navlašna i hotimična iskrivljenja, koja se čestokrat dogagjaju u sastavljanju i objavljenju izbornijeh listina, i u primanju ili odbijanju glasova pri samijem izborima, i da takova izkrivljenja budu smatrana kao prestupi (delitti), o kojima bi imali suduti redoviti nadležni sudovi.

D.r Bakotić.

Predsjednik. Molim zast. Bjelanovića da pročita njegov predlog.

Bjelanović (čita):

Br. 138.
S.

Predlažem ovaj zaključak:

Dalmatinski Sabor ponavlja Vladi Njegova Veličanstva želju izraženu u VII sjednici XX zasjedanja 8 julija 1884, da uputi državna odvjetništva u Dalmaciji na popuštanje u strogosti protiv novina srestvom zapljena i ujedno izriče želju, da se povede istraga i

po zakonu kazne oni činovnici cc. kk. poglavarstvâ, koji su povrijedili postojeće zakonske propise o štampi.

Zadar, 9 decembra 1885.

S. Bjelanović.

Predsjednik. D.r Bakotić predao mi je još jedan predlog; molim da ga pročita.

D.r Bakotić (čita):

Br. 137
S.

Visoki Sabore!

Neka Visoki Sabor izvoli Zemaljskome Odboru dati nalog:

I. da u dojdućem saborskom zasjedanju ima podnijeti na ustavno pretresanje zakonsku osnovu o izmjeni § 4 Zemaljskog Reda u smislu, da imenovanje Saborskog Predsjednika i Zamjenika mu ima se obavljati od samoga Sabora iz svoje sredine većinom glasova;

II. da u ispravljenom Izbornom Redu za Sabor imaju se usvojiti načela:

da zastupnikom na pokrajinski Sabor ne može biti izabran čovjek koji nebi znao čitati i pisati;

da c. k. činovnici, ako se ne bi na šest mjeseci prije urečenijeh izbora odrekli svoje javne službe, ne mogu se izticati kao kandidati na mjesto zastupnika pri pokrajinskome Saboru;

da Predsjednik Sabora i njegov Zamjenik, te Prisjednici pri Zemaljskome Odboru nemogu istodobno biti zastupuici na carevinskome vijeću u Beču;

da sbog osobitog njihovog položaja u družtvu sveštenicima koje mu drago vjeroispovjedi, i sudcima kojeg mu drago stepena, ima se oduzeti pravo glasovanja pri izborima zastupnika na pokrajinski Sabor;

da u rukovogjenju izbora zastupnika na pokrajinski Sabor ima se oduzeti svaka vlast političkijem činovnicima, a povjeriti rukovodjenje izbora izključivo općinskijem načelnicima pod shodnu najozbiljniju njihovu osobnu odgovornost.

D.r Bakotić.

Predsjednik. Sve ove upite, koji su danas bili pročitani, imam čast predati Vlad. Povjereniku. Predloge pa izniti ću na jednu od dojdućih sjednica.

Imao bih još dva predloga. Jedan je D.ra Bakotića, kojim on bi predložio, da se dosadašnje spojenje civilne i vojničke uprave u Dalmaciji rastavi. Ali nemogu niti dozvoliti, da bude pročitan, pošto vriedja prava Nj. Veličanstva kao poglavara eksekutivne vlasti, te u smislu potonje stavke § 34 našega zem. reda i § 19 nemogu dopustiti, da se pročita.

D.r Bakotić. Molim rieč pozivom na pravilnik. Ja mislim, da gosp. Predsjednik ne tumači dobro §§ na koje se pozivlje; jer u mom predlogu nije kazano, da Kruna, niti da eksekutivna vlast nije ovlaštena imenovati na vladu pomorca, vojnika, najposlje i jednoga popa; to joj je u vlasti. Ali ja kažem o upravi o ne o osobi; ja o osobi nisam spomenuo. Taj je predlog pisan 3—4 dana nazad, ali o osobi nisam mislio. Nego u mom je predlogu izražena želja, da se razluče te dvie uprave. Zato mislim, da se po onim §§ pravilnika nemože tomačiti moj predlog protiustavnim, a kad bi bio primljen, nebi bio neustavan.

Predsjednik. Ja ostajem pri mojem mnenju i smatram, da nisam vlastan dopustiti, da se pročita ovaj predlog po potonjoj stavci § 34, ni da je ovaj Sabor vlastan o njem razpravljati.

D.r Bakotić. *(Staje govoriti, ali se ne razumi što).*

Predsjednik. Ne smjete govoriti, dok niste dobili rieč. Ja nemogu dopustiti, da pročitate. Imam još jedan predlog, što mi ga je predao zast. Bjelanović, pa ni ovaj nemogu dopustiti da se pročita.

D.r Bakotić. Da Vladin komesar ne dopušta govoriti, nebih se čudio; ali kad Predsjednik Sabora ne dopušta, da dalmatinski Sabor izjavi zlouporabe kod izbora za carevinsko vieće . . . . . .

Predsjednik. To ne spada na nadležnost ovoga Sabora.

Zaboravio sam kazati, da sam gosp. zast. Petranoviću dao osam dana dopusta.

Sjednicu zatvaram. Sutra je sjednica u deset sati prie podne.

(Svršetak sjednice u 10 s. 45 č. noći).

VI. Sjednica dneva 12 Prosinca 1885.

Sadržaj: Upiti. — Drugo i treće čitanje zakona o zajmu fior. 225.000. — Razprava o pokrajinskom predrazbroju 1886.e —

(Početak sjednice u 10 s. 15 č. pr p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Karaman** D.r **Srećko** i **Zore** prof. **Luka**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Ima nas 28; broj zakonit.

Molim g. Tajnika Zoru, da pročita zapisnik jučerašnje sjednice.

Zore (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku?

D.r Bakotić. Ja mislim, da je pogriešno sastavljen zapisnik sjednice pri početku, gdje kaže, da izza kako je Predsjednik javio Gospodi, da će dati čitati predloge i upite, koje ima u ruci, da bih ja bio kazao, da se odmah čitaju. Ja se dobro sjećam, a sjećati će se i vis. Sabor i sam Predsjednik, da je tada bilo govora jedino o tom: ima li se nema li se čitati ujedno s dotičnim predlogom i obrazloženje, koje predlozim predhodi. Ja pitam, da ovaj dio zapisnika jučerašnje sjednice bude popravljen u tom smislu, da je Predsjednik kazao, da se neće čitati obrazloženje, a da sam ja proti tomu suprotivio se i kazao, da bi se i obrazloženje čitalo.

Druga stavka, koju ja ili nisam dobro čuo ili g. Tajnik nije jasno pročitao ondje, gdje moj predlog u pogledu iznimke, koja bi se imala učiniti pri izbornom redu zemlje, kaže: „sbog osobitoga položaja u družtvu imalo bi se oduzeti svećenicim" . . .

Zore. Ima „svećenicim".

Predsjednik. Pitali još tko rieč o zapisniku? — Nitko.

Prva primjetba g. Bakotića odgovara istini i ja pristajem, da u tom smislu bude popravljen zapisnik.

Ona Gospoda, koja primaju i odobravaju zapisnik jučerašnje sjednice s popravkom, koju traži g. zast. Bakotić, neka izvole ustati. (Većina).

Zapisnik je odobren.

D.r Bakotić. Molim rieč pozivom na Pravilnik.

Visoki Sabore! Kao što smo sada čuli po zapisniku učinjenu od g. Tajniku, na sinoćnoj sjednici, kad su se čitali predlozi — većina bila je izašla iz ovoga Sabora i to mogu kazati nije bio niti zakonit broj zastupnika prisutan — dogodilo se izmedju ostaloga, da je g. Predsjednik, pozivljuć se na svoju predsjedničku vlast, meni zabranio čitati jedan predlog, kojega sam ja bio podnio. G. Predsjednik obrazložio je tu zabranu tim, da njemu pristoji pravo ne dopustiti čitanje predloga onih, za koje on misli, da nebi bili ustavni. Nasuprot mi imamo izričnu odredbu obstojećega pravilnika, koji kaže u § 34, da Predsjednik predloge o predmetim takovim, koji ne idu u područje Sabora zemaljskoga, zabacuje, da ne dodju u viećanje.

Ja mislim da svaki od nas razumije dobro, što znači viećanje i čitanje. Po tom držim, da Predsjednik Sabora nije vlastan zabraniti čitanje predloga, nego, ako bi vlastan bio što zabraniti, to jedino bio bi vlastan da zabrani viećanje o predlogu jur učinjenu; jer neda se pomisliti, da se može o čem viećati prije nego je dotični predlog pročitan, ili inače na glas učinjen.

S druge strane, vis. Sabore, u onom predlogu što sam ga imao čast podnieti sadržano je više točaka: jedna se točka odnaša na razlučenje uprave vojničke od civilne. Gosp. Predsjednik kaže, da to po njegovu mnenju ne spada u područje ovoga Sabora. Sve da bi to istina bila, što ja ne priznajem, ponavljam, da je dužnost Predsjednika dopustiti to

čitanje. Taj predlog nije istovjetan s predlogom jednim obstrag jednu dvieli godine učinjen od časl. zast. Klaića. Nego pošto taj predlog nije ciljao na nikakvu osobu, nego je jedino u vidu imao upravu samu; po tom ja mislim, da oslanjajuć se na § 19 zem. reda bio bi sasvim ustavan i pripustljiv taj predlog.

Ali u tom mojem predlogu osim te razdiobe uprave civilne od vojničke bila je i druga točka, ili druge dvie točke: jedna odnašala se je na preustrojstvo uprave političke, uprave porezne i uprave financijalne; druga odnašala se je na nuždne reforme u našem sudstvu. Sve to, ako Gospodo vi prosudite po propisim § 19 zem. Reda, viditi ćete, da spada u nadležnost ovoga Sabora u toliko, u koliko je Saboru dozvoljeno, da u pogledu takovih promjena u upravi i u sudstvu, koje se tiču obćih zakona, dozvoljeno je Saboru, da izrazi svoje mnenje, dotično Vladi Nj. Veličanstva izjavi svoju želju u to ime. I pošto se ja nisam mogao pozvati taj čas na nikakav vis. Sabor, ja pitam sada, ako gosp. Predsjednik svakako po njegovu mnenju protiustavno neće, da dozvoli da pročitam bar jedine rieči moga predloga, o kojem sam sada govorio, da o tom izvoli ovaj vis. Sabor odlučiti: ima li se, nema li se pripustiti čitanje toga moga predloga.

Predsjednik. Ja sam pri sinoćnoj sjednici u kratko kazao sadržaj predloga zast. D.ra Bakotića i navjestio, da u smislu § 19 i posljednje točke § 34 našega zem. reda, da onaj predlog niti ne spada u djelokrug i nadležnost vis. Sabora.

Ja držim da u smislu posljednje točke § 34 našega zem. reda nemogu dopustiti, niti da se pročita. Tako sam ja postupao, pošto je onaj predlog ciljao na to, da skrati pravo Nj. Veličanstva kao vrhovnoga poglavice eksekutivne vlasti. Ja sam ovo tumačenje dao, kad je bio sličan predlog učinjen odstrag dvie godine u ovom Saboru, i pri tom ostajem.

Svakako, pošto se pozivlje glede čitanja g. Bakotić na Sabor . . . . .

D.r Bakotić. Ja mislim, da vis. Sabor, ako ne čuje čitati, nemože odlučiti što će odobriti.

Predsjednik. Nemogu se odalečiti od postupka, kojim sam dosada postupao.

Vladin Povjerenik ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavič. Ja se od moje strane ogradjujem proti čitanju onog predloga.

D.r Bakotić. Ja mislim da Vladin Povjerenik nema besjede u pogledu što se ima čitati štoli nema.

Predsjednik. Ja ostajem pri tumačenju, što sam ga izrazio nazad dvie godine. Ja sam kazao koji je sadržaj predloga čisto i bistro, pa to ne spada u djelokrug Sabora, te ne samo imam pravo ne dozvoliti, nego i dužnost mi ne dopušta dati da se o tom pretresa.

D.r Bakotić. Moje je mnenje da se ima pročitati. Pri sinoćnoj sjednici nije bio prisutan dovoljan broj Zastupnika, te se sada pozivljem na vis. Sabor.

Predsjednik. To pravo Predsjednika nemogu propustiti na tumačenje Saboru.

Vitez Trigari predao mi je juče dva upita; nu pošto nije bio prisutan, molim da ih sada pročita.

Trigari (čita):

Interpellanza.

Da qualche tempo e specialmente negli ultimi mesi alcuni giornali provinciali, che dicono di combattere sotto la bandiera nazionale, ripetono assai spesso contro Zara l' accusa d' irredentismo italiano.

Tale accusa si vidde, mediante corrispondenze dalla Dalmazia, riportata perfino in qualche giornale della Capitale dell' Impero, caluniandosi *quale filiale dell' Irredenta* perfino la rappresentanza cittadina, la quale però insorse a difesa del suo onore in via giudiziaria, ed ebbe anche soddisfazione.

Zara nella coscienza della sua notoria fedeltà dinastica potè fino ad ora con sovrano disprezzo lasciar passare quelle accuse maligne, ed usar indulgenza verso coloro che le architettavano, ritenendole aberrazione di menti esaltate da fanatismo politico, o qualificandole come ribalde manovre elettorali.

Se nonchè siamo a tempi, in cui le mistificazioni trovano pur troppo dei credenti — a tempi in cui menti inferme, o cuori corrotti credono facilmente alla calunia, che ripetuta sovente, lascia sempre com' è proverbiale qualche solco.

In ogni modo queste accuse sono una continua provocazione contro la popolazione di Zara, il cui longanime silenzio potrebbe alla perfine essere male interpretato.

Nessuno meglio del Governo provinciale deve conoscere il sentimento dinastico, da cui è animata questa popolazione; nessuno meglio di lui deve conoscere che l' amore alla lingua e civiltà italiana, nulla toglie al culto verso la costituzione, alla devozione verso l' Augusto Monarca, al desiderio ed all' ambizione di appartenere alla Cisleitana — e niente che alla Cisleitana. —

Zara aspettava che il giornale Ufficiale in un qualche comunicato ispirato dal Governo, smentisce — come si usa altrove in casi consimili — le ribalde calunnie, ed il mutismo del giornale Ufficiale non potè non destare una dolorosa sorpresa, e dar luogo a commenti poco lusinghieri per chi inspira la redazione.

Ad ogni modo a farla finita una volta colle mistificazioni architettate, non solo per uso del partito avversario, ma forse a benefizio anche di qualche burocrate, che ne specula — i sottoscritti si onorano di interpellare il Governo di Sua Maestà: —

Se in presenza di sistematiche accuse di irredentismo contro la popolazione di Zara intenda il Governo di intervenire sia presso il Governo centrale, sia col mezzo del foglio Ufficiale — per combattere questa specie di congiura contro Zara, e contro la lingua italiana — e rivendicare i diritti della verità e della giustizia troppo compromessi.

Trigari — Stermich — Capovich — Pezzi - Messa.

Interpellanza.

Da vari mesi, e si potrebbe dire da qualche anno la città di Sebenico, nota un tempo per l' ospitalità dei suoi abitanti, e per mitezza di costumi, è divenuta teatro di disordini — i soprusi e le scene anarchiche, e quasi si direbbe selvaggie, si rinovano assai spesso. — Senza citarne alcune, che ebbero pur troppo una chiassosa pubblicità, e senza alludere a quelle, di cui ancora si occupano i tribunali, e sulle quali per decoro della Dieta giova tirare un velo — basterà ricordare ohe da alcuni mesi torme di giovinastri, forse compri ed a bella posta avvinazzati, percorrono specialmente nei dì festivi e contrade principali di quella infelice, troppo infelice, città, ripetendo a squarciagola canzonaccie da trivio col noto ritornello, che quì sarebbe indecoroso ripetere, con indecenti allusioni al partito autonomo, ed al serbo, e col frequente ritornello di nomi rispettabili preceduti dalle parole *crepa* e da altre frasi più sconcie ancora. — È una provocazione codesta, che passa impunita giacchè gli autonomi e serbi sono terrorizzati ed impotenti a reagire, e giacchè le autorità che dovrebbero tutellare l' ordine fanno lo gnorri. — Si schiamazza — talora in presenza dei gendarmi, e perfino del Capitano Distrettuale e del Commissario Distrettuale Botteri, che imperturbati stanno seduti alla birreria e contemplano lo spumante bicchiere.

Il disordine non potrebbe essere più marcato, le provocazioni non potrebbero essere più selvaggie, nè maggiore l' impulso alla demoralizzazione.

Rimpetto questo scandalo e questo terrorismo, di cui non si possono prevedere le conseguenze, i sottoscritti si permettono d' interpellare il Governo di Sua Maestà:

1.o Se a lui consti dei disordini che a Sebenico sono all' ordine del giorno?

2.o Se e quali misure intenda di prendere per ristabilire l' ordine e la legalità?

Trigari — Messa — Simić — Pezzi.

Predsjednik. Zast. Messa predao mi je jedan upit; on se je odaleċio, jer je malko slabe; molim g. Pezzi-a, koji ga je takodjer podpisao, da ga proċita.

D.r Pezzi (ċita):

Interpellanza.

Nell' Amministrazione politica della Dalmazia si aumenta per così dire di giorno in giorno il numero d' impiegati forestieri, i quali

non conoscendo o molto debolmente le lingue del paese, e non avendo alcuna cognizione delle nostre condizioni, bisogni e costumi, ed in parte essendo mancanti di tatto sociale, ritengono non solo di aver un diritto a cariche e promozioni a preferenza dei Dalmati, ma pel fatto vengono favoriti con danno dei nostri.

La Dalmazia conta nell' Amministrazione politica uomini capaci ed onesti, meritevoli di ogni fiducia, e questi si trascurano e si stancheggiano, e talvolta, ci sia permesso il dire, persino si perseguitano, specialmente se memori del loro giuramento d' ufficio non tengono bordone ad un partito che vorebbe staccata la Dalmazia dal nesso della Cislaitania.

Se al Reischrath di Vienna l' onorevole D.r Plener, che certamente per patriotismo austriaco è a nessuno secondo, accennò all' abbrutimento amministrativo della Dalmazia, questo stato morboso in cui attrovasi la Provincia dipende in gran parte dalla circostanza, che oggidì le sorti nostre sono decretate da amministratori forestieri, che non ci conoscono, che forse non ci vogliono conoscere, e che se siamo costituzionali, e se parliamo l' italiano, non di rado fiscandoci i nostri più sacrosanti diritti, ci maltrattano.

Perciò interpello l' Eccelso Governo:

Per qual motivo si favoriscono ed intrudono nell' Amministrazione politica della Dalmazia impiegati forestieri a danno dei Dalmati? Perchè anche recentemente senza aprire il concorso, fu nominato a Capitano Distrettuale una persona che non conoscendo bene entrambi le lingue del paese, è ignaro affatto delle condizioni della nostra Provincia?

Intende il Governo di porre un argine a questa immigrazione di forestieri a danno dei Dalmati?

È egli vero che per favorire i forestieri il Governo della Dalmazia abbia rapportato a Vienna che gl' impiegati Dalmati, specialmente se di sentimenti costituzionali, non sieno meritevoli di fiducia? (Nicht verlässlich).

Gli interpellanti esprimono il desiderio, che la presente, in mancanza del Governatore, sia portata quanto prima a conoscenza di Sua Eccellenza il Presidente dei Ministri.

Giuseppe Messa — Trigari — Pezzi — Simić.

Predsjednik. Primio sam još jedan upit. Prvi je podpisan vitez Strmić, a njega nema ovdje; za njim je podpisan vitez Trigari, molim da ga pročita.

Trigari (čita):

Interpellanza.

Nell' ultima lotta elettorale il Governo della provincia zelantemente coadiuvato dagli organi subalterni adoprò incredibili pressioni, illegalità, arbitri a favore del partito croato ed in odio al partito serbo-autonomo.

Durante l' elezione del deputato dei maggiori censiti, quì avvenuta il 13 Giugno a. c., si spiegò un' apparato di forza da intimorire seriamente la popolazione. — Le vie riboccavano di gendarmi, sebbene l' ordine pubblico fosse inalterato e non si avesse neppur sentore di una perturbazione. Gli organi di polizia Comunale dovettero cedere il campo all' invadente gendarmeria. — Il libero movimento dei cittadini per le principali contrade interne e piazze era dalle bajonette intercettato. — Sopraggiunta la notte le contrade principali, le piazze, i caffè e restaurant pubblici furono spazzati e chiusi. — La popolazione, che tranquilla e rassegnata attendeva l' esito dell' elezione, venne caricata ad arma bianca dalla gendarmeria. — S' impediva perfino l' accesso dei cittadini alle loro abitazioni e si osò dalla gendarmeria ingiungere agli abitanti di non affacciarsi alle finestre. Regnava il terrore più che in una città stretta d' assedio.

Nè, compiuto l' eccidio elettorale, gli organi politici rientrarono nella sfera delle rispettive attribuzioni; ma al contrario spiegarono sempre più una costante tendenza a soppiantare l' autorità del Comune, ed arrogaronsi talvolta poteri, che sarebbero appena giustificati da uno stato eccezionale.

Ed anche in questi giorni si deplora una indebita e scandalosa ingerenza dell' Autorità politica in affari, che tassativamente sono di competenza del Comune. — Basta accennare alla giudicatura sopra pretese perturbazioni dell' ordine pubblico e sopra supposte dimostrazioni politiche per le vie ed in teatro.

In generale l' atteggiamento dell' Autorita politica distrettuale e provinciale quì in Zara

è così ostile, provocante, tendezioso, che un' urgente ed efficace provvedimento rendesi senza altro necessario.

Si domanda pertanto al Governo provinciale:

1. Quali motivi abbiano indotto il Governo a misure così eccezionali in questa città.

2. Cosa sia intenzionato di fare pel ripristino della legalità, sotto l' impero della quale anche questo paese possa godere delle franchigie costituzionali.

Trigari — Stermich — Messa — Capovich Pezzi.

Predsjednik. Imam čast predati ova četiri upita Vladinu Povjereniku.

Vladin Povjerenik Pavić. Avrò l' onore di rispondere in una delle prossime sedute.

Predsjednik. Prelazim na dnevni red; nu prije imam javiti, da sam zast. Petranoviću, koji je slab, dao dopusta osam dana.

Osma točka dnevnoga reda glasi:

Drugo čitanje zakonske osnove o zajmu od fior. 225.000 na teret pokrajinske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora d.r Čingria, neka pročita izvješće.

D.r Čingria (čita):

Visoki Sabore!

Financijalni Odbor uzeo je u pretres izvješće Odbora Zemaljskoga 29 Studenoga 1885 Br. 4632 s kojim je isti popratio dotičnu zak. osnovu zajma od 225.000 fiorina na podmirenje troškova gradnje novijeh pokrajinskijeh Bolnica u Šibeniku, Zadru i Dubrovniku.

Na temelju izvješća istog od gorinavedene svote imalo bi se upotrebiti na podmirbu troškova:

Bolnice u Šibeniku . . .	fior.	55.000
iste u Zadru	„	105.000
iste u Dubrovniku . . .	„	65.000
Ukupno	fior.	225.000

Odbor prisvaja razloge navedene sa strane Zem. Odbora, koje ne cieni da je ovdi potreba opetovati a novijeh nema koijeh bi mogao navesti, pak naslanjajuć se na iste predlaga:

Da Visoki Sabor odobri dotičnu zak. osnovu Zem. Odbora.

Zadar, 7 prosinca 1885.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Čingria.

Predsjednik. Obća razprava je otvorena. Pita li tko rieč? — Vitez Trigari ima rieč.

Trigari. Con mia sorpresa comparisce in oggi all' ordine del giorno la domanda colla quale la Giunta Provinciale si rivolge alla Dieta per l' approvazione di un credito. Se bene mi ricordo, nella seduta dell' 8 Giugno anno passato l' inclita Giunta ricercava l' approvazione di un prestito fluttuante di 100.000 fiorini. Non ho potuto rilevare da nessun atto — forse mi sarà sfuggito non comprendendo bene la lingua — se questo prestito di 100.000 fiorini accordato nella seduta 8 Giugno debba restituirsi col prestito di 225.000 fiorini, o se questo sia da contrarsi indipendentemente da quello. Se il signor Presidente lo permette, vorrei domandare al relatore della Giunta o del Comitato degli schiarimenti in questo senso.

Predsjednik. Na ovaj upit mogao bi odgovoriti izvjestitelj Odbora Zemaljskoga D.r Klaić.

D.r Klaić. Na strani 66. izvješća Odbora Zemaljskoga vis. Saboru, drugi stupac čita se, što sliedi:

„Saborki zaključak, kojim bi ovlašćen Zem. Odbor da sklopi sa glavnicam pokrajinskih zadužbinâ, kojim upravlja, viseći zajam do iznosa od fior. 100.000. na pokriće troškova gradnje novih bolnica, dobio je previšnje odobrenje, u koliko se tiče upotrebljenja, u tu svrhu glavnice poljodjelske zaklade, ali ne ostalih zadužbina, jer da po vrsti ovih zadnjih nije po obstojećim propisim dopušteno kretati u dotične glavnice.“

„Na temelju tog odobrenog zaključka, bio je sa glavnicom poljodjelske zaklade, u iznosu od fior. 100.000 u državnim obvezni-

cam, sklopljen viseći zajam sa filialom austro-ugarske Banke u Splitu u iznosu od florina 60.000 na šest mjeseci, počam od 24 srpnja t. g.; i to po najviše da nadomjesti blagajničke ostatke, upotrebljene u iznosu od fior. 54.544 (ili bolje fior. 58.544, kad se pomisli da se još nije stara bolnica u Šibeniku prodala, vriednost koje u dotičnome računu uvrštena je su fior. 4000) na pokriće troška gradnje nove ludnice i bolnice u Šibeniku, bez kojih ostataka pokazalo se je, pri sporom ućerivanju pokrajinskih prireza u prvoj polovici godine, nemoguće rukovodjenje pokrajinske zaklade.“

„Na konačnu podmiru navedenog manjka u računu sgradja Šibenskih i za gradnju novih bolnica u Zadru i Dubrovniku, trebati će novi zajam od barem fior. 200.000; i odnosni predlog biti će Vis. Saboru podnešen posebnim izvješćem.“

Dakle razumije se, da pošto ono nije nego viseći zajam, za malo je vremena, pa s toga su date u zalog obveznice. A poslje, kad bi se sklopio ovaj novi zajam, onaj bi se izplatio. Kad ja Sabor zaključio „viseći zajam“ tim je htio reći provizorni, za malo vremena, dok bi se stvari konsolidirale. A u istom izvješću lanjskom, kad se odobrenje za ovaj zajam tražilo, rečeno je, da je ovaj zajam za ovu godinu, a sliedeće godine da će se predlog donijeti za stalan zajam.

Predsjednik. Zast. Trigari ima rieč.

Trigari. Ringrazio l' onorevole D.r Klaić pelle spiegazioni datemi, ed ora continuerò colle mie deduzioni. Il prestito adunque da noi fatto non era che fluttuante, provvisorio, da restituirsi con altro prestito da contrarsi dalla provincia. Nella proposta di tale prestito sono compresi fior. 54.543 per le maggiori spese sostenute per l' ospitale di Sebenico. Nella seduta del 5 Luglio a. p. se ben ricordo, diceva anche l' onorevole D.r Klaić, che questi fior. 54.543 dovevano venir coperti coi sopravanzi di cassa. Ora invece vedo che uno fra gli altri motivi del prestito proposto è anche il cuoprimento del deficit di 54.543 fior. — Anch' io credo che ogni amministrazione debba regolare i suoi conti e quindi le spese a seconda delle rendite, e trovo ragionevole che per speciali motivi, quando p. e. la provincia colle rendite non possa venire incontro alle spese, si trovi una forma di prestito, come l' ha trovata la Giunta, la forma più ragionevole, perchè la provincia può pagare senza danno. Ma vediamo se il prestito è giustificato. Io mi ricordo che precedentemente il Comune di Zara si era rivolto alla Giunta Provinciale per l'approvazione di un prestito già votato dal Consiglio comunale. La Giunta osservò che mancavano dati positivi per approvarlo, e quindi un fabbisogno regolare delle spese realmente necessarie. Dissi a me stesso: procedono con tanta accuratezza, servirà di regola per tutti. L' Eccelsa Giunta non tiene questo metodo per sè. La spesa che la Giunta Provinciale preventiva non è precisa. Il D.r Klaić adoperava la parola *maksimalni iznos* — ha preso quindi senza un preventivo determinato di spesa un margine molto largo. Per Zara 200 mila fiorini. Vi erano 120.000 fior. di capitale disponibile e quindi un deficit di 80.000 fiorini. Lo stesso per Ragusa 135.000 fior. di capitale disponibile, 85.000 fiorini rimanevano di deficit — come abbiamo rilevato dal rapporto della Giunta. Finalmente io vorrei domandare all' onorevole Klaić da che dipenda questo aumento, perchè si diceva che con 100.000 fior. si avrebbe potuto coprire le spese per tutti e due gli ospitali; inquantochè i 50.000 fior. calcolati in più dovevano esser coperti coi sopravanzi di cassa. L' ospitale di Zara aveva in cassa 120.000 fior. — quello di Ragusa 85.000 fior. — Da quanto si può rilevare ne furono finora spesi 105.000 — anzi, rettifico la cifra, ne furono spesi 104.000. Coi predetti 120.000 fior. e col prestito fluttuante di 100.000 fior. si potrebbero coprire le spese di tutti e due gli ospitali, per cui non vedo una ragione che giustifichi un prestito di 225.000 fior. Diciamo pure che l' ospitale di Zara costi 200.000 fior., 135.000 fior. quello di Ragusa — sono 335.000 fior. — L' ospitale di Zara ha 120.000 fior. in deposito, cioè aveva, perchè ormai 104.000 fior., sono spesi — l' ospitale di Ragusa 85.000 fior. quindi complessivi circa 200.000 fior. — Non comprendo perciò come per venire incontro alla spese dei due ospitali occorrano 225.000 fior. di prestito, dal momento che solo questa somma avrebbe dovuto bastare per la loro costruzione. Un' altra cosa non

trovo giustificata; in base cioè a quale preventivo di spesa, a quale fabbisogno siamo chiamati a votare il prestito. Ammetto che in un fabbisogno per la spesa di 120.000 fior., si potrà avverare un aumento del 20%, perchè tutti i fabbisogni vanno soggetti ad un aumento di spesa. Noi vediamo però che fu fatto un prestito dal fondo agricoltura — furono prelevati 100.000 fior. di obbligazioni e furono passati in una cassa di credito che non conosco. Dove sono questi denari? 104.000 fior. furono spesi — 120.000 fior. vi erano in cassa. L'importo di 60.000 fior. non fu prelevato per le spese generali, perche il preventivo gonerale deve esser diviso da quello pella fabbrica degli ospitali. Furono erogati forse ad altri scopi men giustificati? Io so — mi diranno, forma parte del fondo provinciale; — ma se si pone il sopravvanzo che consta di 30.000 fior., non si ottiene ancora l'importo che era disponibile per l'ospitale, in un al prestito contratto per deliberato Dietale 8 Giugno 1884. D'altro canto non possiamo pel momento accordare il prestito, inquantochè ci fu presentato il consuntivo appena del 1883, parlo del consuntivo generale provinciale. Non sappiamo in quali condizioni ci attroviamo col 1884 nè col 1885, peranco non compiuto. Nel consuntivo del 1883 abbiamo un' attività finale di 290.000 fior. — Nel 1881 era di 190.223 fior., nel 1882 di 73.221 e nel 1883 compariscono di cassa 21.000 fior., con un attivo di 290.000 fior. — Non avendo ancor sott' occhio il consuntivo del 1884 e rispettivamente del 1885, potremmo trovarci con un attivo finale di mezzo milione. Saremmo di tal modo oltre ai 220.000 fior. e quindi non avremmo bisogno del prestito. — Dirò anzi di quest' attività finale. Vi sono sempre importi che non sono erogabili colla fine di Decembre. Ma tutto ha un limite. Io so dirvi con tutta precisione che lo Stato, con tutte le imposte che paghiamo: fondiaria, fassionale, classificatorio, industriale, rendita, a tutt' oggi non ha più di 82.090 fior. di restanza. Noi invece ci troviamo di fronte a certe attività finali favolose, che mai si incassano. Io so che mai in 10 e 12 anni rimase inscritto a carico del comune di Zara alcun importo. Noi paghiamo le spese ospitalizie, le spese per le scuole e tutte le altre — sichè queste restanze devono essere concessioni speciali ai Comuni che non pagano, in seguito a che noi dobbiamo contrarre prestiti. E fare un prestito, perchè altri non pagano i loro debiti, mi pare ingiustificato. Io ritengo quindi che non possiamo votare con consienza il prestito proposto, come stanno oggi le cose, e ciò finchè non vengano eliminati tutti questi difetti di forma e sia quindi dato ad ogni Deputato di presentarsi dinanzi alla popolazione ed assicurarla in coscienza che il prestito era necessario. Fino a tanto tale bisogno non sia provato, io voterò contro il prestito, e faccio anzi la proposta, che l'Eccelsa Dieta voglia respingere la proposta della Giunta e del Comitato.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Bakotić Visoki Sabore! Vidim da se dižu zgrade za bolnice pokrajinske i mislim, da će dati probiti. Ja znam dakako, da su te zgrade za nesretne bolestnike i danas nemogu iztaknuti pitanje, da mjesto da se grade bolnice samo u pojedinim mjestim Primorja i tako veličanstvene, nebi li bilo shodno, da se neka pokrajinska bolnica sagradi posriedi Dalmacije: recimo, u Drnišu, oko Zadra, u Sinju ili u drugom mjestu bivšega okružja Splitskoga. O tom ja danas nemogu govoriti, pošto se Financ. Odbor odnaša na dotični zakon, koji je temeljni u pogledu bolnica Šibenske, Zadarske i Dubrovačke. Nu vis. Sabore! čitajuć izvješće Zem. Odbora, nailazim gdi Odbor kaže, da imadu ova tri manjka: naime za bolnicu Šibensku 55.000 fior., za Zadarsku 105.000 fior., za Dubrovačku 65.000 fior. i da potrebuje 225.000 fior. Nadalje kazano je, da taj zajam on misli na dva načina sklopiti: ili da ga sklopi kod Länderbanke i koja kaže, pošto je drugim pozajmila — tako je ovdje rečeno — da novca nema; s njom se dakle nemože sklopiti zajam. Nu Boden Kredit kaže, da bi pristao. Na to je počeo predgovore voditi sa Zem. Odborom i kaže, pri sadanjem stanju obveznice da bi eskomptirao sa 94%. Ja mislim, kad bi Bodenkredit uzajmio 225.000 fior. pokrajini, a obveznice bi svoje eskomptirao sa 94%, onda pokrajina nebi imala nego 211.000 fior. A što će raditi pokrajina za pokriti onaj manjak? Da bude Odbor Zemaljski kazao: nuždno je imati 225.000 fior.; dopustite, da

uzajmim 225.000 fior., onda ja mislim dosljedno njegovu predlogu Zem. Odbor bio bi kazao: dopustite, da uzajmim 225.000 fior. Nu on je kazao: iz predgovora koji su nastali ja neću 225.000 fior. nego 211.000 fior. i nekoliko stotina. Dakako opazilo se sa strane Zemaljskoga i Financialnoga Odbora, da je u izvješću Zem. Odbora pisano, ako se pristane na zajam s Bodenkreditom, onda će godišnji trošak prosjekom iznositi 13.165 fior. i to za 50 godina.

Nu vis. Sabore, ja mislim, da bolnica Zadarska i Dubrovačka imadu se sgraditi za malo godina, što brže valja da budu svršene, valja da se nabavi sve što je odredjeno i najavljeno; a zašto čekati 50 godina, dok se sve izvrši? Taj će se dug morati izplatiti. Dobro, izplatit će se i platiti u 50 godina. Ali ja pitam, ako vi danas sklopite zajam i imati ćete obveznice po 94%, to nećete imati 225.000 fior., nego 212, a one druge hiljade morate dugovati. A kad je o dugovim govora, najbolje je položaj čist i jasan, i da pokrajina zna da će se udužiti, da je razloga, ali da se dug pokriva, a ne otvara drugi dug.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Izviestitelj Zem. Odbora d.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Najprije ću razjasniti stvar D.ru Bakotiću, a to mi je jako lasno. Kad se jedan dug otvara, izdaje jedan zajam, toli po državnim zakonim kao i pokrajinskim, svota koja se stavlja, jest svota realna onoga što se ima utjerati — realizirati. Dakle kad je rečeno, da je ovlašten Zem. Odbor sklopiti zajam od 225.000 fior., to znači, da Zem. Odbor mora utjerati fior. 225.000. Rečeno je, da Bodenkredit eskomptira svoje obveznice sa 94%; dakle ima se uzeti toliko obveznica, koje eskomptirane sa 94% će dati 225.000 fior. Na tom temelju je proračunana ona godišnja svota od 13.165 fior., na temelju ako se obveznice eskomptiraju sa 94% a da dadu 225.000 fier. Dakle stvar je posve jasna. Ali godišnjica od 5 ½ %, ta se računa na nominalnu svotu. Ovaj Zavod daje novac sa 5 ½ % kamate uz amortizaciju kroz 50 godina u svojim obveznicam; ali on isti eskomptuje i ima eskomptirati obveznice, i u tom je njegova najveća dobit. On mora ih opet prodavati na burzi, a kako posao teče na burzi tako i obveznice idu gore ili dolje; ako dobro, onda će se bolje prodavati, ako niže, onda slabije. Dakle mislim s ovoga gledišta, da je stvar posve jasna.

Što se tiče zajma s Länderbankom, ako podje za rukom — što se može dogoditi da podje, a to usljed preporuke od osobe vele uplivne — tu se na drugi način radi; tu Pokrajina izdaje obveznice, koje Länderbanka prima i plati, t. j. 100 za 100 fior.; a svako 6 mjeseci pokrajina plaća i dotične komate, a Länderbanka rapolaže s obveznicama, kako joj se svidi. Svakako lasno je to razumjeti svakomu, da je posao s Länderbankom mnogo korisniji nego s ikojim drugim Zavodom; nu ako nemogli budemo postići zajam od Länderbanke, opet je koristnije sklopiti ga sa Boden-Creditom nego s drugim.

Kad bi pošli kod drugih Banka, učinile bi nam uvjete gore nego što čini ovaj Bodenkreditanstalt. Promislite da sa Bankom austro-ugarskom, na pol državnim zavodom — koji je priviligiran, u koliko je vlastan izdavati banknote — učinili smo zajam viseći i u zalog im dali obveznice; dakle sigurne imadu u ruci naše obveznice, ipak moramo njoj plaćati za malo vremena 5%. Dočim Länderbank daje za 25 godina zajam, obveznice eskomptira od 100 sa 100. uz kamate od 5% i to bez išta nego poštene rieči, da ćemo platiti; to je dosta učinjeno u veresiji zemlje. Ja mislim s ovoga gledišta, ako g. Bakotić nema drugih protivština, da bi mogao mirnom savjesti glasovati.

Sada ću proći na ono, što se je protiva zajmu izrazio čast. Trigari. Koliko sam ga mogao shvatiti i on kaže, da ne nalazi opravdanom onu svotu. Prije kaže: prva svota, za koju se traži zajam, na podmiru troškova za bolnicu Šibensku od 55.000 fior., ta je podmirena; još je lani bilo rečeno, da će se podmiriti blagajničkim ostatcim. — On se dobro ne spominje; da se je pobrinuo pročitati izvješće Zem. Odbora i zaključak, koji je Sabor stvorio, bio bi vidio, da je u izvješću rečeno, da je to privremeno pokriveno blagajničkim ostatcim; i da nije moguće inače, pošto su blagajnički ostatci takovi, da inače ne dopuštaju. Vis. je Sabor odobrio račune

bez razprave i u zaključku je rečeno: odobren je trošak toliki i toliki, manjak od 50 i toliko hiljada pokriven je za sada blagajničkim ostatcim. — Uprava naša ne dopušta ni da fiorina jednoga pokrijemo konačno blagajničkim ostatcim, — kamoli bi 55.000 fior. Dakle ovu svotu od 55.000 fior. valja podmiriti ovim novim zajmom. Tim je ova prva točka opravdana.

Ajdemo na Zadarsku bolnicu. Zararska bolnica, — govori on — nosi manjka 180.000 fior. — Ako je dobro pojmio stvar, ona je sasvim jednostavna. Proračun, obći preliminar za trošak bolnice Zadarske, koji ja ovdje imam u matici, rukom mjernika napisan koji je osnovu učinio, iznosi 225.000 fior. Svi detalji, sve radje pojedine nalaze se kod Zem. Odbora. Zemaljski Odbor nije cienio potrebito ovu stvar tiskati i razdieliti Zastupnikom, jer broj Zastupnika nije velik, a ovo je ogroman elaborat, koji bi zapao mnogo troška i truda; a svakako ovaj elaborat odnosi se na detaljirane narise, koji bi se litografijom imali pomnožiti i razdieliti. Nu taj sav elaborat nalazi se kod Zem. Odbora i bilo je lasno g. Trigaru — koji je vješt u računim, koji je kao poduzetnik imao prigode baviti se tim — preliminar izvidjeti i bio bi se osvjedočio, da za gradnju bolnice Zadarske, kako je osnovana, biti će dosta ono fior. 225.000. Ali što se dogodilo?

Dogodilo se, da kad se je u zakup dala zidarska radja i radja kameno-tesarska, po javnoj dražbi nije se imala nijedna ponuda, neću reći izpod ciene preliminirane, nego da su sve ponude išle preko, a najniža od tih ponuda bila je 18% preko preliminirane ciene. Pošto je zidarska radja iznašala preko 90.000 fior., ima ovdje samo više od 15.000 fior. viška nad preliminiranom svotom.

Ima i druga okolnost, koja je jako dobro poznata g. Trigaru, kojemu kao načelniku grada Zadra moralismo se uteći i njegov upliv moliti. Mučno se je, kao malo kad, nabavljalo zemljište za bolnicu. Polovina ovoga zemljišta bila je kupljena u preuzv. g. Prabiskupa, buduć vlastništvo Mense; on se je obazreo, da se radi o dobrotvornom zavodu i dao je uz cienu jako priličnu, pače prama dohodku, što je potezao s toga Kapitul. — Nego težaci, koji su imali druge komade naokolo, podigoše prekomjernih uvjeta — misleć imadu potrebu, moraju platiti — te smo morali platiti strašne ciene za one konadiće. Tko je bio vanka gdi se gradi, vidio je onu malu grdobu, gdi je ostala kuća težačka kao klin u cieloj sgradi. Mi smo naravno nastojali kupiti i tu kuću, nek bude sve ono zemljište za bolnicu; ali ciena je takova bila potražena za onu kućicu težačku, da nije bilo moguće doći do ugovora. Za onu kuću prva ciena bila je 17.000 fior. a poslje 13.000 fior.; dočim mislim sa 7000 fior. može se sagraditi. Na te ciene nije bilo moguće pogoditi se; pa se ostavilo.

Nije dosta ni to. Na ovim zemljam, što su bile od Mense Kapitula, na jednom komadu težaci imali su nešto svog truda. — Nego ono zemljište nije za radju, nije plodno; kano trgovcim od životine, služilo njim je za pašu živoga. Ti trudi težački dakle bili su procjenjeni 60—70 fior. A kad se je došlo: koliko tražite? — Rekoše: dati ćete 2000 fiorina.

Valjalo je nagoditi se, da ne udjemo u pravde. I g. Trigari morao je svoj upliv uložiti, kao načelnik, i njihov prijatelji, dok se došlo do skupe nagodbe. Dakle imamo i ovdje viška. Nego mi smo nastojali, da od prvoga narisa nješto stegnemo, te se nadamo, da ćemo tim zaštediti onaj višak, tako da će biti moguće sa 225000 fr. dograditi ovu bolnicu. A da se hoće 225000 fr. tu nema sumnje, to je neizbježivo.

Ali, govori Trigari, mi imamo 120000 fr. — To nije točno. U našem je izvješću kazano, da je od prvoga zajma bilo u blagajni 108000 fr., koji da ne leže uzalud, kad se je prvi zajam realizirao, bili su uloženi u obveznice; a ono drugih 12000 fr. u tom je što se računalo da toliko vriedi stara bolnica. Tu je staru bolnicu morala pokrajina kupiti od države, i zato je potrošila 3600 fr. Dakle ako mislimo realizirati od stare bolnice 12,000 fr., valja da ju prodamo za 15600 fr.

Tko pozna onu zgradu reći će, da će mučno toga dati; ali ja stavljam u proračunu 12000 fr., jer smo za ovo vrieme, na novcu što smo uložili u obveznice, utjerali nješto kamata, pa druge obveznice kupili. Kad smo novac uložili, kupili smo obveznice sa 78 ½ %, a kad smo ih realizirali da platimo troškove gradnje, prodali smo ih sa 80 — 81 — 81 ½. Dakle je glavnica nešto porasla; to je dobi-

tak, koji se je postigao rukovodjenjem obveznica, i kojim mislim, da će se naknaditi gubitak, što ćemo imati na zgradi.

Dakle ja mislim da možemo s nekom sigurnosti očekivati, da konačni račun ove sgradje, koji bude vis. Saboru podnešen, držati će se u granicam 225000 fr.; ali nikako manje, možda će štogod nadmašiti, ali manje od 225000 fr. nipošto. Računajući dakle da je providjeno za 120000 fr. — na ime 108000 od zajma i 12000 od stare sgrade — to ostaje 105000 fr., koje valja nabaviti novim zajmom.

Ostaje nam treća stavka — bolnica Dubrovačka. Ja imam ovdje proračun i te bolnice, a bio je svakomu na razpoloženje na uredu Odbora Zemaljskoga. Po tom računu trošak iznosi 122000 fr.; a dotični mjernik kaže, da je proračunao po izkustvu stečenu pri dražbam, kad su se u zakup dale radje za bolnicu Šibensku i Zadarsku, pa se je sad držao u preliminaru nešto više, i misli da će se naći zakupnik uz ove ciene, jer može izvesti radje za svotu koja je preliminirana; dapače je toliko uvjeren, da je kazao, kad se zakupnik nebi našao za ovu cienu, da je uzima na se, da će ju za tu cienu on izvesti. Dakle se ufam, da se ovdje nećemo prevariti. Za nabavu zemljišta potrošeno je 30000 fr. Dakle na 122000 fr. kad se nadoda 30000 fr. skače na 152000 fr. Nego nada se Zem. Odbor, da sve ono što je kupio, i morao kupiti kad je nabavljao zemljište, neće se sve upotriebiti za Bolnicu; jedan će se dio moći preprodati. Stoga proračunana je sva potrebština 147.000 fr.

Sada se ovdje kaže, da ima razpoloživih 82000 fr. Od prvoga zajma učinjena, za bolnicu Dubrovačku stavljeno je na stranu i uloženo u državne obveznice, ako se ne varam, 50000 fr. Usljed zaključka Saborskoga, primljena još god. 1880, zaklada pod upravom Bolnice, kano njezino vlastništvo ima doprinieti 27000 fr.; te ujedno sa onim još što će se možda dobiti prodajom stare bolnice, a računa se 3000 fr. — i ako mučno da se toliko uhvati — sve skupa izlazi 82000 fr., kako je ondje navedeno. Ostaje dakle 56000 fr. nepokrivenih. Sbrajajuć nepokriveno od sve tri bolnice imamo skupni iznosak od 225000 fr., koji treba svakako pokriti.

Ja mislim, dakle, da je sasvim opravdan ovaj predlog Zem. Odbora, i da će se odobriti.

Dakako, Gospodo, ove bolnice su nas zapale mnogo više nego smo mislili, kad smo prvi zaključak stvorili, da se ove bolnice grade; ali jedanput, kad su se imale graditi, valjalo je to učiniti na način, da budu sgradje, kojim da ne treba nakon malo vremena popravljanja; gradjene su čvrsto, solidno. Tko ih je vidio, mogao se je osvjedočiti da su gradjene za dugo i dugo doba. Uz to trebalo ih je učiniti prema potrebi, naime trebalo je, da u njima bude mjesta za više nemoćnikâ, nego što su stare bolnice mogle primiti; da se nebi dogadjalo što se dogadja danas svake nedjelje, da pristupaju nemoćnici, a mora ih ravnatelj odvratiti, jer njim nema mjesta. Trebalo ih je jošte napraviti na način, da u njima nemoćnici sbilja nadju l eka; a ne da unutri izlieče od nemoći, što su vanka dobili, pa budu izloženi u bolnici da dobiju drugu bolest. Da se sve to postigne, naravno, hoće se troška.

Ja mislim, vis. Sabor, ako se podvrgnemo tomu trošku nećemo nego sliediti predaje starih praotaca, koji su se vazda brinuli za siromahe i za one koji boluju i trpe. I tomu su najbolji svjedoci zavodi Dobrotvorni, osobito uz primorje, ostavštinam dobrotvornim tako obdareni, da prema broju pučanstva i našim okolovštinam nema njim para drugdje, i kojima se možemo dičiti. Dosta mi je spomenuti na Blago Djelo u Dubrovniku, dobrotvorne Zavode u Splitu, Zadru, Dubrovniku, na Visu, Hvaru, u Makarskoj, i na drugim još manjim mjestim; svuda su ovi Dobrotvorni zavodi, u stanju ne samo da mogu potrebam doskočiti, nego da svaki ima pretička, i svakomu glavnica godimice reste. Ono čuvstvo, kojim su bili nadahnuti naši praotci, kad su ove zavode snovali, ono čuvstvo i nas je vodilo, i možemo se onim čuvstvom dičiti. Kad budu ove bolnice svršene, ostaviti ćemo našim potomcim jedan spomenik, koji će im spominjati naše dobrotvorno čuvstvo, ljubav našu prama siromasim, prama onim koji trpe.

Stoga preporučam, da primite ovaj predlog.

Predsjednik. Izviestitelj Financ. Odbora D.r Čingria ima rieč.

D.r Čingria. Izza onoga što je rekao čast.

zast. D.r Klaić kao izviestitelj Zem. Odbora u ovom poslu, meni kod najbolje nakane nebi ostalo da štogod tomu nadodam.

Glede onoga, što je prigovorio čast. zast. D.r Bakotić, meni se čini, da je posve dokazano jasno s ove strane, da je on bio u jednoj bludnji, te o tom nemože da bude više govora.

Što se tiče prigovora čast, zast. viteza Trigara, moram iztaknuti najprije da je bilo, meni se čini, umjestno, da on bude iznio svoja razmatranja pred Odbor Financijalni, kojemu pripada. Čast. zast. Trigari, koliko se se ja sjećam — već ako nije bilo u kojoj sjednici, gdje ja nisam prisutan bio — nije iznio one prigovore ni one opazke, koje je danas ovdje nam donio. Ipak ja upravo nemogu shvatiti svrhu, u koju su oni prigovori i opazke bile učinjene. Rieti ću samo to — a može biti, da se ja varam — ali da bi ciljale na to nekako, da uzdrmaju povjerenje, koje bih mogao ja osobno imati i imam prama Zem. Odboru i prama onim, koji sačinjavaju naš Zem. Odbor. To moje povjerenje ima većina Financ. Odbora, radi toga mi smo u našem radu primili izvješće Zem. Odbora, i na temelju istoga predložili, da se zajam zaključi, pošto se ni najmanja sumnja u nama nije mogla poroditi, da podatci, koje nam daje Zem. Odbor, nisu točni i svake vjere dostojni.

Tim sam opravdao gledište i temelj na koji se je naslanjao naš Odbor, kad je predložio, da se ova zak. osnova primi. A ostalim razlozima navedenim s ove strane, čini mi se, da je podpuno odgovoreno gg. predgovornicim, zato nemam ništa više da rečem.

Predsjednik. Stavljam najprije na glasovanje predlog odgoditeljni zast. viteza Trigara, koji glasi:

„Da Visoki Sabor zaključi neka se spisi o zajmu povrate Zemaljskomu Odboru na novo proučenje“.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj odgoditeljni predlog viteza Trigara, koji sam sada pročitao, neka izvole ustati. (Manjina).

Ona Gospoda, koja primaju predlog Financ. Odbora, da se predje na posebnu razpravu zakonske osnove o zajmu, kako je po Zem. Odboru predložena, neka izvole ustati (Većina).

Prelazim na posebnu razpravu.

Molim g. Izviestitelja, da čita prvi članak.

D.r Čingria (čita):

(Čl. I, II, III. naslov i uvod primljeni su bez razprave).

Predsjednik. Primljeno u drugom čitanju.

D.r Čingria. Predlažem, da se predje odmah na treće čitanje.

Predsjednik. Izvjestitelj predlaže, da se predje odmah na treće čitanje.

Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko. — Tko pristaje, neka izvoli ustati. (Većina).

Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovu zak. osnovu, jur primljenu u drugom čitanju, neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno u trećem čitanju.

Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda: Izvješće Financijalnoga Odbora o prelrazbroju 1886 pokrajinske zaklade.

Izviestitelj Financ. Odbora čast. zast. D.r Bulat, molim, da pročita izvješće.

D.r Bulat (čita).

Br. 68.
S.

Visoki Sabore!

Čast je Financijalnom Odboru izvjestiti o Proračunu zemaljske zaklade za god. 1886, kako sliedi.

Potrebština dogodišnja prama ovogodišnjoj poskače f. 15.340; ali se obiliti ne smje.

Dočim veći broj naslovâ i točaka ostaje pri staroj, i odgovara pravim potrebam, ne smje se taknuti ni u povišene, jer ili nuždne ili svakako opravdane.

Mimolazeć neznatna povišenja, opaziti je sljedeća:

Povišenje od f. 3314 pod naslovom V, točka 1, prouzrokovano je, lako je rečeno u izvješću Zem. Odbora, ponnoženjem postaja oružnistva u Boki.

Na Bolnice se predbraja više f. 4307, jer se izkustvom trogodišnjim proašlo da se pomnožio broj bolestnika; pa i toj nuždi nemoš izbjegnuti.

Visoki je Sabor jur zadnjeg zasjedanja priznao potrebu novog zajma, da dogradi nove Bolnice, pa ove godine i zaključio izvedenje, i po tom je opravdana 2.a točka XIII naslova „Pokrajinski dug“, koja je bila preliminirana na f. 11.702, obzirom na okolnost da nije stavno kad i na koji će se način sklopili dug. Povišenje pa 1.e točke istog naslova od f. 267 opravdano je tim da je bilo red predračunati i pokrajinski prirez. koji bi izostavljen u prošastome proračunu. Pošto dakle nestaje točke 3.e (zajam gibni) povišenje je ovog naslova od fior. 6719.

Ako se u pripomoći Občinam za puteve predbraja više fior. 1000, tim se Sabor odazivlje tražbam Občinâ, a Financijalni Odbor nahodi da je u puteve dobro uložen novac. Napokon priznati je, da smo dužni nastojati nek se mali obrt i zanat promaknu u zemlji, stoga priznati je opravdano ako se u tu svrhu doznači svota od fior. 900, kako predlaga Zem. Odbor.

I Financijalni je Odbor kod naslova XII.a točka 1.a, povisio stavku sa f. 500, jer kako kaže izvješće, kojim bi popraćen školski proračun za god. 1886, našao je pravedno povisiti Koludricam Šibenskim godišnju podporu za onu žensku učionu; te stoga da bude pokrajinski proračun u suglasju sa učionskim proračunom, valja povisiti naslov XII (Učione), točka 1, „Doprinesak pokrajinskoj učionskoj zakladi“ od flor. 113.931 na f. 114.431.

Nu ako poskočiše potrebe, i *prihodi* su poskočili, osobito na naslovu III „Naknade bolničkih troškova“ f, 8379, a f. 4620 na Naslovu V „Prirez izravnim porezom“.

Prvo je povišenje odtud, jer ako više bolestnika pristupa, kako se reklo, u Bolnice, i više se naknade od njih utjerava; opazit je da odnosna se svota naknada ima smatrati kano stavna, jer izvadjena iz stanovitih popisnica duga pokrajini od IV tromjeseca 1884.e i I, II i III 1885.e

Prihod od prireza izravnim porezom poskočio je takodjer; ali ne radi povišenja postotka prireza, jer se ne povisuje; — nego je, jer uzrasla pristojbina izravnih poreza, koju je Zemaljski Odbor proračunao na fior. 617.000 oblo, obzirom na državne pristojbine pobrane godine 1884, koje bjahu sliedeće:

a). Zemljarina. . . .	f.	309.704:14
b). Najmovna kućarina .	„	130.853:35 ½
c). Razredna „ .	„	61.504:64
d). Obrtarina	„	75.555:36
e). Dohodarina . . .	„	40.227:74 ½
Skupa .	f.	617.845:24

Poskočila je s istih razloga preliminirana svota za uvozarinu od fior. 3400.

Kako je dakle spomenuto, postotak pokrajinskih prireza za god. 1886 ne povisuje se napram ovogodišnjem.

Predpostaviv ovo, čast je Financijalnomu Odboru predložiti Visokome Saboru:

1.o Da izvoli uzeti podlogom posebne razprave predrazbroj pokrajinske zaklade za god. 1886, predložen od Zemaljskoga Odbora izvještajem 30 studenoga 1885 Br. 4614;

2.o Da izvoli prihvatiti u posebnoj razpravi stavke kako su upisane u istom predrazbroju, sa sliedećim izpravkom naslova XII, točka 1 potrebština:

„Naslov XII, točka 1. Doprinesak pokrajinski učionskoj zakladi f. 114.431;“

3.e Da usljed posebnog glasovanja zaključi:

I. Potrebština pokrajinske Zaklade za godinu 1886 predrazbrojena je na . f. 414.419
osobiti dohodci pokr. Zaklade ustanovljeni su na . . . . . . „ 78.550

Na podmiru manjka od . f. 335.869
udareni su sliedeći nameti:

a). Prireza 33% izravnim porezom — zemljarini, kućarini, obrtarini i dohodarini (pristojbina redovita i vanredna);

b). Prireza 100% potrošarini, po cieniku dodanu zakonu točke cienika 3, 4, 6:

c). Osobite Odredbine na uvoz u sva mjesta potrošarini podložna:

na pivo	f.	:90
na žeste neosladjene	„	3:—
na žeste osladjene (toč. 1 cien) .	„	4:50

na svaku metričku centu (Pokr. Zakon 17 studenoga 1880 Br. 62).

Od Financijalnog Odbora

Zadar. 6 Prosinca 1885.

Predsjednik-Izvjestitelj

Bulat.

Presjednik. Obća je razprava o pokrajinskom proračunu za god. 1886 otvorena. — Pitali tko rieč?

Bjelanović. Visoki Sabore! Naš trošak raste, raste i stoga izmedju ostalih uzroka, što mi imamo trošiti više nego smo trošili za žandare; uvećava se broj žandara u Boki. Prvi dakle uzrok ovoga viška, to su žandari. Ja ću se najprije ustaviti na onoj stavci o žandarima, da vidimo, u koliko je opravdan ovaj novi namet na Dalmaciju.

Ako se u obzir uzmu naši državni zakoni, koji obezbjedjuje svetinju slobode kućnoga praga ili druge liepe stvari; ako se u obzir uzme liberalni kazneni postupak: moglo bi se misliti, da su žandari sami izvršitelji sudaca. I jesu izvršitelji sudaca ali naopako.

Koliko sam se puta našao na kaznenim razpravam, koliko sam puta razpitivao za dogadjaje na Sudovim; ja sam uvjek jedan isti slučaj čuo ponavljati; čuo sam da svi oni težaci naši koje žandari uhvate, tuže se na Sudu, da su bijeni bili, da ih žandari tuku, da ih znadu vezati i naopako stezati sa sindjirim i sve to, da iztrgnu izpovjed svoje krivice. Ovakovih slučajeva imade na stotine. I koliko god težaci izpovjede pred žandarim krivicu, sve to poslje na razpravi nieču, kažu: Nas su žandari prisilili, mi smo pod težkim mukama morali to kazivati. — Reci: jest. — To bi mogao biti jedan izgovor, ali kako da se to uvjek dogadja i zašto bi baš kazivali pred žandarim a poslje poricali pred Sudom? — Osim toga mi imamo dokaza, da ovo nisu izgovori. Ja sam bio svjedokom, kad je jedan težak, čim se je na Sudu pritužio da je bio bijen, bio pozvat liečnik i našao je udarce i poslje su svjedoci dokazali, da su ti udarci od žandarskih pušaka potekli. Ovih dogadjaja bilo je više od jednoga. Kako se to može razumjeti i tumačiti?

Mi se, Vis. Sabore, sgražavamo, kad čujemo, kako su u srednjem vieku jezuite postupali; to nam je kao nekakvo čudovište; ali ipak ovo je još groznije. Bar u srednjem vieku vladala je manje više takova procedura svuda; ali mi ovdje imamo jednu od najliberalnijih procedura, dočim sudac nesmje nijedno podmetljivo pitanje zadavati. Zašto tako biva, to bi možda mogao raztumačiti Vladin Povjerenik; ja nemogu misliti, da su se svi žandari dogovorili i da znadu od svoje volje tako postupati. Osim toga oni dogadjaji su javno poznati. Dakle im je Vlada takov nalog dala, ili je tom protivna? — Neka odgovori: da ili ne.

A kako se riešavaju ovakove tužbe na žandare? I to je vriedno čuti. Da vidimo, kako vladini organi postupaju. Dolaze tužbe na Zapoviest žandarsku, pozove žandara i on kaže: Nije istina. I poslje žandarska Vlast šalje na sudove i pozivlje državna Odvjetništva, da one svjedoke i nesretne mučenike stavlja pod obtužbu radi zločina klevete.

Imali smo jedan zanimiv slučaj u ovom poslu prije godinu dvie dana. Ljeti bio je sajam u selu kod Petrove crkve, občine Kistanjske. Ljudi su došli na molitvu, a veći broj na veselje; nješto se poriečkali, i jedan od njih zove žandare i kaže: Pozivljem te da ti ovdje priteečeš u pomoć, jer si ovdje da držiš red. — A žandar tuče puškom i pozivlje svoje vojake, koji su bili tu, da uhvate puške i tuku narod. Ljudi pozivali su narod, da ide kući, da ne dodje do krvi i tomu zauzimanju ima se pripisati da se nije krv prolievala. Podnešena je tužba na Sud, da pita, zašto su žandari tako postupali. Na ovo pitanje je odgovoreno: Žandari su tako postupali, jer su bili pijani. — Sudac izpituje ob onom odgovoru. Ide napred tužba. Što se dogadja? Da žandari nisu krivi, nego da su ljudi koji su krvoproliće obustavili, poslje pod iztragu stavljeni i dovedeni pred Sud kao krivci za klevetu. Tako se postupa u sudbenim stvarima. A kako se postupa u političnim kad imadu red praviti, kad su na službi političkih Vlasti? To se neda lahko opisati.

Ja sam se samo postarao, da nadjem jedan opisak zloupotreba žandarskih u okružju Zadarskom. Gospodo! evo su ovdje; imam ih ovdje; ja sve neću pročitati, jer kad bih htio sve pročitati, mi bi ovdje dočekali večer; samo ću vam naznačiti nekoliko ovako s reda.

Jedan krčmar Kuzmančić (?) kaže: Bilo je u oči izbora, ja sam se u mojoj krčmi s nekoliko težaka razgovarao o izborim, koji su imali sliediti do nekoliko dana u Zadru i u obližnjim varošicam; ja sam se razgovarao, kako bi imali glasovati. Na to ustade führer žandarski Gjukman Peko (?) reče:....

Čovjek taj pita ga, zašto tako snjim po-

stupa; a on ni pet ni šest pozove jednoga žandara, koji je tuda prolazio i reče: Povuci sablju i udri ga! — jer slučajno führer nije ni sablje imao. Dakle pozvao je drugoga žandara da bije. I taj je zaista povadio sablju i udario. Nije ga ubio, ali je ranio, jer je srećom izmakao nekako.

Jedan slučaj u Zadru. D.r Robert Giljanović nalazio se je na Gospodskoj pijaci u Zadru; slučajno pristupi blizu lože, gdje je bio izbor; slučajno ga vidio načelnik, koji je bio u loži, pozove ga k sebi, da pripovieda kako izbori teku, ima li viesti drugih iz Dalmacije. Dolazi k njemu žandarski kapetan, uhvati ga i zatvori ga. On se je protivio; i poslje toga opet dolazi komesar, koji ga odpušta, govoreć: Ostavite ovoga gospodina, jer sam se prevario. — Takovih slučajeva bilo je na tisuće. Izmedju ostaloga poznato je, da je bio zatvoren jedan profesor preparandije Zadarske, koji da je bio uapšen, ali apsa nije dopao. Sutradan, kad neki išli u tamnicu: Gdje je taj i taj, koji je sinoć uapšen? — Tamničar je rekao: Meni nije predan. — Što se s njim dogodilo, neznam; možda je rekao žandaru: Ja sam član hrvatske čitaonice. — To je dovoljan razlog, da se pusti; jer žandari, koji su u pravom smislu Zadar u obsadno stanje stavili, nisu puštali kroz ulicu, a onaj koji je bio one boje, taj je slobodno mogao raditi što hoće.

Kako se tu postupalo sa srpskim narodom, težko je reći. Ja sam na moje uši čuo, da je žandarski zapovjednik na pijaci rekao žandaru: Što rade ovi kerli ovdje? Zašto neidu kući raditi? — Jedan odlični gradjanin čuo je i kazao, da je taj zapovjednik rekao žandarim: Ako se ikoji makne treba ga — *durchbohren* — probosti.

I ja sam nešto doživio. Nalazio sam se u jednoj gostionici; došao sam na večeru, kašto svake večeri i kao što dolaze gg. Zastupnici, koji kuće svoje nemaju ovdje. Oko ponoći dodje žandarski stražmeštar i kaže meni i družtvu: Vi morate odavle odlaziti — Zašto? — Jer je tako naredjeno. — Je li slobodno večerati? — Ne; nije slobodno večerati. — A je li slobodno platiti — Nije niti to, nego odlazite i sutra se slobodno tužite. — I izćerali nas bajonetama.

Dakako on ima pravo; naredjeno mu je, a vi se sutra tužite. A komu se tužiti? Nemogu da tužim kadiju, koji će poslje suditi; u svakom slučaju, da bi pravicu imali, koji su takve naredbe izdavali u stanju su ne odgovoriti; mogu se slobodno pozivati na § 2 kaz. zak. sl. a. To su čudnovati slučaji, osobito moj, ako ga stavim u savez s jednim drugim dogadjajem.

Moji birači Bukovičani imadu pravo na pašnjake u Lici; moji birači mjeseca junija išli su na te pašnjake ličke; protjerani preko naše granice, bili su bijeni i oteto im blago. Gdje je Vlada, gdje je pomoć? Nema je; narod gine, narodu imetak propada, a obrane nema. Ima žandara, ali ti su zato, da zastupnika toga naroda iz krčme tjeraju. Što Vladin Povjerenik kaže: jesu li te tužbe opravdane, je li priroda tomu kriva, kao što je kriva, ako kiša pada bez potrebe? Nije samo u Zadru ova nesreća bila; kako u Zadru, tako se dogadjalo svuda, gdje su izbori bili.

Ali ima i drugih slučajeva; svoju revnost žandari su na široko razprostrli. U Boki izmedju ostaloga žandari razbijaju gusle. Što to znači? kakva je to uvrieda? — Mislim, da mi nije potreba kazivati što su gusle našemu srpskomu narodu, kakvu ulogu imale su gusle u našem razvitku. Vi znate, da su gusle spjevale junačtva srpskoga naroda; Vi znate, da se uz gusle izražavaju sve tužbe, sve žalbe i sve nade našega naroda. A kako da se gusle razbijaju? — Imamo jedan temeljni zakon, koji kaže: da svaki narod imade pravo njegovati svoju narodnost. Mi njegujemo sa guslama. Na isti način kao gusle mogli bi se satirati violini; ni violini nisu njemački. Ali uz te sve naše osnovne zakone ipak razbijaju se gusle i postupa se onako s našim narodom, kako Turci nisu postupali. Meni su poznati jadi našega naroda za turske uprave; meni je poznato sve, što su Turci radili; ali ja još nigdje ni u predaji, ni pjesmi narodnoj, ni historiji nisam našao, da bi Turci gusle razbijali. Ima valjda i to neki svoj uzrok, da se tako postupa baš u Boki. Čuo sam prije kratkoga vremena jedan glas, koji je nosio na sebi pečat zvaničnosti; čuo sam po tom glasu, da se je u Boki pojavila jedna ustaška četa i pojavile su se ustaške čete — kazivao je taj glas — ali uzalud, jer u Boki ima gotovih tvrdjava, jer u Boki druge se tvrdjave grade. Razpitivao sam, je li je

istinit taj glas i doznao sam, da u Boki nije nikakvih ustaških četa; doznao sam, da je jedan od bokeljskih bjegunaca u Krivošijam imao vjerenicu i uzprkos bajunetim i tvrdjavam da je otišao s vjerenicom u bolji sviet, kuda ga je volja bila. Zašto se ti glasovi pronose? Neka se znade, neka se u Beču misli, da bi u Boki bilo zlo i naopako po Austriju, da nije onih tvrdjava. Za tvrdjave potrošeni su miljuni; jedan deseti dio toga dovaljan bi bio, da se Boka usreći, da se mornarica podigne; ali ne, treba Boku upropastiti; treba narod proćerati; treba u Boki priprav.ti zemljište za jednu koloniju, bilo njemačku bilo arpadovsku. To je sustav, koji se danas u Boki izvodi na propast onoga naroda. Pitam, Gospodo Zastupnici, recite, je li pravo, je li pošteno, da mi s naše strane pomažemo, da mi dajemo Vladi novac za žandare i kasarne, koje u Boki nisu potrebite? Što će u Boki žandari? Kaznenih dogadjaja najmanje ima na sudu u Kotoru; kaznene parnice tu vrlo riedke; tu se ljudi medjusobno ne ubijaju; dakle što će tu kasarne? Te kasarne i to treba nekomu u Boki. Kaže se: ima srpskih težnja preko granice, kao i u Zadru talijanske *irredente;* žandari i tamo i amo. Ali, ako je policiji do toga stalo, da stvara revolucije gdje je nema, ja mislim, do toga nemože biti ovomu Saboru, da mi toj policiji dajemo sredstva, da živi i uživa. Ja mislim, ako se uzmu u obzir ovi samo riedki slučaji, koje sam ja naveo, da mi ovu stavku nemožemo odobriti. Ja s moje strane izjavljujem da ću s ogorčenjem glasovati proti ovoj stavci.

Što se tiče ostaloga proračuna, meni je žao, da mi nismo u položaju takovom, da bi mogli vidjeti, kako je proračun prošao posljednje dvie godine. Meni je žao, što mi nismo prije ovoga proračuna uzeli u pretres današnji rad Zem. Odbora, jer po tom radu mogli bi još bolje suditi proračun. Do sada uvjek je na dnevnom redu bio prije rad, a poslje proračun.

D.r Bulat. Nikada.

Bjelanović. Valjda i ovo spada u one novosti, s kojima nas je htio naš Predsjednik ove godine iznenaditi. Svakako ja ću i o tom koju progovoriti.

U radu Zem. Odbora ja sam našao jednu točku, gdje kaže, da je Zem. Odbor primio tužbu obćine Drniške protiva nekih sudbenih činovnika radi njihova utjecanja na izbore. Ja sam čitao da je Odbor Zemaljski primio tu tužbu i poslao Vladi. Ja sam čuo, da je taj predlog sastavljen od čast. zast. Vrankovića na Staromgradu i poslan u Zadar, da je taj predlog od ruke do ruke išao i tako usvojen bio. Svakako po ovom vidi se, da je ne samo opravdan predlog čast. zast. Bakotića o umanjenju činovnika na Zem. Odboru, nego da bi se mogao usvojiti jedan zaključak, po kojem bi njegovi članovi mogli stati gdje ih je volja. Osim toga ja bih imao primjetit, da ako Zem. Odbor ima primati samo one tužbe, koje idu na račun Vladinim organom, ako je Zem. Odbor ujedno izborni odbor za agitacije, da bi mogao Zem. Odbor prestati. U savezu s ovim valjda bi se mogao ukinuti i dalmatinski Sabor. Jer što smo mi ovamo došli? Naš pravilnik daje nam pravo, da mi ovdje izražavamo želje u kojem mu drago pogledu, samo ako se tiče interesa naše zemlje; naš Predsjednik zabranjuje. Ali ne samo to, nego kao što sam spomenuo i na Odbor Zemaljski došla je jedna onakova tužba; Odbor Zemaljski prima tu tužbu i šalje ju na Vladu. Odboru Zem. je dopušteno ono, što nije dopušteno Saboru. U predlogu, kojega sam sinoć iznio, spomenuo sam nekoliko slučajeva, koji su javno poznati i bili iznešeni na razpravu pred sudom. Kažem: želim, da se izrazi Vladi naš glas, da se proti činovnicim povede iztraga i da se ti činovnici kazne. — Naš Predsjednik neda nami Zastupnicim, do o tom viećamo; a isti g. Predsjednik vieća o sličnim predlozim u Zem. Odboru, i taj predlog upućuje Vladi, dakako, s preporukom. Odbor Zemaljski, kojega mi biramo i morao bi izvršivati naše zaključke, on postaje veći od nas. Ja vidim, ovdje je postavljeno i drugih vlasti. Ja vidim, da naše interpelacije, da naši predlozi idu pod cenzuru. Danas Predsjednik ne dopušta interpelacije, sutra istim razlogom može reći: —

Gospodine Zastupniče! izvolite napisati vaš govor, da vidim što mislite govoriti, da nebi uvriedili koga. — Censura ima pravo naše govore pregledati. Mi smo jutroš čuli, da Vladin Povjerenik ustaje i kaže: Ja zabranjujem o tom pretresati. — Što je Vladin Povjerenik ovdje n Saboru? — On je ovdje, da daje

račune o svom postupku i njegovih činovnika, a ne da nam nalaže što možemo, što nemožemo pretresati. Mi smo ovdje Zastupnici stavljeni pod žandarsku kontrolu. Ovakov Sabor nema uzroka da obstoji.

Gospodo moja! Kanimo se ćorava posla! Recimo našemu narodu: Nam ne dadu govoriti, naše želje neimadu vriednosti, nemamo što raditi u Zadru; nego harčimo trošak, da navalimo tisuće fiorina.— Ne upropašćujmo ovdje naš narod. Ovo bi bio najiskreniji zaključak, koji bi mi mogli stvoriti.

Na svaki način — uspjehu se ne nadam — ali odlučno glasujem proti proračunu.

Vladin Povjerenik Pavić. Molim rieč.

Od mene nije bilo govora o kakvoj zabrani razprave; ja sam naprotiv kazao: Ja se moram sa moje strane ograditi proti pretresivanju onoga predloga.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Prije nego dadem rieč, s moje strane imam primjetiti. Najprije nije točno, što je zast. Bjelanović kazao, da se je prije proračuna vazda stavljalo na dnevni red izvješće Zemalj. Odbora. To je bilo i od prije kao potonja točka potonje sjednice dnevnoga reda, svakoga zasjedanja.

Što se tiče slobode rieči i t. d.; ja baš se mogu pozvati na vis. Sabor, da je do kraja štujem. Eno i danas g. Bjelanović je o svem govorio, a samo ne o proračunu; o radu Odbora Zemaljskoga a ne o proračunu. Ipak, kao poštovatelj slobode rieči, pustio sam da govori o svačem, premda sam, vršeći predsjedničku dužnost imao pravo oduzeti mu rieč.

Zast. Bakotić ima rieč.

D.r Bakotić. Visoki Sabore! Ja ću neke obće primjetbe učiniti u pogledu nekih stavka; da tim obrazložim uzrok, zbog kojega ću glasovati proti ovomu predlogu.

Kazano je u izvješću, u razjašnjenju, izmedju ostaloga, da ima se većega troška, jer se povisuje pripomoć občinam sa 1000 fiorina radi puteva; jer kroz zadnje godine pokazala se je veća potreba občinskih puteva. Nitko od mene nije veći prijatelj gradnji puteva, običnih saobraštaja; nitko od mene više ne želi, da se mi u tom pogledu nadjemo u položaju kao Švicarska i Belgija, one najnaprednije države, koje su u Europi. Te s toga

u načelu ja nebih bio nikada protivan, da se troši, koliko dopuštaju naše okolnosti, što veći broj novca na razširenje i umnožavanje putevnih mreža.

Nu nastaje u meni ta sumnja, da li je upravo koristno, da pokrajina pripomaže u tom pogledu Občinam? — Ne govorim o posebnim Občinam, nego u obće. — Naš Sabor, dotično naš Zem. Odbor nema po zakonu nikakva nadzora i upliva, da bi mogao on kazati kojoj Občini: Nemoj trošiti te novce u to. - - Občina razpolaže i dobro je donekle, da razpolaže sasvim nezavisno sa svojim novcem. Nu pošto Sabor nemože, pošto Zem. Odbor nemože ništa na to uticati; mi bi si mogli pomisliti, da se može kadkada dogoditi, da ti novci občinski, da nisu dobro razredjeni, te da se može dogoditi, da Odbor pomaže u pogledu puteva Občinu, a Občina s druge strane troši svoj novac bez ikakve koristi; da je ta pripomoć od strane zemlje nam štetna, a Občini nije koristna.

U jednoj veleeuropejskoj državi došlo je jednom do toga, da se previde računi pojedinih Občina u pogledu puteva; pa što se iznašlo? Iznašlo se je, da premda su bili novci dotičnoj Občini odredjeni za puteve, dogodila se je smiešna stvar, našlo se je, da je od tih novaca potrošeno za šampanjac, za mjesta u kazalištu, da su se stavile tolike stavke za puteve zastupstva koje se nije niti maklo i. t. d.

Ja sam imao prigode opaziti — čuti bar — da pri nekim Občinam, občine badava troše svoj novac; da uzdržavaju javnu novinu, da imadu svoju novinu; to je kao u modi neka stvar. I ja sam občinar i moram prirez plaćati. Čemu da i najmanji dio moga poreza bude namienjen na glasilo, koje je protivno momu mnenju? To je čudovište. Ja nisam protivan, da načelnik A, B ili D iz svoga vlastitoga džepa uzdržaje novine; ja želim najslobodniju štampu, uz najstrožiju odgovornost, samo po redovitim sudovim; ali sam proti tomu, da se utaman občinski novci troše za uzdržanje novina, koje su nekim mjestim namienjene, da psuju večinu občinstva. To je čudnovato. I s toga gledišta — pošto vis. Sabor i Zem. Odbor nemaju nikakva prava, da se upliću u sve troškove občine — stoga nemogu pristati, da dajemo novce Občinam za puteve, a novcem da rade, što ih je volja.

Jednu drugu malu opazku mogao bih učiniti u pogledu uprave Zem. Odbora. Ja se sada neću dotaknuti pitanja o ukinuću prisjednikâ, pošto obstoji zakon, da imamo četiri prisjednika; o tom nije govora. Ali opazio sam drugu stvar. Koliko sam mogao vidjeti pri Zem. Odboru nema tako strahovita luksusa, nego je prosto pokućstvo u sobama, nema posudja izvanredna; a svake godine n. pr. u god. 1884 opredieljeno je za pokućstvo i popravke 3000 fior., god. 1885 3000 fior., i 1886 3000 fior.: to bi iznašalo, ako su svi ti novci potrošeni — ja neznam, jesu li nisu li — ali recimo, da jesu, to je u tri godine 9000 fior. Ali pokućstvo pri Zem. Odboru i pokućstvo pri ovom vis. Saboru imalo bi biti sasvim preobilno i dosta skupo; akoprem ja, kad stupim u ovaj Sabor, nemam niti mjesta, gdje da objesim klobuk i stavim haljine; tako nam je tiesno i neudobno ovdje.

I ja ću napomenuti svotu o ustambi žandara. Ja dielim nazore, koje je iztakao u tom pogledu moj čast. drug g. Bjelanović. Ob onom, što je on govorio, nije potrebe da ja više išta govorim. Nu ja ću jednu drugu opazku učiniti.

Po mom mnenju po svoj Dalmaciji ima množina žandara; mi ih nalazimo po šetalištim, da u dokolici šeću, da ih ima u izobilju. Čuo sam, ali nisam bio u Splitu g. 1866. prigodom austro-pruskoga rata, da je u Splitu za jedan dva dana nestalo dojednoga predstavnika Austrije; pa u to doba nikakav izgred nije se dogodio. To je najbolji primjer, kako nije nuždno, da država uzdržaje takovih sijaset žandara, da naša pokrajina plaća za ustambu žandara toliko hiljada. Ja mislim, boljeg primjera nije moguće. A da su ti žandari u preobilnom broju i po tom imamo sud. Čim se se oni najpoglavitije bave? Oni najviše bave se i najmarljiviji su onda, kad se prigode kakvi izbori, bilo izbori občinski, bilo izbori politički. Tada se dogadja, da je tih množija, i oni rade po naredbi svojih starješina; a njihove starješine, to su političke vlasti koje imaju žalibože veliki upliv u rukovodjenju izbora.

Što oni rade tada? Oni tada — i to se ne riedko dogadja — štite faktičnu manjinu proti većini; a imalo bi biti nasuprot. Vidio sam i to, da žandari imadu toliko dokolice ili imade u takovoj većini, da je odredjeno, da prate kući načelnika, izabrana tobože voljom dotičnoga mjesta. To je za mene veliko čudovište. Ja sam mislio kako se može dogoditi, da načelnik bude uapšen, inače čovjek ravan prama Vladi; inače nemože biti drugo, nego da žandari čine počastnu stražu načelniku.

S tih u kratko kazanih razloga, čast mi je izjaviti, da ću glasovati proti predloženom proračunu.

(Tečajem ovoga govora zauzeo predsjedništvo sab. Podpredsjednik Kapović).

Podpredsjednik. Pitali tko rieč od gg. Zastupnika? — Vladin Povjerenik pl. Budisavljević ima rieč.

Vladin Povjerenik Budisavljević. Prije svega izvjestiti mi je čast. zast. Bjelanovića, da se u Boki Kotorskoj ne radi o umnoženju žandarmarije. Evo četvrta godina, ne samo nije nijedna više postaja postavljena, nego su neke postaje od onih vremena ukinute.

Ako je sada uvršten trošak za pomnoženje postaja 1881 godine, to je stavljeno, ali povišenja žandarmerije nije bilo, nego ukinuća postaja.

Što se tiče zlouporabe žandara, slobodno je dakako g. zast. Bjelanoviću svaku vjerovati, koja mu je prijavljena; nu Vladi o svem tom ništa nije poznato; niti je prispjelo žalba na političku Vlast o ikakvom izgredu žandara. Ovdje ću još to napomenuti, da političkoj Vlasti ne preostaje pravo kaznenja, ako koji prestupi izmedju toliko žandara; a možda i medju njima, kao i u svakom sloju družtva, ima koji su kadri izgreda počiniti. I to je uvriedjenomu slobodno prijaviti sudbenoj Vlasti; pa ako dotičnik nije zadovoljan presudom prve molbe, može se prizvati dalje; a politička Vlast nemože vezati ruke sudbenoj, niti na nju ima ikakva upliva.

Radilo bi se, možda o želji, da se neki broj postaja žandarskih, i većina ih ukine. Nu Gospodo moja, poznati su dogadjaji god. 1879. i 1881., koji su se dogodili u Boki, osobito oni 1881 godine. Poznato je, da i sada ima blizu granice Boke Kotorske na tisuće bjegunaca iz krajeva hrcegovačkih, koji su pokrenuli 1881 godine nerede, koji su napadali na sela naše Boke Kotorske, koji su narod plačkali; radi česa morali su se iza-

slati žandari, da narod brane i imetak mu čuvaju.

Htjeti sada u jedan mah ukinuti mnogo postaja, to bi značilo izvrći najvećoj pogibelji sigurnost i imetak samoga naroda u Boki.

Dakle po svemu tomu, ja ne samo da nehih mogao zagovarati ukinuće postajâ u Boki Kotorskoj, nego molim vis. Sabor, da izvoli dotične troškove odobriti, jer se tu radi o koristi narodnoj najvećoj; jer držim, da je dotični trošak mnogo manji nego bi onaj bio, kad bi se ponovila buna i kad su se milijoni trošili; a najposlie svi ti troškovi padali na teret porezovnika, onoga koji valja da novac svojim žuljem stiče.

Čast. zast. Bakotiću, koji je takodjer želju izjavio, da se ukine i smanji broj žandara, mogu u kratko to reći, da politička Vlast zemlje radi u tom smjeru, i kad god zgodno vidi da može oblakšati zemlji ovaj teret, oblakša ga. Tako je i pred malo dana naredjeno ukinuće od pet postaja; a radi se još o drugim trima; pregovori se vode.

Nu opet i tih oružnika nema sila; svega ukupno ima 660 ljudi; to dolazi jedan žandar na 2 četvorna miriametra ili na 780 duša naroda. Dakle ja mislim po svemu, da bi bilo na najveću štetu zemlji i narodu ako trošak taj vis. Sabor nebi odobrio. U tom pogledu preporučam vis. Saboru, da ga odobri.

Podpredsjednik. Vitez Bakotić ima rieč.

Vladin Povjerenik Bakotić. Ja imam izpraviti jednu krupnu netočnost u pogledu uapšenja profesora Preparandije. Tu se nije radilo o profesoru, nego ako se dobro sjećam, o učitelju vježbovne učione u Arbanasim. To se je sbilo noći 13 lipnja ove godine, kad su bili izbori. Tko se sjeća, tko je živio u Zadru tada, znade da je iza polnoći bilo dosta gungule na javnim ulicam u Zadru. I sbilja je istina, da taj učitelj, vraćajuć se kasno kući, bio u strahu da bi mu se moglo što dogoditi, te zamolio žandara, da ga doprati do kuće. Drugo se nije dogodilo.

(Predsjedničku stolicu zauzeo Predsjednik knez Vojnović.)

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Bjelanović. S vladine stolice čuli smo, da se žandari ne umnažaju; ali protivno ovomu uvjeravanju mi nalazimo u našem proračunu jedan višak, i taj je višak za Boku Kotorsku. Mi nalazimo, da je sbog Boke Kotorske naša zemlja zadužena 13000. Ali za Boku Kotorsku uzmnoženje troška nije osnovano; ako je u Boki kakva opasnost bila sa strane, zato se je imala brinuti država, a ne naša pokrajina; za red u Boki Kotorskoj dosta je malo žandara. Ovaj trošak nije opravdan, a fakt postoji da je trošak narastao.

Vladin Povjerenik još kaže nam, da nema mnogo žandara u Dalmaciji — nekoliko stotina — na 700 duša jedan žandar; mi dakle imamo više žandara u Dalmaciji nego učitelja.

Žandari su po mom mišljenju suvišni. Dogodjajim, koje sam ja naveo, nemože vjerovati i meni je tobože prigovorio Vladin Povjerenik, da ih i ja ne vjerujem. Ali te dogodjaje ja nisam čuo iz tudjih usta; te dogodjaje ja sam vidio. Vidio sam, kako bez ikakva razloga i uzroka, i proti svakomu zakonu narod biju. Ja sam jedan od tih žrtava, moji birači žrtve su togo žandarskoga nasilja. Ja sam istinite slučaje naveo, a ne proste rieči. Ne samo tada, nego i poslje onih dogadjaja koje sam spomenuo, mi smo vidjeli da su žandari ovdje u Zadru razvili djelatnost nikako opravdanu; vidjeli smo žandare u pozorištu u Zadru. Objavljena je predstava, u pozorište dolaze žandari i izazivaju narod. Ja sam čuo, da je jedan od žandara pristupio slušaocu pozorišta i rekao: Svemu ovom što se dogadja, kriva je politička Vlast. — Je li izkreno govorio ili je mislio izmamiti koju rieč, svakako vrlo je žalostno. Usljed ovih dogodjaja, koliko mi je poznato, žandari iznieli neke tužbe i usljed ovih tužba osudjeni su ljudi, koji su se najmirnije u pozorištu ponašali. Ali zaključak je bio najljepši u tom, što je u Zadru jedan žandarski stražmeštar otišao na Poglavarstvo i htio zatvoriti c. kr. Povjerenika. Taj žandar bio je poslje proglašen lud, i može biti da je poludio, jer rekao je jedan znameniti njemac: *Wer auf gewisse Dinge den Verstand nicht verliert, der hat keinen zu verlieren.* — Vidi se, da od svih organa Vlade taj žandar imao je nešto pameti u glavi. Žandari poslani išli su u pozorište ljude izazivat; žandari su pozvani od političke Vlasti, da moraju tužbu proti Obćini Zadarskoj podnieti.

Trigari. Vere.

Bjelanović. A tko je izdavao te naredbe? One polaze sa dalmatinskoga Namjestništva. U Zadru objavljena zabava u pozorištu; na tisuće ljudi — ako ne na tisuće, ali svakako na stotine — vrve u pozorište. U posljednji čas zabranjuje se predstava; narod se uznemirio i šalju se žandari da paze, koji će se izjaviti proti i poslje neka se ti ljudi s onom glasovitom naredbom zatvore. Sve te naloge, da se predstava obustavi, da žandari dolaze ne samo, nego da moraju izvjestnu tužbu podnili proti izvjestnim licim; sve to dolazi sa dalmatinskoga Namjestništva. Dalmatinsko Namjestništvo nemože nam kazati, jer mu je dobro stvar poznata, nemože kazati: Mi neznamo — Ono zna i ono tako žandare upućuje.

Predsjednik. Pitali još tko riec? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Izviestitelj Financ. Odbora ima rieč. Nu prije, kao izviestitelj Zem. Odbora D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Samo kratko razjasnenje glede jednoga čina, što je naveo g. Bjelanović; a to je neka tužba, koja je došla od Obćine Drniške na Zem. Odbor. Ta tužba navela je facta pozitivna; tu pozitivnu tužbu Odbor je izručio Vladi. Prispije Odboru više pritužba sa više strana, proti javnim Vlastim — na Zem. Odbor dolaze tužbe, ne samo proti sudovim, nego proti carinarskim i poreznim Uredim, proti financijalnim stražam — običajno te tužbe Odbor izruči Vladi s opazkom, ako ju nadje istinitom, da shodno providi. To je mislim dužnost Zem. Odbora, kad od Obćina slične tužbe prispiju.

A što se formalnoga riešenja toga spisa tiče istina je, da ga je čast. drug Vranković riešio u Staromgradu. Čast. Vranković ove godine uzeo je dopust na dva mjeseca i pošao je kući na dopust; a to ga idje i po našem poslovniku. Ali i kod kuće on radi i čini da mu pošalju spisa. Tamo ih on rieši i pošalje Odboru, da ostali prisjednici vide, ako se sa riešitbom slažu, da podpišu, i tako bi se stvar riešila; ako se nebi slagali, da zabace ili preinače. Kod Odbora obično se stvari riešavaju na redovitoj sjednici članova skupljenih u dvorani; za pomanje i naprešnije stvari, riešitba izviestitelja idje naokolo i drugi ju podpišu. U onom što je kod svoje kuće uradio gos. Vranković nema ništa proti zakonu, nego služi na čast g. Vrankoviću, koji i na dopustu ne zanemaruje posle, promišljajuć da na Odboru nema zamjenika, koji će zanj raditi.

Predsjednik. Vladin Povjerenik plemić Pavić ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Namjestništvo nije izdalo nijedne odluke, koja nebi bila sasvim opravdana i duševna, po okolnostim. Što se tiče zatvora kazališta, Poglavarstvu bi kazano večer, da će sigurno biti nemira u kazalištu; Obćina nije mogla jamčiti za mir i red: onda bi zatvoreno kazalište.

Predsjednik. Izviestitelj Financ. Odbora ima rieč.

D.r Bulat. Sve što je rečeno od čast. gosp. predgovornikâ s one strane, nespada na razpravu. Govoreno je o oružnicim, o putevim, o radu Zemaljskoga Odbora i mnogo o zadnjim izborim, ali razloga temeljitih s kojih ovi Visoki Sabor nebi imao uzeti kao podlogu posebne razprave proračun predstavljen od Financijalnog Odbora, nije bilo navedeno nijednoga.

Ja bih mogao s toga ograničiti se odgovoriti čast. predgovornicim u posebnoj razpravi, pri dotičnim točkam proračuna. Ali pošto je čast. gosp. Predsjednik dopustio njim da govore u obćoj razpravi o dotičnim predmetim, i ja ću njim odgovoriti.

Čast. gos. Bjelanović podigao je silesiju tužba proti oružništvu, glede postupka oružnikâ u sudbenih stvari i u političkih stvari, osobito u vrieme izbora.

On je naveo samo tri ili četiri slučaja glede političke službe, jedan slučaj glede sudbene službe a nešto glede nekoga slučaja što se dogodio u Boki Kotorskoj; ali je rekao da bi mogao tisuću ovakih slučajeva navesti. Sve je to posao Vlade, a Vladin Povjerenik odgovorio je na to što je Vlada imala odgovoriti. S moje strane, kao izviestitelj Financijalnog Odbora, samo ću to primjetiti; da ako je istina, kako je štampano u izvješću rada Zemaljskoga Odbora i kako je istaknuo Vladin Povjerenik, da ima u Dalmaciji 660 žandara; ako je istina što je gosp. Bjelanović

kazao, da ima do hiljade slučajeva zloporabe, onda bi bilo barem do 20-30 slučajeva na svakoga žandara, a nemoguće je da ni jedna tužba nije stigla na dotičnu Vlast i da se nije zametnula koja istraga proti oružnicim.

Čuli smo Vladina Povjerenika da tužbâ nije bilo, a s toga moram držati da nisu istinita fakta navedena od gosp. Bjelanovića. Ali ovdje se ne radi o tom, ovdje je posao financijalni, ovdje je razpraviti i odlučiti imamoli nemamoli primiti točku što je u proračunu za ustambu Oružništva.

Glede povišenja troška sa postaje u Boki, [illegible]ilo je razpravljeno u ovom Saboru, i sa strane [illegible]emaljskoga Odbora. Ja pamtim dobro da se [illegible]e prošle godine razpravljalo o tome, i znam [illegible]a je zemaljski Odbor administrativnim putem [illegible]otrebio sva sredstva da bi mogao od po[illegible]ajine odalečiti ovaj trošak, ali mu nije to [illegible]šlo za rukom. Bilo je odredjeno zakonitim [illegible]em da pokrajina plati taj trošak, i isti troš[illegible] bio je u proračun uveden. Gosp. Predg[illegible]ornik koji se toliko bavi o radu Zemaljsk[illegible]a Odbora, da je dobro čitao izvješće po[illegible]eseno Saboru, mogao je viditi da je tu reč[illegible]o: „U Saborskoj sjednici 7 Srpnja prošle god[illegible]e pri glasovanju pokrajinskog predračuna [illegible] tekuću godinu 1885 bi primljena svota od [illegible]25.044:39 za ukonačenje žandarmarije, kao [illegible]to je zahtjevalo odnosno pokrajinsko Zap[illegible]edništvo, neizključujući troškove za umnož[illegible]je žandarskih postaja u Boki Kotorskoj“. Dakl[illegible]ovdje je stvar gotova a mi nemožemo ništa [illegible]go odobriti trošak kako je uvrsten u prorač[illegible]u.

Što [illegible]e gosp. Bjelanović rekao glede rada Zemalj[illegible]Odbora, nije umjestno u ovoj razpravi. Već j[illegible] primietio gosp. Predsjednik da nije istina [illegible] je ikada pretresivao Visoki Sabor i glasova[illegible] izvješće o radu Zemaljskoga Odbora prije p[illegible]ačuna. Stari je običaj da izvješće o radu [illegible]emaljskoga Odbora bude pretresano i glaso[illegible]no poslje ostalih posala, i to je bilo učinjen[illegible]lani i predlani, i od kada ja sam u ovom [illegible]sokom Saboru, čini mi se da je uvjek ob ov[illegible] predmetu u zadnjoj sjednici bilo pretres[illegible]o.

Čas[illegible] gosp. zastupnik Bakotić govorio je o put[illegible]im. Ako sam dobro shvatio glavnu ideju [illegible]egova govora, on nebi htio staviti na [illegible]položenje Zemaljskoga Odbora taj novac[illegible]er bi mogle dotične Obćine upotrebiti taj novac u druge svrhe a ne u onu opredieljenu, t. j. za puteve. Ovom prigodom rekao je gosp. D.r Bakotić: neke Obćine imadu trošak i za novine, uzdržavaju jedan list na svoje razpoloženje proti faktičnoj većini iste Obćine.

Na to mi je primjetiti, ako je on tim smjerao na obćinu Splitsku, da ima dvie godine da Obćina Splitska uvrštuje u svoj proračun jedan trošak za uzdržanje lista, ali da proti ovomu trošku niti gosp. Bakotić niti tko drugi od Splitskih obćinara podigao nije utoka prošle godine, niti ove u koliko je meni poznato. Njemu je prosto i slobodno kao obćinaru Splitskomu uteći se proti zaključku Obćinskog Vieća na stariju Vlast, ali mislim da nije ovo mjesto da se razpravlja ob obćinskim računim. On je u obće bacio glede puteve jednu sumnju na Obćine i na Zemaljski Odbor, ali fakta nije ni jednoga naveo. Ja bih htio da on navede koji fakt po kojem bi mogao dokazati da koja Obćina nije uložila novac, što je primila prošle godine kao podporu za pute, u onu svrhu.

U izvješću Zemaljskog Odbora o putevim na strani 53 rečeno je, da kroz vrieme od zadnjeg zasjedanja bile su udieljene podpore, i naznačeno je 13 do 14 Obćina koje su primile te podpore. Neka gosp. Bakotić kaže da je samo jedna upotrebila novac u drugu svrhu, onda će imati razloga ob ovom predmetu ovako govoriti, ako ne, moram preporučiti Visokomu Saboru neka odobri onu svotu proračuna kako i druge.

Nešto je primietio i gosp. Bakotić glede Oružništva i naravno učinio je neke aluzije, o kojim ću se su malo rieči baviti. Rekao je kao da Oružništvo štiti faktičnu manjinu proti faktičnoj većini u kojem mjestu. Ako on ovim riečima hoće da naznači Split, pita se: jeli faktična većina ona koja je dobila okolo 400 glasovâ u izboru zastupnika na carevinsko vieće, dočim protivna nije ni polovinu? Istina, Bakotić će reći, da je tu bilo nezakonitosti, da se je tu prietilo, da se nisu htjeli pustiti protivnici da glasuju; ali izmedju ono 400 on neće naći nijednoga da je protizakonito glasovao. Ako ih ipak nadje desetak sa naše strane, ja ću pristati na ono što on reče; ali dok nemože to dokazati, moram na temelju zadnjih izbora utvrditi da je većina u Splitu hrvatska. A neću spomi–

njati samo zadnje izbore na Sabor, nego ću spomenuti zadnje izbore trgovačke komore Splitske, gdje su svi članovi izašli u hrvatskom smislu; a tu je bilo preko 3000 biračâ, sve ljudi izobraženi, koji spadaju trgovačkom ili obrtničkom stališu.

I to je dokaz da Hrvati u Splitu nisu faktična manjina, nego faktična većina, kao što jesu zakonita većina.

Naveo je još Bakotić da neki načelnik bi praćen od žandarâ, neznam kojom prigodom. Ako on misli o meni govoriti, ja ću mu čisto i bistro reći, da meni o tom ništa poznato nije, da se u Splitu toga nije dogodilo. Mi se znamo braniti i branimo se, ako je potreba. po našim ljudima; ali ako smo usilovani braniti se, to će reći da u Splitu ima razbojnikâ, a proti razbojnicim svakomu je slobodno čuvati su. *(Odobravanje na desnici).*

D.r Bakotić. Molim za faktični izpravak.

Čest. gosp. Bulat u ovaj mah sjetio se je da je on i načelnik Splitski. Ja se u taj posao ne pačam; ja se nisam trudio pripasti Občini Splitskoj, i može kazati D.r Bulat da se ja ne pačam u Splitske odnošaje. Ali ja mogu opaziti i opazio sam, da u Splitu splitska sadašnja Občina ne predstavlja nego faktičnu manjinu. Kako je to došlo, neznam, i znam da je iluzija govoriti o hrvatskoj većini, pošto da Hrvati stanuju preko Velebita.

D.r Tomić. Bum!

D.r Bakotić. Mi smo dalmatinci, i govorimo srpskim jezikom i pišemo srpski i književni jezik je srpski; to kaže Miklošić i koga god hoćete, pitajte; to nije srpsko-hrvatski, kako mi nazivljemo stvar i kako ju policija austrijska Cis-i Translitanije nazivlje. To je prosta fraza govoriti o hrvatskoj politici u Dalmaciji.

Ja neznam tajne Splitske, ima li razbojnika nema li, niti mogu primitl rieči gosp. Bulata; samo sam htio kazati da ja niesam Splićanin, premda stanujem u Splitu; ja sam iz Sućurske Občine, seljanin iz Gomilice, mene se ne tiče ono što se dogadja u Splitu.

Predsjednik. Molim gosp. Izviestitelja da čita predlog.

D.r Bulat. Prije nego pročitam opaziti ću gosp. Bakotiću. Pošto je on pripoznao da nije htio govoriti o Splitu, ono što sam rekao neka bude za onu gospodu koja misle kako je on govorio.

Jeli pa osbiljno što reče o srpstvu, nek svak sudi tko zna, da srpska stranka u Splitu ima tri člana: predsjednika, podpredsjednika i tajnika. (Smieh).

D.r Bakotić. Pitam rieč za faktično razjasnenje.

Ja sam natuknuo o faktičnom položaju u Splitu, o broju pučanstva, i govorio sam koliko sam čuo i doznao, ako to nije izmisljeno; ali vidio sam na moje oči žandare hoditi za D.rom Bulatom kad je išao kući.

D.r Bulat. D.r Bakotić tako tumačiv što je rekao prije, ja ponavljam što sam rekao, da načelnik Splitski nije opazio da ga prate žandari; ako li se je to dogodilo, može biti da je Oružništvo doznalo da ima razbojnika, od kojih bi mogao Bakotić deklinirati imeno, jer ih dobro poznaje.

D.r Bakotić. Molim rieč za lično pitanje.

Gosp. Bulat kazao je da sam ja u družtvu razbojnika, i da poznajem njihova imena. Neka povuče natrag izviestitelj Bulat one rieči. To hoće reći da se ja s razbojnicim družim; a ja, kao što je javno poznato, ne poznajem nikoga, nego se bavim s mojim poslovim, mojom odvjetničkom kancelarijom. Ja odbijam takova šta nesmotrena od strane D.ra Bulata, kojemu inače Občina drži na njegovo razpoloženje jednoga občinskoga stražara, redara, da stoji pred njegovim vratima; a taj se plaća i od moga novca, i to da Občini služi a ne njemu lično.

D.r Bulat. Ja ću primjetiti gosp. Bakotiću. Ako sam rekao da on može poznati razbojnike Splitske, to sam rekao jer on stanujuć u Splitu valja da to znade; ako je on naveo toliko potankosti, mora da zna kako je u Splitu.

Što tko govori, da Občina plaća redara na vratima načelnika, to nije istina. I da bi to istina bila redar bi došao kod načelnika da primi naredbe od načelnika, koji dan i noć radi za Občinu, koji mukte vodi pravde Občine, koji izpunja svoje dužnosti. *(Dobro)*.

D.r Bakotić. Molim za rieč.

Predsjednik. Već ste tri puta govorili.

D.r Bakotić. *Za* lično pitanje.

Gosp. D.r Bulat kao da misli da je došao ovdje učiniti prediku komu o njegovu djelovanju.

Što on misli o sebi neka misli, ali istina je istinita, i svak je mogao viditi u Splitu za više ura da postoji jedan občinski redar na vratima čitaonice, a tu na drugom tavanu je odvjetnik Bulat. A ja nemogu poznati u Splitu nikakvih razbojnika, kako ih je on imenovao.

D.r Bulat. Samo ću jednu opaziti, kao lično pitanje.

Opaziti mi je o mom djelovanju.

Nisam sa predikom došao; nisam se nadao da će gosp. Bakotić pri razpravi o proračunu govoriti ob ovim stvarima. Niti sam htio hvatiti svoje djelovanje, nego pošto je on opazio da i on svojim novcem plaća redara, a ja rekoh da ja i mukte radim za Občinu u sudbenim stvarim; to će reći da štedim Občini. Valjalo bi mu doći pa viditi koliko se štedi samo u odvjetničkim stvarim. Ni ja, ni bivši načelnik, ni bivši prisjednici nisu nikada tražili ni novčića za odvjetničke radnje koje su za Občinu učinili. Ako trošimo za redare, štedimo mnogo što radimo mukte za Občinu.

Predsjednik. Molim izvolite čitati predlog Fin. Odbora.

D.r Bulat (čita).

Predsjednik. Ona gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Prelazim na posebnu razpravu.

„Potrebštine“.

(I. — VI. naslova primljeni su bez razprave.)

VII. naslov „Putevi“ fior. 13.000.

Pitali tko rieč?

Bjelanović. Našao sam, da ove godine kao lani ima u proračune 4000 fr. za predielne puteve. Našao sam pak u zakonu imena svih onih predielnih puteva, koji su već učinjeni, ili koji se imaju sagraditi. Našao sam osim toga u našem dnevnom redu, da se danas ima razpravljati još jedan drugi zakonski predlog o jednom putu. Ja bih radi ovih uzroka molio za jedno razjasnenje sa strane slavnoga Zem. Odbora, naime, da mi kaže, ako se ovi predielni putevi grade onim redom kao što su u zakonu glasovani bili. To vriediti će za sadašnju razpravu i za onu predielnoga puta, koji poslje dolazi.

D.r Klaić. Ja ću rieti da se predielni putevi ne grade po redu. Oni putevi, što su jur uredjeni, uredjeni su najviše po njihovoj važnosti i potrebi. One smo najprije uredili, koji su bili jur u priličnu stanju, bar prokrčeni. Takova je n. pr. bila Mućka cesta; pa cesta, što vodi iz Karina preko Benkovca na more; pa se je uredio put preko Staze, jer kao što znate, taj put nije uredila zemlja nego sa malo troška. Taj put bio je izveden uz sudjelovanje pionira državnih i uz pripomoć Občina. Pa se uredio ogranak onoga puta Mućkoga, koji ide na Trogir. I taj put uredjen je, jer se je smatralo, da je jedan nadopunjak onoga. Sada se je počeo uredjivati put od Vodica na Mostine. Taj put takodjer morao se je urediti da se zadovolji opravdanoj želji onih stanovnika, osobito Vodičana, a u obće stanovnika Občine Tiešanjske; a pošto je uredjenje toga puta s velikim troškom skopčano, dok taj nebude uredjen, drugi se neće moći preduzeti. Po kojem se kriteriju tu vlada, to je različito. Jedan od kriterija je i taj, da put odgovara nekoj prešnoj potrebi, da se ob onom putu od više vremena pretresa, te napokon treba se odlučiti. Sve u jedan mah nije moguće urediti, valja postupati, kako snaga ekonomička pokrajine dopušta.

Godine 1880 bila su uredjena tri puta u isto doba; ali je to najviše učinjeno da se

nabavi radnje i privride narodu, stradajućemu u onim predielim, gdje su se ti putevi uredili. Da nije bilo tih radja, narod bi naopako bio prošao. I naravno — nadajmo se da neće — kad bi opet nastale zle godine, nerodica, te bi narod stradao u kojem predielu, gdje se ima izvesti kakav put, prihvatili bi se tamo uredjenja puteva iz istoga uzroka, da narodu pružimo radje. Ali dok budu normalne okolnosti, postupati će se po malo, jedan po jedan, štedeći snagu, jer nemožemo potrošiti mnogo na jedan put.

Predsjednik. Zast. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Ja imam žaliti na ovaj postupak u toliko, što držim da svi ovi predloženi putevi, imali bi se graditi u redu kako su u Saboru glasovani. Na drugi način čini se nepravica, jer ima nekoliko godina, da je glasovano za jedan predielni put, a do godine glasuje se drugi, treći, a zatrpa se prvi. Ja mislim, da bi se najprije imali izvršiti oni predielni putevi, koji su zakonom već ustanačeni i izvršiti po onom redu, kako su u ovom Saboru zakonom potvrdjeni.

Imam baš o jednom se primjeru žaliti. Odobren je zakonom put od Obrovca Medvjedjem na Kistanje; ovaj je put po redu prvi od mnogih drugih; ipak vidim, da se drugi putevi grade, a ovaj se zapušta, koji je morao prije na redu biti. Ogromnost troška nemože se navesti; jer meni je poznato, da tu ima osnova, da je tu neki vozni seoski put temelj puta i da bi se taj put sa vrlo malim troškom mogao sagraditi.

Zato preporučam, da se u ovom poslu postupa po onom redu, po kojemu putevi su u zakonu glasovani.

Predsjednik. Zast. D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Koliko se po pameti spominjem, u zakonu su putevi glasovani geografičkim redom; počelo se sa sjevera prama jugu, te zadnji je onaj od Boke. Dakle da se držimo reda geografičkoga, postupak nebi imao nikakva temeljna razloga.

A što se tiče puta, što je gos. Bjelanović spomenuo i koji zanima njegove birače, treba da dam neka razjasnenja. Valja da zna g. Bjelanović, stigla je molbenica podpisana od mnogo stanovnika sela Žegara, Ervenika, i još trećega sela — nespominjem se kako se zove — koji su pitali, da se prokrči put predielni iz Obrovca preko Žegara na Kistanje. Kad se je s početka radilo o proglašenju puta predieljnih, tad u prvoj osnovi bio je uvršten put preko Žegara, jer se je cienilo, da taj pat ima priličnu važnost; a što je više, lasno izvediv, jer tuda postoji put, kojim se može, ako i ne posve dobro, kolima ići; ja sam ga na kolim učinio god. 1874. Nu Občina Obrovačka tada upitana, ona nije pristala na tu osnovu, nego je predložila onu drugu osnovu preko Medvidja-Zelengrada, i tu je Odbor primio. Poslje usljed gori spomenute molbenice, čast. zast. Simić, koji je tada zastupao kotar onih koje zastupa danas g. Bjelanović, predložio Saboru zakonsku osnovu za put preko Medvidja i Zelengrada, i taj se je put proglasio predielnim. — Glede drugog predloga, o kojem će Sabor razpraviti, upitane su zanimane Občine; jedna je pristala, a druga je protivna. Dala se je stvar po tehničkom mjerniku razpitati i napraviti jedna predbježna osnova. Iz te izlazi, da put iz Obrovca preko Žegara u Kistanje bio bi za malo kilometara dalji, ali da bi se dao izvesti sa mnogo manjim troškom nego onaj, koji vodi preko planine, recimo, Zelengrada. Pa nije, kako misli g. Bjelanović, da bi taj put preko Zelengrada malo zapao. Ima u spisim Zem. Odbora izvješće našega mjernika, gdje kaže, da je izvedenje toga puta skopčano s priličnim troškom, da treba ne malo troška. Nu kad se radi spojiti one prediele sa putevi, valja paziti na veću važnost predielâ kud bi prošao. A meni se čini, da je shodnije izvesti taj put ovim novim pravcem, s jedne strane jer bi manje zapao, a s druge jer bi spojio sela, koja su više važna; selo Žegar veće je važnosti od Medvidja u svakom pogledu. Dakle iz financijalnoga stanovišta shodnija je, ja mislim, ova crta druga za koju je predlog učinjen, da se predielnom proglasi, i koristnija je. O toj novoj crti podniti će se zakon, svi podatci su jur spremni; ali to će donieti posljedicu, da će se ona prva crta zapustiti. Bilo bi varati narod, kad bi se ostavio u zakonu jedan put, koji se nikada nebi izvadjao. Nu svakako zavisiti će

od vis. Sabora, da primi drugu osnovu, a zabaci prvu.

Predsjednik. Zast. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Ja, po razjasnenju čast. zast. Klaića, vidim prije svega, da se putevi ne grade po redu; drugo vidim, da u Bukovici jedan put, koji je već zakonom proglašen kao predielni, nije učinjen a medjutim drugi je u projektu, koji će doći na razpravu do godine ili možda poslje više godina; da se zapušta jedan put, a da se drugi ne radi. A u obće vidim, da se ne uredjuju putevi po redu, zato predlažem ovaj zaključak, da se putevi po redu imadu graditi, kako su glasovani bili.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Izvjestitelj Financ. Odbora ima rieč.

D.r Bulat. Ova stavka, iznaša 13.000 fior. a razdieljeni su, kako je kazano u prilozim, na ovaj način:

Za gradje i predgradje predielnih cesta.	fior.	4000
Za uzdržanje istih . . .	„	4700
Za nabavu i popravu orudja	„	300
Pripomoći Občinam . . .	„	4000
Skupa	fior.	13.000

Ovdje nema povišenja prama svoti prošle godine nego od fior. 1000, a to na zadnjoj točki: „Pripomoći Občinam“. Nu kako je rečeno u izvješću Financijalnog Odbora, njemu se čini da je novac u puteve dobro uložen.

S toga Financijalni Odbor predlaže, da vis. Sabor izvoli primiti cielu svotu.

Što se tiče resolucije predložene od čast. Bjelanovića, protivan sam na ime Financijal. Odbora. Nije moguće da se predielni putevi grade onim redom kako su bili glasovani u dotičnom zakonu, jer valja da Zem. Odbor ima drugih obzira pri gradnji ovih puteva; t. j. mora da ima obzira na potrebu onoga prediela, kud ima proći put; valja da ima obzira na važnost prediela i na sredstva, kojima razpolaže; valja da ima obzira i na administrativni postupak; jer se dogadja, da je koja Občina proti kojoj osnovi, te administrativni postupak nije izveden do kraja, tako da bi se mogao graditi put.

Što se potrebe puteva tiče, meni je iztaknuti, da ima krajinâ, kao što su Kotari, pa i ista Bukovica, gdje možeš svukud kolima; dočim ima drugih gdje nije moguće putovati ni na konju. S toga naravno kad se ima glasovati zakon o jednom ili drugom putu, valja imati obzira, gdje je više potrebe od njih pučanstvu, narodu, gdje taj put idje.

S toga ja molim vis. Sabor, da izvoli odbaciti zaključak čast. Bjelanovića.

Predsjednik. Dakle stavljam na glasovanje najprije VII naslov: „Putevi“ 13.000 fior.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj naslov, neka izvole ustati. (Većina).

Sada stavljam na glasovanje zaključak g. Bjelanovića, koji glasi:

„da se putevi predielni po redu imaju graditi kako su glasovani bili.“

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Manjina). Sliedi posebna razprava.

(Naslovi VIII. — XIV. i Pokriće I. — VI. primljeni su bez razprave).

Prvi zaključak Finan. Odbora, glasi:

D.r Bulat (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Finacijalnoga Odbora, neka izvole ustati. — (Većina).

Primljeno.

Drugi zaključak glasi:

D.r Bulat (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju i ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Ona Gosdoda, koja primaju ukupni proračun pokrajinski za god. 1886 kako je u posebnoj razpravi glasovan, neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

Javljam vis. Saboru, da će dojduća sjednica biti u ponedjeljak u jutro u 10 sati prije podne. Nastaviti će se današnji dnevni red; k tomu ću nadodati sve one predloge gg. Zastupnika, koji su pročitani u jučerašnjoj sjednici, a to na prvo čttanje.

Današnja je sjednica zatvorena.

(Svršetak sjednice u 2 s. 30 č. po p.).

VII. Sjednica dneva 14 Prosinca 1885.

Sadržaj: Navještenje molbenicâ. — Upiti; Odgovori. — Drugo i treće čitanje zakonske osnove o predielnom Poljičkom putu. — Drugo i treće čitanje predloga o jamstvu zajma od fior. 20.000 za Obćinu Rabsku. — Riešenje molbenicâ. — O ukinuću talijanskog odsjeka kod mužke pučke učione u Trogiru. — Povišenje plaće liečnikom i upraviteljem Bolnica — Drugo čitanje §§ 39 i 56 i treće cielog Saborskog Poslovnika. —

(Početak sjednice u 10 s. 30 č. pr p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Gjaxa** pl. **Nikola** i **Zanki** pop **Pavao**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević** i pok. uč. Nadzornik **Bakotić Dragutin**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. Ima nas 30; broj zakonit. Molim g. Tajnika Zoru, da čita zapisnik posljednje sjednice.

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, neka izvole ustati. (Većina).

Zapisnik je odobren.

Primio sam neke molbenice; molim g. Zoru da njim na kratko pročita sadržaj i broj.

Zore (čita). Br. 141 Ud.a Morović, da joj se oprosti dug učionskoj zakladi. — Br. 142. Rakamarić učitelj za podporu. — Br. 143. Popović selo, za pripomoć u gradnju puteva. — Br. 144. Rosandić nadstojnica, za naknadu stanarsku. — Br. 145. Ista za pripomoć. — Br. 146. Tomašević, za pročišćenje vlastite šume. — Br. 147. Sućurjani za razdvoj Obćine. — Br. 148. Ujević učitelj za pripomoć. — Br. 149. Plančić učitelj, za naknadu mirovine. — Br. 150. Komora trgovačka Dubrovačka, za providjenja financijalna u Boki. — Br. 151. Polj. Družtvo Zadarsko za podporu „Bollettino Agrario“.

Predsjednik. Sve ove molbenice prelaze Molbeničkom Odboru.

Primio sam tri upita. Prvi bi mi predan još posljednje sjednice od D.ra Masovcića; molim da ga pročita.

D.r Masovcić (čita).

UPIT

na Vladu Nj. Veličanstva!

Služba paše i sjećitdbe pristojeća stanovnicim kotara Sinja na bosanskoj zemlji bi konačno pripoznata i uredjena dogovorom ove c. k. Vlade i Vlade bosanske, koje su izradile i dotične onako zvano temeljne ustanove, po kojima se zanimanici imadu pri izvršivanju iste službe vladati. Vladino riešenje je bilo primljeno velikim zadovoljstvom od stanovnika Sinjskog Kotara, jer po njemu je bilo potvrdjeno starodavno njihovo pravo i uzpostavljen red u ovako važnom pitanju, koje podalo bilo njima toliko brige. Prema ustanovljenom načinu jesu stanovnici isti počeli, pak sljedili, svoje pravo paše i sjećitdbe i uživati.

Nego u zadnje doba dogodilo se je, da c. c. Kotarska Oblast u Livnu dala omedjašiti i zagajiti, izključujući prevremeno uživanje pašnjaka, južnu iztočnu stranu zemljišta u pravcu od Snieżnja te preko Golog brda i Bosnog Dola do Sinjsko-livanjske teste put Zlatarice, pa onda uzduž ove ceste do stare Proložke kule, za tim preko Razvake, Ravnog Orgusa, Male livadice, Lokve nad livadicom, male Grede, pa opet na Snježnjaču. Preko ti prostorija zabranjen je progon marvi i prolozak ljudima. prem su jim tute puti i progoni. Ova stvar je na veliku štetu zanimanim selim, to jest Glavicam, Karakašici, Obrovco, Gali, Gljevu, jer u rečenim prostorijam ova sela imadu svoje stanje, vrtle, ograde, zemlje kosanice i oranice, te jim se tom zabranom onemogućuje doći u vlastiti posjed i uzobradjivati i težiti zemlje, te pobirati ljetnje proizvode. Vidjeno, da kad bi bosanska Vlada mogla zagajivati velike prostorije, mogla bi obezuspješiti izvršivanje prava paše i sjećitdbe stanovnika ko-

tara Sinja; vidjeno, da odlučenim zaagjivanjem ovi stanovnici nemogu uživati niti svoj posebni vlastiti posjed, kako se je ozgor reklo: čast je dolipodpisanim upitati Vladu Njegova Veličanstva: Namjerava li Vlada Njegova Veličanstva posredovat kod c. k. bosanske Vlade u svrhu da bude stegnuto zagajivanje velikih prostorija na onom bosanskom zemljištu, gdje stanovnici Kotara Sinja imadu pravo paše i sječitdbe i gdje ovi stanovnici imadu svoje vlastite zemlje.

D.r Masovcić — Tripalo — Ivčević — Bulat — Vranković — Pavlinović — Dìdolić — Zanki — Tomić — Rendić.

Predsjednik. Drugi mi je upit predao čast. zast. Trigari, Kapović i drugi. Pošto Trigari nije prisutan, molim gosp. Kapovića, da ga pročita.

Kapović (čita).

Interpellanza.

L' argomento delle attribuzioni delegate è ormai diventato pei Comuni questione della più alta importanza. — Oltre gli affari che sotto tale titolo erano addossati ai Comuni, ogni nuova legge ne porta di nuovi; in modo che ormai essi appena colle loro forze bastano al disimpegno di quegli affari, e devono trascurare affatto le proprie naturali attribuzioni, ed i reali interessi Comunali.

Ma quasi ciò non bastasse, le Autorità politiche credono inoltre di sopracaricare i Comuni di continue requisitorie per qualunque affare di loro competenza, quasi non solo fosse loro Autorità subordinata, ma quasi i Comuni altro non fossero che tanti ciaus a servizio dell' Autorità.

Conseguente a tale sistema l' I. R. Capitanato Distrettuale di Zara credette di requirire il Comune anche pell' intimazione di tutti gli atti da farsi in città, senza che si tratti di affari militari o d' imposte.

Il Comune, non esistendo qualsiasi legge che a ciò lo obblighi e non credendo di dover salariare appositi serventi pell' intimazione degli atti del Capitanato Distrettuale, nè di esser il suo usciere, ha respinto quegli atti rifiutandosi all' intimazione.

Su ciò il Capitanato con novità d' esempio ha pronunciato una formale *Nozione* di data 29 Settembre 1885 N.o 16664, nella quale *giudica* il Comune obbligato a quella intimazione.

I motivi che si adducono a base di tale fenomenale giudizio sono: che il Capitanato Distrettuale manca di propri serventi, e che il Comune nel suo rifiuto non cita qualsiasi legge che lo dispensi dall' intimazione dei detti atti.

È un fatto assai singolare nella storia dei giudicati che il Capitanato in una questione di competenza fra lui ed il Comune, e nella quale esso quindi è parte, si costituisca giudice in causa propria, e pronunci una sentenza a proprio favore.

E quanto è strana tale straordinaria arrogazione di competenza, altretanto lo sono i motivi, ai quali il giudizio si basa.

Perchè il Capitanato manca d' idonei serventi, deve provvedergliel il Comune; ed in luogo di citare una legge nella quale sia fondato l' obbligo che impone, esso adduce la non esistenza di una legge che lo dispensi.

Quel giudicato è una prova della sapienza amministrativa, con cui viene retta la nostra amministrazione non solo, ma anche del sistema col quale l' Autorita politica si pone di fronte al principio dell' autonomia Comunale; dimenticando che i Comuni non sono subordinati all' Autorità politica, e che essi devono disimpegnare gli affari che dallo Stato mediante legge sono a loro delegati, ma non gli ordini che il comodo od il capriccio dell' Autorità politica crede di poter dirigere.

I sottosritti perciò hanno l' onore d' interpellare il Governo di Sua Maestà:

Se gli consti dei poteri che le Autorità politiche distrettuali intendono arrogarsi verso i Comuni, imponendo loro obblighi non fondati nelle leggi, fra i quali anche quello dell' intimazione degli atti in città?

Se intende di dare le opportune istruzioni alle dipendenti Autorità perchè si mantengano nei limiti della legge?

Trigari — Capovich — Messa — Stermich — Pezzi.

(Predsjedničko mjesto zauzimlje Podpredsjednik Kapović).

Podpredsjednik. Treći je upit predao g. zast. knez Vojnović; molim da ga čita.

Vojnović (čita):

U p i t.

Poznato je da Boka Kotorska nema nego jedan cigli kolni put, a to od Kotora do Budve, i da niz istočne i zapadne obale zalijeva Bokokotorskog opstojeći put na mnogim mjestima u takvom hrgjavom je stanju, da je pravi vratolom. Usljed ovog nepovoljnog stanja putâ, mal da ne svi primorski stanovnici zalijeva Bokokotorskog prinuždeni su lagjicama (barkama) vozit se s jednog na drugo mjesto zalijeva, a osobito kad je pazarni dan malo ko ode krajem. Ovom prigodom dojedan koji ide na pazar, ili nosi sobom nešto da prodaje, ili ide u Kotor, Ercegnovi i Risan da štogod kupi. Nego c. k. financialna straža, smatrajući more unutrnjeg zalijeva Bokokotorskog kao da je van Carevine, premeće lagjice, vizitira putnike i zadava svakojakih jada onima koji nose na pazar da nešto prodadu, i tim nabave hljeb zu kukavnu porodicu. C. k. financijalna straža ne samo što najstrožim načinom postupa sa primorcima koji lagjicama idu na pazar, nego takodjer mnogo puta postupa tako bezobzirno, prosto i surovo, da je veliko čudo ako se često ne dogagjaju nepovoljni sukobi. Onijema pak koji se vraćaju s pazara, ako su kupili malo postava, šećera, kave itd., treba da pokažu pismeni račun trgovca gdje su šta nabavili. Na isti način pak su zanovetani i oni koji idu krajem na pazar, kao što će najbolje posvjedočiti slijedeći slučaj.

Petar Balabušić prošastog ljeta gonio je vola na pazar u Ercegnovi, pa ga nije mogao prodati, te ga je pred veče vraćao natrag kući, kad pod Baošiće dočeka ga c. k. financijalna straža i zapita Balabušića za svjedočbu. Ovaj prikaza pismo što mu bijaše dao paroh Bijeljski, kao dokaznicu da je goveče iz one okoline; ali c. k. financijalna straža to ne priznade, nego naredi da Balabušić mora uz pratnju financijalne straže vratiti goveče u Ercegnovi. Balabušić uzalud tvrdijaše da je goveče domaće, da je kasno, a da je on gladan i umoran, te da ne može opet natrag ići. C. k. financijalna straža ne htjede da se na to razloge obazire, već nategne pušku i primora nevoljnog Balabušića da pred njom u Ercegnovi kasa, psujući mu Boga i ostalo.

Sličnijeh slučaja moglo bi se navesti u izobilju, a i još krupnijih.

To predpostavljeno, nižepodpisani pitaju Vladina Povjerenika:

1. Jeli poznato c. k. Zemaljskoj Vladi prosto, surovo, kadgoć nemoralno i mnogo puta nezakonito postupanje c. k. financijalne straže u Boki Kotorskoj?

2. Jeli voljna c. k. Zemalj. Vlada shodna odrediti da stanovnici Bokokotorski, a osobito primorci zalijeva Bokokotorskog, ne budu dalje zanovetani i progonjeni prostim, surovim i nezakonitim postupanjem c. k. financijalne straže?

Zadar 14 Decembra 1885.

Vojnović — Stefanović — D.r Pezi — Zore.

(Na predsjedništvo se vraća Predsjednik knez Vojnović).

Predsjednik. Svi ovi upiti ustupljuju se Vladinu Povjereniku.

Vladin Povjerenik ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Ja ću imati čast u jednoj od dojdućih sjednica odgovoriti na današnje upite.

Avrò l' onore di rispodere in una delle prossime sedute.

(Čita):

Častni gospodin zastupntk Bjelanović i družina upraviše na Vladu u sjednici dneva 6 tekućega mjeseca sliedeći upit:

I. Što je Vlada uradila, da se na pašnjacima u Lici uzdrži „status quo“?

II. Što je Vlada uradila, da se pitanje konačno uredi?

III. Misli li se Vlada zauzeti, da se ovoga ljeta nezakonito oteto blago, kao i istrgnuta novčana zaloga nasiljem čobanima vrati?

Na upravljene upite čast mi je odgovoriti što sljedi:

Godine 1883 u Saborskoj sjednici 17 srpnja bilo mi je čast priobćiti Visokom Saboru, što je bilo sa strane Namjestništva do tad ura-

djeno u svrhu, da se ovo velevažno pitanje konačno uredi. U jeseni iste godine sastalo se je mješovito Povjerenstvo, kome je učestvovao i jedan odaslanik ovog Namjestništva, da razvidi na licu mjesta stvar. Medju ostalim konstatiralo se je, da su granice bile na štetu Dalmatinaca promjenjene, i zaključilo se je, da se uzdrži „status quo“ godine 1860. Izpadak radnje tog Povjerenstva bio je podastrt Visokom Ministarstvu unutrnjih posala, koje će o predmetu izdati konačne odredbe, u dogovoru sa ostalim zanimanim Vlastima.

Medjutim se je Namjestništvo višekrat obratilo na zemaljsku Vladu u Zagrebu u svrhu, da do konačnog rješenja pitanja bude uzdržan „status quo ante“.

Zemaljska Vlada u Zagrebu je i tu nedavno dopisom 18 srpnja t. g. br. 2851, izjavila da je podčinjenim Vlastima strogi nalog dala, da svom strogošću bdiju, da žiteljstvo u Lici Dalmatincem nikakve zaprieke nečini u uživanju paše u dosadašnjim granicam.

Namjerom, da se sukobi, koji se svake godine ponavljaju medju Ličanim i Dalmatincim jednom odstrane, Namjestništvo je zamolilo Visoko Ministarstvo, da izvoli što prije moguće konačno riešenje propisati.

Občina Obrovačka brzojavila je dne 10 kolovoza ove godine, da su porobljena na Žutinam u Lici 102 ovna čobanima one občine i da će blago sutrašnji dan na dražbu.

Usljed brzojavnog posredovanja Namjestništva bila je obustavljena dražba, i kako je Zemaljska Vlada u Zagrebu brzojavkom 28 kolovoza t. g. priobćila, bili su povraćeni zapljenjeni ovnovi vlastnikom.

Povratak zaloga zavisi o izpadku kaznenog postupka radi prošlih prekršaja zametnuta proti dalmatinskim čobanim.

Namjestništvo je zamolilo Zemaljsku Vladu u Zagrebu, da ga o izpadku rečenog postupka obavjesti, ali do sada nije primilo nikakva odgovora.

Upit imat ću čast podastrieti na znanje visokom cesarsko-kraljevskom Ministarstvu.

Na upit častnog zastupnika Stefanovića i drugova:

I. Jeli Vladi poznato da narod od Sutomora do Budve oskudjeva jednim suhozemnim neobhodnim putem za saobraćaj sa raznim nadležnim uredima, a i ne nepomenut potrebe njegove u trgovini?

II. Jeli Vlada nakana i kada dati sagraditi zgodnu testu od Budve do Sutomora?

Čast mi je odgovoriti, da je Namjestništvo već odavno naumilo predložiti visokome Ministarstvu, da se nastavi gradjenje kolnog puta od Budve preko Kaštela do Sutomora, ali prije svega je glede toga potrebito, da se izradi dotična tehnička osnova.

Izradjenje ove pak povjereno je gradjevinskom savjetniku d.ru Sladi, a rok za to ustanovljen jest 31 ožujka 1886.

Na upit častnog zastupnika J. Kulišića i drugova:

I. Jeli poznato c. k. Vladi da mnogijem vlastnicima občinâ Knina i Vrlike nije povraćena tovarna životinja uzeta pod kiriju za vrieme mobilizacije u zaposjednuću Bosne i Hercegovine, kao i da večem djelu od njih nijesu izplaćene kirije — a mnogim gonjačim nadnice uzkraćene?

II. Šta je c. k. Vlada poduzela da se ona tovarna živinčad povrati ili odšteti i neisplaćene kirije i nadnice strankama podmire?

III. Ako je živinčadi s nepomnje ili krivice gonjača nestalo, mislili c. k. Vlada razpoložiti da bude čim prije po ugovorenoj procjeni vlastnicima izplaćena — medju tim, mislili c. k. Vlada naprešno odrediti odaslanje jednog svog povjerenika, nalogom da potanko svu ovu stvar izpita, i posao, koji se toliko vremena proteže, jednom pravednom koncu privede?

Imadem čast odgovoriti,

Da su mal ne svi vlastnici tovarne životinje iz občina Knina i Vrlike već podmireni i za kiriju i za gubitak, te jedino za 4 žitelja iz sela Plavna još nijesu dovršena izvidjenja, ali Namjestništvo nastojati će žurno, da se i to što skorije dovrši.

Nekim žiteljima rečenih občina nije mogla biti doznačena kirija ili odšteta, jer nijesu bili u stanju da svoje zahtjeve opravdaju iliti razloga i dokaze da iznesu.

Do svakog pojedinca je, ako misli da nije podmiren, neka iznese molbu dobro obrazloženu, a Namjestništvo će kao i do sada, živo nastojati kod dotičnih vojničkih vlasti, da se svačiji opravdani zahtjev i razlog uvaži.

U sjednici dneva 12 prosinca častni zastupnici Bjelanović i družina upraviše na Vladu ovi upit:

1. Kako je c. k. Vlada mogla razpolagati zadužbinom Dimitrija Egorovića Ljubatovića i zašto njegove obveznice nije predala kome su na upravu ostavljene, pošto bi se sastavio zakladni spis?

2. Kako je Vlada mogla mienjati ruske obveznice u austrijske, kad je toj promjeni protivna izrična volja zavještaoca?

3. Kad je Vlada promjenila ruske obveznice i pošto je kupila austrijske, koliko danas zadužbina iznosi?

4. Kakvo jamstvo ima zadužbina od propasti, nalazeći se u današnjem stanju?

5. Misli li Vlada po zakonu postupati, i što prije shodne korake preduzeti za podizanje i upravu zadužbine na način da se strogo izvrši posljednja volja narodnoga dobrotvora Dimitrija Egorovića Ljubatovića?

Na to mi je čast odgovoriti:

Ostavština pokojnjega Dmitra Egorovića Ljubatovića namienjena je po razpoloženju oporučnika na dobrotvorno svrhu, i s toga Namjestništvo, komu, kao zakladnoj vlasti spada uprava ostavštine dokle bude moguće ostvaranje u Risnu ubožna zavoda s crkvom po smislu pokojnika, netom je putem austro-ugarskog glavnoga konsulata u Moskvi primilo dotične ruske obveznice, stavilo se u sporazumljenje sa slavnim zemalj. Odborom kao višoj dobrotvornoj Vlasti. Buduć slavni Odbor svojim dopisom 16 aprila 1879 br. 1460 pristao da se mjenjaju ruske obveznice u državne obveznice austro-ugarske, čemu se ne protivi sadržaj zavještaja, ta promjena bi u maju mjesecu iste godine po postojećim propisim, putem c. k. pokrajinske Blagajne izvršena i dopriniela je forinta 31,449:25, s kojim su bile nabavljene austrijske obveznice u nominalnoj vriednosti od forinta 45.000.

Dnevom 12 t. m. zadužbina je iznosila 66.350 forinta u obveznicam i for. 61:33 u novcu.

Sastavljen je već Odbor za oživotvorenje zadužbine u kojemu su zastupane crkva, občina i povjerenstvo javne dobrotvornosti u Risnu. Tomu Odboru pošlo je za rukom prošlog mjeseca nabaviti nacrt i trebovnik za gradnju crkve i zatočišta, usljed čega bio je isti i pozvan od Namjestništva da sastavi zakladni spis, tako da kad ovi amo prispije i bude odobren, moći će se ostvariti zaklada.

Častna Gospoda Zastupnici d.r Bakotić i družina uputiše na Vladu u sjednici od 11 t. m. sljedeći upit:

1. Jeli c. k. pokrajinskoj Vladi poznato, da u selu Gomilici oskudjevaju potrebne obrane u luci, eda budu brodovi zaklonjeni od vjetra i od navale morskih valova?

2. Namjeravali c. k. pokrajinska Vlada preduzeti shodne korake kod c. k. pomorske Vlade u Trijestu, eda bi se i u Gomiličkoj luci napravile potrebne obrane na zaklonjenje brodova od vjetra i od navale morskih valova?

Na upravljeni upit čast mi je sljedeće odgovoriti:

Mjeseca lipnja godine 1884 prigodom putovanja njegove Preuzvišenosti pokojnog gospodina Namjestnika baruna Jovanovića, pučanstvo Gomilice izjavilo mu je želju, da bi se u luci Gomilici napravile potrebite obrane.

Usljed čega Namjestništvo, pošto je dobilo shodna izvješća od c. k. kotarskog Poglavarstva u Splitu o potrebitih radja, o kojim je već sastavljen nacrt od strane c. k. pomorske Vlade u Trstu, obratilo se je u mjesecu rujnu prošle godine istoj Vladi preporukom, da izvoli čim prije, a po mogućnosti još tečajem ove godine, odrediti izvršenje tih radnja, te za tim obznaniti Namjestništvo o učinjenom u predmetu.

Poznato mi je pak, da su od strane više rečene pomorske Vlade medjutim udjeljena bila god. 1884, trideset i tri hektolitra Santorina za obraniti u koliko se bude moglo, obalu Gomilice.

Vlada neće zakratiti, da se na novo obrati pomorskoj Vladi u Trstu za gore navedenu svrhu.

Predsjednik. Javiti mi je vis. Saboru, da sam dao tri dana dopusta zast. Bakotiću.

Prije nego predjem na dnevni red, molim gg. Tajnike drugoga razporeda, pl. Giaxu i nadpopa Zanchia, da zauzmu tajnička mjesta.

Zast. Bjelanović ima rieč na odgovor Vladinog Povjerenika.

Bjelanović. Razumio sam, da se je Vlada obratila na Zem. Odbor radi promjene ruskih

obveznica dobrotvora Egorovića Ljubatovića. Pošto ja imam u ruci prepis testamenta, pošto sam u prepisu s ruskoga testamenta i prevodu njemačkom našao, da je dobrotvor Egorović Ljubatović izrično računao na dobiti ruskih obveznica; pitam Zem. Odbor, je li se izviestio, kako glasi testamenat Egorovića Ljubatovića, pošto je Zem. Odbor pristao, da se ove obveznice promienu.

Predsjednik. Odbor Zem. imati će čast odgovoriti u dojdućoj sjednici.

Bjelanović. Molim još za rieč po poslovniku, za interpelaciju jednu na Predsjedništvo.

Predsjednik. Po našem poslovniku sadašnjem nisu dopuštene interpelacije na Predsjedništvo.

Bjelanović. Na Zem. Odbor.

Predsjednik. Na Zem. Odbor slobodno.

Dakle rieč ima g Bjelanović, da stavi upit na Zem. Odbor.

Bjelanović. U brzopisnim izvješćim XIX.a zasjedanja 1883 godine našao sam na str. 331—335 uključivo neke izpravke. Oni izpravci odnose se poglavito na govore čast. zast. Pavlinovića. Osim toga u ovim izpravcim tiče se još nekih drugih zastupnika. — Molim, neka mi se razjasni, kako su ovi izpravci došli u brzopisno izvješće.

Predsjednik. Zast. Pavlinović ima rieč.

Pavlinović. Evo kako su došli. Predzadnjega zasjedanja ja nisam dobio stenografičkih izvješća, da ih popravim, te sam uoblastio drugoga, da to pregleda, Taj, neznam kako, nije bio primljen. Nu svakako, ja sam vidio moje govore nagrdjene. Kad sam došao u Zadar, ja sam želio vidjeti ta stenografička izvješća u svom izvorniku i tada sam vidio, da ih ima dva: jedno prvo, da rečem, prvi pokušaj ili nacrt, a drugo popravljeno.

Što se mene tiče naosob, po svjedočanstvu gg. drugova, koji se spominju svih stvari koje sam ja rekao, tu je bilo mnogo toga izostavljeno; a nešto tako rečeno, da to nisu bile moje rieči. Ne samo to, nego u popravljenom izvješću u govorim Gospode s druge strane nisam vidio popravke, nego štampane arke „Lista Srpskoga“ gdje su izostavljene mnoge njihove izreke; tako da se moji govori čine bezpredmetni i nesmišljeni. Naravno, ja sam se potužio Predsjedniku o tom postupku i tada, pošto smo došli do razbistrenja, tada je Predsjednik kazao: Ako se nadju dva zastupnika, koji su sasvim nepristrana, niti su bila u razpravi, ni s jedne ni s druge strane, i koji će posvjedočiti, ja nemam ništa proti tomu da se izpravi. — Nadjoše se, čini mi se, zast. čast. Vukotić i D.r Tomić. Ona dvojica vidjeli su da je neobhodno potrebno, da se popravi, a ostala gg. Zastupnici pri Zemalj. Odboru zaključili su, da se to i to stavi, da je tako, a ne onako. Tako je učinjeno, da su izpravci ograničeni na ono, što svakako treba, da sam ja rekao, kao što jesam, da nebude izostavljeno ono što se zna da je rečeno od zastupnika s druge strane, na temelju čega bili su moji odgovori rečeni.

Predsjednik U ime Zem. Odbora ja ću još nešto nadodati. Ja naravno moram se strogo držati brzopisnih izvješća; to je za mene podloga da dam naredbu, da se tiskaju govori i razprave u Saboru. Tako je bilo učinjeno onom prigodom. Naravno mnogo puta kao što i ove godine, zasjedanje se zatvori, zastupnici odu kući i ja nemogu poslati brzopisna izvješća od Dubrovnika do Raba, s jednoga kraja Dalmacije na drugi, jer bi se mogla i izgubiti; nego zastupnici, dok su u Zadru imadu se pobrinuti i popraviti, ako što nadju da poprave. S druge strane zastupnici koji nisu u Zadru, mogu zamoliti prijatelja, da štogod u pogledu stilizacije popravi. Tako se dogodilo i u predmetu, o kojem se sada bavimo.

Pošto je g. Pavlinović kazao i tužio se, osobito na mene, da njegovi govori nisu u pravom smislu štampani, ja sam se pozvao na brzopisna izvješća i rekao sam, da kao predsjednik nemogu dopustiti drugo osim stilističnih popravaka, nemogu dopustiti promjena. Oism toga zast. Pavlinović donio je jednu potvrdu od onih njegovih izpravaka podpisanu po zast. Vukotiću i prisjedniku Zem. Odbora d.r Tomiću. Ni to za me još ne bilo dosta i to tim više, što su ova Gospoda rekla, koliko pamte, da je tako; — ali doslovno nitko nije mogao znati, kako je govorio zast.

Pavlinović. Onda sam ja ovo svjedočanstvo ovih dvaju zastupnika, g. Vukotića i d.r Tomića, ustupio Zem. Odboru, da odluči. Pošto se ja nisam smatrao vlastan o tom odlučiti, to je u jednoj sjednici Odbora Zemaljskoga, gdje su bili prisutni svi članovi Odbora Zemaljskoga, bilo odlučeno, da se tiskaju popravci govorâ kao izpravci na svršetku izvješća. Tako je i bilo tiskano, kao dodatak.

To, koliko pamtim, kao odgovor na upit čast. Bjelanovića.

Zast. Pavlinović ima rieč.

Pavlinović. Još mi je nešto izpraviti. Vidio sam u listu g. Bjelanovića, da biedi mene s tih popravaka, kao da sam ja htio uztegnuti, što sam prije rekao. Neka mi bude svjedokom g. Predsjednik. Ja sam se tužio, da moje izreke nisu ostale onako stroge i uzete, kako sam ih ja rekao, u smislu veće slobode i veće odlučnosti; a ne kako mi se poslije podmetalo, da bih ja valjda htio ublažiti. — Dočim je ublaženja bilo s druge strane, koji su se postidili svojih izreka što su u svojem slobodoumlju rekli, i koje su ih mogle izložiti prama trećemu. Dočim ja sam traž o svoje prvobitne izreke, za koje su mogli posvjedočiti moji drugovi i g. Predsjednik.

Predsjednik. Zast. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Ja sam se obratio na Zemaljski Odbor, i pošto to ide nekako po običaju koji se je ovdje u Sabor uveo, da Zastupnici odgovaraju za Zem. Odbor, pa i za Vladu kao Vladini komesari *(Na desnici: Oho!)*, ja ću primjetiti nješto čast. Pavlinoviću.

Ja se sjećam, da je zast. Pavlinović ovdje u Saboru rekao: Ja sam grubijan, nisam *hoffähig*. — Ja se sjećam, da je govor ovaj i izreka ova izašla u „Narodnom Listu". U izvješću onom toga nema, nego se kaže: ja sam grubijan, nisam *Höfling*. — To je različito, to je ublaživanje.

D.r Bulat. Na dnevni red!

Bjelanović. Što se tiče ovih izpravaka nalazim u § 59 (čita): „Nesmiju se nikako popravljati izvješća brzopisna, osim u samomu slučaju kad se očituje, pogreška rieči ili način pisanja, na koje očitovanje moraju pristati svi oni zastupnici, koji su govorili u onoj razpravi kojoj se odnosi komad koji treba popraviti".

Ovo je jedan izpravak brzopisnom izvješću, gdje se tiče mene, zast. Petranovića, Bakotića; ja, koliko mi je poznato, držim, da oni nisu učestvovali u ovim izpravcim, nisu bili pitani.

Ako Pavlinovič prigovara, da je našao u brzopisnim izvješćim odlomke „Srpskoga Lista", i ja sam našao Pavlinovičevih govora izvadjenih iz „Narodnoga Lista" u brzopisnim izvješćim. Neka ide na Zem. Odbor i uvjeriti će se čast. Pavlinović, da su cieli odlomci jednoga govora izvadjeni iz „Narodnoga Lista".

Predsjednik. Ja sam obširno odgovorio čast. Bjelanoviću na stavljeni upit na Zem. Odbor, i odgovorio sam na ime Zem. Odbora.

Baš zato, obzirom na § koji se je sada citirao, nisam se smatrao vlastnim ni najmanju promjenu dopustiti u tekstu izvješća; nego sam se pozvao na Zem. Odbor. i Zem. je Odbor odlučio u sjednici, gdje su bili svi prisutni, da ostane izvorni govor, kako ga je napisao brzopisac, a izpravci nek su kao dodatak. Tim smatram, da je dovoljno odgovoreno g. Bjelanoviću u ime Zem. Odbora.

Opet moram javiti g. Bjelanoviću, da je to tako ustanovljeno usljed zaključka Odbora Zemaljskoga, na sastanku kojemu su prisustvovali svi Prisjednici Odbora Zemaljskoga.

Bjelanović. Nisu zastupnici interesovani, a koji imadu pravo.

Predsjednik. Ova razprava je zatvorena.

Bjelanović. To je nasilje, povrieda zakona! *(Na desnici: Na dnevni red. — To nisu parlamentarni izrazi)*.

Predsjednik. Prelazim na dnevni red.

Na dnevnom je redu: „Drugo čitanje zak. osnove, kojom se proglašuje predielnim put Poljica".

Izvjestitelj Odbora Financijalnoga D.r Bulat, neka pročita izvješće.

D.r Bulat čita .(Gle Prilog 20 str. 215).

uz Br. $\frac{96}{S.}$

Visoki Sabore!

Ima godina i godina da stanovnici Srednjih Poljica, koja sastoje od 14 sela i broje 6260 stanovnika, vape put, koji bi imao spojiti različita sela onog prediela medju sobom, a ona s istoka do mora u Split, a s zapada do Ercegovačke granice. Još god. 1865, usljed starih razprava, bila je sastavljena podpuna osnova za gradjenje ove ceste sa Stobreča preko Žrnovice, Srinjina, Tugara, Gate, Čisle, Zvečanja, Podgradja na most kod Blata, gdje bi se ta cesta pridružila sredozemnoj državnoj cesti; koja vodi iz Sinja put Vrhgorca — a sredstvom pokrajinskih puteva Šestanovac-Lovreć i preko Škobaljuše sa varošom Imotskim i odatlen preko Ljubuškog sa Mostarom.

God. 1882 Zemaljski Odbor dogovarao se o predmetu sa zanimanim Občinam, i bio je lani naložio svomu tehničkom poslovaču da izvede tehničke razvide i osnovu za gradjenje istog puta. Tehnički poslovač Zem. Odbora Gosp. Randi, prikazao je svoje izvješće na 23 siečnja 1884, kojim dokazuje da osnovani put bio bi dug za 33 kil., i imao bi ići od mosta blizu Stobreča na državnoj cesti koja vodi iz Splita u Omiš, i preko Žrnovice, Srinjina, Tugara, Gate, Ostrovice, Zvečânja-Šlovca (odlomak Kostanja) doći na most kod Blata na Cetini.

Iz izvješća Gos. Randi-eva razabire se što sliedi:

a) da bi s tehničkog gledišta izvedenje one pruge prouzrokovalo potrebu graditi 7 mostova od razne širine, nekoliko tombina za otok vodâ od kiše, i dosta zidova na uzdržanje zemlje, osobito gdi se ima graditi uz bok planine.

b) da trošak za onaj put dopro bi po prilici do svote od fior. 120.000;

c) da s trgovačkog gledišta rečeni put, prolazeć kroz napućene krajeve i uz česta sela, dandanas nepristupna, raztvorio bi novo vrelo blagostanja onom narodu. Uz to privezujući se Skobaljuši prikratio bi sila dalečinu izmedju Imotskog i Splita — i potom sa Hercegovinom.

Važnost ovog puta bi pripoznata od Vis. Sabora, koji je u sjednici 8 srpnja 1884, preporučio Zem. Odboru nek se zauzme za gradnju novih puteva, a osobito onih kroz Poljica. Ovom nalogu dade povoda isto izvješće Zem. Odbora o svome poslovanju od 1. lipnja 1883 do konca svibnja 1884., u kojem je Zem. Odbor bio pripoznao da razpravljajući o proglašenju predjelnim puta preko „Škobaljuše“, došlo se je do uvjerenja da bi koristno bilo produljiti taj put preko Imotskoga do hercegovačke granice, a s druge strane urediti put od Blata na sredozemnoj cesti preko Poljica u Split, i tako kratkom prugom spojiti Hercegovinu sa morem, istodobno providiti priličnim občilom kršna Poljica.

Važnost ovoga puta s oba ova gledišta bi naglašena takodjer od zanimamih Občina: Splita, Omiša, Imotskoga. — Prva, pokle je saslušala seoske sborove, odlučila je i učestvovati troškovim, kako je iztaknuto u Izvješću Zem. Odbora; a osim toga sela Srinjine, Sitno, Podstrana i Žrnovica obvezala su se da će ustupiti mukte zemljište kuda će taj put prolaziti, a selo Žrnovica obvezalo se je takodjer da će težačke trude nadoknaditi pojedincem koji bi gradnjom istoga puta bili škodovani.

Zakonska osnova predložena od Zem. Odbora odgovara dakle nužnoj potrebi. a pošto je svaka nada da će i država sudjelovati troškovim, usljed molbe podnešene Nj. Veličanstvu od stanovnika srednjih Poljica, neće ni trošak biti velik prama predvidljivim koristim.

Iz Splita do Stobreča imamo državni put za kil. 7, iz Stobreča do Blata imalo bi se graditi novog puta kil. 33, iz Blata do Zagvozda idje se državnim putem kil. 21, iz Zagvozda do Podbabja pokrajinskim putem Škobaljušom kil. 13, iz Podbabja do Imotskoga ima 10 kil. občinskoga puta, koji bi postao takodjer pokrajinskim i dao bi se malim novcem popraviti. Na taj način novim putem iz Splita do Imotskoga imali bi kil. 83.

Osim nove pruge Stobreč-Blato, i popravljanja 10 kil. „rimske ceste“, zakonska osnova predložena od Zem. Odbora odnosi se na novi ogranak od 8 kil. po prilicir od Imotskoga do Cvitića—mosta, a dotični trošak nebi nadmašio svotu od fior. 16.000. od kojih veća polovica na teret Občini Imotskoj.

U izvješću Zem. Odbora govori se i o

drugom ogranku, za koji je Zem. Odbor naložio svom tehničkom poslovaču da ga prouči usljed molbe stanovnikâ Poljičkih sela sa sjeverne strane Mosora, koja pripadaju Občini Sinjskoj, i onih selâ Kotlenice i Dugopolja, koja pripadaju Občini Kliškoj.

I ob ovom ogranku Gosp. Randi nacrtao je osnovu, i proračunao je trošak, te podnio izvješće Zem. Odboru na 27 srpnja 1884. Ova bi pruga imala ići od Blata preko Trambusa, Doca Gornjega, Srijana, Doca Donjega, Osoja, Kotlenice i Dugopolja do Kočinjeg brda na državnu cestu na sjever Klisu.

Premda ova crta nije naznačena u zakonskoj osnovi, ipak pripoznala se je njezina važnost u interesu dotičnih stanovnika. — Nu pošto bi trošak za ovu crtu bio od fior. 94.500; i pošto Sinjska Občina se je izrazila protiva osnovnoj crti zagovarajući drugu crtu, to jest onu od mosta kod Blata, preko Trambusa, Doca Gornjega, Srijana, Doca Donjega, Biska, Vojnića i Turjaka; posto ob ovom ogranku nema ni nacrta, ni trebovnika, Zem. Odbor pridržao se je u svom izvješću riešenje glede istoga daljim dogovorima — ali Financijalni Odbor pronašao je da glasujući predloženu zakonsku osnovu, bilo bi dobro preporučiti Zemalj. Odboru da se u zgodno vrieme bavi i ob ovom ogranku.

Časti se za tim Financialni Odbor predložiti:

1. Da Visoki Sabor izvoli odobriti zakonsku osnovu prikazanu od Zemaljskoga Odbora izvještajem 5 Prosinca t. g. Br. 96, kojim se proglasuje predielnim put preko „Poljica“ od Stobreča na Blato, u savezu sa putom od Zagvozda preko „Škobaljuše“ i Imotskoga na granicu Hercegovine kod Cvitića mosta;

2. Da izvoli primiti na znanje rečeno izvješće, glede ogranka za sjeverna Poljica, t. j. Poljica kotara Sinjskoga, i preporučiti Zemaljskom Odboru da izvede sve potrebite dogovore i predradje, na način da u dojduće zasjedanje mogao bude predložiti odnosnu osnovu.

Od Financijalnog Odbora

Zadar, 8 Prosinca 1885.

Predsjednik-Izviestitelj

D.r Bulat.

Predsjednik. Razprava je otvorena.

Zast. Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Ja nisam mislio, da ću biti prinudjen glasovati proti ovoj zak. osnovi; ja sam mislio naprotiv glasovati za ovu osnovu. Ako neznam prediel, kuda ovaj put prolazi, znam da je oskudica kod nas velika sa putevim svuda, pa može biti i ondje. Ali poslje izjave, koju smo nekidan čuli sa strane Zem. Odbora, prinudjen sam glasovati proti ovoj osnovi. Čuo sam da se ovi predielni putevi neće graditi po redu, kako su glasovani; za to bi ova osnova mogla zatrpati druge, kao što do godine mogla bi izaći nova, koja bi mogla zatrpati i ovu. Čini mi se, da uvjek nekakva obća protimba načela vlada pri Zem. Odboru. Občina Vrlička namjeravala je pitati, da se predielnim putem proglasi cesta koja vodi preko Lemeša. Koliko mi je poznato, sa Zem. Odbora bi joj odgovoreno, da dotični zahtjev bi bio suvišan, u koliko već ima mnogo predielnih puteva zakonom utanačenih, i tako da bi ovaj put, i kad bi bio utanačen zakonom, ipak ostao, čekao bi izvršenje za daleko vrieme. Ali Zem. Odbor ne drži se tog nazora, predielne pute neće da gradi, kako su glasovani u Saboru.

Ja ću glasovati proti ovoj zak. osnovi,

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Obća je razprava zatvorena.

Financ. Odbor predlaže, da se predje na posebnu razpravu ove zak. osnove.

D.r Bulat. Samo nekoliko rieči odgovoriti mi je čast. zast. Bjelanoviću.

Njemu je slobodno glasovati proti zakonu, ali ja se ufam, da će biti ipak primljen od Sabora.

Razlog, što ga je on naveo, Izvjestitelj je Odbora Zemaljskoga odbio u prošloj sjednici, kad je bilo govora o proračunu, a baš o svoti za puteve. Ja sam onda rekao, a sada opetujem: zakon od 7 travnja 1873, propisuje kako se ima postupati pri gradnji i izdržavanju javnih puteva; ondje stoji sve što je propisano glede pokrajinskih puteva.

Glede želje njegove da bi se putevi imali graditi, kako sa glasovani, ja ću opaziti samo ovo, da je onim zakonom od 7 travnja 1873 bilo proglaseno kao predielni putevi dvanaest;

a bilo je takodjer rečeno, da će se otvoriti i predielni put na Braču. Nije mi poznato, da je koji drugi zakon glasovan od vis. Sabora ob ovom predmetu, izuzmelite onaj sami o putu na Korčuli. Dakle ako bi se imali graditi po redu, kako su glasovani, nebi znali kojim ih redom graditi; jer su svi putevi bili proglašeni kao predielni istim zakonom, istoga dana iste godine.

S toga ja molim vis. Sabor, neka izvoli primiti za podlogu posebne razprave ovu zak. osnovu predloženu od Zem. Odbora.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na predlog, neka izvole ustati, (Većina).

Prelazim na posebnu razpravu.

D.r Bulat (čita čl. I).

Predsjednik. Pitali tko rieč o prvom članku? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju I. čl., neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

(II. III. čl. i uvod i naslov primljeni su bez raprave),

D.r Bulat. Molim, da vis. Sabor primi ovu osnovu u trećem čitanju.

Predsjednik. Prije nego predjemo na treće čitanje, izvolite pročitati zaključak.

D.r Bulat (čita zaključak).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zaključku? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina).

Izviestitelj predlaže, da se predje na treće čitanje ove zak. osnove, već primljene u drugom čitanju.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Tko prima u trećem čitanju ovu zak. osnovu, već primljenu a drugom čitanju, neka ustane. (Većina).

Primljena u trećem čitanju.

Prelazim na IX.u točku dnevnoga reda: O zajamčenju sa strane pokrajinske zaklade za zajam Občini Rabskoj od fior. 20.000 kod Boden-Credit-Anstalta.

Izvjestitelj Zemalj. Odbora d.r Klaić neka pročita izvješće.

D.r Klaić (čita):

Br. 4764.

Visoki Sabore!

Občina Rabska prošlih godina, radi velikog troška raznih parnica vodjenih sa bližnjom Občinom Paškom glede posjeda svojih šuma, i radi pomanjkanja dohodaka od tih šuma dok su parnice trajale, upala je u znatne dugove prama državi i zemaljskoj zakladi, koje izplatiti redovitim dohodcim občine, sastojećim dobrim dielom u prirezim izravnim porezom, nije joj moguće bez ekonomičke škode občinara poreznika. Zato se je odlučila pitati zajam od fior. 20.000 od Bečkog Zavoda „Boden-Credita“.

Zemaljski Odbor podupro je taj zaključak; ali „Boden-Credit“, pozivom na okolnost da je Občina u dug upala pri tekućoj upravi uz svoje redovite dohodke, a da je veća pogibelj da to bude unapried kad Občina uzimade plaćati godišnjicu na izplatu kamata i utrnuća tog duga, i tim da nije zajamčeno Zavodu točno izplaćanje te godišnjice, zaniekao je zajam.

Obzirom na to, da Občina Rabska do konca god. 1885 duguje Zemaljskoj Zakladi pod raznim naslovima bolničkih troškova, učionskog prineska i oskudičnog zajma fiorina 13.263:82, koje naravno nebi se moglo ućerati nego na rokove kroz mnogo godina; obzirom na potrebu novca Zemaljskoj zakladi, koja je gorinavedeni iznos predplatila iz blagajničkih ostataka, Zemaljski Odbor odlučio je ponuditi Občini Rabskoj i „Boden-Credit-u“ jamčevinu pokrajine za sklopljenje tog zajma.

„Boden-Credit“ odmah je pristao, i svojim listom 5 tek. Br. 2621 javio je uvjet uz koji pristaje na udieljenje zajma. Uvjet sastoji u tome da se pokrajina Dalmacija obveže kroz svoje zakonito zastupstvo platiti njemu na opredieljeni rok minulu isu godišnjice, kad to redovito nebi učinila Občina Rabska. Svaka šestomjesečna isa, pri glavnici od fior. 20.000, uz poznate uvjete onog Bečkog zavoda, iznosila bi fior. 550

Občina Rabska još nije odgovorila. Ali je

sva prilika da će pristati, i zakasnjenje vjerojatno zavisi od toga što se hoće zaključak občinskog Vieća, i taj valja da postane pravovaljanim.

U pokrajinskome zakonu 14 rujna 1883 Br. 39, Zemaljski Odbor ima podpuno sigurno sredstvo da se odmah naplati, kad bi radi nemara Občine Rabske prinudjen bio da mjesto nje plati koju isu „Boden-Credit-u“; i s ove strane Zemaljska zaklada nije izložena nikakvoj pogibelji.

Opazit je paka da ova jamčevina pružena Občini Rabskoj ima se smatrati kao posve vanredna, i prouzrokovana jedino namjerom, da Zem. zaklada uzmogne ućerati znatni zaostatak, koji joj ona Občina duguje.

To sve predpostavljeno, neka izvoli Visoki Sabor primiti sliedeći zaključak:

„Sabor dalmatinski ovlašćuje Zem. Odbor neka primi jamčevinu u ime Kraljevine Dalmacije za zajam od fior. 20.000, koji ima sklopiti Občina Rabska sa c. k. povlašćenim Občim austrijskim „Boden-Credit-Anstalt“-om u Beču, uz sliedeće uvjete:

„I. Da se na obveznici duga prama Zavodu „Boden-Credit“, koju ima sastaviti Občina Rabska, ubilježi primljena jamčevina od strane Kraljevine Dalmacije;

II. Da, u slučaju kad nebi Občina Rabska redovito na opredieljeni rok izplatila isu godišnjice za kamate i utrnuće, Zem. Zaklada dalmatinska, na poziv zavoda „Boden-Credit“, ima tu isu platiti sa odnosnim zatežnim kamatam, isto kroz 14 dana iza dobivena poziva.“

Ovaj zaključak biti će podnešen na previšnje odobrenje.

Zadar 8 prosinca 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
D.r Klaić.

Ustmeno mi je nadodati, da iza kako je ovo izvješće sastavljeno, stiglo je od Občine Rabske, da občinsko Vieće Rabsko pristaje na jamstvo sa strane Zem. Odbora,

Predlažem, da se ob ovom zaključku odmah vieća u drugom čitanju i glasuje.

Predsjednik. Izviestitelj Zem. Odbora predlaže, da se odmah predje na drugo čitanje.

Pitali tko rieč o formalnom predlogu? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Prelazim na drugo čitanje.

Razprava je otvorena o predmetu.

Pitali tko rieč?

Zast. Pavlinović ima rieč.

Pavlinović. Visoki Sabore! Mi smo u ovoj kući čuli prošlih vremena jednom, da čovjek, što se više duži, da je bogatiji, jer da je to znak da tada ima veresije. — Da Vam pravo rečem, ja u te visoke teorije gospodarstvene — kad se o kakvih dugovih radi — bile grčke ili dalmatinske, ne vjerujem; nego se držim načela čast. Macchieda, koji kaže: Dalje od dugovâ, jer tko je dužan — kako narod kaže — i na Božiću tužan. Dužiti se, to je nezgodno za pokraj nu; a što je za Občinu? Sada se Občine stanu zaduživati i da mi jamčimo s imetkom i krvlju ciele Dalmacije? Dakako razloge, koje je naveo Zem. Odbor, valja ocieniti i priznati da su temeljiti, jer se radi o tom, da se utjera pokrajinsko; a od zla dužnika i koza bez mlika; a nebi mogli na drugi način naplatiti se, jer je Občina Rabska zadužena još radi prošlih pravda. Ali svakako i obziruć se na ove temeljite razloge, valja da budemo oprezni, da ovo nebude kakav slučaj, da sutra koja mu drago občinska uprava — novac bude trošila na desno i lievo; a platiti? — Neka plati Dalmacija! Da izbjegnemo ovomu slučaju, da se nebude moglo prigovoriti s ovim primjerom Rabskim — koji je primjer malo vanredan — da se možemo ukloniti od prigovora i da se u isto doba ne izlažemo pogibelji, da bi mi plaćali, odnosno Dalmacija za Občinu Rabsku — mislim, valjalo bi nešto učiniti. Istina, kad sam propitao ob ovom, reklo se: Imamo zakon, po kojem zakonu Odbor Zemalj. može zaplieniti prirez. — Svaki kamatnik može svoga dužnika prinuditi da plati; ali ako je mehka srdca, kad vidi da dužniku žitak otimlje, uztrpiti će se. Tako i Odbor Zemaljski, ako bi vidio, da je Občina u okolovštinam, da ako joj prirez uzapiti neće moći živiti, nije moguće da se na to odluči. Svakako,

dakle da s jedne bude obezbiedjena jamčevina pokrajine, a s druge, da ovo *ne bude predslučaj* za druge Obćine, i da ne zadjemo u čudnu dugovinu, pošto sam čuo, a i Odbor zna, da Obćina Rabska ima znamenita dobra, osobito šume, iz kojih dosta koristi crpi — nek tim ona nam zajamči, da naša vjerovina ne bude izgubljena.

Ja pristajem dakle za ovaj put; ali dajmo znak, da ovaj slučaj ne smje biti izgledom drugim Obćinam, da u sličan dug zapadnu, pa da Odbor Zemaljski, odnosno Dalmacija zajamči. Ja s toga nadostavljam treći zaključak, koji glasi: „Da Odbor Zemaljski na dobra Obćine Rabske uzme hipotekarni upis za iznos zajma od fior. 20.000 i uzgrednosti".

Kad bi Odbor Zemaljski pristao na ovaj treći zaključak, tada bih ja glasovao za zajam, inače ne.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Izviestitelj Odbora Zemaljskoga ima rieč.

D.r Klaić. Pošto ovaj zaključak čast. Pavlinovića ne teži nego da Pokrajina još bolje bude osigurana, a biti će osigurana, kad uzme hipotekarni upis na dobra Obćine Rabske, nemogu nego pristati na isti.

Presjednik. Dakle stavljam na glasovanje predloge. Sada imamo tri predloga. Molim g. Izviestitelja da pročita uvod-zaključak, te prva dva predloga Odborova, a napokon treći predlog Pavlinovića.

D.r Klaić. (Čita; te su primljena sva tri predloga.)

Trećega čitanja nema; ovo je jedan zaključak.

Predsjednik. Pošto se dosada običavalo, pa i ovoga zasjedanja, da su se zaključci važniji o predlozim Zem. Odbora glasovali i u trećem čitanju, ja bih sliedio ovaj običaj. Pitam Vis. Sabor, pristaje li, da se predje na treće čitanje? Tko pristaje, neka ustane. (Većina).

Tko prima u trećem čitanju glasovani zaključak, neka ustane. (Većina).

Primljeno u trećem čitanju.

Dvanaesta točka dnevnoga reda: Riešenje molbenicâ. — Pošto je izviestitelj Molbeničkoga Odbora D.r Zafron bolestan, molim gos. predsjednika kanonika Mrkicu ....

Mrkica. Nemogu čitati rukopisa, jer ne vidim.

Predsjednik. Moliti ću koga od Zem. Odbora. Molim zast. Ljubića, da čita predloge o molbenicam.

Ljubić. Br. 7.

Družtvu pripomoći učenikom kod Boden-Cultur- Učione Molbenički Odbor predlaže: Nek mu se udieli podpora od dvadeset fior.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 16.

Akoprem je prositelju bila po zakonu odmjerena mirovina, ipak uvaživ razloge u molbenici navedene koje zaslužuju osobiti obzir, Molbenički Odbor predlaga: neka se molbenica Domančića Antuna izruči uz preporuku Zemalj Odboru na rješenje.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 23.

Uvaživ da je Visoki Sabor dne 3 Rujna 1881 iz same milosti udielio bivšem učitelju Špiri Lukinoviću fior. 15 mjesečne podporine, a da iznosi više neg godišnja mirovina najvišega učitelja;

Molbenički Odbor predlaga: nek se preko prošnje Lukinovića Špiro predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 31.

Razmotriv da je prositetj osliepio na oba oka, od slučajne nesreće pri radnji na pokrajinskoj cesti i da posve siromašno žive;

Molbenčki Odbor predlaga:

neka se Anti Nedrvedi udieli milostinja od for. 30.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 34.

Odbor Asyl-Vereins-a Bečkog sveučilišta prosi podporu za gradjenje kuće za siromašne učenike.

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se udieli podpora od dvadeset for.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 35.

Škrbništvu bolestnih učenikâ sveučilišta Bečkoga,

M. O. predlaže nek se udieli podpora od dvadeset for.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 38.

Ponizna Molba Terezije Udov. Laza Gjurović-a na Prčanju, kojom prosi podporu za sina Ljudevita, slušatelja gospodarstva pri Križevačkom zavodu u Hrvatskoj.

Pošto sin prositeljice već bi bio u III.em tečaju na ciele troškove svoje obitelі, kako proizlazi od Župnikove svjedočbe potvrdjene sa strane Obćine;

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se prošnja Terezije Gjurovića ustupi Zemaljskom Odboru vrućom preporukom.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 39.

Uvaživ da zasjedanja 1883 Visoki je Sabor udielio prositeljici od milosrdja mjesečnu milostinju od for. 5, a da okolnosti nisu se glede prositeljice promienule;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se preko prošnje Paštrovič Kate predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkoga Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 41.

Molbenica Šimuna Rašice, ravnajućega učitelja u Drnišu; traži da mu se više odrede, uračunaju i doznače petagodja negoli što su mu ista bila odmjerena i doznačena, i da se priznaju druga unutra navedena itd. Učitelj Rašica dakle traži:

I. jednu petogodišnjicu;

II. plaću od I.og razreda, pošto on je služio jednom u Makarskoj;

III. odsječnicu od učione dvorazredne.

Što se tiče prvoga pitanja, valjalo bi mu za milost uračunati tri pune godine neuračunive po zakonu. To nebi bila milost nego protizakonitost.

Što se tiče drugog pitanja — Rašica isti pitao je da ga premjeste u Drniš. Ako je za tim poskočila plaća učiteljem u Makarskoj — nije i onim koji su jednom onamo služili.

Na treće pitanje: Odsječnicu je Vieće pokrajinsko odmjerilo jednom mjerom sviм učionam. Ako bi imala biti, ali nije u Drnišu danas dvorazredna učiona.

Razmotriv sve to, Molbenički Odbor predlaže:

Nek se preko prošnje Šimuna Rašice predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeni-

čkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 43.

Stošija Miniatelli pita da joj se udieli za izvanredne trude novčana podpora.

Vidiv da prositeljica ne traži nego da joj se nagradi trud na koji nije dužna po svojoj službi;

Uvaživ da ako je istinito što o tom svom trudu navodi u prošnji, pravo je da joj se naknadi;

Molb. Odbor predlaga:

Neka se prošnja Stošije Miniatelli izruči Zem. Odboru, da izvidi jeli istinito što se u istoj kaže o vanrednom radu prositeljice, sa preporukom da ju nagradi po pravici.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 44.

Ravnateljstvo Šibenske Bolnice padastire Molbenicu Antuna Trinajstića poslošnika one Bolnice, kojom prosi da mu se povisi plata.

Obzirom na mjesečnu platu od 25 for.

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se preko prošnje Ante Trinajstića predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 45.

Ravnateljstvo Šibeničke Bolnice podastire Molbenicu Dum Grgura Tambače dušobrižnika pokrajinske bolnice — kojom prosi povišenje plate. Pošto prošnja nije opravdana, Molbenički Odbor predlaže:

Nek se preko prošnje Dum Grge Tambače predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 47.

Visoki Sabore!

Marko Šarić prosi podporu radi požara koji mu je uništio svu njegovu pokretninu.

Uvaživ da je prositelj bio žrtvom požara koji je utamanio svu njegovu pokretninu;

Uvaživ da je s toga pretrpio veliku žalost i štetu;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se udieli Marku Šariću fior. 50 pripomoći.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 51.

Vidiv da prositelj traži preinaku Odluke nadležne Školske Vlasti, na temelju zakonskih propisa, a da slična tužba bila mu je odbijena od najviših molbâ;

Razmotriv da nije Saboru rasudjivati Odluke nadležnih Vlasti;

Uvaživ s druge da mirovinom od fiorina $314:28\frac{1}{2}$ može čovjek živiti;

Molbenički Odbor predlaga:

nek se preko prošnje Gvozdenovića Frane predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 53.

Občinsko Opraviteljstvo Korčule poklanja Molbenicu Božidara Kalogjerà umirovljenoga učitelja, kojom prosi da mu se povisi mirovina.

Vidiv da prositelju bi zakonito odmjerena mirovina od 340 fior;

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se preko prošnje Božidara Kalogjerà predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 54.

Molbenica Matije Ud.e Donatovič iz Dubrovnika, kojom prosi podporu.
Molbenički Odbor predlaže:
Nek se preko prošnje Matije Donatovića predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 55.

Molbenica Pave Kukuljice umirovljenoga učitelja iz Cavtata, kojom prosi jednu podporu.
Pošto prositelj uživa mirovinu od godišnjih 128 fior. i 32 novč. i pitanje nije opravdano;
Molbenički Odbor predlaže:
Nek se preko prošnje Kukuljice Pave predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč.

Zore. Pitam rieč.
Gospodo Zastupnici! Ovaj je učitelj Pavao Kukuljica obolio kad je u Konavlju učiteljevao. Dok je služio bio je hvaljen od starješina, jer je vršio svoje dužnosti. Sada je pao u veliku nevolju, što mu je na pleća pala sva čeljad domaća. Zato prodlažem, da se za ovoga učitelja promisli bolje, da se uputi ovu molba na Odbor Zemaljski, za što obilniju podporu.

D.r Bulat. Ja bih popravio predlog zast. Zore u smislu, „da bude izručena Odboru Zemaljskomu na preporuku“.

Mrkica. U ime Molbeničkoga Odbora, kao predsjednik istoga, pristajem na predlog D.ra Bulata.

Zore. Pristajem i ja na popravak.

Predsjednik. Dakle imam predlog, da molbenica Kukuljice bude izručena Odboru Zemaljskomu sa preporukom.
Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 56.

Molbenica Tripa Marinović-a bivšeg pučkog Učitelja u Dolnjem-Stolivu, kojom moli da po milosti bude mu udieljena mjesečna nagrada.
Oobzirom na svjedočbe priklopljene Molbenici;
Molbenički Odbor predlaže:
Nek se prošnja Tripa Marinovića vrućom preporukom ustupi Zemaljskom Odboru da je rieši po pravici.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 57.

Molbenica Benić-a Saborskog Poslužitelja, kojom traži godišnju naknadu stanarine.
Vidiv da je pitanje opravdano, pošto i predjašnjem poslužitelju bi uračunata stanarina;
Molbenički Odbor predlaže:
Nek se udredi Pateriju Beniću i ime naknade stanarine za minulu godinu 1885 fior. petdeset.

Predsjednik. Pitali tko rieč?

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. Zast. Ljubić ima rieč.

Ljubić. Ja mislim, pošto je i prijašnji poslužitelj imao svake godine onu naknadu stanarine, pravo bi bilo da se i prositelju doznači za god. 1885 i za sliedeće; predlagam izpravak u tom smislu: „Neka se udieli Pateriju Beniću u ime stanarine za god. 1885 i sliedećih 50 fior. godišnjih.

D.r Čingria. Molim jedno razjasnenje.
Čini mi se, onaj koji je prije godinu dana bio na službi nije imao nego 27 fior. Ja ni-

sam shvatie dobro, jeli i njegov predšastnik imao 50 fior.

Vranković. Jest, imao je 50 fior. godišnjih.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora sa dodatkom Ljubića, t. j. da se odobri poslužitelju Zem. Odbora Pateriju Beniću za ovu godinu i sliedećih, dok bude služio, u ime stanarine 50 fior.

Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 69.

Molbenica Vida Vuletić-a gradjanskoga učitelja na Korčuli, kojom prosi jednu podporu u znanstvene svrhe.

Rád prositelja bio je poznat i vanka naše domovine, te obzirom na to, i na zasluge u znanstvene svrhe;

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se udieli Gosp. Vuletić-u podpora od petdeset fior. iz zemaljske Zaklade.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 70.

Molbenica D.ra Galvani-a i D.ra Zlatarović-a za popunjenje plaće u zastupanju odsutnoga liečnika prvenca D.ra Sutine.

Vidiv da prositeljima bi podieljena nagrada od 200 fior. sa strane Zemaljskoga Odbora;

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se prošnje D.ra Galvana i Zlatarovića ustupe Zemaljskomu Odboru na uredovnu porabu.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 73.

Visoki Sabore!

Stanovnici Župe Zastražišća na otoku Hvaru prose da u selu Zastražišću bude ustanovljena redovita učiona.

Zaslužujuć obzira želja opetovano izjavljena od Zastražišćana za školom;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se prošnja Zastražišćana dostavi Pokr. učionskome Vieću na uvaženje, kad bi odgovarala zahtjevom zakona.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 74.

Molbenica družtva na pripomoć učenikâ prava (Unterstützungsverein für Hörer der Rechten in Wien) kojom prosi podporu.

Molbenički Odbor pradlaže:

Nek se udieli podpora od dvadeset fior.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 76.

Molbenica N. Davidovića, pučkoga učitelja sada u Ercegnovom Boko-Kotorskom, kojom prosi pripomoć da izplati dug od 229 fior. i 50 novč. Učiteljskom zavodu u Arbanasima kod Zadra.

Molbenički Odbor predlaže:

Nek se preko prošnje Davidovića Nike predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 77.

Visoki Sabore!

Mladen Bonacić prosi da mu bude udieljena mirovina iz zaklade za učiteljsku mirovinu;

Uvaživ da prositelj ne dokazuje da se je prije uticao nadležnome Pokr. učionskome Vieću;

Molbenički Odbor predlaga:
Da se preko prošnje Bonacića Mladena predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 79.

Molbenica Stonskoga Občinskoga Opraviteljstva radi gradjenja jednoga puta od Stona na „Noviput".
Obzirom na važnost pitanja;
Molbenički Odbor predlaže:
Nek se prošnja Občine Stonske ustupi Visokoj c. k. Vladi vrućom preporukom da bi ju uslišala.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 80.

Vidiv da sin prositelja pokažuje nekakav vanredni dar i sposobnost za glasbu;
Uvaživ da mu neima niti dvanaest godina, a dao je očitih dokaza o svojoj vještini;
Uvaživ da kad bi se odgojio kod kakva Konservatorija zaisto mogao bi postati vrlim umjetnikom;
Molbenički Odbor predlaga:
Neka se doznači Armandu Meneghello godišnje podporine iz Zemaljske Zaklade fior. 180 dok bude učio kod kakva Konservatorija, i kad bude dokazao da od nauke dobiva dobar uspjeh.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 85.

S razloga što Ante Jurin nije bio pokrajinski činovnik, i da navedene okolnosti nisu uvažive;
Molbenički Odbor predlaga:
neka se preko prošnje Ivanice ud.e Gjurina predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč?

Ljubić. Pitam rieč.

Istina, Gjurin nije bio pokrajinski činovnik, on se nalazio u državnoj službi, ali je i pokrajinsku službu obavljao, a obavljao revno — o čem sam osobno svjedočen — a ostavio je obitelj u nevolji. Stoga predlažem, neka se izruči i ova molba Zem. Odboru sa preporukom.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu?

D.r Klaić. S moje strane, kao Izviestitelj računarski na Zem. Odboru, živo preporučujem Zem. Odboru ovu molbu, jer je pokojnik bio revan činovnik i zaslužio je.

Messa. Anche io appoggio la proposta.

Predsjednik. Imam dva predloga; jedan Molbeničkoga Odbora, da se preko prošnje predje na dnevni red.
Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkoga Odbora, neka izvole ustati. (Manjina).

Ona Gospoda, koja primaju predlog gosp. Ljubića, da se ova prošnja izruči s vrućom preporukom Zem. Odboru, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 105.

Uvaživ da prositelj ne navadja nikakva razloga;
Molbenički Odbor predlaga:
Neka se preko prošnje Pavla Roce predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 58.

Molbenica Ljudevita Seifert-a službovnika

Zemaljskoga Odbora, kojom pita da mu se odmjeri 25% na godišnju platu.

Molbenički Odbor predlaže:

Neka se ustupi prošnja Ljudevita Seifert-a uredovno Zemaljskom Odboru na porabu preporukom.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 89.

Budući da je stvar upravne naravi;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se prošnja Općine Zlarinske izruči Zemalj. Odboru na uredovnu porabu.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkoga Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 92.

Vidiv da su uvažive navedene okolnosti;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se prošnja Vrčića Mihe izruči Zem. Odboru uz preporuku.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 97.

Vidiv da je prositelju mirovina po zakonu odmjerena, i da neima pravo na druga dva petogodišnja doplatka;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se preko prošnje Čipina Frane predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Ljubić. Br. 98.

Vidiv da neima nikakvih dokaznica, al ipak cieneć uvažive navedene okolnosti;

Molbenički Odbor predlaga:

Neka se prošnja Bracanović Antice izruči Zemaljskomu Odboru uz preporuku.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Br. 128. Izviestitelj Učionskog Odbora Zore, molim da pročita izvješće.

Zore. Br. 128.

Visoki Sabore!

Školski Odbor proučio je molbenicu Gjampjera Gospodnetića, bivšega pučkog učitelja u Slivnu, kojom prosi da mu se preinači odluka izdana proti njemu od Visokog Pokrajinskog Školskog Vieća, naredbom 22 Lipnja t. g. Br. 2113.

Na temelju prikazanijeh spisa, i razjasnenja izdanih od c. k. Visokog Pokrajinskog Vieća 7 t. m.; vidjevši da tužitelj traži preinaku odluke kojom cieni da mu je krivo i proti zakonu učinjeno; uvaživši da takovom tužbom mogao se je prikazati nadležnom sudištu, školski Odbor predlaže da se preko molbenice Gjampjera Gospodnetića predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Nemože se zanijekati, da je Molbenički Odbor izpunio revno svoju dužnost, jer su danas evo rješene 33 molbenice; ali ostaje ih još blizu 20, koje nisu riešene. Kako ja želim, tako žele i svi Zastupnici, da danas i sutra prije podne dovršimo dnevni red.

Ja stavljam s toga sliedeći predlog: Da sve molbenice neriešene budu dostavljene Zemalj.

Odboru. Mojemu predlogu ne smeta ništa s formalnoga gledišta, jer su i lani tako bile izručene neke molbenice. Što se tiče meritornoga gledišta, Odbor će moći bolje izpitati okolnosti ob onim molbenicam, koje nisu riešene. Isti je Molbenički Odbor predložio za nekoliko molbenica, da budu ustupljene Zem. Odboru; tim je pripoznao da ima temelja, da se u nekim slučajevim tako postupa. S toga molim vis. Sabor, da izvoli primiti moj predlog.

Predsjednik. S formalnoga gledišta, u smislu § 62 poslovnoga reda, upitati ću vis. Sabor, podupireli ovaj predlog da vidim ima li dovoljan broj zastupnikâ, koji su zato, da bude uvažen ovaj predlog.

Ona Gospoda, koja su zato neka izvole ustati. (Većina).

Otvorena je razprava o predlogu. — Pitali tko rieč? Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju predlog zast. Bulata, koji glasi: „Nek se neriešene molbenice izruče Zem. Odboru na riešenje", neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na XIII.tu točku dnevnoga reda: O ukinuću talijanskog odsjeka kod mužke pučke učione u Trogiru.

Izviestitelj osobitoga saborskoga Odbora D.r Ivčević, molim da pročita izvješće.

D.r Ivčević (čita).

Br. 84.
S.

Visoki Sabore!

Pri sjednici 2 tek. mj. ovaj je Visoki Sabor izabrao posebni Odbor od pet lica, nalogom da se izrazi o molbenici 2 prosinca 1885 Br. 84, kojom mnogi pripadnici grada Trogira pitaju posredovanje Sabora, eda bude ukinut odsjek talijanskim naukovnim jezikom, ustanovljen pri onoj pučkoj mužkoj učioni početkom tek. školske godine.

Proučiv stvar, časti se Odbor izviestiti Visoki Sabor o primljenom nalogu.

Odlukom 16 Kolovoza 1883, Pokrajinsko Školsko Vieće, uz privolu Zemaljskoga Odbora, zaključilo je da u pučkoj mužkoj školi Trogirskoj naukovni jezik ima biti hrvatski ili ti srbski.

Trogirska se Obćina proti toj odluci utekla na Ministarstvo nastave. Ministarstvo nije se odmah upustilo u meritorno riešenje utoka, već je naredilo podložnim mu vlastim obširna iztraživanja o narodno-etnografičnim odnošajim grada Trogira, pa kad su mu potraženi podatci podastrti bili, izdalo je odluku odbijajuć utok Trogirske Obćine. Proti toj odluci Obćina je podniela žalbu na Carevinsko Sudište u Beču, tvrdeći da je po njoj povriedjeno političko pravo onih gradjana, zajamčeno §.om 19 temeljnog zakona 21 prosinca 1867 Br. 142.

Carevinsko Sudište nije imalo sgode da o tom rasudu izdade, pošto je Obćina odustala od tužbe; ali medjutim je Ministarstvo, u protuslovju s prvašnjom svojom odlukom, nazriv potrebitost pučkog podučavanja u Trogiru naukovnim jezikom talijanskim, odpisom 28 svibnja t. g. Br. 7414 odredilo da se za sada ona pučka škola razdieli na dva odiela, to jest jedan sa naukovnim jezikom srbsko-hrvatskim a drugi sa naukovnim jezikom talijanskim, i da se roditeljim slobodno ostavi u koji hoće odiel svoju djecu da upišu.

Usljed te odluke bi početkom ove godine na prepisani način razdieljena pučka mužka škola Trogirska, a proti uvedenju talijanskog odsjeka, kao neodgovarajućeg obstojnostim onog grada, upravljena je peticija podnešena Saboru.

Iza svestrana pretresanja, uzevši u obzir zakonske propise i faktične odnošaje, uvjerio se je Odbor da Ministarska Odluka nema temelja u zakonu, da ne odgovara obstojećim odnošajim, i da je veoma štetna za didaktični i moralni napredak one škole, i evo s kojih razloga.

Prije svega § 6 državnog zakona 14 svibnja 1869 Br. 60 propisuje da o naukovnom jeziku pučke škole ima suditi pokrajinsko Školsko Vieće, saslušav one, koji uzdrže školu.

Pokrajinsko Školsko Vieće bilo je i odlučilo da naukovni jezik u Trogiru bude hrvatski iliti srbski, a Ministarstvo odobrilo odluku, i škola bi zbilja pohrvaćena. Time je administrativni postupak bio svršen.

Jeli Ministarstvo kašnje pronašlo da bi se stvar drugčije morala riešiti, nije po mnenju

Odborovu vlastno bilo novu odluku izdati, već se morao obratiti na Pokr. Školsko Vieće, komu zakon, i ako ne izključivo, daje u prvom redu pravo da o naukovnom jeziku sudi.

Ministarstvo, mimoišavši Pokr. Školsko Vieće, lišilo ga je nadležnosti, koja mu po zakonu pripada. Suviše i Zemaljski Odbor morao je biti upitan imali se odsjek sa naukovnim jezikom talijanskim ustanoviti. Nego ovo je formalna mana, koja i akoprem ima važnosti, pošto je žalostno da se školskom Pokr. Vieću i Zemaljskom Odboru, to jest organim koji pružaju jamstvo da će se u svojim odlukam obzirati na prave potrebe zemlje, po zakonu pripoznata prava oduzimlju — ipak prema meritornoj strani pitanja ostaje u drugom redu.

Što je važno, jest to, da Ministarska odluka u istome svomu sadržaju, po mnenju Odborovu, ne odgovara zakonu.

Spomenuti § 6 državnog zakona 14 svibnja 1869, ustanovljujuć tko da sudi o naukovnom jeziku, predpostavlja da jedan mora biti naukovni jezik škole, pošto rabi jednobroj, a kad se o drugom jeziku bavi, to biva o jeziku koji može sačinjavati predmet, ali ne sredstvo obučavanja. Ovomu načelu vjerna je, dakako, i Ministarska Naredba 20 Kolovoza 1870 Br. 105, kojom bi izdan obći pravilnik školski i didaktični za obće pučke škole. Ovaj pravilnik u § 51 daje naputke učitelju o ciljevim i načinu podučavanja u jeziku, i glede jedinstva naukovnog jezika drži se strogo prespomenutog § 6 državnog zakona 14 svibnja 1869.

S druge strane da se koja pučka škola razdieli u dva odsjeka, to je novotarija, kojoj bi se mučno dulo naći opravdanja u postojećim zakonim.

Školski zakoni predvidjaju sporedne razdiele jednoga ili više tečaja sbog previšeg broja učenika — ali dva odiela bez obzira na broj učenika, samo za to da se uvede i drugi naukovni jezik, toga u zakonu nema.

Nego Ministerialna naredba s drugog znamenitijeg vida ne sudara sa zakonom.

Više puta pomenuti § 6 zakona 14 svibnja 1869 Br. 60 ovlašćuje dotične školske vlasti da odrede, koji da bude naukovni jezik, ali to u granicam zakona. Te su granice ustanovljene u XIX. članku temeljnog zakona 21 prosinca 1867 Br. 142, koji u zadnjoj točki propisuje da u pokrajinam, u kojim više plemena žive, javni naukovni zavodi moraju tako uredjeni biti, da svako pleme, bez nasilja da uči drugi koji zemaljski jezik, prima potrebita sredstva da se u svomu jeziku izuči — a opet koji broj djece valja da bude za ustanovljenje koje pučke škole, propisuje § 1 pokrajiskog zakona 29 prosinca 1871. Pri ovim zakonskim propisim, nastaje pitanje: živu li u Trogiru dva plemena, to jest talijansko i hrvatsko, ili ne žive nego samo hrvatsko pleme?

Da u Trogiru žive samo hrvatsko pleme, neda se nijekati.

Ogromna većina onih gradjana ne poznaje nego hrvatski jezik, a hrvatski su im običaji i navade.

Mali dio pučanstva poznaje takodjer i talijanski jezik; ali to nije znak kao da bi onaj dio pripadao talijanskoj narodnosti, već je to posljedica poznatih historičkih dogadjuja, a poglavito do zadnjih vremena postojalog talijanskog sustava naših škola.

A da je tako dokazuje okolnost da i u onom malom broju težko bi se našla i cigla jedna osoba, kojoj nije poznat hrvatski jezik, i da veći dio ovog malog broja hrvatsku svoju narodnost priznaje i štuje.

Žive li dakle u Trogiru samo jedan narod, a to hrvatski, javna pučka učiona nemože da bude van hrvatski. Nego, upitat će se, kako je do toga došlo, da se u skroz hrvatskom Trogiru utemelji talijanski odsjek u pučkoj školi? Koji su razlozi na to Ministarstvo naveli i kako zakonu odgovaraju?

Kad je Občina sa svojim utocima borbu proti uvedenju hrvatskog ilili srbskog naukovnog jezika zametnula, Ministarstvo dalo je iztraživati koji bi roditelji želili talijanski a koji hrvatski ilili srbski, kao naukovni jezik; a pošto bi iz toga iztraživanja bilo proizašlo da su roditelji od 33 djeteta, koja su pohadjala 1883—1884 hrvatsku školu, tražili talijanski jezik kao naukovni i da je još bilo sedmero djece, dužne na pohadjanje škole, koja nisu ni školu pohodila i čiji su roditelji takodjer tražili naukovni jezik talijanski. Ministarstvo je na ove izpadke oslonilo svoju naredbu da se početkom tekuće školske godine uvede talijanski odsjek.

Po mnenju Odborovu, pravilo, kojim se je

Ministarsvo služilo da prosudi hoće li zadovoljiti težnjam Trogirske Občine, zakonu ne odgovara.

Upit na roditelje predpostavlja da u Trogiru živu dva naroda, i da o narodnosti odlučuje volja pojedinacâ; a to ne biva.

Upit na roditelje predpostavlja da hrvatski roditelj ima pravo zehtjevati da mu javne vlasti novcem pokrajinske zaklade ustroje javnu školu tudjim naukovnim jezikom; javnu školu u kojoj će on narodu otudjiti sina svoga; a to ne stoji. Zemlja je po prespomenutom članku XIX. temeljnog zakona dužna hrvatskomu narodu hrvatske škole stvarati, ali nije dužna hrvatskomu narodu škole sa tudjim naukovnim jezikom utemeljiti. Nisu li hrvatski roditelji tim zadovoljni, prosto im privatne učione kojim mu drago naukovnim jezikom utemeljiti, i tu svoju djecu izučiti.

Ministarsko pravilo dakle ne odgovara zakonu. Nije tu bilo roditelje razpitivati; nije tu bilo staviti na glasovanje hrvatski i talijanski jezik i stvoriti nekakvo obće glasovanje o jezicima; već pošto je Trogir hrvatski grad, valjalo je bez preinake uzdržati jur postojeću hrvatsku školu; i tako bi Ministarstvo bilo zaštedilo nesmisao da naluže uvedenje talijanskog odsjeka na tobožnju želju bezvojbenih Hrvata, jer izmedju ono 40, koji bi se bili izrazili za talijanski naukovni jezik, ima i liepi broj prostih hrvatskih težaka, koji talijanski neznadu ni pisnuti.

Pravilo uporavljeno po Ministarstvu moralo je poroditi hrdjavih posljedica i porodilo ih je.

Čim je volja roditelja mjerodavna postala, Trogirsko je pučanstvo izloženo svakovrstnome uplivisanju i pritisku. Občinsko Opraviteljstvo bilo je iz početka stalo pozivati u svoj ured roditelje da ih upita o naukovnom jeziku, i sebi stvori podlogu za utok. Po izpadcim toga razpitivanja od 123 roditelja pristupivša na Občinu, svi bi se bili izjavili za talijanski jezik, osim same petorice; kad tamo razpitivanja obnovljena kašnje po kotarskom Poglavaru dala su sasvim različite izpadke. Broj roditelja, koji su tražili talijanski jezik obalio se na 26, dočim je na 75 poskočio broj roditeljâ, koji su se kod nadzornika izjavili za hrvatski naukovni jezik.

Občina sbog svojih osebnih razloga, i da na neki način opravda izpadke svoga razpitivanja, porečene po iztraživanju dotičnih školskih vlasti, morala je na roditelje uplivisati da upišu djecu u talijanski odsjek, i tako je Trogir doživio da su se u taj odsjek upisala 82 dječaka, dočim ih je u hrvatskom odsjeku ostalo preko 60.

Škola na taj način razdieljena i uredjena nemože da postigne uzvišeni svoj cilj, ni u didaktičnom ni u moralnom pogledu.

Opazit je ovdje prije svega da, dok je u Trogiru obstojao naukovni jezik talijanski, napredak je škole sasvim hrdjav bio, tako da su uz obzir na narodne odnošaje onog grada, hrdjavi uspjesi podučavanja naukovnim talijanskim jezikom djelovali na mjerodavne krugove za promjenu naukovnog jezika.

Sa hrvatskim naukovnim jezikom škola je nasuprot jako dobro napredovala.

A to se samo po sebi kaže, kad se promisli na jur napomenute odnošaje onog grada i na to da se djeci, koja pohadjaju školu, roditelji ovako diele: 67 koji govore i razume jedino hrvatski, 24 koji govore hrvatski i talijanski, a samo 1 koji govori izključivo talijanski; 47 težaka. Lako je predviditi koji će uspjeh u didaktičnom pogledu dati odsjek talijanski. Taj uspjeh nemože da bude nego sasvim negativan. Velika većina od 82 upisana dječaka nezna ni besjede talijanski. Dapače od tih 82, težačkoj ruci spada 40, i samo 6 ili 8 govore talijanski.

Glas učitelja, koji je prinudjen da rabi talijanski jezik, nemože za ovu tužnu djecu biti neg glas vapijućeg u pustinji. U moralnom pogledu jednako su kobne posljedice utemeljenja talijanskog odsjeka.

Ministarstvo kad je svoju naredbu izdalo nije sigurno na to promislilo, ali faktum jest da ona naredba dieli djecu u dva protivna tabora, i da u jednoj dobi kad potrebuju mira, ljubavi i njezina njegovanja, kao svakdanjeg kruha, eda uzmognu razviti svoj um i duhove ohrabriti moralnim kriepostim, budi u njima političke strasti, koje, ako žalibože i kod odraslih ljudi često hrdjavih plodova poradjaju, nemogu neg da upropaste jadnu djecu.

Narodno Zastupstvo, koje je revno zanimano za obuke i za uzgoj novog naraštaja, i koje dobrovoljno Vladi zemaljski novac dozvoljuje eda se obuka i uzgoj razprostrane u narodu, nemože da ne podigne svoj glas, da se ukloni naredba koja vriedja prava ove

zemlje i ustrojava Trogirsku školu načinom sasvim protivnim uzvišenu cilju učione.

S toga čast je podpisanom Odboru jednoglasno predložiti Visokomu Saboru slijedeći zaključak:

„Daje se nalog Zemaljskom Odboru da se „živom predstavkom obrati Vladi Njegova Ve- „ličanstva, eda bude ukinut talijanski odsjek „pučke mužke škole Trogirske“.

Zadar, 9 Prosinca 1885.

Predsjednik
D.r Klaić.

Izviestitelj
D.r Ivčević.

(Odobravanje).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Saborski Podpredsjednik Kapović ima rieč.

Kapović. Eccelsa Dieta! Non crediate, onorevoli Signori, che mia intezione sia quella di attaccare la lingua slava, di volere che sia condannata all' ostracismo. Tutt' altro! figlio di questa terra slava, sono slavo e mi vanto di esserlo! (interruzione — l' oratore prosegue in slavo), (riprendendo). E quindi come slavo, come figlio di questa terra, è mio desiderio che alla lingua slava sia dato il più ampio sviluppo — mio desiderio che questa lingua corra per il momento parallela alla lingua italiana e che col tempo possa anche soppiantarla del tutto; ma nelle condizioni attuali ciò è impossibile. Io credo che la domanda avvanzata dai cittadini di Traù, città a me simpatica e che mi fece la più bella delle impressioni quando fui a visitarla, credo sia azzardata, e che col desiderare che vi sia colà solo la lingua slava, mostrano di non essere amici dei loro figli. Per le attuali concondizioni della Dalmazia la lingua italiana è pel momento indispensabile — senza la stessa non potrebbero progredire la navigazione, il commercio.

Fino nel 1883 la lingua d' istruzione presso la scuola di Traù si fu l' italiana. Dal 1883 al 1885 sono decorsi soli due anni; parlare quindi di grandi progressi ottenutti colla lingua d' istruzione slava, si presenta almeno prematuro.

L' Eccelso Ministero del Culto e dell' Istruzione con dispaccio 28 Maggio N.o 7417 trovava di riconoscere la necessità di un' istruzione popolare pubblica con lingua d' insegnamento italiana. Gli onorevoli Signori del Comitato dicono che il Ministero non era competente ad emettere una tale decisione. Se il Ministero fosse competente o meno, sarà cura di provarlo da parte del signor rappresentante il Governo; questo è compito che vuole a lui non ad altri essere riservato. La emise dopo assunti rilievi dai quali risultò, che coloro che desideravano la lingua d' istruzione italiana erano in numero superiore a quelli richiesti dalla legge 29 Decembre 1871 al §. 1. L' Eccelso Ministero ha emesso una tale decisione, ed io credo che essa ora debba avere il suo legale effetto per aver la stessa acquistato legale efficacia. Credo anch' io che sarebbe stato più consulto forse da parte dell' Eccelso Ministero di istituire una regolare scuola popolare italiana, e non come una sezione dell' altra scuola, ma una volta che il Ministero, forse per motivi economici. ha così disposto, io nulla trovo da opporre.

Se la lingua italiana fosse d' ostacolo allo sviluppo della lingua slava, io, assicuratevi, sarei il primo ad alzarmi e ad opporrmi all' introduzione della stessa. La lingua slava può progredire egualmente, nè l' uso dell' italiana può portare nocumento alla stessa. Noi tutti, o Signori, che siamo sotto il mezzo secolo o che l' abbiamo varcato, sappiamo molto bene che nei tempi in cui frequentavamo le elementari non si studiava che l' italiano. Mi ricordo che quando dell' età di sei anni sono venuto a Zara, non avea fino allora parlato che lo slavo. Ho studiato in italiano — ho percorso il Ginnasio e l' Università, ed ho coltivato egualmente lo slavo, sebbene esso non venisse insegnato che come materia. Alla mia condizione si trovarono il D.r Pastrović, il direttore del Ginnasio Peričić, l' uno da S. Cassiano l' altro da Novegradi; il mio amico e compatriota l' abate Zanki. Anche questi vennero a Zara, studiarono in italiano, ma nondimeno non dimenticarono lo slavo; lo coltivarono anzi sempre e rimasero slavi come lo sono io, che, quantunque non divida tutte le loro opinioni, sono slavo e puro slavo. *(Žamor u Sabornici).*

La lingua italiana quindi non impedisce che sia coltivata la slava, anzi siccome questa va formandosi e non è arrivata al punto da poterla soppiantare, così credo che l' italiana sia necessaria, e che anzi quello che sappiamo oggi e che possiamo spiegare in slavo lo dobbiamo allo studio dell' italiano, e che non possiamo condannare questo all' ostracismo — la sarebbe per lo meno un' ingratitudine. — Relativamente all' osservazione fatta dagli onorevoli Signori che formano parte del Comitato, che cioè il numero degli scolari che si dichiarano per l' italiano non sia quello richiesto dal §. 1 della ricordata legge, risponderà l' onorevole rappresentante del Governo. Io credo che un dato falso non possa esser stato offerto. *(Je! na desnici)*. Lo sarà, ma io devo negarlo, tostochè il Ministero lo prese per base delle sue deliberazioni. E quindi, o Signori, io concluderò col dire che la lingua italiana è per ora assolutamente necessaria, e che il volere esclusivamente la slava porta danno e non vantaggio. Se poi l' Eccelso Ministero di Vienna vuole riconoscere che in Dalmazia non vi è che la sola nazionalità slava e che altra lingua non debba esservi, si decida e non sussisterà più il pomo della discordia, perchè io credo che questa è la sola questione che ci divide. (*Žamor*). Signor D.r Karaman! Io ho dato saggio di poter parlare lo slavo, ed anche risponderò successivamente a taluno in questa lingua. Nella mia specialità se volessi esser egoista direi: Si introduca lo slavo — perchè sarei al caso di poter corrispondere con coscienza. Ma non dipende da noi, bensì dai signori che ci regono, che siedono nella metropoli dell' impero.

Si decida e noi sottostaremo a tutto. A me consta che ci sarà una proposta tendente ad ottenere che sia data evasione al conchiuso dell' anno scorso relativo alla slavizzazione degli offici. L' anno scorso io proponeva per ragioni d' opportunità che si differisca tale conchiuso, perchè riteneva che gl' impiegati ancor non sieno pronti per l' uso esclusivo dello slavo nella trattazione degli affari, e poi mi associava al consigliere Petranović, che tendeva alla graduale introduzione dello stesso. Voi avete deciso, che ciò debba seguir subito. Io vi ritengo troppo galantuomini per ammettere che non siate tutti pronti a tal passo. Io riconosco il vostro vecchio deliberato e dinanzi ad esso chino il capo, perchè sono disposto a sottostare a tutto. Se ci sarà una proposta nel senso da me ricordato l' appoggierò, perchè desidero che il Governo la finisca e si dichiari una buona volta e faccia fine alla scissura che ci divide, dopo di che noi resteremo fratelli, perchè cessata questa, non vi è motivo di discrepanza. *(Odobravanje na desnici)*.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Pavlinović. Čudna sudba; kad se god govori o jeziku, eto ti nam u susret da nam se protivi častni Kapović. Srećom da se danas on kao razdvojio; te u prvom dielu govorio kô stari neki autonomaš, o progonstvu jezikâ, kô da se ovde radi o tom da se komu začepe usta, da kojim jezikom ne besjedi; govori o zaprjeki razvitku jeziku hrvatskomu; dok ovde je rieč ob odgoju diece, kojim jezikom da se uče. Da se mi protivimo talijanskomu jeziku?! Kako to, moja Gospodo, kad se zna da smo se mi svi ovde odgojili, i ja prvi, tim jezikom. Kad se zna, da nam je Italija toliko blizu, i da nas od vjekova toliki odnošaji s njom vežu; odnošaji osobito mili nam katolicim, koje poznavanje talijanskog jezika čini da smo kô domaći u zemlji, u kojoj stoluje glava naše crkve. Ovde se ne radi o ljubavi ili neljubavi prama talijanskomu jeziku, nego se radi o tom, kako da se bolje i lašnje odgoje naša djeca. U nas se o tom danas glavno radi, imadu li naši uredi biti tudji ili narodni; imadu li naši činovnici biti za narod, ili se namećati narodu tudjinskim jezikom. Kapović kaže da jezik talijanski ne smeta Hrvatu; i da su mu tomu svjedoci častni naši drugovi Paštrović i Zanki. Dà, oni su svjedoci da se uzprkos talijanskomu jeziku nisu izrodili, nego ostali svjestni Hrvati, po svom majčinom mlieku i po svom srdcu.

Plemenito srdce eto progovorilo je i u gospodinu Kapoviću, kada poslie neumjestne i nekud prečinjene obrane talijanskoga jezika, smeten i neustrpljen vapije: Nek jednom Vlada rieši ovi čvor! Nek digne ovu smutnju izmedju nas; nek se odluči, da vlada jezik hrvatski, pa ćemo se pokoriti zakonom i jednom ćemo svi biti mirni. — Od srdca hvala

Gospodinu predgovorniku! On nam je dokučito pokazao pravu ranu. Jest! Ministarstvo Bečko poglavito je u nas razdoru krivo. I ja ću se na ovom zaustaviti, jer je stvar ozbiljna. Po svem što čovjek opaža od ovih zadnjih godina, toliko u javnih glasilih Bečkih, kojih su odnošaji poznati sa osobami koje su na visokoj vlasti; koliko u odredbah istih vlasti u ovoj zemlji, bilo u namještenju svojih poslovača; bilo u progonu novina, koje nam brane prava narodna; bilo u preoblačenju naših domobranaca; bilo u samovoljnom razoružanju naših krajišnika; bilo u neobziru na naša narodna prava u uredovnom poslovanju, prozire bjelodano lakoumna, da nije pogibeljna želja, da od ove naše Dalmacije naprave neki kvas za tjestinu njemačkoga *dranga*, njemačke kulture, njemačke sfere put istoka. Prividni popuštaji osobni, ne pobijaju očevidne težnje. Ja, ma koliko otvorito držim do svietle Absburske dinastije, do moći i jedinstva Austrije, toliko odlučno odbijam svako tudjinsko namećanje. Dakako, Dalmacija nema još tvrdih *kopča* za njemčenje. Dok se te nakupe i proture, nek služe klini odkle došli. Sretno se od sebe našli tvrdi klini iz Djeversaka i oni iz srbske *Gomilice kod srpskoga Splita*, da jednokrvnu braću razapiru, da nam se smete svaki politički zajednički polet. Nije to sredinjašim dovoljno. Dok narod bude narodom, bilo pod kakvim god različitim imenom, narodnost će Dalmaciji kazivati njezin put. Hoće se Dalmaciji raznarodjenja! Dok prispije njemština, kroz činovnike i sustave, dajte eto talijanštine Trogirskih opančara! Občinom natjerani pučani Trogirski hoće da Dalmaciji diktiraju finiju narodnost. I mudro Bečko Ministarsvo to im povladjuje, razmjenjuć propise temeljnih zakona o pravu svakog naroda samovoljom zavedenih občinara. To vam je Arkimedova točka za novi eksperimenat u južnih krajevih daleke Dalmacije. Eto kako Vlada, koju netko predstavlja kô da ju rukovodi hrvatska stranka, hoće nakon 25 godina naših napora, naših žrtava, naše ljubavi, koji progutaše i životâ i slobode i imetka našega na jezera, da se vratimo na Sisifov posao; da se opet razgradi što smo snovali i gradili na kamičke. Jedino dvie prave stečevine Dalmacije od postanka ustavnosti, jesu naše čisto hrvatske občine i naše pučke učione. Nuto vidi! Nakon 25 godinâ, u Beču se predomišljaju! Po izjavi nesvjestnih težaka, hoće se visokoumnoj gospodi potruseno po zemlji i pučkih škola talijanskih. Ovo bi bio liep početak, a za ostalo će se brigati kolebajuća sreća izborna, i političke strasti. Gospodo moja Autonomaši! Vi ste 1861 godine govorili: Pustite nas u miru, a eto vam naše djece. Uzmite ju i gojite ju hrvatski! — Sad ljeta Gospodnjega 1885 zazivljete u pomoć ustavovjerne Niemce, da nam otimljete iz krila hrvatsku djecu i da nam ih učione pretvore u talijane. Vi ste mudri, Gospodo latinska, ali ćete priznati da zastupnici Dalmacije, uz sve obzire za talijanski jezik, nisu dužni da stvaraju novu narodnost u Dalmaciji. I Vi, i Njemci, i svi tudjini i netudjenici, nać ćete nas uvjek na braniku za bitak jednoga naroda na ovoj hrvatskoj zemlji. I sabor dalmatinski doviknut će Vam i svim njemačkim Ministrima: Radje neučenika i nepismenih, nego otudjenikâ i odmetnikâ. *(Živo odobravanje).*

Predsjednik. Pitali još tko rieč? —

Messa. Quando si parte da un principio falso si deve venire a conseguenze false. Il rapporto del Comitato stabilisce esservi a Traù una sola nazionalità, cioè la croata. Io lo nego. A Traù ed in Dalmazia tutta vi sono tre nazionalità: la croata, la serba e l' italiana. (*Prekidaju s desna*). Signori, lascino almeno un pò di libertà di parola! Essendovi in Dalmazia tre nazionalità sancite e riconosciute dalla costituzione, io credo che ognuna debba avere gli stessi diritti e fra questi, quello di educare i propri figli nella lingua materna. Io, come dissi l' altro giorno, non mi sono opposto acchè sia contemplata nel preventivo la scuola neoistituita in Zara con lingua d' istruzione croata, perchè precisamente, quantunque intimamente persuaso che superflua, parto dal principio liberale che ogni nazionalità abbia la propria scuola, e sia libero di mandare ad educare i figli nella lingua materna. Si dice che a Traù non vi è che la nazionalità croata! Ma se i Croati mai furono a Traù, come lo attestano gli storici più accreditati, quali il Lucio, il Cantù ecc. — Zara, Spalato e Traù non furono mai invase dai Croati, e quindi non è ammissibile che solo croata ne possa essere la nazionalità; tanto più che vediamo la città fiorente ancor nei

tempi antichi e che tutto giorno ha l' impronta della civiltà italiana. Italiani ne sono i costumi, le abitudini; dal pergamo si parla l' italiano *(Na desnici: Hrvatski)* e gli abitanti di Traù lo desiderano, ed ecco perchè ai signori tanto duole che sia stata costituita la sezione italiana, perchè precisamente quando non si sono fatte mistificazioni nei protocolli, allora si vidde che 82 scolari si sono iscritti nella sezione italiana, in confronto di 60 e qualcuno che entrarono nella slava, e da quì credo che partono le ire, e che ciò appunto non piaccia ai signori del Comitato, come naturalmente non può piacere. Io sono persuaso, che se i cittadini fossero chiamati sì nei comizî elettorali, che nei comunali e nei politici a dare liberamente il loro voto, le cose cambierebbero d' aspetto, e che la Dieta non sarebbe soprafatta da rappresentanti croati.

Relativamente alla parte formale, in base a quali criteri cioè il Ministero abbia emesso la sua decisione e se essa sia legale, risponderà il quì presente sig. Commissario Governativo. In quanto alla parte che concerne la divisione in due sezioni, ritengo che il Ministro non abbia ancora agito, come secondo me doveva, oltreche il dividere una scuola in due sezioni dal lato didatico io non lo ritengo vantaggioso per l' istruzione. Il Ministero dovea piuttosto in base all' articolo 19 istituire una nuova regolare scuola popolare con lingua d' istruzione italiana. — Da noi si pretende che paghiamo tutte le imposte — si pretende da noi il servizio militare e il disimpegno di tanti altri pesi, ai quali come fedeli sudditi di buon grado sottostiamo. Ma per bacco! io credo ci si debbano riconoscere anche i diritti sanciti dalla costituzione, e che io sostengo non solo per Traù, ma per tutti gli italiani della Dalmazia, estendendoli anzi a tutte e tre le nazionalità della provincia. Non credo che nessuna di queste abbia diritto di sopraffare le altre. Siamo liberali, o Signori, amiamoci come fratelli, rispettiamoci reciprocamente i diritti, ed allora avremo un progresso nel paese; senza dilaniarci in lotte intestine, potremo con vantaggio del paese pensare al suo risorgimento economico. Io voterò contro la proposta del Comitato.

Predsjednik. Pitali još tko da govori o predmetu?

Zast. Bielanović ima rieč.

Bjelanović. Vis. Sabore! Ova molba občinara Trogirskih meni je postala zazornom odmah onaj dan, kad je ovdje na pročitanje došla; zazorna mi je bila zato, što ide jednomu naročitomu Odboru, dočim smo već imali Odbor školski, kojemu bi Odboru morala ići.

Zazorna mi je postala i iz drugoga gledišta; jer je čast. zast. Ivčević predlažuć Odbor rekao, da pitanje ima u sebi i politički značaj. To je, Gospodo, ono što je žalostno i to je ono, što je naše škole upropastilo. Gospoda na desnici hoće, da škole služe politici. Čast. Ivčević, občinari Trogirski, pa Gospoda na desnici hoće, da se učitelji utiču u izbore. Dočuo sam, da djeca u Dubrovniku prave političke agitacije u slavu Starčevića i hrvata, gdje hrvata nema i nikada ih nije bilo. *(Žamor)*. One demonstracije potekle su od djece, ali djeca koja su učila, u svojim kućama ona nisu čula od svojih roditelja, nego od profesora, koji su iz vana. I ako tako biva u Dubrovniku, znak je da to Vlada trpi, da joj je to milo. Što biva u Dubrovniku, biva i u Boki. Boka je uvjek srbska, u Boki nema drugoga naroda do srbskoga; ali ima dvie do tri godine neki profesori i učitelji hoće da siju hrvatstvo. I to hoće Vlada. S tim dokazom očitim u ruci — da odgovorim čast. Pavlinoviću — dolazim do onoga mnenja, kojega je izrekao glasoviti profesor Majkov, da Austrija stvara hrvate.

Čudno mi je bilo čuti u izvješću, koje nam je pročitao čast. zast. Ivčević, da se ovom školom bude strasti u Trogiru.

Ja mislim, da se strasti ne bude, ako je svakomu dozvoljeno da uči svoju djecu kako hoće; držim naprotiv, da se bude, kad se nasilje roditeljim pravi, ili zapovieda, da s djecom razpolažu, ne kako oni hoće, nego kako mi hoćemo. — Trogir je hrvatski grad, tu su hrvati; moraju biti hrvati. — Ali, Gospodo, dopustite Trogiru, neka sam rekne: Mi smo hrvati, hoćemo da budemo hrvati. — Mi ćemo odgovoriti: Prosto vam biti. — Ali da Sabor nasilno nameće hrvatsvo Trogiru, to nije zakonito, to nije dopušteno, to nije plemenito.

Što se tiče ovoga predloga, ja ću protiv njega glasovati, jer nije liberalan, ja ću pod-

nieti moj osobit predlog naime, da se ova molba pošalje Vladi, neka s njom po zakonu razpolaže.

Čast. zast. Pavlinović rekao je. da se u Dalmaciji stvara kvas, neznam za koga, biti će za tudjinca. — Mi nemamo tudjinca nego jednoga, to je niemac. Mi nemamo gospodara nego jednoga, to je niemac. Ali taj niemac osvojio nam je Bosnu i Hercegovinu, baš pomoću hrvatâ. I danas Bosnu i Hercegovinu prisvaja sebi pomoću onih razgovora, koje je Bečka Vlada kupila. Dva pojma koja koja se nikako složiti nemogu, hoće da sloŽi čast. zast. Pavlinović. On bi htio, da Austrija vlada sa Iztokom, da Austrija podvrgne sebi sav srbski narod; htio bi ujedno, da taj narod bude slobodan. To nemože biti; Austrija je njemačka, Austrija radi za niemstvo. Austrija je zadjela klin u iztočne narode. Pravi narodnjak to nemože odobriti; ali ja očito kažem čast. Pavlinoviću, da on nije pravi narodnjak, izkren narodnjak; tko za Austriju radi po Bosni, kao agent austrijski, taj je dušman narodni.

Predsjednik. Vladin Povjerenik ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Od moje strane moram ozbiljno protestvovaii na zadnje rieči, koje je izkazao zast. Bjelanović.

Predsjednik. Zast. Pavlinović ima rieč.

Pavlinović. Premda su gospoda predgovornici vrućito govorili, njihove rieči nemogu me ugrijati, jer je vrieme ledeno, a i predmet na koji se oni navijaju, naravi je starinarske i nekud zimovite. Gospodin zastupnik Meša možda nije nikad ni bio u Trogiru. Da on ikad tamo podje, molim nek unidje u crkvu S. Ivana, i da mu se pomoli za se i za Trogir i za nas; pa da propita i naći će u talijanskom Riceputi, da je S. Ivan svako dobro imao od hrvatskih kraljeva, koji su mu i crkvu sagradili, kakvu je riedko naći; Zvonimir ju nadario imanjem, jer mu osobiti privrženik i domaći biskup bio. Za tim bih gospodina Mešu odveo pod prepovjedaonicu, da vidi grob Mladena Šubića, bana Kliškoga i Trogirskoga; pa bih mu dao u ruke klasičnu povjestnicu plemića Trogirskog Luciusa, u svoje vrieme slavno poznata tja do Amsterdama sa svoje uzorne latinštine i sa mletačkih batina: *Historia de Dalmatia*; pa će se osvjedočiti da je Trogir hrvatski grad i da bi gospoda autonomaši imali uzroka da mu našalju na susret Trogirske žene da zažale: *O rašpe moj*, u čije je ruke pala naša obrana! (*Smieh*). — Drugog arkada iz Djeversakâ imam proti sebi, te mi padaju na pamet oni stihovi: *Titire tu patulae*... A da kako nije arkadično govoriti o *Boki srlskoj*, kad nieče da je Bukovica hrvatska? — On cvili što je Austrija zapremila Bosnu. Mene to veseli kô pravoga Hrvata, koji braneć prava svoga naroda, brani i zagovara prava svoga kralja i cjelokupne njegove monarhije. Ljudi će mi priznati, da kako ja govorim, pišem i djelujem, onako ne govore, ne pišu i ne djeluju *agenti*, bilo čiji. Nek se mladi Arkad ne boji, da želim da Austrija podvrgne sebi Srbe. On se lako može domisliti razlozim. Austriji u zapremi Bosne-Hercegovine nisu pomogli moji „Razgovori", nego joj je pomogla sviest hrvatskog naroda; pomoglo hrvatsko pravo; pomogla bližika Dalmacije, kojoj se hoće zaledja; pomogla ciela prosvjetljena Europa, koja na hrvatskom pragu neće Azije! A da! *Austrija stvorila Hrvate*..... Stvorila ih hiljadugodišnja povjestnica hrvatskog naroda i hrvatske države. Ta je država obstojala davno prije nego dodje na sviet ista Austrija; još onda, kad je milostivo zaklanjala i u svoje krilo primala Srbe, bjegajuće izpred Bugarâ. *(Živo, dugotrajno odobravanje)*.

Bjelanović. Pitam rieč.

Predsjednik. Prije nego dam rieč g. Bjelanoviću, moram primjetiti, da je na dnevnom redu molbenica Trogirska da se iz škole Trogirske ukloni telijanski odsjek.

Gospodo! ovdi se počelo razpravljati o zaposjednuću Bosne i Hercegovine, o cieloj hrvatskoj historiji. To sve ne spada na predmet. Ako tko želi govoriti, ja ga moram opomenuti, da se drži predloga poslenoga Odbora o molbenici Trogirskoj glede odsjeka talijanskoga u onoj pučkoj učioni.

Bjelanović. Ja mislim, da će mi Predsjednik dozvoliti slobodu, koju je dopustio onoj gospodi.

Ja bih htio odgovoriti čast. Pavlinoviću

samo dvie rieči. Pošto je on govorio o srbstvu i spomenuo Bukovicu; ja ću mu reći da je Bukovica srbska zemlja po narodnosti.

Glede Bosne, odgovoriti ću mu, da Bosnu nije primila Austrija po pravu hrvatskom, nego po sili jačega; u Berlinskom ugovoru drugi su Bosnu Austriji darovali i sada se nalazi izroda, koji pomažu, da ta zemlja propadne.

Što se tiče niemstva, ja sam čuo i na onoj strani liepih rieči; ali se držim toga stanovišta, da bi mogli bolje njegovati talijanski jezik, jedino da se niemstvo odbije. — Ovdje hoće se u jedan mah sve, što bi talijanstvo pogazilo, samo kako bi se niemstvu put prokrčio. I iz toga uzroka nemogu nikako dopustiti da se talijanski jezik, kultura talijanska osudjuju poprieko. U ostalom, pošto su ob ovom predmetu govorila gospoda na desnoj strani, imam primjetiti, da su neke godine zavrgli borbu proti niemstvu i niemačkim činovnicim. Ta borba je prestala, ali njemački činovnici i danas sjede na Vladinom stolu. Hoću da kažem, Gospodi na desnici, da njihova borba proti niemstvu nije ozbiljna.

Što se tiče one škole ostajem pri mom predlogu, naime, da se onomu narodu dopusti slobodna volja neka uči jezik koji hoće; naime, da se Vladi preda ova molba, neka ju Vlada po zakonu rieši.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

D.r Čingria. Nisam pitao rieč da se bavim velikom politikom, i u to polje zalaziti neću. Nisam pitao rieč da se izrazim o uzvišenim mislima, s kojima smo čuli da je počela današnja razprava. Nego sam pitao rieč, usilovan na to od jednoga izraza, što sam čuo s one strane od čast. zast. Bjelanovića.

U njegovu govoru, da opravda tobože pravac kojim je danas pošao, što smatra dva različita plemena, koja sačinjavaju jednu narodnost, srbsko pleme i hrvatsko pleme, kao dvie narodnosti različite; a to je po mojem slabom mnenju podpun nesmisao. Pozvao se je pa na jedan dogadjaj, koji se je u Dubrovniku sbio — gdje sam žalibože i ja učestvovao osobno više nego bih žudio — i govorio je da je u Dubrovniku bila nekakva Starčevićjanska propaganda.

Gospodo, te propagande u Dubrovniku kod mladosti nije bilo u smislu Starčevićjanskom, — oli da bolje rečem u smislu, koji se pripisuje tomu izražaju Starčević. — Da bome, moglo bi se rieti po nekim dogodjajim, koji su se u Dubrovniku medju mladjariji sbivali, da je tu nekakva propaganda bila, i to baš u hrvatskom smislu. Ali da se podpuno odgovori na to, trebalo bi možda upitati, je li onoj propagandi prednjačila kakva druga propaganda; da nije ona propaganda bila reakcija, kako bih rekao, proti jednoj drugoj propagandi, koja se ondje prije nje vodila. Ja se u to pitanje upuštati neću; ja ovdje to pretresivati neću, a možda će svak lahko razumjeti razloge, s kojih ja sebe u tom vadim.

Toliko budi rečeno na razjašnjenje onih rieči čast. Bjelanovića, i da vis. Sabor bude uvjeren, da ta tako rečena Starčevićjanska propaganda nije nego smješna igra, djece od 10—12—14 godina, i da se je htjelo pripisati toj stvari važnost, kakvu nije zaslužila. Prosta igra htjela se prikazati kao ozbiljna stvar — s koje strane, neću kazati.

Bjelanović. Molim rieč.

Predsjednik. Već ste dva puta govorili.

Bjelanović. Za lično pitanje. Ja primam na znanje izjavu čast. zast. Čingrije, u koliko je ta demonstracija bila. U ostalom držim, da je demonstracija djetinjarija, jer su ju djeca izvršila; djeca nemogu biti odgovorna. Ali sam uvjeren, da tu ima krivice učiteljâ, koji djecu od toga ne odvraćaju; ali svakako je djetinjarija, djeca su ju počinila.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Zore. Najprije treba mi, Gospodo Zastupnici, odgovoriti čast. zast. Bjelanoviću, koji valjda je uzeo nekakav posao svoj, da napada gimnaziju dubrovačku. Ja kao učitelj, ovdje treba da se svaki put podignem i da rečem koju na utjehu i obranu one gospode učitelja. — Nisu oni krivi ničemu, ako se zavela kakva propaganda u Dubrovniku; jer ima drugih načina — knjiga, listova, po kojim se može koja propaganda provesti.

Drugu je izjavu učinio isti g. zast. Bjelanović, naime rekao je o Dubrovniku, da je Dubrovnik grad srbski i da je oko njega srbski narod.

Mi, kako smo mi na jugu skopčani i utemeljeni, vidimo, da su se države osnivale i po narodnosti onako, kako je politička granica dopirala. Vidimo i kod tudjega naroda, da su se n. pr. francezi nazvali po tudjem imenu — frank; a oni nisu zaista onoga porieklo, kojega su imena. U nas na jugu imali smo neodvisnu državu hrvatsku, imali smo državu srbsku i bugarsku državu. Bugarska, kad je preotimala srbskoj zemlišta, nazvala je sve bugarskom zemljom, i podanici onih zemalja, premda nisu bili bugari, zvali su se politički bugari. Takodjer i srbi, kad bi preuzeli zemljišta bugarskoga, nazvali bi sve ono srbskom zemljom.

Hrvati takodjer kad bi se približili više istoku nadjeli bi političko svoje ime i onomu dielu naroda, koji nije bio hrvatski. Sama republika Dubrovačka nije uplitala ni u ime srbsko ni u ime hrvatsko i ostavila je stvar neutralnu. I zato u cieloj državi Dubrovačkoj nema jednoga čovjeka, koji bi rekao, da je hrvat ili srbin; zato baš što republika Dubrovačka ta imena narodnostna nije širila, kao što je država hrvatska i država srbska. Ali, Gospodo, valja da nekome pripadnemo, ili plemenu hrvatskom ili srbskom; tu nema izmaka. Po onomu što se do sada učilo i zna se, Dubrovnik i stara republika Dubrovačka nije ništa drugo nego primorje hercegovačko, i po onom, što se do sada naučilo, Dubrovnik s cielom okolinom srbske je narodnosti. Ali, Gospodo, ja nebih rado, da tko uzme ovu moju izjavu kao nekakvu mržnju proti hrvatim. Kod nas srbstvo nije ništa drugo nego bratstvo s hrvatstvom, i dubrovčanin pravi nikada se neće sjediniti s protivnicim da bije hrvata.

Sada da se okrenem gg. Messi i Kapoviću. Što se tiče talijanske škole na našoj obali, oni su kazali: Prije se učilo talijanski i pisalo talijanski; trebalo bi nekakvu pristojnost održati tomu talijanskomu jeziku.

Ja s moje strane mogu reći za me i moje birače, koje imam čast ovdje zastupati: stari dubrovčani, kako su stali na ovoj obali, išli su na nauke u Italiju. Italija je bila sjemenište znanja i umjetnosti. Svaki onaj, koji je proputovao kroz Italiju biti će vidio, n. pr. u Bologni, da u onom gimnaziju ima napisano: *natio germanica, natio illirica.* Tu su dolazili odgajat se, pak iz one zemlje vraćali su se u svoju otačbinu i donosili sa sobom kulturu latinsko-talijansku. Ti ljudi, kad bi došli u svoju domovinu izučeni, bili bi ponamještani u činove i zvanja. Ta zvanja su se dielila na zvanja izvanjske politike i zvanja unutarnje uprave. S kim je n. pr. dopisivao Dubrovnik i ostali slobodni gradovi u pokrajini? S republikom Mletačkom i Gjenuveškom, s Toskanskom, s Parmanskom državom, s Napoletanskom kraljevinom. U dopisivanju s tima državama služio se je Dubrovnik, kao i ostali gradovi, talijanskim jezikom. Jer je kultura, prosvjeta onda europejska osnivala se na latinskom i talijanskom elementu, s toga i dubrovčani tada su činili pisati talijanski i latinski. Ali ako sada okrenemo pogled na Europu, viditi ćemo da je preokret učinjen. Vidimo, da države Njemačka, Francuzka i ostale služe se diplomatičkim francezkim jezikom; pa zato neće nitko kazati, ni Bismark ni Giers, da su manje niemac ili rus, zato što se služe francuzkim jezikom u dopisivanju. To su činili naši s jezikom talijanskim i latinskim, jer to je bio jezik diplomatski.

Što se tiče unutarnjih posala i tu su se služili onom kulturom, što su ju dobili s dvora, najprije za dopisivanje unutarnje; pa ni tu nema nikakve uvriede svojoj narodnosti, jer takva je bila navada, moda; a do juče pisali su Madjari i Hrvati nutarnje poslove latinski; zato im nitko nebi mogao pripisati, da su izrodi svoje domovine.

I škole su bile talijanske, jer najprije sredovječni običaj je bio, da škole budu u rukama sveštenstva; nije bile učitelja svjetovnjaka, a ti Redovi, gdje su se razvili svi koji su za školama išli, došli su iz Italije i naravno osnovali su škole s talijanskim jezikom. Ti su Redovi bili i kod nas pozvani, i u Dubrovniku razvili su svoju djelatnost. Ali sada, naravno, sada promienilo se vrieme i uzprkos svemu tomu što se u Dubrovniku i po ostalim gradovim pisalo za unutarnje potrebe talijanski, razvila se narodna literatura. Mi znamo, svak je uvjeren, kolika se je književnost razvila u Dubrovniku i zašto on uživa ime Atine slovinske.

Danas iza preokreta francuzkoga razvili su se narodi, zato se razvila i kod nas narodnost, i mi, kao zastupnici narodni, potegli smo za tim idealom, da se narodni jezik uvede u

činove, u škole, u sva zvanja, i taj jezik po volji naroda počeo se malo po malo uvadjati. Naravno, ondje gdje je danas pitanje, u Trogiru, mi kao narodni predstavnici, treba da kažemo Ministarstvu: Mi bi željeli naš jezik; ovo je naša obala; ako talijanski jezik imamo, imamo ga kao kulturni jezik. — Ja mislim, da smo mi naučili od samih talijanaca ljubiti svoj jezik i narod, i cienim, da ovdje sjedi pravi talijanac na mjestu g. Messe, da bi glasovao s nama.

Predsjednik. Zast. Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Najprije trebalo bi da pitam častnoga gosp. Predsjednika, da mi dopusti da o drugom govorim, zašto su Gospoda predgovornici govorili o svemu, samo ne o Trogiru.

To pitanje je izcrpljeno, ali neke rieči moga sugradjanina i predgovornika siluju me da mu odgovorim.

To je lično pitanje.

Što se tiče narodnosti grada i kotara, koje imam i ja čast u ovom visokom Saboru zastupati, reći mi je: po prošlosti mi smo Dubrovčani, a jezik kojim smo doma govorili zvao se je naški u gradu i u dobrom dielu kotara, ali ne u svemu kotaru. Ja sam još kao diete čuo Rčane, kad bi ih se pitalo kojim jezikom govore, da bi rekli: govorim hrvatski. Godine 1864 nastao je politički preokret, proglašen je ustav u monarkiji i tada prvaci i gradjani dubrovački, ljudi kojih je sada veći dio izumro, ali kojim će se vazda dičiti Dubrovnik, ti su bili začetnici ideje sjedinjenja s Hrvatskom. — Glavnu ulogu igrao je čovjek, koji bi bio na diku i velikim narodim, a to je pokojni knez Niko Pučić. On je bio vodja toj stranci, kojoj sam se i ja pridružio. Mi nismo izpitivali kojoj narodnosti pripadamo, nego smo bili za ideju družženja i za jezik narodni, koji smo zvali naški. Mi smo bili za združenje s Hrvatskom, i litički ostali smo Hrvati, a izpovjedali smo, poda, što se tiče etnografije, da su Hrvati i Srbi jedan narod, da jednim jezikom govore, i da imadu iste običaje. To je bio temelj naše narodne stranke, kojoj pripadam već od 25 godina, i evo 25 godina zastupam kotar Dubrovački. Pošto su meni moji birači vazda povjerenje izjavili, to hoće rieti, da oni nisu zaniekali moja načela i osvjedočenje, ono osvjedočenje koje sam ja izpoviedao kad sam ovamo stupio.

I zato danas rieti o gradu i kotaru dubrovačkom da je narodnosti srbske, to nema temelja; to je izreka za koju može jedan tvrditi dà, a može drugi tvrditi protivno. Ali pošto današnja srbska stranka ide za tim da se sdruži s našim dušmanim, sa onim koji nama o narodnosti i o glavi rade; pošto i danas ide za tim, da glasuje protiva ovomu predlogu, koji idje na to da se odstrani tudji jezik, ona nepravda, onaj škandal što je počinjen poznatom Ministarskom naredbom; pošto je ova stranka tuskoro dala interpelaciju, kojom Vladi predbacuje što je imenovala za upravitelja Prizivnog dalmatinskoga Suda čovjeka, koji je od svoga djetinstva, prije nego su se predlagatelji interpelacije rodili, narodni jezik ljubio; koji je ćirilicom pisao u doba, kad je njihov veliki prijatelj Lapenna ćirilicu proglasio kao izdajstvo; ti ljudi mogu se zvati srbska stranka i govoriti da rade za dobro srbske stvari, ali to njim Dubrovčani neće vjerovati. I premda gosp. Zore govori da se Dubrovnik neće sdružiti s onom strankom, da on pobija one težnje, ipak je ona njegova izjava o srbskom Dubrovniku pogibeljna. Zato mi Dubrovčani ostanimo pri starom, zovimo se narodnjaci, koji smo bili izprva, istih onih načela, koja su i pravedna; dočim ovu stranku, koja ide stranputicom, pustimo ju, da ide dok ili nepropadne ili drugom se ne zamieni. Držimo da su Hrvati i Srbi jedna narodnost, ostavimo to naglasivati imena i narodnost, i zovimo se narodnom strankom; a budué je toj političko načelo, sjedinjenje, a ne etnografiično, za koje se je moj sugradjanin i prijatelj Zore izrazio, budimo u političkom smislu Hrvati. *(Odobravanje)*.

Bjelanović. Pitam rieč.

Predsjednik. Vi ste dva puta govorili, a uz to jedan put za lično pitanje; to je tri puta.

Bjelanović. Za lično pitanje.

Imam odgovoriti, da mi nismo podpisali interpelaciju radi toga, što je imenovan upraviteljem prizivnoga suda Brčić, nego u obće, zašto da dotične stranke imadu uplivisati na imenovanje sudbenih činovnika.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Messa. Dirò due sole parole all' onorevole Klaić, che tratta la razza italiana da forest eri. Deploro....

D.r Klaić. Častni me Messa nije razumio.

Messa. Va bene. Mi rincresce di non esser oratore per poter sostenere la causa del diritto, come in questa Dieta fu sostenuta dai miei predecessori, e come l' avrebbe fatto l' onorevole Radman, quando non fosse ammalato. Credo però dovere d' ogni cittadino di domandare che sieno rispettati i diritti concessi dalla costituzione — e come da fedele suddito ho sempre calorosamente propugnato questo principio, così devo in qualità di deputato, sebbene riconosca di non esser oratore, sostenerlo in questa Dieta. Mi rincresce soltanto che l' onorevole Pavlinović abbia detto: „Povera causa in che mani sei caduta"! Io credo di averle nette, così le avessero tutti!

Predsjednik. Pošto se već nitko nije prijavio za rieč, ima rieč školski Nadzornik vitez Bakotić.

Vladin Povjerenik Bakotić. Ja ću razjasniti neke izjave, koje sam amo-tamo čuo.

Gosp. zastupnik Kapović rekao je, da se zavedenjem hrvatske škole u gradu Trogiru, izganja talijanski jezik kao predmet.

To nije. Gospodo, tako; u koliko po našem školskom sustavu u svakoj pučkoj hrvatskoj ili srbskoj učioni italijanski je jezik obvezan predmet, sa dva sata na nedjelju. Nego u mužkoj učioni u Trogiru, kako sad stvari stoje, u italijanskom odsjeku ne podučaje se hrvatski kao predmet. Nu, pošto i učenici iz italijanskoga odsjeka, mogu preći u ratarski tečaj, u kojem je naukovni jezik hrvatski, ufati se je da će Visoko Ministarstvo dozvoliti da se italijanski odsjek u Trogiru i glede hrvatskoga jezika inačije uredi.

Suviše je g. Kapović iztaknuo, da je u Trogiru obstojala talijanska škola sve de 1883 i da se nemože zaključiti, da je hrvatska, koja je zatim zavedena, u kratko doba mogla odgovoriti zahtjevanom napredku.

U tom obziru mogu izvjestiti što sliedi. Obašao sam prvi put Trogirsku učionu 1881 godine. Moram izpoviediti, da nisam bio vidio Trogira od kako mi je bilo 7—8 godina, te je za me isti bio nov grad. Došav u učionu i razgledav točno i potanko svaku, uvjerih se da ako su djetca htjela odgovarati na italijanske upite učiteljâ, ovi su ju morali preupitati hrvatskom rieči, a da ih razume. Vidiv to, upitah ravnajućemu učitelju matice školske, da vidim, koja djeca pohadja tu školu i nadjoh do 60 težaka, 18—20 opančara, 20—25 kalafata, nižih brodograditelja i neznatan broj djece koja u kući govori talijanski. To me je dakako iznenadilo, te sam pitao prvoga prisjednika občine Trogirske da kako je to, da u učioni nema djece, koja bi talijanski govorila. On mi na to odvrati, da je tomu krivo što obitelji u kojih se govori talijanski slučajno nemaju djece. *(Veselost).* To me začudi i uvjeri, da bi napredak one učione bio bezdvojbeno bolji, kad bi u istoj naukovni jezik bio jezik naroda kojemu pripadaju djetca, koja polaze učionu. Kašnje usljed molbe raznih faktora promienio se naukovni jezik u Trogiru onim zakonitim postupkom, kojim se promienjuje u svakoj učioni.

Na koncu školske godine izza kako se je ta promjena dovršila, posjetio sam opeta školu u Trogiru i moram reći, da je nauk napredovao sasvim dobro. Tomu se dakako nije bilo ni čuditi. Propitao sam u svakoj školskoj godini, da li razumije svako diete što ga se pita i može li na upite odgovarati, i osvjedočio sam se, da djeca — bilo ih je oko 210 — poznaju najbolje naukovni jezik, jer im to bijaše domaći, izzim same dvojice. Ta dvojica bjahu dva liepa mala dečaka gospodina odvjetnika Nutricia, koja bijahu došla u školu da nauče i ona hrvatski. Dakle u cieloj školi svi poznavahu hrvatski jezik.

Reče čast. g. Messa, da kad nebi bio mistificiran protokol, koji je preuzelo Poglavarstvo, da bi se došlo do zaključka primljena od Občine.

Moram prosvjedovati proti ikakvom mistificiranju protokola sa strane kotarske oblasti, što će i vis. Sabor priznati, izza fakata i brojeva, koje sam malo prije naveo.

Što je čast. Bjelanović rekao, da školska djeca prave demonstracije, to mislim da se

nemože uzeti u osbiljnom smislu. Školska djeca, to su napokon djeca kao svaka druga, koja mogu praviti djetinjarija, ali demonstracija nikako. U Dalmaciji imamo u pučkih učiona do 24.000 djece, a u srednjih do preko 800 učenika, pa ako koje diete počinja kakvu djetinjariju, osvaditi s toga svu školsku djetcu, nesamo da li profesore i učitelje, to nebi bilo ozbiljno. Ako su školska djeca, bilo u Dubrovniku, bilo u Boki, bilo gdje, prekoračila ikada školske pravilnike, bila su zato i kažnjena; nu svakako o kakvih demonstracija nemože biti govora.

Što g. Bjelanović tvrdi da se gazi talijanstvo u školi i to ne stoji. Jer, kako sam prije rekao, ustanovljeno je, da talijanski jezik bude učen u svakoj učioni kao obvezni predmet sa dva sata na tjedan, a ima učiona u kojih, uzamši u obzir veće trgovačke odnošaje, taj se jezik podučava i u većoj mjeri. Po tom se nemože reći, da se italijanski jezik gazi u učioni.

Prikupljajuć odakle sam počeo, zaključit mi je uvjeravajuć Vis. Sabor, da će i odsada P. Š. Vieće obavješćivati Visoko Ministarstvo najvjernije i najtočnije, za da isto bude udesivalo kao i dosad svoje odluke na rastuću dobrobit naših učiona.

Predsjednik. Izvjestitelj posebnoga Odbora D.r Ivčević ima rieč.

D.r Ivčević. Čast. Gospoda predgovornici izcrpili su predmet; meni je samo nešto odgovoriti na opazku, koju je učinio čast. Kapović.

On je rekao, da želi da dodje koli prije vrieme kad će hrvatski, ili kako on kaže slavenski, moći zamienieti talijanski jezik u javnom životu. Uz tu njegovu želju neznam kako može glasovati proti našem predlogu; jer neznam, kako može, uz tu želju, glasovati proti jednom predlogu, koji ide za tim, da se odstrani širenje talijanštine u jednom hrvatskom gradu. To je po mom mnenju sasvim nedosljedno; on morao je zaključiti svoj govor najavljujuć, da će glasovati za predlog Odbora.

Rekao je čast. g. Kapović: da jedna sama godina, kroz koju je trajalo obučavanje u Trogiru u hrvatskom jeziku, nemože dati dostatne podloge, da se prosudi o napredku po naukovnom jeziku. — Na ovo slavodobitno odgovorio je čast. Vladin Povjerenik. A meni je nadodati, da je škola pučka u Trogiru s talijanskim jezikom obstojala toliko vremena, ali napredak bio je posve hrdjav. To je dokaz, da nemože biti u Trogiru u pučkoj školi napredka van sa hrvatskim jezikom.

Rekao je suviše čast. g. Kapović, da se Ministarska naredba oslanja na zakonske propise, pošto po izpadcim iztrage bilo bi proizašlo, da više od 40 djece pitaju naukovni jezik talijanski. Ali kako je jur dokazano u izvješću, nisu bili upitani roditelji, hoćeli taj ili taj jezik, nego kojoj narodnosti pripadaju. — I da se je na to osvrnulo vis. Ministarstvo, nebi bilo došlo do zaključka, da naredi u Trogiru uvedenje talijanskoga odsjeka.

Kad bi bilo Ministarstvo to iztražilo, bilo bi našlo, da izmedju 40 djece najveći dio ne poznaje ni slova talijanskoga jezika.

Rekao je suviše g. Kapović, da kad bi on uvjeren bio, da talijanski odsjek u Trogiru prieči razvitku slavenske — kako ju on nazivlje — narodnosti, da bi on glasovao proti njemu. — A kako neće priečiti razvitku slavenskoga jezika u Trogiru ustanovljenje talijanskoga odsjeka, u koji su upisana djeca hrvatskoga naroda? Ja bih htio, da na ovo pitanje odgovori čast. Kapović. Kad bi znao što odgovoriti, onda bih mu priznao, da ima pravo. Ali on na ovo pitanje nemože odgovoriti. Kad hrvatska djeca pohadjaju talijanski odsjek, svakako su priečeni u obučavanju hrvatskoga jezika i hrvatske kulture.

To na odgovor čast. podpredsjedniku Kapoviću.

Sada malo rieči odgovora čast. zast. Messi. On je rekao, da u Trogiru nije bilo nikada Hrvatâ. S historičkoga gledišta odgovorio mu je poglavito čast. zast. Pavlinović. Ali nije se ovdje baviti o historiji; nije se baviti, kojemu je narodu Trogir pripadao u prošla vremena, nego kakvomu narodu pripada današnji Trogir. Mi imamo stvarati i uredjivati škole za današnju djecu, a ne za onu djecu, koja su nazad tisuću i više godina bila. A sada ću ja upitati čast. Messu: Kakovu narodu pripada današnji Trogir? Pripada valjda talijanskomu narodu ili kojemu drugomu narodu? a nepripada zar hrvatskomu narodu? Žao mi je što se on nije potrudio do Trogira, koliko ja znam, jer da bude, bio bi se uvjerio, da

tamo nema nego jednog naroda u Trogiru, a to je hrvatski narod.

Suviše je primjetio čast. Messa: da upisivanje u talijanski odsjek nije bilo mistificacija, da su ova upisivanja obavljena podpunom slobodom dotičnih roditelja, i tim da je bilo u školu upisato 83 dječaka.

Ja držim, kad je ove rieči izrekao čast. zast. Messa, on nije se obazreo na jednu punо važnu okolnost, t. j. na onu iz koje se crpi, da kad je Trogirska Občina razpitivala roditelje: u kojem jeziku hoće da budu podučavana njihova djeca — da je po izpadcim toga iztraživanja proizašlo, da su od 123 upitanih roditelja 117 odgovorili za talijanski odsjek. — Kaže čast. zast. Messa, da ovo upisivanje nije mistifikacija, da se je slobodnom voljom roditeljâ dogodilo. Ako ono nije mistifikacija, a što je onda bilo, kad je Občina izpitivala, pa je proizašlo, da ne samo 83, nego da se je 117 bilo izrazilo za talijanski odsjek? Ja mislim, Gospodo moja, kad se je ovdje govor zametnuo o mistifikaciji, da je g. Messa hrdjavu uslugu učinio svojim prijateljim u Trogiru. Nego pošto čast. gosp. Messa hoće, da vjerujemo da je ovo 83 djece upisalo se u talijanski odsjek podpunom slobodom roditelja, kazati ću ovdje nešto i njemu, kako su se ta upisivanja obavljala.

Čast. g. Messa nezna, kako se to obavljalo, ali znam ja. Ja ću mu reči.

Kad je došlo vrieme, da roditelji upišu djecu u školu, ljudi od Občine stali nagovarati ih, da upišu u talijanski odsjek; dapače isti občinski poslovači stali su ljude pozivati na občinski ured, i tu su im u ruke turali gotovo pismo, prošnju, u kojoj dotični roditelji izražavaju želju da njihovoj djeci bude naukovnim jezik talijanski. Ove su prošnje bile stereotipirane i nosile su uz križ dotičnih roditelja i podpise dvaju svjedoka. Od ovih svjedoka jedan je bio občinski činovnik. Največi dio ovih roditelja pripada težačkoj ruci, ljudi priprosti. Na ove ljude Občina ima velik upliv. Drugi dio ovih roditelja pripada zanatlijskoj ruci ili kojoj drugoj, na koje tatodjer Občina ima veliki upliv. Kad je došlo vrieme, da se ovi upisi obavljaju, roditelji, koji su htjeli za svoju djecu hrvatsku školu, išli su glavom k ravnatelju, kako je propisano, i izrazili su želju za hrvatsku školu; ali oni, koji su od Občine zavedeni bili, išli su u tu školu s napisanom prošnjom, i predali ju ravnatelju. Ravnatelj nije se na to obazreo, nije odbio ova napisana prošenja, nego ih primio. Kad je to na znanje kotar. školskoj Vlasti došlo, onda je bilo naredjeno ravnatelju, da pismene prošnje odbije i da pozove roditelje, da ustmeno izraze u kojem jeziku hoće, da njim podučava njihovu djecu. Tako je ravnatelj učinio; ali što bijaše iz početka izkvareno, nije se dalo više popraviti. Roditelji, pošto su jednom prošnju predali za talijanski jezik, mislili su oni — kako se obično prostim ljudim sgadja — da su na onu pismenu izjavu obvezani, pa da bi mogli u nepriliku pasti, ako bi od onoga odustali. Tako je ostao broj 83. Ali valja vidjeti kakav je taj broj. Rečeno je u izvješću da od ove djece ima ih 40 težačke ruke. To je istina. Uz ovo 40, upisano je 21 diete od zanatlijskih roditelja. *(Čita ih poimence).* Tako da od sve te djece samo četvorica govore kod svoje kuće talijanski; a ta su dvojica sinovi jednoga odvjetnika, baš ona dvojica, o kojoj je čast. Vladin Povjerenik malo prije propoviedao. Osim tih ima još jedno diete jednoga posjednika i kandidata odvjetništva; a četvrto je diete jednoga učitelja, koji niti ne pripada Trogiru. Sama ova četvorica govore talijanski, a hrvatski neznaju.

Sada ću upitati čast. Messu, u ime načela koje on zagovara: je li pravedno da mi u Trogiru otvaramo talijanski odsjek s naukovnim jezikom talijanskim za četvoricu, pa da bi ova četvorica bila i od porodice najčistije krvi talijanske? — Ja mislim, da bi to bilo preveć zahtjevati.

Čast. Messa opazio je još, da baš radi slobode, o kojoj sam do sada divanio, radi slobode kojom su bila obavljena upisivanja u talijanski odsjek, da se mi nebi smjeli opirati Ministarskoj odredbi. Pošto sam ovu stvar dobro razjasnio, mislim da prigovor čast. Messe nema više temelja. Ne s drugoga uzroka mi smo protivni uvedenju talijanskoga odsjeka, nego s toga samo što vidimo, da u Trogiru toga nema potrebe, i što se tim ne čini drugo nego širiti talijanštinu u hrvatskom gradu, nego podkopavati školu, jer ne može da bude napredka u takovoj školi, kako je to jur dokazano.

Čast. je Bjelanović rekao, da mu je ovo pitanje odmah s početka postalo zazorno, čim

je vidio da se predlaže posebni odbor na prouku istoga. Ja ne mogu dokučiti ovaj prigovor što je poseban odbor izabran. a nije dotični predmet izručen školskomu odboru; po tom nema se prosudjivati vriednost peticije Trogirskih pripadnika, nego se ima rasudjivati vriednost iste peticije po razlozim, koji su u njoj navedeni i po onim u izvješću Odbora.

Da ću glasovati proti jednomu predlogu samo radi toga, što po mom mnenju hodio je predlog na školski Odbor a nije na osobiti Odbor — to ja nemogu razumjeti.

Rekao je suviše g. Bjelanović da doista hoćemo da škola služi politici. — Nu on se i tu prevario kruto. Mi baš rad toga nećemo odsjeka talijanskoga, jer nećemo da Trogirska škola služi politici; hoćemo da bude odstranjen jezik talijanski, jer taj nemože imati drugoga smisla i cilja, nego da širi talijanštinu gdje joj nema mjesta, kao što se je do sada dogadjalo. Da je čast. Bjelanović pogledao u peticiju Trogirskih pripadnika, bio bi tu našao mnogo zanimivih podataka, iz kojih bi vidio da onaj odsjek služi baš politici. Kad udje učitelj u ovu jadnu školu i pita učenika: *Come vi chiamate voi?* — jadno diete nezna odgovoriti; učitelj ponavlja upit a diete muči; po treći put ponavlja upit, a kroz to sudrug najbliži prošapti upitanomu: *Italiano!* — a diete će ti ga učitelju: *Taljan, Taljan!* (*Smjeh*). Ovo je živa istina, jer je peticija bila sastavljena od čovjeka, koji zna sve što se i kako sgadja u školi Trogirskoj. A sada ću ja opet upitati čast. Bjelanovića, nakon ovih podataka: Tko hoće, da Trogirska škola služi politici? tko hoće, mi ili oni? (*Na desnici odobravanje*).

I tim ja sam svršio moje opazke. Ja mislim, da bi bilo suvišno dosadjivati vis. Saboru daljim razmatranjem, pošto je, kako sam jur iz početka rekao, predmet posve izcrpljen i ja sam možda i preveć zadržao pozornost ovoga vis. Sabora. (*Odobravanje*).

D.r Bulat. Molim da se glasuje poimence.

Predsjednik. Prije nego predjem na glasovanje predloga osobitoga Saborskoga Odbora, staviti ću na glasovanje predlog čast. Bjelanovića, koji je izpravak predloga Saborskoga Odbora i koji glasi:

„Da se molba pripadnikâ občine Trogirske pošalje Vladi preko Zem. Odbora sa preporukom, da po zakonu postupa.“

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Manjina).

Stavljam na glasovanje predlog posebnoga Saborskoga Odbora, koji glasi:

„Daje se nalog Zemaljskomu Odboru da se živom prestavkom obrati Vladi Njegova Veličanstva eda bude ukinut talijanski odsjek mužke škole Trogirske.“

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole odgovoriti sa *da*, a koja su protivna sa *ne*.

(Odgovaraju *da:* Arneri, Biankini, Bulat, Čingria, Didolić, Gjaxa, Duboković, Gondola, Ivčević, Karaman, Klaić, Kulišić. *(Na desnici: Evala!)* Ljubić. Macchiedo. Mrkica, Masovcić, Natali, Paštrović, Pavlinović, Rendić, Simić, Tomić, Tripalo, Vojnović, Vranković, Zanchi, Zore; odgovaraju *ne:* Bjelanović, Kapović, Messa, Stefanović i Trigari.)

Dakle glasovaše 32 zastupnika; 27 sa *da*, 5 sa *ne*. — Predlog je primljen.

Prelazim na XV-tu točku dnevnoga reda: Molba za prosušenje Dolnjeg Blata na Korčuli.

Izviestitelj Odbora čast. Rendić, molim, neka pročita izvješće.

Rendić (čita):

uz Br. 102
S.

Visoki Sabore!

Stanovnici Dolnjeg Blata, porezne občine Lumbarde, na otoku Korčuli, podnesoše molbu, eda im se presuši dolac *Dolnje Blato*, koje usljed kiše, i to najviše u doba jematve, tako poplavi, da njim odnese često cieli prihod loze; i što je više, kvari im zrak i poradja groznicu u odlomcim Svetoga Antuna, u Savini, u Lombardi, i na onim kamenarim koji ciepaju kamenje na Krmači i na Vrhniku. Iztiče se u rečenoj molbi, da u stara doba bijaše u toj dolini prokop koji je sada sasvijem zatrpan, i kroz koji slievale bi se vode u more.

Pošto na tako obći upit Odbor nije mogao ništa zaključiti, vidiv da nije poznato kakva

bi se radja imala učiniti eda se ukloni ta neprilika, nit na koji odlomak te bi radnje imale pasti; izvidiv napokon da nebi predstavljena nikakva osnova, po kojoj bi se imala radja izvršiti, Odbor predlaže:

Da Visoki Sabor izruči molbu stanovnikâ Dolnjeg Blata Zemaljskomu Odboru, nalogom do pokle bude se obaviestio o istinitosti stvari i izučio kako bi se imao podnieti trošak odluči u granici svoje nadležnosti.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predlogu? — Nitko.

Stavljam na glasovanje predlog Odbora, koji glasi: (čita).

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Predlog je primljen.

Sliedi dnevni red: Predlog o poboljšanju plaća liečnicim i upraviteljem kod pokrajnskih Bolnica.

Izvjestitelj Financ. Odbora čast. Duboković, molim da pročita izvješće.

Duboković (čita):

uz Br. 63
S.

Visoki Sabore!

Financijalni je Odbor uzeo u pretres prošnju liečničkog i upraviteljnog osoblja kod Bolnica i Ludnice pokrajinskih pod Br. 63.

Razmotriv da svedjo mora se paziti steći na službu onih zavoda što vriednije osobe liečničke;

Uzev u obzir veći trud što njim nastade uzmnoženjem zaklonjenih u Zavode, a da to raste još više gradnjom novih bolnica;

Uvaživ na osobitu vještinu što se iziskuje od prvenca kod Ludnice, kao i na osobite muke što mu zadaje njegovanje i liečenje ludjakâ;

Promotriv da trajanjem službe i liečnici i upravitelji zaslužuju kakvo povišenje plaće;

Financijalni Odbor ima čast predložiti Vis. Saboru da bi izvolio prihvatiti sliedeće zaključke:

I. Liečnikom prvencem stalno imenovanim kod pokrajinskih Bolnica u Dubrovniku, Splitu, Šibeniku i Zadru, i onomu kod Ludnice u Šibeniku, ustanovljuje se godišnje plaće fior. 1100, počam 1. siečnja 1886.

II. Isti će prvenci, imenovani na Čl. I, postići nakon pet godina neprekidne službe jednu petogodišnjicu od fior. 100, a nakon deset godina drugu od fior. 100.

III. Prvenci kod Bolnica koji obavljaju i dok obavljaju službu ravnatelja, i prvenac kod Ludnice birati će jošte osobne ravnateljske doplate godišnje fior. 200.

IV. Današnji ravnatelj Bolnice u Sibeniku, dok ondi ne bude imenovan osobiti Upravitelj, brati će suviše fior. 100 osobne nagrade.

V. Upraviteljem kod Bolnica pokrajinskih ostaje plaća kao dosad na fior. 900, nu i oni nakon pet godina stalne neprekidne službe postići će fior. 50, a nakon deset godina drugih fior. 50 petogodišnje doplate.

VI. Služba obavljena do svrhe godine 1885 ne ubraja se za petogodišnjice pod čl. II i V.

Zadar 8 prosinca 1885.

Od Financialnog Odbora

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Duboković.

Predsjednik. Razprava je otvorena; pitali tko rieč?

D.r Klaić. Predložiti ću samo jedan zaključak, sličan onomu što sam predložio, kad je glasovan zakon o povišenju plaće učiteljem.

Mi povišujemo plaće liečničkom i upraviteljnom osoblju bolnicâ, pa tu glede mirovine propisi su slični onim glede činovnika državnih. Vis. je Sabor još god. 1879 glasovao propise predložene po Zem. Odboru, usljed kojih su svi činovnici dužni plaćati neke odredbine, koje idju u korist glavnice mirovinske; nu sada, kad se radi o povišenju plaćâ, trebalo bi povisiti i ove odredbine, da dohodci povećaju, da nepadne dvostruk teret na zemlju: jedan, dok služe s povisenjem plaće, a drugi, kad stupe u mirovinu.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.
Razprava je zatvorena.
Želili govoriti Izviestitelj?

Duboković. Ja se slažem sa naumom D.ra Klaića.

Predsjednik. Staviti ću na glasovanje jedan po jedan zaključak po Financ. Odboru predložene.

(Primljeni su svi šest zaključaka, kako ih Financ. Odbor predlaga).

Stavljam sada na glasovanje zaključak predložen po d.ru Klaiću, koji glasi:

„Nalaga se Zem Odboru, neka pri dojdućem zasjedanju podnese shodne promjene postojećim propisim o mirovinskim odredbinam pokrajinskih činovnika, namjerom da se dohodci mirovinske zaklade povećaju."

Ona Gospoda, koja primaju i ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

Sedamnaesta točka dnevnoga reda:

Drugo čitanje §§. 39 i 56 novog Saborskog Poslovnika.

Izviestitelj Odbora Zemaljskoga d.r Klaić, molim da pročita izvješće.

D.r Klaić (čita):

Visoki Sabore!

Usljed zaključka primljena u sjednici 3 tekućega, Zemaljski Odbor preinačio je §§. 39 i 56 novog Poslovnika Saborskoga, i ima čast podnieti ih Visokomu Saboru na odobrenje.

§ 39.

Predsjednik otvara sjednice na opredieljeno doba, pošto se osvjedoči da je prisutan zakoniti broj zastupnikâ.

Izza otvora sjednice čita se najprije zapisnik predjašnje sjednice, koji ima odobriti Sabor.

Ako se proti zapisniku podigne prigovor, koji da se ne dade ukloniti razjašnjenjem Tajnikâ, odlučuje Sabor.

Zatim se čitaju spisi upravljeni na Sabor, navješćuju se prispjele molbenice, čitaju se predlozi pojedinih zastupnika, i upiti.

Potle se prelazi na dnevni red.

§ 56.

Tajnik, ili ini činovnik Zemaljskoga Odbora, ima sastaviti zapisnik o svakoj sjednici.

Zapisnik će sadržati pitanja postavljena na glasovanje, imena Zastupnikâ koji su uzeli rieč, i da li su govorili *za* ili *proti* stanovitomu predlogu, ali bez ni napomenuti ikakvo razloženje, i svaki znatni slučaj koji se sbio u sjednici.

Zapisnik ima biti ovjerovljen od dva izabrana Tajnika onaj dan prisutna sjednici (§ 7), pa pročitan i odobren od Sabora (§ 39).

Predsjednik i dva Tajnika koja su ga ovjerovila, imadu podpisati zapisnik.

Zapisnik tajne sjednice ima se sastaviti i odobriti pri svršetku iste.

Zemaljski Odbor.

Zadar 8 prosinca 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
D.r Klaić.

(Primljeni su §§. 39 i 56 bez razprave).

Predsjednik. Primjetiti mi je sada, da je obustavljeno bilo glasovanje o § 1. Neka ga pročita g. Izviestitelj, pa ćemo ga glasovati.

D.r Klaić (čita § 1).

Predsjednik. Pitali tko rieč o §. 1.? — Nitko.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj §, neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

D.r Klaić. Predlažem, da se ovaj Saborski Poslovnik, primljen u posebnoj razpravi, primi u trećem čitanju. Uz to činim ovaj predlog: „Novi Saborski Poslovnik postaje kriepostan prvim dojdućim zasjedanjem Sabora."

Predsjednik. Pitali tko rieč o formalnom predlogu? — Nitko.

Tko pristaje da se predje na treće čitanje Poslovnika, neka ustane. (Većina).

Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovaj Sab. Poslovnik, neka izvole ustati. (Većina).

Primljen u trećem čitanju.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da ovaj Poslovnik Saborski, koji je glasovan u drugom i trećem čitanju stupi u kriepost prvim dojdućim zasjedanjem, neka izvole ustati. — (Većina).

Primljeno.

Dočim završujem današnju sjednicu, uričem drugu u 5 1/2 sata poslje podne, nastavom dnevnog reda.

(Svršetak sjednice u 2 s. 45 č. po p.).

VIII. Sjednica dneva 14 Prosinca 1885.

Sadržaj: Izvješće pregledaoca rada Zemaljskoga Odbora. — Prvo čitanje raznih predloga Zastupnikâ. — Odgovori raznim Upitom

(Početak sjednice u 5 s. 45 č. po p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Gjaxa** pl. **Nikola** i **Zanki** pop **Pavao**.

Vladini Povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, Savjetnik **Manojlo** pl. **Budisavljević** i pok. Uč. Nadzornik **Bakotić Dragutin**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena; ima nas 22, broj zakonit.

Molim g. Tajnika Zankia, da izvoli pročitati zapisnik.

Zanki (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku?

D.r Klaić. Pitam rieč.

Nije samo § 1., 39. i 56., nego je cieli Poslovnik primljen bio jutros u trećem čitanju; dakle neka se odnosna točka tako popravi.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

Razprava je o zapisniku zatvorena.

Pošto primjetba g. zast. Klaića odgovara istini, treba da bude u tom smislu zapisnik popravljen.

Ona Gospoda, koja primaju i odobravaju zapisnik današnje sjednice sa popravkom g. zast. Klaića, neka izvole ustati. (Većina).

Zapisnik je odobren.

Prelazim na pvu točku dnevnoga reda: Izvješće Odbora za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga.

Izviestitelj g. zast. Zore, molim da čita izvješće.

Zore (čita):

Visoki Sabore!

Odbor izabran za pregled rada Odbora Zemaljskoga od 1. Junija 1884 do svrhe Oktobra 1885, triezno i pomljivo je proučio, na temelju izvještaja Zemaljskoga Odbora, sve spise odnoseće se na posle pod upravom istoga.

Podpisani Odbor usljed toga pregledanja priznaje marnost, dokučivost i ljubav u radu Zemaljskoga Odbora, što sve pomalja na vidjelo iz spomenutih spisa. I u istinu za ovo vrieme izvelo se sgodnih stvari u zakonodavstvu, u obrtu i trgovini, u poljodjeljstvu, u zavodima zadužbinâ i dobrotvorstva, u općinama i njihovu gospodarstvu i upravi, u poslima žandarmarije i vojničkijem, u putevima i vodama, u školama, u bolnicama kao i zakladama zemaljskim.

Osobitu pohvalu zaslužuje Odbor Zemaljski što se je zauzeo za dalmatinski gvozdeni put, jer smo postigli već gradjenje toga puta Siverić–Knin, ali nema Odbor odustati dok ne postigne železničku svezu sa Monarhijom, a tim bi zemlja dobila svu korist iz carinarske sveze.

I nastojanje Odborovo o pomorskom općenju Lloydovih parobroda pohvalno je, ali mar sad treba udvostručit kad parobrodarska plovidba novom godinom ima bit preinačena.

O domaćem obrtu pohvalno se zauzeo Odbor Zemaljski, koji će i unaprijed gojiti i podupirati ono što ova siromašna zemlja dava, a prepriečiti štete n. p. u ribanju zbog pogubne dinamite.

O poljodjeljstvu uopće priznaje se nastojanje Odborovo oko sadjenja duhana u pokrajini i uopće oko unapredjenja gospodarstva. Što se tiče zagajivanja i zabrane koza rekao bi da će skoro glasovana zakonska preinaka doskočiti.

Blagotvorni zavodi uspješno se razvijaju i uregjuju.

Općine malom iznimkom rade marno, a da se čim bolje i urednije svuda posluže, Odbor Zemaljski ima zakon u ruci o pregledanju općina, što je dielom i obršio.

Osobito Odbor je zaslužan za svoj opaz o oružništvu, da se ne množe postaje, a one koje već bivaju da vrše točno svoju dužnost.

Liepo se Odbor zauzeo za pute i mostove, ali žalit je što nije uspio u svakoj lanjskoj želji Saborovoj, što će bez dvojbe postići kasnije.

Za uredjenje vodâ, a najskoli za uredjenje Čikole i Konavskog polja, vrlo je pohvalan rad Odbora Zemaljskoga.

Škole rastu u broju, ali jeli tijem postignuto dosta za narodnu prosvjetu nemože se jamčiti. Teško breme što je zemlja i ovogodišnjom zakonskom novicom sebi naprtila, nalaga Zemaljskom Odboru dužnost, da iztražuje što zapinje te neda željenog uspjeha.

Bonica je Zadarska već gotovo dovršena. Sad ide red na Dubrovačku, a već je i skrajno vrieme, jer to vapi ime i glas Dubrovnika a i čovještvo prema jadnim bonicim, koji umiru u staroj bonici više od kužnog ustaranog miasma nego od svoje nemoći. S navedenih razloga Odbor za pregled rada Odbora Zemaljskoga podastire Visokomu Saboru sliedeći zaključak:

„Sabor Dalmatinski, pošto je tanko pregledao poslovanje Odbora Zemaljskoga od 1. Junija 1884, do svrhe Oktobra 1885 sa priznanjem odobrava uopće njegov rad.“

Nadalje podpisani Odbor predlaže Visokom Saboru neka izvoli udieliti Zemaljskomu Odboru sliedeće naloge:

I.

Da sliedi u nastojanju eda se što prije Dalmacija gvozdenijem putem spoji s Monarhijom a izvede se obetana sveza Metković-Dubrovnik, a na primorju i na otočju da je parabrodima više općenja, n. p. da pristupi parobrod u Lastovo i Velu Luku, a naposeda Hvar, Vis i Starigrad budu megju sobom spojeni.

II.

Da se ozbiljno preprieči poraba pogubne dinamite pri ribanju,

III.

Da se zauzme eda opet za narodni obrt opreme se u Beč dva gojenca za drvodjelstvo iz Vošlanâ i Zagvozda, i da se u Zagvozd pošalje učitelj lončarstva.

IV.

Da pospješi opet riešenje o jeziku, kako je lanjske godine Sabor zaključio, zatim da se pritaži eda se ukloni novotarija u natječajima za administrativne činovnike, kojom se iziskiva poznanje njemačkog jezika od natjecatelja.

V.

Da se pobrine za gradjenje mosta na Cetini kod Omiša i na Rieci Dubrovačkoj; da pospješi kod c. k. Vlade što skoriju dogradu puta Makarska-Šestanovac i popravku klanca Ursule kod Dubrovnika, a kod pomorske Vlade da preporuči izvedenje prokopa kod Nina radi plovidbe i zdravlja onih općinara.

VI.

Da se zauzme eda se postigne što prije podpora obećana od Nj. Veličanstva za igijeničnu zadrugu na Hvaru sudioništvom državne lutrije.

VII.

Da se pospješi riešenje kod c. k. Vlade glede *jus pascendi et lignandi* na zemljama prijašnje Dubrovačke republike. —

Osim ovoga podpisani Odbor udieljuje Zemaljskom Odboru sliedeće preporuke:

I.

Da se počme što prije gradja Dubrovačke bonice.

II.

Da kroz god. 1886 doradi osnovu predielnog puta Šestanovac-Lovreć-Aržano i onu preko Brača, i da se pobrine kako bi se te osnove počele izvadjati.

III.

Da Odbor Zemaljski vrši Saborski zaključak o jeziku Odborovu, osobito prema po-

krajinskim uredima i do potrebe uputom i opomenom podložnim poslovačima i zavodima, jer tim će zauzimanje Odborcvo kod Vlade o pitanju jezika biti uspješnije.

Zadar, 8 Prosinca 1885.

Od Odbora za pregledanje rada Zem. Odbora.

Predsjednik

Macchiedo.

Izvjestitelj

Zore.

Predsjednik. Razprava je otvorena o izvješću Odbora za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga, i o pojedinim zaključcim i nalozim Zem. Odboru.

Pitali tko riječ?

Bjelanović. Ja sam podigao jednu interpelaciju na Zem. Odbor, a pošto se tu radi o radu Odbora Zemaljskoga, mislim, da i ono spada ovamo i pitam hoću li dobiti odgovora?

Predsjednik. Kao Predsjednik Zem. Odbora izjavljam, da ću u večerašnjoj sjednici, prije svršetka svakako, odgovoriti na onaj upit.

Bjelanović. Naš izvještaj, koji smo malo prije čuli, sve liepo hvali, sve je dobro i na čistu.

Ja mislim, da nije tako. Izvještaj hvali gospodarstvo naših Občina. Ja mislim, da je gospodarstvo Občina naopako. Kad Občine pridignu prirez na 100%; kad Občine i taj prirez prevale, ja držim dà to nije dobro. Nisu samo prevalile 100%, nego neke Občine dostigle su 200%. Uzprkos tim velikim prirezim neke Občine su uvalile se u dugove. Nalazim u izvještaju Zem. Odbora, da je Občina Šibenska zadužena. Po ovom izvješću vidi se, da je doprlo do očiju, jer je odobreno 60.000 fior. za izplatu duga. I sa tih 60.000 fior. neće podmiriti duga Občina Šibenska. Osim toga tu su veliki prirezi; sa takovim prirezim i dugovim Občine moraju propadati. Gospodarstvo i uprava dakle nisu u onom redu, kako se kaže u izvještaju koji smo malo prije čuli. Ja mislim, da i Zem. Odbor malo mari za te uprave.

U onom izvješću Odbora Zemaljskoga, odmah izza Občine Šibenske, gdje govori o tom dugu, nalazim občinu Splitsku. Tu vidim, da je Občina Splitska prodavala jedan komad zemljišta. Za to zemljište jedan je nudio 100 fior. kirije na godinu; drugi nudio je 3000 fior. kao prvi glas dražbe, kad bi se ta zemlja stavila na prodaju. Občina u Splitu primi manje, a odbije više. Dotični tuži se na Zem. Odbor, a Zem. Odbor odbi utok i potvrdi odluku Občine Splitske, na štetu blagajnice one Občine.

Idući tim putem, mi ne samo nećemo imati upravu onakvu, kakvu nam predstavlja izvješće, nego će naše Občine propasti i narod će proti občinam podignuti se. Do sada nekako ovaj prirez idući zajedno uz državni porez ugnao se i narod nezna kuda ide. Dodje činovnik porezni, utjera i nosi sobom; ali, Gospodo, od kada je narod počeo slušati, da veći dio ide u občinsku blagajnu i da se slabo upravlja njim, od tada počeo je vikati narod i posljedica biti će, da će Občine narodu dodijati.

I držim, što se uprave tiče, da Zem. Odbor nije korektno postupao ni u onom poslu, za koji sam ga jutros pitao. Ja mislim, da mi je Zem. Odbor mogao odmah odgovoriti; ja mislim, da Zem. Odbor ono što će znati do dva sata, može znati i ovoga časa. Ja mislim, da Zem. Odbor dužan je bio, prije nego dodje na razpravu njegov rad, dati nam one podatke, koji nam mogu služiti za pregled njegova rada; odgovor poslje za mene ne vriedi ništa. Svakako ja mogu i o tom predmetu govoriti. Kao što sam izrazio se u interpelaciji, dobrotvor Dimitrije Egorović-Ljubatović ostavio je 19 000 rubalja za onu zadužbinu u Risnu. Ovaj dobrotvor kazao je, da se uprava ove zadužbine mora predati obšestvu u Risnu; ovaj dobrotvor kazao je, da svaki dobitak, koji bi imale te ruske obveznice, ima se opredieliti na istu zadužbinu. Vlada je mogla tražiti da se fondacionalni akt osnuje, ali ni Vlada ni Zem. Odbor nisu imali prava razpolagati s tudjom imovinom, nisu imali prava kršiti volju zavještaoca, koja je po zakonu sveta.

Kako ide u gospodarstvu slabo, tako ide još gore, kad dodju u pretres pitanja politička. Ja sam jedan slučaj spomenuo jednoga dana i opet moram se nanj povratiti.

Općina Drniška tuži činovnike sudbene u Drnišu. Što je Obina Drniška? U općini na čelu je jedan, koji je bio zastupnik i hoće da bude i bio je do posljednjega časa kandidat za carevinsko Vieće, koja Općina postala je jedan odbor izborni. Takva Općina tuži činovnike Odboru Zemaljskomu; Odbor Zemaljski prima tu tužbu i šalje jo na Vladu. I Odbor Zemaljski nalazi se u istom položaju kao i Općina Drniška: svi članovi toga Odbora upuštali su se u izborne agitacije; svi članovi toga Odbora pripadaju klubu za izborne poslove (*Vojnović: Nije istina.*) i ta dva dolaze, da tuže činovnike. — A koje činovnike? — Sudbene. — A što su sudbeni činovnici radili u Dalmaciji? — Mi znamo, da su svi politični poglavari agitirali za izvjestne kandidate; mi znamo, da su ti politični poglavari mienjali izborne imenice; mi zamo, da su ti politični poglavari progonili sa izbora ljude njim poznate....

Predsjednik. Molim, Gospodine; predmet je naše razprave izvješće o radu Odbora Zemaljskoga; s tim nema saveza rad političnih činovnika. Ja Vas pozivljem na stvar.

Bjelanović. Dozvolite, da potražim. Ja sam baš ovo crpio u izvješću o radu. Evo u izvješću Zem. Odbora kaže se:

„Napokon pod br. 2734 izručilo se je c. k. Namjestništvu za shodna providjenja izvješće općinskog Opraviteljstva, koje je nosilo raznih saslušaja stranaka, iz kojih se uvidjalo, kako neki činovnici sudbeni uložiše svoj sudački upliv u svrhe izborne, pa se niti žapali sticati glasova na samom Sudu.“

Predsjednik. O tom predmetu možete govoriti.

Bjelanović. Ja mogu svrhu imati, meni je to dopušteno.

Predsjednik. Nije.

Bjelanović. Ja znam, da se je u Odboru Zemaljskom podigao jedan glas, koji je rekao: Ja nisam protivan ovoj tužbi; ali želim, da se protegne na sve činovnike, koji su, kao što je poznato, agitirali za izbore proti zakonu.

Ja mogu pitati Zem. Odbor, zašto prima jednu tužbu, a nemože primiti druge?

Predsjednik. U ime Odbora Zemaljskoga mogu odgovoriti, da nijedna druga tužba nije mu bila predana; a da bude bila predana, Odbor bio bi ju izručio Vladi, isto tako kao što je onu Općine Drniške.

Bjelanović. Bio je jedan osnovani predlog.

Predsjednik. Nije.

Bjelanović. Dakle mi vidimo Zem. Odbor upuštati se u osudjivanje pojedinih činovnika bez ikakva prava; vidimo, da partaično postupa, napadajuć pojedine činovnike, koji su najmanje uzroka dali; a vidimo, da druge krije i krije baš one činovnike, koji su najviše zakon povriedili.

Ako promislimo, do kakvoga rezultata ovakovo postupanje Zem. Odbora dovodi: ako promislimo, da pod upravom sadašnjega Zem. Odbora Općine naše financijalno propadaju, i ako promislimo, da su Općine naše pod današnjom upravom postale sluge političkih vlasti; ako promislimo, da svaki komesar ima pravo smatrati jednoga općinskoga načelnika kao izvršitelja svoga; ako promislimo, da Zemalj. Odbor nikada nije svoj glas podigao na obranu autonomije Općinâ; ako promislimo, da se Zem. Odbor nikada nije postarao, da rasulo financijalno naših Općina u red dovede: ja držim, da mi nemožemo glasovati, da ne možemo odobriti rada Zem. Odbora.

Glasovati ću protivno.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

D.r Bulat. Ja ću odgovoriti g. zast. čast. Bjelanoviću na ono što se tiče Općine Splitske. On je rekao, da je Općina Splitska odbila predlog g. Vučkovića i primila nižu ponudu g. Perišića. Stvar stoji ovako. Općina Splitska nije namjeravala prodati onaj komad zemljišta — nije joj potreba prodavati — nego je prihvatila ponudu g. Perišića, i ustupila taj komad zemljišta, na kojem se je on obvezao da će graditi jednu dvoranu za javne zabave. I jedino s ovoga uzroka pristalo je Vieće na predlog Perišića, jer je razumilo da se tu radi u javnu korist.

Kad je to doznao neki gospodin, ponudio je 3000 fior. Občinsko je Vieće odbilo to, jer Občini nije potreba prodavati, dočim ponuda Perišića je u javnu korist. Občinsko je Vieće htjelo imati obzira na to, a nije na privatne interese g. Vučkovića, i s toga mu je uzroka odbilo ponudu, s toga je i Zem. Odbor odobrio ponudu g. Perišića a odbio Vučkovićevu. Vučković je pitao. da mu se trzamah ustupi zemljište za 3000 fior.

Predsjednik. Pitali još tko rieč.

Messa. Il contado di Zara per circa 34.000 jugeri è quasi sotto acqua ogni anno; da ciò dipende che la popolazione, che in media ascende a 37 abitanti per chilometro quadrato, si ridusse a circa 20 abitanti. Da ciò vi persuaderete che sarebbe ormai tempo che la proposta ancor fatta dal defunto deputato Abelić sia una volta presa in considerazione dalla Giunta Provinciale, e coll' aiuto del Governo si dia mano a redimere il contado di Zara dalle acque stagnanti. Esso darebbe allora il grano necessario a tutta la provincia, che invece al giorno d' oggi deve essere importato. Mi concreterò nella proposta, che sia espressa la raccomandazione alla Giunta Provinciale di dar mano quanto prima anche ai lavori idraulici necessarî per redimere il contado di Zara. Abbiamo verso Murvice delle case che oggi non sono accessibili, perchè il lago di Bocagnazzo trabocca e la strada è sommersa. Abbiamo diverse strade circonvicine che si trovano nelle stesse condizioni. Le febbri distruggono la popolazione ed immense possessioni restano abbandonate. Spero di trovare appoggio nell' Eccelsa Dieta, onde far sì che la Giunta Provinciale di ciò si occupi e quanto prima.

Predsjednik. D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Na ime Zem. Odbora dužan sam odgovoriti na kratko Gospodi, koja su progovorila u ovoj razpravi, poglavito onomu čast. gosp. Zastupniku, koji je govorio proti radu Zem. Odbora.

G. Bjelanović kaže, da je u izvještaju rečeno, da je sve liepo kod Občina i u zemlji, jer to da potvrdjuju i Pregledaoci rada Zem. Odbora.

Toga u našem izvještaju nije rečeno; nego na prosto pripovieda o našem naporu i nastojanju, da, koliko je moguće, svedemo na red občinsku upravu. I to nije novo, nego je vazda to naše nastojanje bilo, pa mislim, da smo u tom nastojanju prilično uspjeli.

Prvi uspjeh što smo postigli je taj, da dandanas mal ne sve Občine, izuzamši dvie tri, redovito glasuju svoje proračune i svoje konačne račune. To je istina, da time što je jedna občina glasovala redovito proračun i konačne račune, nemože se rieti, da je u redu i da napreduje; ali je nešto, jer se bar zna, koliko občina troši i kako troši, te tako se dade izpraviti, ako je što krivo.

Istina je, nekim su Občinam prirezi povećani znatno u zadnje doba; ali Gospodi mogu javiti radostnu viest — da srednji postotak občinskoga prireza izravnim porezom u ovo zadnje dvie godine — godine 1883 i 1884 — spao je, i ako nije znatno, ali je ipak spao i to uz dvie nepovoljne okolnosti.

Prva nepovoljna okolnost je ta, da je u nas, usljed uredjenja zemljarine, pala pristojbina izravnih poreza. Kako znate, Gospodo, zemljarina u prijašnje doba u cieloj Dalmaciji iznosila je pristojbine fior. 343.000; pa usljed uredjenja zemljarine pala je na fior. 300.000; sada je na fior. 300,000, a prošle je godine bila još manja; jer, kako znate, po zakonu od god. 1881 svake godine raste neki iznos, jedan deseti dio.

Sad promislite, da većina Občina žive jedino, može se rieti, od prireza zemljarini. Kad dignete Občine gradske, t. j. gradske odlomke — pošto se prirez udara na odlomke — kad dignete, rekoh, odlomke gdi su gradovi i veće varoši, a koji imadu kućarinu t. zv. fašionalnu, obrtarinu i dohodarinu, seoskim odlomcim ne ostaje drugog dohodka nego prirez zemljarini. Nu kad je zemljarina spala, da se isti trošak pokrije, hoće se viši postotak prireza.

Druga nepovoljna okolnost, koja je djelovala na gospodarstvo Občina je ta, što Ministarstvo nije htilo potvrditi potrošarinski prirez, gdi ga ima, preko 100%.

Bilo je doba, kad su naše Občine imale prireza potrošarini 200%, 180% 150%.

Ima dvie tri godine da Vlada neće da zna za viši prirez od 100%. Same dvie Občine imadu viši prirez, a to su Zadarska i Splitska; svim ostalim, koje su glasovale preko

100% bilo je odbijeno. Dakle Občine su izgubile viši prirez potrošarini, te su morale s toga svoje potrebštine pokriti većim prirezom izravnim porezom. Ipak god. 1883 i 1884 srednji prirez izravnim porezom tih Občina pao je za 2%. To hoće rieti, da ekonomija Občina nije nazadovala, nego da je napredovala.

Pitati ćete, kako se to znade? kako se do toga uvjerenja došlo?

Evo kako. Svake godine Zem. Odbor traži i Ravnateljstvo mu Financije kaže, koliko je utjerano od izravnoga poreza državnoga, kolikoli od občinskih prireza. Po tom je lasno izračunati i naći da je postotak obalio se, ako i malo. Dakle nemože se reći, kako g. Bjelanović tvrdi bez temelja, da gospodarstvo Občina propada. Uz to mi znamo, da je zadnjih 5—6 godina, u obće, ekonomično stanje Dalmacije pošlo napred.

Imali smo dobrih godižbina; od godine 1880 nije bilo nerodice; ciene su proizvodom bile bolje i dobre, dapače kod pojedinih ekonomija i te kako dobre. Sad naravna je stvar, da uz to i ekonomija Občina pošla je na bolje. Zemaljski Odbor pa sa svoje strane ne zapušta ništa da nadgleda, kako da na red svede gospodarstvo Občina.

Rečeno je, da Občina Šibenska ima znamenit dug. — Ali taj se porodio još onda kadno je Občina Šibenska sagradila vodovod; t. j. kadno je uprava željeznica državnih sagradila vodovod, a Občina Šibenska morala je dati jedan prinos, koji nije mogla uz svoje ekonomično stanje platiti, nego se morala zadužiti. Na žalost je morala uzeti novac uz jake kamate, pa sada Občina Šibenska traži novca da povrati onu svotu, da ostane na manje kamate. To je uzrok, zašto Občina Šibenska kani učiniti zajam, učiniti dug. Dug, naravna stvar, težak i Občina morati će ga izplatiti; ali zato ima veliku blagodat od vode.

Glede Občine Splitske, tu je čast. zast. Bulat kazao, kako stvar stoji. Zemaljski Odbor uvaživ, da Občina Splitska — kad su već bile imenovane osobe, ne mogu ni ja s manje — kad je Perišiću ustupila zemljište, nije mu ustupila vlastništvo, a ona je ostala svedje vlastnikom zemljišta; i to mu ustupila za 100 fior. godišnjega najma. Naprotiv je Vučković Občini davao fior. 3000., pa da je Občina stavila ovu svotu na kamate — uzmimo sa 6% — dobila bi na god. fior. 180.; ali tim bi izgubila Občina vlastništvo. Ono što si je Občina pridržala naime vlastništvo, držim, da vriedi vazda 80 fior. na godinu.

Nu bio je tu i drugi obzir, da je se imala pred očima i neka javna svrha sa sgradom, koju je imao graditi taj g. Perišić. Zemaljski Odbor dakle nije pogriešio, kad je odobrio postupak Občine. Pa mi je napomenuti i to, da u slučajim koji su se dogodili u drugim zemljama pri sličnim prigodam, vrhovno Upraviteljno je Sudište odbilo pritužbe, jer da je Občina u prvom redu ona, koja ima razsuditi, što joj koristi. Dakle nije vazda korist veća u tom, što se novca više dobije. I druga dakle tužba g. Bjelanevića nema temelja.

Što se tiče političke stvari, tu je g. Predsjednik odgovorio. Ja sam onomadne imao čast odgovoriti na istu stvar. Nije to samo ovaj slučaj — ovaj slučaj ima recimo neku živu političku stranu, zašto se odnosi na zadnje izbore — ali tih pritužba proti raznim Vlastim, poreznim uredom, financijalnim stražam, takovih dopire sijaset od Občina na Odbor Zemaljski. Odbor Zemaljski dojednu je na isti način riešio kao i onu Drnišku: uputio Starijoj vlasti s klauzulom, ako nadje da je istinita, neka preduzme providjenja. — U stvar se Odbor nije nikad pačao. Da u poslu izbora bude došlo drugih tužba proti činovnicim, pa da fakta budu bila navedena, kako ondje, neka se uvjeri g. Bjelanović, da bi ih Odbor bio izručio Starijoj Vlasti s istom klauzulom, neka Starija vlast, ako je stvar istinita, preduzme providjenja. Ali od svoje strane Odbor nije se ni tom prigodom upleo u samu stvar, on nije nipošto te činovnike tužio.

Glede onoga što je g. Messa kazao, g. Messa najbolje svjedočanstvo ima, koliko je Zem. Odbor uvjeren o potrebi uredjenja vodâ po pokrajini, u lanjskom predlogu, kadno je lani Odbor predložio da Sabor zaključi, neka se polovina dohodaka poljodjelske zaklade uloži u vodovodne svrhe, i kadno je predložio zakon, koji je dobio previšnju potvrdu, da mogu Občine stvarne pripomoći upotrebiti za izvadjanje ovih radnja. Odbor Zemalj. tim se bavi osobito, i nije samo onim radjam što je spomenuo u svom izvješću. Odbor se bavi jošte ob uredjenju voda na Kninskom polju, posao vrlo važan; pa danas sam u stanju javiti Vam, da je jur prispio odnosni predlog

od Vlade; nego je prispio kasno, s toga nije bilo moguće iznieti ga za ovog zasjedanja, jer se valja dogovoriti sa dotičnom Zadrugom: ali budućeg zasjedanja biti će iznešen. Tim ćemo mi sretno začeti naš rad u ovom važnom predmetu; pa malo po malo, kako sredstva budu dopuštala, doći će red na sve strane koje uvaženja zaslužuju, dakle i na uredjenje voda u Zadarskom kotaru. O tom ćemo se živo brinuti, jer uvjereni od kolike je to važnosti, ne samo za produktivnost zemlje, nego i za život naroda, da se spasi od groznice, koja ga batali, a narod je najprvi faktor svakoga napredka.

Predsjednik. Pitali još tko reič o predmetu?

Bjelanović. Po izjavi čast. zast. Bulata i Klaića ja sam razumio ipak, da je Občina Splitska štetovala. Občina Splitska uzdržala je svojinu na jedan način, ali na drugi način zemlja izlazi iz občinskih ruku. Na jedan način i na drugi način na toj zemlji imati će se podignuti jedna zgrada. Kao što će se podignuti po rukama Perišića, tako bi se podigla po rukama Koste Vučkovića. Dakle što će sada imati Občina kiriju od 100 fior. što bi imala od 3000 najmanje fior. 180 fior. Šteta očita i nepravica.

Što se tiče tužbe Občine Drniške, ja mislim, da bi o tom bilo i šaljivo više govoriti. Gospoda na Zem. Odboru vrlo dobro znadu, što su radili politički činovnici; oni vrlo dobro znadu, da su činovnici politički došli do prestupaka i zločinstva. Nije to trebalo kazivati Zem. Odboru; dakle radi pristojnosti da bude Zem. Odbor odbio i tu tužbu.

Predsjednik. Zast. Bulat ima rieč.

D.r Bulat. G. Bjelanović rekao je: šteta gotova i nepravica očita. Ali to ne stoji. Štete nije bilo, jer kako rekoh, Občina Splitska nije namjeravala, niti joj je potreba prodavati. Občina Splitska ustupila je uživanje te zemlje Perišiću u svrhu, da sagradi dvoranu za javne zabave, a to je jedna korist; a vlastništvo pa nikako nije htjela prodati. Tim je korist ustupila, ali njoj je vlastništvo ostalo, ostala gospodarica Občina, a obzirom na to, tu nije nikakve nepravice.

Predsjednik. Zast. Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Reći ću na onu zadnju gosp. Bjelanovića, da ako su došli činovnici politički do zločina, da sudi zločine nije Zem. Odboru; zločinim sude Sudovi. Svakomu je slobodno potužiti se Sudovom, ali nitko se potužio nije. To će reći, da u mašti ugrijanoj u vrieme izborâ, kad su političke strasti razigrane, vidi se zločinâ i gdje ih nema. A zašto? Poraz valja svakako protumačiti, a najlašnje se tumači zločinim političkim.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Vladin Povjerenik dvorski savjetnik Pavić ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Akoprem zadnji izbori spadaju u nadležnost carevinskoga Vieća, ipak moram izjavitii da, kako će se viditi kod razprave u Beču, postupak Poglavarâ bio je duševan i sasvim po zakonu.

Predsjednik. Izviestitelj Odbora za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga ima rieč.

Zore. Opaziti mi je g. Bjelanoviću, da nas je petorica izabrano da pregledamo rad Odbora Zemaljskoga, a nismo bili izabrani, da pregledamo rad Občina ili imali Občinâ, koje su u neredu. Odbor Zemaljski radi; mi smo izpitali njegov rad i mi smo našli, da je njegov rad dobar.

Što se tiče onoga rečena od g. Messe, ja mislim da to idje u posebnu razpravu, ako misli u onom smislu dati kakav nalog Zem. Odboru.

Ja predlažem, da se predje na posebnu razpravu.

Predsjednik. Kad sam otvorio razpravu, ja sam primjetio, da je otvorena razprava o izvješću rada Odbora Zemaljskoga i o zaključcim i nalozim, pa to baš spada u posebnu razpravu. Zato je imao g. Messa pravo, kad je govorio, govoriti konkretno u glavnoj razpravi i učiniti konkretan predlog.

Sada prelazim na glasovanje prvoga zaključka Odbora Pregledaoca.

Molim g. Izviestitelja, da ga pročita.

Zore (čita):

„Sabor dalmatinski, pošto je potanko pregledao poslovanje Odbora Zemaljskoga od 1. junija 1884 do svrhe Oktobra 1885, sa priznanjem uopće odobrava njegov rad."

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, neka izvole ustati. (Većina).

(Nalozi I, II, III, IV, V, VI i VII; kao što i preporuke I, II i III primljene bez primjetbe).

Predsjednik. Sada stavljam na glasovanje predlog g. zast. Messe, koji glasi (čita):

„Da se preporuči Zemaljskomu Odboru da uredjenjem voda spasi što skorije kotare Zadarske, počam od Bokanjca."

Ona Gospoda, koja primaju i ovaj nalog neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda koja glasi:

Prvo čitanje predloga Zastupnika pl. Natali o zabrani izvoza strna od buhača.

U smislu §. 62. našega poslovnog Reda najprije treba, da se glasuje o formalnom pitanju, t. j. jeli ovaj predlog poduprt.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da bude ovaj predlog zast. pl. Natali-a uvažen, neka izvole ustati. (Većina).

Primljen.

Pošto je većinom glasova primljeno uvaženje, hoće li tko učiniti predlog, da se predje još danas na drugo čitanje ovoga predloga?

Natali. Molim, da se predje na drugo čitanje.

Predsjednik. G. zast. i predlagatelj predlaže, da se predje na drugo čitanje.

Predlog g. Natali-a glasi:

„Izrazuje se naklonost želji trgovačke Komore Dubrovačko-Kotorske, da bude zabranjen izvoz strna od buhača iz pokrajine, i preporučuje se preuzvišenomu Ministarstvu trgovine da što prije predloži carevinskomu Vieću odnosni zakon".

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na drugo čitanje ovoga predloga, neka izvole ustati. (Većina).

Pitali tko rieč o predlogu?

Natali. Ja ustupam moj predlog slavnomu Zem. Odboru da ga prosliedi na nadležno mjesto sa preporukom.

Predsjednik. Dakle predlog zast. pl. Natali ide na to, da bude izručen Odboru Zemaljskomu s preporukom, da ga uvaži i podupre kod Vlade, eventualno kod Ministarstva.

Tko pristaje, neka ustane. (Većina).

Predlog pl. Natali-a primljen je.

Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda:

Prvo čitanje Zastupnika Zore za popravu Katastra pri uredjenju zemljišnika u Cavtatu i porabu u istim jezika hrvatskoga iliti srbskoga.

U smislu istoga §. 62. našega Poslovnoga Reda stavljam formalno pitanje o uvaženju.

Ona Gospoda, koja primaju da ovaj predlog bude uvažen, neka izvole ustati. (Većina).

Predlog je poduprt dovoljno i uvažen.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na drugo čitanje predloga, neka izvole ustati. (Većina).

Primljeno.

Predlog g. zast. profesora Zore glasi:

„Preporučuje se Vladi Nj. Veličanstva da izvoli pobrinuti se eda pri sastavljanju zemljišnih knjiga odredjena Komisija, uz koju svakako ima biti vješt geometar, uzme u osobiti obzir to da je u sudačkom kotaru Cavtatskom, radi velikog razkomadanja i izpresiecanja vlastništva, vrlo pogrešno obavljen Katastar; i da izvoli zauzeti se eda zemljišne knjige budu sastavljene srbskim iliti hrvatskim jezikom."

Pitali tko rieč o predlogu?

Zore. Predlažem, da se moj predlog izruči Zem. Odboru da ga krepko podupre na nadležnom mjestu.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Dvadesetprva točka dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga Zastupnika Trigari o uložbi glavnicâ zaklade Sv. Dimitra.

I ovdje stavljam formalno pitanje o uvaženju.

Ona Gospoda, koja uvažavaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Predlog je poduprt.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na druge čitanje, neka izvole ustati. (Većina). Primljen.

Pošto nije prisutan vitez Trigari, pitam čast. g. Zastupnika Podpredsjednika Kapovića, želi li o predlogu govoriti?

Kapović. Ja bih predložio, da se ovaj ustupi Zem. Odboru s vrućom preporukom.

Predsjednik. Zast. Ivčević ima rieč.

D.r Ivčević. Razlozi navedeni po čast. zast. Trigaru u prilog svomu predlogu, da se zaklada uloži u zajmove posebnicim uz pupilarno jamstvo, nisu bez temelja; pošto bi se na taj način dobitci zaklade povisili, a koristilo bi se posebnicim. S druge strane po odgovoru čast. Vlad. Povjerenika obstojala bi nada, da će se moći kroz kratko vrieme ostvariti svrha zaklade, stoga nebi shodno bilo, da se sve glavnica na ovaj način ulože, pošto bi to moglo smetati ostvarenju zakladne svrhe.

Stoga čast mi je predložiti vis. Saboru sliedeći izpravak:

„Da se predlog vit. Trigari ustupi Zemalj. Odboru sa nalogom da preporuči Vladi Nj. Veličanstva, da se pri uložbi glavnicâ zaklade Sv. Dimitra, u koliko to nebi smetalo ostvarenju zakladnih svrha, imade obzir i na prošnje posebnika za zajmove dobitkom od 6% uz pupilarno jamstvo„.

Predsjednik. Zast. Messa ima rieč.

Messa. Siccome il capitale della fondazione S. Demetrio è un capitale colossale di circa mezzo milione; siccome se anche si volesse impiegarlo per l' istituzione di un qualunque istituto o di più istituti, si avrebbe tutto il tempo necessario per ritirare i capitali dati ai privati, così credo di dover appoggiare la proposta fatta dall' onorevole Trigari e da me firmata, nell' interesse anche della stessa fondazione, perchè l' 1% che rendono in più i capitali presso i privati, porta un aumento di rendita di cinque a sei mila fiorini all' anno, che capitalizzati chi sa per quanti anni, finchè cioè siano decise anche le cause pendenti presso l' autorita giudiziaria, aumenterebbero sensibilmente il patrimonio fondazionale.

Presjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje predlog zast. Trigara popravljen po D.ru Ivćeviću, koji glasi (čita).

Ona Gospoda, koja primaju predlog tako popravljen, neka izvole ustati. (Većina) Primljeno.

Dvadesetdruga točka dnevnoga reda glasi: „Prvo čitanje predloga Zastupnika Petranovića o uvaženju prošnjâ za nošnju oružja.

Prilikom ovoga predloga stavljam formalno pitanje o uvaženju.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da bude uvažen i ovaj predlog, neka izvole ustati. (Većina).

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na drugo čitanje, neka izvole ustati. (Većina).

Pitali tko rieč o predlogu.

D.r Bulat. Ja pristajem podpuno na predlog čast. Petranovića, ali bih rada da se izpravi samo jedna rieč.

Predlog g. Petranovića kaže: (čita).

Meni nije podpuno poznato, koja su mjesta razoružana; ali mislim, da medju razoružanim mjestima ima ne samo selâ nego i varoši i predgradja. Poznato mi je, da je razoružano predgradje Splitsko.

Radi toga ja želim, da mjesto rieči „selima“ bude stavljeno „mjestima“. I s ovom popravkom podupirem predlog, jer mislim, da narod ima potrebu oružje nositi i da narodno zastupstvo ima ga preporučiti Vladi, jer poštenim ljudima neće biti pogibeljno dozvoliti da nose oružje, i njima da taj dopust dozvoli. S toga predlažem ovako popravljen zaključak:

„Sabor Kraljevine Dalmacije izjavlja želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka izvoli uvažiti u smislu § 17 Carske Povelje 24 listopada 1852 Br. 249 prošnje za nošnju oružja u razoružanim mjestima“.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog zast. Petranovića, popravljen po D.ru Bulatu, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga Zastupnika Bjelanovića o preinakam izbornomu Redu za Sabor.

Pitam najprije u formalnom pogledu vis. Sabor, uvaživa li ili ne ovaj predlog? — Ona Gospoda, koja uvažavaju, neka izvole ustati. (Manjina).

Prelazim na sliedeću točku: Prvo čitanje predloga Zastupnika D.ra Bakotića o preinaci §§ 11, 12 i 28 pokrajinskog Reda za Kraljevinu Dalmacija.

Takodjer stavljam najprije pitanje o uvaženju.

Bjelanović. Pitam rieč o predlogu.

To je jedna novost. Svi predlozi dosad bi išli na Zem. Odbor; Zemaljski Odbor bi odgovorio, jeli predlog ustavan ili nije. Kad je bio ustavan, dolazio je u razpravu i onda se je razpravljao. Ovo danas je jedan novi način, da se zastupnicim brnjica na usta stavlja. Protestiram.

Predsjednik. Kao Predsjedniku Sabora i Zem. Odbora čast mi je odmah odgovoriti zast. Bjelanoviću što sliedi.

Istina, do ovoga zasjedanja bio je vazda običaj, da se svaki predlog ustupi Zem. Odboru na ustavno razpravljanje. Ali što se je dogodilo? Kroz vrieme od prošloga do današnjega zasjedanja došlo se do znanja i uvjerenja, da naš Poslovnik, t. j. da što naš Zemaljski Red, i upravo na drugoj stavci § 34, govori o predlozim, bilo je pogriešno prevedeno. U izvornom tekstu njemačkom, kao i u našem narodom nije upotrebljena rieč *Giunta* nego *Odbor;* po tom dakle svaki predlog ima se ustupiti, ne Zemalj. Odboru, nego u obće jednomu Odboru.

Talijanski prevod ne odgovara istini, kad kaže da se mora ustupiti Odboru Zemaljskomu, a nije da jednomu po Saboru odabranu Odboru. Onaj, koji je prevodio, mjesto reći „odbor“ „comitato“, rekao je „giunta“; dočim u izvornom tekstu kaže „Ansschus“; nu to nije Zem. Odbor, ovaj se njemački kaže „Landesausschus“. Zato moralo se odlučiti, da treba stati na pravom tumačenju, na izravnom tekstu, koji je u njemačkom jeziku i gdje je rečeno: „svaki predlog valja, da bude ustupljen jednomu Odboru“, a ne Zem. Odboru. U tom smislu trebalo je postupati, netom se je uvjerio Zem. Odbor i Predsjedništvo ovoga Sabora, da je to bila krupna pogrieška.

Bjelanović. Ja znam, da je predlagačem...

Predsjednik. Nitko Vam nije dozvolio govoriti; komu nisam dozvolio rieč, nemože govoriti.

Bjelanović. Neću ni pitati više.

Predsjednik. Tim bolje. Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se uvaži predlog g. zast. Bakotića, neka izvole ustati. (Manjina).

Predlog nije uvažen. Sad je na dnevnom redu: Prvo čitanje predloga D.ra Bakotića o gradjenju željeznicâ.

Ona Gospoda, koja uvažavaju ovaj predlog neka izvole ustati. (Manjina).

Predlog pada.

Sliedi dnevni red: Prvo čitanje predloga Zastupnika Messe, o uporabi zakona 9|3 1870.

Pitam vis. Sabor, uvažava li ovaj predlog? (Većina).

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas predje na drugo čitanje, neka izvole ustati. (Većina).

Pitali tko rieč o predlogu?

Messa. Propongo che sia passata alla Giunta Provinciale onde faccia i passi necessarî per porla ad effetto.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju da se Zemalj. Odboru izruči za dalje korake predlog g. zast. Messe, koji glasi: „Neka se zakon 9 ožujka 1870 u Dalmaciji uporablja godinu dana nakon roka udarena izplati zemljarine“ — neka izvole ustati. (Većina).

Predlog zast. Messe je primljen.

Prelazim na sliedeću točku: Prvo čitanje predloga Zastupnika Messe o obziru na veleporeznike pri izborim občinskim.

Pitam vis. Sabor, uvažava li ovaj predlog?

Ona Gospoda, koja uvažavaju, neka izvole ustati. (Većina).

Pitam vis. Sabor, pristaje li na to, da se još danas predje na drugo čitanje predloga?

Ona Gospoda, koja pristaju, neka izvole ustati. (Većina).

Pitali tko rieč o predlogu?

Messa. Propongo che sia passata alla Giunta Provinciale acchè nel proporre il nuovo progetto elettorale comunale la prenda in considerazione, inquantochè é un fatto che in

tutta la Dalmazia i pertinenti hanno soprafatto il censo. che paga un terzo di tutta l' imposta ed ha diritto di esser preso in maggior considerazione.

Predsjednik. Zast. i predlagatelj gos. Josip Messa predlaže, da njegov predlog koji glasi: „Neka se pri uredjenju občinskog izbornog Reda bude imao osobiti obzir na interese veleporeznikâ, i da njim se u občinskom zastupstvu dadu vlastiti zastupnici" — bude ustupljen Zem. Odboru da ga uvaži pri preinačivanju občinskog Pravilnika.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (Većina).

Predlog je primljen.

Sliedeća točka dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga Zastupnika D.ra Bakotića o priobćenju zakonskih osnova zastupnikom.

Pitam vis. Sabor, uvažava li ovaj predlog? (Manjina).

Sliedi dnevni red: Prvo čitanje predloga D.ra Bakotića o preinakam izbornomu pokr. Redu.

Pitam vis. Sabor, uvaževa li ovaj predlog?

Ona Gospoda, koja pristaju za uvaženje, neka izvole ustati. (Manjina).

Sliedi dnevni red: Prvo čitanje predloga Zastupnika Bjelanovića o postupanju Vlasti pri zapljenam novinâ.

D.r Klaić. Pitam rieč.

S formalnoga gledišta ovaj predlog gosp. Bjelanovića sastoji od dva diela; dakle tu su dva predloga, nije jedan. U koliko se spominjem, jedan radi o preporuci, da državna Odvjetništva nebi postupala strogo, a drugi o kaznama proti onim, koji postupaju nezakonito. Zato molim g. Predsjednika da smatra ovaj predlog kao dva predloga, jedan o zapljenam, a drugi o kaznama.

Predsjednik. Prvi je predlog: „Dalmatinski Sabor ponavlja Vladi Nj. Veličanstva želju izraženu u VII.oj sjednici XX.a zasjedanja 8 julija 1884, da uputi državna Odvjetništva u Dalmaciji na popuštanje u strogosti proti novinam sredstvom zapljena."

Stavljam najprije pitanje o uvaženju.

Ona Gospoda, koja uvažavaju prvi dio predloga, neka izvole ustati. (Većina).

Ona Gospoda, koja pristaju na drugo čitanje prvoga diela predloga, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

D.r Klaić. Činim predlog, da se jednostavno taj predlog primi, da se ponovi lanjski predlog.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj prvi dio predloga, neka izvole ustati. (Većina). Primljeno.

Stavljam na glasovanje uvaženje drugog diela, o kaznenju političkih činovnika radi postupanja u zapljenam novinâ.

Ona Gospoda, koja uvažavaju ovaj drugi predlog, neka izvole ustati. (Manjina).

Sada prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga Zastupnika D.ra Bakotića o zakonu na obranu slobode pri izborim.

Pitam najprije visok. Sabor uvažavali ovaj predlog?

Ona Gospoda, koja uvažavaju, neka izvole ustati. (Manjina).

Tim je izcrpljen dnevni red.

Imam čast, kao Predsjednik Odbora Zem. odgovoriti na jutrašnji upit Bjelanovića glede zadužbine Ljubatovića. 1.o Odbor Zemaljski pristao je na zahtjev c. k. Namjestništva da obezbjedi i pospješi ostvarenje plemenite svrhe dobrotvora Dimitria Egorovića-Ljubatovića, jer drugčije, da nije zemaljski Odbor podao dozvolu da se promjene ruske srećke i obveznice, nebi ni naši praunuci doživljeli da u smislu blagotvorne namjere pokojnog Ljubatovića-Egorovića bude sagradjena kuća za siromahe i pravoslavna crkva u Risnu. 2.o Jer po obstojećim zakonskim propisima, glavnica svake zadužbine treba da bude sastavljena u javnim obveznicam, kojima je priponata tako rečena pupilarna sigurnost; sljedovateljno kad će do malo danâ prispjeti iz Beča odobrenje štatuta zadužbine dobrotvora pokojnoga profesora Ljubomira Vuinovića, prva će zadaća biti odnosnog Odbora promjeniti ruske obveznice pomenute zadužbine u austrijske obveznice. 3 Da usljed dozvoljene promjene, glavnica zadužbine Egorovića-Ljubatovića, koja je godine 1879 iznosila fiorinâ 45 hiljada, sada je uzrasla na 66.350 fior. 4. Da nacrt i trebovnik za gradnju crkve i zatočišta za siromahe već su gotovi, i da je predsjednik ovog odbora osoba odlična, koju

ciela Boka ljubi i počituje, a to je visokopreosvešteni pravoslavni episkop Petranović. Napokon dužan sam iztaknuti da je svakomu poznato poštenje, revnost i živo zauzimanje gospodina Vrankovića, referenta pri Odboru zemaljskomu za dobrotvorne zavode, i on je na molbu episkopa Petranovića dragovoljno sastavio fondacijonalni akt pomenute zadužbine Egorovića-Ljubatovića.

To na upit, kojemu sam ja odgovorio u ime Zem. Odbora.

Vladin Povjerenik pl. Pavić ima rieč.

Vladin Povjerenik Pavić. Čast mi je odgovoriti na prikazane mi interpellacije.

Častni zastupnik gosp. dr. Ag. Masovčić i druž. postavili su na Vladu sliedeći upit:

Namjerava li Vlada Njegova Veličanstva posredovati kod c. k. Bosanske Vlade u svrhu da bude stegnuto zagajivanje velikih prostorija na onom bosanskom zemljištu, gdje stanovnici kotara Sinja imadu pravo paše i sjećidbe i gdje ovi stanovnici imadu i svoje vlastite zemlje?

Na to čast mi je odgovoriti:

Tužba sadržana u interpelaciji poznata je Namjestništvu usljed jednog podneska občine Sinjske. Usljed iste Namjestništvo odlukom 28 rujna t. g. br. 17495 dalo je nalog kotarskem Poglavaru u Sinju da u dogovoru sa kotarskom Oblasti u Livnu stvar razjasni i izda potrebite odredbe na obranu pravâ, pripadajućih stanovnicima kotara Sinjskog u odlukâ dogovorno izdatih po c. k. Ministarstvu unutrnjih poslâ i c. k. zajedničkom Ministarstvu, kojim je bilo ustanovljeno da prostorije u interpelaciji naznačene ostanu privremeno izključene od uživanja pašnjaka, ali da im bude pridržano pravo drvarenja i uživanje napojišta do kojih se mora odrediti i zagraditi naročitih progona.

Častna Gospoda zastupnici Konte Vojnović i družina u današnjoj sjednici upravili su na Vladu sliedeći upit:

1. Jeli poznato c. k. zemaljskoj Vladi prosto, surovo, kadgodj nemoralno i mnogo puta nezakonito postupanje c. k. financijalne Straže u Boki Kotorskoj?

2. Jeli voljna c. k. Zemaljška Vlada shodno odrediti, da stanovnici Boke-Kotorske, a osobito primorci zalieva Boko-Kotorskog, ne budu dalje zanovetani i progonjeni prostim, surovim i nezakonitim postupanjem c. k. financijalne Straže?

Na ovaj upit imam čast odgovoriti da pokrajinskoj Vladi nije ništa poznato o prostim, surovim, kadgod nemoralnim i mnogo puta nezakonitim postupanjim c. k. financijalne Straže u Boki Kotorskoj.

Ja ću upit odmah izručiti c, k. pokrajinskomu financijalnomu Ravnateljstvu te izražujem uvjerenje, da će pokrajinsko financijalno Ravnateljstvo sigurno odmah shodna odrediti.

Gli onorevoli sigg. Deputati cavaliere de Trigari e compagni nella seduta dei 3 mese corr. diressero al Governo la seguente interpellanza:

1. Se gli consti che dalle Autorità politiche distrettuali, con violazione del vigente regolamento comunale e dell' autonomia dei Comuni, si prenda ingerenza diretta, e si danno ordini e disposizioni in oggetti che sono di attribuzione propria dei Comuni?

2. Se sia disposto di emmettere le necessarie disposizioni perchè cessi un tale sistema, e le Autorità politiche abbiano a mantenersi nei limiti, dalle leggi loro stabiliti?

A tale interpellanza ho l' onore di rispondere quanto segue:

Alla Luogotenenza nulla consta d' una violazione del Regolamento Comunale mediante ingerenza delle Autorità politiche sulle attribuzioni proprie dei Comuni.

Dato e non concesso che simili ingerenze abbiano avuto luogo, resta ad ogni Comune aperta la via di molteplici mezzi legali per schermirsi da dette ingerenze nella sfera delle sue attribuzioni

Nell' odierna seduta gli onorevoli signori Deputati cavaliere Trigari e compagni ebbero a fare al Governo la seguente interpellanza:

1· Se gli consti dei poteri, che le Autorità politiche distrettuali intendono arrogarsi verso i Comuni, imponendo loro obblighi non fondati nelle leggi, fra i quali anche quello dell' intimazione degli atti in città?

2. Se intende di dare le opportune istruzioni alle dipendenti Autorità, perchè si mantengano nei limiti della legge?

A ciò ho l' onore di rispondere quanto segue:

Per quella parte dell' interpellanza, che accenna in termini generali agli obblighi non fondati nelle leggi, che dalle Autorità politiche distrettuali verrebbero imposti ai Comuni, il Governo può soltanto in generale assicurare, che nei rapporti colle Autorità comunali vengono osservate esattamente le vigenti disposizioni di legge.

Per quanto concerne poi l' intimazione degli atti in città, consta al Governo, che il Comune di Zara ebbe ad interporre ricorso contro la disposizione del locale Capitanato distrettuale relativa all' obbligo del Comune di Zara d' intimare in città gli atti Capitanali.

Tale ricorso venne rimesso al predetto Capitanato per rapporto, e seguirà a suo tempo la relativa decisione in conformità alle vigenti disposizioni di legge.

L' onorevole signor Deputato de Strmić e compagni, ebbe a rivolgere al Governo un' interpellanza contenente le seguenti domande:

1. Quali motivi abbiano indotto il Governo a misure così eccezionali in questa città?

2. Cosa sia intenzionato di fare pel ripristino della legalità, sotto l' impero della quale anche questo paese possa godere delle franchigie costituzionali?

A ciò ho l' onore di rispodere quanto segue:

Anzitutto devo energicamente protestare contro l' accusa d' illegale procedimento nelle ultime elezioni per parte delle Autorità politiche. Il procedimento di queste Autorità fù del tutto conforme a legge. Siccome poi quanto concerne le elezioni dei deputati pel Consiglio dell' impero, appartiene alla competenza del Consiglio dell' Impero stesso, io non mi occuperò ulteriormente di tali elezioni.

Le misure e decisioni, emesse dal Capitanato di Zara, si fondavano sempre sopra base legale, e stavano sempre in piena armonia colle sussistenti condizioni, senza essere eccezionali.

Accennerò soltanto che in occasione dell' elezione dei 13 giugno i membri della Commisione elettorale nel locale elettorale stesso vennero minacciati colla vendetta popolare.

Pel matenimento della quiete e dell' ordine pubblico, per riguardi della polizia di Stato, in onta alla gran massa di gente, uscirono dapprincipio soltanto 6, indi, visto il maggiore agglomeramento di gente, 14, e con riguardo poi alla proferita minaccia nella notte, 24 uomini.

Essendo statta fatta in termini così generali l' interpellanza, io posso quindi soltanto in generale rispondere alla medesima, che il Capitanato, nell' emettere le sue disposizioni s' attenne sempre e s' atterrà rigorosamente alla legalità.

Ad ognuno che si ritenesse leso da qualche disposizione di un' Autorità, resta libero di chiedere riparo nell' ordinario corso delle istanze, ma non ognuno che ritiensi leso nei propri diritti, ha effetivamente anche patito una lesione nei medesimi.

Častni zastupnik d.r Bakotić upravio je na Vladu sliedeće upite:

1. Je li istina da pri naimenovanjima u sudbenoj struci uvažava se od nadležnih faktora poglavito i privrženištvo dotičnog kandidata onoj plitičkoj partaji, koja slučajno ima većinu u pokrajinskom Saboru?

2. Ako bi to istina bila mnijeli c. k. Vlada da takovo postupanje pri naimenovanjima u sudbenoj struci potkopava temelj nezavisnog, nepristranog i uglednog sudstva?

3. Namjeravali c. k. pokrajinska Vlada pobrinuti se da potakne kod nadležnih faktora nuždu, da se prouči i u zakon uvede najshodniji način za izbor sudaca, koji bi imali postavljeni biti u takvom nezavisnom položaju da se odstrani svaka opasnost slučajnog Vladinog pritiska koje mu drago političke stranke?

Na to čast mi je odgovorit što sliedi:

Prije svega moram primietiti da imenovanje činovnika spada izključivo u eksekutivni djelokrug.

Tvrdnju da se pri naimenovanjima u sudbenoj struci uvažava od nadležnih faktora poglavito i privrženištvo dotičnog kandidata onoj političkoj stranci koja slučajno ima većinu u pokrajinskom Saboru, moram odlučno odbiti, pošto se to ne zbiva. Pri naimenovanjima dapače je izključivo mjerodavna bolja sposobnost za dotična mjesta.

Pokrajinska Vlada ne nalazi nikakva uzroka da se pobrine potaknuti kod nadležnih faktora nuždu da se prouči i u zakon uvede drugi način za izbor sudaca.

Častni gospodin Zastupnik Bjelanović i družina postavili su Vladi sliedeći upit:

1. Jeli Vladi poznat sadržaj utoka c. k. Poglavara u Splitu, predana c. k. Preturi u Splitu 27 julija 1885 b. 1410-kaz. i što je Vlada uradila da istoga činovnika uvjeri, da u Dalmaciji, i ako svi pripadaju jednoj stranci, ipak ima i poštenih advokata i poštenijeh sudaca i poštenijeh ljudi?

2. U protivnom slučaju mislili Vlada preduzeti zakonite mjere protiv c. k. Poglavara u Splitu?

Na to čast mi je odgovoriti što sliedi:

Vlada ne nalazi da u obrazloženju utoka 27 srpnja 1885 br. 1410 kotarskog poglavara baruna Conrada, sadržan je prigovor da u Dalmaciji nema poštenih odvjetnika, ni poštenih sudaca, ni poštenih ljudi, te s toga ne nalazi potrebito da u tome pogledu pouči kotarskog Poglavara Conrada.

Neka mi na to bude dopušteno primjetiti da Odvjetnička komora u Splitu, kojoj je kako proiztiče iz interpelacije, taj utok bio priobćen i koja bi sigurno do potrebe bila znala braniti odvjetničke interese, nije u obrazloženju pomenutog utoka našla ikakve uvriede.

Častni zastupnik d.r Bakotić i družina upravili su na Vladu sliedeće upite:

1. Jeli joj poznato neuljudno, surovo i samovoljno ponašanje i postupanje napram obćinstvu c. k. kotarskog Poglavara u Splitu?

2. Odobrava li c. k. pokrajinska Vlada takovo neuljudno, surovo i samovoljno ponašanje i postupanje napram obćinstvu c. k. Poglavara u Splitu?

3. A kad nebi pokrajinska Vlada odobravala takovo ponašanje i postupanje c. k. kotarskog Poglavara u Splitu, kakve je mjere nakana preduzeti, da se sadašnji c. k. kotarski poglavar ukloni iz Splita?

Na Namjestništvo je prispjela dosad samo jedna tužba glede nekoretnog ponašanja kotarskog Poglavara baruna Cornada prama jednoj stranci. Iz razvidjanja obavljenih u ovom poslu proiztiče. da ponašanje pomenutog kotarskog Poglavara niti je bilo neuljudno, niti surovo, ni samovoljno.

Što se pak tiče potaknutog pitanja o premještaju kotarskog Poglavara baruna Conrada čast mi je primjetiti, da to izključivo spada u exekutivni djelokrug.

Čast. gospoda zastupnici Sava Bjelanović i družina u sjednici dneva 12 tekućega mjeseca upravili su na Vladu sliedeći upit:

1. Zašto c. k. Namjestništvo po propisu § 9. carske naredbe od 10 marta 1860 nije do sada obustavilo od službe c. k. kotarskog Poglavara u Splitu, protiv kojeg su odlukom 9 julija 1885 Br. 2609 i 2992 zametnute dvie kaznene parnice radi zločina zloupotrebe zvanične vlasti?

2. Mislili Vlada obustaviti odma od daljnjeg službovanja c. k. Poglavara u Splitu, dok se ne rieše protiv njega zametnute parnice?

Odnosno na ovaj upit čast mi je opazit, da neću imati čast odgovoriti na gorerečena pitanja, pošto ista doticaju izključivo djelokrug eksekutivne vlasti

Gli onorevoli signori Deputati cavaliere Trigari e compagni nella seduta dei 12 corrente hanno diretto al Governo la seguente interpellanza:

Se in presenza di sistematiche accuse di irredentismo contro la popolazione di Zara intenda il Governo intervenire, sia presso il Governo centrale, sia col mezzo del foglio ufficiale per combattere questa specie di congiura contro Zara, e contro la lingua italiana e rivendicare i diritti della verità e della giustizia troppo compromesse.

Ho l'onore di rispondere a ciò, che questa interpellanza addirittura mi ha recato sorpresa, inquantocchè non abbisogna di alcuna attestazione, affermazione o convalidazione una cosa che deve essere superiore a qualsiasi dubbio.

Facendo ciò sarebbe, secondo il mio modo di vedere, lo stesso che urtare i sentimenti della leale cittadinanza di Zara ed io declino perciò di dovere pur in qualche modo attestare, affermare o convalidare questo sentimento.

L' onorevole deputato sig. Messa ebbe a rivolgere al Governo la seguente interpellanza:

Per qual motivo si favoriscono ed introducono nell' amministrazione politica della Dalmazia impiegati forestieri a danno dei dalmati?

Perchè anche recentemente, senza aprire

concorso, fu nominato a Capitano distrettuale una persona che non conoscendo bene ntrambe le lingue del paese, è ignara affatto elle condizioni della nostra provincia?

Intende il Governo di porre un argine a uesta immigrazione di forestieri a danno dei lmati?

È egli vero che per favorire i forestieri, Governo della Dalmazia abbia rapportato a Vienna che gl' impiegati dalmati, se di sentimenti costituzionali, non siamo meritevoli di ducia (nicht verlässlich)?

Mi pregio di rispondere a ciò, che la nonina degli impiegati cade eslusivamente nella fera d' azione esecutiva, per cui ho l' onore i dichiarare di non rispondere a questa interpellanza.

Non posso però far a meno di protestare nergicamente contro le deduzioni, contenute n questa interpellanza e di osservare che le omine seguono con riguardo alla migliore apacità dei petenti per il posto richiesto, ben nteso senza riguardo alla pertinenza degli tessi.

Non è vero che sia stato rapportato a Vienna che gli impiegati dalmati non sieno neritevoli di fiducia.

Gli onorevoli signori Deputati cav. Trigari compagni nella seduta 12 corr. diressero l Governo la seguente interpellanza:

I. Se a lui consti dei disordini che a Sebenico sono all' ordine del giorno?

II. Se e quali misure intenda di prendere er ristabilire l' ordine e la legalità?

Mi do l' onore di rispondere a ciò che a Sebenico, come in ogni altra città, avvengono qualche volta delle stravaganze per parte di singole persone, che però assolutamente non vi può essere parola di disordini che sarebbero all' ordine del giorno in Sebenico.

Le Autorità locali nei succennati casi di stravaganze non hanno tralasciato di fungere osto il proprio ufficio nel modo conforme alla legge.

La Luogotenenza, che parte dal punto di vista così spesso accentuato dagli stessi signori interpellatori, di tutelare l' autonomia dei Comuni, non trova motivo di emettere una qualsiasi eccezionale disposizione.

Predsjednik. Obustavljam za četvrt sata sjednicu.

(Preotvara se sjednica u 8 s. večeri).

Predsjednik. Sjednica je otvorena.

Molim g. Tajnika nadpopa Zankia, da pročita zapisnik sjednice.

Zanki (čita).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku?— Nitko.

Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (Većina).

Zapisnik je odobren.

Visoki Sabore!

Pošto je izcrpljen dnevni red današnje sjednice i ništa neostaje neriešena, ja sam vlastan u smislu § 10-og zemaljskog Reda zatvoriti zasjedanje dalmatinskog Sabora.

Dužan sam najprije iztaknuti da u 20 dana saborisanja mi smo sve opremili, i da su se svi saborski odbori svojski zauzeli povjerenog posla; te red mi je izraziti svima podpuno priznanje.

Evo su, Gospodo, taman 25 godina našeg ustavnog života; i u ovo vrieme Dalmacija je postepeno, ali postojano napredovala i naš je jezik zauzeo svoje mjesto. Ja se sretnim smatram što je meni dopala čast predsjedati dalmatinskom Saboru sada, kad usljed zaključka onomlanjskog visokog Sabora, i s ovog častnog mjesta izključivo je uporabljen naš narodni jezik. Ako Bog da, kad se otvori novo zasjedanje dalmatinskog Sabora, ja ću Vam navjestiti da i ostali zaključci ovog Vis. Sabora o porabi našeg narodnog jezika zadobiše potraženu potvrdu. *(Pravo!)* Onda će svanuti zora onog sretnog dana, koji je jutros naglasio moj zamjenik u predsjedništvu, kad ćemo napokon svi biti složni u bitnom pitanju, u pitanju, velim, našeg narodnog jezika. Nedavno sam čitao da kad je bio primljen u francuzkoj akademiji glasovitl Lesseps, poznati Renan u svom govoru reče: da će takodjer primiti i onoga koji će im osvojiti oduzeto zemljište, i da će se sretnim smatrati,

tko će predsjedovati onoj sjednici. Tako i ja radostnim srcem navjestit ću vam ostvarenje davne Vaše želje.

Visoki Sabore! Pri svršetku naše ustavne djelatnosti ne zaboravimo previšnju osobu koja bdi na nas i otčinskom ljubavi prati naš rad, te u znak podaničke odanosti uzkliknimo: Živio naš premilostivi car i kralj Frane Josip I. (*Zastupnici: Živio! Živio! Živio!*)

Predsjednik. Proglašujem zatvoreno XXI zasjedanje dalmatinskog Sabora.

IZPRAVAK.

Na str. 228, na brazdi 6-oj govora Kapovića:

mjesto „(interruzione — l' oratore prosegue in slavo), (riprendendo)"

čitaj (*Presiecaju. — Govornik prihvaća hrvatski)* Molim Gospodo! Čuo sam neki dan, kako je uz propisani jezik hrvatski dozvoljeno i talijanski divaniti. Ja mislim, da sam i ja vlastan divaniti onaj jezik, koji najbolje poznajem. Ja sam divanie hrvatski u ovom Saboru, a danas sam naumio divaniti talijanski; tomu ne može biti zaprieke.

Ja jezik znam, jer sam ga od majke mliekom sasnuo.

Kad sam se rodio, najprvi je moj jezik bio slavenski; toga se ja ne stidim, i rabim ga svaki dan u uredu. Dakle ako je prosto, ja ću divaniti talijanskim jezikom, pošto je dozvoljeno svakomu zastupniku divaniti talijanski. (*Nadovezuje*) E quindi.......

PRILOZI

BRZOPISNOMU IZVJEŠĆU XXI.ª ZASJEDANJA

SABORA DALMATINSKOGA

GODINE 1885.

(Prilog 1)

Br. 1471. god. 1884.

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Visokome Saboru na pretres i odobrenje konačne račune za god. 1883 sliedećih *zemaljskih zadužbina:*

a) Poljodjelske

b) Mamuline

c) Iznemoglih vojnika

d) Gluho-niemih

e) Obiteli spremnih dalmatinskih vojnika

f) Mirovine zemaljskih činovnika.

Primjetbe dodane svakome računu razjasnuju pojedine stavke dohodka i troška, tako da daljih razloženja ne treba. Samo je opaziti da i kroz god. 1883 povećale su se manje ili više glavnice svih zadužbina, osobito poljodjelske.

Još je čast Zemaljskom Odboru priložiti ovdje izkaznice rukovodjenja kroz god. 1883 sliedećih glavnica:

g) Gladinjske

h) Za gradjenje bolnice u Dubrovniku

i) Za gradjenje bolnice u Zadru,

po kojim će Visoki Sabor uvidjeti u kakvom se stanju nalaze i kako su uložene te glavnice.

Zadar, 20 siečnja 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Klaić.

a

Pazbroj

God. 1883.

Zakladnine „Poljodjelstvo pokrajinsko“

P R I

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	Ostanak početkom god. 1883		Pristojbina god. 1883		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč
	A. Pravi Prihodi						
1	Dobiti od Državnih Obveznica	—	—	3291	80	3291	80
2	Dobiti od Glavnicâ na zajam	608	50	154	50	763	—
3	Globe šumarske	21721	16	11748	63	33469	79
$3\frac{1}{2}$	Razni prihodi	—	—	3	82	3	82
4	Sbroj .	22329	66	15198	75	37528	41
	B. Prihodi prometni						
5	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—
6	Predujmovi zadobiveni	—	—	—	—	—	—
7	Predujmovi utjerani	304	10	4913	58 $\frac{1}{2}$	5217	68 $\frac{1}{2}$
8	Sbroj .	304	10	4913	58 $\frac{1}{2}$	5217	68 $\frac{1}{2}$
9	Svega .	22633	76	20112	33 $\frac{1}{2}$	42746	09 $\frac{1}{2}$
10	Pretičak početni blagajnički						
11	Prihod ukupni						

H O D

Izplate ostanaka fior.	Izplate ostanaka novč.	Izplate pristojbine fior.	Izplate pristojbine novč.	Skupa fior.	Skupa novč.	Ostanak koncem god. 1883 fior.	Ostanak koncem god. 1883 novč.	Državne Obveznice pisane vried. Prihodi fior.	Glavezice na zajam fior.
—	—	3291	80	3291	80	—	—	—	—
310	—	—	—	310	—	453	—	—	—
8508	82 ½	267	99	8776	81 ½	24692	97 ½	—	—
—	—	3	82	3	82	—	—	—	—
8818	82 ½	3563	61	12382	43 ½	25145	97 ½	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
292	24	4913	58 ½	5205	82 ½	11	86	—	—
292	24	4913	58 ½	5205	82 ½	11	86	5000	—
9111	06 ½	8477	19 ½	17588	26	25157	83 ½	5000	—
				2258	16 ½			72000	1625
				19846	42 ½			77000	1625

PRIMJETBE

uz 3) Ostanak je iznosio baš . . f. 25623 : 57 ½ ovaj se je obalio, kad se je skinulo i pročistilo, sa f. 3902 : 41 ½ ostanak čist f. 21721 : 16

uz 5) Ove se Obveznice stekoše sa iznoskom f. 4060 : 91

uz 7) Ovo je odtud, jer se je predujmilo radi zaposjednuća dobara Cassio.

R A Z

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	Ostanak početkom god. 1883 fior.	novč.	Pristojbina god. 1883 fior.	novč	Skupa fior.	novč
	A. Razhodi pravi						
1	Pripomoći Poljodjelskim Družtvom	—	—	100	—	100	—
2	Pripomoći lugarom	32	50	168	35	200	85
3	Pripomoći u obće	526	—	858	08	1384	08
4	Troškovi u šumarske i poljodjelske svrhe . . .	416	67	3884	—	4300	67
5	Nameti javni . . . . . . , ...	—	—	—	—	—	—
6	Podporine učenikom gospodarstva	—	—	—	—	—	—
7	Troškovi razni	28	—	222	—	250	—
8	Sbroj .	1003	17	5232	43	6235	60
	B. Razhodi prometni						
9	Predujmovi udieljeni uz povratak	—	—	4913	58 ½	4913	58 ½
10	Novac uložen u Državne Obveznice	—	—	4060	91	4060	91
11	Novac uložen u Glavnice na zajam	—	—	—	—	—	—
12	Predujmovi povraćeni	112	70	—	—	112	70
13	Sbroj .	112	70	8974	49 ½	9087	19 ½
14	Svega .	1115	87	14306	92 ½	15322	79 ½
15	Pretičak konačni blagajnički						
16	Razhod ukupni						

H O D

Izplate ostanaka fior.	Izplate ostanaka novč.	Izplate pristojbine fior.	Izplate pristojbine novč.	Skupa fior.	Skupa novč.	Ostanak koncem god. 1883 fior.	Ostanak koncem god. 1883 novč.	Državne Obveznice fior.	Glavezice na zajam fior.
—	—	100	—	100	—	—	—	—	—
32	50	88	35	120	85	80	—	—	—
406	—	390	—	796	—	588	08	—	—
400	—	2700	—	3100	—	1200	67	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	—	222	—	50	—	—	—	—	—
866	50	3500	35	4366	85	1868	75	—	—
—	—	4913	58 ½	4913	58 ½	—	—	—	—
—	—	4060	91	4060	91	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	112	70	—	—
—	—	8974	49 ½	8974	49 ½	112	70	—	—
866	50	12474	84 ½	13341	34 ½	1981	45	—	—
				6505	08			77000	1625
				19846	42 ½				

PRIMJETBE

uz 4) Od ovoga iznoska bi doznačeno
Namjestništvu za pošumitbu f. 2900
Obćini Pažkoj f. 200
Obćini Sinjskoj f. 500
Obćini Drniškoj f. 284
Skupa f. 3884

uz 7) Potrošeno u tiskanice potrebite zakladi „Pokrajinsko poljodjelstvo“ i u najam skladišta za sahranu poljodjelskih strojeva.

uz 10) Nabavilo se f. 6000 Državnih Obveznica

uz 15) Od konačnog pretička blagajničkog od f. 6505 : 08
potrošilo se f. 4903 : 80
u nabavu f. 6000 : —
drž. Obveznica, koje se ukazuju u prihodih blagajničkog dnevnika mjeseca veljače 1884.

Popisnica Državnih Obveznica danom 31 Prosinca 1883.

Broj i dan	Vriednost pisana	Broj i dan	Vriednost pisana
		Prinosak .	14050
17170 Zajam sa lutrijom	500		
12956 „ „	100	27586 ⅛ 1868 Dug ujedinjeni	100
5973 „ „	500	163313 „ „ „ „	100
11129 „ „	500	163314 „ „ „ „	100
11721 „ „	500	284698 „ „ „ „	100
19661 „ „	500	342186 „ „ „ „	100
192719 ⅛ 1868 Dug ujedinjeni	1000	397559 „ „ „ „	100
162802 „ „ „ „	1000	404980 „ „ „ „	100
162431 „ „ „ „	1000	4730 „ „ „ „	1000
76676 „ „ „ „	1000	5623 „ „ „ „	1000
356412 „ „ „ „	100	10414 „ „ „ „	1000
356413 „ „ „ „	100	12857 „ „ „ „	1000
356414 „ „ „ „	100	13375 „ „ „ „	1000
122122 „ „ „ „	100	14970 „ „ „ „	1000
237700 „ „ „ „	100	37608 „ „ „ „	1000
239383 „ „ „ „	100	252016 „ „ „ „	1000
2420 „ „ „ „	50	252030 „ „ „ „	1000
71452 „ „ „ „	100	261117 „ „ „ „	100
97147 „ „ „ „	100	270766 „ „ „ „	100
109440 „ „ „ „	100	285410 „ „ „ „	100
111638 „ „ „ „	100	300888 „ „ „ „	100
127088 „ „ „ „	100	314357 „ „ „ „	100
75293 „ „ „ „	100	344164 „ „ „ „	100
86337 „ „ „ „	100	7714 „ „ „ „	50
281806 „ „ „ „	100	173346 ⅒ „ „ „	1000
156530 „ „ „ „	1000	173347 „ „ „ „	1000
255013 „ „ „ „	1000	173348 „ „ „ „	1000
255014 „ „ „ „	1000	173349 „ „ „ „	1000
255015 „ „ „ „	1000	173350 „ „ „ „	1000
255016 „ „ „ „	1000	173351 „ „ „ „	1000
355017 „ „ „ „	1000	173352 „ „ „ „	1000
Prenosak .	14050	Prenosak .	31400

Popisnica Državnih Obveznica danom 31 Prosinca 1883.

Broj i dan				Vriednost pisana
			Prinosak .	31400
173353	1/10	1868	Dug ujedinjeni	1000
173354	„	„	„ „	1000
173355	„	„	„ „	1000
173356	„	„	„ „	1000
173357	„	„	„ „	1000
153358	„	„	„ „	1000
173359	„	„	„ „	1000
173360	„	„	„ „	1000
173361	„	„	„ „	1000
173362	„	„	„ „	1000
173363	„	„	„ „	1000
173364	„	„	„ „	1000
173365	„	„	„ „	1000
173366	„	„	„ „	1000
173367	„	„	„ „	1000
173368	„	„	„ „	1000
220932	„	„	„ „	100
220933	„	„	„ „	100
220934	„	„	„ „	100
220935	„	„	„ „	100
71534	1/11	1868	„ „	1000
271168	„	„	„ „	1000
284221	„	„	„ „	1000
307620	„	„	„ „	1000
347898	„	„	„ „	1000
355545	„	„	„ „	1000
355546	„	„	„ „	1000
362071	„	„	„ „	1000
371187	„	„	„ „	1000
378122	„	„	„ „	1000
			Prenosak .	57800

Broj i dan				Vriednost pisana
			Prinosak .	57800
388552	1/11	1868	Dug ujedinjeni	1000
394998	„	„	„ „	1000
402186	„	„	„ „	1000
402332	„	„	„ „	1000
436154	„	„	„ „	1000
447315	„	„	„ „	1000
453044	„	„	„ „	1000
482928	„	„	„ „	1000
482929	„	„	„ „	1000
484149	„	„	„ „	1000
499354	„	„	„ „	1000
508222	„	„	„ „	1000
524799	„	„	„ „	1000
548320	„	„	„ „	1000
284705	„	„	„ „	100
311654	„	„	„ „	100
414764	„	„	„ „	1000
455730	„	„	„ „	1000
459902	„	„	„ „	1000
491201	„	„	„ „	1000
532882	„	„	„ „	1000
			Skupa .	77000

Glavnice uložene na zajam

a) kod Nasliednika **Kamber** . . .	50
b) kod Jozipa Perića kupca dobarâ **Cassio**	1575
Skupa .	1625

b

Pazbroj

God. 1883.

Zakladnine Mamula

PRIHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		U Državnih Obveznicah
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Državnih Obveznicah . . .	—	—	310	80	310	80	310	80	—	—	—
2	Sbroj .	—	—	310	80	310	80	310	80	—	—	—
3	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	158	54 ½	—	—	7400
4	Svega prihodâ .	—	—	—	—	—	—	469	34 ½	—	—	7400

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni fior.	novč.	Pristojbina god. 1883 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
5	Podporine učenikom poljodjelstva . . .	150	—	300	—	450	—	300	—	150	—	—
6	Podpomoći . . .	—	—	70	—	70	—	50	—	20	—	—
7	Sbroj .	150	—	370	—	520	—	350	—	170	—	—
8	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	119	34 ½	—	—	7400
9	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	469	34 ½	—	—	7400

Opomena. 5) Svota od fior. 300, pokazana kao pristojbina god. 1883, to je godišnja podporina udieljena Raki Nikoli, učeniku poljodjelstva kod Zavoda u Križevcu.

7) Pristojbina godine 1883 prikazuje podpomoć od fior. 20 udieljenih rečenomu učeniku za putne troškove, i fior. 50 istomu za poukovno putovanje.

C

Pazbroj

za upravu God. 1883.

Zakladnine „Iznemogli Vojnici dalmatinski“

sa popisnicom poimence onih koji dobivaju podporinu iz iste zakladnine.

Pr. C-1.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni imovni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		U Obveznicah Državnih
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Darovi	174	50	7	08	181	58	—	—	181	58	—
2	Dobiti od Obveznica Državnih	—	—	2509	20	2509	20	2509	20	—	—	—
3	Povratak predujmova podanih	12	50	—	—	12	50	12	50	—	—	—
4	Predujmovi postignuti uz povratak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Sbroj	187	—	2516	28	2703	28	2521	70	181	58	—
7	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59800
8	Prihod ukupni	—	—	—	—	—	—	2521	70	—	—	59800

RAZHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni dugovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1883 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni dugovni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
9	Podporine iznemoglim	695	06	1710	—	2405	06	1689	88	715	18	—
10	Troškovi na uspomenu zakladitelja	—	—	4	20	4	20	4	20	—	—	—
11	Novac uložen u Obveznice Državne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Predujmovi podani uz povratak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Predujmovi povraćeni	292	24	—	—	292	24	292	24	—	—	—
14	Troškovi razni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Sbroj	987	30	1714	20	2701	50	1986	32	715	18	—
16	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	535	38	—	—	59800
17	Razhod ukupni	—	—	—	—	—	—	2521	70	—	—	59800

Opomena. uz 9) Početni je ostanak izgubio pol novčića, jer se koji ulomak ne utjerao.

Poimence koji dobivaju podporu iz zakladnine

Redni Broj	PODPOMOŽENIH — PREZIME i IME	PODPOMOŽENIH — STOJBINA	DOZNAKE — Broj	DOZNAKE — DAN
1	Bilić Jozip	Betina		
2	Mihaljević Grgo	Makarska	8079	7 Svibnja 1860
3	Sderić Mate	Rogotin		
4	Zagorac Šimun	Koljani		
5	Jurković Ante	Skradin	13106	30 Srpnja 1860
6	Franičević Ferdinand	Split	7805	12 Svibnja 1863
7	Franjola Niko Marijan	Lozišće	11834	21 Prosinca 1864
8	Antolos Stjepan	Zablaće	15938	22 Kolovoza 1865
9	Kalapač Jure	Smoković	19600	9 Studenoga 1865
10	Burćul Ivan	Galovac	19903	„ „ „
11	Ivančević Todor	Krupa		
12	Popović Ivan	Mokropolje		
13	Damjanović Jure	Škrip	2215	15 Rujna 1868
14	Srkerić Stjepan	Vačani		
15	Bielić Stjepan	Bribir		
16	Matešić Mate	Diklo	1599	13 Svibnja 1868
17	Modrić Jozip	Zaton	3310	11 Studenoga „
18	Sulentov Ivan	Split	3310	„ „ „
19	Stipičević Antica ud. Jurina	Makarska	4667	18 Prosinca 1872
20	„ Lucija kćer Antičina	Makarska	4667	„ „ „
21	Gagić Marko	Zelengrad	3483	6 Listopada 1873
22	Puljas Ante	Novi kod Trogira	1758	25 Travnja 1874
23	Belaš Marin	Žedno	3378	27 Kolovoza „
24	Seat Nikola	Biograd	747	4 Ožujka 1875
25	Andrijašević Ivan	Gradac	2984	12 Listopada „
26	Frantin Marija ud. Josipova	Olib	586	6 Ožujka 1877
27	Cikutović Tomica ud. Jozipova	Zlarin	1656	5 Svibnja „
28	Zotti Marija ud. Josipova	Zadar	2866	7 Kolovoza „
29	Juretić Filip	Makarska	1245	1 Travnja „
30	Pirak Bariša	Makar	3348	10 Rujna 1880
31	Klarić Filip	Srednje polje	1353	26 Travnja 1881
32	Mendeš Ante	Makar	1742	6 Lipnja 1882
33	Djinić Stane sirota Petrova	Poljica	4099	2 Prosinca „
34	„ Jovo „ „	Poljica	4099	2 Prosinca „
35	Vodanović Šimun p. Ante	Podgora	296	30 Siečnja 1883
36	Pavlinović Ivan p. Lovre	Podgora	1223	17 Travnja „

„Iznemogli vojnici dalmatinski“ do svrhe god. 1883.

DOBA odkad teče podporina	Godišnja podporina	Pristojbina godine 1883		PRIMJETBE
	fiorina	fior.	novč.	
	60	60		Doznake od br. 1 do 15 uključno izdalo je Namjestništvo; ostale do zadnje Zemaljski Odbor, jer je ovaj danom 23 ožujka 1868 priuzeo upravu zakladnine „Iznemoglih vojnici dalmatinski“.
1 Svibnja 1880	50	50		
	50	50		
	50	50		
1 Kolovoza 1860	60	60		
1 Lipnja 1863	60	60		
1 Siečnja 1865	60	60		
1 Rujna „	40	40		
1 Prosinca „	60	60		
1 Prosinca „	60	60		
	60	60		
	60	60		
1 Ožujka 1868	48	48		
	48	48		
	48	48		
1 Lipnja 1868	48	48		
1 Listopada „	60	60		
1 Listopada „	60	60		
1 Siečnja 1873	36	36		
1 Siečnja 1873	12	2		
1 Listopada „	60	60		
1 Travnja 1874	48	48		
1 Kolovoza 1874	48	48		
1 Ožujka 1875	60	60		
1 Listopada 1875	60	60		
1 Ožujka 1877	24	24		
1 Travnja „	24	24		
1 Kolovoza „	30	30		
1 Travnja „	60	60		
1 Rujna 1880	60	60		
1 Travnja 1881	60	60		
1 Svibnja 1882	48	48		
1 Prosinca „	12	12		
1 Prosinca „	12	12		
1 Siečnja 1883	48	48		
1 Travnja „	48	36		
Sbroj	1732	1710		

Pr. C-2.

d

Pazbroj

God. 1883.

Zakladnine „Gluho-niemi“

PRIHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni imovni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Prihod sabirkâ . .	—	—	84	47	84	47	82	36	2	11	—
2	Dobiti od Obveznica Državnih . . .	—	—	252	—	252	—	252	—	—	—	—
3	Sbroj .	—	—	336	47	336	47	334	36	2	11	—
4	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	164	67	—	—	6000
5	Prihod ukupni	—	—	—	—	—	—	499	03	—	—	6000

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni dugovni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni dugovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
6	Podporine gluho-niemcem . .	100	—	200	—	300	—	—	—	300	—	—
7	Sbroj .	100	—	200	—	300	—	—	—	300	—	—
8	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	499	03	—	—	6000
9	Razhod ukupni	—	—	—	—	—	—	499	03	—	—	6000

Opomena na 6) Svota od fior. 200, pokazana kano pristojbina god. 1883, to je godišnja podporina Marijani Brešanovoj, gojenici kod Zavoda gluho-niemih u Gorici; a ono fior. 300 pokazanih kano konačni ostanak, to je obrok iste podporine za drugo polugodište 188 $^1/_2$ i prvo i drugo polugodište 188 $^2/_3$ neizplaćeno do svrhe prosinca 1883.

Pazbroj

God. 1883.

Zakladnine

„Obiteli spremnih vojnikâ dalmatinaca“

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni fior.	novč.	Pristojbina god. 1883 fior.	novč	Skupa fior.	novč	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
1	Dobiti na Državnih Obveznicah . . .	—	—	693	—	693	—	693	—	—	—	—
2	Sbroj .	--	—	693	—	693	—	693	—	—	—	—
3	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	303	68 ½	—	—	16500
4	Svega prihodâ .	—	—	—	—	—	—	996	68 ½	—	—	16500

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
		Ostanak početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior	novč.	fior.	novč.	fior.
5	Podpomoći ubožnim obitelim spremnih vojnika dalm.	10	—	107	—	117	—	57	—	60	—	—
6	Troškovi razni . .	—	—	—	60	—	60	—	60	—	—	—
7	Sbroj .	10	—	107	60	117	60	57	60	60	—	—
8	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	939	08½	—	—	16500
9	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	996	68½	—	—	16500

f

Pazbroj

za upravu God. 1883.

Zaklade „Mirovine pokrajinskim činovnikom“

Pr. F-1.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		U Obveznicah Državnih
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Obveznica Državnih	2	10	306	60	308	70	306	60	2	10	—
2	Odredbine službovne plaćene od stalnih pokrajin. činovnika	—	—	385	94	385	94	385	94	—	—	—
3	Globe občinskim O-praviteljem	—	—	10	—	10	—	10	—	—	—	—
4	Prištede radi praznih služba	—	—	1623	62	1623	62	1623	62	—	—	—
5	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700
6	Sbroj	2	10	2326	16	2328	26	2326	16	2	10	700
7	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	338	93	—	—	6950
8	Prihod ukupni	—	—	—	—	—	—	2665	09	—	—	7650

Opomena. uz 4). Iznosak od fior. **1623:62**, ukazan kao pristojbina na toč. **4**, postade od prištednja na toč. *Najmovi* činovnikom kod pokrajinskih ***Bolnica***, jer ne zapremile se neke redovite službe; a po saborskom zaključku **2** listopada **1874**, te prištednje idju u korist ***Zakladi mirovinâ*** pokrajinskim činovnikom.

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
9	Novac uložen u Obveznice Državne	—	—	565	38	565	38	565	38	—	—	—
10	Sbroj .	—	—	565	38	565	38	565	38	—	—	—
11	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	2099	71	—	—	7650
12	Razhod ukupni	—	—	—	—	—	—	2665	09	—	—	7650

Opomena. na **11**). Svota od fior. **2099 : 71**, pokazana kao **konačni** pretičak blagajnički, uglavničiti će se god. 1884.

g

Pazbroj

God. 1883.

„Gladinjske Pokrajinske Zaklade“

Pr. G-1.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Povratba zajmova udieljenih Obćinam	227253	04 $^1/_2$	3500	—	230753	04 $^1/_2$	16444	52 $^1/_2$	214308	52	—
2	Dobiti na Državnih Obveznica	—	—	1703	10	1703	10	1703	10	—	—	—
3	Predujmovi postignuti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21600
5	Sbroj	227253	04 $^1/_2$	5203	10	232456	14 $^1/_2$	18147	62 $^1/_2$	214308	52	21600
6	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	4083	74 $^1/_2$	—	—	27200
7	Svega prihodâ	—	—	—	—	—	—	22231	37	—	—	48800

Opomena. na 1) Iznosak fior. 16444 : 52 $^1/_2$, pokazan u stupcu izpune sastoji:

a) od . . . . f. 15029 : 59 $^1/_2$
plaćenih od Obćina dalmatinskih na račun trinaestih prvih obroka izpalih god. 1870-1882;

b) od . . . . f. 1414 : 93
povraćenih od istih Obćina na račun četrnaestog obroka izpaloga g. 1883

Sbroj f. 16444 : 52 $^1/_2$

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak dugovni početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak dugovni konačni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
8	Zajmovi Obćinam	—	—	3500	—	3500	—	3500	—	—	—	—
9	Predujmovi povraćeni	200	—	—	—	200	—	200	—	—	—	—
10	Novci uloženi u Obveznice Državne	—	—	17455	06	17455	06	17455	06	—	—	—
11	Sbroj .	200	—	20955	06	21155	06	21155	06	—	—	—
12	Pretičak blagajnički konačni . . .	—	—	—	—	—	—	1076	31	—	—	48800
13	Svega razhodâ	—	—	—	—	—	—	22231	37	—	—	48800

pomena: na 8) Svota fior. 3500 bi udieljena kao zajam Obćinam ovdi naznačenim:

Obćini Zatonskoj . . . . f. 500: —
„ Biogradskoj . . . . „ 300: —
„ Pažkoj . . . . „ 200: —
„ Drniškoj . . . . „ 1500: —
„ Hvarskoj . . . . „ 1000: —
Sbroj fior. 3500: —

Pazbroj

Godine 1883.

Zaklade „Gradnja pokrajinske Bolnice“

u

DUBROVNIKU.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak imovni početni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak imovni početni		
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Obveznica Državnih	—	--	275	10	275	10	134	40	140	70	—
2	Isa od pokrajinskog zajma odredjena ovoj zakladi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53000
3	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300
4	Sbroj .	—	—	275	10	275	10	134	40	140	70	53300
5	Podpore privremene iz pokrajinske zaklade	—	—	530	37	530	37	530	37	—	—	—
6	Skupa .	—	—	805	47	805	47	664	77	140	70	53300
7	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	156	45	—	—	6400
8	Svega prihodâ .	—	—	—	—	—	—	821	22	—	—	59700

Opomena uz **2**). Iznosak od fior. **53.000** u Obveznicah, ukazan kao prihod na toč. **2**, odgovara iznosku fior. **32.000** u novcu od pokrajinskog zajma odredjenu na gradnju Bolnice u Dubrovniku, i iznosku fior. **10,000** u novcu od istog zajma, s prve odredjenu na popravu Bolnice u Splitu, pa kasnije i to namienjeno gradnji Bolnice u Dubrovniku.

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU — Ostanak dugovni početni fior.	novč.	Pristojbina god. 1883 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak dugovni konačni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
9	Trošak u gradnju Bolnice	—	—	577	87	577	87	577	87	—	—	—
10	Novac uložen u Obveznice Državne	—	—	243	35	243	35	243	35	—	—	—
11	Sbroj .	—	—	821	22	821	22	821	22	—	—	—
12	Povratba podpore pokrajinskoj zakladi .	—	—	530	37	530	37	—	—	530	37	—
13	Skupa .	—	—	1351	59	1351	59	821	22	530	37	--
14	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59700
15	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	821	22	—	—	59700

RAZBROJITBA

svote fior. 577 : 87 ukazane kao pristojbina god. 1883 na toč. razhoda br. 9 „Trošak u gradnju Bolnice"

Redni broj	Naznačenje razbrojno	Iznosak fior.	fior.
1	Bortolotti D.ru Karlu za osnovu i trebovnik nove Bolnice u Dubrovniku (Potrošila pokrajinska zaklada god. 1878)	540	—
2	Gandusio Nikoli za izvid i naris zemljišta na Pločah predložena za novu Bolnicu u Dubrovniku (Potrošila pokrajinska zaklada god. 1881) . . .	37	78
	Skupa .	577	87

1

Pazbroj

God. 1883.

Zaklade za gradnju nove pokrajinske Bolnice

u

ZADRU.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni imovni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		
		fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Isa od pokrajinskog zajma odredjena ovoj zakladi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136000
2	Sbroj .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136000
3	Podpomoći privremene iz pokrajinske zaklade	—	—	1105	69 ½	1105	69 ½	1105	69 ½	—	—	—
4	Skupa .	—	—	1105	69 ½	1105	69 ½	1105	69 ½	—	—	136000
5	Pretičak blagajnički početni . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Svega prihodâ .	—	—	—	—	—	—	1105	69 ½	—	—	136000

Opomena uz 1) Prihod na toč. 1, to je što se obistinila isa od pokrajinskoga zajma, odredjena u gradnju Bolnice u Zadru, to jest fior. 108.000 u novcu s prve odredjena, a to odgovara fior. 136.000 Državnih Obveznica.

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni dugovni		Pristojbina god. 1883		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni dugovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
7	Trošak radi gradnje Bolnice	—	—	1105	69 ½	1105	69 ½	1105	69 ½	—	—	—
8	Sbroj .	—	—	1105	69 ½	1105	69 ½	1105	69 ½	—	—	—
9	Povratba pripomoći pokrajinskoj zaklade	—	—	1105	69 ½	1105	69 ½	—	—	1105	69 ½	—
10	Skupa .	—	—	2211	39	2211	39	1105	69 ½	1105	69 ½	—
11	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136000
12	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	1105	69 ½	—	—	136000

RAZBROJITBA

Iznoska fior. 1105 : 69 ½ ukazana kao pristojbina god. 1883 na točki razhoda br. 9 „Troskovi radi gradnje Bolnice u Zadru".

Redni broj	Naznačenje razbrojno	Iznosak	
		fior.	fior.
1	Pokrajinskomu Ravnateljštvu financijalnomu; prvi obrok kupovštine sgradje, Bolnice u Zadru	1000	—
2	Odredbina te kupovštine	103	68 ½
3	Prevodi i brzojavke	2	01—
	Skupa .	1105	69 ½

(Prilog 2)

Br. 2068. god. 1884.

Visoki Sabore!

Časti se Zem. Odbor podnieti Vis. Saboru na pretres i odobrenje konačni račun *Mirovinske Učiteljske* Zaklade za god. 1883.

Pristojba troška izpala je od	fior.	19:180
dakle prama proračunanoj sa	„	18:555
nepovoljno za	fior.	**625**

To se ima pripisati jedino povećanom broju umirovljenih učitelja.

Ali su se povećali još jače dohodci tako da je bilo ne samo moguće pokriti, veći trošak bez povišenja zemaljskog prineska, nego se je još prištedilo fior. **1511**, koji su uloženi na povećanje glavnice ove zaklade. Kupilo se je fior. **2300** drž. obveznica, ali one nisu iztaknute u računu, jer je kupovina sliedila god. 1884.

Razjasnenja dodana računu tumače svaku točku troška i dohodka.

Zadar, 20 siečnja 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

Godine 1883.

Zakladnine „Mirovine pučkim Učiteljem“

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak blagajnički početkom godine fior.	novč.	Nova pristojbina: na račun predjašnjih uprava fior.	novč.	sama prava god. 1883 fior.	novč.	Skupa fior	novč.	Sbroj ostanaka blagajničkih i nove Pristojbine fior.	novč.	Izp[...]: Na račun ostanakâ fior.	novč.	Na [...] pristo[...] 18[...] fior.
	Prihod													
1	Odredbine od Učiteljâ	—	—	—	—	2454	55 ½	2454	55 ½	2454	55 ½	—	—	245[...]
2	Odredbine nasliedne	a) 1393	10	—	—	2751	70	2751	70	4144	83	1032	94	155[...]
3	Dobit iz prodaje učionskih knjiga	749	99 ½	—	—	569	—	569	—	1318	99 ½	—	—	56[...]
4	Umetci radi praznih mjesta učiteljskih	3953	40	—	—	2791	10	2791	10	6744	50	3953	40	—
5	Globe s nemarna popohadjanja	a) 1057	53	—	—	488	14	488	14	1545	67	193	65	33[...]
6	Dobiti na Drž. Obvez	—	—	—	—	867	10	867	10	867	10	—	—	86[...]
7	Doprinesak iz „Pokrajinske Zaklade“	a) 7967	63 ½	146	25	10622	69 ½	10768	94 ½	18736	58	8113	88 ½	1062[...]
	Sbroj	15121	69	146	25	20544	29	20690	54	35812	23	13293	87 ½	1640[...]
8	Predujmovi utjerani	3	32	—	—	—	—	—	—	3	32	—	—	—
9	Predujm. zadobiveni	—	—	—	—	1238	60 ½	1238	60 ½	1238	60 ½	—	—	123[...]
10	Prihodi za drugoga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Pripomoć od Države (Tekući račun)	—	—	—	—	11436	56 ½	11436	56 ½	11436	56 ½	—	—	114[...]
	Sbroj	15125	01	146	25	33219	46	33365	71	48490	72	13293	87 ½	2907[...]
12	Pretičak blag. *početni*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sv[...]

Opomena. a) Početni ostanci na red. br. 2, 5 i 7 promienuli se usljed računarskih izpravaka.

	Ostanak konačni						U Obvez.		Predrazbroj 1883 u				Napram predrazbroju za g. 1883 pristojbina prikazuje izpadka							
a	Na račun predjašnjih godina		Na račun uprave 1883		Skupa		Izpuna		Novcu		Obveznicah		U novcu povoljna		U novcu nepovoljna		U Obveznic. povoljna		U Obveznic. nepovoljna	
novč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	novč.	fior	n.	f.	n.	f.	n.
55½	—	—	—	—	—	—	—	—	2400	—	—	—	54	55½	—	—	—	—	—	—
38½	360	19	1193	25½	1553	44½	—	—	2000	—	—	—	751	70	—	—	—	—	—	—
—	744	99½	—	—	744	99½	—	—	670	—	—	—	—	—	101	—	—	—	—	—
40	—	—	2791	10	2791	10	—		1800	—	—	—	991	10	—	—	—	—	—	—
09	863	88	157	70	1021	58	—	—	400	—	—	—	88	14	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	300	—	870	-	20650	—	—	—	2	90	300	—	—	—
58	—	—	—	—	—	—	—	—	10860	—	—	—	—	—	237	30½	—	—	—	—
11	1974	06½	4142	05½	6116	12	300	—	19000	—	20650	—	1885	49½	341	20½	—	—	—	—
—	3	32	—	—	3	32	—	—												
60½	—	—	—	—	—	—	—	—					1544	29						
—	—	—	—	—	—	—	—	—												
56½	—	—	—	—	—	—	—	—												
28	1977	38½	4142	05½	6119	44	—	—												
47½	—	—	—	—	—	—	20650	—												
75½	1977	38½	4142	05½	6119	44	20950	—												

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU												
		Ostanak blagajnički početkom godine		Nova pristojbina						Sbroj ostanaka blagajničkih i nove Pristojbine		I z …		
				na račun predjašnjih uprava		sama prava god. 1883		Skupa				Na račun ostanakâ		Na pris…
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fio…
	Razhod													
1	Mirovine učiteljem	176	75	144	62	15906	88 ½	16051	50 ½	16228	25 ½	321	37	156…
2	Mirovine Udovicam Učiteljâ	89	49	—	—	2213	69	2213	69	2303	18	89	49	19…
3	Mirovine sirotam	28	12 ½	—	—	112	50	112	50	140	62 ½	28	12 ½	…
4	Udovicam Slugâ	41	25	—	—	131	40	131	40	172	65	41	25	1…
5	Gojitbine	a) —	—	—	—	66	90	66	90	66	90	—	—	6…
6	Milostinje	29	03	1	63	602	14	603	77	632	80	30	66	58…
7	Iznosak na uglavničenje	278	57 ½	—	—	1510	77 ½	1510	77 ½	1789	35	239	—	—
	Sbroj	643	22	146	25	20544	29	20690	54	21333	76	749	89 ½	1851…
8	Predujmovi udieljeni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Predujmovi povraćeni	a) 4717	63	—	—	1238	60 ½	1238	60 ½	5956	23 ½	4717	63	—
10	Povratci prihoda tudjih	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—
11	Povratci Pripomoći Državne (T. R.)	13166	01	—	—	11436	56 ½	11436	56 ½	24602	57 ½	13166	01	372…
	Sbroj	18532	86	146	25	33219	46	33365	71	51898	57	18633	53 ½	2223…
12	Pretičak blag. *konačni*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Izjedna…

a) *Opomena.* R. B. 5. Ostanak od fior. 18:47 ukazan svrhom Prosinca 1882, nestade ga početkom god. usljed izpravka.

„ R. Br. 9 Drugi ostanak od fior. 4716:65 bi izpravljen na . . . . „ 4717:63.

	Ostanak konačni						U Obvez.		Predrazbroj 1883 u				Napram predrazbroju za g. 1883 pristojbina prikazuje izpadka							
	Na račun predjašnjih godina		Na račun uprave 1883		Skupa		Izpuna		Novcu		Obveznicah		U novcu povoljna		U novcu nepovoljna		U Obveznic. povoljna		U Obveznic. nepovoljna	
vč	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	n.	fior.	novč	fior	n.	f.	n.	f.	n.
½	—	—	221	71	221	71	—	—	14966	—	—	—	—	—	940	88½	—	—	—	—
½	—	—	241	15½	241	15½	—	—	2360	—	—	—	146	31	—	—	—	—	—	—
	—	—	28	12½	28	12½	—	—	113	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—
	—	—	13	80	13	80½	—	—	132	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	33	10	—	—	—	—	—	—
	—	—	15	65	15	65	—	—	884	—	—	—	281	86	—	—	—	—	—	—
–	39	57½	1510	77½	1550	35	—	—	445	—	—	—	—	—	1065	77½	—	—	—	—
	39	57½	2031	21½	2070	79	—	—	19000	—	—	—	462	37	2006	66	—	—	—	—
–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
	—	—	1238	60½	1238	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	1544	29	—	—	—	—
–	6	—	—	—	6	—														
	—	—	7714	00½	7714	00½														
	45	57½	10983	82½	11029	40														
½	—	—	—	—	—	—	20950	—												
½	—	—	—	—	—	—	20950	—												

Zaklada Mirovine Pučkim Učiteljem

UPRAVA 1883

UZROCI RAZLIKAM

iznosaka pokazanih u Predrazbroju odobrenu za godinu 1883 od pristojbine čino[m] prikazale se u Pazbroju. Izpadci pravi bili su:

Povoljni — Nepovoljni

PRIHOD

Točka „Odredbine od Učitelja"

fior. 54 : 55 ½

Preko godine nekoliko Učiteljâ i Učiteljica zadobi stalnost, a nekoliko petogodišnjice, te biše dužni izplatiti službovnu odredbinu od 10% i stalnu od 2%. Odtud povoljni izpadak sa iznoskom od fior. 54 : 55 ½.

Točka „Odredbine nasliedne"

fior. 751 : 70

Poskočila je znatno pristojbina prama onoj predrazbrojenoj stoga, jer se je veći broj nasliedstva razpravilo, te, osobito kod Poreznoga Ureda Dubrovačkoga, kroz godinu utjeralo se više negoli je predjašnjih godina.

Točka „Dobit iz prodaje učionskih knjiga".

fior. 10[1]

Kad se je Predrazbroj uredjivao, nije se j[oš] znalo koliko će od tog razloga dopasti Dalmaci[ji] za god. 1883, te se je odsjekao iznosak od fi[or.] 670, računajuć srednju po izpadcih dobivenih zadnje[g] trogodišta.

Nego upraviteljstvo prodaje učionskih knji[ga] u Beču nije izručilo nego fior. 569, odkud nep[o]voljan izpadak od fior. 101.

Točka „Umetci radi praznih mjesta učiteljskih".

fior. 991 : 10

Kako i Pazbroj „Pokr. uč. Zaklade" kaže, preko godine ostade praznih više uredjenih mjesta učiteljskih, pa se zapremila nadomjestno po Učiteljih neusposobljenih (sa 6% od utvrdjena najma), jali ostala nezapremljena, a to iznilo poviška od onih iznosaka, s tog naslova namienjenih u korist zaklade „Mirovine učiteljem"; po taj način ukazuje se na ovoj točki toli povoljni izpadak od fior. 991 : 10.

Povoljni

Nepovoljni

Točka „Globe s nemarna pohadjanja“.
fior. 88;14

U godišnjih predrazbrojih nema temelja po kojem udariti iznosak na ovoj Točki, a izpadak zavisi o boljem ili slabijem pohadjanju od obveznih na učionu. Zadobio se je dakle ukazani povoljni izpadak od fior. 88.14, jer su kot. uč. Vieća udarila više globa radi nemarna pohadjanja.

Točka „Dobiti na Državnih Obveznicah“.
fior. 2:90

Odluđ je, jer se je iznosak u predrazbroju zaoblio.

Točka „Doprinesak iz Pokrajinske zaklade“.
fior. 237:30 ½

Doprinesak pokrajinski za godinu 1883 bio je predrazbrojen na fior. 10.860: —
pa je bio i podmiren

Naprotiv godišnja pristojbina u pazbroju se ukazala od fior. 10.622:69 ½

dake na manje fior. 237:30 ½
radi sliedećih uzroka.

Radi pomaka ostanaka imovnih i dugovnih kod točaka: „Odredbine nasliedne“, „Globe s nemarna pohadjanja“ i „Gojitbine“, ostanak imovni zaklade „Mirovine Učiteljem“ morao se je obaliti za fior. 91:05 ½
uz to izdalo se doznakâ na račun predjašnjih uprava fior. 146:25

skupa kao gori fior. 237:30 ½
pa da se to podmiri, a ne potraži dodatna doznaka iz „Pokrajinske zaklade“, uložio se je jednaki pretičak postignut kod drugih točaka u pristojbini 1883.

Premda se je predjašnjih godina u pristojbini Pazbroja iznosila ciela svota kako je bila predrazbrojena od pokrajinskog Doprineska, pa bi se uglavničile pri̇štednje što bi se našlo završetkom računa, ipak se je ove godine onako uradilo i iz razmatranja, da radi znatna poviška pristojbine kod nekih točaka u Pazbroju napram predrazbrojenim, obaljujuć pristojbinu pokrajinskog Doprineska, opet ostaje za uglavničenje iznosak znamenit, kakav se postigao nije nijedne godine predjašnje.

Pr. II. Br. 2.

Povoljni | Nepovoljni

RAZHOD

Točka „Mirovine Učiteljem“

fior. 940:88½

Pošto kroz godinu nije preminuo nijedan od umirovljenih učitelja, dočim se je doznačilo raznih novih doživotnih mirovina (koje se ne mogle predviditi kad se je Predrazbroj uredjivao) učiteljem: Macchiedo Jerku, Meneghello Frani, Kukuljici Pavlu, Nani Augustinu, Karkočevića Franki i Granića Mandi, izpade nepovoljno fior. 940:88½.

Točka „Mirovine Udovicam Učiteljâ“.

fior. 146:31

Postiglo se jer prestala pobirati mirovinu Ane Dabović udovica Donadini.

Točka „Gojitbine“.

fior. 33:10

Sirota Kleme Pavlović doživi zakonito doba, i tim mu prestade pripomoć gojitbi.

Točka „Milostinje“.

fior. 281:86

Povoljni izpadak dogodi se, jer preminuvši nisu više pobirali milostinje, bivši pučki učitelj Nikola Harašić i udovica učiteljeva Lucija Dudović.

Točka „Mirovine Sirotam“

fior. —:50

Točka „Mirovine Udovicam Sluga“

fior. —:60

Stoga je, jer se u predrazbroju iznosci zaoblili.

Točka „Iznosci za uglavničenje“

fior. 1065:77

Znatni povišak pristojbine na točkah prihoda: Odredbine nasliedne, Umetci najmovni i Globe s nemarna pohadjanja, dade da se moglo uglavničiti fior. 1510:77½, mjesto fior. 445, koliko se predrazbrajalo; stoga ova točka prividno prikazuje naznačeni izpadak nepovoljni, nego to je uprav *povoljno* po zakladu „Mirovine Učiteljem“.

Nego ovdi je napomenuti, da kad bi se doprinesak iz „Pokrajinske zaklade“ zakladi „Mirovine Učiteljem“ stegao na samu podmiru pravih potreba ove zadnje zaklade, nebi nikad bilo pretičaka koji da se uglavniče u korist iste. Kad tamo rečeni doprinesak iz Pokrajinske zaklade svedje je viši od baš prave potrebe, pa taj se višak uglavniči; nego to uglavničenje ne sgadja se od *osobitih dohodaka* zaklade „Mirovine“ (§ 59 zakona 29 prosinca 1871), nego od višeg doprineska što podaje „Pokrajinska zaklada“.

(Prilog 3)

Br. 2178. god. 1884.

Visoki Sabore!

Časti se Zem. Odbor podnieti Vis. Saboru na pretres i odobrenje konačni račun *Zemaljske Učionske Zaklade* za god. 1883.

Pristojbina troška god. **1883** i ona obračunana u ovoj godini na račun prošlih godina, izpala je skupa . . . . fior. **243,352**
dakle prama proračunanoj su . . . . „ **243,796**

povoljna za . . . . fior. **444,—**

Dohodak je bio nepovoljan jer se je utjeralo . . . . fior. **136,995**
mjesto proračunanih . . . . „ **137,389**

dakle manje . . . . fior. **394**

Na taj način nije se prištedilo u prinesku iz Zemaljske Zaklade nego samih fior. **50**.

Koncem god. 1883 svota izdana za predujmove raznim vlastnicima kuća da ih prirede za učionsko pomješće odnosno točki 16 razhoda iznosila je f. **9,361**, koji sačinjavaju aktivni ostatak ove zaklade.

Pridružena razjasnenja tomače svaku točku dohodka i razhoda; a u posebnom dodatku naznačen je ostatni dug zadužbine Radovića prama Zem. Učionskoj Zakladi.

Zadar, **20** siečnja **1885**.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

„Pokrajinske Učionske Zaklade“

Godine 1883.

(Sa prilogom)

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU											
		Ostanak blagajnički početkom godine		Nova pristojbina						Sbroj ostanaka blagajničkih i nove Pristojbine		I…	
				na račun predjašnjih uprava		sama prava god. 1883		Skupa				Za ostanke	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	no…
	Prihod												
1	Doprinesak Obćina *a)*	34643	82½	—	—	81438	27	81438	27	116082	09½	11232	84
2	Dohodci zaklade Sv. Mihovila u Trogiru	103	25	—	—	2601	45	2601	45	2704	70	—	—
3	Dohodci zakladninâ i naslova privatnog prava	—	—	—	—	323	40	323	40	323	40	—	—
4	Doprinesak Države												
	a) obični	—	—	—	—	41654	—	41654	—	41654	—	—	—
	b) vanredni	9817	69	—	—	9667	31	9667	31	19845	—	9817	6…
5	Doprin. Pokrajine *a)*	110536	41½	5634	36	100722	29½	106356	65½	216893	07	108412	6…
6	Dobiti na Obveznicah	2	10	—	—	291	90	291	90	294	—	2	1…
7	Naknade na Točki „Gradnje i pregradnje učion. stanova"	—	—	—	—	1019	02	1019	02	1019	02	—	
8	Naknade troška predujmljena za gradnju učionskog stana u Kamenu *b)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sbroj	155103	28	5634	36	237717	64½	243352	00½	398455	28½	129465	2…
9	Prihodi za drugoga	—	—	—	—	245	05	245	05	245	05	—	
10	Predujm. utjerani	8626	81	—	—	3829	92½	3829	92½	12456	73½	6140	8…
11	Podpore Drž. (T. R.)	—	—	—	—	140939	04½	140939	04½	140939	04½	—	
	Sbroj	163730	09	5634	36	382731	66½	388366	02½	552096	11½	135606	1…
12	Pretičak. pok. u blag.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Opomena. a) Razlika u početnih ostancih imovnih napram onim prikazanim svrhom prednje godine …
je, što su se računi izpravili.

b) Vidi Prilog.

n e												Napram predrazbroju 1883 pristojbina izpade			
Za pristojbinu . 1883		Skupa		Ostanak predjašnjih godina		Od godišbine 1883		Skupa		U Obveznicah Izpune fior.	Predrazbroj 1883 novca fior.	U novcu			
r.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.			povoljna		nepovolj.	
379	58 ½	81112	42 ½	23410	98 ½	11558	68 ½	34969	67	—	82425	—	—	986	73
580	80	2580	80	103	25	20	65	123	90	—	2375	226	45	—	—
323	40	323	40	—	—	—	—	—	—	—	323	—	40	—	—
654	—	41654	—	—	—	—	—	—	—	—	41654	—	—	—	—
348	26 ½	18165	95 ½	—	—	1319	04 ½	1319	04 ½	—	9920	—	—	252	69
000	—	153412	64 ½	7758	13	55722	29 ½	63480	42 ½	—	106407	—	—	5684	70 ½
289	80	291	90	—	—	2	10	2	10	—	292	—	—	—	10
019	02	1019	02	—	—	—	—	—	—	—	400	619	02	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	87	298560	14 ½	31272	36 ½	68622	77 ½	99895	14	—	243796	845	87	6924	22 ½
45	05	245	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	845	87
54	78	6395	67	2485	92	3575	14 ½	6061	06 ½	—	—	—	—	6078	35 ½
39	04 ½	140939	04 ½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
33	74 ½	446139	91	33758	28 ½	72197	92	105956	20 ½	—	—	—	—		
	—	2539	74 ½	—	—	—	—	—	—	54650					
		448679	65 ½							54650					

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak blagajnički početkom godine		Nova pristojbina: na račun predjašnjih uprava		sama prava god. 1883		Skupa		Sbroj ostanaka blagajničkih i nove Pristojbine		I… Za ostanke	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	no…
	Razhod												
1	Najmi i druge nagrade Učiteljem	7174	23	3457	78 ½	159390	90	162848	68 ½	170022	91 ½	10706	25
2	Umetci radi praznih mjesta	3953	40	—	—	2791	10	2791	10	6744	50	3953	40
3	Stanarine	6415	77	862	71 ½	35639	73	36502	44 ½	42918	21 ½	7281	39
4	Potrebštine učionâ	—	—	—	—	7777	37	7777	37	7777	37	—	
5	Ogrijavanje peći	—	—	—	—	80	—	80	—	80	—	—	
6	Vrtlovi *a)*	250	—	—	—	1000	—	1000	—	1250	—	250	
7	Danjci i tereti	—	—	—	—	3860	55 ½	3860	55 ½	3860	55 ½	--	
8	Nagrade zamienikom	29	58	133	86	127	65	261	51	291	09	163	4
9	„ Kateketim	339	16	—	—	2926	—	2926	—	3265	16	339	1
10	„ Bidelom	—	—	—	—	245	57 ½	245	57 ½	245	57 ½	—	
11	Potrebci za pouku teorično-praktičnu	1176	65	—	—	1921	—	1921	—	3097	65	1176	6
12	Nadarja i podpomoći	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	a) Učit. pomoćnim	190	—	—	—	3500	—	3500	—	3690	—	190	
13	*b)* Učitelj. pučkim	1905	—	1180	—	2475	—	3655	—	5560	—	2999	8
14	Skupštine učiteljske												
	a) pokrajinske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	*b)* kotarske	970	62	—	—	2199	73	2199	73	3170	35	970	6
16	Gradnje učio. stanova	2820	—	—	—	6000	—	6000	—	8820	—	2543	0
17	Uzdržanje sgradja	110	71	—	—	805	38	805	38	916	09	110	7
18	Putbine i dnevnice	—	—	—	—	472	83 ½	472	83 ½	472	83 ½	—	
19	Troškovi uprave	292	12 ½	—	—	784	87	784	87	1076	99 ½	278	7
20	Troškovi razni *a)*	6	80	—	—	119	95	119	95	126	75	6	8
21	Zasnuće novih učiona	1356	02	—	—	—	—	—	—	1356	02	479	6
22	Nabava uč. pokućstva	755	66	—	--	5000	—	5000	—	5755	66	755	6
23	Podporine gojencem Učiteljišta	—	—	—	—	600	--	600	—	600	—	—	
24	Za učionu u Kamenu *b)*	b) —	—	—	—	—	—	—	—	—	--	—	
	Sbroj	27745	72 ½	5634	36	237717	64	243352	00 ½	271097	73	32205	2
25	Povratak tudjih prih.	167	64	--	—	245	05	245	05	412	69	154	2
26	Predujmovi udieljeni	—	—	—	—	3829	92 ½	3829	92 ½	3829	92 ½	—	
27	Povrat Drž. pripomoći	136847	29 ½	—	—	140939	04 ½	140939	04 ½	277786	34	136847	2
	Sbroj	164760	66	5634	36	382731	66 ½	388366	02 ½	553126	68 ½	169206	8
28	Pretičak blagaj. kon.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	--	—	

Opomena. a) Ostanak početni obalio se usljed računarskih izpravaka.
b) Vidi Prilog.

…e Za …ojbinu 1883		Skupa		Ostanak predjašnjih godina		Od godišbine 1883		Skupa		U Obveznicah Izpune fior.	Predrazbroj 1883 novca fior.	Napram predrazbroju 1883 pristojbina izpade U novcu			
	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.			povoljna		nepovolj.	
94	50½	163100	76	74	24	6996	39½	6922	15½	—	} 164062	1880	—	—	—
	—	3953	40	—	—	2791	10	2791	10	—					
8	61½	37190	01	2	91	5731	11½	5728	20½	—	35043	—	—	596	73
5	37	7765	37	—	—	12	—	12	—	—	7525	—	—	252	37
0	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	145	65	—	—	—
2	23½	602	23½	—	—	647	76½	647	76½	—	1000	—	—	—	—
0	55½	3510	55½	—	—	350	—	350	—	—	4831	970	44½	—	—
7	65	231	09	—	—	60	—	60	—	—	600	472	35	—	—
1	76	3000	92	—	—	264	24	264	24	—	3120	194	—	—	—
5	57½	245	57½	—	—	—	—	—	—	—	206	—	—	39	57½
7	83	1664	48	—	—	1433	17	1433	17	—	1921	—		—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	3025	—	—	—	665	—	665	—	—	3500	—	—	—	—
5	—	5034	84	85	16	440	—	525	16	—	4420	1945	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700	700	—	—	—
9	34	2799	96	—	—	370	39	370	39	—	1800	—	—	399	73
	—	2543	01½	276	98½	6000	—	6276	98½	—	6000	—	—	—	—
3	38	894	09	—	—	22	—	22	—	—	500	—	—	305	38
7	95½	437	95½	—	—	34	88	34	88	—	300	—	—	172	83½
7	70	696	41½	13	41	367	17	380	58	—	600	—	—	184	87
8	95	125	75	—	—	1	—	1	—	—	200	80	05	—	—
	—	479	61	876	41	—	—	876	41	—	—	—	—	—	—
5	88	4021	54	—	—	1734	12	1734	12	—	5000	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	600	—	600	—	—	2000	1400	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	223	323	—	—	—
7	30	241402	57	1174	81½	28520	34½	29695	16	—	243796	8029	84½	1951	49
	—	313	28	13	36	86	05	99	41	—	—	1951	49		
	92½	3829	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	6078	35½		
	34	198727	63½	—	—	79058	70½	79058	70½	—	—				
5	56½	444273	41	1188	17½	107665	10	108853	27½	—					
	—	4406	24½	—	—	—	—	—	—	54650					
		448679	65½							54650					

Izkaznica

ostanka duga Zakladnine Radović napram Pokr. Uč. Zakladi na podmiru troškova u gradnju učionice u Kamenu.

Redni Broj	PREDMET	Iznosak fior.	Iznosak nč.
1	Trošak u gradnju učionice u Kamenu	5795	58
2	Zakladna glavnica odlukom Zem. Odbora 24 Srpnja 1878 Br. 2176 namjenjena u gradnju rečene učionice, pa i u uložena na dielomičnu podmiru troška pod 1.	3000	—
3	Iznosak predujmljen iz pokr. uč. Zaklade na podmiru troška pod 1 a ubrojeno kao dug Zaklade Radović	2795	58
4	Dobiti do svrhe Prosinca 1883 na glavnici Zaklade Radovića od fior. 7700 u Državnih Obveznicah, o uloženo na račun duga Zakladnine napram Pokr. uč. Zadladi	1715	70
5	Ostanak duga Zakladnine Radović napram Pokr. uč. Zakladi svrhom god. 1883.	1079	88

Primjetbe. — Učiona se u Kamenu nije još ustanovila; medjutim cio dohodak Zakladnine Radović može se bez neprilike uložiti u podmiru duga iste Zakladnine napram Pokr. Učionskoj Zakladi.

Učionska Zaklada Pokrajinska

UPRAVA 1883

UZROCI RAZLIKAM

u iznoscih prave pristojbine 1883 od iznosaka odobrenih u Predrazbroju iste godine.

PRIHOD

Povoljno

2. „Dohodci Zakladnine Sv. Mihovila u Trogiru".
(Toč. 2).

Povisila se pristojbina jer se postigao viš ajam poljskih dobara Zakladnine: kroz dogovore unajmiteljem bilo se predračunalo fior. 800, očim se ugovorilo fior. 905. Uz to poresle i biti, jer se nabavila državna Obveznica od fior. 00 pisane vriednosti. Napokon ne potražili ni e godine, kao ni predjašnjih, vriednočarinu, a to bilo se zapisalo fior. 100:75.

Nepovoljno

1. „Doprinesak Obćinâ".
(Toč. 1).

Izpade nepovoljno pri ovj točki jer se je doprinesak obalio Obćinam: Zadarskoj, Kninskoj, Lećevičkoj, Supetarskoj, Postirskoj, Makarskoj, Metkovskoj, Kotorskoj i Pastrovičkoj, kod kojih nekoje učione bijaše predrazbrojene, pa se neotvorile, ili za neko doba ili za cielu godinu.

3. „Doprinesak Države".
b) vanredni
(Toč. 4).

Spala je pristojbina napram svoti predračunanoj kano *Doprinesak Države* u uzdržavanje

Povoljno

Nepovoljno

gradjanskih učiona na Korčuli i u Šibeniku jer ostalo nepopunjeno mjesto Učitelja-Ravnatelja kod zadnje za tri zadnja mjeseca god. 1883, pa kad pokrajinska zaklada ne platila, nije se ni potražilo da državna blagajna naknadi.

4. „Doprinesak pokrajinski".

(Toč. 5).

Smanjenje pristojbine pri ovoj točki odgovara znatnim pri štednjam postignutim kod nekih točaka razhoda.

Manji su bili troškovi, stoga je pokrajnska Zaklada manje doprinila. Nu u istini neli se smjelo reći da je izpalo nepovoljno po učionsku, što joj je pokrajinska zaklada doprinila manje neg što nosi odobreni Predrazbroj.

RAZHODI.

„Najmovi Učiteljem".

Jer ne bilo učiteljâ, od učiona upisanih u Predrazbroju ostale zatvorene kroz cielu godinu 1883 ili za neko doba sliedeće: u Smokoviću, Islamu grčkom, Rupah, Karinu, Pokrovniku, Orliću, Mravince-Kućinah, Podstrani, Zavojanih, Drveniku, Slivnu, Katunih, Kievu, Pitvah, Bogomolju, Bobovišću, Škripu, Svircah, Poljicih, Glavicah, Osobljavi, Sreseru, Orahovcu i Radovaniću. Odtud prištednja zadobivena; a jur se iz predrazbroja bilo izbrisalo paušalno fior. 6000, jer se predvidjalo da se neće popuniti mnoge od kazanih učiona.

2. „Najmovine učionâ".

(Toč. 3).

Pristojbina je Pazbroja napram predrazbrojenoj poskočila, jer je Zaklada morala povisiti stanarine da učionam nabavi prikladnije stanove; uz to neki vlastnici povisili najam kad je bilo obnoviti stare pogodbe.

3. „Potrebštine učiona".

(Tok. 4).

Nekim se učionam povisila odsjećnica, jer se povisio broj učiteljâ; učionam Ugljana, Kraj-Prisoja i Trilja doznačila se odsjećnica za vodu; mužkoj učioni Zadarskoj doznačila se odsjećnica za nižu službu, a godišnjih fior. 144 za bidela; s toga premašio iznosak kod ove točke.

Povoljno

4. „Ugrijavanje Peći".

(Toč. 5).

Neke učione ne potražile odredjenu njim svotu, stoga se prištedilo.

5. „Danjci i nameti".

(Toč. 7).

Ženska učiona u Dubrovniku nebi pridružena ženskomu Učiteljištu kao vježbovnica 1.im listopada 1882, kako se mislilo, nego stopro 1.im listopada 1883. Računalo se na teret Pokrajinskoj Zakladi učionskoj kao doprinesak Državi fior. 1400, za uzdržavanje rečene učione za cielu god. 1883; kad tamo ne potrošilo se za doba od početka Siečnja do svrhe Rujna, te tim prištedilo na naznačenoj točki.

6. „Zamjenine".

(Toč. 8).

Znatno se prištedilo na ovoj točki, jer malo učitelja odsutnih sa svog mjesta, te ne trebalo njim zamjenikâ.

7. „Nagrade Kateketom".

(Toč. 9).

Godine se je 1883 malo Kateketa nagradilo, odtud povoljni izpadak.

9. „Nagrade pomoćnim Učiteljem".

(Toč. 13).

Postiglo se prištednje, jer u obće Učitelji pomoćni biše nagradjeni manje neg se predračunalo.

10. „Skupštine Učiteljâ".

a) Pokrajinska (Toč. 14).

Jer se god. 1883 ne sastala pokrajinska skupština, stoga se prištedila ciela svota za to predrazbrojena.

Nepovoljno

8. „Najmovi Bidelom".

Najam bidelu pučke učione u Dubrovniku početkom godine povisio se od fior. 160 na fior. 200; stoga premašila ova točka u pazbroju napram predrazbroju.

Povoljno	Nepovoljno

11. „Skupštine Učiteljâ“.

b) Kotarske (Toč. 15).

Nadmašilo, jer na skupštine pristupilo više učitelja neg se mislilo.

12. „Uzdržanje sgradja“.

(Toč. 17).

Poskočio je ovaj trošak jer bila nastala potreba znamenitih poprava u sgradjah vlastitih Učionske zaklade. Toga je trebalo najviše u pučkoj mužkoj i ženskoj učionici Zadarskoj, u ženskoj Splitskoj i u mužkoj Kotorskoj.

13. „Putbine i dnevnice“.

(Toč. 18).

Opetovana povjerenstva državnog graditeljnog osoblja u svrhe učionske, i premještaji učiteljâ iz službovnih uzroka, iznesoše povišku trošku kod ove točke.

14. „Troškovi uprave“.

(Toč. 19).

Preuzvišeno Ministarstvo Nauke odpisom **4** Siečnja **1883** Br. **21401** ovoj je točki nametnuo uvrstbinu natječaja učiteljskih, štono je prije (pa i kad se uredjivao predrazbroj 1883) stalo na trošak državni; odtud povišak u pazbroju napram predrazbroju.

15. „Razni troškovi“.

(Toč. 20).

Povoljno je izpalo, jer bilo manjih potreba.

16. „Podporine gojencem Učiteljišta Arbanaškoga“.

(Toč. 23).

Od fior. **2000** odredjenih u rečenu svrhu u predrazbroju. ne potrošilo se već fior. **600** za tri zadnja mjeseca od godine, a prištedilo se fior. **1400**.

17. „Troškovi za Učionu u Kamenu“.

(Toč. 24).

Gle Prilog Pazbroja.

Povoljno	Nepovoljno

U obće se pa opaža da konačni ostanak dugovni iznosi fior. **108853**
a ostanak imovni iznosi „ **105956**

po tom konačni ostanak dugovni spada na fior. **2897**

Nego razmotrile se da fior. **1433** na četri točke ***Potrebštine za teorično-praktičnu pouku***, fior. **6000** na točki ***Gradnja i uzdržavanje učionskih sgradja***, fior. 876 ***Troškovi u zasnovanje novih učiona*** i fior. 1734 ***Nabava učionskog pokućstva***, nisu pravi ostanci dugovni koji se imaju podmiriti, nego da se na očevidnost računarsku drže jedino stoga da se moglo bude onim poslužiti god. 1884 pa i **1885** (kao što će se i dogoditi, pa za god. **1885** neće trebati toliko predrazbrajati), onda se vidi da se konačni ostanak dugovni od fior. **2897** premeće u ostanak imovni od fior. **700** naoblo.

(Prilog 4)

Br. 4933.

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Vis. Saboru na pretres i odobrenje konačni račun *Zemaljske Zaklade* za god. 1883.

Pristojbina dohodka tekuće i prošlih služba izpala je na	f. 350.272
prama proračunanoj su	„ 366.654
manja je za	f. 16.382
Pristojbina troška izpala je na	„ 381.346
prama proračunanoj su	„ 378.630
veća je za	„ 2.716
Sravni li se dohodak	„ 350.272
sa troškom	„ 381.346
proizlazi *manjak* od	f. 31.074

Ali uzprkos ovome *nepovoljnome* uspjehu, konačna aktivna imovina zemaljske zaklade digla se

je od	f. 173 831
na	„ 186.228
dakle je koncem godine 1883 *veća* za	f. 12.397

To se ima pripisati sliedećim uzrocim: *a*) da uslied računovodskih izpravaka, pasivni ostatak godine 1882 obaljen je za f. 1307; — *b*) da je aktivni ostatak povišen su f. 34.087 usljed naknadnih odmjerenja izravnih poreza; — *c*) da su sve pristojbe troška godine 1883 izplaćene, niti je trebalo odbiti od aktivnog ostatka ikakve svote pridržane za izplatu tih pristojba u god. 1884; — *d*) da uslied realiziranja zem. zajma god. 1883, pri koncu mjeseca studenoga, prištedilo se je na izplati prvog *coupona* u god. 1884 mal da ne 5 mjeseci, i odnosni skontirani novac uvršten je kao dohodak god. 1883, dočim je u god. 1884 podpuno plaćen rečeni *coupon*.

Najglavniji uzrok viška jest onaj naveden pod *b*, to jest naknadno odmjerenje izravnih poreza i tim zemaljskih prireza, koji upravo imali su biti ućerani kroz god. 1882. Višak dakle aktivne imovine sastoji u tom da je ona izkazana na koncu god. 1882 bila manja nego je u istinu imala biti.

Manjak dohodka u god. 1883 prama proračunu tumači se osobito tim da je pristojba ukupnih izravnih poreza, navedena. po podatcim računovodskog odsjeka c. k. Ravnateljstva Financija, u iznosu fior. 660.500, faktično odmjerena su fior. 604.600, što znači gubitak zemaljskog prireza, u razmjeru 28%, od fior. 15.655.

U ostalom obrazloženje dodano računu razjasnuje svaku potanko.

Zadar, 20 siečnja 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

Uprave godine 1883.

„Pokrajinske Zaklade dalmatinske“

sa razbrojitbami i drugimi shodnimi prilozi, i sa pokazom razlikâ kod pojedinih točaka
napram predrazbroju odobrenu od Sabora.

Broj točke	Prilog	TOČKE PRIHODA	Ostanak blagajnički početkom godine		NOVA PRISTOJBINA: za predjašnje godine		NOVA PRISTOJBINA: samo uprav godine 1883		NOVA PRISTOJBINA: Skupa		Sboj ostanaka blagajničkih i nove pristojbine	
		A. Prihodi pravi										
1	1	Dohodci vlastiti Pokrajinske Zaklade	256	20	—	—	602	70	602	70	858	90
2	2	Dohodci Bolnica (*a*)	10335	15½	—	—	6179	31½	6179	31½	16514	47
3	3	Naknade bolničkih troškova (*b*) . .	54972	29	2337	29	60647	21	62984	50	117957	79
4	—	Naknade zapratnih troškova . . .	1018	—	347	46½	1070	73	1418	19½	2436	19½
5	—	Prirez izravnim porezom (*c*) . . .	69154	17	—	—	169284	92	169284	92	238439	09
6	—	Prirez potrošarini	8624	90	—	—	88663	01	88663	01	97287	91
7	—	Uvozarina	1489	78	—	—	20361	59	20361	59	2185	37
8	4	Odštete što se nisu mogle odbiti od odnosnih troškova (*d*)	1621	01	658	07	32	50	690	57	2311	58
9	—	Prihodi razni	—	—	—	—	87	40	87	40	87	40
10	—	Sbroj .	147471	50½	3342	82½	346929	37½	350272	20	497743	70½
		B. Poslovi veresije										
11	—	Glavnice utjerane	—	—	—	—	54	25	54	25	54	25
12	—	Glavnice dugovne priuzete	—	—	—	—	250000	—	250000	—	250000	—
13	—	Koristi iz pokrajinskog zajma . . .	—	—	—	—	5225	61	5225	61	5225	61
14	—	Sbroj .	—	—	—	—	255279	86	255279	86	255279	86
		C. Prihodi prometni										
15	5	Ostave i ini prihodi na povratak .	—	—	—	—	16785	32½	16785	32½	16785	32½
16	5	Predujmovi utjerani (*e*)	56115	89½	—	—	36418	—	36418	—	92533	89½
17	5	Utjerba podpomoći, iz zaklade namienjene za novu Bolnicu i Ludnicu u Šibeniku	73599	53	—	—	48708	92½	48708	92½	122308	45½
18	5	Isto iz one za novu Boln. Zadarsku	1105	18½	—	—	—	51	—	51	1105	69½
19	5	Isto iz one za novu Boln. Dubrovačku	—	—	—	—	530	37	530	37	530	37
20	—	Sbroj .	130820	61	—	—	102443	13	102443	13	233263	74
21	—	Sbroj svih prihoda .	278292	11½	3342	82½	704652	36½	707995	19	986287	30½
22	—	Pretičak blagajnički početkom godine										
23	—	Svega prihoda										
24	—	Pretičak blagajnički koncem godine										
25	—	Sbroj konačnih imovina										

Opomene. (*a*) Početni se ostanak od fior. 10331:01½ povisio na fior. 10335:15½ usljed izpravka pristojbinâ.

(*b*) Ostanak početni po Pazbroju godine 1882 iznosio bi . . . . f. 54979:49
nego odbilo se usljed izbrisanja i oprosta (kako u Pril. br. 15 današnjeg Pazbr.) „ 7:20
te početni ostanak izpravljen izpada . . . . : . . . . . f. 54972:29½

(*c*) Ostanak početni poskočio je na fior. 69154:17, tim viška . . . . f. 34140:16½
jer je Financijalna Vlast kasnije povisila ostanak glavnih državnih poreza, zemljarine, kućarine poprihodne i razredne; povisila je onaj ostanak što se ukazivao srhom god. 1882 u računih pomenute financijalne Vlasti.

IZPUNE						Ostanci blagajnički svihom godine						Predrazbroj odobren za god. 1883	Napram predrazbroju pristojbina same godine 1883 izpade			
od ostanaka		od pristojbine same godine		Skupa		od ostanaka predjašnjih godina		od pristojbine god. 1883		Skupa			povoljno		nepovoljno	
252	—	602	70	854	70	4	20	—	—	4	20	603	—	—	—	30
3812	27½	1705	94	5518	21½	6522	88	4473	37½	10996	25½	5661	518	31½	—	—
32877	43	24042	98½	56920	41½	24432	15	36604	22	61036	37½	62100	—	—	1452	79
352	78½	427	77	780	55½	1012	68	642	96	1655	64	1300	—	—	229	27
48590	48½	119791	39½	168381	88	20563	68½	49493	52½	70057	21	184940	—	—	15655	08
8624	90	80384	67½	89009	57½	—	—	8278	33½	8278	33½	96000	—	—	7336	99
1489	78	18793	39	20283	17	—	—	1568	20	1568	20	16050	4311	59	—	—
792	55	—	—	792	55	1486	53	32	50	1519	03	—	32	50	—	—
—	—	87	40	87	40	—	—	—	—	—	. .	—	87	40	—	—
96792	20½	245836	25½	342628	46	54022	12½	101093	12	155115	24½	366654	4949	80½	24674	43
															19724	62½
—	—	54	25	54	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	250000	—	250000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5225	61	5225	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	255279	86	255272	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	16785	32½	16785	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19615	23½	9470	56	29085	79½	36500	66	26947	44	63448	10	—	—	—	—	—
73599	53	—	—	73599	53	—	—	48708	92½	48708	92½	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1105	18½	—	51	1105	69½	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	530	37	530	37	—	—	—	—	—
93214	76½	26255	88½	119470	65	37605	84½	76187	24½	113793	09	—	—	—	—	—
190006	97	527372	—	717378	97	91627	97	177280	36½	268908	33½					
. . . .		. . . .		85241	71	. . . .		. . . .		—	—					
. . . .		. . . .		802620	68	. . . .		. . . .		—	—					
. . . .		. . . .		—	—	. . . .		. . . .		21275	24					
. . . .		. . . .		—	—	. . . .		. . . .		290183	57½					

(*d*) Ostanak početni po pazbroju godine 1882 iznosio bi . . . . f. 1671:01
nego bi odbiveno . . . . „ 50:—
odšteta (koje su spadale u početni ostanak) pravo utjeranih i izvedenih iz
odnosnih točaka razhoda te početni ostanak izpravljen izpada na . . . . f. 1621:01

(*e*) Ostanak se početni obalio za fior. 2:92 napram konačnomu ukazanu u pazbroju 1882, jer se je pristojbina izpravila.

Broj točke	Prilog	TOČKE RAZHODA	Ostanak blagajnički početkom godine		NOVA PRISTOJBINA za predjašnje godine		NOVA PRISTOJBINA samo uprav godine 1883		NOVA PRISTOJBINA Skupa		Sboj ostanaka blagajničkih i nove pristojbine	
		A. Troškovi pravi.										
26	6	Troškovi uprave	293	67	—	—	28094	08	28094	08	2838	75
27	7	Učione (*a*)	118504	05	5780	61	111344	99	117125	60	23562	65
28	—	Navrćanje boginjâ	744	01	—	—	3466	84	3466	84	421	85
29	—	Zaprate	197	88	417	34	1880	80	2298	14	249	02
30	—	Kazničari	—	—	—	—	30	—	30	—	30	—
31	—	Ustanba Oružaništva	—	—	—	—	24039	60	24039	60	2403	60
32	—	Ustanba Vojništva	119	55	114	43	2722	06	2836	49	295	04
33	—	Priprega (*b*)	1709	52½	2718	69½	—	—	2718	69½	442	22
34	8	Putevi (*b*)	3872	—	—	—	7448	81	7448	31	1132	81
35	—	Vode	100	—	—	—	750	—	750	—	850	—
36	9-14	Bolnice	10534	74½	—	—	191643	42½	191643	42½	20217	17
37	—	Podporine moroplovcem	—	—	—	—	450	—	450	—	450	—
38	—	Podpomoći knjizi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	—	Troškovi razni (*b*)	—	—	—	—	444	76	444	76	444	76
40	—	Sbroj .	136075	43	9031	07½	372315	36½	381346	44	51742	87
		B. Poslovi veresije										
41	—	Novci uloženi	—	—	—	—	150000	—	150000	—	150000	—
42	—	Glavnice dugovne povraćene . . .	—	—	—	—	250000	—	250000	—	250000	—
43	—	Zakladi namienjenoj za Bolnicu i Ludnicu u Šibeniku	—	—	—	—	100000	—	100000	—	100000	—
44	—	Troškovi radi pokrajinskog zajma .	—	—	—	—	2317	99	2317	99	2317	99
45	—	Sbroj .	—	—	—	—	502317	99	502317	99	502317	99
		C. Razhodi prometni										
46		Ostave i drugi prihodi povraćeni .	8033	41½	—	—	16785	32½	16785	32½	24818	74
47		Predujmovi udieljeni uz povratak .	—	—	—	—	36418	—	36418	—	36418	—
48	5	Pripomoć zavremena zakladi za novu Bolnicu i Ludnicu u Šibeniku . .	—	—	—	—	48708	92½	48708	92½	48708	92½
49		Isto za gradnju nove Boln. u Zadru	—	—	—	—	—	51		51	—	51
50		Isto za grad. nove Boln. u Dubrovniku	—	—	—	—	530	37	530	37	530	37
51	—	Sbroj .	8033	41½	—	—	102443	13	102443	13	110476	54½
52	—	Sbroj svih razhoda .	144108	84½	9031	07½	977076	48½	986107	56	1130216	40½
53	—	Pretičak blagajnički svrhom godine										
54	—	Svega razhoda										
55	—	Sravnav ostanke dugovne konačne (toč. 52) sa konačnom imovinom (točka 25)										
56	—	Nastaje konačna imovina od										

Opomene. (*a*) Povišak početnog ostanka stoji u razmjerju sa poviškom što se sgodio u Pazbroju pokrajinske Učionske zaklade za god. 1883 na točki „Doprinesak iz pokrajinske zaklade“.

IZPUNE						Ostanci blagajnički svrhom godine						Predrazbroj odobren za god. 1883	Napram predrazbroju pristojbina same godine 1883 izpade			
od ostanaka		od pristojbine same godine		Skupa		od ostanaka predjašnjih godina		od pristojbine god. 1883		Skupa			povoljno		nepovoljno	
293	67	26254	97	26548	64	—	—	1839	11	1839	11	29252	1157	92	—	—
116526	53	55622	69½	172149	22½	7758	13	55722	29½	63480	42½	117460	6115	01	—	—
597	91	2427	11	3025	02	146	10	1039	73	1185	83	3000	—	—	466	84
615	22	1188	33	1803	55	—	—	692	47	692	47	1500	—	—	380	80
—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	30	—	—	—	—	30	—
—	—	23622	—	23622	—	—	—	417	60	417	60	23672	—	—	367	60
233	98	1662	28½	1896	26½	—	—	1059	77½	1059	77½	2000	—	—	722	06
4428	22	—	—	4428	22	—	—	—	—	—	—	6000	6000	—	—	—
3872	—	5809	69	9681	69	—	—	1639	12	1639	12	9500	2051	19	—	—
100	—	450	—	550	—	—	—	300	—	300	—	2000	1250	—	—	—
10520	92½	177056	30½	187577	23	13	82	14587	12	14600	94	181846	—	—	9797	42½
—	—	450	—	450	—	—	—	—	—	—	—	600	150	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	400	—	—	—
—	—	444	76	444	76	—	—	—	—	—	—	1400	955	24	—	—
137188	45½	294988	14½	432176	60	7918	05	77327	22	85245	27	378630	18079	36	11764	72½
													6314	63½		
—	—	150000	—	150000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	250000	—	250000	—	—	—	—	—	—
—	—	100000	—	100000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	722	99	722	99	—	—	1595	—	1595	—	—	—	—	—	—
—	—	250722	99	250722	99	—	—	251595	—	251595	—	—	—	—	—	—
7782	07½	5005	97	12788	04½	251	34	11779	35½	12030	69½	—	—	—	—	—
—	—	36418	—	36418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	48708	92½	48708	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	51	—	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	530	37	530	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7782	07½	90663	77½	98445	85	251	34	11779	35½	12030	69½	—	—	—	—	—
144970	53	636374	91	781345	44	8169	39	340701	57½	348870	96½	—	—	—	—	—
. . . .				21275	24	. . . .				—	—					
. . . .				802620	68	. . . .				—	—					
. . . .				—	—	. . . .				290183	57½					
. . . .				—	—	. . . .				58687	39					

(*b*) Što se razlike spaža u početnom ostanku ukazanu na ovih točkah napram ostanku konačnomu prikazanu u Pazbroju god. 1882 odtud je, jer se izbrisale nekoje stavke, pošto njim doznake zagodile, ili se ne pobrali ulomci.

Uprava blagajnička Državnimi Obveznicami	Ostanak početni		Nova Pristojbina		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni	
A. Prihodi pravi										
Obveznice nabavljene . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B. Prihodi prometni										
Obveznice nabavljene . . .	—	—	189000	—	189000	—	189000	—	—	—
Pretičak blagajnički početkom godine	—	—	—	—	—	—	47300	—	—	—
Svega prihodâ .	—	—	189000	—	189000	—	236300	—	—	—
A. Razhodi pravi										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B. Razhodi prometni										
Zakladi za gradnju Bolnice u Zadru	—	—	136000	—	136000	—	136000	—	—	—
„ „ „ „ Dubrovniku	—	—	53000	—	53000	—	53000	—	—	—
Pretičak blagajnički svrhom godine	—	—	—	—	—	—	473000	—	—	—
Svega Razhodâ .	—	—	189000	—	189000	—	236300	—	—	—

Prilog Br. 1 uz točku Br. 1 prihoda

Razbrojitba dohodaka baštine Pokrajinske Zaklade	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konačni	
Dobiti na Obveznicah unitarnog duga pisane vriednosti fiorina 14350 na 5% (čisto od dohodarine od 16%)	256	20	602	70	858	90	854	70	4	20

Prilog Br. 2 uz točku Br. 2 prihoda

Razbrojitba dohodaka Bolnicâ										
a) Dohodci Bolnicâ za Bolestnike	9934	64	5699	11	15633	75	5204	46 ½	10429	28 ½
b) Dohodci Nahodišta	400	51 ½	480	20 ½	880	72	313	75	566	97
c) Dohodci Ludnice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj	10335	15 ½	6179	31 ½	16514	47	5518	21 ½	10996	25 ½

Podprilog razbrojni uz stavku a) Priloga Br. 2.

Razbrojitba dohodaka Bolnica za Bolestnike										
a) Odkup od nasliednih daća .	—	—	109	90	109	90	109	90	—	—
b) Iz prodaja nepokretninâ . .	—	—	100	10	100	10	100	10	—	—
c) Dobit na Državnih Obveznicah	428	40	1335	40	1763	80	1084	45	679	35
d) „ na privatnih pismih . .	5715	37	581	39 ½	6296	76 ½	485	54 ½	5811	22
e) „ od privatnih za stečene stvari	225	53 ½	170	30	395	83 ½	175	29	220	54 ½
f) Stanarine u gradu i najam polja	524	77	518	51 ½	1043	28 ½	513	58	529	70 ½
g) Nasljedne daće	218	23 ½	63	75	281	98 ½	73	35 ½	208	63
h) Doprinesci	2822	33	2809	11	5631	44	2651	60 ½	2979	83 ½
i) Zapisci i darovi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) Dobiti zatcžne	—	—	7	95	7	95	7	95	—	—
l) Prihodi razni	—	—	2	69	2	69	2	69	—	—
Sbroj	9934	64	5699	11	15633	75	5204	46 ½	10429	28 ½

Podprilog razbrojni stavci b) Priloga Br. 2.

Razbrojitba vlastitih dohodaka Nahodišta	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konani	
a) Dobiti na Državnih Obveznicah	--	—	48	30	48	30	27	30	21	—
b) Nepokretnine i prava plodonosna	8	62 ½	2	46 ½	11	09	—	—	11	09
c) Doprinesci	391	89	429	44	821	33	286	45	534	88
d) Prihodi razni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj	400	51 ½	480	20 ½	880	72	313	75	56[illegible]	97

Prilog Br. 3 uz točku Br. 3 prihoda.

Razbrojitba naknadâ bolničkih troškova										
A. *Bolestnici*										
a) Naknade od državne blagajne za tamničare političke i radi zločina	26	66	323	18	349	84	26	66	323	18
b) Od inostranih Država i inokrajnih Pokrajina Carevine za bolestne njihove pripadnike . .	5002	62 ½	3115	52	8118	14 ½	1819	05	6299	09 ½
c) Od dalmatinskih Obćina za bolestnike i ludjake njihove pripadnike	49792	48 ½	56368	75	106161	23 ½	52561	39 ½	53599	84
d) Od novaka zaklonjenih kod vojničkih Bolnica	6	72	—	--	6	72	—	—	6	72
e) Od drugih bolestnika neubogih	21	27	2125	01	2146	28	1713	97	432	31
f) Od ludjaka neubogih . . .	—	—	745	12	745	12	745	12	—	—
Sbroj	54849	76	62677	58	117527	34	56866	19 ½	60661	14 ½
B. *Nahodi*										
g) Od inokrajnih pokrajina Carevine za nahode njihove pripadn.	122	53	306	92	429	45	54	22	375	23
Svega	54972	29	62984	50	117956	79	56920	41 ½	61036	37 ½

Podprilog razbrojni stavci b) Priloga Br. 3.

Naknade postignute za hranu i liečenje bolestnikâ pripadnika inostranih Država i inokrajnih Pokrajina Carevine	Ostanak početni		Nova Pristojbina		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni	
Plaćeno iz pokrajinske Zaklade Trštjanske	80	64	309	02	389	66	161	52	228	14
" Riečke	35	83	94	42	130	25	10	60	119	65
" Hrvatske	3150	26	471	50	3621	76	378	63	3243	13
" Goričke	53	87	304	36	358	23	35	98	322	25
" Istarske	196	94 ½	371	26	568	20 ½	164	78 ½	403	42
" Češke	91	84	376	80	468	64	170	62	298	02
" Štajerske	—	—	123	54	123	54	—	—	123	54
" Tirolske	—	—	63	82	63	82	5	74	58	08
" Ugarske	75	55 ½	108	16	183	71 ½	7	92	175	79 ½
" Moravske	228	04 ½	15	58	243	62 ½	171	72 ½	71	90
" Koruške	315	95	549	08	865	03	406	48	458	55
" Kranjske	6	02	29	40	35	42	6	02	29	40
" Sležke	—	—	57	78	57	78	—	—	57	78
" Austrije donje	—	—	40	44	40	44	—	—	40	44
" Galičke	—	—	4	90	4	90	—	—	4	90
Od kraljevine Talijanske (Mletačka)	767	67	195	46	963	13	299	03	664	10
Sbroj	5002	62 ½	3115	52	8118	14 ½	1819	05	6299	09 ½

Prilog Br. 4 uz točku Br. 8 prihoda.

Točke troškova od kojih se mogle ili nemogle odbiti odštete	Odštete što se moglo odbiti od odnosnih točaka troška			Odštete što se nemoglo odbiti od odnosnih točaka troška			Ostanci odštetâ svrhom godine
	za prošli račun	za tekući račun	Skupa	za prošli račun	za tekući račun	Skupa	
a) Troškovi uprave	— —	19078 08	19078 08	— —	— —	— —	— —
b) Učione	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
c) Navrćanje boginja	— —	70 —	70 —	— —	— —	— —	— —
d) Ustamba Oružništva	50 —	— —	50 —	— —	— —	— —	600 —
e) Ustamba vojništva	— —	15 —	15 —	— —	— —	— —	— —
f) Zaprate	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
g) Putevi	— —	647 60	647 60	44 48	— —	44 48	777 89
h) Vode	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
i) Bolnice: Bolestnici	— —	14768 98½	14768 98½	658 07	— —	658 07	33 89
i) Bolnice: Nahodi	— —	3939 07	3939 07	90 —	— —	90 —	54 75
i) Bolnice: Ludjaci	— —	1736 79	1736 79	— —	— —	— —	— —
k) Troškovi razni	— —	2 —	2 —	— —	— —	— —	52 50
Sbroj	50 —	40257 52½	40307 52½	792 55	— —	792 55	1519 03

Prilog Br. 5. } **uz točke 15, 16, 17, 18 i 19 prihoda**
uz točke 46, 47, 48, 49 i 50 razhodâ.

DOKAZNICE O UPRAVI PROMETNOJ	Predujmovi naknadivi		Ostave i predujmovi uz povratbu	
Svrhom Prosinca 1883 preostajalo ostanka (pročišćena)	130820	61	8033	41 ½
Iznova nadošlo godine 1883 (točke 15, 47, 48, 49 i 50)	85657	80 ½	16785	32 ½
Skupa .	**216478**	**41 ½**	**24818**	**74**
Podmireno godine 1883 (točke 16, 17 i 46)	**102685**	**32 ¼**	**12788**	**04 ¼**
Ostaje, da se podmiri, svrhom godine 1883	**113793**	**09**	**12030**	**69 ½**

Prilog Br. 6 uz točku Br. 26 razhodâ.

Razbrojitba glavne točke „Troškovi uprave“	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konačni	
a) Doznake službovne članovom Odbora	—	—	10174	98	10174	98	10174	98	—	—
b) Služba Odborove pisarne, u tom dnevnice i putbine njezina osoblja	8	12	5104	85	5112	97	5109	56	3	41
c) Stanarine	—	—	900	—	900	—	900	—	—	—
d) Doprinesak držav. blagajni za računarsku službu	—	—	1700	—	1700	—	200	—	1500	—
e) Isto za blagajničku	—	—	700	—	700	—	700	—	—	—
f) Gradjevna služba	—	—	1502	61	1502	61	1502	61	—	—
g) Izdavanje Sbirke pokr. zakona	188	35	962	24	1150	59	941	39	209	20
h) Troškovi za Sabor Kraljevine	97	20	7049	40	7146	60	7020	10	126	50
Sbroj .	293	67	28094	08	28387	75	26548	64	1839	11

Podprilog razbrojni točki f) Priloga Br. 6.

Gradjevna služba	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konačni	
a) Najam tehničko-cestarskomu vještaku pokrajinskomu . . .	—	—	900	—	900	—	900	—	—	—
b) Dnevnice i putbine istomu .	—	—	602	61	602	61	602	61	—	—
Sbroj .	—	—	1502	61	1502	61	1502	61	—	—

Podprilog razbrojni stavci h) Priloga Br. 6.

Troškovi na Sabor Kraljevine										
a) Putbine Zastupnikom stojnikom van Zadra	—	—	1402	50	1402	50	1402	50	—	—
b) Dnevnice Zastupnikom . .	—	—	3792	—	3792	—	3792	—	—	—
c) Brzopisci	—	—	670	38	670	38	670	38	—	—
d) Tisk spisâ i saborskih razprava	97	20	653	—	750	20	623	70	126	50
e) Stanarine i porezi	—	—	125	01	125	01	125	01	—	—
f) Troškovi razni	—	—	406	51	406	51	406	51	—	—
Sbroj .	97	20	7049	40	7146	60	7020	10	126	50

Prilog Br. 7 uz stavku Br. 27 razhodâ.

Razbrojitba glavne točke „Učione“										
a) Doprinesak pokrajinskoj Učionskoj Zakladi	110536	41 ½	106356	65 ½	216893	07	153412	64 ½	63480	42 ½
b) Doprinesak mirovinskoj Učiteljskoj Zakladi	7967	63 ½	10768	94 ½	18736	58	18736	58	—	—
Sbroj .	118504	05	117125	60	235629	65	172149	22 ½	63480	42 ½

Razbrojitba glavne točke „Putevi“	Ostanak početni		Nova pristojbina za prednjašnje godine		baš pravo godine 1883		Skup	
I. Gradnja i naprava predielnih puteva								
1. Put Prapatnica-Drnis-Kieva	727	22 ½	—	—	—	—	—	—
II. Uzdržanje predielnih puteva	152	71	—	—	1238	50	1238	50
1. Put Zadar-Posidarje-Jesenice	146	99 ½	—	—	559	96	559	96
2. „ Karin-Benkovac-Pakoštani . . .	68	33	—	—	409	98	409	98
3. „ Prapatnica-Drniš-Kievo	1979	24	—	—	1479	73	1479	73
4. „ Djeverske-Drniš-Muć	97	50	—	—	519	—	519	—
5. „ Makarska-Kožica (Barun Rodić) .	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj	2444	77 ½	—	—	4207	17	4207	17
III. Nabava orudja	—	—	—	—	41	64	41	64
IV. Podpomoći Občinam za puteve	700	—	—	—	3200	—	3200	—
Svega	3872	—	—	—	7448	81	7448	81

Br. 34 razhodâ.

Sbroj ostanaka i nove pristojbine		Izpune: za ostanke		Izpune: za pristojbinu pravu godine		Izpune: Skupa		Ostanak konačni: od prednjašnjih godina		Ostanak konačni: od uprave godine 1883		Ostanak konačni: Skupa	
727	22 ½	727	22 ½	—	—	727	22 ½	—	—	—	—	—	—
1391	21	152	71	1185	50	1338	21	—	—	53	—	53	—
706	95 ½	146	99 ½	465	13	612	12 ½	—	—	94	83	94	83
478	31	68	33	341	65	409	98	—	—	68	33	68	33
3458	97	1979	24	1171	77	3151	01	—	—	307	96	307	96
616	50	97	50	404	—	501	50	—	—	115	—	115	—
6651	94 ½	2444	77 ½	3568	05	6012	82 ½	—	—	639	12	639	12
41	64	—	—	41	64	41	64	—	—	—	—	—	—
3900	—	700	—	2200	—	2900	—	—	—	1000	—	1000	—
11320	81	3872	—	5809	69	9681	69	—	—	1639	12	1639	12

Prilog Br. 9 uz točku Br. 36 razhodâ.

Razbrojitba trošaka pod naslovom „Bolnice“	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konačni	
a) Bolestnici	2688	58 ½	97375	88 ½	100064	47	94579	14 ½	5485	32 ½
b) Ludjaci	77	28	13133	69	13210	97	11833	40	1377	57
c) Rodilje	—	—	2081	20	2081	20	2031	64	49	56
d) Nahodi	7647	77	45520	05	53167	82	45659	39 ½	7508	42 ½
e) Mirovine osobam koje su služile u Bolnicah i njihovim potomkom	121	11	3532	60	3653	71	3473	65	180	06
f) Pokućstvo, rublje i drugo nabavljeno Ludnici Šibenskoj	—	—	30000	—	30000	—	30000	—	—	—
Sbroj	10534	74 ½	191643	42 ½	202178	17	187577	23	14600	94

Prilog Br. 10. Služi kao Podprilog stavci a) Priloga Br. 9.

Razbrojitba o troškovih na bolestnike										
a) Hrana i liečenje ubožnih bolestnika dalmatinaca kod Bolnicah u inostranih Država	2087	15 ½	2722	27 ½	4809	43	3745	99 ½	1063	43 ½
b) Isto kod Bolnicâ u inokrajnih Pokrajinah Carevine	458	93	10149	98	10608	91	6941	67	3667	24
c) Hrana i liečenje novaka dalmatinaca kod vojničkih Bolnica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Troškovi za Bolnice na bolestnike i ludjake namirene nadarbinami, iz pokrajinske Zaklade, vlastitimi dohodci Bolnica i drugimi prihodi njihovih blagajna	142	50	84503	63	84646	13	83891	48	754	65
Sbroj	2688	58 ½	97375	88 ½	100064	47	94579	14 ½	5485	32 ½

Čisti dakle trošak Bolnica na Bolestnike iznosi f. 83891 : 48 (stavka *d*), kako izpada i iz razbrojitbe priloga pravih troškova četiriu Bolnica (prilog ukazan na sliedećoj strani).

Podprilog razbrojni stavkam a) i b) Priloga Br. 10.

Troškovi na teret pokrajinskoj zakladi za hranu i liečenje bolestnika dalmatinaca zaklonjenih kod Bolnica u inostranih Državah i inokrajnih Pokrajinah Carevine	Izplate kroz godinu 1883		Ostaje da se plati svrhom godine 1883	
a) *Hrana i liečenje bolestnikâ kod Bolnica u inostranih Državah*				
Bolnici narodnoj austro-ugarskoj u Carigradu	3195	77	937	41 ½
„ europejskoj u Aleksadriji u Misiru	316	88	36	86
„ obćoj u Odeši	65	51	58	07 ½
„ „ u Biogradu	83	27 ½	—	—
„ „ u Mletcih	76	16	28	63
„ vojničkoj u Livnu	8	40	—	—
„ obćoj u Trijadici	—	—	2	45 ½
Sbroj .	3745	99 ½	1063	43 ½
b) *Hrana i liečenje bolestnika kod Bolnica u inokrajnih Pokrajinah Carevine, a to:*				
Kod raznih Bolnica u gradu Beču	47	60	86	38
Kod Bolnice gradjanske u Trstu	4855	15	2289	41
„ „ u Rieci	578	79	138	70
„ „ u Gorici	11	20	9	10
„ „ u Ljubljani	9	10	5	60
„ „ u Gradcu	41	30	31	50
„ „ u Celovcu	33	60	4	90
„ „ u Schärdingu	—	—	13	30
„ „ u Pulju	852	80	659	75
Kod Bolnica gradjanskih u Zagrebu, Vukovaru, Vinkovcih, Mitrovici, Osjeku, Karlovcu, Petrinji i N-Gradiški	497	55	428	60
Kod Bolnica gradjanskih u Buda-Pešti	14	58	—	—
Sbroj .	6941	67	3667	24

DOHODCI I TROŠKOVI PRAVI BOLIICÂ

D O H O D C I	B o l					
	Zadar		Šibenik		Split	
Odkupine od nasliednih daća	—	—	—	—	—	—
Iz prodaje zemalja i kuća	—	—	—	—	—	—
Dobiti na Državnih Obveznicâ	—	—	6	10	159	60
„ po privatnih pismih	—	—	—	—	52	03 ½
„ od stečenih nepokretnina	—	—	—	—	—	—
Stanarine kuća i najmovine zemalja	—	—	—	—	220	—
Nasliedne daće	—	—	—	—	—	—
Doprinesci	—	—	—	—	—	—
Zapisci i darovi	—	—	—	—	—	—
Zatežne dobiti	—	—	—	—	—	—
Prihodi razni	—	—	—	85	—	—
Sbroj	—	—	6	95	431	63 ½
T R O Š K O V I						
Najmi činovnikom	2399	88	2253	22	2022	24
Stanarske naknade činovnikom	—	—	—	—	—	—
Naknade za odieću Milosrdnicam	780	—	398	76	660	—
Dnevnice i pisarom	38	60	—	—	—	—
Bogoslužba	380	—	112	50	201	63
Najmi i nadnice slugam	1188	—	1193	40	804	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—
Potrebštine uredovne i pisarske	117	74	96	38	78	38
Nagrade i podporine	100	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	353	22	45	90	977	40
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—
Troškovi uprave (gle preglednicu razbrojitbenu na sliedećoj strani)	19423	33 ½	13313	46 ½	19907	65
Tereti na svojini Bolnicâ	—	—	37	58	72	55
Troškovi slučajni razni	—	—	101	83	52	33
Sbroj	24780	77 ½	17553	03 ½	24776	18
a odbiv:						
a) troškove hrane i liečenje rodiljâ, pokazane u ovom pazbroju na naslovu 36 u većoj svoti od f. 187577:23 (gle sl. *a* priloga Br. 12)	662	90	428	86	611	80
a) povratbe postignute s naslova „Nahodi“ za hranu dojiljam i nahodom (kod kućâ)	1144	77	518	67	342	16
Skupa	1807	67	947	53	953	96
Izpade trošak čist od	22973	10 ½	16605	50 ½	23822	22

Br. 2, pa stavci d) priloga Br. 10.

BOLESTNIKA KRALJEVINE DALMACIJE

nice				Ostanci konačni									
Dubrovnik		Skupa		Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik		Skupa	
109	90	109	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	10	100	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
918	75	1084	45	—	—	2	10	67	20	610	05	679	35
433	51	485	54½	—	—	112	—	4114	88	1584	34	5811	22
175	29	175	29	—	—	—	—	—	—	220	54½	220	54½
293	58	513	58	—	—	—	—	121	13	408	57½	529	70½
73	35½	73	35½	—	—	—	—	—	—	208	63	208	63
2651	60½	2651	60½	—	—	—	—	—	—	2979	83½	2979	83½
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	95	7	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	84	2	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4765	88	5204	46½	—	—	114	10	4303	21	6011	97½	10429	28½
2888	40	9563	74	—	—	—	—	427	78	—	—	427	78
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
540	—	2378	76	65	—	120	—	55	—	—	—	240	—
—	—	38	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
240	—	934	13	—	—	—	—	18	37	—	—	18	37
1022	80	4208	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
308	25	308	25	—	—	—	—	—	—	68	50	68	50
99	38	391	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
298	96	1675	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15549	30½	68193	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
628	57½	738	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	15	161	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21582	82	88692	81	65	—	120	—	501	15	68	50	754	65
306	28	2009	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
785	89	2791	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1092	17	4801	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20490	65	83891	48	65	—	120	—	501	15	68	50	754	65

Razbrojitba točke „Troškovi uprave“, zada pokazani

Točke podredne troškova	Bolnice: Zadar	Bolnice: Šibenik	Bolnice: Split	Bolnice: Dubrovnik	Skupa	Ostanci konačni: Zadar	Ostanci konačni: Šibenik	Ostanci konačni: Split	Ostanci konačni: Dubrov.	Skupa
Jela	11586 51	9149 87	13128 25 ½	9427 84	43292 47 ½					
Liekarije spravljene od ljekarnikâ . .	3424 22	2645 73	2781 96	2778 78	11630 69 ½					
„ kod Bolnicâ .	532 41	116 20	59 98	160 72	869 31					
Vidarska orudja . .	574 62	135 50	90 57	209 01	1009 70					
Potrebe, pokretnine, pokućstva i bieline u obće	1338 58 ½	273 91	993 76	1043 61	3649 86 ½					
Postelje sa opravom	524 07	— —	129 78	1071 70	1725 55					
Drva	125 66	3 —	768 75	134 80	1032 21					
Svieće	1 83	253 51	863 22	64 03	1182 59					
Pranje	410 03	183 66	229 77	11 65	835 11					
Bogoslužba . . .	59 71	43 86	54 —	62 51	220 08					
Obični troškovi . .	601 51	287 12	609 15 ½	177 74 ½	1675 53					
Pokop	98 —	125 30	181 85	344 56	749 71					
Potrebe osobite na boginjave . . .	— —	— —	— —	— —	— —					
Troškovi neoznačni (prevoz i pratnja bolestnikâ itd) . .	146 18	95 80	16 60	62 35	320 93					
Sbroj .	19423 33 ½	13313 46 ½	19907 65	15549 30 ½	68193 75 ½					

Prilozi Br. 11 stavci b) Priloga Br. 9.

Razbrojitba troškova na ludjake	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni	
a) Hrana i liečenje ludjaka dalmatinaca kod Bolnicah u inostranih Državah	—	—	507	66	507	66	168	16	339	50
b) Isto u inokrajnih Pokrajinah	77	28	1413	—	1490	28	662	21	828	07
c) Trošak na Ludnicu u Šibeniku, podmiren nadarbinom iz pokrajinske Zaklade, vlastitimi dohodci i drugimi prihodi blagajne iste	—	--	11213	03	11213	03	11003	03	210	—
Sbroj .	77	28	13133	69	13210	97	11833	40	1377	57

Čisti trošak Ludnice iznosi dakle fior. 11003:03 (stavka *c*), kako izpada takodje iz razbrojitenog priloga pravih troškova Ludnice (Prilog sliedi dalje).

Prilog razbrojitbeni stavkam a) i b) Priloga Br. 11.

Troškovi na teret pokrajinskoj Zakladi za hranu i liečenje ludjaka dalmatinaca zaklonjenih kod Bolnica u inostranih Državah i inokrajnih Pokrajinah Carevine	Izplate podmirene godine 1883		Koncem godine 1883 ostaje da se plati	
A) *Hrana i liečenje ludjaka kod Bolnicâ u inostranih Državah*				
Kod ženske Ludnice Sv. Klementa u Mletcih	168	16	339	50
B) *Hrana i liečenje ludjaka kod Bolnica u inokrajnih Pokrajinah Carevine.*				
Kod obće Bolnice u Beču	—	—	449	65
Kod gradjanske Bolnice u Trstu	295	86	—	—
Kod gradjanske Bolnice u Rieci	213	05	—	—
Kod gradjanske Bolnice u Gradcu	153	30	—	—
Kod gradjanske Bolnice u Budijovicah	—	—	378	42
Sbroj .	662	21	828	07

Podprilog razbrojitbeni stavci c) Priloga Br. 2 i stavci c) Priloga Br. 11.

DOHODCI I TROŠKOVI PRAVI LUDNICE U ŠIBENIKU

Dohodci	Izplate kroz god. 1883		Ostatak konačni	
Dobiti na Državnih Obveznicah	—	—	—	—
Dohodci sa nepokretnina	—	—	—	—
Doprinesci	—	—	—	—
Prihodi razni	—	—	—	—
Sbroj	—	—	—	—
TROŠKOVI				
Najam činovnikom	1159	90	—	—
Putbine Milosrdnicam	398	76	120	—
Bogoslužba	—	—	90	—
Najam i nadnice slugam	594	60	—	—
Troškovi uprave (Gle sliedeću preglednicu)	7648	37	—	—
Troškovi razni slučajni	1201	40	—	—
Sbroj	11003	03	210	—

Razbrojitba gornje stavke „Troškovi uprave"				
Jela	6687	65	—	—
Liekovi spravljeni od ljekarnikâ	292	12	—	—
Liekovi spravljeni u Bolnici	5	91	—	—
Potrebštine, pokućstvo i bjeline u obće	34	63	—	—
Postelje sa opravom	61	48	—	—
Svieće	148	63	—	—
Pranje	32	66	—	—
Troškovi obični	83	05	—	—
Pokop	6	20	—	—
Troškovi neoznačni (prevoz i pratnja bolestnika itd.)	296	04	—	—
Sbroj	7648	37	—	—

Prilog Br. 12 uz stavku c) Priloga Br. 9.

Razbrojitba troškova na naslovu „Rodilje“	Ostanak početni		Nova pristojbina		Skupa		Izpune		Ostanak konačni	
a) Hrana i liečenje rodiljâ kod svih Bolnica Dalmacije . . .	—	—	2009	84	2009	84	2009	84	—	—
b) Isto van pokrajine	—	—	71	36	71	36	21	80	49	56
Sbroj .	—	—	2081	20	2081	20	2031	64	49	56

Prilog Br. 13 uz stavku d) Priloga Br. 9.

Razbrojitba troškova na naslovu „Nahodi“										
a) Hrana nahodâ van Dalmacije	—	—	329	72	329	72	55	06	274	66
b) Troškovi na Nahode podmireni nadarbinami iz pokrajinske Zaklade, vlastitimi dohodci Nahodišta i drugimi prihodi iz njihovih blagajna	7647	77	45190	33	52838	10	45604	33 ½	7233	76 ½
Sbroj .	7647	77	45520	05	53167	82	45659	39 ½	7508	42 ½

Čisti dakle trošak na Nahode u Dalmaciji iznosi fior. 45604 : 33 ½ (stavka *b*), kako izpada po razbrojitbenom prilogu pravih troškova petih Nahodišta (Gle prilog na sliedećoj strani).

Podprilog razbrojitbeni stavci b) Priloga

DOHODCI I TROŠKOVI PRAVI

Dohodci	Nahodišta: Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik	
Dobiti na Državnih Obveznicah	—	—	—	—	—	—	21	—
Dohodci od nepokretninâ	—	—	—	—	—	—	—	—
Doprinesci	—	—	—	—	—	—	286	45
Prihodi razni	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	—	—	—	—	—	—	307	45
TROŠKOVI								
Najam činovnikom	1060	08	563	59	994	42	1074	27
Nadnice dojiljam	238	89	219	65	218	69	328	65
Bogoslužba	—	—	—	—	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—	—
Troškovi uredovni i pisarski	9	53	26	53	9	53	43	52
Nagrade i podporine	—	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	4	—	5	—	50	60	43	45
Troškovi na Nahode van Zavoda (gle preglednicu pri zaključku ovog podpriloga) . .	11816	32½	5767	62	9339	57	4029	07½
Troškovi uprave (gle preglednicu na sliedećoj strani)	1422	53	609	53	811	24	1380	79½
Danjci i tereti	—	—	3	90	—	—	—	94
Troškovi razni	—	—	—	—	—	—	—	—
Naknada za odieću Milosrdnicam	60	—	66	48	—	—	120	—
Dnevnice pisarom	65	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	14676	35½	7262	30	11424	05	7020	70

Razbrojitba točke „Troškovi na Nahode“

Točke podredne troškova	Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik	
Troškovi za hranu nahodâ na dojitbu . . .	11229	11½	5613	40	9096	39	3881	21½
Oprave za nahode	587	21	154	22	243	18	147	86
Sbroj .	11816	32½	5767	62	9339	57	4029	07½

Br. 2 pa i stavci b) Priloga Br. 13

NAHODIŠTÂ U KRALJEVINI DALMACIJI

Kotor		Skupa		Ostanci konačni										Skupa	
				Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik		Kotor			
6	30	27	30	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	21	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	09	11	09
—	—	286	45	—	—	—	—	—	—	534	88	—	—	534	88
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	30	313	75	—	—	—	—	—	—	555	88	11	09	566	97
411	65	4104	01	—	—	—	—	5	55 ½	—	—	62	50	68	05 ½
347	—	1352	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	240	—	—	—	—	—	—	—	240	—
33	27	122	38	—	—	—	—	—	—	—	—	2	25	2	25
30	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	103	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4033	51	34986	10	2200	—	1468	74	2100	—	1129	72	—	—	6898	46
363	75	4587	84 ½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	4	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	75	1	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	246	48	5	—	20	—	—	—	—	—	—	—	25	—
—	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5220	93	45604	33 ½	2205	—	1728	74	2105	55 ½	1129	72	64	75	7233	76 ½

van Zavoda gori više pokazani

3860	71	33680	83	2200	—	1468	74	2100	—	1129	72	—	—	6898	46
172	80	1305	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4033	51	34986	10	2200	—	1468	74	2100	—	1129	72	—	—	6898	46

Razbrojitba točke „Troškovi uprave“ zada pokazani

Točke podredne troškova	Nahodišta					Skupa	Ostanci konačni					
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Kotor		Zadar	Šibenik	Split	Dubrov.	Kotor	Skupa
Hrana nahodom i dojiljam	1161 41	519 87	343 52	811 90	25 75	2862 45						
Liekarije nahodom i dojiljam	40 81	— —	37 07	337 49	28 36	443 73						
Postelje (bieline, pokrivači i slama)	— —	— —	— —	— —	7 84	7 84						
Bjelina i odieće	— —	— —	— —	— -	— —	— —						
Potrebštine, novo pokućstvo poprava i uzdržanje istih	15 60	5 —	— —	14 90	3 75	39 25						
Ogrijaj stanovâ	48 93	— —	82 50	45 76	78 80	255 99						
Posvjeta stanova	31 65	— —	134 75	20 16	54 65	241 21						
Pranje	9 44	— —	2 40	25 59	43 02	80 45						
Bogoslužba	— —	— —	2 20	— —	— —	2 20						
Pokop	78 75	6 30	25 40	47 60	28 22	186 27						
Prevoz nahodâ	35 94	60 51	182 84	57 50½	88 32	425 11½						
Troškovi sitni u obće	— —	17 85	— —	16 89	5 04	39 78						
Nabava vidarskih orudja	— —	— —	— 56	3 —	— —	3 56						
Sbroj	1422 53	609 53	811 24	1380 79½	363 75	4587 84½						

Prilog Br. 14 uz stavku e) priloga Br. 9.

Razbrojitba naslova „Mirovine osobam koje su služile kod Bolnica i njihovim potomkom“

Točke podredne troškova	Nahodišta: Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik		Kotor		Skupa		Ostanci konačni: Zadar		Šibenik		Split		Dubrov.		Kotor		Skupa	
Mirovine činovnikom . . .	157	50	72	92	—	—	441	—	—	—	671	42	4	—	—	—	58	33 ½	—	—	—	—	62	33 ½
Mirovine udovicam činovnika	210	—	—	—	244	92	613	88	—	—	1068	80	9	—	—	—	29	16 ½	—	—	—	—	38	16 ½
Milostinje	193	—	140	—	—	—	108	—	—	—	441	—	—	50	3	64	—	—	—	—	—	—	4	14
Oskrbine	435	55	—	—	203	98	382	90	—	—	1022	43	—	—	—	—	—	42	75	—	—	—	75	42
Oprostbine i mrtačke tromjesečine	120	—	150	—	—	—	—	—	—	—	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	1116	05	362	92	448	90	1545	78	—	—	3473	65	13	50	3	64	87	92	75	—	—	—	180	06

Prilog Br. 15. Razbrojitba pomorsba naznačenih u opomeni b) točke 3 prihoda.

Prezime i Ime dužnika priznatih ubogih	Odredba Odborova kojom je dozvolio pomrsbu		Iznosci pomršeni		Izvorne odluke usljed kojih stavke su stale na očevid	
	Broj	Dan			Broj	Dan
Pomršen dug Petra Casagrande	587	26/1 885	7	20	185	19/1 881

Uzroci Razlikam

iznosaka koji kod pojedinih točaka, toli prihodâ koli razhodâ, sačinjavaju baš pravu pristojbinu godine 1883, od iznosaka zapisanih u predrazbroju odobrenu za istu godinu.

PRIHODI

Toč. 2 „Dohodci Bolnicâ za Bolestnike i Nahode".

Povoljni izpadak na ovoj točki za fior. 518 : 31½ dielom je odtud jer je na više obistinjen doprinesak Blagog Djela u Dubrovniku napram iznosku predrazbrojenu, a dielom jer se sgodilo povišaka kod drugih točaka podrednih.

Toč. 3. „Naknade bolničkih troškova".

Prikazuje je se manjak od fior. **1452** : 79, ali to privìdno, jer za godinu **1884** bi odlučeno naknadâ za bolestnike liečene kroz god. 1883 kod javnih pokrajinskih Bolnica u ukupnom iznosku fior. **1656** : 36, pa će se ovaj iznosak ukazati u susliednom Pazbroju kao pristojbina za predjašnje godine; po čem na ovoj točki imamo pravog viška fior. 203.

Toč. 4. „Naknade zapratnih troškova".

Nepovoljni izpadak od fior. 229 stoga je, jer godine 1883 pristupilo manje siromašne čeljadi iz inokrajnih pokrajina Carevine.

Toč. 5. „Pokrajinski prirez izravnim porezom".

Za god. 1883 bi odobreno 28% pokrajinskog prireza, odmjerena na državne izravne poreze a na ukupnu pristojbinu od fior. 660.500.

Po podatcih podanih od c. k. financijalnog Odsjeka računarskog izravni porezi državni iznili su za god. 1883 fior. 604.589, te pokrajinski prirez predrazbrojen na fior. 184.940, nije iznio nego fior. 169.285, pa odtud nepovoljna izpadka fior. 15655.

Toč. 6. „Pokrajinski prirez potrošarini".

Napram predrazbrojenim fior. 96.000, prava pristojbina god. 1883 (fior. 88.663) izpade manja za fior. 7337, jer je i glavni porez državni surazmjerno spao.

Toč. 7. „Uvozarina".

Višak od fior. 4311 odtud je, jer se je uvelo više piva i žeste nego se je predmnievalo kad se je uredjivao predrazbroj.

Tok. 8. „Odštete na obaljenje troškova".

Ono fior. 32 : 50 pokazani kano pristojbina god. 1883, to je od odšteta odlučenih a ne utjeranih kroz istu godinu.

Toč. 9. „Prihodi razni“.

Svota od fior. 87:40 postala je tim što su god. 1883 vlastnici kuća unajmljenih Oružaništvu povratili predujma dobivena za poprave istih kuća.

Toč. 11. „Glavnice utjerane“.

Svotu od fior. 54:25 izručio je Blagajni Nemoćnikâ u Dubrovniku Bielopera Andrija, kano povratak glavnice kojom je obterećena kuća i perivoj kod gornjeg vodovoda u Dubrovniku; a pošto to spada baštini Bolnice Dubrovačke, mora se na dobit dati.

Toč. 12. „Glavnice dugovne prihvaćene“.

Toč. 13. „Koristi iz pokrajinskog zajma“.

Pokrajinski zajam, glasovan u Saboru dne 9 rujna 1881 a odobren Carskom odlukom 5 svibnja 1883, na podmiru vanrednih troškova u gradnju novih Bolnica u Zadru, Šibeniku i Dubrovniku, i u popravu Bolnice u Splitu, utjerao se je kod Länderbanke u Beču dne 21 studenoga 1883.

Od toga zajma od fior. 250.000 (Gle prihod toč. 12) bi udieljeno fior. 100.000 zakladi osobitoj za gradnju nove Bolnice i Ludnice u Šibeniku (Gle razhod toč. 43), a fior. 150.000 uložilo se u Državne Obveznice. Ovom se je zadnjom svotom nabavilo fior. 189.000 pisane vriednosti Državnih Obveznica (Gle prihod uprava Obveznica), pa od toga odlukom Odbora Zemaljskoga 21 studenoga 1883 Br. 4240 bi odredjeno fior. 136.000 zakladi namienjenoj u gradnju nove Bolnice Zadarske, a fior. 53.000 zakladi namienjenoj u gradnju nove Bolnice Dubrovačke (Gle razhod uprava Obveznica).

Preko nabave Obveznica preteklo je . . . . fior. 399:23

pa to ujedno sa . . . . „ 4826:38

što je Länderbanka dala odbiti za doba od 1.a srpnja do 20 studenoga 1883, jer se dobit po osnovi utrnuća bila izračunala počam 1.im srpnja, dočim se zajam ne dostigao već dne 21 studenoga 1883

daje iznosak od fior. 5225:61

unešen u prihode pod naslovom „Koristi iz pokrajinskoga zajma“ (Gle prihod toč. 13). Ova svota služi na podmiru troškova radi zajma, n. p. naprava Obveznicâ, odrebine, uvrstbe, poštarina, brzojavke itd. — a to je skupa iznilo troška fior. 2317:99, pa se zapisalo u razhode pod naslovom „Troškovi radi pokrajinskog zajma“ (Gle razhod toč. 44).

Zajam od fior. 250.000 u pazbroju se ukazuje svrhom godine 1883 kano *ostanak dugovni* pod naslovom „Glavnice dugovne povratne“ (Gle razhod toč. 42), koji će se utrti kroz 25 godina.

Toč. 16. „Predujmovi naplaćeni“.

Ostanak od fior. 63.448, što izpade koncem god. 1883, sastoji iz sliedećih stavaka:

a) Dug nekojih Obćina što njim se predujmilo iz pokrajinske Zaklade u putevne radje . . . . fior. 32.138

b) kod raznih, što se predujmilo stanarine na kuće unajmljene za postaje Oružaništva „ 3170

c) kod Obćine Spiča, predujmljeno joj za troškove uprave . . . . . . „ 800

d) Zapoviedništvu Oružaništva obrok 1 siečnja 1884 predplaćen Prosinca 1883 „ 11.836

e) Länderbanki prvi obrok utrnuća pokrajinskog zajma, koji pada na 1.i siečnja 1884, a predplaćen prosinca 1883 . . . . „ 8787

f) kod Zemaljskog Odbora pretičak koncem prosinca 1883 od novca odredjena za potrebe ureda i pisarne . . . . „ 793

g) u razne druge svrhe . . . . „ 5924

Skupa fior. 63.448

RAZHODI.

Toč. 26 „Troškovi uprave“.

Na podtočki „Službovne doznake“ članovom Zem. Odbora prištedilo se . . . . f. 525
jer je oko 4 mjeseca ostalo prazno mjesto jednog Prisjednika Odborova.
Na podrednoj točki „Služba Odborove pisarne“ prištedjeno . . . . „ 165
Na podtočki „Troškovi na Sabor Kraljevine“ uštedjeno je god. 1883 . . . . . „ 632
jer se manje potrošilo u brzopisce, tiskanje izvješća i u naprave sabornice.

Skupa f 1322

Nu na podtočki „Troškovi u Sbirku pokrajinskih zakona“ premašilo . . . . f. 164
jer više arakâ izdano,

te po tom na glavnoj točki prištedilo se . . . . f. 1158

Toč. 27. „Učione“.

Na podrednoj točki „Doprinesak pokr. uč. zakladi“ prištedilo se . . . . . . f. 5878
isto na onoj „Doprinesak mirovinskoj učiteljskoj zakladi“ . . . . „ 237

odtud prištednja na cieloj točki iznosi . . . . f. 6115
a to s uzroka navedenih u pazbrojih onih dviju zaklada, jur podnešenih.

Toč. 28. „Navrćanje boginjâ“.

Trošak je premašio fior. 466, jer u nekim okolicam ne bilo liečnika, pa se moralo dobavit jih iz drugih okolica, a to većim troškom.

Toč. 29. „Zaprate“.

Višak od fior. 380 nastade u ovom trošku, radi većeg broja zapraćenika iz inokrajnih pokrajina.

Toč. 30. „Kazničari“.

Kad se je predrazbroj za god. 1883 uredjivao, nebilo nikakva dalmatinca u kaznionicah i rabotnicah, zato se i ne zabilježila nikakva svota. Ono se je fior. 30 potrošilo u putbinu i pratnju do Ljubjane Šetke Jozipa Jakovljeva iz Desana.

Toč. 31. „Ustamba Oružaništva“.

Godine se je 1883 moralo podmiriti Zapoviedništvu Oružaništva, radi nabave pokućstva za stan častnika poučnika u Zadru . . . . f. 417 : —
(a to se ne predvidilo u predrazbroju 1883)
Odbiv naknade utjerane god. 1883 . . . . „ 50 : —

ova je točka premašila troškom od . . . . f. 367 : —

Toč. 32. „Ustamba Vojnička“.

Ono fior. 722 što je premašilo god. 1883, to je od predjašnjih godina, ali se ne znalo za to kad se uredjivao pazbroj 1882, pa zato i ne zabilježilo se kano ostanak dugovni konačni.

Toč. 33. „Priprega“.

Prištedila se je ciela svota predrazbrojena od fior. 6000, jer se god. 1883 ne obistinio nijedan račun priprege od god. 1883, pošto je Odbor odlukom pod Br. 3442 odredio da se računi priprege ne obistine već sliedeće godine, a oni oružaništva nakon dvie godine.

Toč. 34. „Putevi“.

Na podtočki I „Gradnje i pregradnje predielnih puteva“ prištedila se ciela svota predrazbrojena od . . . . f. 1500 : —
jer se nikakva nova radja ne učinila

Na podt. II. „Uzdržavanje predielnih puteva“ prištedilo se . . . . „ 293 : —
a na podt. III. „Nabave i poprave cestarskog orudja“ . . . . „ 258 : —
po tom na cieloj stavci prištednje . . . . f. 2051 : —

Toč. 35. „Vode“.

God. 1883 malo se je podpomoglo Občinam u vodovodne radnje, pa se prištedilo f. 1250.

Toč. 36. „Bolnice“.

Na podtoč. „Bolestnici“ dogodilo se premašenje od . . . . f. 8620 : —
a to jer je pristupilo u Bolnice više bolestnikâ neg se je mislilo. I u istini god. 1882 ne razdielilo se već 117.710 jela, dočim god. 1883 je 137.578.

Jela podieljena svim bolestnikom u svih četirih Bolnicah iznesoše skupa:

god. 1877 jela 95 983
„ 1878 „ 103 173
„ 1879 „ 113 880
„ 1880 „ 123 369
„ 1881 „ 123 393
„ 1882 „ 117 710
„ 1883 „ 137 578

Kako se je pokazalo u pazbroju 1882 svako je jelo zapalo srednjom

god. 1877 novč. 97 $^{32}/_{100}$
„ 1878 „ 82 $^{74}/_{100}$
„ 1879 „ 79 $^{21}/_{100}$
„ 1880 „ 69 $^{34}/_{100}$
„ 1881 „ 71 $^{59}/_{100}$
„ 1882 „ 74 $^{10}/_{100}$

Troškovi Bolnica na Bolestnike (ubrojiv mirovine na teret zaklade „Bolestnici“) god. 1883 iznesoše fior. 91.681, a pošto se je te godine razdielilo 137.578 jelâ, to je svako srednjom zapalo nč. 66 $^{64}/_{100}$, te prama god. 1882 nč. 7 $^{46}/_{100}$ manje.

Na podtočki „Ludjaci“ bilo je premašenja . . . . f. 5304 : —
jer kad se je uredjivao predrazbroj ne imali podataka da se izračuna trošak za Ludnicu u Šibeniku za II poljeće 1883, pokle se je otvorila 1.im srpnja 1883.

Svota od fior. 7830 zabilježena u predrazbroju ne dotekla za troškove onog doba, te stoga ono premašenje od fior. 5304.

Na pod-točki Mirovine izpalo nepovoljno . . . . f. 1773 : —
jer je udieljeno siroti preglednika, Jeli Crivellari, fior. 60 kano oprostne milostinje za dvie godine, a to preko onoga što je bilo predrazbrojeno; uz to Sabor pri sjednici 20 srpnja 1883 udielio udovici Tomici Gazari nagrade fior. 150
a ono fior. 37 razlike odtuda jer prestalo izplaćivanje pokle predrazbroj 1883 bi uredjen.

Skupa f. 14097 : —

Na podt. „Rodilje“ prištedjeno . . . . f. 2569
Na podt. „Nahodi“ isto . . . . „ 1731 f. 4300 : —

Dakle glavna je točka konačno premašila troškom . . . . f. 9797 : —
za sva četri razreda *Bolestnici*, *Ludjaci*, *Nahodi* i *Rodilje*.

Toč. 37. „Podpore moroplovcem“.

Od četriu podporina od fior. 150 svaka ne udielile se već tri (jer ne bilo natjecatelja), stoga se prištedilo ono fior. 150.

Toč. 38. „Podpore knjizi“.

Ne udielila se nikakva podpora, zato prištednja ciele svote od f. 400.

Toč. 39. „Troškovi razni“.

Vrsta tih troškova mjenjivih opravdava prištednju od fior. 955 na ovoj točki.

Toč. 41. „Novci uloženi“.

Toč. 42. „Glavnice dugovne povraćene“.

Toč. 43. „Doprinesak zakladi namienjenoj za gradnju nove Bolnice i Ludnice u Šibeniku“.

Toč. 44. „Troškovi radi pokrajinskog zajma“.

Ove četri točke razjasnuje ono što se reklo na toč. 12 i 13 prihodâ.

Zaključak.

Po točki 56 pokrajinska Zaklada prikazuje koncem god. 1883 konačne dugovine f. 58687
Tomu je nadodati . . . . „ 5085
a to je tri četvrtine konačnih ostanaka imovnih na sl. *d* i *f* razbrojitbenog pod-priloga stavke *a* priloga Br. 2; na sl *d* i *e* priloga Br. 3, od ukupne svote f. 6780, od kojih ostanaka (kako se napomenulo u predjašnjih pazbrojih) neće se po prilici utjerati već jedna četvrtina, a tri će se morat pomrsiti kao neutjerljivo.

Po taj način konačna dugovina čisto iznosi . . . . f. 63772
a to podpuno zadovoljava, kad se promisli da u te dugovine ubraja se ništa manje neg f. 250.000, na sgodni povratak zajma primljena.

Da zajma ne bude bilo, bilo bi konačno ispalo imovine konačne f. 186.228, mjesto f. 63772 dugovine, te napram imovini od f. 173.831 ukazanoj koncem god. 1882, imali bi koncem god. 1883 povoljnijeg izpadka f. 12.397.

(Prilog 5)

Br. 1183.

Visoki Sabore!

Odpisom 16 ožujka t. g. Br. 3275, Nj. Pr. Gosp. Namjestnik Kraljevine Dalmacije povratio e Zemaljskome Odboru zakonsku osnovu, glasovanu pri sjednici 1 srpnja god. 1884, kojom na izvršenje 23 državnog zakona 11 lipnja 1879 (D. Z. L. B. 93) ustanovljuju se odredbe za ravnomjernu porazdiobu tereta vojničkog stalnog ukonačenja, dodajući da Visoko Ministarstvo za zemaljsku obranu, iza dogovora sa zajedničkim ratnim Ministarstvom, nije bilo u stanju da ju preporuči previšnjoj potvrdi.

Razlog tog postupka stoji jedino u tome, što je u drugoj točki § 3 osnove upotrebljen izraz *po cieniku,* mjesto pravilne oznake *po zakonu;* što bi poslje moglo dati povoda smetnji.

Po ovim riečima Ministerialnog Odpisa lasno je shvatiti, da kad bi se ta mala promjena u rečenoj točki izvela, nebi zaprieke bilo da osnova bude potvrdjena i zakonom postane.

Pošto je izraz *po cieniku* pogrješno upotrebljen, dočim namjera Zemaljskoga Odbora, kad je osnovu predložio, kako se iz dotična izvješća jasno razumi, baš je bila ta da se reče *po zakonu,* a Visoki je Sabor osnovu primio u smislu po Odboru predloženom — a to sve priznaje i Visoko Ministarstvo u svome Odpisu — nema uzroka protiviti se željenoj promjeni, i zemaljski Odbor predlaže da se primi.

Po tome, druga točka §.a 3 osnove glasila bi kako sliedi:

„Izplata tih dnevnih naknada biti će učinjena samo za ono vrieme, za koje vojnička uprava plaća svoje naknade po zakonu".

Neka dakle Visoki Sabor izvoli primiti tom malom promjenom pridruženu, jur glasovanu osnovu, u drugom i trećem čitanju.

Zadar, 16 svibnja 1885.

Predsjednik
Vojnović

Izvjestitelj
Dr. Klaić.

Zakon . . . .

Kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se, na izvršenje § 23 carevinskog Zakona 11 lipnja 1879 (S. C. Z. Br. 93), ustanovljuju odredbe za ravnomjernu porazdiobu tereta vojničkog stalnog ukonačenja.

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije, naredjujem kako sliedi:

§ 1.

Da se postigne ravnomjerna porazdioba tereta, kog zemlja ima nositi za vojno stalno ukonačenje u vrieme mira, toli zajedničko koli pojedincato, biti će udieljene doplate iz zemaljske zaklade za stan podčastnikâ i momčadi i za staju konjâ.

§ 2.

Te doplate ustanovljuju se kao dnevne najveće naknade za samo zaklonište, naime:

1. Za jednoga vojnika — 2 novčića
2. Za jednoga konja — 1 novčić.

Pri zajedničkome ukonačenju Zemaljski Odbor utanačuje u granicam te naknade iznos doplate pri svakom slučaju.

§ 3.

Pomenute doplate biti će proračunane po obsegu mjestija odredjenih za ukonačenje vojnikâ (§ 32 zakona 11 lipnja 1879).

Izplata tih dnevnih naknada biti će učinjena samo za ono vrieme, za koje vojnička uprava plaća svoje naknade po *zakonu.*

§ 4.

Za potrebštine vojničkoga ukonačenja, koje ima naknaditi vojnička uprava po vojničkom najamnom cieniku, i za sve ine predmete vojničkog ukonačenja izriečno ne imenovane u § 2, neće biti doznačena ikakva doplata iz zemaljske zaklade.

§ 5.

Zemaljske doplate biti će izplaćene Obćinskome Opraviteljstvu istodobno sa naknadom vojničke uprave, kroz dotična Zapovjedništva, na ugovorene rokove.

Stanodavac primit će ukupnu svotu naknadnu kod obćinskog Ureda, čim mine dotični izplatni rok.

§ 6.

Ako je Obcina, da zadovolji svojoj zakonitoj dužnosti priskrbljenja vojničkih stanova, učinila takovih odredaba kako da oslobodi obćinare od tereta ukonačenja u naravi, onda Obćina pobira cielokupnu naknadu izplaćenu od vojničke uprave i od zemaljske zaklade.

Obćina takodjer ima pravo naplatiti onaj dio troška za ukonačenje nepokriven vojničkom i zemaljskom naknadom, udaranjem odnosnog prireza na kućarinu.

§ 7.

Sgradje namienjene stalnome ukonačenju vojske oslobodjene su od zemaljskog prireza na danjke za cielo vrieme te svoje namjene.

§ 8.

Ovaj zakon postaje kriepostan danom proglašenja, i traje sve do konca godine 1891.

§ 9.

Pogodbe jur sklopljene za ukonačenje domobranstva, ako su od Sabora već odobrene, ostaju netaknute ovim zakonom dokle budu još u pravnoj kriepostі.

§ 10.

Izvršenje ovoga zakona naloženo je Ministru Obrane.

(Prilog 6.)

Br. 2428.

Visoki Sabore!

Po drugi put Nj. c. k. Ap. Veličanstvo vrhovnom odlukom 17 svibnja tek. god. udostojilo se *ne* odobriti zakonsku osnovu gradjevnog pravilnika, po Saboru primljenu pri sjednici 23 lipnja 1884.

Nj. Pr. Gosp. Ministar-predsjednik, svojim odpisom 19 svibnja t. g. Br. 2115, amo priobćenim Dopisom 17 lipnja t. g. Nj. Pr. Gosp. Namjestnika dalmatinskoga, javio je razlog zaniekanja previšnje potvrde.

Taj se odnosi na sastav § 54 osnove, koji se bavi o osobam kojim bi se dalo na selu povjeriti izvedenje zgrada potlehušica.

Misao Sabora, kako se to razabire iz prvašnjeg sastava ovog §, išla je zatim da dozvoli polakšicu, ne zahtjevajuć od rukovoditelja tih zgrada strogo strukovnjačku posvjedočenu sposobnost, te se je u ovom § prvašnje osnove pozivalo na § 23 obrtničkog zakona god 1859, koji se bavi o ovlaštenim zidarim i drvodjelcim. U novom sastavu ovog §, pozivom na točku 6 § 15 zakona 15 ožujka 1883, koji sadržava sve graditeljne obrte, po mnenju Ministarstva, misao polakšice nebi bila izrečena, i ovaj § bio bi bez smisla.

Visokom Ministarstvu se čini da prvašnja misao Sabora, to jest postignuće polakšica na selu pri gradjenju potlehušica, dala bi se izraziti kad bi se ovaj § 54 ovako sastavio:

Za zgrade potlehušice nesvodate i bez podruma, moći će se na selu upotrebiti i osobe koje posjeduju najnižu vrst dozvole za gradjevni obrt.

Nema temelja protiviti se toj promjeni, koja doista izrazuje jasnije prvu namjeru Sabora u ovome pogledu. Zemaljski Odbor ima dakle čast predložiti da Visoki Sabor primi osnovu zakonsku o gradjevnom Pravilniku u obliku jur glasovanu pri zadnjem zasjedanju uz navedenu promjenu § 54 koji glasi:

„§ 54“.

„Za zgrade potlehušice nesvodate i bez podruma moći će se na selu upotrebiti i osobe, koje „posjeduju najnižu vrst dozvole za gradjevni obrt“.

Zadar, 30 lipnja 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Dr. Klaić.

(Prilog 7).

Br. 2768.

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti na pretres i odobrenje Proračun „Mirovinske Učiteljske Zaklade „za god. 1886.

Troškovi su bili odobreni za godinu 1885 su	fior.	21.600 : —
za god. 1886 predloženo je	„	21.252 : —
dakle manje	fior.	348 : —

Uzrok je tomu smanjenje umirovljenih učitelja, kako se vidi iz priložene izkaznice.

Redoviti dohodci Zaklade iznose	fior.	8277 : —
prama god. 1885 su	„	7583 : —
više	fior.	694 : —

Manji trošak i viši dohodak čine skupa 1042 : — i za toliko je manji prinesak iz Zemaljske Zaklade za god. 1886 prama onomu god. 1885.

Uložena glavnica ove Zaklade iznosi dandanas fior. 23250 u državnih obveznicah zajedničkog konsolidarnog duga sa kamatom u karti.

Zadar, 16 kolovoza 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Dr. Klaić.

Predrazbroj

God. 1886

„Mirovinske zaklade za Učitelje pučkih Učiona i njihove potomke“.

Podmira

Redni broj	Nazov Točakâ	Iznosak				PRIMJETBE
		u novcu		u obveznicah		
		predložen za godinu 1885	predložen za godinu 1886	predložen za godinu 1885	predložen za godinu 1886	
1	Odredbine od Učiteljâ . .	2500	2600	—	—	Gle Prilog I.
2	Odredbine od ostavštinâ .	2200	2200	—	—	
3	Dobitak iz prodaje učionskih knjiga	700	700	—	---	
4	Najmovi neplaćeni s praznih služba	1000	1500	—	—	
5	Globe s nemarna pohadjanja	300	300	—	—	
6	Dobiti na obveznicah . .	830	977	20950	23250	
7	Doprinesak iz pokrajinske zaklade	14017	12975	—	—	
	Skupa .	21600	21252	20950	23250	

Potrebština

Redni broj	Nazov Točakâ	Iznosak u novcu predložen za godinu 1885	Iznosak u novcu predložen za godinu 1886	Iznosak u obveznicah predložen za godinu 1885	Iznosak u obveznicah predložen za godinu 1886	PRIMJETBE
1	Mirovine Učiteljem . . .	17879	17472	—	—	
2	Mirovine Udovicam učiteljâ .	2477	2359	—	—	
3	Mirovine Udovicam službenika	132	132	—	—	
4	Mirovine Sirotam	113	113	—	—	Gle Prilog II.
5	Pripomoći za odgoj . . .	67	32	—	—	
6	Milostinje	728	844	—	—	
7	Iznosci da se uglavniče . -	204	300	—	—	
	Skupa .	21600	21252	—	—	

(Prilog I).

Dohodci

Mirovinske zaklade Učiteljâ pučkih učiona za god. 1886.

Redni broj	NAZNAČENJE TOČAKA	Iznosak predložen za godinu 1885	Iznosak predložen za godinu 1886	PRIMJETBE
1	Odredbine od Učiteljâ . .	2500	2600	Na 1) Obzirom na broj Učitelja i Učiteljica koji postigoše stalnost, a usljed toga plaćaju, osim stalne pristojbe od 2%, i službovnu pristojbinu od 10%; pa i obzirom na to, da se kroz zadnje trogodište zadobio povoljan uspieh na ovoj točki, u predrazbroju god. 1886 ustanovljuje se iznosak veći od fior. 2500.
2	Odredbine od ostavštinâ .	2200	2200	Na 2) Predrazbraja se za god. 1886 ista svota kao što je bila god. 1885, jer nema temelja po kojem odsjeći ovu pristojbinu, ali po izkustvu prošlih godina malo može nadmašiti fior. 2200.
3	Dobitak iz prodaje učionskih knjiga	700	700	Na 3) Nezna se još što dopada Dalmaciju za god. 1886, a ni što je dopalo ju za god. 1885; nu nije razloga pomisliti da će se smanjiti svota predložena za god. 1885.
4	Najmovi neplaćeni s praznih služba	1000	1500	Na 4) Razmotriv da su iznosci ove točke prošlog trogodišta svedje premašili predrazbroj, stoga se je ove godime povisio na fior. 1500.
5	Globe s nemarna pohadjanja	300	300	Na 5) Na ovoj točki predrazbraja se fior. 300, koliko i god. 1885.e, jer mnoga kotarska Vieća marno nastoje o pohadjanju, s toga manji je broj onih koji pod globu upadaju; pa se s ubožtva roditeljâ mnoge globe prevrnu u zatvor.

Redni broj	NAZNAČENJE TOČAKA	Iznosak predložen za godinu 1885	Iznosak predložen za godinu 1886	PRIMJETBE
6	Dobiti na Državnih Obveznicah	883	977	Obveznice: 23250. Na 6) Pošto se nabavilo i još Obveznica od pisane vriednosti fior. 2300, stoga se za god. 1886 dobiti računaju na fior. 977.
7	Doprinesak iz pokrajinske zaklade	14017	12975	Na 7) Da se troškovi podmire nebi trebalo već . . . . . f. 12675 :— nego da se povisi glavnica zakladna odredjuje se za to . . . . „ 300 :— te s toga predrazbraja se Skupa . f. 12975 :—

(Prilog II).

Troškovi

Popis mirovinskih doznaka Ravnateljem, Učiteljem, Udovicam, Sirotam i Slugam god. 1886

Redni broj	PREZIME i IME	Iznosak posebni fior.	Iznosak posebni novč.	Iznosak ukupni fior.	Iznosak ukupni novč.	PRIMJETBE
	Mirovine Učiteljem i Učiteljicam					
1	Midoleo Frane . .	660	—			
2	Britvić Vjekoslav .	385	—			
3	Petrović Ivan . .	710	—			
4	Čipin Frane . . .	415	—			
5	Maroli Petar . . .	660	—			
6	Vranković Ivan . .	420	—			
7	Domančić Ante . .	305	72			
8	Godoi Frane . . .	371	42 ½			
9	Plančić Josip . .	182	85			
10	Gospodnetić Vicko .	150	—			
11	Rigi Ante . . .	182	86			
12	Vuletić Dujam . .	133	33			
13	Kurelić Ante . .	560	—			
14	Suhor Ivan . . .	670	—			
15	Marinović Marko .	116	66			
16	Vojnović Florij Ante	610	—			
17	Obuljen Petar . .	212	14			
18	Lujak Vicko . . .	150	—			
19	Zufić Andrija . . .	275	—			
20	Gvozdenović Frane .	314	28 ½			
21	Batistić Nikola . .	144	—			
22	Mihočević Ivan . .	610	—			
23	Nikolić Luka . .	710	—			
24	Oparenović Vicko .	300	—			
25	Mihović Mate . .	250	—			
26	Toso Marko . . .	150	—			
27	Mikula Ante . . .	282	86			
28	Cipiko Nikola . .	275	—			
29	Tocilj Frane . . .	165	—			
	Prenosak .	10371	13	—	—	

PRIMJETBE:

Iznosak predbrojen za god. 1885 bo je f. 17879 : 70 ½

Za tim bi doznačeno:

Gluščeviću Anti f. 87 : 50 (P. U. V. Br. 2186 18/9 1884)

Vusio Jerolimu „ 198 : 33 (P. U. V. Br. 1630 2/7 1884)

Ivuliću Anti „ 325 : — (P. U. V. Br. 1666 8/7 1884)

Marinkoviću Dominiku „ 321 : 43 (P. U. V. Br. 423 4/3 1885)

Brzesina-Mariću Jakovu „ 70 : — (P. U. V. Br. 584 26/2 1885)

Povišene mirovine:

Plančiću Jozipu od f. 137 : 14 na f. 182 : 85 f. 45 : 71 (P. U. V. Br. 2588 21/8 1884)

Sforcini Šimunu od f. 296 : 46 na f. 321 : 46 „ 25 : — (P. U. V. Br. 4133 28/12 1884)

Mačedu Jerolimu od f. 214 : 29 na f. 285 : 71 „ 71 : 42 (P. U. V. Br. 2397 5/8 1884)

f. 1149 : 30

f. 17879 : 70 ½

Redni broj	PREZIME i IME	Iznosak posebni fior.	Iznosak posebni novč.	Iznosak ukupni fior.	Iznosak ukupni novč.	PRIMJETBE
	Prinosak .	10371	13			Prinosak f. 178[illegible]9 : 70 ½
30	Midžor Petar . . .	365	71			Prinosak f. 1144 : 39
31	Sarcina Šimun . .	321	46			Preminućem pre-
32	Mačedo Jerko . .	285	71			stade mirovina:
33	Menegelo Frane . .	321	43			Orlovu Šimunu f. 150 : —
34	Kukuljica Pavao . .	128	33			Kovačeviću Nikoli „ 710 : —
35	Nani Augustin . .	760	—			Dobroniću Ivanu „ 200 : —
36	Gluščević Ante . .	87	50			Wolyansky Anti „ 492 : 86
37	Kalogjerà Todor . .	340	—			
38	Vranjican Frane . .	233	33			Sbroj f. 1552 : 86
39	Vusio Jerko . . .	198	33			po tom obaljena pristojbina
40	Ivulić Ante . . .	325	—			god. 1886 sa f. 408 : 47
41	Marinković Dominik	321	43			a to odbiv od iznoska pred-
42	Marinović Filomena .	292	57			razbrojena za god. 1885,
43	Forti Tereza . . .	440	—			dobiva se iznosak od f. 17471 : 23
44	Duplančić Antica .	360	—			štono se predrazbraja za god.
45	Stefani Božica . .	146	28			1886
46	Galašo Elizabeta .	120	—			
47	Franceski Marija .	224	—			
48	Puović Ruže . . .	158	66			
49	Gutt Marijana . .	100	—			
50	Milašinović Franka .	320	—			
51	Martinović Elizabeta	257	14			
52	Zanon Frane . . .	382	85			
53	Gnalo Dijana . . .	120	—			
54	Marković Frane . .	102	66 ½			
55	Granić Mande . .	317	71			
56	Brzesina Marić Jakovica	70	—			
				17471	23 ½	
	Mirovine udovicam učitelja.					Predrazbrojeno za 1885 f. 2477 : 47
						Prestade mirovina Donadini
						Mariji f. 146 : 66
						Povišeno Kurir Kati
57	Stazić Tereza . . .	333	33			od f. 140 na f. 168 „ 28 : —
58	Brusina Jozipa . .	140	—			(P. U. V. Br. 2330
59	Gjupani Srećka . .	175	—			24/7 1884)
60	Pokorny Jozica . .	100	—			Te spalo pristojbine za god.
61	Kurir Kate . . .	168	—			1886 f. 118 : 66
	Prenosak .	916	33	—	—	a to odbiv od iznoska pred-razbrojena za 1885 ostaje f. 2358 : 81

Redni broj	PREZIME i IME	Iznosak posebni fior.	novč.	ukupni fior.	novč.	PRIMJETBE
	Prinosak .	916	33			
62	Kurir Viktorija . .	122	50			
63	Pavlović Kate . .	126	66			
64	Vuletić Angjelija .	120	—			
65	Andreis Marijana .	100	—			
66	Matulović Angjelija .	122	50			
67	Kirigin Kate . .	133	33			
68	Dorkić Marija . .	233	33			
69	Krilanović Jele . .	140	—			
70	Skoršur Marija . .	105	—			
71	Ivanišević Marija .	122	50			
72	Skalko Jele . . .	116	66			
				2358	81	
	Mirovine Siroti					
73	Dužeić Ivan . . .			112	50	Kao god. 1885.
	Mirovine udovicam slugâ					
74	Bonačić Dominika .	54	75			
75	Deveki Kate . . .	76	75			
				131	50	Kao god. 1885.
	Odgojbine.					
76	Pavlović Emilij . .			31	67	Predrazbrojeno za god. 1885 f. 66 : 67 odbiv odgojbinu što su uživili Sirote Kurir, koji kroz to dorestoše do pravilnih doba, od f. 35 : — Predrazbraja se za god. 1886 f. 31 : 67
	Milostinje.					
77	Brusina Marija . .	30	—			Predrazbrojeno za god. 1885 f. 727 : 25 Dodav milostinju udieljenu Ružević Nikoli od f. 116 : 66 (P. U. V. Br. 2327 $^{24}/_{7}$ 1884) predrazbraja se za god. 1886 f. 843 : 91
78	Brusiua Adelajda .	17	—			
79	Plakuta Ane . . .	31	50			
	Prenosak .	78	50			

Redni broj	PREZIME i IME	Iznosak				PRIMJETBE
		posebni		ukupni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	
	Prinosak .	78	50			
80	Berlanga Ante . .	123	75			
81	Ćukić Marijana . .	50	—			
82	Lukinović Špiro . .	180	—			
83	Dudović Lucija . .	75	—			
84	Bronjara Vicko . .	100	—			
85	Skoršur Marijana .	30	—			
86	Skoršur Perina . .	30	—			
87	Paštrović Kate . .	60	—			
88	Ružević Nikola . .	116	60			
				843	91	

(Prilog 8.)

Br. 3323.

Visoki Sabore!

Pri sjednici 5 srpnja 1884, riešavajući molbenicu gradjanskih i pučkih učitelja i učiteljica u Dalmaciji, i zakonsku osnovu predloženu po Zemaljskome Odboru o poboljšanju plaća podučiteljem, na predlog financijalnog Odbora, Visoki je Sabor u načelu pristao na I. i III. točku tražbe sadržane u učiteljskoj molbenici, i dao je nalog Zemaljskome Odboru neka izradi dotičnu zakonsku osnovu, i neka onu jur podnesenu o platam podučiteljem u suglasje svede sa spomenutom III točkom molbenice.

Na izvršenje tog naloga časti se Zemaljski Odbor podnieti Vis. Saboru na pretres i odobrenje pridruženu zakonsku osnovu.

Prvom točkom tražili su učitelji da se, na preinaku dotičnog § zakona 29 Prosinca 1871 o pravnim odnošajim učitelja, povisi postotna mjera, opredieljena za petogodišnje doplate, od 10 na 15 %.

Trećom točkom pitaju učitelji da se barem mjesto stalnih podučitelja kod učiona II. i I. okoliša izjednače u svim pravnim odnošajima sa stalnim učiteljima III. dotično II. okoliša.

Na uvaženje tih tražba predlaže Odbor preinaku § 15 gorispomenutog Zakona 29 Prosinca 1871 i onu § 19 koja je jur pri zadnjem zasjedanju bila predložena, sa promjenom potrebitom usljed uvažene učiteljske tražbe.

Predložena preinaka § 15 sastoji u tom, da je postotak petegodisnjih doplata podignut od 10 na 15, i da petegodišnje doplate imadu uživati ne samo učitelji nego i podučitelji.

Nego ovome poboljišanju stavio je Zem. Odbor glavni uvjet da se vrieme za postignuće doplatâ ima brojiti od dana u koji je dotičnik položio izpit usposobljenja. Tim je namjera Odborova prisiliti na neki način učitelje da ne kasne pologanjem izpitâ, koje mogu obaviti izza dvie same godine vježbe učitelji pučkih, a izza tri godine oni gradjanskih učiona. I tim je propis o petogodisnjim doplatam u sklad priveden sa onim o umirovljenju, za koje uračunivo vrieme broji se od dana položenog izpita. Dodano je pako da vrieme za petogodišnje doplate broji se jednako, bili učitelji ili podučitelji stalni ili privremeni. To odgovara dosadanjemu običaju, i pravedno je, jer mnogo puta imenovanje stalnim ne zavisi od učitelja, dočim je on dužnost svoju izvršio kad je položio izpit usposobljenja.

§ 19. preinačen je u smislu da je najmanja plaća podučitelja u okolišim I. razreda utanačena su fior. 450, a odgovara onoj učitelja II. razreda; a plaća podučitelja II. razreda ustanovljena je su fior. 350, jednaka onoj učitelja III. razreda. U okolišim III. razreda ukinuta su mjesta podučitelja; a i tako sada nema nijedan podučitelj namješten u tim okolišim.

Člankom II. osnove odredjuje se da doplate do sada odmjerene, i one koje će biti do dana dok stupi u krepost novi zakon, ostaju netaknute.

Tim je izrečeno obće načelo, koje se uporablja pri proglašenju novih zakona, naime da zakon nema suzdjelujuće moći. Ali se nije suvišno učinilo izreći to, da se izbjegne svakoj sumnji pri rabljenju zakona.

One doplate, koje dozriju izza dana proglašenja zakona, imati će se uračunati i doznačiti od dana položenog izpita usposobljenja.

Da vidimo sada na brzu ruku financijalni uspieh predloženih preinaka, tojest koliko će po njima biti unapried na više obterečena zemaljska Učionska Zaklada.

Glede posljedica preinake § 15 naravno je da jih se nedade točno proračunati, jer višak u trošku mienja od godine do godine, kako u kojoj dozrievaju petogodišnje doplate. A sa druge strane

nemože se sada znati koliko će od učitelja ili se umiroviti ili umrjeti; a nezna se kako će se i za koliko broj učitelja sa brojem učiona povećati, ili možda — ako i nevjerojatno — umanjiti.

Uzmimo da predložena osnova dobije zakonsku krepost početkom godine 1887. U ovoj godini pri sadašnjem stanju stvari 8 učitelja doprieti će do petogodišnje doplate, dočim u god. 1888 doprit će ih 64. Ova velika razlika visi od toga što je god. 1884 uzporedjena sa god. 1873, u kojoj su novi školski zakoni stupili u život, naime od 1873 do 1888 ima 15 godina.

Usljed povisenja od 5 % u doplatam, veći trošak izpao bi:

u god. 1887 od fior. 491:—
„ „ 1888 „ „ 1722:—
„ „ 1889 „ „ 2055:—

i ne ubrajajući u ovoj zadnjoj godini dozriele doplate.

U godinam 1889, 1890, 1891, 1892 može se računati da će višak na godinu biti u prvoj od fior. 178, u ostalim od fior. 293.

U god. 1893, opet uzporedjenoj sa god. 1873, višak biti će po prilici kao u godini 1888. Tako da u godini 1894, u kojoj bi se imala platiti sva povišenja u doplatam od god. 1887 do 1892 *inclusive*, višak u trošku iznio bi fior. 4657.

Za daljih 10 godina od 1894 do 1903, kroz koje doba može se računati da će se pokazati posljedice povišenja doplata u cielome zamašaju, višak skupni biti će od prilike okolo fior. 6000. Dakle skupni višak, iliti veći teret Zemaljske Učionske Zaklade usljed povišenja postotka doplata od 10 na 15 % iznosit će od 10 do 12000 fiorina.

Svakako dosta znatan teret, ali tim snosljiv u koliko sustepen i porazdieljen na doba od 17 godina.

Sto se pa tiče preinake § 19 pridružena tablica kaže viši trošak pri sadašnjem broju namještenih podučitelja i podučiteljica, i taj iznosi godišnjih fior. 1854.

Osnovi je dodan prevod taljanski.

Na predtečni pretres ove zakonske osnove, Zemaljski Odbor ima čast predložiti da bude predana financijalnom Odboru.

Zadar, 12 rujna 1885.

Predsjednik
Vojnović

Izvjestitelj
Dr. Klaić.

Zakon . . . .

Krepostan za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se preinačuju §§ 15 i 19 pokrajinskog Zakona 29 Prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji (Z. Z. L. god. 1872 Br. 12).

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Čl. I.

§ 15 pokrajinskog Zakona 29 Prosinca 1871 o uredjenju pravnih odnošaja učitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji (Z. Z. L. god. 1872 Br. 12) i § 19 istog Zakona, preinačen pokrajinskim Zakonima 21 Studenoga 1874 (Z. Z. L. god. 1875, Br. 2) i 18 Studenoga 1880 (Z. Z. L. Br. 65), stavljeni su van kreposti u sadašnjem svom slogu, i unapried glasiti će kako sliedi:

§ 15.

Učitelji i podučitelji, koji su, iza položena izpita usposobljenja na učiteljstvo, neprestance i dobrim uspjehom za pet godina zasebice, bez obzira da li privremeni ili stalni, služili kod kakve javne pučke učione koje kraljevine ili zemlje zastupane na carevinskom Vieću, primiti će doplatu od 15 % najniže godišnje plaće (§§ 13 i 14) one okoline u kojoj se nalaze pri svršetku pete godine službe. Za svako dalje petogodje do svršetka tridesete godine službe, pristojati će jim pod istim okolnostim dalja doplata, koja se ima odmjeriti su 15 % najniže godišnje plaće one okoline u kojoj se nalaze u službi danom, u koji se svrši novo petogodje.

Iznosak razlike izmedju dosadanjeg prihoda učiteljskog mjesta i najniže zakonite godišnje plaće (§ 13) ne može se uračunati u doplatu za dobu službe.

§ 19.

Najmanja plaća podučiteljem u okolinam prvoga razreda ustanovljena je na fior. 450, a u okolinam drugog razreda na fior. 350.

Ukidaju se mjesta podučitelja u okolinam trećeg razreda.

Čl. III.

Petogodišnje doplate odmjerene i doznačene do dana u koji stupi u život ovaj zakon, ostaju netaknute. Od navedenog dana unapried biti će doplate odmjerene na temelju ovog zakona.

Čl. III.

Ovaj zakon postaje krepostan prvim danom godine susljedne proglašenju, a izvršba naložena je Mome Ministru Nauke i Bogoštovja.

Legge . . . .

Valevole pel Regno di Dalmazia, colla quale vengono riformati i §§ 15 e 19 della legge prov. 29 Dicembre 1871 per la regolazione dei rapporti di diritto del personale insegnante presso le scuole popolari pubbliche del Regno di Dalmazia (Boll. prov. a. 1872 N. 12).

Sopra proposta e coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

Il § 15 della Legge prov. 29 Dicembre 1871 per la regolazione dei rapporti di diritto del personale insegnante presso le scuole popolari pubbliche del Regno di Dalmazia (Boll. prov. a. 1872, Nr. 12), ed il § 19 della Legge stessa, modificato colle Leggi prov. 21 Novembre 1874 (Boll. prov. a. 1875 Nr. 2) e 18 Novembre 1880 (Boll. prov. Nr. 65), sono posti fuori di vigore nell' attuale loro stilizzazione, e per l' avvenire suoneranno come segue:

§ 15.

I maestri e sottomaestri, i quali, dopo subito l' esame di abilitazione al magistero, per cinque anni consecutivi senza interruzione e con buon successo, senza riguardo se provvisorii o stabili, servirono presso una scuola pubblica di un regno o paese rappresentante al consiglio dell' impero, riceveranno un' aggiunta di soldo del 15% dell' infimo stipendio annuo (§§ 13 e 14) di quel circondario, nel quale sono impiegati al momento del compimento del quinto anno di servizio. Sotto le stesse condizioni spetterà loro ad ogni ulteriore quinquennio, fino al compimento del trentesimo anno di servizio, una ulteriore aggiunta da commisurarsi col 15 % dell' infimo annuo stipendio di quel circondario, in cui si trovano al servizio nel giorno del compimento del nuovo quinquennio.

L' importo differenziale tra il reddito attuale di un posto di maestro, e l' infimo legale annuo stipendio (§ 13) non può venire computato nell' aggiunta di soldo per età di servizio.

§ 19.

Il minimo stipendio di un sottomaestro nei circondarii di prima classe è fissato a fior. 450, e nei circondarii di seconda classe a fior. 350.

Vengono soppressi i posti di sottomaestri nei circondarii di terza classe.

Art. II.

Le aggiunte quinquennali commisurate ed assegnate sino al giorno in cui entrerà in vigore la presente legge, rimangono inalterate. Dal giorno suddetto in appresso le aggiunte verranno commisurate sulla base della presente legge.

Art. III.

La presente legge entra in attività col primo dell' anno prossimo successivo al giorno della sua pubblicazione, e dell' esecuzione è incaricato il Mio Ministro dell' Istruzione e Culto.

Izkaz

ustanovljenih mjesta podučitelja kod javnih pučkih učiona u Dalmaciji, sa plaćam u tečaju na temelju zakona 18 studenoga 1880, i predložena povišenja plaća.

Redni Broj	Razred učionske okoline	Broj ustanovljenih mjesta		Plaće u tečaju na temelju Zakona 18 Studen. 1880		Nove predložene plaće		Višak trošku		OPAZKE
		podučiteljâ	podučiteljica	za svakog pojedinog podučitelja	Skupa	za svakog pojedinog podučitelja	Skupa	za svakog pojedinog podučitelja	Skupa	
				fior.	fior.	fior.	fior.	fior.	fior.	
1	I.	10	—	350	3500	450	4500	100	1000	Nema nijedno ustanovljeno mjesto podučitelja kod pučkih škola III. razreda, kod kojih plaća podučitelja, na temelju zakona 18 Studen. 1880, bila bi od fior. 300 a podučiteljica od fior. 240.
2	I.	—	4	280	1120	360	1440	80	320	
3	II.	13	—	320	4160	350	4550	30	390	
4	II.	—	6	256	1536	280	1680	24	144	
	Skupa .	—	—	—	10316	—	12170	—	1854	

Od c. k. računovodskog Odjela Namjestništva

Zadar 15 Lipnja 1885.

(Prilog 9).

Br. 4750.

Visoki Sabore!

Kako iztiče iz priloženih spisa, Obćinsko Vieće u Splitu, u sjednici 17 listopada 1884, ustanovilo je odredbinu od fior. 50 na svaku dozvolu pripadnosti.

Proti zaključku Vieća ne bi dostavljeno utoka.

Pošto Obćinskom Vieću spada pravo odmjeriti uvjete za priznanje pripadnosti, i pošto je s formalnog gledišta zaključak Vieća redovit;

Odbor Zemaljski ima čast predložiti Visokome Saboru sliedeći zaključak:

„Uoblašćena je Obćina Splitska utjerati odredbinu od pedeset fiorina za svaku dozvolu pripadnosti“.

Zadar, 19 veljače 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Vranković.

(Prilog 10)

Br. 358.

Visoki Sabore!

U sjednici 8 srpnja **1884**, Visoki je Sabor zaključio da o priloženoj molbi obćine Drniške, kojom traži preinaku §.a 6 br. 4 Pokr. Izbor. Pravilnika, u smislu da Drniški kotar imenuje posebnog zastupnika na Sabor, budu saslušane zanimane Obćine: Kninska, Vrlička i Prominska.

Odbor Zemaljski ima čast sada dostaviti Visokom Saboru, s gorespomenutom molbom, i izjave Obćinâ, primjetbom da se je Prominska izjavila za, Kninska i Vrlička proti predlogu Obćine Drniške.

Zadar, 27 veljače 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izviestitelj
Vranković.

(Prilog 11).

Br. 2287.

Visoki Sabore!

Vijeće Obćine Stolivske, u sjednici 20 maja t. g., zaključilo je uvesti i pobirati za 6 godina odredbinu od 50 novčića na svaki ektolitar piva i vina, od fior. 1 na svaki ektolitar neoslagjenih a fior. 1:50 na svaki ektolitar oslagjenih žesta što se na malo prodaju u obsegu iste političke Obćine.

Opazit je da u Obćini Stolivskoj nema potrošarine, zato ne može da se okoristi sa odnosnim prirezom i odredbinom ustanovljenim pokrajinskim zakonom 17 novembra 1880.

Ona mala Obćina ne broji ni 450 stanovnika, a nema nikakovih dohodaka do samijeh prireza na ukupne izravne poreze, koji su ove godine poskočili na 150 %.

Vidiv da je zaključak opravdan, primljen od Vijeća jednoglasno, i da protivu stvorenog zaključka nije se niko potužio;

Zemaljski Odbor predlaže Visokome Saboru slijedeći zaključak:

„Uoblašćena je Obćina Stolivska uvesti i pobirati odredbinu od 50 novčića na svaki ektolitar piva i vina, od fior. 1 na svaki ektolitar neoslagjenih žesta, a od fior. 1:50 na svaki ektolitar žesta osladjenih što se na malo prodaju u Obćini, a to za šest godina“.

Zadar, 30 julija 1885.

Za Predsjednika
Vranković.

Izvjestitelj
Simić.

(Prilog 12)

uz Br. 3664.

Visoki Sabore!

Zemaljski Odbor ima čast podnieti Visokomu Saboru na pretres i odobrenje Proračun zemaljske učionske Zaklade za god. 1886, sastavljen po c. k. Zemaljskom Učionskom Vieću.

Proračunu je dodano 18 priloga (4 podmire, 14 troškovâ), koji razjasnuju pojedine točke prihoda i razhoda.

Troškovi za god. 1886 predloženi su na . . . . fior. 259.835
dočim je odobreno za 1885 . . . . „ 258.102
dakle više . . . . fior. 1.733

Trošak raste povećanjem broja učiona i onim najama za učionske kuće; i višak radi ovih uzroka dopire mal da ne do fior. 5000.

Nego je obaljena za fior. 1000 potrebština za nabavu pokućstva, jer će u god. 1886 biti razpoloživ jedan dio svote proračunane za 1885; i ukinuta je sasvim stavka za predujmove u svrhu uredjenja pomješća za učione, koja za god. 1885 bila je ustanovljena sa fior. 3000; a to jer potrebam godine 1886 providjeti će se glavnicom povraćenom od predujmova prošlih godina. Tom prištednjom bilo je moguće svesti višak u skupnome trošku na gorinavedene granice.

Nego veći su i dohodci, navlaš onaj obćinskog prineska.

Za god. 1885 bilo je proračunano skupnih dohodaka . . . . fior. 143 721
a za god. 1886 predloženo je . . . . „ 145.904
dakle više . . . . fior. 2.183

Prinesak dakle iz zemaljske zaklade manji je za koliko je višak dohodakâ veći od viška troškova, tojest za fior. 450. — I tako od . . . . fior. 114.381
obaljen je na . . . . „ 113.931

Po računovodskim pravilim, svaka vjerovnina uvrštena u proračun ove i svake druge Zaklade ima se upotrebiti u dotičnoj godini, izim naravno onih svota koje se odnose na stalne obveze; samo je dopušteno istom se poslužiti kroz prva tri mjeseca dojduće godine, a to na račun službe odnosne godine. Dakle svim svotami pod raznim točkam ovoga proračuna ima pravo razpolagati — uz navedene iznimke — c. k. zem. Učionsko Vieće sve do 31 ožujka 1887, a to vazda na račun službe god. 1886.

Nego pri nabavi učionskog pokućstva, dok se dobiju podatci o potrebam od Kotarskih Vieća, dok se pokućstvo naruči i zgotovljeno bude, lasno se dogodi da odnosni račun bude obistinjen i podmiren kad jur spomenuti rok mine; i tada dotična pristojbina ima biti uknjižena kao služba dojduće godine i plaćena svotom proračunanom za tu godinu. Tim se može dogoditi da potrebe predvidjene za tu godinu ne uzmognu biti podmirene odnosnom proračunanom svotom, i učionska uprava naći se u neprilici. Da se tome izbjegne jedino je sredstvo produženje roka razpoloživosti za jednu godinu, tojest ovlašćenje Zem. Uč. Vieću da potroši svotu uvrštenu u Proračun za god. 1886 sve do 31 ožujka 1888, a to na račun službe god. 1886.

Ima se dakle čast predložiti Vis. Saboru sliedeći zaključak:

„Ovlašćuje se c. k. Zemaljsko Učionsko Vieće da svotom uvrštenom pod stavkom 18 Prora-„čuna „Nabava učionskog pokućstva“ razpolaže sve do 31 ožujka godine 1888, a to na račun slu-„žbe god. 1886“.

Zadar, 28 listopada 1885.

Za Predsjednika

Vranković.

Izviestitelj

Dr. Klaić.

Predrazbroj

Pokrajinske „Učionske Zaklade“ kraljevine Dalmacije za god. 1886.

Podmira

Redni Broj	NAZNAČENJE TOČAKA	Iznosak: odobren za god. 1885		Iznosak: predložen za god. 1886		U Državnih Obveznicah	PRIMJETBE
		posebni	ukupni	posebni	ukupni		
1	Doprinesak Občinâ		87397		88749		Prilog I. Podmire
2	Dohodci od zaklada i naslova privatnog prava:						
	a) dohodci zadužbine Sv. Mihovila u Trogiru	2454		2585			Prilog II. „
	b) drugi dohodci	324		324			„ III. „
			2778		2909	47700	
3	Doprinesak državni:						
	a) za učione u obće;	41654		41654			
	b) za gradjansku učionu i poljodjelski tečaj u Šibeniku;	4800		4800			
	c) za gradjansku učionu i tehnički tečaj na Korčuli	5500		5500			
	d) za pomorski tečaj u Silbi	500		500			
			52454		52454		
4	Dobiti na državnih Obveznicah		292		292	6950	Prilog IV.
5	Povratak predujmova udieljenih za gradnju i uredjenje učionskih stanova		800		1500		
6	Doprinesak pokrajinski		114381		113931		
			258102		259835	54650	

Troškovi

Redni Broj	NAZNAČENJE TOČAKA	Iznosak odobren za god. 1885 posebni	Iznosak odobren za god. 1885 ukupni	Iznosak predložen za god. 1886 posebni	Iznosak predložen za god. 1886 ukupni	PRIMJETBE
1	Plaće i druga beriva učiteljem		177015		179410	Prilog I. Troškovi
2	Najmovi za Učionske stanove		39780		42136	„ „
3	Uredovne i pisarne potrebštine		7969		8150	„ „
4	Ugrijavanje peći		145		207	„ „
5	Doprinesci i tereti		6186		6176	„ „
6	Zamjenine		600		500	„ II. „
7	Plaće vjeroučiteljem		3120		3220	„ III. „
8	Plaće poslužiteljem		246		246	„ IV. „
9	Nagrade učiteljem pomoćnih učiona		5330		5590	„ V. „
10	Nagrade i podpore učiteljem gradjanskih i pučkih učiona		3500		3500	„ VI. „
11	Učiteljske skupštine:					
	a) zemaljska	700		700		
	b) kotarske	1800	2500	1880	2500	„ VII. „
12	Poljodjelski vrtli		1000		1100	„ VIII. „
13	Učila		921		1000	„ IX. „
14	Uzdržanje učionskih sgradja		500		800	„ X. „
15	Poputbine i dnevnice		400		400	„ XI. „
16	Troškovi uprave		700		700	„ XII. „
17	Razni nepredvidni troškovi		200		200	
18	Nabava učionskog pokućstva		3000		2000	„ XIII. „
19	Podpore pitomcem u Arbanasih		2000		2000	„ XIV. „
20	Predujmovi za gradnju i uredjenje učionskih stanova		3000			
	Sbroj .		258102		259835	

(Prilog 13.)

Br. 4232.

Visoki Sabore!

Dopisom 4 rujna o. g. Br. 15993, c. k. Namjestništvo obratilo se je Odboru da potraži njegovo mnenje glede ustroja jedne praktične poljodjelske učione u Gružu, osnovane na temelju slične učione u Poreču u Istri, koje se ovdi prilagaju statuti.

Misao ove učione potekla je od častnog zastupnika Baruna Franje Gondola, koji je obratio pozornost c. k. Namjestništva i Visokog Ministarstva na liepi perivoj sa dvie kuće i baštinom naokolo u Gružu, s kojimi razpolaže Poljodjelsko družtvo u Dubrovniku, koje bi naklono bilo ustupiti jih za školu uz godišnji najam od fior. 1500.

U kućam osim učione moglo bi se postaviti do 20 mladih gojenaca, a zemljište perivoja i susljednih prostora pokazalo bi se sposobno za pokušaje svakovrstnih gojitba.

Ali bi se navlastito imalo obzira na gojitbu loze, masline i voća, sa odsjekom za pripravu vina i ulja.

Po računu c. k. Namjestništva ta bi učiona iznosila sliedeći trošak:

Najam vrtla sa zdanijam . . . . ,	f. 1500
Za upravitelja sa stanom	„ 1500
Za pristava	„ 1000
Za vrtlara	„ 700
Za sredstva nastave	„ 200
Ukupno . .	f. 4900

Troškovi za učenike ostali bi pokriveni podporam kojim su se Občine jur obvezale, u slučaju da bi se ustanovila poljodjelska učiona.

C. k. Namjestništvo kaže da ima temelja nadati se da Visoko Ministarstvo poljodjelstva nebi protivno bilo osnovanju te učione, kad bi se jedan dio trošaka priuzeo na teret pokrajine.

Svojim dopisom 26 rujna o. g. Br. 3536, Odbor zemaljski, obzirom na nalog udieljen mu u lanjskom zasjedanju „da do konca opremi potrebita, i uznastoji da se što skorije u pokrajini uvede „poljodjelska učiona;“

Obzirom da sustav učione, ako i ne sasvim, odgovara najnuždnijim potrebam poljodjelstva, jer vino i ulje postaju najvažnija dva naša proizvoda, a gojitbom voća mogla bi se ne malo okoristiti zemlja, ako i kad bude spojena željezničkom prugom;

Obzirom da praktičnim odgojem mladića najbolje odgovara okolnostim pokrajine, u kojoj nema velikih posjednika i gdje napredak gospodarstva visi najviše od inicjative malih posjednika i prostih težakâ;

Obzirom da sgoda pripravljene kuće i vrtla nebi se lasno ponovila; i da bez nje mučno bi bilo nadati se ustanovljenju poljodjelske učione, kad se promisli da u prijašnjoj osnovi, trošak za kuću bio je uračunan u iznosu od f. 60,000, trošak ogromni za Dalmaciju;

Izjavio se je za ustanovljenje poljodjelske učione u Gružu, primajuć na teret pokrajinski svotu godišnju od f. 1000, naravno kad bi tomu pristao visoki Sabor.

U isto doba žalio je da mu moguće nije sudjelovati većim doprineskom a to s razloga, da polovina dohodaka poljodjelske zaklade već je upotrebljena u šumarske svrhe; dočim druga polovina po zaključku visokog Sabora u lanjskom zasjedanju opredjeljena je za tvarne radje, navlastito u pogledu vodâ. S ovih razloga izrazio je nadu da će još potrebiti trošak za uvedenje učione primiti na se visoka Vlada, tim više da u Dalmaciji nema ni jednog Zavoda u korist blagostanja, za kojeg ona ni najmanji trošak podnosi.

Ako visoki Sabor, kako se je nadati, odobrava postupanje Odbora u ovome važnome pitanju nek izvoli:

I. Odobriti svotu od f. **1000** na godinu kao podporu iz zemaljske poljodjelske zaklade za ustanovljenje poljodjelske učione u Gružu.

II. Uoblastiti Odbor da na temelju gori izvedenih načela, i dogovorno s Vladom, ustanovi osnovu učione i dotične ustanove.

Zadar, 2 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Vranković.

(Prilog 14.)

Br. 4137.

Visoki Sabore!

U zadnjem zasjedanju Visoki je Sabor naložio Odboru, da nastoji da bi se postepeno i obzirom na mjestne okolnosti postupalo pri zabrani paše kozama, i da bi se Vlada zamolila, neka Zemaljski Odbor sasluša, prije nego pojedine zabrane izda.

Pisući Odbor izvršio je svoj nalog, ali ne povoljnim uspjehom. Opetuju se tužbe proti strogim zabranam, koje narod upropašćuju; a kako je već bilo javljeno u izvješću Odbora, i c. k. Namjestništvo i Visoko Ministarstvo odbili su tražbu, da se sačuje njegovo mnenje u slučaju utoka glede zabrane paše kozam.

Pri takovu stanju stvari, ne ostaje nego preinačiti § 4 pokrajinskog zakona 19 veljače 1873, koji prepisuje kako da se zaprieče pojedina haranja štetna gojitbi šuma, po priloženoj osnovi. Preinaka sastojala bi u tome, da kad Občine i Kotorska Poglavarstva nijesu suglasna glede mjesta, prostora i načina zabrane, odluka ima biti izrečena sa strane c. k. Namjestništva dogovorno sa Zemaljskim Odborom. Ako se oni nebi mogli dogovoriti, odlučuje c. k. Ministarstvo za poljodjelstvo.

Tako bi se donekle zapriečile one posljedice o kojima se podižu tolike tužbe. Odbor imao bi sva sredstva da brani prava občinska; a njegovim sudjelovanjem u odlukam, nadoštavilo bi se ono što gorerečenom zakonu fali, da to jest i u drugoj molbi budu zastupani interesi občinski.

Ovo sudjelovanje Odborovo dalo bi se opravdati i s drugog pravničkog gledišta, da po zakonu Odboru je opredieljeno nadziranje občinskih dobara, i da travarina postaje u današnjim okolnostima ne mali proizvod za veći dio Občina.

Preinaka bi odgovarala i smislu zakona 19 veljače 1873, koji ako je bio glasovan namjerom da se Vlada predusretne u pogledu pošumljenja, nije nipošto mislio ostaviti samoj političkoj vlasti slobodne ruke u opredieljivanju zabranjenih pašnjaka.

S toga Odbor Zemaljski ima čast preporučiti Visokome Saboru, da izvoli glasovati za predloženu osnovu.

Zadar, 2 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Vranković.

Zakon.....

Kriepostan u Kraljevini Dalmaciji, kojim se preinaćuje § 4 pokrajinskog zakona 19 veljače 1873, namjenjen da ukloni nekoje čine škodljive gojitbi šuma.

S privolom i suglasno sa Saborom Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Član I.

Ukida se kako sad glasi § 4 pokrajinskog zakona 19 veljače 1873 (P. Z. L. komad X br. 20) namjenjen da ukloni neke čine škodljive gojitbi šumâ a odsele će glasiti ovako:

§ 4.

U svrhu da se takove zabrane narede, Obćinska će Opraviteljstva, saslušav mjestne sborove, naznačiti mjesta gdi bi se imala zabraniti paša kozam, pa ih predložiti političkoj kotarskoj Vlasti, da bi zabranu naredila.

Zabrana se ima proglasiti javno u zanimanim Obcinskim Odlomcim.

Kad se kotarske političke Vlasti nebi složile sa Obćinskim Opraviteljstvom o mjestu i obsegu branjevina, i o načinu zabrane, odluciti će Namjestništvo dogovorno sa Zemaljskim Odborom.

Kad se i ovaj dogovor nebi postigao, rasuditi će Ministarstvo poljodjelstva.

Član II.

Izvršba ovog Zakona naložena je Mojim Ministrom poljodjelstva i unutrnih posala.

(Dodatak prevoda taljanskoga).

Legge.....

Valevole pel Regno di Dalmazia con cui viene modificato il § 4 della legge 19 febbrajo 1873 diretta ad impedire singole azioni dannose alla coltura boschiva.

Coll' adesione e sulla proposta della Dieta del Mio Regno di Dalmazia, trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

Il § 4 della legge provinciale 19 febbrajo 1873, diretta ad impedire singole azioni dannose alla coltura boschiva, viene messo fuori di vigore nell' attuale sua stilizzazione e dovrà in avvenire suonare come segue:

§ 4.

Allo scopo di rilasciare tale divieto, le Amministrazioni Comunali, sentiti i convocati locali sono chiamate a designare i siti nei quali dev' essere escluso il pascolo delle capre, proporle all' Autorità politica distrettuale perchè emetta il divieto.

Il divieto deve essere notificato pubblicamente nelle rispettive Comuni censuarie.

Qualora le Autorità politiche distrettuali non fossero d' accordo colle Amministrazioni Comunali sull' estesa, sul modo e sulla località in cui deve aver luogo la segregazione, la decisione dovrà essere emessa dall' i. r. Luogotenenza d' accordo colla Giunta Provinciale.

In caso che tale accordo non potesse raggiungersi, la decisione dovrà essere pronunciata dall' i. r. Ministero dell' Agricoltura.

Art. II.

Della esecuzione della presente legge sono incaricati il Mio Ministero dell' Agricoltura ed il Mio Ministro dell' interno.

(Prilog 15.)

Br. 4538.

Visoki Sabore!

Po zaključku Saborskom dneva 5 srpnja 1884 Zemaljski je Odbor, okružnicom 27 Kolovoza 1884 Br. 3325, potražio sve Obćine da kažu, po izkustvu koje njim se preinake ukazale potrebite u pravilniku obćinskom i u obćinskom izbornom redu. Otezajući odgovorom, ponutkovao jih je opet okružnicom 21 Srpnja 1885.

Ipak se ne odazvaše: Benkovačka, Biogradska. Budvanska, Dobrotska, Drniška, Dubrovačka. Ercegnovska, Imoska, Kistanjska, Kliška, Komižka, Kotorska, Krtolska, Lastvanska, Lopudska, Lukšička, Metkovska, Milnarska, Novska, Obrovačka, Pažka, Paštrovička, Postirska, Prominska, Risanska, Selačka, Silbanjska, Skradinska, Splitska, Spičanska, Starigradska, Sućuračka, Sućurjanska, Supetarska, Šibenička, Tješanjska, Trogirska, Trpanjska, Zatonska i Zadarska — skupa 40.

Sliedeće: Blatska, Cavtatska, Janjinska, Mljetska, Mućka, Muljanska, Nerežiška, Pelješka, Peraška, Riečka, Salska, Slanska, Soltanska, Stolivska. Stonska, Šipanjska, Tivatska, Viška, Vrboska i Zlarinska — skupa 20 — odgovaraju, da ne vide potrebe preinakam, ili da se spuštaju na Zemaljski Odbor.

Luštička bi htila, da bi se ovaj predmet razpravljao na sastanku obćinskih odaslanika.

Kninska prvom (Br. 3291) odjavljala, da će dati konačni odgovor, kad ga primi od D.ra Ignatija Bakotića, s kojim se savjetuje. Zadnjom pa (Br. 4515) kaže, da jedino koji sjede u Saboru kadri su shodnih preinaka predložiti i stvoriti.

Podnesoše nekoliko predlogâ sliedeće: Bolska, Grbaljska, Hvarska, Ješanska, Korčulanska, Lastovska, Lećevička, Makarska, Ninska, Novigradska, Omiška, Opuzenska, Prčanjska, Primorska, Pučiška, Sinjska, Sutivanjska, Rabska i Vrlička — svega ih 19 — a ponajviše bez obrazloženja.

Prilagaju se ovdi odgovori.
Odbor će redom izniti dojedan predlog, i o svakom svoju reći.

I. Preinake Pravilniku.

§§. 2 i 3. Vrlika.

V r l i č k a Obćina žali male Obćine, te bi hotila da se naredi njihovo spojenje, a uz to da se zaprieči ciepanje većih. U tom smislu traži preinakâ §§.om 2 i 3, ali ih konkretno ne predlaga. — I prama želji Vrličke Obćine ne vidi Odbor potrebite nikakve preinake rečenim paregrafom; jer i sa sadanjimi može se postići što ona želi.

§. 12. Hvar.

H v a r s k a bi Obćina hotila, da se broj viećnika odmjeri prama pučanstvu, te da se dade

na	2.000	stanovnika	12	viećnika
„	3 000	„	18	„
„	6.000	„	24	„
„	10.000	„	30	„
	preko	„	36	„

U ovom zazmjerju imali bi:

12	mjesto	28	Obćinâ	sa	36	viećnika
12	„	21	„	„	30	„
24	„	22	„	„	24	„
12	„	12	„	„	18	„
22	„	—	„	„	12	„

Uzrok je predlogu, jer iz višeg broja pučanstva lašnje je naći više ljudi sposobnih na viećništvo, a drugo jer manjim brojem viećnika lašnje okupiti na sastanke.

Ni jedan ni drugi se uzrok ne prikazuje Odboru temeljit. Dosta je reći, da predloženim sustavom stegao bi se broj viećnika primorskim obćinam, a ponajviše onim po otocim; a zaisto nitko neće reći da su to obćine nazadnije, da je tu mučnije naći viećnika sposobnih. Pa i drugi uzrok pada, promisli se da je lašnje sakupiti viećnike u manjim obćinam i pri moru. nego u prostranim zagorskim.

Nego drugi se uzrok puno važniji prikazuje Odboru, s kojega se protivi predloženom stegnuću. Promislit je, da je za valjan sastanak vieća dovoljno da pristupi nadpolovica viećnika. Sad se Odboru čini da nebi bilo dobro povjeriti toli važnu upravu obćinsku, n. p. sedmorici ljudi kod dvadeset i dvi obćine.

S ovog uzroka Odbor ne pristaje ni na predlog

Ješa.

J e š a n s k e Obćine, koja bi dala Obćinam

do	300	birača . . .	12	viećnika
„	600	„	18	„
„	1.000	„	24	„
	preko	„	30	„

Po tom bi imali:

28	Obćinâ	od	30	viećnika
21	„	„	24	„
22	„	„	18	„
12	„	„	12	„

§. 15. Bol

B o l s k a Obćina predlaga, da bi se i prisjednici obćinski birali svaki napose jer inače da slučaj odlučuje o njihovu prvenstvu u redu.

Ne smije se reći u obće da slučaj tu danas odlučuje, jer ako je većina viećnika složna, dogovore se o redu prisjednikâ; nijeli, bolje je da slučaj odluči, nego da se zametne nesklad i takmenje za prvenstvo.

§. 17. Bol

Ista Obćina B o l s k a mnije, da se isti načelnik nebi smjeo birati za dva trogodišta zasebice.

Prije svega načelno se Odboru ne čini opravdano to izključenje; a s druge prikazuje mu se neshodno, jer višekrat nije lasno naći osobu sposobnu i sgodnu za načelništvo, niti voljnu da ga se primi.

Ješa, Korčula, Kuna, Lastovo, Lećevica, Makarska, Novigrad, Omiš, Opuzen, Primorje gornje, Pučišća, Rab, Sinj i Vrlika.

Najviše se je Obćina (14 jih od 19) složilo u tom, da bi se obćinsko zastupstvo biralo na 6 godina.

Uzroci su njim: jer kroz tri godine jedva da se biranici izvježbaju obćinskoj upravi; jer nedovoljno vremena da izvedu kakve osnove; jer česti izbori muče narod i kvare;

Uzroci nisu bez važnosti, i zaslužuju da se u obzir uzmu; nu radeći se o pitanju vrlo važnom, te i proti preinaci bilo bi težkih prigovora, misli Odbor da je potrebito bolje ga proučiti i kani predložiti ga Obćinam svim na osobito razmatranje.

Hvar.

Ovomu §. 17 predlaga jošte Obćina Hvarska preinaku, da opravitelji kad se odreku nisu dužni služiti već za 14 dana; a

Rab.

Rabska da namah prestaju služiti.

Nego predlagateljice nisu promislile da tim načinom mogla bi Obćina ostati bez uprave, n. p. da se cielo Opraviteljstvo odreče, a da se s ikakva uzroka neda odmah birati novo.

§. 18. Hvar.

Hvarska Obćina predlaga dopunitbene izbore, kad bi četvrtina viećnika bila trajno odsutna.

Slučaj je nemogućan, te mu ne treba ni lieka.

§. 19. Korčula.

Ovomu bi paragrafu Korčulanska Obćina želila umetnuti stavku, da je politička Vlast dužna pozvati Opravitelje na svetčano obetanje najdalje do 30 dana nakon izbora.

Ovakov predlog potakoše slučajevi otezanja, sa strane političke Vlasti, kadgod neopravdani; a zlo je zamašitije neg se s prve i ukazuje, jer usljed ovih otezanja nastaje kod Obćina obično bezvladje. Zlu bi se doskočilo, kad bi Opraviteljstvo obetanje položilo netom je birano, a to nebi smetalo da se i posli toga raspravljaju slučajni utoci, i da se kasnije stvari preurede prama riešitbi slučajnih utoka. I ovo bi se pitanje imalo bolje proučiti.

Lećevica.

Lećevica hoće nek se u zakonu zapiše, da se od svetčanog obetanja broji trogodište obćinskomu zastupstvu.

Suvišno je, jer zakon jur piše, da se obetanje polaga kad se na djelovanje stupa. U ovom je smislu bilo i sudjeno.

§. 20. Grbalj.

Grbalj traži da se odsieku pristojbine obćinskim zastupnikom.

To je protivno načelu da obćinskim zastupnikom nema pristojbine; akoli opremanje obćinskih posala iznese njim kakva istinita troška, to njim se podmiri, ali to naravito ne može se unapried odsjeći.

§. 24. Grbalj.

Opet bi Grbalj htio, da se može birati u glavare i pristave seoske i tko nije birač.

Ako nebirač nemože u viećnike, ne može mu se ni povjeriti starešinstvo jednog sela.

Sinj.

Sinj nebi htio krčmare. — Prosto Vieću ne birati ih, ali nema zakonita temelja izključenju.

§. 28. Makarska, Primorje

Makarska i Primorje gornje ciene pravedno da bi dojedan odlomak, i ne imao glavara, morao imati svoj mali sbor.

Čini njim se da nije pravo, da n. p. glavna mjesta nemadu savjetni sbor, gdi da se dogovaraju o mjestnim potrebam; pa i nepriličuo da nemadu tko da jih zastupa slučajno u razmirici sa drugim odlomkom iste Obćine.

Prie svega napomenuti je da su se seoski sborovi stvorili, jer da se ne prekine onaj stari običaj skupština po selim od davna postojećih, a kakvih nije bilo po gradovim i varošim; stoga gradovi i varoši i ne oćutiše se jer njim obćinski pravilnik ne doznačio sborove; s toga i danas se ne tuži već jedan sam grad.

Uz to je opaziti, da stvarati sborove u napučenijim mjestim bilo bi kao stvarati meetinge, a nebi se znalo kako stegnuti broj sbornikâ, bez povriede interesa nezastupanih na sboru. Tražeć pravicu mogla bi se stvoriti veća nepravica. — Što se drugog razloga tiče, tomu je providjeno u § 101 O. P., po kojem bi Z. Odbor mogao imenovati zastupnika glavnomu mjestu.

§. 30. br. 7. Ješa. — J e š a n s k o j se Občini ne čini čisto označen pojam o redarstvu nad javnom ćudoredonošću.

U obće je težko naznačiti obseg redarstva, a najteže onaj redarstva nad ćudoredonošću. Kad bi se redarstvu hotile granice udarati, trebalo bi navesti sve čine što pod redarstvo padaju; pa opet nebi svedje čisto bilo kada jedan te isti čin udara o kazneni zakon, kada o redarstvene propise, kadli je opet prost od jednoga i od drugih. Nije muke naučiti zakone i naredbe odnosno redarstvu nad ćudoredonošću; ali je velika muka izvadjat jih i uporabljati; tu se hoće velikog opipa u postupanju, a to se u zakonu ne piše, niti iz zakona uči.

Makarska. — M a k a r s k a bi dala Namjestništvu i Odboru dogovornim, da u hitnim prigodom, dignu Občini kakav posao mjestnog redarstva; nu toga neda čl. V. temeljnog zakona 6 ožujka 1862.

§. 31. Grbalj i Vrlika. — G r b a l j s k o j i V r l i č k o j se opet Občini čini težko breme povjerenog djelokruga, pa traže oblakšanja.

Zaisto ne smje se zaniekati da s te strane Občinam nije težko; a možda je teže, jer državne Vlasti, viknute u nedavno doba smatrati Občine pod skrbništvom, kadgod njim prte i što jih ne idje, a Občine nisu dobro proučile što su dužne državnoj Vlasti.

Svakako pa nije tražiti oblakšice iz občinskog pravilnika. Obći carevinski zakoni, a u granicam ovih pokrajinski zakoni čisto naznačuju što je Občina dužna uraditi za državnu upravu; pa kad se oni i ovi zakoni grade, pazit je da se Občine ne pretovare.

§. 34. Razne su se Občine zauzele živo za občinske činovnike.

Grbalj, Lastovo, Novigrad, Pučišća, Rab, Sutivan i Vrlika. — G r b a l j s k a, L a s t o v s k a, N o v i g r a d s k a, P u č i š k a, R a b s k a i S u t i v a n j s k a traže, nek njim se urede plaće, nek priznade pravo na stalnost i na mirovinu.

Rab. — R a b s k a i opredieljuje plaće: tajniku najmanje fior. 900, pisaru fior. 400.

Nin. — N i n s k a neda ni da se privremeni činovnici odpuste bez iztrage; da njim se ne smje obaliti jednom odsječena plaća; da tajnik trogodišnjom službom privremenom stiče stalnost.

Omiš. — O m i š k a, da Opraviteljstvo smje iztragu zavesti; Vieće predložiti a Z. Odbor odlučiti o smetnuću tajnika. Činovnik občinski da bi imao pravo na mirovinu izza 5 godina poštene službe, a izza 10 i oni koji su sa službe jur bili nepravedno ukinuti, ili se s nemoći uklonili.

Opuzen. — O p u z e n s k a bi Zem. Odboru povjerila imenovanje, odredjenje plaće, premještanje, disciplinarnu vlast i umirovljenje tajnikâ i blagajnikâ. Umirovljenje da bi se uredilo po pravilim kriepostnim za državne činovnike, a mirovinska zaklada stvorila iz službovne odredbine.

Rab. — R a b s k a uz nagradu tajnicim, traži od njih da su barem 6 godina učili po srednjim školam.

Čudni se Odboru čine svi ti zahtievi Občinâ! Kao da njim današnji zakon brani onoliko, pa i više udieliti svojim činovnikom! Kad bi koje Vieće zaključilo, da imenuje tajnika sa svim pravnim odnošajim državnog činovnika — etoti tajnika obranjena svim zakonima o državnim činovnicim, za života i preko toga.

Ipak neda se zatajati da neizviestni položaj občinskih činovnika nije na uhar dobroj njihovoj službi; ali je težko uredit je sa sustavom današnjeg ustroja občimskoga, tako težko da ju ne urediše kod nijedne pokrajine, premda su se tim poslom bavile, kako je Odbor doznao iz dopisivanja sa kojim od Odbora.

I zaisto težko je sahraniti samoupravu Občinâ, a uz to njim zakonom nametati uvjete uz koje da drže svoje činovnike, sputit njim oblast nad onim koje plaćaju.

Pa možda da nebi se ni tim uredila služba občinskih ureda, da nebi ta uredba po-

mogla ni činovnikom ni obćinskoj upravi. Možda nit ova bi tekla redovitije, nit oni bi čestitiji bili, kad bi služili preko volje ili proti volji upraviteljâ.

Ne vidi takodje razloga Odbor uvjetu da su tajnici na pol se proturili kroz srednje učione. Nisu najgore odgovorili svojoj dužnosti tajnici, koji u srednje učione i ne poviriše.

Rabska Obćina predlaga, da bi se obćinska Vlast povlastila doznačivati pripomoći siromahom kod Dobrotvornih Zavoda. — §. 38. Rab.

Da drugi, koji ne upravlja kakvom zakladom, iz te zaklade doznačuje novac, to ne stoji ni s gledišta pravnoga ni upraviteljnoga.

Makarska bi prenila sa Vieća na Z. Odbor rasude o tužbam na odluke Opraviteljstva. — Stvara neprilikâ zaisto, osobito radi raztezanja posala, to sudstvo kod Vieća o odredbam Opraviteljstva, ali se nebi smjelo razvlastiti bez poremećenja ciele uprave obćinske. — §. 41. Makarska.

Ninska Obćina ne nahodi potrebito sastajati vieće već dvaput na godinu. da pretresa račune, ili kad je baš kakve težke potrebe. — §. 43. Nin.

Nisu sami računi važni posli u obćinskoj upravi; potrebito je da se vieće sastane barem svako tri mjeseca, da nije s drugoga već da nadgleda upravu i da se zanima za obćinskim koristim.

Jer se kadgod sgadja da sjednice Vieća padaju, s nepristupa dovoljna broja viećnika, Hvarska Obćina predlaga ustanovu, da nakon pol sata izza sata urečena može odlučivati koji mu drago broj viećnika; a — §. 44. Hvar.

Lećevička predlaga isto glede druge sjednice, urečene nakon jedne pale utaman s nebroja viećnika. — Lećevica.

Ne smje se spustiti na koji mu drago broj viećnikâ, da odlučuju o važnim poslim obćinskim.

Novigradska cieni suvišnu prvu stavku § 47, pošto je u § 43 rečeno jur da načelnik ili njegov zamjenik zove na sastanke. — §. 47. Novigrad.

Nije suvišno to opetovanje, jer § 43 redi način sazova Vieća, a § 47 prikuplja sve zadaće predsjednika glede sastanakâ.

Ne smje se primiti predlog Obćine Lećevičke i Opuzenske, da bi se Opraviteljstvo uoblastilo priuzeti obćinsko dobro prigrabljeno, a krivca pedepsati globom ili zatvorom, — osim što Sabor nenadležan o tom raspravljati — jer takova pitanja ne mogu se oteti običajnomu sudu. — §. 52. Lećevica i Opuzen.

Bolskoj se Obćini čini da bi trebalo ustanoviti, nek se proglasuju i odluke Opraviteljstva. — §. 53. Bol.

Ako se odluka tiče, kao što obično, pojedinih osoba, onda je red dostavit ju zanimanikom; akoli se odnosi na obće koristi, i ne vriedi dok obćinstvu ne oglašena

Glede disciplinarne vlasti nad seoskim častim, Makarska i Primorska bi ju Obćine hotile povjeriti Opraviteljstvu; a — §. 55. Makarska i Primorje gornje.

Lećevička, Omiška i Opuzenska smetnuće Vieću, a Opraviteljstvu obustavu i privremeno imenovanje. — Lećevica, Omiš, Opuzen.

Lasno je predviditi da bi takove ustanove mogle biti prigodom zloporabam, stoga jih Odbor ne smje preporučiti.

Po iskustvu o maloj pomoći što Obćine dobivaju službom oružaništva, Makarska Obćina predlaga, da bi u hitnji moglo Opraviteljstvo neposredno potražiti pripomoć oružaništva. — Zaludu bi o tom i razpravljali, kad i ne nadleži Saboru odlučivati što o preustroju oružaničke službe. — §. 59. Makarska.

§. 63. Opuzen.

Opuzenska bi Općina hotila odgovorne i općinske činovnike za redovito vrnje dužnosti. — I jesu odgovorni prama zastupstvu občinskomu koje ih imenuje, ali nemogu biti prama Obćini, koja ih ne bira niti su njezini zastupnici.

§. 65. Makarska i Primorje gornje.

Ovaj § na drugoj stavci propisuje, da seoski sborovi imenuju punomoćnika uraz-miricam medju dvama odlomcim. Sad Makarska i Primorska Obćina kažu a se tim punomoćnikom udieli oblast nagodbe.

Ništa ne smeta da rečeni punomoćnici pokušaju nagodbu, da ju i sklope uz uvjet da će pravomoćna postati uz odobrenje Vieća i slučajno Z. Odbora; ali se ne smi punomoćnikom ustupiti nadležnost Vieća i Odbora.

§. 66. Prčanj.

Prčanjska bi Obćina povlastila Opraviteljstvo da *može* sazvati seoski sbor potražili ga glavar ili pristav; dočim sada po § 67 *dužno* je sazvati ga, potražil ga oni ili neki broj sbornika. Ovo zadnje, po mnenju Odborovu, odgovara više prvu i koristim odlomaka.

§. 72. Prčanj.

Nebi se takodjer smjelo nikako pristati na drugi predlog Prčanjske Oćine, da se iz § 72 na drugoj stavci izostave rieči — valja se držati običaja do sada neporečenog — a da Vieća urede pravo i mjeru uživanja obćinskih dobara.

Nitko ne smje oteti obćinarom pravo stečeno na občinska dobra.

Hvar.

Napokon Hvarska bi Obćina želila da se političkoj Vlasti oduzme svako pačanje u obćinske posle, a dozvoli joj samo pasivni nadzor i pravo naznačeno u § 106 Obć. Pravilnika.

Osim što se ta želja razbija o čl. XVI i XVIII temeljnog zakona 5 ožujka 862, kao što ista Hvarska Obćina priznaje da nadleži političkoj Vlasti zabraniti vršenje zaključaka Vieća koji nanj ne spadaju ili vriedjaju postojeće zakone, ne smje joj se zaniekati ni pravo da sudi o takovim odlukam Opraviteljstva.

Takodje komu već političkoj Vlasti nadležilo bi suditi kao višja molba u poslim povjerenog djelokruga?

Osim toga, i nadgledanja da se obavljaju posli povjerenog djelokruga, za koje je Obćina odgovorna Vladi koja joj jih povjerava (čl. XIII car. zakona $^5/_3$ 1862), obćinski pravilnik i ne dopušta drugog pačanja političkoj Vlasti u posle obćinske.

Vrlika.

Donekle suglasuje sa Hvarskom i Vrlička Obćina glede pačanja političke Vlasti u posle obćinske. Ona bi hotila da se druga točka § 41 i vas § 107 preinače tim, da se na Z. Odbor prenese oblast, koja se ondi političkoj Vlasti priznaje. — Osim što se Odboru ne čini naravito, da on pazi dali su zakoni povriedjeni ili krivo uporabljeni, vidi da se ovim preinakam protive čl. XVI i XVIII temeljnog zakona 5 ožujka 1862, a zna da Saboru ne nadleži preinačivati one članke.

Još bi Vrlička hotila da se svakako ukine zadnja stavka § 104 o smetnuću težko krivih Opravitelja obćinskih. — Ne može Odbor da se slaga sa mnenjem Obćine, jer je mnenja da bez takove sankcije ne može ni da bude pravilnika; jer kad nebi bilo one stavke, moralo bi Namjestništvo češće uporabiti § 110 O. P. Ne vidi pa Odbor da je ona stavka praktično toli težka, kad promisli da u 20 godina odkad ona živė, nije se smetnuo već cigli jedan načelnik.

Nego dočim bi s jedne Vrlička Obćina hotila razmaknuti vlast Odborovu, s druge hotila bi mu ju stegnuti — razmaknuti na tudjem polju a stegnuti na njegovu. U istinu rečena Obćina ne naznačuje točno što bi se imalo preinačiti glede Odborova nadzora nad obćinskom gospodarstvenom upravom, ali kao da glede toga čini joj se preveć nadzora dozvoljeno Odboru. Potražio je Odbor, svojim listom 1 listopada o. g. Br. 3660, konkretnijih predloga. ali ih nije postigao. Stoga, na ono gdi kaže da neka prava priznata Odboru §.om 101 i susliednimi, imala bi pristojati Vieću, nezna se što protio-

paziti, jer se nezna o kojim se pravim govori. Konkretan je jedino predlog, da bi Odbor smjeo vršiti naloge § 101 jedino u slučaju nesložna mnenja u Vieću.

Moglo bi se ovdi opaziti, da čl. XVIII carevinskog zakona 5 ožujka 1862 priznaje Odboru pravo i dužnost paziti da ne propada imovina obćinska, i tim bi se kazalo da ga pokrajinski kakav zakon nebi mogao ni lišiti onog prava ni riešiti one dužnosti. Nego će još opaziti: dakle kad bi se radilo o sačuvanju obćinskog bića, pa bi na škodu tomu jednodušno glasovalo Vieće, nebi ni obćinarom dalo se pravo tužbe?

II. Preinake Izbornom Redu.

Obćina bi Lećevička, Novigradska, Omiška i Vrlička dale glasa stalnim činovnikom obćinskim; — §. 1. Lećevica, Novigrad, Omiš i Vrlika.

Lećevička bi i glavarem i načelnikom, kao zastupnikom obćinskog imetka; ali ne stoji da Obćina bira sebe. — Lećevica.

Ne odgovara ni načelom slobode ona Obćine Rabske, da bi se steglo biračko pravo do poreznika od fior. 1. — Rab.

Nezna se što kazati na onu Obćine Vrličke, koja bi htila ubrojiti u pripadnike gdikoga inteligentna po novom obrtničkom zakonu, jer ne kaže koga bi. — Vrlika.

Tako iz razloga slobodoumja i pravice ne smje se pristati na predlog Vrličke Obćine, da se otme glas svešteničkom staležu.

Kad bi se dozvolilo da svak može birati po punomoćniku — kako predlaga Lećevička — prokrčio bi se put izbornim spletkam; a što traži, da bi muž za ženu i bez punomoćja glasovao, to i sada može. — §. 4. Lećevica.

Naprotiv Makarska Obćina nebi dopuštala glasovati već glavom. — Ni ova stega ne svidja se Odboru u obće shodna. — Makarska.

Pošto cjelovito biće ima pravo na glas, ne može se to pravo dieliti i udieliti ga večini suposjednika, kao što bi htila Obćina Rabska. — §. 7. Rab.

Još bi manje izbori bili izraz prave volje naroda, kad bi se, po predlogu Obćine Lećevičke, dopustilo da jedan birač može glasovati punom torbom punomoćjâ — §. 8. Lećevica.

Kad bi se obćinski činovnici birali u viećnike (i ako ne u Opravitelje), to bi oni postali starešine sami sebi. — §. 10. Rab, Vrlika.

Kad bi se iz Vieća odbili nepismeni birači, odbilo bi se čestokrat najvriednijih viećnika, prisilio bi se narod da bira kadgod gore, a kadgod nebi mogao dopuniti vieće. — Rab.

Stoga ne mogu se uvažiti odnosna mnenja Obćine Rabske i Vrličke.

S razloga pa rečenih pod § 1 nesmje Odbor oduzeti izberivost svešteničkom staležu. — Vrlika.

Ne slaga Odbor ni sa mnenjem Obćine Korčulanske, da bi se od pripadnikâ, gdi jih je više od 12, stvorilo osobito izborništvo. Zašto njima opredieliti osobite zastupnike? — §. 14. Korčula.

Obćina Vrlička nahodi savišno proglasivati po odlomcim ciele imenice; da bi dosta bio imenik birača iz dotičnog odlomka; — kao da vriednost pojedinih glasova ne visi o ukupnom broju upisanih birača. — §. 18. Vrlika.

Hoće Obćina Vrlička da prestane djelatnost obćinskomu zastupstvu danom kad mu izteče trogodište. — To nije praktično ni izvedivo. — §. 20. Vrlika.

I po duhu zakona, i po smislu punomoćja, i po rasudam vrhovnih Sudišta, punomoćnik je vlastan glasovati i pri izboru izbornih povjerenstva. Ne treba dakle što toga upisati u zakonu, kako traži Obćina Rabska. — §. 21. Rab.

Makarska.

M a k a r s k a bi Općina želila da se povratimo na stari § 21; nu ne navod razloga s kojih bi imali ukinuti nedavnu novicu dneva 25 listopada 1881, a Odbor staje pri onim razlozim s kojih je Visoki Sabor stvorio novicu.

§. 25. Makarska.

M a k a r s k o j se Občini čini suvišno štivenje cedulja pri izboru; ali suvišno nije, jer najbolji način za osvjedočenje da su na ceduljici napisani koje birač želi.

§. 33. Makarska.

M a k a r s k a Občina misli, da bi o izbornom postupku imalo suditi Namjestištvo dogovorno sa Zemaljskim Odborom. — Zaisto da bi ovakova ustanova jamčila bolje redovit postupak pri izborim, a pošto u gdikojoj pokrajini jur postoji, Z. Odbor će se baviti pitanjem.

§. 37. Hvar.

Svedje odsutni iz Občine nisu stojnici u Občini, stoga nisu izberivi u Opraviteljstvo; pa baš stoga ne treba jih iz izberivosti izključiti, kao što misli Občina H v a s k a.

Grbalj.

Grbaljska neće u načelnike nepismence. Ali onda nepismenci nebi mogli ni u prisjednike, načelnikove zamjenike. Pa onda kako bi stvorili Opraviteljstvo? I gled ove predložene preinake, pozivlje se Odbor na rečeno uz §. 10.

Dvie sasvim nove ustanove predlaga Občina V r l i č k a. Prva je, da bi se izborne imenice imale držati svedje na očevidu, s dva razloga: prvi, jer lašnje obaviti izbore kad svedje gotove imenice; drugi, jer bolje zajamčeno pravo birača. — Predlog sa mnogih razloga zaslužuje da se prouči, ali se neda riešiti malom preinakom u jednom paragrafu; načelo je dobro, a učiti je kako da se izvede, i prama tomu cio postupak udesi.

Drugi bi predlog bio, da se sudstvo o izbornim poslim po cielo prenese na Zem. Odbor. — To ne može da bude dok je razlučen od vlastitog povjereni djelokrug, na koji spadaju svi izborni posli.

Radi svega što se reklo, Odbor ne nahodi za sada predložiti nikakve preinake občinskomu Pravilniku ni Izbornome Redu, jer želi čuti i mnenje u obće Visokoga Sabora o pitanjim u izvješću iztaknutim, te shodne predloge drugom prigodom učiniti.

Zadar, 22 studenoga 1885.

Predsjednik

Vojnović.

Br. 18785.

(Prilog 16)

Velečastni Gospodine!

Usljed Previsoke odluke 2 listopada 1885 i Ministarskog Odpisa istog mjeseca Br. 12507 čast mi je Vašemu Gospodstvu dostaviti u njemačkom prepisu i u srbsko-hrvatskom i talijanskom prevodu Vladinu zakonsku osnovu o ustanovljenju Kotarskih gospodarstvenih Zadruga i jednog zemaljskog gospodarstvenog Vieća u Kraljevini Dalmaciji, s molbom, da ju izvolite u dojdućem zasjedanju prikazati Visokomu Saboru na ustavno razpravljanje.

Primite Velečastni Gospodine i ovom prigodom izraz moga osobitog poštovanja.

Zadar 14 studenoga 1885.

C. K. Namjestnik

Jovanović Fldz.

Velečastnomu Gospodinu
Gjuru Knezu Vojnoviću Užičkomu
Povelitelju reda Franje Josipa I. Predsjedniku
na Zemaljskom Saboru itd. itd.
u Zadru.

ZAKON

od . . .
kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju, odnosan na ustanovljenje Kotarskih gospodarstvenih Zadruga i jednog Zemaljskog Gospodarstvenog Vieća u Kraljevini Dalmaciji.

Privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije obnašao sam narediti što sliedi:

I. Kotarske gospodarstvene Zadruge.

§ 1.

U svakome političkome Kotaru može se u smislu ovoga zakona, ustanoviti „Kotarska gospodarstvena Zadruga“. — Ista je podložna kao družtvo propisima Državnog zakona od 15 studenoga 1867. (D-Z. L. Broj 134) a u njezinom posebnom svojstvu kao organ za gospodarstvene interese, pripoznan sa strane države, i sliedećim propisima ovoga zakona.

Dali se u jednom te istom Kotaru ima ustanoviti više nego jedna zadruga, odlučuje Namjestništvo u dogovoru sa Zemaljskim Odborom, usljed molbe zanimanih gospodara.

Ovim se ne dira nipošto ustavovljenje ili obstanak gospodarstvenih družtva već postavljenih samo po zakonu o udruživanju od 15 studenoga 1867.

§ 2.

Svrha Kotarske gospodarstvene Zadruge jest da bude u kotaru razvidjati, promicati i zastupati obće interese zemaljskog gospodarstva, te se ista mora u načelu smatrati kao korporacija koja je postavljena da u prvom redu podastire u predmetu samostalne predloge, izražuje svoje mnenje u odnosnim pitanjima, te da na mjestu u obće sudjeljuje odnosnim odredbam Države ili Pokrajinie.

Spada u djelokrug iste osobito:

1. Sudjelovanje pri ustanovljenju podpora koje se u kotaru diele iz državnih ili zemaljskih sredstava i to po osobitim odredbam, koje će o tome izdati Ministar poljodjelstva odnosno Zemaljski Odbor.

2. Potaknuće ili sudjelovanje odnosno na one ustanove i mjere koje su kadre poduprieti ojačanje i učvrštenje gospodarstvenog posjeda u kotaru, osobito pako razvitak poljodjelskih zadruga za osobite svrhe, kao n. p. za promicanje osobnog vjeroništva poljodjelaca, za svrhe osjeguranja itd., uz obsluživanje dotičnih obćih propisa.

3. Potaknuće ili sudjelovanje za promicanje poljodjelskih poboljšanja javne važnosti i gospodarstvenog podučavanja.

4. Pravo sudjelovanja pri Zemaljskom Gospodarstvenom Vieću po osobitim propisima drugoga odsjeka ovoga zakona.

§ 3.

Prosto je stupiti u Zadrugu svakome koji posjeduje u okolišu Zadruge (§ 1) kao vlastnik uživaoc, zakupnik ili uz davanja jednog diela dohodka (§ 1103 o. g. z.) jedno dobro namjenjeno ratarskom ili šumarskom gospodarstvu ili kojoj grani istih. Drugih osoba ne smje se primiti u Zadrugu.

§ 4.

Politička Kotarska Vlast u dugovoru sa odličnim gospodarima kotara i po mogunosti uz sudjelovanje postojećih gospodarstvenih družtava, upućuje ustrojenje Zadruge, na način da se pripravi osnova Ustanove Zadruge uz obsluživanje propisâ § 4. zakona o udruživanju od 15 studenoga 1867 i §§ 5—8 ovoga zakona, i nakom toga pozivlje skupštinu gospodarâ u svrhu da se razpravi i odobri ustanova i odaberu osobe kojim se ima povjeriti izvršenje daljnih koraka za ustanovljenje Zadruge.

§ 5.

Ustanova ne smje nametnuti Zadruzi drugi cilj osim onoga koji je naznačen u prvoj stavci § 2. Odborom na poljodjelske odnošaje i potrebe kotara ostaje prosto unapried naznačiti u ustanovi i pojedine osobite pravce po kojim se navlastito u kotaru mora težiti na podupiranje zemaljskog gospodarstva.

§ 6.

Medju propisima o organima Ravnateljstva Zadruge i njezina vansjkog zastupanja, mora ustanova sadržavati slieđeće propise:

1. Da će Zadrugom upravljati izabrani Odbor, koji će medju svojim članovima imenovati Predstojnika (Predsjednika) i njegova zamjenika, i da rok službovanja članova Odbora, Predsjednika i njegova zamjenika, bez obzira na vrieme kada je bila ustanovljena zadruga prestaje svršetkom godine 1888, pak svršetkom godine 1891 i tako unapried nakon trogodišnjeg roka, te da po tome i eventualni naknadni izbori za članove koji su medjutim izstupili, moraju biti preduzeti samo za trajanje ostatka roka službovanja.

2. Da vanjsko zastupanje Zadruge pripada izključivo Predsjedniku odnosno zamjeniku, osim slučajeva u kojim Zadruga prima na se pravnih obveza, za koje se može koji drugi propis uvrstiti u Ustanovu.

3. Da je dužnost Predsjednika, njegova zamjenika i ostalih članova Odbora podupirati javnu upravu odnosno na promicanje zemaljskog gospodarstva i u uporavljanju zemaljskih gospodarstvenih zakona i to po obćim odredbam koje bi bile izdate, ili u pojedinim slučajevima kada bi bili pozvani.

§ 7.

Za da Predsjednik i njegov zamjenik uzmognu započeti službovanje potrebita je potvrda Namjestnika.

§ 8.

Medju odredbam odnosnim na razpust Zadruge mora biti sadržana u Ustanovi odredba, da se Zadruga ima razpustiti, kada bi broj njezinih članova spao pod broj naznačen u § 10 kao nuždan za postavljenje Zadruge, te se do toga broja nebi podigao u roku koga bi ustanovila kotarska politička Vlast.

§ 9.

Prije ustrojenja Zadruge moraju se podastriti, kako zahtjeva zakon o udruživanju, 5 primjeraka Ustanove Pokrajinskoj političkoj Vlasti, koja će na temelju zakona o udruživanju i predstojećih propisa ovoga zakona razvidti zakonitost ustanova, te nakon toga odlučiti u smislu ovih zakona dali se ima pripustiti namjeravano ustrojenje Zadruge.

§. 10.

Ako je ustrojenje Zadruge bilo pripušteno na temelju prikazanih ustanova, mora se rtom pristupi najmanje 20 članova preduzeti ustrojenje Zadruge, te se nakon toga mora zapitati u sislu § 9 zakona o udruživanju od političke zemaljske Vlasti posvjedočenje o pravnom postojanju Zaruge za javne i gradjanske odnošaje.

§ 11.

Troškovi koji su skopčani sa postojanjem i djelatnosti Zadruge u koliko Zadruga ne razplaže sa javnim ili privatnim sredstvima za promicanje osobitih gospodarstvenih granâ ili poduzeć — moraju se podnašati iz prinosa koje po ustanovi plaćaju članovi Zadruge ili iz eventualnih dugih vlastitih dohodaka Zadruge.

II. Zemaljsko Gospodarstveno Vieće.

§ 12.

Zemaljsko Gospodarstveno Vieće ustrojiti će se na temelju ovoga zakona i njegova je zdaća razvidjati, promicati i zastupati gospodarstvene interese u Dalmaciji.

Spada u djelokrug istoga, osobito:

1. Podastiranje mnenja u poslovima zemaljskog gospodarstva usljed poziva sa strane Vlale ili Zemaljskog Odbora.

2. Posebno podastiranje predlogâ na Vladu u poslovima zemaljskog gospodarstva, ili po naravi predmeta i nadležnosti na Zemaljski Odbor.

3. Podupiranje djelatnosti kotarskih gospodarstvenih Zadruga i ostalih družtva u pokrajjni koji se po ustanovam bave sa njegovanjem i promicanjem zemaljskog gospodarstva u obće ili pojedinih grana i obrta istoga.

4. Sliedeći poslovi koje mora obavljati njegov stalni Odbor (§ 16).

a) sudjelovanje pri izvršivanju mjerâ za promicanje zemaljskog gospodarstva po odnosnim pozivima Vlade ili Zemaljskog Odbora u njihovom djelokrugu.

b) Skrb za statistiku zemaljskog gospodarstva po načelima koje će se ustanoviti u dogovoru sa Vladom.

c) Njegovanje strukovnog obćenja sa kotarskim gospodarstvenim Zadrugam i ostalim družtvima naznačenim pod Br. 3.

§ 13.

Sjedalište je Zemaljskog gospodarstvenog Vieća u Zadru.

§ 14.

Zemaljsko gospodarstveno Vieće sastavljeno je od sliedećih članova:

a) Predsjednika Zemaljskog gospodarstvenog Vieća, koji je istodobno Upravitelj stalnog Odbora.

b) jednog Prisjednika Zemaljskog Odbora, koji je istodobno zamjenik Predsjednika.

c) Izvjestitelja kod Namjestništva kome su povjereni gospodarstveni poslovi, kome ostaje prosto pozvati kao strukovnjake c. k. Poljodjelskog Nadzornika, c. k. Mjernika za poboljšanja, c. k. Šumarskog Nadzornika ili Pokrajinskog živinara.

d) Dva člana imenovana sa strane Ministra za poljodjelstvo.

e) Dva člana imenovana sa strane Zemaljskog Odbora.

f) Tadanjih Predsjednikâ kotarskih gospodarstvenih Zadrugâ; napokon

g) od članova eventualno odaslanih u Zemaljsko gospodarstveno Vieće sa strane drugih družtva u smislu § 18.

§ 15.

Presjednika Zemaljskog Gospodarstvenog Vieća imenuje Car za jedan rok službovanja, t. j. najprvo za vrieme do svršetka godine **1891**, pak od **1892** do svršetka godine **1897** i tako napried za svako šest godina.

Za isti rok službovanja, moraju se imenovati u zemaljsko gospodarstveno Vieće članovi naznačeni u § 14 sl. *d* i *e* sa strane Ministra za Poljodjelstvo, odnosno sa strane Zemaljskog Odbora iz središta u pokrajini stanujućih strukovnjaka poljodjelstva i šumarstva ili odnosnih obrtâ.

U slučaju iztupa Predsjednika ili koga drugoga prije naznačenih članova prije izmaka roka službovanja sliediti će na novo pokriće izpražnjenih mjesta za ostatak roka službovanja.

Prisjednika Zemaljskog Odbora (§ **14** sl. *b.*) naznačiti će sam Zemaljski Odbor, te će isti služiti dokle pripada Zemaljskom Odboru, ako nebi ovaj drugčije odlučio.

§ 16.

Zemaljsko gospodarstveno Vieće ima stalan Odbor koji sastoji:

a) od članova naznačenih u § 14 od slova *a* do slova *e* uključno,

b) od Predsjednikâ kotarskih gospodarstvenih Zadrugâ izabranih u stalni Odbor po § **17**; napokon

c) od članova koje bi eventualno druga društva u smislu § 18 odaslala u stalni Odbor.

§. 17.

Odnosno na izbor u stalni Odbor sačinjavaju Predsjednici kotarskih gospodarskih Zadruga sliedeće skupine:

I. Presjednici kotarskih gospodarstvenih Zadruga u kotarskim Poglavarstvima Zadra, Šibenika i Benkovca.

II. U kotarskim Poglavarstvima Knina, Sinja i Imotskoga.

III. U kotarskim Poglavarstvima Splita, Hvara i Korčule;

IV. U kotarskim Poglavarstvima Makarske i Metkovića;

V. U Kotarskim Poglavarstvima Dubrovnika i Kotora.

Svaka skupina odabire jednoga od svojih članova za stalni Odbor Zemaljskog gospodarstvenog Vieća i to svedj za rok naznačen u § 6 Broj 1 glede službovanja izabranog kao Predsjednika Zadruge.

Potanje odredbe ob ovim izborima ustanoviti će se u jednom izbornom pravilniku zaključenom od Zemaljskog gospodarstvenog Vieća.

§ 18.

Družtvima koji po svojim ustanovam imaju cilj da promiču poljodjelstvo u obće u znatnom dielu pokrajine, ili pojedine osobite grane ili obrte istoga u stanovitim mjestima, te koji u jednom ili u drugom slučaju prikažuju trajnu koristnu djelatnost, može Ministar Poljodjelstva saslušav stalni Odbor podieliti pravo da odašilju zastupnika u Zemaljsko gospodarstveno Vieće i eventualno istodobno i u stalni Odbor istoga.

§ 19.

Zemaljsko gospodarstveno Vieće mora obdržati svake godine redovitu skupštinu, te se sakuplja osim na izvanredna pretresivanja, ako Presjednik nadje da je potrebito ili najmanje polovica članova zahtjeva saziv za pretresivanje stanovitih poslâ.

Stalni Odbor sakuplja se za svoje pretresivanje redovito svaki tromjesec, osim toga u slučaju potrebe usljed poziva Predsjednika, ili kada to zahtjeva najmanje polovica članova Odbora.

Predsjednik mora ustanoviti dnevni red za svaku od tih skupština, te ga priobćiti Namjestniku najmanje osam dana prije dana odredjena za skupštinu.

§ 20.

Za valjanost zaključaka Zemaljskog gospodarstvenog Vieća (§ 19) stavka 1) potrebita je prisutnost četvero osobâ naznačenih u § 14 sl. *a* do *e* uključno sa službovnikom koji je pozvan da predjeda, nadalje trećeg diela onih osobâ koje po sl. *f* i *g* ovoga paragrafa tada imadu pravo na učestvovanje pri skupštinam.

Za valjanost zaključakâ skupštinâ stalnoga Odbora potrebita je prisutnost najmanje polovice osoba koje imadu pravo na učestvovanje, uključno sa službovnikom pozvanim da predsjeda.

Zaključci primaju se absolutnom većinom glasova prisutnih, svakome od kojih bez razlike pripada jedan glas, a Presjednik ima glasovati samo u slučaju kad su glasovi jednako razdieljeni.

Zapisnici razprave, iz kojih mora da bude moguće razabrati sve zaključke, imaju se podastrieti odmah Namjestniku na pregled, te će ih isti putem Zemaljskog Odbora povratiti.

§ 21.

Predmetom pretresivanja u plenarnoj skupštini Zemaljskog gospodarstvenog Vieća biti će oni poslovi o kojim je stalni Odbor zaključio da zbog njihove osobite važnosti za zemaljsko gospodarstvo budu podnešeni plenarnoj skupštini, te oni predlozi koji bi bili dostavljeni Odboru se strane jedne kotarske Zadruge ili jednog gospodarstvenog družtva ili od jednog člana gospodarstvenog Zemaljskog Vieća u roku ustanovljenu za to u Poslovniku, za da budu podastrti Zemaljskom gospodarstvenom Vieću, i koje je Odbor obnašao shodne za pretresivanje u istome po zakonitom djelokrugu zemaljskog gospodarstvenog Vieća (§ 12). Poslovi koji po tome niesu pridržavani plenarnoj skupštini, biti će riešeni u stalnom Odboru, po svome Poslovniku, ili putem zbornog pretresanja i zaključenja ili po Predsjedniku.

U razpravam sa Vladom ili sa Zemaljskim Odborom zametnutim usljed zaključaka plenarne skupštine Zemaljskog gospodarstvenog Vieća, stalni Odbor dužan je pridružiti takovim zaključcima i svoje mnenje koje će se u zbornom viećanju ustanoviti.

§ 22.

Stalni Odbor može glede pretresivanja pojedinih strukovnih pitanja saslušati vještake ili za takove pozvati vještake svojim pretresivanjima sa savjetovnim glasom, te za opredieljene svrhe postavljati Odbore iz sredine svojih članova.

Isti može povjeriti Kotarskim gospodarstvenim Zadrugam, a gdje ih nema, osobito postavljenim pouzdanicima, stalno izvješćivanje svrhu važnih dogadjaja odnosećih se na zemaljsko gospodarstvo, te zaizkivati od istih i od družtva obavješćenja o stvarima koje spadaju u njihov djelokrug.

Upotrebljavanje državnih nižih Vlasti za razvidjanja ili za druge svrhe, te obćenje sa državnim Vlastima u obće sliediti će sa strane stalnog Odbora svedj putem Namjestništva.

§ 23.

Potanje odredbe glede opravljanja posalâ u skupštinam Zemaljskog gospodarstvenog Vieća i stalnog Odbora ustanoviti će se u jednom Poslovniku pretrešenom i zaključenom u skupštini Zemaljskog gospodarstvenog Vieća. Potvrda Poslovnika pripada Ministru za Poljodjelstvo nakon saslušanja Zemaljskog Odbora.

§ 24.

Clanovi zemaljskog gospodarstvenog Vieća i stalnoga Odbora obavljaju svoje službovanje počastno.

Članovi stalnoga Odbora primaju naknadu za troškove skopčane sa njihovim službovanjem po potonjim odredbam, koje će se odnosno na to ustanoviti u Poslovniku.

§ 25.

Zemaljski Odbor skrbi za pomješće skupštine i za posle uredovne.

§ 26.

Godišnji predrazbroj za upravne troškove Zemaljskog gospodarstvenog Vieća i odnosni pazbroj podložni su odobrenju Sabora.

Upravne potrebštine, u koliko niesu na drugi način pokrivene, padaju na teret zemaljske poljodjelske zaklade.

III. Konačne Odredbe.

§ 27.

Izvršba ovoga zakona naložena je Ministru za Poljodjelstvo i Ministru unutrnjih posalâ.

(Dodatak prevoda taljanskoga)

LEGGE

valevole per il Regno di Dalmazia sull' istituzione di Consorzi agrari distrettuali e d' un Consiglio provinciale di Agricoltura nel Regno di Dalmazia.

Coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

I. Consorzi agrari distrettuali.

§ 1.

Per ciascun distretto politico può venir costituito un Consorzio agrario distrettuale nel senso di questa legge. Quale associazione è esso soggetto alle prescrizioni della legge dell' Impeo 15 Novembre 1867 (Boll. Imp. N.o 134) e nella sua speciale qualità di organo per gli interessi agricoli riconosciuto dallo Stato anche alle seguenti disposizioni di questa legge.

L' i. r. Luogotenenza d' accordo colla Giunta provinciale decide dietro domanda delle persone dedite all' agricoltura interessate in argomento se per un distretto politico debba formarsi più d' un consorzio agrario. Ciò non altera punto l' istituzione o la sussistenza di società agrarie costituite puramente in base alla legge sulle associazioni dei 15 Novembre 1867.

§ 2.

Il Consorzio agrario distrettuale ha lo scopo di rilevare, promuovere e rappresentare gli interessi generali agricoli nel distretto ed è quindi da risguardarsi in massima come la corporazione chiamata in prima linea a fare analoghe proposte indipendenti, ad esternarsi su questioni relative ed in generale ad appoggiare nel distretto le misure rispettive dello Stato e della Provincia. Al medesimo compete in ispecie:

1. la cooperazione nel fissare le sovvenzioni da accordarsi dallo Stato o dalla Provincia nel distretto secondo le disposizioni speciali, che verranno emanate in proposito dal Ministro d' Agricoltura, rispettivamente dalla Giunta provinciale;

2. l' iniziativa o cooperazione riguardo a quelle istituzioni e misure, che servono a rafforzare e rassodare viemaggiormente il possesso agrario nel distretto ed in ispecie a sviluppare sempre più i consorzi agrari pel raggiungimento di scopi speciali (come p. e. per promuovere il credito personale degli agricoltori, per iscopi d' assicurazione ecc.), coll' osservanza delle relative prescrizioni generali;

3. l' iniziativa o cooperazione onde promuovere migliorie agrarie d' importanza pubblica, come pure l' istruzione agraria;

4. il diritto di partecipare al Consiglio provinciale di Coltura agraria secondo le norme speciali della sezione seconda di questa legge.

§ 3.

Resta libero d' entrare nel Consorzio a chiunque possegga nel circondario dello stesso (§ 1.) sia come proprietario, o usufruttuario, sia in affitto o a mezzadria (§ 1103 C. c. g. a.) uno stabile destinato all' esercizio dell' economia agraria o forestale o d' un ramo della medesima. Altre persone non possono venir assunte nel Consorzio.

§ 4.

L' Autorità politica distrettuale, d' accordo con distinti agricoltori del distretto ed assistita possibilmente dalle società agrarie esistenti, farà i preparativi per la costituzione del Consorzio, approntando un abbozzo dello Statuto del Consorzio coll' osservanza delle norme contenute nel § 4 della legge sulle associazioni 15 Novombre 1867 e dei §§ 5—8 della legge presente e convocando quindi un' adunanza degli agricoltori per discutere ed approvare lo statuto, come pure per eleggere le persone incaricate degli ulteriori passi per la costituzione del Consorzio.

§ 5.

Lo statuto non può prefiggere al Consorzio altro scopo, che quello accennato nel primo capoverso del § 2. Però con riguardo ai rapporti ed ai bisogni agricoli del distretto resta libero di stabilire anticipatamente nello statuto in quali singole direzioni si debba precipuamente tendere a promuoverli.

§ 6.

Fra le norme sugli organi della direzione consorziale e della rappresentanza in confronto di terzi lo statuto conterrà le seguenti prescrizioni:

1. che il Consorzio vien diretto da una Giunta eletta, che nomina dal proprio seno il Capo (Presidente) ed il suo sostituto, e che la durata di funzione dei membri della Giunta, del Capo (Presidente) e del suo sostituto, senza riguardo all' epoca della costituzione del Consorzio, cessa colla fine del 1888, poi del 1891, e così di seguito per un triennio, per cui anche eventuali elezioni in sostituzione di organi che sortono nel frattempo, sono da farsi solo per il resto del periodo d' attività;

2. che la rappresentanza del Consorzio in confronto di terzi spetta esclusivamente al Presidente, rispettivamente al suo sostituto, tranne i casi in cui il Consorzio assume obblighi di diritto, pei quali nello statuto si può anche prendere un' altra disposizione;

3. che è pure obbligo del Presidente, del suo sostituto e degli altri membri della Giunta di appoggiare la pubblica amministrazione nell' intento a promuovere l' agricoltura e nel dar esecuziono alle leggi relative, e ciò in conformità alle disposizioni generali, che venissero emanate in proposito, o secondo i casi in cui saranno specialmente ricercati.

§ 7.

Il Presidento ed il suo sostituto devono, per poter entrare in funzione, essere confermati dal Luogotenente.

§ 8.

Fra le disposizioni sullo scioglimento del Consorzio lo statuto deve contenere la prescrizione, che il Consorzio deve sciogliersi quando il numero dei suoi membri è inferiore di quello richiesto nel § 10 per la costituzione, e non lo raggiunge entro un termine da fissarsi dall' Autorità politica distrettuale.

§ 9.

Prima della costituzione del Consorzio si devono presentare i cinque esemplari dello sttuto richiesti dalla legge sulle associazioni all' Autorità politica provinciale, che in base alla legge sudetta ed alle premesse disposizioni della presente legge, ne deve esaminare la legalità e quindi nel enso delle accennate leggi decidere sull' ammissibilità dell' ideata formazione del Consorzio.

§ 10.

Dichiarata ammissibile la formazione del Consorzio in base agli statuti prodotti, si paserà, appena raggiunto il numero di 20 membri, alla costituzione del Consorzio e si ricercherà dall' Aurità politica provinciale, la certificazione dell' esistenza legale del Consorzio pei rapporti pubblici e :ivili a senso del § 9. della legge sulle associazioni.

§ 11.

Le spese richieste dall' esistenza e dall' attività del Consorzio — inquantochè per promuvere rami speciali od imprese d' economia agraria non vi si concorra con mezzi pubblici o privati — verranno coperte coi contributi dei soci a norma dello statuto e con altre eventuali entrate del Consorzio.

II. Consiglio provinciale di Agricoltura.

§ 12.

Il Consiglio provinciale di Agricoltura viene formato in base a questa legge ed ha per compito di rilevare, promuovere e rappresentare gli interessi dell' agricoltura della Dalmazia.

Alla sua sfera d' attività appartiene in ispecial modo:

1. Il dar pareri in affari di agricoltura dietro domande del Governo o della Giunta provinciale;

3. il fare proposte indipendenti in affari di agricoltura al Governo od alla Giunta provinciale, a seconda dell' oggetto e della competenza;

3. appoggiare l'attività dei Consorzi distrettuali, degli agricoltori e di quelle altre società nella provincia, che a norma dello statuto si sono proposte per compito la cura e l' incremento dell' agricoltura in generale o di singoli rami od industrie della medesima; inoltre

4. i seguenti aflari da disimpegnarsi a mezzo del suo Comitato permanente (§ 16):

a) la cooperazione all' esecuzione di misure dirette a promuovere l' agricoltura dietro analoghe richieste del Governo o della Giunta provinciale nella loro sfera d' attività;

b) la cura della statistica agricola secondo i principî da stabilirsi d' accordo col Governo; la cura di scambievoli relazioni tecniche coi Consorzi agrari distrettuali e con altre società accennate al N.o 3.

§ 13.

Il Consiglio provinciale di Agricoltura ha la sua sede in Zara.

§ 14.

Il Consiglio provinciale di Agricoltura è composto dai seguenti membri:

a) dal Presidente del Consiglio provinciale di Agricoltura, contemporaneamemte Direttore del Comitato permanente.

b) da un membro della Giunta provinciale, che funge contemporaneamente qual sostituito del Presidente.

e) dal referente, cui sono affidati gli affari d' agricoltura presso la Luogotenenza, che può domandare l' intervento dell' i. r. Ispettore agrario, dell' i. r. Ingegnere pelle migliorie, dell' i. r. Ispettore forestale e del veterinario provinciale, come periti;

d) da due membri nominati dal Ministro d' Agricoltura;

e) da due membri nominati dalla Giunta provinciale;

f) dai Capi (Presidenti) dei Consorzi agrari distrettuali, finalmente

g) da membri eventualmente inviativi da altre società, giusta il § 18.

§ 15.

Il Presidente del Consiglio provinciale di Agricoltura viene nominato dall' Imperatore per un periodo di funzione, cioè la prima volta fino alla fine del 1891, quindi pel 1892 fino alla fine del 1897, e così avanti di sei in sei anni.

Per uguali periodi di funzione i membri accennati nel § 14 let. d) ed e) sono da chiamarsi nel Consiglio provinciale di Agricoltura dal Ministro d' Agricoltura, rispettivamente dalla Giunta provinciale, scegliendoli fra uomini esperti nell' economia agraria o forestale o nei relativi rami d' industria.

Sortendo di carica il Presidente od un altro dei membri sunnominati, prima che sia spirato il periodo di funzione, segue il rimpiazzo del posto vacante per il tempo ancor rimanente del periodo stesso.

Il membro della Giunta provinciale (§ 14, let. b) viene designato dalla Giunta stessa, e resta in carica fino a tanto che fa parte della Giunta provinciale, purchè questa non disponga altrimenti.

§. 16.

Il Consiglio provinciale di Agricoltura ha un Comitato permanente, che è composto:

a) dei membri accennati nel § 14 alle lettere a) fino inclusivamente e);

b) dei Capi (Presidenti) dei Consorzi agrari distrettuali eletti nel Comitato permanente a norma del § 17; finalmente

c) dei membri inviati eventualmente al Comitato permanente da altre società in comformità al § 18.

§. 17.

Riguardo all' elezione pel Comitato permanente i Presidenti dei Consorzi agrari distrettuali formano i seguenti gruppi:

I. I Presidenti dei Consorzi distrettuali nei Capitanati di Zara, Sebenico e Benkovac,
II. nei Capitanati di Knin, Siuj, Imoski,
III. nei Capitanati di Spalato, Lesina e Curzola,
IV. nei Capitanati di Makarska e Metković,
V. nei Capitanati di Ragusa e Cattaro.

Tutti i gruppi eleggono ciascuno un membro nel Comitato permanente del Consiglio provinciale di Agricoltura, e precisamente per la durata di funzione dell' eletto quale Presidente del Consorzio distrettuale, accennata nel § 6 N. 1.

Le ulteriori modalià di queste elezioni verranno determinate da un regolamento elettorale da elaborarsi dal Consiglio provinciale di Agricoltura.

§ 18.

Società, che in base al loro statuto hanno per iscopo di promuovere la agricoltura in genere, in una parte rilevante della Provincia, o singoli rami od industrie della medesima in località deter-

minate, e nell' uno o nell' altro caso sviluppano costantemente una efficace attività, possono ottnere dal Ministro d' Agricoltura, sentito il parere del Comitato permanente, il diritto d' inviare un rapresentante al Consiglio provinciale di Agricoltura ed eventualmente anche al Comitato permanente lella medesima.

§ 19.

Il Consiglio provinciale di Agricoltura deve tenere ogni anno un' adunanza ordinaria e si riunisce oltreaciò a discussioni straordinarie, quando il Presidente lo trova necessario o quando aneno la metà dei suoi membri ne chiede la convocazione per trattare affari determinati.

Il Comitato permanente di regola si raduna a deliberare ogni trimestre ed inoltre in cao di bisogno dietro invito del Presidente o quando almeno la metà dei suoi membri lo domanda.

L' ordine del giorne di ciascuna di queste adunanze deve venir fissato dal Presidente e partecipato almeno 8 giorni prima dell' adunanza al Luogotenente.

§ 20.

Pella validità dei conchiusi d' un adunanza del Consiglio provinciale di Agricoltura (§ 19, capoverso 1) occorre la presenza di quattro delle persone accennate nel § 14, let. *a)* fino *e)*, compreso il funzionario chiamato a presiedere, inoltre la presenza d' un terzo delle persone in llora autorizzate a prender parte all' adunanza giusta let. *f)* e *g)* del paragrafo citato.

Pella validità delle adunanze del Comitato permanente, occorre la presenza di almeno la metà delle persone autorizzate a prendervi parte, compreso il funzionario chiamato a presiedere.

I conchiusi vengono presi a maggioranza assoluta di voti dei presenti, ad ognuno dei quali senza distinzione spetta un voto; il presidente darà il suo solo in caso di parità di voti.

I protocolli di sessione, dai quali devono potersi rilevare tutti i conchiusi presi, saranno assegnati indilatamente al Luogotenente pell' ispezione, e da questo vengono ritornati pel tramite della Giunta provinciale.

§ 21.

Formeranno oggetto di discussione nell' adunanza plenaria del Consiglio provinciale di Agricoltura quegli affari, che il Comitato permanente, perchè di rilevante importanza per l' agricoltura, ha deliberato di presentare all' adunanza stessa; poi quelle proposte, che entro il termine prefisso nel regolamento interno vennero insinuate al Comitato per essere presentate al Consiglio provinciale di Agricoltura da un Consorzio distrettuale o da una società agraria. o da un membro del Consiglio, e che dal Comitato furono trovate idonee ad esser discusse dal Consiglio provinciale di Agricoltura con riguardo alla competenza legale del Consiglio stesso (§ 12). Gli affari poi, che non sono riservati al Consiglio, sono da evadersi nel Comitato permanente a norma del suo regolamento interno, sia in vìa di discussione e conchiuso gremiale, sia a mezzo del presidente.

Nelle trattative col Governo o colla Giunta provinciale dipendenti da conchiusi dell' adunanza generale del Consiglio provinciale di Agricoltura, il Comitato permanente è tenuto ad aggiungere a questi conchiusi anche il proprio parere da discutersi in gremio.

§ 22.

Per trattare singole questioni della relativa materia il Comitato permanente può sentire periti od anche domandarne l' intervento alle sue discussioni con voto consultivo; come pure constituire per iscopi determinati subcomitati formati da propri membri.

Esso può incaricare i Consorzi agrari distrettuali, ovvero quando questi mancassero, uomini di fiducia a ciò eletti, di riferire permanentemente sugli avvenimenti importanti, che riflettono l' agri-

coltura, monchè riportare da quelli, come pure da Società, informazioni sugli oggetti della loro sfera d' attività.

Requisitorie ad i. r. Autorità subalterne per rilievi od altri scopi, come pure la corrispondenza del Comitato permanente colle Autorità dello Stato in generale, avrà sempre luogo pel tramite della Luogotenenza.

§ 23.

Le ulteriori modalità relative alla pertrattazione degli affari nelle adunanze del Consiglio provinciale d' agricoltura e nel Comitato permanente, verranno determinate in un regolamento interno, che si discuterà e conchiuderà in un' adunanza del Consiglio provinciale di agricoltura. L' approvazione del regolamento interno spetta all' i. r. Ministro d' Agricoltura, sentita la Giunta provinciale.

§ 24.

I membri del Consiglio provinciale di Agricoltura e del Comitato permanente esercitano le loro funzioni come ufficio d' onore.

Ai membri del Comitato permanente si accorda, dietro norme speciali da stabilirsi nel Regolamento interno, un abbuono pelle spese congiunte colle loro mansioni.

§ 25.

La Giunta provinciale ha da provvedere pel locale di adunanze e pel disbrigo degli affari ufficiosi.

§ 26.

Il preventivo annuo per le spese d' amministrazione del Consiglio provinciale di Agricoltura, ed il rispettivo consuntivo soggiaciono alll' approvazione della Dieta provinciale.

Le esigenze per l' amministrazione, che non fossero altrimenti coperte, lo saranno anzitutto dal fondo provinciale di agricoltura.

III. Disposizione finale.

§ 27.

L' esecuzione di questa legge è affidata al Ministro d' Agricoltura ed a quello dell' Interno.

sulle quali ha riferire da quelli, come pure le domande intese a conseguir sussidi dallo Stato stesso.

Requisitorie ad I. R. Autorità subalterne per rilievi od altri scopi, come pure la corrispondenza del Comitato permanente colle Autorità dello Stato in generale, avrà somma luogo nel tramite della Luogotenenza.

§ 23

Le ulteriori modalità relative alla pertrattazione degli affari nelle adunanze del Consiglio provinciale d'agricoltura e del Comitato permanente, verranno determinate in un regolamento, alla cui deliberazione è competente in un'adunanza del Consiglio provinciale di agricoltura, l'approvazione del regolamento interno spetta all'I. R. Ministro d'Agricoltura, sentita la Giunta provinciale.

§ 24

I membri del Consiglio provinciale di Agricoltura e del Comitato permanente esercitano le loro funzioni come ufficio d'onore.

Ai membri del Comitato permanente si accorda diarie norma quanto da stabilirsi nel Regolamento interno, un abbuono pelle spese congiunte colle loro missioni.

§ 25

La Giunta provinciale ha da provvedere pel locale di adunanza e pel disbrigo degli affari d'ufficio.

§ 26

Il preventivo annuo per le spese d'amministrazione del Consiglio provinciale di Agricoltura ed il rispettivo consuntivo soggiacciono all'approvazione della Dieta provinciale.

Le esigenze per l'amministrazione, che non fossero altrimenti coperte, lo saranno mediante dal fondo provinciale di agricoltura.

III. Disposizioni finali.

§ 27

L'esecuzione di questa legge è affidata al Ministro d'Agricoltura ed a quello dell'Interno.

(Prilog 17.)

Br. 4614.

Visoki Sabore!

Zemaljski Odbor ima čast podnieti Visokome Saboru na pretres i odobrenje Proračun Zemaljske Zaklade za god. 1886.

Potrebština iznosi . . . . f. 413.919
prama odobrenoj za god. 1885 su . . . . „ 398.579
veća je za . . . . f. 15.340

Ovo povišenje ima se pripisati osobito:

1. povećanju troška za ukonačenje pod naslovom V. u iznosu fior. 3314, a to za nabavu pokućstva novim žandarskim postajam u Boki Kotorskoj, i za naknade za ukonačenje stajače vojske u onom kotaru;

2. povećanju troška za bolnice u iznosu fior. 4307, a to radi većeg broja primljenih bolestnika;

3. povećanju troška za zemaljski dug u iznosu fior. 6719, obzirom na novi zajam koji se ima sklopiti;

4. povećanju od fior. 1000 pri točki za podpore Obćinam na uzdržanje obćinskih puta;

5. uvrštenom trošku od fior. 900 za odgoj dvaju pitomaca zanatlija u obrtu i zanatu.

Ostale promjene u raznim naslovim troška neznatne su i obrazložene u dodanim razjasnenjim.

Nego povećali su se i dohodci, a navlaš tim u koliko veći broj nemoćnika u bolnici sobom donosi i veću naknadu od strane zanimanih. Pak, usljed naravitog razvoja i poboljšanja obćeg ekonomičnog stanja, povećale su se i pristojbine državnih poreza, na koje su udareni zemaljski prirezi, tako da istim postotkom ima se veća svota na podmiru potrebštine. Radi toga moguće je ovaj put sve troške podmiriti istim prirezima za god. 1885, i ima se još pretičak od fior. 1991.

Zemaljski Odbor ima dakle čast predložiti neka Visoki Sabor zaključi:

1. Potrebština Zemaljske Zaklade za god. 1886 proračunana je na fior. 413.919, a osobiti dohodci Zemaljske Zaklade ustanovljeni su na fior. 78.550.

2. Na podmiru iztičućeg manjka od fior. 335.369 udareni su sliedeći pokrajinski nameti:

a) Prirez od 33% izravnim porezom zemljarine, kućarine, obrtarine i dohodarine (pristojbina vanredna i redovita);

b) Prirez od 100% potrošarini, po cieniku dodanu zakonu 18 svibnja 1875 (Z. Z. L. Br. 51), na sve stvari, izuzam točke cienika 3, 4, 6;

c) Posebne odredbine na uvoz u sva mjesta podložna potrošarini:

na pivo . . . . f. 0:90
na žeste neosladjene . . . . „ 3:—
na žeste osladjene (točka 4 cienika) . . . . „ 4:50
na svaku metričku centu (Pokr. Zakon 17 studenoga 1880 Br. 62).

Zadar, 30 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Klaić.

Predrazbroj

„Pokrajinske dalmatinske Zaklade“

za godinu 1886.

Potrebštine.

NASLOV		TOČKA		Predloženo za godinu 1886		Odobreno za godinu 1885		Prama onoj godine 1885 svota prdložena za 1886 iznaa	
				po točni	po naslovu	po točki	po naslovu	više	manje
I.	Troškovi uprave	1	Doznake službovne članovom Zemaljskog Odbora	13100		13100			
		2	Služba Odborove pisarne, u tom dnevnice i putbine njezinu osoblju	7003		6561		442	
		3	Stanarine	900		900			
		4	Blagajnička služba	700		700			
		5	Računarska služba	1700		1700			
		6	Graditeljna služba	1800		1800			
		7	Izdavanje Lista pokrajinskih zakona	1000		1000			
		8	Troškovi za Sabor Kraljevine	7682		7682			
					33885		33443	442	
II.	Navrćanje boginjâ				3000		3000		
III.	Zaprate				1600		1800		200
IV.	Kazničari				550		200	350	
V.	Ustamba	1	Oružaništva	27459		25045		2414	
		2	Vojništva	2900		2000		900	
					30359		27045	3314	
VI.	Priprega				6000		6000		
VII.	Putevi				13000		12000	1000	
VIII.	Vode				2000		2000		
			Prenosak		90394		85488	4906	

Potrebštine.

NASLOV		TOČKA		Predloženo za godinu 1886 po točki	Predloženo za godinu 1886 po naslovu	Odobreno za godinu 1885 po točki	Odobreno za godinu 1885 po naslovu	Prama onoj godine 1885 svota predložena za 1886 iznaša više	manje
			Prinosak		90394		85488	4906	
IX.	Bolnice	1	Bolestnici	88383		83911		4472	
		2	Rodilje	3650		3650			
		3	Ludjaci	18944		19074			130
		4	Nahodi	47183		47323			140
		5	Mirovine onim koji su služili kod Bolnicâ i njihovim potomkom	3406		3301		105	
					161566		157259	4307	
X.	Podpore umjetnosti i zanatom				1500		600	900	
XI.	Podpore knjizi				400		400		
XII.	Učione	1	Doprinesak pokrajinskoj učionskoj zakladi	113931		114381			450
		2	Doprinesak Mirovinskoj učiteljskoj zakladi	12975		14017			1042
					126906		128398		
XIII.	Pokrajinski Dug	1	Zajam god. 1883:	20051	19784			267	
		2	Zajam god. 1886	11702				11702	
		3	Zajam gibni			5250			5250
					31753		25034	6719	
XIV.	Razni troškovi				1400		1400		
			Sbroj		413919		398579	15340	

Pokriće.

	NASLOV		TOČKA	Predloženo za godinu 1886 po točki	Predloženo za godinu 1886 po naslovu	Odobreno za godinu 1885 po točki	Odobreno za godinu 1885 po naslovu	Prama onoj godine 885 svota predložena za 886 iznaš više	Prama onoj godine 885 svota predložena za 886 iznaš mnje
I.	Dohodci vlastiti pokrajinske zaklade		Od Državnih Obveznika		603		603		
II.	Dohodci Bolnicâ	1	Bolestnici	5537		5210		327	
		2	Nahodi	331		351			20
					5868		5561	307	
III.	Naknade bolničkih troškova	1	Bolestnici	56109		46000		10109	
		2	Ludjaci	15770		17500			1730
		3	Nahodi	200		200			
					72079		63700	8379	
IV.	Naknade zapratnih troškova				1300		1300		
V.	Prirez pokrajinski izravnim porezom		33% na zemljarinu, kućarinu, obrtarinu, dohodarinu, a na ukopnu pristojbinu od fiorinâ 617.000.		203610		198990	4620	
VI.	Prirez pokrajinski potrošarini	1	100% na vino, a na fiorinâ 21000.	21000		21000			
		2	100% na sve ostale stvari izuzam stavke 3. 4. 6. cienika, a na fiorinâ 92000.	92000		92000			
					113000		113000		
			Prenosak		396460		383154	13306	

Pokriće.

NASLOV		TOČKA		Predloženo za godinu 1886		Odobreno za godinu 1885		Prama onoj godine 1385 svota predložena za 1886 iznaša	
				po točni	po naslovu	po točki	po naslovu	više	manje
			Prinosak		396460		383154	13306	
VII.	Uvozarina	1	Na pivo 90 novč. na metričku centu, a na metričkih centa 4444.	4000		3600		400	
		2	Na rakiju neosladjenu i na žestu fiorina 3 od metričke cente, a na met. cent. 5000.	15000		12000		3000	
		3	Na likere i druge žestine osladjene fiorina 4:50 od metričke cente, a na met. cent. 100.	450		450			
					19450		16050	3400	
			Sbroj		415910		399204	16706	
			Sravnav potrebštine		413919				
			Nastaje pretičak		1991				

Hosted by Google

Prilog I.

Razbrojitba (po točkam) troškova i dohodaka sabranih u Predrazbroju pokrajinske Zaklade god. 1886.

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe.		Iznsak
I. Troškovi uprave	Toč. 1. Doznake službovne članovom Zemaljskog Odbora, a to		
	Predsjedniku	f. 3500	
	Četvorici Prisjednikâ	„ 9600	
			1310
	Toč. 2 Služba Odborove pisarne:		
	Tajniku	f. 1200	
	Ravnatelju	„ 1150	
	Pisaru	„ 750	
	Dvama Slugam po fior. 400	„ 800	
	Dodatak najma jednome slugi	„ 120	
	Stanarska naknada jednome slugi	„ 50	
	Prepisivanje i kameno-tiskanje	„ 700	
	Hartije, tiskanice, svieće, drva i druge potrebštine ureda i pisarne	„ 600	
	Pokućstvo i poprave	„ 300	
	Dnevnice i putbine osoblju Odbora	„ 300	
	Mirovina bivšemu Ravnatelju pisarne	„ 300	
	Mirovina bivšemu Častniku pisarne	„ 600	
	Isto udovici jednoga sluge	„ 133	
			7003
	Toč. 3. Stanarine: Za jedan pod u kući Cosmacendi gdino su smješteni Uredi Odborovi		900
	Toč. 4. Blagajnička služba: Doprinesak c. k. državnoj blagajni za Blagajničku službu, što opremaju c. k. Pokrajinska Blagajna i cc. kk. Porezni i Carinarski Uredi u pokrajini		700
	Toč. 5. Računarska služba: Doprinesak c. k. državnoj Blagajni za računarsku službu opremljenu po Računarskom Namjestničkom Odsjeku		1700
	Toč. 6. Graditeljna služba:		
	Najam tekničkomu vještaku	f. 1000	
	Dnevnice i putbine istomu	„ 800	
			1800
	Prenosak		25203

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe	Iznosak
	Prinosak .	25203
	Toč. 7. Izdavanje Lista pokrajinskih zakona	1000
	Tok. 8. Troškovi za Sabor Kraljevine: *a)* Putbine Zastupnikom nestojnicim u Zadru f. 1350 *b)* Dnevnice 36.im Zastupnikom po fior. 4 na dan, a za 25 dana „ 3600 *c)* Brzopiscim „ 800 *d)* Tiskanje spisâ i razprava Saborskih „ 1000 *e)* Stanarine i porez „ 132 *f)* Razni troškovi „ 800	7682
	Sbroj od Naslova I.	33885
II. Navrćanje boginjâ	Dnevnice i putbine navrćaocem	3000
III. Zaprate	Troškovi unutri u zemlji na osobe zapraćene na njihov dom, i što se naknadi pokrajinskim zakladam inokrajnim po Carevini za dalmatince amo zapraćene	1600
IV. Kazničari	Naknada zakladam drugih pokrajina u Carevini za hranu dalmatinskih pripadnika zatvorenih u Popravnicam	550
V. Ustamba	Toč. 1. Ustamba Oružaništva: *b)* Stanarina kasarnâ i pisarnâ, za stanove c. k. Častnika itd. f. 25.137 *a)* Pokućstvo novih postaja u Boki i 1.i obrok duga od fior. 13.934:95 f. 2322 Sbroj f. 27.459 Toč. 2. Ustamba Vojništva: Pokrajinski dopunjak naknadam ustanovljenim za stalno ukonačenje vojnika fior. 2900	
	Sbroj od Naslova V.	30359
VI. Priprega	Dugovina na teret pokrajinskoj zakladi da podmiri pripregovinu što je predplatilo c. k. Vojništvo i Oružaništvo	6000

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe.	Iznosak
VII. Putevi	Uzdržanje, pregradnje i gradnje po cielo nove puteva nedržavnih (Pod-Prilog sl. A.)	1300
VIII. Vode	Isto glede Vodâ	200
IX. Bolnice	Toč. 1. Bolestnici f. 88383 „ 2. Rodilje „ 3650 „ 3. Ludjaci „ 18944 „ 4. Nahodi „ 47183 „ 5. Mirovine, oskrbine i druga pravilna providjenja i milostinje osobam koje su služile kod Bolnicâ i njihovim potomkom „ 3406 } Pod-prilog sl. B.	
	Sbroj Naslova IX.	161.566
X. Podpore umjetnostim i zanatom	Podporine moroplovne, 4 po fior. 150 f. 600 Podporine dvama gojencem, da se usavrše u zanatu „ 900	
	Sbroj Naslova X.	1500
XI. Podpore knjizi	Podpore književnim izdavanjem	400
XII. Učione	Toč. 1. Doprinesak pokrajinskoj učionskoj zakladi f. 113931 Toč. 2. Doprinesak Mirovinskoj učiteljskoj zakladi f. 12975	
	Sboj Naslova XII.	126.906
XIII. Pokrajinski Dug	1. Zajam 1883. *a)* Godišbina za dobit i utrnuće f. 17600 *b)* Dohodarina III. Razreda i prirezi „ 2118 *c)* Biljegovina na coupons „ 333 Sbroj fior. 20051 2. Zajam 1886. Godišbina za dobit i utrnuće f. 11702	
	Sbroj Naslova XIII.	31753
XIV. Razni troškovi	Troškovi koji ne upadaju u predjašnje naslove	1400

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe		Iznosak
I. Vlastiti dohodci pokrajinske Zaklade	Dobiti na Državnih Obveznicah		603
II. Dohodci Bolnicâ	1. Bolestnici 2. Nahodi } Podprilog Sl. B.	f. 5537 „ 331	
	Sbroj Naslova II.		5868
III. Naknadle bolničkih troškova	1. Bolestnici 2. Ludjaci 3. Nahodi } Pod-prilog Sl. B.	f. 56109 „ 15770 „ 200	
	Sbroj Naslova III.		72079
IV. Naknadle zapratnih troškova	Što Općine dalmatinske i druge Pokrajine u Carevini naknadjuju što je pokrajinska Zaklada predujmila na osobe zapraćene k svojoj kući		1300

Pod-prilog A).

Razbrojitba troškova u pokrajinskom predrazbroju god. 1886 ukazanih pod naslovom „Putevi.

NAZNAČENJE RAZBROJKA	Iznosa	
	posebni	ukupni
	fiorinâ	
I. Gradnje i pregradnje predielnih puteva		4000
II. Uzdržanje predielnih puteva		
1. Put Zadar-Posidarje-Jesenice	400	
2. Put Karin-Benkovac-Pakoštani	576	
3. Put Prapatnica-Drniš	360	
4. Put Djeverske-Drniš-Muć-Sinj-Klis	1480	
5. Put Makarska-Kozica (Rodić-cesta)	510	
6. Put Škobaljuša	170	
7. Za sitnije radje	1192	
8. Put Crveni grm — Mali Prolog	12	
		4700
III. Nabava i poprava orudja		300
IV. Pripomoći Občinam za puteve		4000
Skupa .		13000

Pod-prilog B).

Razbrojitba troškova i prihodâ Bolnicâ.

TOČKE	Bolnice				
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Skupa
	fiorina				
Bolestnici					
Troškovi.					
Najmovi činovnikom i liečnikom	2400	1587	1800	1800	7587
Najmovi i nadnice bolničarom i slugam	1188	1188	924	1060	4360
Naknada Milosrdnicam za odjeću	780	720	540	540	2580
Bogoslužba	380	280	280	240	1180
Potrebštine uredu i pisarni	150	100	100	100	450
Stanarine	—	—	—	376	376
Nagrade i podpore	150	150	150	150	600
Nove gradnje	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	200	440	250	250	1190
Hrana i liečenje bolestnikâ u Bolnicah dalmatinskih	16000	10000	17000	12000	25000
Tereti na vlastitom imetku Bolnicâ	—	30	100	700	830
Razni troškovi	50	20	30	30	130
Sbroj	21298	14516	21224	17246	79283
Hrana i liečenje običnih bolestnika dalmat. van Dalm.					14000
Hrana i liečenje novakâ kod vojničkih Bolnica					100
Sbroj svih trošaka					88383
Prihodi.					
A. Dohodci baštine					
Dobiti na Državnih Obveznicâ	—	7	168	1161	1336
„ na privatnih pismih	—	22	100	372	494
„ iz prodanih nepokretnina	—	—	—	170	170
Najmovi na kućah u gradu i zemljah u polju	—	—	240	278	518
Nasliedne daće	—	—	—	59	59
Doprinesci	—	—	—	2900	2900
Prihodi razni	30	5	10	15	60
Sbroj	30	34	518	4955	5537

TOČKE	Bolnice				
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Skupa
	fiorinâ				
Prenosak	30	34	518	4955	5537
B. Naknade					
Od bolestnika plaćaocâ	400	250	300	250	1200
Za tamničare političke i zločinske	—	20	40	40	100
Od Obćina dalm. (na temelju pokr. Zak. 14 pros. 1866) za bolestnike njihove pripadnike . . .	14132	12987	17687	7803	52609
Od drugih Pokrajina u Carev. za njihove pripadnike	600	200	600	600	2000
Od inostranih Država za njihove pripadnike . .	70	30	70	30	200
Sbroj	15202	13487	18697	8723	56109
Skupa prihoda .	15232	13521	19215	13678	61646
Rodilje					
Troškovi.					
Hrana i liečenje siromašnih rodilja dalmatinka kod dalmatinskih Bolnica	800	400	900	1450	
Hrana i liečenje siromašnih rodilja dalmatinka kod Zavoda van Dalmacije					3550
					100
Sbroj .					3650

TOČKE	Ludnica u Šibeniku fiorina
Ludjaci	
Troškovi.	
Najmovi činovnikom i liečnikom	1720
Najmovi i nadnice bolničarom i slugam	1644
Naknade Milosrdnicam za odjeću	720
Bogoslužba	280
Potrebštine uredu i pisarni	20
Nagrade i podpore	60
Uzdržanje sgradjâ	150
Hrana i liečenje ludih u Ludnici dalmatinskoj . .	13500
Tereti na vlastitom biću Ludnice	100
Troškovi razni	50
Sbroj .	18244
Hrana i liečenje ludjaka dalmatinskih van Dalmacije	700
Sbroj svih trošaka .	18944
Prihodi.	
Naknade	
Od bolestnika plaćaoca	1200
Od Obćina dalmatinskih (na temelju pokrajin. zak. 14 pros. 1866) za ludjake svoje pripadnike .	14370
Od drugih Pokrajina u Carevini za njihove pripadnike	200
Skupa Prihodâ .	17770

TOČKE	Zavodi					
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Kotor	Skupa
	fiorina					
Nahodi						
Troškovi.						
Najmovi činovnikom i nadostojnicam . .	1060	1043	1260	1200	450	5013
Nadnice trajnim dojiljam	250	200	246	240	264	1200
Naknada Milosrdnicam za odjeću . . .	120	120	120	120	—	480
Stanarine	—	—	—	—	—	—
Potrebštine uredu i pisarni	40	40	40	50	30	200
Nagrade i podpore	40	40	40	40	80	240
Uzdržanje sgradjâ	10	10	20	40	20	100
Hrana nahodâ van Zavoda	10800	5300	9600	4000	3600	33300
Troškovi uprave (u Zavodih)	2000	1000	1300	1800	400	6500
Troškovi razni	15	5	10	10	10	50
Sbroj .	14335	7758	12636	7500	4854	47083
Hrana na dojitbu van Dalmacije . . .						100
Sbroj svih trošaka .						47183
Prihodi.						
A. Dohodci baštine.						
Dobit na Državnih Obveznicah . . .				42	6	48
Dohodci od nepokretninâ				—	3	3
Doprinesci				280	—	280
Sbroj .	—	—	—	322	9	331
B. Naknade.						
Od drugih Pokrajina u Carevini za nahode njihove pripadnike						200
Skupa prihodâ .						531

TOČKE	Zavodi					
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Kotor	Skupa
	fiorina					
Bolestnidi i Nahodi						
Troškovi.						
Mirovine činovnikom	157	—	—	450	—	607
Mirovine udovicam činovnikâ	105	—	490	560	—	1155
Oskrbine	316	150	204	563	—	1233
Milostinje	183	120	—	108	—	411
Sbroj .	761	270	694	1681	—	3406

Razjasnenja

Predrazbroju pokrajinske Zaklade dalmatinske za godinu 1886.

Potrebštine.

Naslov I. „Troškovi uprave“

Točka 2 „Služba Odborove pisarne“ poskače skupa fior. 442, a to jer:

a) Predrazbraja se Ravnatelju pisarne ciela petogodišnjica od fior. 50, pošto je dostigao prvo petogodje danom 1.im studenoga 1885, te mu za ovu godinu ne bilo predrazbrojeno već za 2 mjeseca fior. 8, odtud razlika od . . . . f. 42: —

b) Predrazbraja se mirovina doznačena Jozipu Armanini, Častniku Odborovu . . . . „ 600: —

Skupa f. 642: —

c) Iznosak fior. 950 predložen za god. 1885 jednome Častniku, obalio se na fior. 750 prama plaći jednog Pisara, te manje . . . . „ 200: —

Po tom nastaje gori kazani višak od . . . . . „ 442: —

Naslov II. „Navrćanje boginja“
Naslov VI. „Priprega“
Naslov VIII. „Vode“
Naslov XI. „Podpore knjizi“
Naslov XIV. „Razni troškovi“

Tu je sve koliko je bilo predloženo i odobreno za god. 1885.

Naslov III. „Zaprate“

Predloženo je fior. 1600, dakle manje nego god. 1885 f. 20, odgovarajuć onomu što se trošilo zadnjeg trogodišta.

Naslov IV. „Kazničari“

U kući popravnice u Ljubljani sad su zatvorena tri dalmatinca: Šetka Josip, Filip Šimurina i Frane Penović, te se za nje predrazbraja f. 550, to je fior. 350 više nego god. 1885, kadno onamo ne bio nego jedan.

Naslov V. „Ustamba“.

Točka 1. „Ustamba Oružaništva“.

na *a)* Na temelju predrazbroja prikazana od c. k. Zapoviedništva Oružaničkoga predlaga se za god. 1886 u ime stanarine kasarna, pisarnâ itd. fior. 25137, te prama svoti god. 1885 više . . . f. 92: —

a to jer se zavela nova postaja, pa to ne iznilo više nego fior. 92, jer se preštedilo obaljenjem stanarina od drugih postaja.

na *b)* Ubrojilo se . . . . „ 2322: —

kao I. obrok duga od fior. 13.934 : 90 ½ što se duguje pokr. c. k. Zapoviedništvu Oružaničkomu a što je ono potrošilo u nove postaje ponamještene po Boki Kotorskoj.

Preuzvišeno je Ministarstvo obrane zemaljske Odpisom 12/11 o. g. Br. 17597—3818 pristalo da se cio dug izplati u šest godišnjih obroka.

Sbroj fior. **2414**: —

Točka 2. „Ustamba vojnička“ poskočila je . . . f. 900:—
prama onomu što su iznosile tri zadnje godine.

Po tom na „Naslovu“ V. skupnog viška . . . . f. 3314:—

Naslov VII. „Putevi“

Toč. I. „Gradnja i pregradnja predielnih cesta“.
„ II. „Obdržavanje predielnih cesta“.
„ III. „Nabava i poprava ratila“.
Sve je to jednako kao god. 1885.

Toč. IV. „Pripomoć Občinam“ povisila se fior. 1000, jer kroz zadnje trogodište ukazalo se većih potreba na občinskim putevim.

Naslov IX. „Bolnice“

Povišenje od fior. 4472 na toč. „Bolestnici“ odgovara stanju opaženu zadnjeg trogodišta, a to jer navrvilo više bolestnikâ u bolnice, te naravito i veći trošak u hranu i liečenje.

Toč. „Ludjaci“ i „Nahodi“ prikazuju manje fior. 130 i odnosno fior. 140, po srednjoj opaženoj zadnjeg trogodišta.

Toč. „Mirovine“ iznosi fior. 105 viška prama god. 1885.oj, a to

a) jer Luciji Marenzi predrazbrojeno oskrbine fior. 150, dočim prije nije brala već fior. 120, pa toliko i brojeno god. 1885,
dakle više . . . . f. 30:—

b) Predrazbrojene su sliedeće oskrbine:
Savinoviću Nikoli bivšem bolničaru . . . . „ 120:—
Mahaji Frani bivšem bolničaru . . . . „ 60:—
Sbroj fior. 210:—

c) Ne bi ubrojeno . . . . „ 105:—
mirovine Jakovici Markoči udovici vidara, jer se udala.

Stoga toč. „Mirovine“ prikazuje ono viška od . . f. 105:—

Naslov X. „Podpore zanatim i umjetnostim“.

Prama onomu što je odobreno bilo za god. 1885 povisilo se fior. 900, koliko treba za dva gojenca koja bi se poslala van pokrajine da se usavrše u kakvu zanatu.

Naslov XII. „Učione“.

Uzroci manjeg troška od fior. 450 na toč. „Doprinesak pokr. uč. Zakladi“; od fior. 1042 na toč. „Doprinesak Mirovinskoj zakladi učiteljskoj“ kazani su u posebnim predrazbrojim 1886 onih zaklada, podnešenim Visokomu Saboru na odobrenje.

Naslov XIII. „Pokrajinski Dug“.

Na toč. 1 upisan je iznosak potrebit na podmiru troškova god. 1886 za pokrajinski dug 1883. Podtočka *a)* nosi godišbinu dobiti i utrnuća, izračunana po odnosnoj osnovi utrnuća. — Podtočka *b)* nosi trošak dohodarine III. razreda na *coupons* što izpadaju god. 1886. U prireze ubrojen je i pokrajinski, koji se lani nije ubrajao, i stoga imamo fior. 352 više. — Napokon na podtočki *c)* ubilježeno je nč. 7 biljegovine na svaki *coupon* što izpada god. 1886.

Na toč. 2 ubilježeno je fior. 11.702 troška za novi zajam što se ima sklopiti god. 1886, a o kojem osobitim izvješćem bavi se Zem. Odbor. Kod kojega mu se drago financijalnog Odbora sklopio zajam, nije prilike da će se utvrditi prie svrhe I.a tromjeseca dojduće godine; stoga god. 1886 ne treba providiti nego potrebi od 9 mjeseci a za to cieni se dovoljna svota predrazbrojena.

Podmira.

Naslov I. „Dohodci vlastiti pokrajinske zaklade“.

Upisano je koliko je god bilo i god. 1885.

Naslov II. „Dohodci Bolnicâ“.

Što je na toč. „Nemoćnici“ poskočilo fior. 327, a na onoj „Nahodi“ spalo fior. 20 to je do razlike u doprinesku Blagog Djela, a računalo se po izpadcim zadnjeg trogodišta.

Naslov III. „Naknade boničkih troškova“.

Iznosak od . . . . f. 52.09
što Obćine imadu naknaditi god 1886 izbrojilo se po popisnicam što su dostavila Upraviteljstva Bolnicâ, Zadarske, Šibenske, Splitske i Dubrovačke za tromjesec IV. god. 1884, I., II. i III god. 1885.

Dodav . . . . „ 3.00
što (na temelju izpadaka zadnjeg trogodišta) predbraja se da će naknaditi nemoćnici plaćaoci, tamničari, pripadnici inokrajici i inozemci, dobiva se svota od . . . . f. 56.09
a koja prekohita fior. 10.109 onu predrazbrojenu god. 1885. To je odtud, jer je u Bolnice pristupilo više dalmatinaca kroz ona četri tromjeseca.

Toč. „Ludjaci“ obalila se je fior. 1730, jer naknade Obćinâ za svoje pripadnike u to ime ne iznose nego fior. 14.370, a to na temelju popisnica, što je Upraviteljstvo Ludnice Šibenske podnilo od IV tromjeseca 1884 i I., II. i III. 1885.

Toč. „Nahodi“ ne prikazuje razlike prama god. 1885.

Naslov IV. „Naknade zapratnih troškova“.

Ubilježeno je fior. 1300, uprav koliko i godine 1885.

Naslov V. „Pokrajinski prirezi izravnim porezom“.

Da se podmiri višak troškova zapisanih na raznim točkam predrazbroja, predlaga se 33% prireza izravnim porezom, koliko je i god. 1885, a taj postotak na fior. 617.000 pristojbine iznosi fior. 203.610, dakle fior. 4620 više nego godine 1885.

Pristojbina od fior. 617.000 odgovara onomu što se je god. 1884. obistinilo u ime zemljarine, kućarine, obrtarine i dohodarine.

Naslov VI. „Pokrajinski prirez potrošarini“

Računa se na fior. 113.000 koliko i godine 1885.

Naslov VII. „Uvozarina“.

Pod ovim naslovom broji se na fior. 19.450, prama god. 1885 više fior. 3400 radi povišena uvoza metričkih centa piva, rakije neosladjene i vinovske žeste.

(Prilog 18)

Br. 4632.

Visoki Sabore!

Svojim izvješćem 2 srpnja 1884 Br. 2584, podnešenim Visokom Saboru, Zemaljski Odbor naviestio je potrebu novog zemaljskog zajma da se podmiri trošak gradnje novih pokrajinskih bolnica u Šibeniku, Zadru i Dubrovniku. Sad je vrieme da o tome poslu Visoki Sabor stvori svoj konačni zaključak.

Po konačnome računu gradnje nove bolnice i ludnice u Šibeniku, jur odobrenom po Visokom Saboru, iztiče manjak od fior. 54.544, koji se može uzeti sa fior. 55.000, jer od sgrade stare balnice neće se primiti onoliko, koliko je navedeno u računu pri dotičnoj stavci pokrića.

Za gradnju nove Zadarske bolnice i nabavu potrebita pokućstva, ruha i ostalih potrebština, kad se u obzir uzme okolnost da pri dosudjenju zidarskih radja, koje su najglavnije i sačinjavaju treći dio cielog troška, prisiljeno se je bilo primiti ponudu su 18½ viška prama proračunu; i druga da je kupovina zemljišta zapala preko dvojstruko nego se je mislilo, ima se zaključiti da bolnica gotova neće zapasti manje od fior. 225.000. Svota razpoloživa za pokriće, proiztičuća od zajma god. 1883, i od vriednosti sgrade stare bolnice, stopro dosiže do fior. 120.000. Fali dakle na podmiru fior. 105.000.

Za Dubrovačku bolnicu, kad se sbroji preliminarni trošak za gradnju sa onim jur učinjenim za nabavu zemljišta, ima se iznos potrebštine su fior. 147.000. Ima razpoloživih od zajma god. 1883, i od prinoska sa strane zaklade one bolnice skupa fior. 82.000, dakle manjak iznosi fior. 65.000.

Sbroje li se ova tri manjka, naime:

Šibenske bolnice	f.	55.000
Zadarske „	„	105.000
Dubrovačke „	„	65.000
iztiče manjak ukupni od	f.	225.000

koji treba pokriti novim zajmom.

Zemaljski Odbor kušao je da i ovaj zajam sklopi sa istim novčanim zavodom, sa kojim je sklopljen onaj god. 1883, i dogovori su bili do povoljna zaključka mal da ne dospjeli. Kad buknuše skori ratni dogadjaji na iztoku, glede kojih pomenuti zavod osobito je zaniman, i ovaj izjavi da je prinudjen zaključak zajma odgoditi dokle se položaj razbistri.

Premda ima još prilike da će se do željenog cilja doći, ipak Zemaljski Odbor, da susretne svaki mogući slučaj i osigura sklopljenje zajma, obratio se je drugome novčanom zavodu, naime „Boden-Credit" u Beču, upitom bili dozvolio zajam pod istim uvjetim pod kojim ih dozvoljuje Obćinam, tojest uz povratak kroz 50 godina sa godišnjicom od 5½% na nominalnoj vriednosti obveznica za kamate i utrnuće. „Boden Credit" pristao je odmah, nadodav da prama sadašnjemu stanju novčanog pazara, obveznice bi eskomptirao su 94%, boljom cienom, ako se okolnosti pazara poboljšaju.

Ako za rukom podje sklopiti zajam za „Länder-Bankom", naravno uz iste uvjete god. 1883, biva uz kamatu 5% i povratak u 25 godina, a osnova utrnuća udešena tako, da se na godinu izplaća

po prilici ista svota, onda godišnjica bi iznosila fior. 15.967. Tomu se ima dodati porez dohodrine sa prirezim, i trošak biljegovine na couponima obveznicâ, što sve iznosi promjerno fior. 1.188. Iakle nastao bi godišnji trošak od fior. 17.155 za 25 godina.

Ako se bude prisiljeni učiniti zajam sa „Boden-Creditom“, onda godišnji trošak, pri eskoaptu od 94% obveznica, iznio bi fior. 13.165, i to za 50 godina.

Premda je prvi godišnji trošak veći za blizu fior. 4000, ipak je za zemlju teret prvog zjma lagljі, jer ne traje nego samih 25 godina, a drugi dvostruko.

Pridružena zakonska osnova sadržava u I članku ovlašćenje Zemaljskome Odboru da sklopi zajam od fior. 225.000, i naznačena je svrha u koju se ima zajam upotrebiti. Stavljeno je da ima biti povrativ u ne više od 50 godina, da susreti oba gori navedena slučaja.

Člankom II izjavljena je dužnost proraćunanja svake godine potrebitog iznosa na podmiru kamata i utrnuća.

Članak III je obična uslovka izvedenja.

Zemaljski Odbor, čim preporuča Visokom Saboru pridruženu zakonsku osvnovu, časti se predložiti da na predtečeno pretresivanje bude predana financijalnom Odboru.

Zadar, 29 studenoga 1885.

Predsjednik

Vojnović.

Izvjestitelj

Klaić.

Zakon . . . .

krepostam za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se ovlašćuje Zemaljski Odbor da sklopi zajam od fior. 225.000 na račun zemaljske zaklade Kraljevine Dalmacije.

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije odredjujem što sliedi:

Čl. I.

Ovlašćuje se Zemaljski Odbor dalmatinski da sklopi zajam od fior. 225.000 na račun pokrajinske zaklade Kraljevine Dalmacije, povrativ kroz vrieme ne više od 50 godina.

Novcem ovog zajma imadu se podmiriti troškovi gradnje novih pokrajinskih bolnicâ u Šibeniku, Zadru i Dubrovniku.

Čl. II.

Svake godine, i do podpuna povratka ima se uvrstit u proračun pokrajinske zaklade Kraljevine Dalmacije svota potrebita na izplatu dobitaka i utrnuća ovog zajma, i ima se providiti podmiri pokrajinskim prirezima izravnim porezom, ili drugim dohodcima pokrajinskim.

Čl. III.

Ovaj zakon stupa u krepost danom proglašenja, a izvršba je naložena Mome Ministru za unutrnje poslove.

(Dodatak prevoda taljanskoga)

Legge . . . . .

Valevole pel Regno di Dalmazia, con cui viene autorizzata la Giunta provinciale a contrarre un prestito di fior. 225.000 per conto del fondo provinciale del Regno di Dalmazia.

Sopra proposta e dietro adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordnare quanto segue:

Art. I.

Viene autorizzata la Giunta provinciale dalmata a contrarre un prestito di fior. 225.000 per conto del fondo provinciale del Regno di Dalmazia, ammortizzabile in un periodo di tempo non naggiore di 50 anni.

Il ricavato del prestito è destinato a coprire le spese di costruzione dei nuovi ospedali provinciali di Sebenico, Zara e Ragusa.

Art. II.

Ogni anno, e sino totale estinzione, dovrà essere inserita nel preventivo del fondo provinciale del Regno di Dalmazia la somma necessaria al pagamento degl' interessi ed ammortizzazione di questo prestito, e dovrà essere provveduto al coprimento mediante addizionali provinciali alle imposte dirette, ovvero mediante altre rendite provinciali

Art. III.

La presente legge entra in attività col giorno della sua pubblicazione, e dell' esecuzione è incaricato il Ministro dell' Interno.

(Prilog 19)

Br. 4230.

Visoki Sabore!

Saborski Poslovnik, sastavljen odmah pri početku djelovanja zemaljskog Sabora, po primjeru mnogo većih i važnijih zakonodavnih skupština, sadržava mnogo suvišnih a gdjegod i neumjestnih propisa, dočim je u nekojim dielim uprav manjkav.

Ta okolnost prinudila je Zem. Odbor da novi Poslovnik sastavi, koji bi, po stečenome izkustvu što ima blizu **25** godina saborisanja, bolje odgovarao potrebam brza i točna opremanja Saborskih posala.

Taj novi Poslovnik ima čast Zem. Odbor podnieti Visokome Saboru na odobrenje.

Napomenut je da, kako je naravno, novim Poslovnikom ostaju netaknuti poslovni propisi sadržani u Glavi III (§§ **32**—40) Zemaljskog Reda, i da su u novi Poslovnik doslovce preneseni propisi stvoreni Zemaljskim Zakonima godine 1863 Br. 193, god. **1865** Br. **82**, i 10 prosinca **1868**.

Zadar, 2 studenoga 1885.

Predsjednik
Vojnović.

Izvjestitelj
Klaić.

Poslovnik Sabora dalmatinskoga.

I. Otvor Sabora i svetčano obetanje.

§ 1.

Članovi Sabora, kojim je dostavljena izborna dokaznica, sastaju se u Sabornicu na dan opredieljen u Carskom pozivu, i u sat naznačen od Predsjednika.

Namjestnik Kraljevine predstavlja Saboru po Nj. Veličanstvu imenovane Predsjednika i Podpredsjednika, koji, prije nego svoja mjesta zauzmu, polažu svetčano obetanje na ruke Namjestnika.

Izza otvora sjednice sa strane Predsjednika, svi prisutni zastupnici imadu položiti svetčano obetanje na ruke Predsjednika (§ 9 Z. R.).

Pri tom činu postaju kao tajnici dva najmladja zastupnika.

Zastupnici koji kasnije pristupe na Sabor, imadu položiti obetanje odmah pri svome ulazku.

II. Ovjerovljenje izborâ.

§ 2.

Namjestnik Kraljevine ima dostaviti sve izborne spise Zemaljskome Odboru.

Zemaljski Odbor ima ih prosuditi i izvjestiti Saboru, koji odlučuje o valjanosti izbora.

Sabor može zaključiti da se izborni spisi jednog ili više zastupnika predadu na rasudu posebnome ovjeroviteljnome Odboru od pet članova, pa ga odmah i bira pretežnom većinom glasova.

§. 3.

Utoci proti izborim imadu se podnieti Zemaljskome Odboru.

Pri obćim izborim, utok se može podnieti sve do dana otvora Sabora; a pri pojedinim maknadnim izborim za **14** dana potle obavljena izbora.

III. Dužnosti Zastupnikâ.

§ 4.

Zastupnici su dužni prisustvovati sjednicam, i sudjelovati radjam Sabora.

Dopust odsutnosti na osam dana udieljuje Predsjednik; na više vremena Sabor.

§ 5.

Ako se zastupnik bez redovita dopusta ukloni sa sjednica mimo osam dana ili preko roka dobivenog dopusta, Predsjednik je dužan pozvati ga da dodje, ili da opravda svoje odsustvo kroz osam dana, brojeći danom u koji je primio taj poziv, izričnom prietnjom da će se drugčije smatrati kao da se je odrekao zastupstva (Zem. Zak. 1863).

IV. Tajnici.

§ 6.

Početkom svakog zasjedanja, i za sve trajanje istoga, Sabor bira šest tajnika pretežnom većinom glasova.

Prisjednici zemaljskog Odbora prosti su od tajništva.

§ 7.

Dva tajnika imadu biti vazda prisutna sjednicam Sabora, i izmjenjivati će se svako četiri sjednice.

O izmjeni odlučuje sreća.

§ 8.

Dužnost je tajnikâ ovjeroviti zapisnik (§ 56) sjednica saborskih, nadgledati uredjenje i izdanje brzopisnih izvještaja, čitati predloge i spise stigle na Sabor, kad ih na to Predsjednik pozove, zvati poimence zastupnike kad se poimence glasuje, bilježiti glasove, posvjedočiti zakoniti broj prisutnih zastupnika, brojiti glasove pri biranju ceduljami.

V. Odbori.

§ 9.

Početkom i za cielo trajanje svakog zasjedanja Sabor bira pretežnom većinom glasova tri stalna Odbora, naime:

Financijalni

Molbenički

za pregled rada Odbora Zemaljskoga.

Svaki Odbor sastoji redovito od pet članova. Ali Sabor može zaključiti da se broj povisi.

§ 10.

Posebni Odbori, kojim da se od slučaja do slučaja predadu na predtečno pretresanje razni predlozi Saboru podneseni, sastoje od toliko članova koliko Sabor odluči, i biraju se pretežnom većinom glasova.

§ 11.

Svaki je zastupnik dužan primiti se izbora u Odbor. Ali može iz dovoljnih razloga pitati da ga se od izbora oslobodi, i Sabor o tome odlučuje.

§ 12.

Svaki Odbor bira iz svoje sredine predstojnika i perovodju; a za svaki predmet predan u na predtečno pretresanje i izvjestitelja. O tomu izboru dužan je odmah obavjestiti saborskog Predsjednika.

§ 13.

Pri poslovanju Odborâ služe u obće propisi ovog Poslovnika, u koliko se dadu upotriebit.

Svaki Odbor može pravovaljano zaključivati kad je prisutna nadpolovična većina njegovih članova.

§ 14.

Slobodno je svakome Odboru pozvati da prisustvuju njegovim sjednicam one zastupnike koje drži osobitim poznavaocim predmeta o kome razpravlja.

Predlagatelj, ako nije član Odbora komu je predan na pretres njegov predlog, ima biti arem jedanput pozvan u Odbor da obrazloži pobliže svoj predlog; a osim toga može biti pozvan koliko se puta Odboru učini shodnim.

Saborski Predsjednik ima pravo pristupiti na razprave svakog Odbora, kadgod mu se vidi; samo nema pravo glasa.

Isto pravo imaju i Prisjednici Zemaljskog Odbora, osobito dotični izvjestitelj, kad se radi o predlozim ili izvještajim rečenog Odbora.

§ 15.

Namjestnik Kraljevine Dalmacije ima pravo prisustovati sjednicam Odbora izabranih u svakome zasjedanju Sabora, da dade razjasnenja o zakonskim osnovam predloženim po Vladi i o drugim predmetim pretresanim u Odborim; ali nemože biti prisutan konačnoj razpravi i kad se glasuje.

I Odbori imadu pravo zahtjevati preko Saborskog Predsjednika ta razjasnenja i izvješća, i pozvati Namjestnika da u tu svrhu dodje na Odborske sjednice.

Namjestniku u oba slučaja nadleži pravo poslati mjesto sebe jednog ili više povjerenika (Zem. Zak. 10 prosinca 1868).

§ 16.

Odbori imadu pravo pozvati na saslušaj vjestakâ, ili jim naložiti da pismeno dadu svoje mnenje.

§ 17.

Kad Odbor dovrši predtečno pretresanje o predmetu njemu povjerenu, ima o tome kroz svog predstojnika obaviestiti Saborskog Predsjednika.

§ 18.

Svaki je Odbor dužan što prije dovršiti svoju zadaću, i sastaviti dotično izvješće.

Sabor je vlastan za svaki predmet naznačiti odnosnome Odboru opredieljeno vrieme kroz koje ima podniti izvješće.

VI. Prava i dužnosti Predsjednika.

§ 19.

Saborski Predsjednik, a u slučaju da je zapriečen njegov zamjenik, vodi saborske razprave uz obsluživanje propisa Zemaljskog Reda i ovog Poslovnika, daje i oduzimlje rieč u slučajim predvidjenim po Poslovniku, postavlja pitanja, pozivlje na glasovanje, navješćuje zaključke Sabora, pazi na tajnički rad, i na onaj brzopisaca.

§ 20.

Predsjedniku nadleži uzdržanje mira i poredka u Sabornici. On dieli ulaznice na triemove, i pazi na pristojno držanje slušaoca.

Dužan je zabraniti svako povladjivanje i negodovanje sa strane slušaoca. Ako se ovi ne priklone njegovim opomenam, vlastan je dati odalečiti sa triemova uznemirioce, a do potrebe i sve slušaoce.

§ 21.

Predsjedniku su podložni poslužitelji Sabora, i činovnici kad bi koga Sabor primio na službu.

Predsjednik ima izvršiti mjere koje bi do potrebe Sabor pronašao da odluči za uzdržanje mira i poredka na triemovim ili za svoju sigurnost.

§ 22.

Predsjednik ne smje sudjelovati razpravam u Saboru, niti, pošto je razprava svršena, upustit se u razglabanje o predmetu.

Ako hoće da razpravi sudjeluje, onda ima ostaviti predsjedničku stolicu Podpredsjedniku, i ne smje je zauzeti prije nego se o predmetu glasuje.

§ 23.

Predsjednik redovito ne glasuje ni bira; ali mu je slobodno glasovati i birati.

Dužan je samo sudjelovati pri izboru Zemaljskog Odbora.

VII. Posebni predlozi.

§ 24.

Posebni predlozi pojedinih zastupnika, koji se ne odnose na kakav jur podnešeni i pretresani predlog„ imadu biti predani pismeno Predsjedniku, i podpisani ili poduprti od barem četiri člana.

Predsjednik dade ih pročitati, pa ako ih ne odbije u smislu zadnje točke § 34 Z. K., stavit će ih na dnevni red jedne od dojdućih sjednica.

VIII. Upiti.

§ 25.

Upiti upravljeni Namjestniku ili njegovim zamjenikom imadu biti predani pismeno u dvogubu Predsjedniku prije sjednice, i podpisani od najmanje četiri člana. Biti će u sjednici pročitani i predani upitanome.

Ovaj može odgovoriti odmah, ili odgovor odgoditi, ili ga odbiti, navodeć tome uzroke.

Nemože se razprava povesti ni o upitim, ni ob odgovorim. (Zem. Zak. 1865).

§ 26.

Svaki je zastupnik vlastan upraviti ustmeno ili pismeno upit na Predsjednika ili na Zemljski Odbor. Samo se ne smje tim upitim prekinuti započeta razprava.

Predsjednik može odgovoriti odmah, toliko u ime svoje, koliko u ime Zemaljskoga Odora, ili u ovome drugome slučaju dati da odgovori jedan Prisjednik Zemaljskoga Odbora.

Predsjednik može u oba slučaja pridržati se odgovor za jednu od dojdućih sjednica.

§ 27.

Zabranjeni su upiti od zastupnika na zastupnika.

IX. Postupak pri razpravljanju predmeta.

§ 28.

Zakonske osnove predložene Saboru, bilo od Vlade, bilo od Zemaljskoga Odbora, bilo od pojedinih zastupnika, imadu biti podvrgnute trostrukome razpravljanju (čitanju).

§ 29.

Prvo čitanje sliedi kad predmet dodje za prvi put na dnevni red.

Ako se radi o posebnome predlogu zastupnika, pri prvom čitanju predlagatelj ima rieč da obrazloži svoj predlog.

Pri prvom čitanju može se povesti razprava o obćim načelim predložene zakonske osnove.

Na koncu te razprave glasuje se samo da li se ima i kakvu Odboru predati osnova na predtečno pretresanje.

Ako Sabor zaključi da se osnova ne predade nikakvu Odboru, ova se smatra kao odbacena.

Vladini predlozi nemogu biti odbaceni u prvom čitanju, i moraju se predati Odboru na pretres.

§ 30.

Drugo čitanje sastoji u razpravi na temelju izvješća Odborova, komu je zakonska osnova bila predana na predtečno pretresanje.

Ova se razprava dieli na obću i posebnu.

Izza svršene obće razprave, glasuje se da li Sabor kani preći na posebnu razpravu.

Ako pri obćoj razpravi bude učinjen predlog da se preko osnove predje na dnevni red, ima se prije glasovati ob ovom predlogu.

Ako Sabor ne primi prelaz na posebnu razpravu, predmet o kom se radi smatra se odbiven.

Pri obćoj razpravi može takodjer biti učinjen predlog da se razprava o predmetu odgodi, ili da se povrati Odboru da ga popuni ili preinači.

O tim predlozim glasuje se kad obća razprava svrši, i prije ijednog drugog predloga.

§ 31.

Posebna razprava vodi se o pojedinim člancim zakonske osnove.

Svakomu je zastupniku slobodno podnieti izpravaka i dopunitbenih predloga glede svakog članka.

Sabor može zaključiti da ti izpravci i predlozi budu predani Odboru na izvješće, a u toliko prekinuti razpravu dok mu izvješće bude podnešeno.

§ 32.

Predlozi o dnevnom redu, o odgodbi, o povratku na Odbor u obćoj razpravi (§ 30), a takodjer i izpravci i dopunitbeni predlozi u posebnoj, imadu biti pismeno predani Predsjedniku, i podpisani ili poduprti od barem četiri zastupnika da se uzmognu uvažiti i o njim glasovati.

Od ovog propisa izključeni su predlozi koji se odnose formalnome postupku u Saboru. Te predloge ne treba pismeno predati, dosta je da ih jedan sam zastupnik učini, i o njim odmah se glasuje.

§ 33.

Pri trećem čitanju glasuje se o zakonskoj osnovi u njezinoj cjelini, i redovito treće čitanje sliedi u sjednici sljedećoj onoj, u kojoj je osnova bila primljena u drugom čitanju.

Pri trećem čitanju ne smje se činiti izpravaka ni u obće voditi razprava.

U samome slučaju da zaključak u jednome članku osnove protuslovi zaključku u drugome, može se učiniti predlog da se to protuslovje odstrani i zaključak shodno popravi.

Pri trećem čitanju mogu biti izpravljene pismene, tiskarske i jezikoslovne pogreške.

§ 34.

Sabor može zaključiti da se navedeni postupak razpravljanja glede stanovita predmeta prikrati čim prešnim proglasi taj predmet.

Prikraćenja mogu sastojati:

a) da se predmet uzme u pretres u prvom čitanju, bez da je stavljen na dnevni red;

b) da se drugo čitanje preduzme u sjednici u kojoj je na dnevnom redu prvo, a treće čitanje u istoj sjednici, u kojoj bi svršeno drugo;

c) da stanoviti Odbor o predmetu njemu predanu ustmeno izvjesti kroz stanovito vrieme.

§ 35.

Sa predlozim u obće ima se redovito postupati kako sa podnešenim zakonskim osnovam.

Dali se ima u drugom čitanju voditi obća razprava, i zatim preduzeti treće čitanje, zavisi od bića i sadržaja predloga.

O tome odlučuje Predsjednik dogovorno sa Saborom.

X. Dnevni red.

§ 36.

Dnevni red svake sjednice ima biti pismeno priobćen zastupnikom i po mogućnosti barem 24 sata prije.

§ 37.

Predsjednik može pri svršetku sjednice proglasiti dan, sat i dnevni red dojduće.
Ako se koji prigovor podigne, Sabor odlučuje o istome bez razprave.

§ 38.

Da li se Vladini predlozi, ili posebni predlozi zastupnikâ, ili izvješća Zemaljskog Odbora, ili ona posebnih Odbora imadu tiskati i razdieliti medju zastupnike, odlučuje Zemaljski Odbor, do potrebe i sam Sabor.
Tiskani predlozi i izvještaji imadu biti dostavljeni zastupnicim barem dan prije sjednice na Uredu Zem. Odbora.
Ako predlozi i izvještaji nisu tiskani, onda pisani imadu stati izloženi barem dan prije sjelnice na Uredu Zemaljskoga Odbora.

XI. Sjednice Sabora.

§ 39.

Predsjednik otvara sjednice na opredieljeno doba, pošto se osvjedoči da je prisutan zakoniti broj zastupnika.
Iza otvara sjednice čita se najprije onaj komad zapisnika prijašnje sjednice, o kome je slučajno navješten izpravak pred Saborom (§ 56).
Zatim se čitaju spisi upravljeni na Sabor, navještuju se prispjele molbenice, čitaju se predlozi pojedinih zastupnika i upiti.
Potle se prelazi na dnevni red.

§ 40.

Nijedan zastupnik ne smje govoriti ako nije pitao i dobio dopuštenje od Predsjednika. Rieč se dieli redimice kako je tko pitao. Ovaj se red ne ukida nego samo onda kad se u prilog razpravi dava rieč na izmjenu za ili proti predlogu. Ako mnogi suvremeno pitaju rieč, odlučuje Predsjednik.

§ 41.

Govornik ima upraviti svoj govor Predsjedniku ili Saboru, ima govoriti sa svog mjesta stojeći na nogam, izuzam da bi mu Sabor zbog zdravlja dopustio da govori sjedeći.

§ 42.

Nitko ne smje prekidati govornika.
Ako se govornik očevidno udalji od predmeta, Predsjednik ga može opomenuti pozivom „na stvar“.

Ako opetovani poziv ne pomože, vlastan je Predsjednik oteti govorniku rieč.

Govornik se može pozvati na Sabor, koji odlučuje bez razprave.

§ 43.

Ako se govornik u svom govoru posluži nepristojnim izrazom, dužan je Predsjednik pozvati ga „na red“.

Kad bi govornik svojim govorom ili držanjem težko povriedio dostojanstvo Sabora, može ga Predsjedmik prekinuti i oteti mu rieč.

Govornik se može pozvati na Sabor, koji odlučuje bez razprave.

§ 44.

Svaki zastupnik je vlastan zahtjevati od Predsjednika da stanovitog govornika pozove „na stvar“, ili „na red“.

O tome zahtjevu odlučuje Predsjednik bez poziva na Sabor.

§ 45.

Nitko ne smje govorit više od dva puta ob istom predmetu, ako nebi Sabor drugčije zaključio, i ako se ne radi o slučaju o kome se bavi § 48.

Izvjestitelji raznih Odbora, koji vazda imadu prvi rieč da upute razpravu o dotičnome predmetu, imadu pravo govoriti koliko puta hoće.

§ 46.

Osim izvještaja Zemaljskoga Odbora i posebnih Odbora, ili priobćiva Vladinih povjerenika, ne smje se čitati pri razpravi u Saboru.

§ 47.

Predlog da se razprava zatvori može biti učinjen u svako vrieme, samo se ne smje tim govornika prekinuti.

O tome predlogu odmah se glasuje; i ako ga Sabor primi, razprava je zatvorena.

Inače razprava smatra se zatvorena kad se nitko ne prijavi na upit Predsjednika, dali tko želi govoriti.

Ako zatvor razprave sliedi usljed zaključka Sabora, a jur, prije odnosnog predloga na zatvor koji zastupnik pitao je rieč, ovaj ima pravo govoriti.

Predlagatelj u prvom čitanju, i izvjestitelj Odbora u drugom čitanju, imadu vazda pravo zadnji govoriti.

Kad se u drugom čitanju razpravljaju računi raznih zaklada i zadužbina pod upravom Zem. Odbora, izvjestitelj Odborov ima pravo govoriti iza zatvorene razprave prije izvjestitelja financijalnog Odbora.

Ako izza zatvorene razprave Vladin povjerenik uzme rieč, razprava se smatra opet otvorena.

§ 48.

U svako doba dopušteno je pitati rieč za stvarni izpravak, za lični čin, i za poziv na Poslovnik.

§ 49.

Glasovanje različitih predloga ima se udesiti na način da izraženo bude pravo mnenje većine Sabora.

Odgodni predlozi i dnevni red imadu prednost.

O izpravcim redovito se glasuje prije glavnog predloga, a o podizpravcim prije izpravaka; a medju različitim izpravcim i podizpravcim, ob onim prije, koji se veće odalečuju od glavnog predloga.

Slobodno je Predsjedniku, da ujednostavi i razbistri glasovanje, dati prije glasovati o načelnom pitanju.

5 50.

Izza svršene razprave Predsjednik ima naviestiti u kome redu namjerava staviti na glasovanje razna pitanja.

Svakome je zastupniku slobodno prigovoriti navještenome redu, i zahtjevati da jedno pitanje bude razdieljeno u više ih. Ako Predsjednik ne pristane na prigovore ili zahtjeve, odlučuje Sabor.

§ 51.

Kad se poimence glasuje, zapisnik sjednice i brzopisna izvješća imaju sadržavati imena glasovatelja i njihov glas.

Pri glasovanju ustajanjem slobodno je svakome zastupniku pitati da Predsjednik posvjedoči razmjerje glasova.

§ 52.

Svaki zastupnik prisutan u Sabornici dužan je glasovati.

§ 53.

Izza svakoga glasovanja Predsjednik ima naviestiti Saboru da li je predlog primljen ili ne.

§ 54.

Nijesu dopušteni prosvjedi pojedinih ili više zastupnika proti zaključcim primljenim od Sabora.

§ 55.

Biranja u Saboru obavljaju se ceduljami.

Ako pri prvom glasovanju ne postigne se pretežna većina, onda sliedi tješnji izbor.

§ 56.

Tajnik ili ini činovnik Zemaljskog Odbora sastavit će zapisnik o svakoj sjednici Sabora..

Zapisnik će sadržavati pitanja stavljena na glasovanje, imena zastupnika koji su uzelii rieč, da li su govorili za ili protiv stanovitome predlogu, ali bez ni napomenuti ikakvo razloženje, i svaznatni slučaj, koji se sbio u sjednici.

Zapisnik ima biti ovjerovljen od dva izabrana tajnika onaj dan prisutna sjednici (§ 7.), pak ložen za 24 sata na pregled svim zastupnicim na Uredu Zemaljskog Odbora.

Prigovori proti sastavku ili sadržaju zapisnika imadu se priobćiti Predsjedniku, koji, ako ih dje opravdanim, dade zapisnik izpraviti.

Ako Predsjednik odbije zahtjevani izpravak, slobodno je dotičnome zastupniku u dojdućoj bli- j sjednici Sabora podnieti predlog glede izpravka.

Tada se ima dotični komad zapisnika pročitati, i o predloženom izpravku odlučuje Sabor.

Inače na početku sjednice Predsjednik javlja Saboru da nije bilo prigovora proti zapisniku, da ga smatra odobrenim.

Predsjednik i dva tajnika, koji su ga ovjerovili, imadu podpisati zapisnik.

Zapisnik zadnje sjednice Saborskog zasjedanja ima izpraviti, ako potreba bude, Zem. Odbor.

Zapisnik tajne sjednice ima se sastaviti i ovjeroviti pri svršetku iste.

§ 57.

Razprave Sabora u podpunoj cjelovitosti biti će objelodanjene tiskanjem brzopisnih izvještaja.

Tajnici će pregledati te izvještaje prije tiskanja i pazit će da budu točni.

Zakonske osnove, predlozi, izvješća Zemalj. Odbora i posebnih Odborâ, biti će dodani tim isvje- tajim kao prilozi.

U slučaju tajne sjednice, Sabor će odlučiti imali se i koliko od iste objelodaniti.

XII. Molbenice.

§ 58.

Molbenice na Sabor, da budu primljene, imadu biti predane od jednog zastupnika.

Molbenice idu redovito molbeničkome Odboru na izvješće, ako Sabor drugčije ne zaključi.

§ 59.

Bezimena pisma ne primaju se na zapisnik, i ima ih Predsjednik uništiti.

XIII. Arkiv.

§ 60.

Arkiv Saborskih spisa povjeren je Predsjedniku, koji se u tu svrhu služi pomješćim i osobljem Zemaljskog Odbora.

(Prevod Taljanski)

Regolamento interno della Dieta dalmata.

I. Apertura della Dieta e solenne promessa.

§ 1.

I deputati della Dieta, cui fu rilasciata la carta di legittimazione, si raccolgono nella sala delle sedute nel giorno a ciò indicato nella convocazione Sovrana, e all' ora destinata dal Presidente.

Il Luogotenente del Regno presenta alla Dieta il Presidente e Vicepresidente nominati da Sua Maestà e questi, prima di assumere i loro posti, prestano la solenne promessa alle mani del Luogotenente.

Dopo l' apertura della seduta da parte del Presidente, tutti i deputati presenti devono prestare la solenne promessa alle mani del Presidente (§ 9 R. P.).

Per tale atto fungono da secretari i due deputati più giovani.

I deputati che più tardi accedono alla Dieta, devono prestare la solenne promessa al momento del loro ingresso.

II. Verifica dei poteri.

§ 2.

Il Luogotenente del Regno deve trasmettere tutti gli atti elettorali alla Giunta Provinciale.

La Giunta provinciale deve esaminarli e riferire alla Dieta, la quale decide sulla validità delle elezioni.

La Dieta può decidere che gli atti elettorali di uno o più deputati sieno passati per esame ad un Comitato di verifica di cinque membri, da eleggersi tosto a maggioranza assoluta di voti.

§ 3.

Ricorsi contro elezioni devono essere presentati alla Giunta provinciale.

In caso di elezioni generali, il ricorso piò essere presentato sino al giorno di apertura della Dieta; ed in caso di elezioni suppletorie, entro 14 giorni dopo seguita l' elezione.

III. Doveri dei deputati.

§ 4.

I deputati hanno l' obbligo d' intervenire alle sedute, e di prendere parte ai lavori della Dieta.

Permessi di assenza fino a 8 giorni vengono accordati dal Presidente; per un tempo maggiore dalla Dieta.

§ 5.

Se un deputato, senza aver ottenuto regolare permesso, si allontana dalle sedute per oltre 8 giorni, «oppure oltre il termine dell' avuto permesso, il Presidente ha l' obbligo di chiamarlo a comparire, ovvero di giustificare l' assenza entro 8 giorni, a contare dal giorno in cui ricevette questo invito, «coll' espressa comminatoria che altrimenti verrà considerato come se avesse deposto il suo mandato» (L. P. 1863).

IV. Segretarii.

§ 6.

Al principio di ogni sessione e per tutta la durata della stessa, la Dieta elegge sei Segretarii a maggioranza assoluta di voti.

Gli Assessori della Giunta provinciale sono esclusi da tale elezione.

§ 7.

Due Segretarii devono essere sempre presenti alle sedute della Dieta, e cangiano a turno ogni quattro sedute.

Sul turno decide la sorte.

§ 8.

É obbligo dei Segretarii di verificare il protocollo (§ 56) delle sedute dietali, sorvegliare la pubblicazione dei resoconti stenografici, leggere le proposte e gli atti pervenuti alla Dieta, quando a ciò sono invitati dal Presidente, fare l' appello nelle votazioni nominali, annotare i voti, constatare il numero legale dei deputati presenti, numerare i voti quando si vota per schede.

V. Comitati.

§ 9.

Al principio di ogni sessione e per tutta la durata della stessa, la Dieta elegge a maggioranza assoluta di voti tre Comitati permanenti, cioè:

il Comitato finanziario,

il Comitato alle petizioni ed

il Comitato per l' esame della gestione della Giunta provinciale.

Di regola ogni Comitato si compone di cinque membri. Resta però libero alla Dieta di decidere che il numero dei membri venga aumentato.

§ 10.

I Comitati speciali, cui di caso in caso vengono consegnate per esame preliminare le varie proposte presentate alla Dieta, si compongono di tanti membri quanti questa decide, e vengono scelti a maggioranza assoluta dei voti.

§ 11.

Ogni deputato è obbligato ad accettare la nomina in un Comitato.

Può però per motivi plausibili domandare di essere esonerato da tale obbligo, e la Dieta decide in proposito.

§ 12.

Ogni Comitato elegge dal proprio gremio il presidente ed il segretario; e per ogni oggeto demandato al suo esame anche il referente. Di tale elezione deve tosto dare partecipazione al Presidente della Dieta.

§ 13.

Per la trattazione degli affari in seno ad un Comitato valgono in generale le disposizioni del presente Regolamento, in quanto vi trovino applicazione.

Per la validità dei conchiusi di ogni Comitato è necessaria la presenza della maggioranza assoluta dei suoi membri.

§ 14.

È in facoltà di ogni Comitato di chiamare alle sue sedute quei deputati, cui ritiene particolarmente versati nell' argomento in pertrattazione.

Il proponente, se non è membro del Comitato, cui fu demandata per esame la sua proposta, dev' essere chiamato almeno una volta nel Comitato per motivare più estesamente tale sua proposta; e oltre a ciò può esere chiamato tante volte quante il Comitato lo giudichi opportuno.

Il Presidente della Dieta ha il diritto d' intervenire alle sedute di ogni Comitato e di prendere parte alle discussioni ogni qualvolta lo ritenga necessario, ma non ha diritto di voto.

Lo stesso diritto hanno gli Assessori della Giunta provinciale, e particolarmente il relativo referente, quando si tratti di proposte o rapporti della Giunta stessa.

§ 15.

Il Luogotenente del Regno di Dalmazia ha il diritto d' intervenire alle sedute dei Comitati eletti in ogni sessione dietale, e ciò per dare schiarimenti sui progetti di legge presentati dal Governo ed altri oggetti discussi nel Comitato; ma non può essere presente alla discussione e votazione finale.

Anche i Comitati hanno il diritto di chiedere tali schiarimenti ed informazioni a mezzo del Presidente della Dieta, e d' invitare il Luogotenente perchè a tale scopo intervenga alle sedute del Comitato.

In ambi i casi spetta al Luogotenente il diritto di farsi rappresentare da uno o più delegati (Legge prov. 10 Dicembre 1868).

§ 16.

I Comitati hanno il diritto di sentire periti, oppure incaricarli di dare il proprio parere in iscritto.

§ 17.

Quando un Comitato termina l' esame preliminare sull' oggetto demandatogli, deve a mezzo del presidente darne notizia al Presidente della Dieta.

§ 18.

Ogni Comitato è in dovere di ultimare quanto prima il suo compito, e redigere il relativo rapporto.

Sta in facoltà della Dieta di stabilire un termine entro il quale il relativo Comitato deve per un' affare demandatogli presentare il rapporto.

VI. Diritti e doveri del Presidente.

§ 19.

Il Presidente della Dieta, ed in caso d' impedimento il suo sostituto, dirige le discussioni dietali, coll' osservanza delle disposizioni del Regolamento provinciale, e del presente Regolamento interno, accorda e toglie la parola nei casi previsti dal Regolamento, pone le questioni, invita alla votazione, prolacma i conchiusi presi, sorveglia l' attività dei segretarii e quella degli stenografi.

§ 20.

Spetta al Presidente il mantenimento della quiete e dell' ordine nella sala della Dieta. Egli distribuisce i biglietti d' ingresso alle gallerie, ed invigila sul contegno conveniente degli uditori.

É in suo dovere d' impedire ogni segno di approvazione o disapprovazione da parte degli uditorii. Restando le ammonizioni infruttuose, ha la facoltà di allontanare dalle gallerie i perturbatori dell' ordine, ed in caso di bisogno tutto il pubblico.

§ 21.

Al Presidente sono soggetti i serventi della Dieta, e gl' impiegati della stessa, nel caso che la Dieta trovasse di assumerne qualcuno.

Il Presidente ha l' obbligo di eseguire quelle misure, cui in caso di bisogno la Dieta trovasse di prendere a tutela della quiete e dell' ordine sulle gallerie, o per sua propria sicurezza.

§ 22.

Il Presidente non può prendere parte alle discussioni della Dieta, nè a discussione chiusa entrare in considerazioni sull' argomento trattato.

Se intende prender parte alla discussione, deve abbandonare il seggio al Vicepresidente, e non può riprenderlo, se non a votazione finita sull' argomento.

§ 23.

Di regola il Presidente non prende parte alle votazioni e nomine; gli resta però libero di farlo. É in obbligo soltanto di prender parte all' elezione della Giunta provinciale.

VII. Proposte speciali.

§ 24.

Proposte speciali di singoli deputati, le quali non si riferiscono ad una proposta già presentata e in pertrattazione, devono essere consegnate per iscritto al Presidente, e firmate od appoggiate da almeno quattro membri.

Il Presidente ne fa dar lettura, indi, se non le esclude a sensi dell' ultimo inciso del § 34 R. P., le pone all' ordine del giorno in una delle prossime sedute.

VIII. Interpellanze.

§ 25.

Le interpellanze dirette al Luogotenente od al suo sostituto devono essere consegnate in iscritto in doppio esemplare al Presidente prima della seduta, e firmate da almeno quattro membri. Esse verranno lette durante la seduta e consegnate all' interpellato. Questi può rispondere tosto, oppure differire la risposta, o infine rifiutarla, adducendone i motivi.

Sulle interpellanze e sulle risposte non può esservi discussione (Legge prov. 1865).

§ 26.

Resta libero ad ogni deputato d' interpellare a voce od in iscritto il Presidente o la Giunta provinciale. Soltanto con tali interpellanze non può essere interrotta una discussione già cominciata.

Il Presidente può rispondere tosto in nome suo od in quello della Giunta, oppure in questo secondo caso far rispondere da un Assesore della Giunta.

In ambedue i casi il Presidente può riservarsi di rispondere in una delle prossime sedute.

§ 27.

Sono vietate le interpellanze da deputato a deputato.

IX. Procedimento nella trattazione degli affari.

§ 28.

I progetti di legge presentati alla Dieta, sia dal Governo, sia dalla Giunta Prnvinciale, sia da singoli deputati, saranno soggetti a triplice lettura.

§ 29.

La prima lettura ha luogo quando il progetto viene posto per la prima volta all' orrdine del giorno.

Se trattasi di proposta speciale di un deputato, alla prima lettura il proponente ha la paarola per motivarla.

Alla prima lettura la discussioue può aver luogo sui principii generali del proposto proggetto di legge.

In chiusa a tale discussione si vota se il progetto debba essere demandato ad un Comiitato e a quale per l' esame e rapporto.

Se la Dieta delibera che il progetto non debba essere demandato ad alcun Comitato, essso è da ritenersi respinto.

Proposte governative non possono essere respinte in prima lettura, e devono essere demanndate ad un Comitato.

§ 30.

La seconda lettura consiste nella discussione sulla base del rapporto del Comitato, ccui il progetto di legge venne demandato per esame preliminare.

Questa discussione si divide in generale e speciale.

Finita la discussione generale si vota se la Dieta intenda passare alla speciale.

Se in corso alla discussione generale fu fatta proposta che sul progetto si passi all' ordine del giorno, prima si vota su questa proposta.

Se la Dieta non accetta il passaggio alla discussione speciale, il progetto si ritiene respinto.

In corso di discussione generale può anche venir fatta proposta perchè la discussione venga aggiornata, o venga il progetto restituito al Comitato perchè lo completi o modifichi.

Su queste proposte si vota a discussione generale finita, e prima di ogni altra proposta.

§ 31.

La discussione speciale ha luogo sopra ogni articolo del progetto di legge.

È libero ad ogni deputato di presentare emendamenti a modificazione o completamento di ogni singolo articolo.

La Dieta può deliberare che questi emendamenti vengano rimessi al Comitato perchè riferisca in proposito, ed intanto interrompere la discussione sino a presentazione del rapporto.

§ 32.

Le proposte sull' ordine del giorno, sull' aggiornamento, sul rinvio al Comitato nella discussione generale (§ 30), e così pure gli emendamenti nella speciale, devono essere presentati in iscritto al Presidente, e firmati od appoggiati da quattro deputati per poter esser presi in considerazione e posti a votazione.

Da questa prescrizione sono escluse le proposte le quali si riferiscono al formale procedimento nella Dieta. Queste proposte non hanno d' uopo d' essere presentate in iscritto; basta sieno formulate da un solo deputato, e sulle stesse tosto si vota.

§ 33.

Nella terza lettura si vota sul progetto di legge nel suo complesso, e di regola la terza lettura ha luogo nella seduta successiva a quella in cui il progetto venne accolto in seconda lettura.

Nella terza lettura non possono venir fatti emendamenti, nè in generale aprirsi discussione.

Nel solo caso in cui un conchiuso relativo ad un' articolo del progetto sia in contraddizione col conchiuso relativo ad un' altro articolo, può esser fatta proposta che tale contraddizione sia eliminata, ed il conchiuso opportunamente corretto.

Nella terza lettura possono essere corretti errori ortografici, di stampa o stilistici.

§. 34.

La Dieta può deliberare che l' esposto procedimento nella trattazione di un determinato affare venga abbreviato col proclamarlo d' urgenza.

L' abbreviamento può consistere:

a) che l' affare venga trattato in prima lettura senza che sia posto all' ordine del giorno;

b) che la seconda lettura abbia luogo nella seduta in cui è posto all' ordine del giorno la prima, e la terza lettura nella seduta in cui fu compiuta la seconda;

c) che un Comitato abbia a riferire a voce ed entro un determinato tempo sull' affare demandatogli.

§ 35.

Colle proposte in generale devesi di regola procedere come coi progetti di legge.

Se in seconda lettura debba aprirsi discusione generale, ed in seguito anche votarsi in terza lettura, dipende dalla natura e contenuto della proposta.

Su ciò decide il Presidente d' accordo colla Dieta.

X. Ordine del giorno.

§. 36.

L' ordine del giorno di ogni seduta dev' essere comunicato per iscritto a tutti i deputati, e possibilmente almeno 24 ore prima della stessa.

§ 37.

Il Presidente può alla chiusura di una seduta annunziare il giorno, l' ora e l' ordine del giorno della prossima successiva.

Se insorgono obbiezioni, la Dieta decide in proposito senza discussione.

§ 38.

Se le proposte governative, o quelle speciali di singoli deputati, e i rapporti della Giunta provinciale, o quelli dei Comitati speciali debbano stamparsi e distribuirsi tra i Deputati, decide la Giunta provinciale, ed occorrendo la stessa Dieta.

Le proposte ed i rapporti stampati devono essere distribuiti ai deputati almeno un giorno avanti la seduta in cui vengono all' ordine del giorno.

Se le proposte ed i rapporti non sono stampati, allora in iscritto devono essere esposti nell' uffizio della Giunta almeno un giorno avanti la seduta.

XI. Sedute della Dieta.

§ 39.

Il Presidente apre la seduta all' ora stabilita, dopo essersi accertato della presenza del numero legale di deputati.

Dopo l' apertura della seduta si legge anzitutto quel brano del protocollo della seduta antecedente, su cui è eventuatmente annunziata un' emenda dinanzi alla Dieta (§ 56).

Indi si leggono gli atti pervenuti alla Dieta, si partecipano le presentate petizioni, si leggono le proposte dei singoli deputati e le interpellanze.

Finalmente si passa all' ordine del giorno.

§ 40.

Nessun deputato può parlare se non abbia domandato ed ottenuto il permesso dal Presidente. La parola viene concessa per ordine a seconda delle domande. Quest' ordine non viene alterato se non quando a vantaggio della discussione si concede la parola a turno pro e contro. Se contemporaneamente diversi deputati domandano la parola, decide il Presidente.

§ 41.

L' oratore deve rivolgere la parola al Presidente od alla Dieta, deve parlare dal suo posto stando in piedi, a meno che la Dieta per motivi di salute non gli concedesse di parlare seduto.

§ 42.

A nesuno è permesso d' interrompere l' oratore.

Se l' oratore apertamente si allontana dall' argomento, il Presidente può ammonirlo colle parole „all' argomento“.

Se ammonizioni ripetute non giovano, può il Presidente togliergli la parola.
L' oratore può appellare alla Dieta la quale decide senza discussione.

§ 43.

Se l' oratore nel suo discorso adopera espressioni sconvenienti è dovere del Presidente di richiamarlo „all' ordine".

Se l' oratore col suo discorso o contegno gravemente offende il decoro della Dieta, il Presidente può interromperlo e togliergli la parola.

L' oratore può appellarsi alla Dieta, la quale decide senza discussione.

§ 44.

È in facoltà di ogni deputato di chiedere dal Presidente perchè chiami un' oratore „all' argomento" od all' ordine".

Su tale richiesta decide il Presidente senza appello alla Dieta.

§ 45.

Nessuno può parlare più di due volte sullo stesso argomento, a meno che la Dieta non decida altrimenti, e non si tratti del caso previsto dal § 48.

I relatori dei varii Comitati, i quali sempre hanno la parola i primi per iniziare la discussione sul relativo affare, hanno il diritto di parlare quante volte loro piaccia.

§ 46.

Eccettuati i rapporti della Giunta e dei varii Comitati, e delle cumunicazioni dei Commissarii govermativi, non sono permesse letture nelle discussioni dolla Dieta.

§ 47.

La proposta di chiusura della discussione può essere fatta in ogni momento, purchè colla stessa non s' interrompa un oratore.

Su tale proposta si vota immediatamente; e se la Dieta l' accetta, la discussione è chiusa.

Diversamente la discussione si ritiene chiusa quando nessuno risponde all' invito del Presidente se qualcuno desideri la parola.

Se la chiusura avviene in seguito a conchiuso della Dieta, e già prima della proposta di chiusura un deputato ha chiesto la parola, questi ha diritto di parlare.

Il proponente in prima lettura ed il relatore del Comitato in seconda lettura, hanno sempre il diritto di parlare gli ultimi.

Quando si discutono in seconda lettura i conti dei diversi fondi e fondazioni in amministrazione della Giunta provinciale, il referente della Giunta ha diritto di parlare dopo la chiusura della discussione prima del relatore del Comitato di finanza.

Se dopo chiusa la discusssione il Commissario governativo prende la parola, la discussione si ritiene nuovamente aperta.

§ 48.

È sempre permesso di domandare la parola per una rettifica di fatto, per un fatto personale, e per richiamo al Regolamento.

§ 49.

La votazione delle varie proposte deve seguire in modo che venga chiaramente espress la vera opinione della maggioranza della Dieta.

Le proposte dilatorie e l' ordine del giorno hanno la preferenza.

Sugli emendamenti di regola si vota avanti la proposta principale, e sui sottoemendamnti avanti gli emendamenti; e tra diversi emendamenti e sotto-emendamenti, prima su quelli che maggiormente si allontanano dall' argomento principale.

Resta libero al Presidente, allo scopo di semplificare e schiarire la votazione, di porre a voti prima una questione di principio.

§ 50.

Dopo chiusa la discussione il Presidente deve partecipare in che ordine intenda porre a voti le varie questioni.

È libero ad ogni deputato di elevare obbiezioni sull' ordine annunziato, e di domandare che una questione venga divisa in due o più parti. Se il Presidente non accede alle obbiezioni od alle richieste, decide la Dieta.

§ 51.

Nelle votazioni per appello nominale, il protocollo della seduta ed i rapporti stenografici devono contenere i nomi dei votanti col loro voto.

Nelle votazioni per alzata e seduta, è in facoltà di ogni deputato di domandare che il Presidente proclami la proporzione dei voti.

§ 52.

Ogni deputato presente in Dieta è in dovere di votare.

§ 53.

Dopo ogni votazione il Presidente deve annunziare alla Dieta se la proposta fu accetata o meno.

§ 54.

Non sono permesse proteste di singoli o parecchi deputati contro conchiusi presi dalla Dieta,

§ 55.

Le elezioni nella Dieta avvengono per ischede.

Se colla prima votazione non si raggiunga la maggioranza assoluta, allora ha luogo l' elezione ristretta.

§ 56.

Il Segretario, od altro impiegato della Giunta provinciale, compilerà il protocollo di ogni seduta dietale.

Il protocollo conterrà le questioni poste a votazione, i nomi dei deputali che presero la parola, e se abbiano parlato pro o contro l' argomento, ma senza addurre motivazione alcuna, ed ogni incidente successo durante la seduta.

Il protocollo dev' essere verificato dai due Segretarii eletti, quel giorno presenti alla seduta (§ 7), indi esposto per 24 ore ad ispezione di tutti i deputati nell' uffizio della Giunta provinciale.

Osservazioni sulla compilazione o contenuto del protocollo devono essere comunicate al Presidente, il quale, se le trova fondate, dispone la rettifica del protocollo.

Se il Presidente respinge la domandata rettifica, resta libero al deputato di presentare alla Dieta nella seduta prossima successiva la proposta di rettifica.

Allora deve leggersi il relativo brano del protocollo e la Dieta decide sulla rettifica proposta.

Diversamente al principio della seduta il Presidente partecipa alla Dieta che non ci furono osservazioni sul protocollo, e che lo considera approvato.

Il Presidente ed i due Segretarii incaricati della verifica devono firmare il protocollo.

Il protocollo dell' ultima seduta di ogni sessione dietale dev' essere rettificato occorrendo dalla Giunta proviuciale.

Il protocollo di una seduta segreta dev' essere compilato e verificto in chiusa della stessa.

§ 57.

Le discussioni della Dieta in tutta la loro estensione veranno pubblicate colla stampa dei rapporti stenografici.

I Segretarii rivedranno questi rapporti prima della stampa, ed invigileranno sulla loro esattezza.

I progetti di legge, le proposte, i rapporti della Giunta provinciale e dei Comitati, verranno uniti a tali rapporti come allegati.

In caso di seduta segreta, la Dieta deciderà se e quanto della stessa debba essere pubblicato.

XII. Petizioni.

§ 58.

Le petizioni dirette alla Dieta per essere accettate devono essere consegnate da un deputato.

Le petizioni di regola vengono demandate per rapporto al Comitato alle petizioni, amenochè la Dieta non decida altrimenti.

§ 59.

Scritti anonimi non vengono accettatti a protocollo, e deve il Presidente distruggerli.

XIII. Archivio.

§ 60.

Il Presidente tiene in custodia l' archivio degli atti dietali, e si vale all' uopo delle località e del personale della Giunta provinciale.

Br. 3207.

(Prilog 20)

Visoki Sabore!

Godine 1880, medju radjami izvedenim u Dalmaciji, da se u pomoć priteče stradajućem narodu usljed merodice, bi na državni trošak, uz pripomoć pokrajine i občine Imotske, uredjen put od Zagvozda preko „Škobaljuše“ do Podbabja na tako zvanoj rimskoj cesti. Za to uredjenje država je potrošila fior. 16.000, pokrajina je dopriniela fior 3000, a Občina po pet nadnica na svakog občinara

Poslje uredjenja, Nj. P. gosp. Namjestnik obratio se je Zem. Odboru ponudom da bi pod svoju upravu uzeo taj put, i shodna odredio kako bi ova važna prometna crta bila shodno nadzirana i uzdržana.

Zem. Odbor dao je kroz svog vriednog tehničkog poslovača razviditi uredjenu cestu, i po obširnom izvješću istoga razumio je, da su radje uredjenja vješto i čvrsto izvedene, i da bi škoda bila zapustiti cestu, u koju je toliki novac i trud uložen.

Obzirom na to, i na okolnost da još god. 1873, kad je Vis. Saboru predložena zakonska osnova o proglašenju predielnih puta, pripoznata je važnost ceste preko „Škobaljuše“, i rečeno je da se ista izostavlja iz mreže predielnih puta u predpostavi da će ju Vlada uzeti pod svoju upravu, Zem. Odbor odlučio je preduzeti shodne predtečne korake, kako bi se cesta proglasila predielnom. Uzeo je dakle privremeno pod svoju upravu i providio uzdržanju, a obratio se je Občini Imotskoj u smislu druge stavke § 19 Zakona 7 travnja 1873 o putim nedržavnim.

Občina Imotska, svojim pismom 7 ožujka 1883 Broj. 1122 javila je, da je ono Vieće dragovoljno pristalo na navedeno proglašenje, ali je istodobno iztakla, kako bi ta cesta svu svoju važnost za promet stekla, kad bi se s jedne strane skopčala sa cestom Poljičkom od Blata na kraljskoj sredozemnoj do Stobreča na primorskoj kraljskoj cesti, a s druge strane od Imotskoga protegla se do granice hrcegovačke, gdje bi se dala skopčati sa Duvanjskom cestom.

Pripoznav shodnost predloga Občine Imotske, Zem. Odbor poslao je na lice mjesta svoga vještaka, malogom da prouči Poljičku prugu, pravac joj naznači, trošak po prilici proračuna, i izvjesti o važnosti pruge u ekonomičnome pogledu.

To bi učinjeno, i tehnički vještak podnese svoje izvješće sa pridruženom crtom te pruge.

Po tome obširnome i točnome izvješću, vidi se da bi pruga imala ići od Stobreča preko Žrnovice, Srinjina, Tugara, Gate, Zvečanja do mosta na Cetini kod Blata, i onda se pridružiti kraljskoj sredozemnoj cesti. Odborov vještak drži da bi cesta ne samo važna bila, u koliko bi sačinjavala sastavni dio velike prometne pruge od hercegovačke granice kod Imotskoga do mora, nego bi osobitu mjestnu važnost imala, u koliko bi medju sobom spojila razna sela kršnih Poljica, i otvorila jim občenje na sve strane, na veliku korist njihova prometa i ekonomičkog razvoja, i tim zadovoljila gornćoj želji onih stanovnika, koji odavna *vape put.*

Dokle se je o rečenome radilo, stigla je na Odbor molba stanovnika Poljičkih selā sa sjeverne strane Mosora, i onih sela Kotlenica i Dugopolja, kojom su tražili da medjusobno spojeni budu i sa kraljskom cestom iz Splita u Sinj

Prigodom putovanja u zemlji tehničkog poslovača za običajni pregled predielnih puta, Zem. Odbor mu je naložio da podje u pomenuta sela, i prouči crtu žudjenog puta, i trošak mu po prilici proračuna. To je on i učinio, i po njegovu izvješću se razumjelo da bi pruga imala ići od Blata, preko Trnbusā, Dôca gornjeg i donjega, Osoja, Kotlenica i Dugopolja do Kočinjeg-brda na kraljsku

cestu ne daleko od Klisa. Tehnički poslovač pripoznao je važnost i ove pruge za one stanovnike, ali je primjetio da promet na istom svakako bi ograničen bio, obzirom na malu plodnost zemljišta preko kojeg bi išla.

Pošto je sve navedene podatke sakupio, Zem. Odbor upitao je Občine: Splitsku, Omišku, Sinjsku i Klišku bili pristale na to da se dvie pomenute pruge proglase podielnim.

Glede pruge od Blata u Stobreč, na južnoj strani Mosora, prve dvie Občine izjavile su se sasvim povoljno, i pristale su da se predielnom poglasi i što prije uredi. Dapače Občina Splitska saslušala je sve odlomke Poljičke njoj pripadajuće glede prineska u nadnicam tome uredjenju; i oni su se obvezali, uz potvrdu občinskog Vieća, da svaki muškarac tih odlomaka od 18 do 60 godina bacava radi na cesti za osam dana.

Glede druge pruge, sa sjeverne strane Mosora, Občina Kliška je pristala, ali ne Sinjska. Ova se je izrazila protivna naznačenoj crti, i premda pripoznaje potrebu spojenja onih Poljičkih sela sa kraljskom cestom, drži da bi to imalo sliediti sasvim drugim pravcem i sdružiti se sa kraljskom sredozemnom cestom kod Turjaka.

Obzirom na to nesuglasje od strane vrlo zanimane Občine, i obzirom da snovana pruga od Blata do Kočinjeg-brda svakako bi bila ogranak glavne pruge od hrcegovačke granice do Stobreča i imala bi se urediti poslje ove, Zemaljski Odbor odlučio je za sada predložiti proglašenje predielnom te glavne pruge, a pridržati rješenje glede ogranka daljim dogovorim i za kasnije doba.

Kako je spomenuto, ta glavna pruga sastojala bi od dva komada, naime od Poljičke ceste od Stobreča do Blata, i od ceste od Zagvozda preko Škobaljuše i Imotskoga na hercegovačku granicu kod Cvitića mosta. Ta dva komada spojena bi bila medju sobom kraljskom sredozemnom cestom od Blata do Zagvozda.

Poljička cesta ima duljinu od 33 kilometra. Odborov tehnički poslovač računa trošak za podpuno uredjenje na fior. 120.000, od kojih polovica na teret zanimanih Občina, a polovica na teret zemaljske zaklade.

Spomenut je da prigodom prejasnog posjeta Dalmacije u god. 1875, stanovnici Poljicâ prikazaše Nj. Vel. molbenicu za pripomoć iz državnih sredstava uredjenju ove ceste. Ta molbenica bi premilostivo primljena i odlikovana takozvanim velikim biljegom, ter dostavljena na izvješće Nj. Pr. Gosp. Namjestniku, koji je spreman najtoplije poduprieti, kad jednom bude izdan zakon o ovoj cesti. I sva je prilika da će se dobiti podpora iz državnih sredstava, u koliko ima primjera sličnih podporâ u drugim zemljama, a god. 1880 bilo je pripomoženo uredjenju ceste preko Škobaljuše i predielne tako zvane Mućke ceste.

Cesta od Zagvozda do Cvitića mosta duga je 30 kilometara. Komad preko Škobaljuše od Zagvozda do Podbabja, dug 12 kilometara, padpuno je uredjen. Od Podbabja do Imotskoga ide občinska tako zvana „rimska cesta", duga 10 kilometara, koja se dade lako i su malo popraviti. Od Imotskoga do Cvitića mosta trebalo bi prokrčiti sasvim novu cestu. Ali, pošto je zemljište ravno i povoljno, i za taj komad trošak nebi bio velik i nebi nadmašio fior. 16.000, od kojih veća polovica na teret Občine Imotske, a ostalo na teret zemlje.

Svakako za podpuno uredjenje trebalo bi nekoliko vremena, i radje bi imale trajati po prilici 8—10 godina. Na taj način jedino moglo bi se ih izvesti uz štednju ekonomičke snage toli zemlje, koliko zanimanih Občina.

Pridruženom zakonskom osnovom proglašuje se predielnom opisana pruga, i to osobito izražuje čl. I. U čl. II. naznačeno je kojim razmjerom sutječu trošku zanimane občine, i tu je pridržano pravilo do sada vazda rabljeno pri predielnim putima. Čl. III je običajna uslovka izvedenja.

Zem. Odbor ima čast predložiti da zakonska osnova bude predana na predtečno pretresanje i izvješće financijalnome Odboru.

Zadar, 5 prosinca 1885.

Predsjednik

Vojnović.

Izvjestitelj

Klaić.

Zakon . . . .

Krjepostan za Kraljevinu Dalmaciju kojim se proglasuje predielnim put preko „Poljica" od Stobreča ma Blato, u savezu sa putem od Zagvozda preko „Škobaljuše" i Imotskoga na granicu Hercegovine kod „Cvitića — mosta".

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Čl. I.

Proglasuje se predielnim put od „Poljica", od Stobreča preko Srinjina, Tugara, Gate, Zvečanja na Blato; paka put od Zagvozda preko Škobaljuše i Imotskoga na granicu Hrcegovine kod „Cvitića-mosta". (kilom 62).

Čl. II.

Prinesak trošku za ovaj put sa strane zanimanih Obćina odredjen je surazmjerno duljini dotičnih komada ležećih na zemljištu svake Obćine.

Čl. III.

Ovaj zakon stupa u krjepost danom proglašenja, i izvršba je naložena Mome Ministru za nutrnje posle.

(Dodatak prevoda taljanskoga).

Legge ....

Valevole pel Regno di Dalmazia con cui si dichiara regionale la strada della „Poljica“ da Stobreč a Blato in congiunzione coll' altra da Zagvozd per la „Škobaljuša“ e Imoski al confine dell' Ercegovina presso „Cvitića-most“.

Sopra proposta e con adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

Viene dichiarata regionale la strada della „Poljica“, da Stobreč per Srinjine, Tugari, Gata. Zvečanje a Blato, indi da Zagvozd per la „Škobaljuša“ e Imoski al confine dell' Ercegovina presso „Cvitića-most“ (kil 62).

Art. II.

La concorrenza nella spesa per queste strade da parte delle Comuni interessate viene stabilita in proporzione della lunghezza dei tronchi rispettivi giacenti sul territorio d' ogni Comune.

Art. III.

La presente legge entra in attività col giorno della sua pubblicazione, e dell' esecuzione n' è incaricato il Mio Ministro dell' interno.

DALMATINSKO POKRAJINSKO ZASTUPSTVO

ZASJEDANJE XXI, GODINE 1885.

PREDSJEDNIK

Gjorgje Vojnović knez Užički

Poviteli carskog Reda Frane Jozipa (sa Zviezdom), Veliki častnik kr. Srbskog Takovskog Reda, II.i Red knjaževskog Reda Danila I., častnik k. Talijanskog Reda Krune, Zastupnik na Carevinskom Vieću.

PODPREDSJEDNIK

Kapović Mihovio

C. K. Predsjednik okružnoga Sudišta u Splitu.

Zastupnici po pravu.

N. P. prab. *Maupas Petar Dujam,* Vitez I.a car. Reda željezne krune, Tajni Savjetnik Nj. Veličanstva, Pomoćnik Svete Stolice, plemeniti Gradjanin Rimski, Član po pravu Gospodske Kuće u Beču, Nadbiskup Prvostolnice Zadarske, Prvostolnik dalmatinski.

Visokopreosvešteni gospodin *Stjepan Knežević,* Povelitelj Carskog Reda Frane Jozipa, Vitez II. carskog Reda željezne Krune, D.r bogoštovja, pravoslavni episkop dieceze dalmatinsko-istarske.

Veleporeznici.

ZADAR

Kapović Mihovio, V gori.
Messa Josip, c. k. Bilježnik u Zadru.
Simić Vladimir, Vitez Reda Frane Jozipa.
Strmić pl. vitez *Leopold,* Posjednik.

SPLIT.

Karaman D.r *Srećko,* Odvjetnik.
Machiedo D.r *Ivan-Krstitelj,* Vitez Carskog Reda Frane Josipa, Odvjetnik.
Tomić-Micheli D.r *Valerij,* Liečnik.

DUBROVNIK.

Gondola bar. *Frane,* član Gospodske kuće, c. k. Komornik, Vitez III.a Reda željezne Krune i Jerusolimskog Reda.
Zore Luka, c. k. gimnazijalni Profesor.

KOTOR.

Gjorgje Vojnović knez *Užički,* V.i gori.

Gradova.

ZADAR.

Trigari Nikola, Vitez III.a car. Reda željezne Krune, Povelitelj Papinskog Reda Sv. Silvestra, Načelnik Zadarski.

ŠIBENIK.

Ante Šupuk, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa, Povelitelj Papinskog Reda Sv. Silvestra, zastupnik na Carevinskom Vieću.

SPLIT.

pl. *Rendić-Miočević* D.r *Dujo,* Odvjetnik.

MAKARSKA.

Ljubić pop *Kažimir,* Tajnik Zemaljskoga Odbora.

DUBROVNIK

Čiugria D.r *Petar,* Odvjetnik.

KORČULA.

Zaffron D.r *Vicko,* Odvjetnik.

HVAR I STARIGRAD.

Gjaxa pl. *Nikola,* c. k. Bilježnik.

KOTOR, PERAST I ERCEGNOVI.

Pezzi D.r *Jozip,* c. k. Bilježnik.

Trgovačko-obrtničkih Komora.

ZADAR.

Radman D.r *Ante,* umirovljeni Profesor.

SPLIT.

Morpurgo Vid, Podpredsjednik iste Komore.

DUBROVNIK I KOTOR.

Natali pl. *Jerko*, Umirovljeni Kot. Sudac.

Vanjskih Občina.

ZADAR-RAB-PAG.

Paštrović D.r *Josip,* Odvjetnik.
Zanki Pavao, Župnik.

ŠIBENIK-SKRADIN

Mrkica Josip, Dekan stolne Crkve u Šibeniku,
Vranković Ivan, c. k. Bilježnik.

BENKOVAC-OBROVAC-KISTANJE.

Bjelanović Sava, Urednik „Srpskog Lista".

DRNIŠ-KNIN-VRLIKA.

Bakotić Injacij, Odvjetnik.
Kulišić Jozip, Načelnik Obćine Vrličke.
Petranović Marko, c. k. Savjetnik kod pokrajinskog Sudišta.

SPLIT-TROGIR-OMIŠ.

Bulat D.r *Gajetan,* Odvjetnik, Načelnik Splitski, Zastupnik na Carevinskom Viećcu.
Ivčević D.r *Vicko,* Odvjetnik.

HVAR-VIS-BRAČ.

Didolić Tomo, Posjednik.
Duboković Nikola, Vitez Carskog Reda Frane Josipa, Načelnik Ješe.

SINJ.

Masovcić D.r *Augustin*, Odvjetnik, Zastupnik na Carevinskom Viećcu.
Tripalo Petar, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa.

IMOSKI.

Pavlinović Mihovio, naslovni kanonik S. Jerolima u Rimu, Zastupnik na Carevinskom Viećuº

VRHGORAC-MAKARSKA-METKOVIĆI.

Biankini pop *Juraj,* Urednik „Narodnoga Lista“.

DUBROVNIK-CAVTAT.

Klaić D.r *Miho,* uč. pokr. Nadzornik umirovljen, Zastupnik na Carevinskom Vieću.

KORČULA-STON-OREBIĆ.

Arneri D.r *Jerko,* Odvjetnik.

KOTOR-ERCEGNOVI-RISAN-BUDVA.

Gojković Špiro, Posjednik.
Stefanović Nikola Posjednik.

ZEMALJSKI ODBOR

PREDSJEDNIK

GJORGJE VOJNOVIĆ knez Užički.

Prisjednici.	Zamjenici.
Klaić D.r Miho.	*Paštrović D.r Jozip.*
Simić vit. Vladimir.	*Kulišić Jozip.*
Tomić-Micheli D.r Valerij.	*Didolić Tomo.*
Vranković Ivan.	*Biankini Juraj.*

KAZALO

PREDMETÂ U IZVJEŠĆU.

ZAKLJUČCI, nalozi i želje

KAZALO PRILOGÂ.*)

*) Nahode se nakon str. 258 Izvješća analitičnog.